

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
I- DAVALARIN YÜCE DİVANA GELİŞ BİÇİMİ	4
II- SANIKLARA YÜKLENEN SUÇLAR.....	5
A- Mustafa Cumhur Ersümer Hakkında.....	5
B- Zeki Çakan Hakkında.....	7
III- SUÇLAMALARA İLİŞKİN MADDİ OLGULAR.....	8
A- SORUŞTURMA ÖNERGELERİ.....	8
B- MECLİS SORUŞTURMA KOMİSYONU RAPORU.....	22
IV- YARGILAMANIN AŞAMALARI.....	47
A- SANIKLARIN SORGULARI	47
1- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in Sorgusu.....	47
2- Sanık Zeki Çakan'ın Sorgusu.....	54
B- KANITLAR.....	58
1- Yazılı Kanıtlar	58
2- Tanıklar	69
C- DAVAYA KATILANLAR VE SAVLARI.....	73
1- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Katılma İstemi ve Katılan Vekillerinin Esas Hakkındaki İddiaları.....	73
2- Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları.....	84
3- Elektrik Üretim Anonim Şirketinin Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları.....	85
4- BOTAŞ'ın Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları	86
D- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ.....	86

E- SAVUNMALAR.....	124
1- Sanık Mustafa Cumhuri ERSÜMER ve Müdafii Av. Bülent Hayri ACAR'ın Esas Hakkındaki Savunmaları	124
2- Sanık Zeki ÇAKAN ve Müdafileri Av. Turgut KAZAN ve Av. Birgül Feyzioğlu'nun Esas Hakkındaki Savunmaları.....	147
V- USUL SORUNLARI.....	151
A- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Yüce Divana Sevk Kararına Yönelik İtirazlar ve Kararlar	151
1- Komisyonun Çalışmasını ve Raporunu Yasal Sürede Tamamlayamadığı İtirazı.....	151
2- Kesin Hüküm İtirazı	155
3- İddiaların Belirgin Olmadığı İtirazı	158
4- Yüce Divana Sevk Kararının İptaline İlişkin Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvurunun Bekletici Mesele Yapılması ve Durma Kararı Verilmesi İstemi .	158
5- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Soruşturma Önergesini Kabul Kararında Belirtilen Eylemler Dışında İsnatta Bulunulamayacağı İtirazı	160
B- İştirak Halinde İşlem Yapan Bürokratlar Hakkında Verilen Kesin Hüküm Kapsamındaki Eylemler Nedeniyle Sanığın Yargılanamayacağına İlişkin İtiraz	167
C- Davaların Ayrılmasına Yönelik İtiraz.....	168
D- Soruşturma Komisyonu Üyelerinin Dilekçelerinin Dosyadan Çıkarılmasına Yönelik İtiraz	169
E- Tanık Dinlenmesine Yönelik İtirazlar	170
F- Bilirkişi İncelemesi Yaptırılmasına İlişkin İstem.....	173
G- Zamanaşımı ve 4616 Sayılı Yasa Kapsamındaki Eylemler Hakkında Davanın Ortadan Kaldırılmasına Karar Verilmesi Gerektiği İtirazı	174
VI- ESASA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	176
A- İDDİALARA İLİŞKİN GENEL TESPİTLER.....	176
1- Bakanların Sorumluluğu	176

2- TEAŞ ve BOTAS’ın Hukuki Statüleri	178
3- Yap İşlet Devret Modeli	179
4- Yap-İşlet Modeli	180
5- İşletme Hakkının Devri Modeli	181
6- Otoprodüktör Santraller	183
B- 765 VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNLARINDA GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU	184
1- 765 sayılı Türk Ceza Kanununda görevi kötüye kullanma suçu	184
2- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki görevi kötüye kullanma suçu	185
3- 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki görevi kötüye kullanma suçunu düzenleyen kuralların karşılaştırılması.....	187
C- 765 VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNLARINDA İHALEYE FESAT KARIŞTIRMA SUÇU	189
1- 765 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçu.....	189
2- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçu	190
3- 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçunu Düzenleyen Kuralların Karşılaştırılması	191
D- İDDİALARIN İNCELENMESİ	193
1- Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali İle İlgili İddialar.....	193
a- İddia	193
b- Kırklareli Doğalgaz Santralinin Yapım Süreci.....	193
c- Samğa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme	195
aa- Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin “kesinleşmiş” düşme kararı	195
bb- TEAŞ Genel Müdürlüğünün Uyarı Niteliğinde Olduğu İleri Sürülen Yazıları.....	195
d- Kabul ve Varılan Sonuç	197

2- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağtlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek elektrik satralleri için “al ya da öde” şartlı gaz alım bağlantıları yapılması ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerilerin dikkate alınmamasına ilişkin Mustafa Cumhur ERSÜMER, bu projeleri devam ettirmek suretiyle de atıl kapasite yaratıp kamu zararına yol açılmasına ilişkin Zeki ÇAKAN hakkındaki iddialar	198
a- İddia	198
b- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme	202
aa- İddiaya İlişkin Yazılı Deliller	202
bb- Tanık Anlatımları	208
cc- Enerji Planlamasında Arz-Talep Projeksiyonlarının Tespitinde DPT ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Görevleri.....	216
c- Kabul ve Varılan Sonuç.....	219
3- Üçüncü fiyat revizyonu sürecinde “k” faktörü ödemelerinin iptali koşulları doğmasına rağmen iptal etmemek suretiyle 765 sayılı TCK’nın 205. maddesini ihlal etmek.....	222
a- İddia	222
b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme.....	222
aa- “K” Katsayısının Ortaya Çıkışı ve Ek Mektup.....	222
bb- 4646 Sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu.....	222
cc- Tanık Anlatımları	223
dd- Kabul ve Varılan Sonuç	224
4- 7,5 milyar metreküplük Turusgaz Anlaşmasının 9/e maddesine aykırı olarak, BOTAŞ’ın fiyat revizyonu talep tarihinin Temmuz 2000 olmasına rağmen yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek geriye dönük alacaktan vazgeçmek suretiyle Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.....	226
a- İddia.....	226
b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalar ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	226

5- III. fiyat revizyonu sürecinde Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının iptali koşulları olduğu halde iptal etmeyerek görev ve yetkisini kötüye kullanmak..	228
a- İddia.....	228
b- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	228
6- 10.12.1996 tarihli doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülününün 18.2.1998 tarihli ek mektupla değiştirilip kamu zararına sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.....	229
a- İddia.....	229
b- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	229
7- Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl için imzalanan gaz alım anlaşması süresinin ek mektupla 23 yıla çıkarıp Turusgaz şirketine menfaat sağlayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak	232
a- İddia.....	232
b- 18.2.1998 Günlü Anlaşmanın 23 Yıla Çıkarılması Süreci.....	232
c- Turusgaz Şirketinin Niteliği ve Damga Vergisi Mükellefiyeti.....	232
d- Tanık Anlatımları.....	233
e- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	234
8- Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket etmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile ek mektubu 244 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Resmî Gazetede yayımlatmamak ve TBMM'nin bilgisine sunmamak suretiyle görevini ihmal etmek.....	234
a- İddia.....	234
b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	234

9- Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatında görev şirketi OHS konsorsiyumuna yüksek ödeme yaparak ve koşulları oluşmadan avans vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak	235
a- İddia.....	235
b- Samsun-Ankara Doğalgaz Boru Hattı Yapım Süreci	236
c- Tanık Anlatımları	238
d- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç.....	240
10- YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması sonucunda elektrik enerjisi fonundan yakıt farkı ödenmesine sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak	241
a- İddia	241
b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme	241
aa- Yapılan Ödemelerin Dayanağı.....	241
bb- 3.2.2005 Günlü Ara Kararının 17. Maddesi Uyarınca Getirilen Belgelerin İncelenmesi.....	243
cc- Tanık Anlatımları	244
c- Kabul ve Varılan Sonuç.....	244
11- Yap-İşlet Santralleri ile İlgili İddialar.....	245
a- İddia.....	245
b- Dava Konusu Yap-İşlet İhalelerinin Aşamaları.....	245
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme.....	248
aa- Değerlendirme Komisyonuna Müdahale ile İhalelerde Rekabetin Engellenmesi.....	248
bb- 4283 sayılı Yasa ve ilgili Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak santral yapımları işinin şirketlere birincilik sırasına göre değil özel tercihlere göre verilmesini onaylamak	250

cc- İskenderun İKS'nin ihalesinde santralin kurulu gücünün 1100 MW'den 1210 MW'ye çıkarılmasının Kanun, ilgili Yönetmelik ve Şartname hükümlerine aykırı olduğunu bildiği halde TEAŞ Genel Müdürlüğüne bu konuda yetki vermek.....256

dd- İskenderun İthal Kömür Santrali ile Ankara Doğalgaz Santralinin mevzuat hükümlerine aykırı olarak yap-işlet ihalelerinde ikinci gelen firmalara verilmesiyle birinci sıradaki firmalar aleyhine ikinci sıradaki firmalara haksız kazanç sağlanması..... 262

ee- İskenderun İthal Kömür Santralinin Kurulu Gücünün 1100 MW'den 1210 MW'ye artırılarak, üretim artışı ve buna bağlı olarak alım garantisinin artması nedeniyle kamu zararına sebep olmak..... 264

d- Kabul ve Varılan Sonuç 265

12- Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devri işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlükler yaparak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek 267

a- İddia 267

b- Sanıklara yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme 267

aa- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer yönünden..... 267

bb- Sanık Zeki Çakan yönünden 275

c- Kabul ve Varılan Sonuç 279

13- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle devlet alım ve satımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek.....279

a- İddia 279

b- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santralinin Yapım Süreci 279

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme 281

d- Kabul ve Varılan Sonuç 284

14- Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde takdir yetkisini amaç dışı kullanarak devlet alım ve satımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek.....	285
a- İddia.....	285
b- Alaçatı Rüzgâr Enerji Santralinin Yapım Süreci	285
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme.....	286
d- Kabul ve Varılan Sonuç	290
15- Dinar II Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.....	291
a- İddia	291
b- Dinar II Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci	291
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme	292
d- Kabul ve Varılan Sonuç	293
16- Çal Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak.....	293
a- İddia.....	293
b- Çal Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci	293
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme	294
d- Kabul ve Varılan Sonuç	295
17- Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak...296	
a- İddia	296
b- Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci	296
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme.....	298
d- Kabul ve Varılan Sonuç	300
e- 4616 Sayılı Yasa Bakımından Değerlendirme	301
18- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri İhalelerinde Usulsüz İşlemler Yapararak Devlet Alım ve Satımına Fesat Karıştırmak	301
a- İddia.....	301

b- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri İhaleleri Süreci	301
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme.....	302
d- Kabul ve Varılan Sonuç	313
19- Gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak.....	314
a- İddia.....	314
b- Otoprodüktör Sözleşmelerinin Süreci	314
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme	315
d- Kabul ve Varılan Sonuç	317
20- Bartın-Cide ve Fethiye-Finike Mobil Santrallerinin Samsun'a Naklinde Görevini Kötüye Kullanmak; Esenboğa ve Batman Mobil Santral İhalelerinde İhaleye Fesat Karıştırmak	317
a- İddia.....	317
b- Mobil Santral İhaleleri ve Nakilleri Süreci	317
aa- Genel Olarak	317
bb- Mobil Santral Nakilleri Hakkındaki İddialarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç.....	318
cc- Batman Mobil Santrali İhalesine Fesat Karıştırmaya Suçlaması ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç.....	319
dd- Esenboğa Mobil Santrali İhalesine Fesat Karıştırmaya Suçlaması ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç.....	320
21- Üretilen elektriğin TEAŞ ya da TEDAŞ'a satılmasında ve enerji projelerinde eskalasyon uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak	326
a- İddia.....	326
b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	326
22- Atası Barajı ve Hidroelektrik Santrali ile ilgili 8.5.2000 ve 10.9.2002 tarihlerinde mevzuata aykırı keşif artışı olurları vererek görev ve yetkilerini kötüye kullanmak	329

a- İddia.....	329
b- Atasü Barajı ve Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci.....	329
c- Tank Anlatımları.....	332
d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	335
23- Bakırçay projesi Kınık sol sahil sulaması inşaatı ile ilgili 13.6.2000 ve 12.9.2002 tarihlerinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkilerini kötüye kullanmak.....	337
a- İddia.....	337
b- Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaat Yapım Süreci.....	337
c- Tank Anlatımları.....	341
d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	344
24- Batı İğdır Ovası Yenileme İnşaatı ile İlgili 10.9.2002 Tarihli Keşif Artışı Oluru Nedeniyle Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak	345
a- İddia.....	345
b- Batı İğdır Ovası Yenileme İnşaatı Süreci.....	345
c- Tank Anlatımları.....	348
d- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	351
25- Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı ile İlgili 21.11.2001 ve 8.8.2002 Tarihlerinde Mevzuata Aykırı Keşif Artışı Olurları Vererek Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak	352
a- İddia.....	352
b- Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı Süreci.....	352
c- Tank Anlatımları	354
d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	356

26- Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatı ile İlgili 16.8.2000 ve 21.6.2002 Tarihli Mevzuata Aykırı Keşif Artışı Olurları Vererek Görev ve Yetkilerini Kötüye Kullanmak	357
a- İddia.....	357
b- Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatı Süreci	357
c- Tank Anlatımları	360
d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	363
27- Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri ve Uygulamalarında Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak	364
a- İddia	364
b- Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri ve Uygulamaları	364
c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç	365
aa- Protokole konu proje veya projeler için öncelik ve enerji arz planlaması açısından DPT Müsteşarlığının görüşleri alınması gerektiği halde alınmaması.....	365
bb- Protokol ülkesine ait firmalar arasında ihaleye çıkılmamış olması.....	366
cc- Rekabet ortamından faydalanılmamış olması.....	366
dd- Finansman taahhütlerinin yerine getirilmemiş olması	366
ee- Uluslararası ilişkilerde rahatsızlık yaşanması.....	366
ff- Enerji arz/talep projeksiyonlarını olumsuz etkilemesi.....	366
VII- ZAMANAŞIMI SORUNU	367
1- Milletvekillerinin İşledikleri Suçlarda Zamanaşımı	368
2- Bakanların İşledikleri Suçlarda Dava Zamanaşımı	368
VIII- HÜKÜM	373
KARŞIOYLAR, DEĞİŞİK GEREKÇE, AZLIK OYU.....	377

YÜCE DİVAN KARARI
(TÜRK MİLLETİ ADINA)

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1
Karar Günü : 27.7.2007

Başkanvekili : Haşim KILIÇ
Üye : Sacit ADALI
Üye : Fulya KANTARCIOĞLU
Üye : Ahmet AKYALÇIN
Üye : Mehmet ERTEN
Üye : Mustafa YILDIRIM
Üye : A. Necmi ÖZLER
Üye : Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye : Şevket APALAK
Üye : Serruh KALELİ
Üye : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Yargıtay
Cumhuriyet Başsavcısı : Abdurrahman YALÇINKAYA

Yargıtay
Cumhuriyet Başsavcı Vekili : Kublay ÖZKAN

Yargıtay
Cumhuriyet Savcısı : Zafer EDİŞ

Anayasa Mahkemesi
Raportörleri : Mehmet Mahir KARA
Nurdan OKUR
Mehmet Oğuz KAYA

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Tutanak Yazmanları : Alaaddin AYTEN
Numan GÜNAY
Bedri TATLI
Cengiz TANRIVERDİ
Kadir KARAGÜLMEZ

Davacı : Kamu Hakları

Katılanlar : 1. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
2. BOTAŞ Genel Müdürlüğü
3. EÜAŞ Genel Müdürlüğü

Katılan Vekilleri : Av. Zeynep TUNCER
Av. Canan Sibel ÖZKAN
Av. Adnan DÖNDERALP
Av. Özlem DÜDÜKÇÜ
Av. Veysel KAZAN

Sanık : **Mustafa Cumhuri ERSÜMER:** Adem ve Şerife Şükran oğlu, 29.10.1952 doğumlu, Çanakkale, Merkez Kemalpaşa Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Angoraevleri, Kediseven Caddesi, 19181 parsel/12, Ankara adresinde oturur, evli, sabıkasız, ehliyetli, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı

Müdafiileri : Av. Bülent Hayri ACAR
Av. Savaş KARAHİSAR

Suç : 1. İhaleye Fesat Karıştırma (765 s. TCK m.205, 366, 80)
2. Görevi Kötüye Kullanma (765 s. TCK m.240)
3. Görevi İhmal (765 s. . TCK m.230)

Sanık : **Zeki ÇAKAN:** Ali ve Cemile oğlu, 14.6.1950 doğumlu, Zonguldak, Merkez, Terakki Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Ankara, Reşat Nuri Sokak, No:90/10, Yukarı Ayrancı adresinde oturur, evli, ehliyetli, sabıkasız, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı.

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Müdafiileri

: Av. Turgut KAZAN
Av. Birgül FEYZİOĞLU
Av. Halil SEVİNÇ

Suçlar

: 1. İhaleye Fesat Karıştırma (765 s. TCK m.205)
2. Görevi Kötüye Kullanma (765 s. TCK m.240)

Suç Tarihi

: Mustafa Cumhur Ersümer için;
30.6.1997 ilâ 11.1.1999 ve 28.05.1999 ilâ 27.4.2001
Zeki Çakan için;
8.5.2001 ilâ 18.11.2002

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 148. maddesinde Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak görevi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 35. maddesinde de "*Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla çalışırken yürürlükteki kanunlara göre duruşma yapar ve hüküm verir*" denilmektedir.

Dava dosyası, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği tarafından 16.7.2004 günü Yüce Divan Başkanlığına gönderilmiştir. 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) hükümlerine göre yargılamasına başlanılan dava, 1412 sayılı CMUK'nın 31.3.2005 günlü, 5328 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte, geçiş hükümleri ve Ceza Usul Hukukunda geçerli olan derhal uygulama ilkesi gereğince, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) hükümlerine göre yürütülmüştür.

I- DAVALARIN YÜCE DİVANA GELİŞ BİÇİMİ

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 9.12.2003 günlü 789 numaralı kararı üzerine 9/4,7 Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu kurulmuş, bu komisyonun 25.6.2004 gün ve Esas A.01.1.GEÇ.9/4,7-234, Karar:5 sayılı raporu Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda 13.7.2004 günlü, 114. Birleşiminde görüşülmüş ve 816 sayılı kararla Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanları Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN Anayasanın 100. maddesi uyarınca Yüce Divana sevk edilmişlerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliğinin 16.7.2004 gün ve 6781 sayılı yazısıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın, Anayasa'nın 100. maddesi uyarınca Yüce Divana sevklerine karar verildiği bildirilmiş ve buna ilişkin Meclis soruşturma dosyası, dizi pusulasına bağlanan 21 klasör ve 1 klasör komisyon raporu ile Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapacak olan Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17 Temmuz 2004 gün ve 25525 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan kararı şöyledir:

"Karar No:816

Karar Tarihi:13.7.2004

Bakanlığı döneminde görevini suiistimal ettiği ve yetkilerini aşip salahiyetlerini amaç dışı kullanarak Yasa ve yönetmelik hükümlerine aykırı davranıp devlet alım satımına ve yapımına fesat karıştırarak kamu zararlarına yol açtığı, ayrıca ihaleye hile karıştırma fiili ile görevi ihmal eylemini işlediği ve bu eylemlerine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 205, 240, 366 ve 230. maddelerine göre yargılanmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Mustafa Cumhur ERSÜMER'in 1 geçersiz, 12 boş, 3 çekimsiz ve 14 red oyuna karşı 369 kabul oyuyla,

Bakanlığı döneminde görevini suiistimal ettiği ve yetkilerini aşip salahiyetlerini amaç dışı kullanarak Yasa ve yönetmelik hükümlerine aykırı davranıp devlet alım satımına ve yapımına fesat karıştırarak kamu zararlarına yol açtığı ve bu eylemlerine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 205 ve 240. maddelerine göre yargılanmak üzere Enerji ve Tabii

Kaynaklar eski Bakanı Zeki ÇAKAN'ın, 3 geçersiz, 19 çekimser ve 57 red oyuna karşı 297 kabul oyuyla,

Anayasanın 100 üncü maddesi uyarınca Yüce Divana sevklerine karar verilmiştir.”

II- SANIKLARA YÜKLENEN SUÇLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 816 sayılı Yüce Divana sevk kararına esas alınan Meclis Soruşturma Komisyonununun 25.6.2004 günlü ve 9/4,7 Esas sayılı raporunda yer alan sanıklar hakkındaki suçlamalar özetle şöyledir:

A- Mustafa Cumhur Ersümer Hakkında

1- Kırklareli doğalgaz santralının yapımında, görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

2- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için “al ya da öde” şartlı gaz alım bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almayarak, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

3- 10.12.1996 tarihli doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülününün 18.2.1998 tarihli ek mektupla değiştirilip kamu zararına sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

4- Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl için imzalanan gaz alım anlaşması süresinin ek mektupla 23 yıla çıkarıp Turusgaz şirketine menfaat sağlayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

5- Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket etmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile ek mektubu 244 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Resmî Gazete'de yayımlatmamak ve TBMM'nin bilgisine sunmamak suretiyle görevini ihmal ederek 765 sayılı TCK'nın 230. maddesini ihlal etmek,

6- YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması sonucunda elektrik enerjisi fonundan yakıt farkı ödenmesine sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

7- Samsun- Ankara doğalgaz boru hattı inşaatında görev şirketi OHS konsorsiyumuna yüksek ödeme yaparak ve koşulları oluşmadan avans vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

8- Beş adet Yap-İşlet santralının ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205., 366 ve 80. maddelerini ihlal etmek,

9- Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devri işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlükler yaparak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

10- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

11- Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde takdir yetkisini amaç dışı kullanarak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

12- Dinar II Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

13- Çal Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

14- Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

15- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri ihalelerinde usulsüz işlemler yaparak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

16- Bartın-Cide ve Fethiye-Finike Mobil Santrallerinin Samsun'a naklinde görevini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240, Esenboğa ve Batman Mobil santral ihalelerinde ihaleye fesat karıştırmak suretiyle TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

17- Üretilen elektriğin satılacağı kuruma ilişkin Bakan oluru ile enerji projelerindeki eskalasyon uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

18- Atasu Barajı ve Hidroelektrik Santrali ile ilgili 8.5.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

19- Bakırçay projesi Kınık Sol Sahil Sulaması inşaatı ile ilgili 13.6.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

20- Erzurum İçmesuyu Tüneli İnşaatı ile ilgili 16.8.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

21- Hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri ve uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek.

22- Koruluk Barajı İnşaatı ile ilgili 29.5.1998 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

23- Baklan Ovası 4. Kısım Anakanal İnşaatında 30.11.1998 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

24- Ilgın Termik Santrali projesinde anlaşmalar yapılmadan 17.12.1998 tarihinde yer teslimi yapılarak görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek.

B- Zeki Çakan Hakkında

1- Mustafa Cumhur Ersümer dönemindeki projeleri devam ettirmek ve gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

2- Üçüncü fiyat revizyonu sürecinde "k" faktörü ödemelerinin iptali koşulları doğmasına rağmen iptal etmemek suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

3- 7,5 milyar metreküplük Turusgaz Anlaşmasının 9/e maddesinde düzenlenmiş bulunmasına, Botaş'ın fiyat revizyonu talep tarihinin Temmuz 2000 olmasına rağmen yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek geriye dönük alacaktan vazgeçmek suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

4- Üçüncü fiyat revizyonu sürecinde Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının iptali koşulları olduğu halde iptal etmeyerek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

5- Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devri işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlükler yaparak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek,

6- Gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

7- Bartın-Cide ve Fethiye-Finike santrallerinin Samsun'a naklinde görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

8- Atası Barajı ve Hidroelektrik Santrali ile ilgili 10.9.2002 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

9- Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı ile ilgili 12.9.2002 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

10- Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı ile ilgili 10.9.2002 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

11- Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı ile ilgili 21.11.2001 ve 8.8.2002 tarihlerinde mevzuata aykırı keşif artışı olurları vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek,

12- Erzurum İçmesuyu Tüneli İnşaatı ile ilgili 21.6.2002 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesini ihlal etmek.

III- SUÇLAMALARA İLİŞKİN MADDİ OLGULAR

A- SORUŞTURMA ÖNERGELERİ

Sanıklar hakkında benzer suçlamalar içeren iki farklı önerge verilmiştir.

—Sanıklar hakkında İstanbul milletvekili Hüseyin Besli ve 64 Milletvekili tarafından verilen önerge aynen şöyledir:

“TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Yüce Meclisin kararıyla görev yapan "yolsuzlukların sebeplerinin, sosyal ve ekonomik boyutlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırma Komisyonu (10/9)" raporunda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere;

Doğalgaz uygulamalarıyla ilgili olarak; 18 Şubat 1998 tarihli Trusgaz aracılığı ile alınacak doğalgaz anlaşmasına ek mektupta (Side Letter); doğalgaz alım sözleşmelerindeki fiyat formülünün değiştirilmesi nedeniyle, Mayıs 2003 sonu itibarıyla, yaklaşık 388 000 000 ABD Doları fazla ödenmesine sebebiyet verilmiş, anlaşmada 2 milyar metreküp olan alım taahhüdü 8 milyar metreküpe çıkarılmış, tarafların inisiyatifinde bulunan ve 1 yıl olan alım taahhüdü "gayri kabili rücu" olarak 23 yıla uzatılması ve yasal değişiklikler olduğunda müşteri devirlerinin TURUSGAZ'a yapılacağı öngörülmüştür. Bu ek mektupta, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı M. Cumhur ERSÜMER'in şahit olarak imzası bulunmaktadır.

Ancak, bu ek mektup imzalanırken, ülke menfaatlerinin korunmadığı, 1996 yılında imzalanan fiyat formülüne uymayan yeni bir formül ihdasıyla eski anlaşmanın hilafına, eski anlaşma tarih-sayısını taşıyan ve önceki anlaşmadaki formülü değiştirerek (Side Letter'deki formülü havi) yeni bir metin imzalanmıştır. Öncelikle, sonraki bir tarihte yapılan bu anlaşmaya eski tarih olan önceki anlaşmanın tarihinin konulması ve bu aleyhte anlaşmanın, eski tarihten itibaren uygulanıyor olduğunu göstermeye çalışmak ve uygulamak açık kanunsuzluktur. Yapılan bu işlemler ve mevcut bilgiler kapsamında olaylar değerlendirildiğinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı M. Cumhur ERSÜMER hakkında TCK'nın 205 inci maddesi, Anayasanın 100 üncü, İktüzüğün 107 nci maddesi uyarınca Meclis soruşturması açılması gerektiği.

Ayrıca, doğalgaz alım anlaşmalarında;

Alım garantisi anlamına gelen "al ya da öde" (take or pay) yönteminin uygulanması,

Bu anlaşmalar kapsamında saptanan fiyat formülünün, daha sonra usulsüz olarak Türkiye aleyhine değiştirilmesi,

Mavi Akım hattının ihalesiz olarak OHS Konsorsiyumuna verilmesi,

Benzer işlere göre, yaklaşık 75 000 000 ABD Dolarına daha pahalı yaptırılmasına sebebiyet verilmesi,

Doğalgaz çevrim santrallerine gaz verilmemesi halinde, yüksek ceza ödenmesi öngörülmesine karşılık, Rusya'nın doğalgaz sağlayamaması halinde, bu cezaların Rus tarafına yansıtılmaması sonucu kamu zararına yol açılması,

Türkmenistan doğalgazının Türkiye'ye gelmesi engellenerek Rusya'nın arz kaynaklarının, Mavi Akım hattı gerçekleştirilerek ulaşım kaynaklarını ve 12 Aralık 1997 yılında imzalanan anlaşmanın 4 üncü maddesinde; Rusya Federasyonunun izni olmadan üçüncü ülkelere gaz verilmeyeceğine imkân tanınarak ve yasalar müsait olduğunda, alınan doğalgazın dağıtımının TURUSGAZ'a devrinin Side Letter'da öngörülmesi ile RAO

GASPROM'un (Rusya'nın) arz kaynaklarını, ulaşım yollarını ve pazarı kontrol etme politikasına hizmet edilmesi,

Batı hattında alınan yıllık 6 milyar metreküplük doğalgaz bedelinin yüzde 70'inin mal karşılığı ödenmesi olanağının 24 Mart 1994 yılında imzalanan protokolde kaldırılarak ülkemiz ticaretine büyük bir darbe vurulması,

Hususlarının da, açılacak soruşturma komisyonunca dikkate alınmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

Doğalgaz sözleşmeleri kapsamında, batı hattından alınan doğalgazla ilgili olarak yapılan ikinci fiyat revizyonu sonucu Türkiye aleyhine, önce yüzde 25, daha sonra da 3 USD/1 000 metreküp fiyat artışına neden olunmuştur. Ayrıca, Rusya tarafının yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu doğan yaklaşık 13 500 000 USD alacağımızdan vazgeçilerek, ülkemiz menfaatleri korunmamıştır. Bu durumda Rusya tarafının bu revizyondan fevkalade avantajlı çıktığı, bu revizyonu imzalayan dönemin Genel Müdürünün ve Doğalgaz Daire Başkanının sözleşmede öngörülmüş olan BOTAŞ Yönetim Kurulundan yetki alma şartına uymadan bu işlemleri yapmış olduklarının anlaşıldığı ve bu konuların Bakanlığın bilgisi dâhilinde olduğu tespit edilmiştir.

Enerji politikaları uygulamaları ile ilgili olarak;

"Doğalgaz alım anlaşmalarının ihtiyacın üzerinde miktarlarda bağitlanması nedeniyle, gaz fazlasının doğalgaz çevrim santrallerinde tüketilmesine yönelik yaklaşımı sonucu, bugün gelinen noktada ihtiyacımız olmadığı halde yüksek fiyatlarla elektrik alınmak durumunda kalınmıştır. Doğalgaz santrallerinin yaygınlığı; gaz yönünden ağırlıklı olarak tek bir ülkeye (Rusya) bağımlılığın yanında, dövize dayalı ve pahalı olmaları nedeniyle de önemli sorunları beraberinde getirmiştir. Anılan hususların tümü, 1993 yılından itibaren DPT tarafından eleştirilip gerekli uyarılarda bulunulmasına rağmen, Bakanlık tarafından dikkate alınmamışlardır" denildikten sonra;

Enerji politikalarıyla ilgili "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında aşağıda belirtilen konularda yine belirtilen nedenlerle Anayasanın 98 inci, İçtüzüğü'nün 104 üncü maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılarak ayrıntılı olarak irdelenmesi, ... gerektiği" belirtilmişse de;

Aradan geçen süre zarfında düzenlenerek yetkili makamlara ve kamuoyuna intikal ettirilen Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı raporları Meclis soruşturmasını gerektirecek yeni bilgi ve belgeler içermektedir.

Hazine Müsteşarlığı KİT Genel Müdürlüğü'nün 28.4.2003 tarihli "Enerji Fiyatlarının Dünya Seviyesine İndirilmesi ve Kamu Yükümlülüklerinin Asgarî Düzeye Düşürülmesi İçin Temel Strateji" adlı raporunda;

"Yap-işlet, yap-işlet-devret, işletme hakkı devri ve mobil santral uygulamaları nedeniyle özel şirketlere 2020 yılına kadarki dönemde kümülatif olarak 70-100 milyar ABD Doları tutarında ödeme yapılacak olması, ülkemiz açısından önemli risklere yol açacaktır.

BOTAŞ'ın doğalgaz ithalat sözleşmeleri nedeniyle Hazine açısından önemli riskler bulunmaktadır.

2003-2020 döneminde BOTAŞ'ın doğalgaz ithalat sözleşmeleri kapsamında 558 milyar metreküp gaz karşılığı yaklaşık 94 milyar ABD Doları ödeneceği tahmin edilmektedir. İyimsen tahminlerle bile, 2014 yılı sonuna kadar arz fazlası olması

beklenmektedir. Bir başka anlatımla, ülkemiz 2003–2014 döneminde tüketemeyeceği doğalgaz için açıktan toplam 14 milyar ABD Doları 'al ya da öde' bedeli ödemek zorunda kalacaktır. Bir başka anlatımla, bu gaz fazlasını sözleşmede Türkiye aleyhine konulan hüküm gereği Türkiye'nin fazla gazı dışarıya satış yasağının da getirilmesi ve böylece Türkiye'nin elinin kolunun ayrıca bağlanması da Türkiye'nin sözleşmeyle bilerek zarara mahkûm kılınmasıdır" denildikten sonra;

1. Ödemelerin döviz bazlı olması nedeniyle cari ödemeler dengesi üzerinde olumsuz baskı oluşması,

2. Talep artış hızının beklenenin altında seyretmesi halinde, Hazine ve BOTAŞ'ın "al ya da öde" yükümlülükleri çerçevesinde tüketilmeyen gazın bedelini ödemek durumunda kalacak olması,

3. Dışa bağımlılığın artması,

4. BOTAŞ'ın finansman açıklarıyla karşı karşıya kalması ve açıkların genel bütçe transferleriyle kapatılacak olması nedeniyle, zaten ağır bir borç yükü altında olan Hazinesinin mevcut risklerinin daha da artması,

5. BOTAŞ'ın doğalgaz ithalatının pahalı gerçekleşmesi (2003 yılında BOTAŞ'ın ortalama ithalat fiyatı 133 ABD Doları civarında gerçekleşecek olup, 60-100 ABD Doları aralığında bulunan uluslararası rakamların oldukça üzerinde seyretmektedir),

6. Mobil ve otoproduktör santral uygulamalarının, elektrik enerjisi üreten KİT'ler açısından önemli maliyetlere yol açması hususları da muhtemel riskler olarak sıralanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunca düzenlenen 21.7.2003 tarih, 2006/6 sayılı Raporun "Genel Değerlendirme" bölümünde ise, aynen;

"Kurulu güç-üretim miktarı ilişkisine bakıldığında, doğalgaza dayalı üretimin kurulu gücüne oranla fazla; hidrolik kaynaklı üretimin ise az olduğu dikkati çekmektedir.

Ülkemizdeki elektrik enerjisi üretiminde doğalgazın ağırlığı son yıllarda giderek artmıştır. Enerjide kaynak çeşitlendirmesi gerekli olmakla birlikte, ağırlıkla ithal doğalgaza dayanan bir üretim biçimine yönelinmesi; hem enerji maliyetlerini hem de dışa bağımlılığı artırmıştır.

Dışa bağımlılıkta da bir ülke (Rusya Federasyonu) öne çıkmaktadır. 2000 yılındaki toplam doğalgaz ithalatının yüzde 67,31'i, 2002 yılında da yüzde 66,38'i bu ülkeden yapılmıştır. Boru hatlarıyla taşınan doğalgazın yüzde 95'i bu kaynaktan sağlanmaktadır. Bu durum, stratejik arz güvenliği açısından sakıncalar yaratabilecek niteliktedir.

Türkiye, kişi başına 1,912 kilovat/saatle Avrupa'nın (AB) en az elektrik tüketilen ülkesi olmasına rağmen, yakın yıllara kadar sürekli olarak elektrik enerjisi açığı sorunuyla karşı karşıya kalmıştır.

Son yıllarda açığın giderilmesi için girişilen çeşitli üretim yöntemleri ise ciddi bir planlama sürecinden geçirilmemiş, bunun sonucunda bu kez de 2008-2010 yıllarına kadar elektrik enerjisi fazlası sorunu ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Enerji planlamasında kullanılan arz-talep tahmin modelleri, doğru olmayan verilerle doğalgaz santralleri lehine yanıtılmış; üretim değerleri bakımından da gerçek gereksinimlerin üzerinde sonuçlar elde edilmiştir. Yatırım gerçekleştirmeleri ise çoğu zaman bu öngörülerin bile üzerinde olmuştur.

Enerji fazlası nedeniyle bir yandan EÜAŞ üretimleri düşürülürken, öte yandan yap-işlet santrallerinden işletme hakkı devredilen santrallerden ve bazı hidrolik santrallerden, fazla üretimin alım zorunluluğu bulunmamasına rağmen fazla üretim satın alınmıştır.

EÜAŞ üretim kapasitesinin büyük bölümünün atıl bırakılması, bu kuruma yakıt sağlayan TKİ ve TTK'nın malî yapısında da bozulmalara yol açmaktadır.

Enerji fazlası, yeni oluşturulmaya çalışılan serbest enerji piyasasının işleyişini de olumsuz biçimde etkilemektedir.

Doğalgaza dayalı elektrik enerjisi santrallerinin toplam kurulu güç içindeki ağırlığı nedeniyle, doğalgazın yeterli miktarda ve düzenli biçimde sağlanması gerekir. Ne var ki, elektrik enerjisi üretimindeki plansız uygulama alışkanlıkları doğalgaz alanında da kendini göstermiş ve ciddi bir doğalgaz fazlası sorunu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Alım anlaşmalarında yapılan revizyonlara rağmen, 2003'te 7,8; 2004'te 7,7; 2005'te 12,2; 2008'de 13,2; 2010'da 17,1 ve 2011'de 18,3 milyar metreküp doğalgaz fazlası olacaktır. Üstelik bu hesaplama esas olan BOTAŞ'ın talep öngörülleri abartılıdır. Örneğin, 2003–2020 yılları arasında toplam talepte yüzde 340, konut sektöründe yüzde 317, elektrik enerjisi sektöründe yüzde 291, sanayi sektöründe yüzde 653 oranında artış gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Gerçek ihtiyaçların çok üzerindeki alım anlaşmalarının günümüzde henüz "al ya da öde" gibi ciddi sorunlara yol açmamış olmasının nedenleri; bazı ülkelerin kendi yükümlülüklerini yerine getirmekte gecikmeleri, bazı alım anlaşmalarındaki yükümlülüklerin de görüşmelerle ötelenmiş olmasıdır.

BOTAŞ'ın Rusya'dan aldığı doğalgaza ilişkin üç ayrı anlaşmadaki fiyatlar birbirinden farklıdır. TURUSGAZ I ve II anlaşmaları, aynı hattı kullanan GAZEXPORT anlaşmasından 11–13,5 dolar/1 000 metreküp kadar pahalı imzalanmış, bu durum 2002 sonuna kadar ülkemiz aleyhine yaklaşık 240 000 000 dolar fark yaratmıştır.

TETAŞ tarafından üstlenilen alım garantili sözleşmelerdeki aşırı yüksek enerji fiyatlarını dengelemek amacıyla, en fazla 5 yıl süreyle, kamu elindeki santrallerde (EÜAŞ) üretilen ucuz elektrik TETAŞ'a tahsis edilmiştir. Ne var ki ekonomik gerçeklerden kopuk biçimde yüksek düzeylerde bulunan enerji fiyatları, bütün arz fazlasına karşın piyasayı yeni üreticiler için çekici hale getirmektedir. Serbest tüketicilere piyasa fiyatının biraz altından enerji satabilmeyi amaçlayan bu yeni üreticilere ruhsat verildiğinde, TETAŞ kaynaklı enerjiye talep daha da azalacak; bu durumda alım garantisi olmayan EÜAŞ üretimi kısılacak ve dolayısıyla TETAŞ'ın şimdiki paçal fiyat yapısı da bozularak enerji fiyatları daha da yükselecektir. Bu kısır döngü, elektrik enerjisi arz ve talebinin gerçekten dengeleneceği 2008–2010 yılına kadar sürecektir.

YİD, Yİ ve İHD projelerinde kamu yararını gözetmeyen, hatalı ve usulsüz çok sayıda işlem ve uygulama belirlenmiştir. Bunlar;

Yap-işlet-devret projeleri yapılabilirlik raporlarına özen gösterilmemiştir. Bunlar yönetmeliğe aykırı, yüzeysel biçimde hazırlanmış, bazı projelerin yapılabilirlik raporu ise hiç alınmamıştır. Mevcut yapılabilirlik raporları yönetmelikteki standartlara uymamakta, projeyi değerlendirmek için gerekli bilgileri içermemektedir. Bakanlık, verilmeyen raporları şirketlerden istemediği gibi, eksik bilgi içeren raporları da kontrol etmemiştir. Görevlendirme kararları yapılabilirlik raporlarına dayanmamıştır.

Yapılabilirlik raporları hazırlanırken gerçek bir finansman planı hazırlanmamış; finans kuruluşlarının niyet mektuplarıyla yetinilmiştir. Teklif edilen kredi faiz oranları ve masrafların gerçekliği tartışmalıdır. Hazine kayıtlarına göre bazı projelerde gerçekleşen faiz oranları yapılabilirlik raporlarında belirtilenden daha düşüktür.

Enerji birim fiyatının ana öğelerinden birini oluşturan yatırım tutarları konusunda, hemen bütün uygulamalarda şirketlerin bildirimlerine itibar edilmiş, bunların doğruluğu araştırılmamıştır. Bakanlık, kendi yaptığı çalışmalarda birim yatırım maliyeti ile şirketlerin sunduğu maliyeti karşılaştırıp aradaki farkı bile belirlememiştir. Bazı projelerde yatırım tutarları şirketler tarafından hiç bildirilmemiş; buna rağmen, nasıl saptandığı belirsiz enerji fiyat teklifleri Bakanlıkça kabul edilerek sözleşmeler imzalanmıştır.

Gerçek miktarının üzerinde bildirilen yatırım tutarları, elektrik tarifelerinin yüksek olmasının en önemli nedenini oluşturmuştur.

Evvelce gerçekleştirilmiş benzer uygulamaların, maliyet fiyatlarından; bazı santrallerin inşaat, elektrik, makine, proje ve mühendislik belgelerinden yararlanarak, fiili ölçümlerle yaptırılan hesaplamalardan, Hazine Müsteşarlığından alınan kredi ve teşvik bilgilerinden, yine Hazine Müsteşarlığınca teşvik belgeleri kapatılmış projelerdeki ekspertiz raporlarından elde edilen sonuçlar; hemen bütün projelerde yatırım tutarlarının şirketler tarafından gerçeğin çok üzerinde bildirildiğini ortaya koymuştur.

Bildirilen yatırım tutarları içinde, maliyete eklenmemesi gereken öğeler yer almıştır. Teşvik uygulamalarından ve yatırım indiriminden yararlandığı için vergi ödemesi söz konusu olmayan şirketlerin maliyet hesaplarında vergi kalemlerinin yer aldığı; "etüt-proje harcamaları", "diğer harcamalar" gibi başlıklar altına ilgisiz harcamaların konulduğu, grup şirketlerine nedeni bilinmeyen büyük tutarlı kaynaklar aktarıldığı görülmüştür. 552 000 000 dolar yatırım tutarlı bir projede 160 000 000 dolar etüt-proje harcaması bildirilmiştir. Proje tutarının yüzde 80'ini global olarak "diğer harcamalar" kalemi içinde gösteren örnekler vardır.

Teşvik belgelerinin Hazine Müsteşarlığınca yönetime uygun biçimde ve süresi içinde kapatılmadığı, buna bağlı olarak yatırım maliyetlerinin gerçekliğinin bu aşamada da denetlenmediği görülmüştür.

Özkaynağın ve projenin iç kârlılık oranları konusunda da şirket bildirimleriyle yetinilmiş, bu bildirimler Bakanlıkça kontrol edilmemiştir. İç kârlılık oranlarının şirketler tarafından düşük gösterildiği, yapılan hesaplamalardan anlaşılmaktadır.

Doğalgaz santrallerinde BOTAŞ'ın zamanında gaz sağlama yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı Elektrik Enerjisi Fonu (EEF) kaynaklarından 4 santrale toplam 125 897 420 dolar ödeme yapılmak zorunda kalınmıştır, denilmektedir. Söz konusu ödemenin, BOTAŞ'ın hukuken ödeme yapamayacağını anlaşılması üzerine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 21.06.2000 tarih ve 12228 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu kararı ile Elektrik Enerjisi Fonu Yönetmeliğinin 12 nci maddesinin (b) bendi 23.08.2000 tarihinde yapılan değişiklikle sel, yangın, deprem, sıcak savaş halleri gibi mücbir sebep halleri arasında "ikincil yakıtla çalışabilen doğalgaz santrallerinin, ikincil yakıtla geçmeleri için Bakanlıkça talimat verilmesi" hususu ilave edilerek yapılmış olması dikkate alındığında, hukuken imkân olmadığı ve mücbir sebep hali de söz konusu olmadığı halde,

ikincil yakıta geçme talimatını vermesi nedeniyle Cumhur ERSÜMER görevini kötüye kullanmış olmaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere; "Ek mektup" imzalanırken, dayanağı olan 1996 yılında imzalanan anlaşmanın hilafına, eski anlaşma tarih-sayısını taşımakla birlikte, önceki anlaşmadaki formülü değiştirme fiili nedeniyle Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı M. Cumhur ERSÜMER hakkında devlet alım-satımına fesat karıştırma suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 205 inci maddesinden; ayrıca, bakanlıklarında uygulanan enerji politikalarının; gerek Devlet Denetleme Kurulu gerekse Hazine Müsteşarlığı raporlarında açıklanan yanlışlık ve usulsüzlüklerin ve yol açtığı kamu zararının ortaya konulması ve bu konuların soruşturulması için Başbakanlıktan talepte bulunulması nedeniyle; dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanları olan M. Cumhur ERSÜMER ve Türkiye aleyhine olduğu bilinerek yapılan fiyat indirimi nedeniyle Zeki Çakan haklarında, görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri gibi, ilgili kurum ve kuruluşların uyarılarını da dikkate almayarak kamuyu zarara uğratmaları fiilinden Türk Ceza Kanununun görevi ihmal ile görevi kötüye kullanma suçlarını düzenleyen 230/2 ve 240 ıncı maddeleri uyarınca Anayasanın 100 üncü, İçtüzüğü'nün 107 nci maddesi gereğince Meclis soruşturması açılmasını arz ve teklif ederiz.

İlgili bütün raporlar soruşturma komisyonu kurulduğu takdirde komisyona sunulacaktır."

—Sanıklar hakkında Samsun milletvekili Haluk KOÇ ve 55 Milletvekili tarafından verilen önerge aynen şöyledir:

"TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Yolsuzlukların sebeplerinin, sosyal ve ekonomik boyutlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/9) raporunda açıklandığı üzere;

Doğalgaz anlaşmalarında:

1970'li yıllarda yaşanan petrol krizinden sonra bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de alternatif enerji kaynakları arayışlarına başlanmıştır. Ülkemizde doğalgaz ilk kez 1976 yılında TPAO'nun Trakya ve Çamurlu sahalarında üretiminin başlamasıyla, birkaç sanayi tesisinde kullanıma sunulmuştur. Doğalgazın değişik sektörlerde daha geniş kullanıma sunulması çalışmaları doğrultusunda, ülkemiz rezervlerinin yetersiz kalması nedeniyle öncelikle doğalgaz rezervlerine sahip komşu ülkelerle müzakerelere başlanmıştır. Türkiye ile eski SSCB arasında 1984 yılında çerçeve, 1986 yılında ticarî anlaşma imzalanmış ve bu kontrat gereğince 1987 yılı itibariyle doğalgaz ithalatı başlamıştır.

Ülkemizde yaşanan ekonomik krizlerin sanayi sektörünü etkilemesi nedeniyle, tüketimin bir miktar azalması söz konusu olabilirse de, doğalgaz tüketim gerçekleştirmeleri ile tahminlerdeki sapmaların, gerçekçi olmayan aşırı talep tahminleri yapılmasından kaynaklanmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 1990 ve 1995 yıllarında yaptığı gaz talep ve tahmin çalışmalarında 2010 yılı için ihtiyacımızı 19 ve 31 milyar metreküp olarak tespit etmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı ise, bu ihtiyacı, 2010 yılı için 30, 2020 yılı için ise 38 ilâ 40 milyar metreküp olarak tespit etmiştir. BOTAŞ'ın 1995 yılı sonu itibariyle yaptığı doğalgaz talebi tahminleri ise 2010 yılı için 17 ilâ 25, 2020 yılı için ise 38 ilâ 40 milyar

metreküptür. Mavi Akım Projesinin gündeme gelmesiyle, Enerji Bakanlığının rakamları, 2010 yılı için 55, 2020 yılı için ise 82 milyar metreküp olarak değiştirilmiştir.

DPT Müsteşarı Orhan GÜVENEN'in Ekim 1999'da görevden ayrılmasından önce, DPT'nin rakamları da Enerji Bakanlığıyla uyumlu hale getirilmiştir. Oysa dönemin DPT Müsteşarı Orhan GÜVENEN'in 30 Haziran 1999'da Enerji Bakanlığına gönderdiği yazıda, özetle; "Müsteşarlığımızca yapılan çalışmada, 2005 yılı itibariyle elektrik enerjisi sektöründe yaklaşık 15 milyar metreküp doğalgaz ihtiyacı gözükmesine karşılık, BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından 2005 yılı için aynı amaçla 30 milyar metreküp gazın tüketilmesinin planlandığı ve buna göre gaz alım bağlantılarına gidildiği görülmektedir. Bu durumda, 2005 yılında, yine yaklaşık 15 milyar metreküp gazın ihtiyaç olmaması nedeniyle tüketilemeyeceği ve bedelinin "take or pay" (al veya öde) şeklindeki anlaşmalar gereğince ödenmek durumunda kalınacağı, gazın tüketilmek istenmesi halinde de gereksiz santral yatırımlarına girileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından ortaya konmuş olan tablonun gözden geçirilerek ihtiyaç olmayan santral projelerinin listelerden çıkarılmasında, buradan hareketle, yıllar itibariyle, ülkemizin doğalgaz ihtiyacının, konut ve sanayi sektörlerinin ihtiyaçları da dikkate alınarak, gerçekçi bir şekilde belirlenmesinde ve doğalgaz alım anlaşmaları ile iletim ve dağıtım projelerinin buna göre planlanmasında ve yapılmasında ülkemizin menfaatinin bulunduğu; aksi takdirde, sağlıksız gözükken doğalgaz planlama çalışmalarının, gelecekte, ekonomiye ciddi bir yük getireceği anlaşılmaktadır" denilmektedir.

DPT'nin 30 Haziran 1999 tarih ve 260/2253 sayılı yazısının 4 üncü sayfasında yer alan açıklamaları, enerji planlaması çalışmalarının ciddiyetle yapılmadığı, Bakanlığın listelerinde yer alan birçok projenin değerlendirmeye alınmasının mümkün olmadığı, BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen birçok bilginin, eski çalışmalara dayanan, geçerliliği kalmayan bilgiler olduğu, DPT elemanlarıyla yapılan çalışmalarda aynı kuruluş elemanlarınca dile getirilen kendi bilgileriyle çeliştiği, toplantılar sonucu gündeme getirilmeyen bazı projelerin eklendiği ve birçok projenin tamamlanma tarihlerinin gerçekçi olmadığına müşahede edildiği, örneğin, Mavi Akımda 2000 yılında gaz alınabileceği tahmininin gerçekçi olmadığı, İran'dan alınan gazın Iğdır'da kurulacak 500 megavatlık santralle eliminesi öngörüsünün mümkün olmadığı; zira bu santralin yapımının 2004'te öngörüldüğü, Denizli doğalgaz santralının de aynı şekilde planlandığı ve burada da 2009 yılına kadar elektrik enerjisine ihtiyaç duyulmadığı halde planlandığı, kısacası, öngörülen elektrik tahmin tüketimleri ile doğalgaz tahminlerinin hayalî olarak yükseltildiği belirtilmiştir.

Dünya Enerji Ajansı, Dünya Bankası ve büyük enerji şirketleri, 2000 yılı itibariyle, 2010 yılında Türkiye'nin doğalgaz ihtiyacını 35 milyar metreküp civarında tahmin etmişlerdir.

Mavi Akım olarak isimlendirilen anlaşmaya göre; ülkemize 2001 yılında 2 milyar metreküple başlamak üzere, yıllar içinde giderek artan bir biçimde 2008'de 16 milyar metreküp gazın transferi amaçlanmıştır.

Türkiye'nin enerji ve buna bağlı gaz talebinin yüksek hesaplanması, plansız olarak santral inşaa taahhüdüne girilmesi, buna bağlı olarak kısıtlı kaynakların, gereksiz ya da gereğinden fazla yatırımlara yönlendirilmesi, devlet adına gaz temin taahhüdünde

bulunulması nedenleriyle bu anlaşma yapılırken Türkiye'nin temel stratejik çıkarlarının göz önüne alınmadığını söylemek mümkündür.

Doğalgaz anlaşmalarıyla ilgili süreç aşağıdaki gibi gelişmiştir.

Batı Hattından Rus Doğalgazı Alınması Sürecindeki Gelişmeler:

BOTAŞ ile GAZEXPORT arasında yapılan 14.2.1986 tarihli sözleşmeye göre, 1987 yılından beri Rusya Federasyonundan (o zamanki adıyla SSCB) doğalgaz satın alınmaktadır. Rusya Federasyonu, doğalgazı, RAO-GAZPROM adlı ana şirkete bağlı bir ihracat şirketi olan GAZEXPORT eliyle satmaktadır.

Anlaşmanın fiyat revizyonu maddesinde, fiyat revizyonuna ilişkin koşullar belirlenmektedir. Bu maddede yer alan hükümler aşağıda verilmektedir: Taraflar, Batı Avrupa Enerji Pazarında, fiyatı etkileyen, tarafların kontrolü dışında oluşmuş bir değişiklik olduğunda ve/veya fiyat formülünden çıkan fiyat bu gelişmeleri yansıtmıyorsa, yazılı ve nedene dayalı bildirimde bulunarak fiyat revizyonu isteme hakkına sahiptir. Taraflar fiyat revizyonunu yaparken Batı Avrupa'daki uzun dönemli ve büyük miktarda anlaşma fiyatlarını dikkate almak zorundadırlar. Ancak, doğalgaz fiyatı, her halükârda, Türkiye'de enerji pazarında doğalgaza rakip yakıtlarla rekabet edebilir seviyede olmak zorundadır. Taraflar, doğalgaz teslimatları başlamadan 6 ay önce ilk fiyat revizyonunu talep edebilir. Doğalgaz teslimatının başlangıç tarihinden itibaren her iki tarafın da ilk 10 yılda ikişer defa ve ikinci 10 yılda ise yine ikişer defa fiyat revizyon isteme hakları olup, iki fiyat revizyonu arasında en az üç yıllık bir süre olmak zorundadır. Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, yukarıda belirtilen süre kısıtları dikkate alınmadan fiyat revizyonu yapılamaz.

Bu çerçevede, ilk fiyat revizyonu, BOTAŞ tarafından, gaz alım başlangıcından önce talep edilmiş ve kontrattaki fiyat formülü hiç uygulanmadan fiyat revize edilmiştir. 1 Haziran 1987 tarihinden itibaren geçerli olan fiyat revizyonuyla, BOTAŞ tarafı fiyat yaklaşık yüzde 19 oranında indirmiş bulunmaktadır. (30 Temmuz 1987 tarihli Addendum No: 1) Bu indirim hesabı 1987–1994 yılları arasındaki ortalama fiyatlardan yapılmıştır.

İkinci fiyat revizyonu, Rus tarafının talebi üzerine, 1.1.1994 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yapılmıştır. Bu revizyonla, fiyat, 1.1.1994 itibariyle yaklaşık yüzde 25 oranında artırılmış olup, 1994'ten 2002 dördüncü döneme kadarki fiyatların ortalamalarından hesaplandığında, yaklaşık yüzde 10'dur. (24.3.1994 tarihli Addendum No:2) Yine, 24.3.1994 tarihinde imzalanan protokolle, 1994–1995 yılları için her 1 000 metreküp başına 3 dolar ilave yapılmıştır. (24.3.1994 tarihli Protokol) 24.3.1994 tarihinde imzalanmış olan protokolle, alım fiyatı, 54,06 Amerikan Doları/1 000 santimetreküpten, formülde yapılan değişiklikle yüzde 25 oranında artırılarak, 67,52 Amerikan Doları/1 000 santimetreküpe çıkarılmış, buna ilave olarak, 1992–1995 yılları arasında (önceki döneme ilişkin sağlıklı kayıtlar bulunmamıştır) teslim basıncından kaynaklanan 13 235 780 Amerikan Doları alacaktan vazgeçilmiştir. Ancak, bu değişikliklerin yapılabilmesi hususunda, her iki belgeyi imzalayan Genel Müdür Hayrettin Uzun ve Doğalgaz Daire Başkanı Gökhan Yardım'ın önceden yetkilendirilmedikleri anlaşılmıştır.

Zira 14.02.1986 tarihinde SOJUZGAZEXPORT'la imzalanan yılda 6 milyar metreküp doğalgazın alımına ilişkin sözleşmenin 12 nci maddesi yedinci bendi gereğince, sözleşmenin geçerlilik kazanabilmesi için BOTAŞ Yönetim Kurulunun onayı gerektiğinden, hukukî tabiriyle "usulde ve yetkide paralellik" ilkesi gereğince, sözleşmede yapılacak her

türlü değişikliğin de hukuken geçerlilik kazanabilmesi için, bu değişikliklerin de BOTAS Yönetim Kurulunun onayına sunulması veya bu belgelerin imzalanması hususunda önceden yetki verilmesi gerekmektedir.

BOTAS ve GAZEXPORT arasında 24.3.1994 tarihinde imzalanan bu zeyilnamede, anlaşma kapsamında, daha önce, 30.7.1987 tarihinde yapılan Zeyilname I'de değiştirilmiş bulunan 5 inci maddenin tekrar tadili yapılmış ve sözleşmenin fiyat formülü yeniden belirlenmek suretiyle, fiyat revizyonu gerçekleştirilmiştir. Aynı protokolle, 1994–1995 yılları için, her 1 000 metreküp başına 3 dolar ilave yapılmıştır.

Yukarıdaki gelişmelerden de görüleceği üzere, bu oranda artış şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, doğalgaz fiyatının yüzde 25 oranında artırıldığı, buna ilave olarak, fiyata 3 dolar ilave edildiği, bunlarla birlikte, sözleşme gereği BOTAS'a ödenmesi gereken 13.235.780 Amerikan Doları alacaktan da vazgeçildiği görülmektedir. Ayrıca, 1992 yılından önceki dönemde de, kayıtların sağlıklı tutulmamasından dolayı, kayıplar olabileceği düşünülmektedir.

Bu tutarlara ilave olarak, TURUSGAZ'ın; 7.500.000.000 metreküp/yıl doğalgaz alımına ilişkin ilk sözleşmesi kapsamında hesaplanan ve bakiye kalan tutar olan 1.875.816 Amerikan Doları ilave edildiğinde, TURUSGAZ firmasından, 2000 yılsonu itibariyle bakiye indirim tutarları alacağımız toplam olarak 1.958.044 Amerikan Dolarına ulaşmaktadır.

Doğalgaz alım sözleşmelerinin ilgili hükümlerinden kaynaklanan teslim basıncı ve eksik miktarlara ilişkin indirim tutarlarının, satıcılar tarafından, öngörülen dönemlerdeki faturalarda gösterilmemiş olması, genel anlamda, sözleşmeye aykırı bir durum teşkil etmektedir.

Yapılan ikinci fiyat revizyonunda, ülkemiz menfaatlerinin korunması yoluna gidilmediği, Rus tarafının bu revizyondan fevkalade avantajlı çıktığı anlaşılmaktadır. Bu revizyonu imza eden BOTAS Genel Müdürü ve Daire Başkanının Yönetim Kurulundan yetki almadan bu işlemi yapmış olmaları da bu revizyonun normal bir revizyon olmadığını göstermektedir.

Üçüncü fiyat revizyonu BOTAS tarafından Temmuz 2000 tarihinde talep edilmiş olup, fiyat revizyon görüşmeleri 2002 yılı ağustos ayına kadar devam etmiş ve fiyat indirimini de içeren bir paket halinde fiyat revizyon görüşmeleri 26 Ağustos 2002 tarihinde imzalanan protokolle nihai hale getirilmiştir. Bu protokol doğrultusunda anlaşmaya yönelik yapılan zeyilnameler 23 ve 24 Eylül 2002 tarihlerinde imzalanmıştır.

Doğalgaz alım-satım sözleşmelerinde fiyat revizyonlarının hangi şartlarda ve nasıl yapılacağı açıkça belirlenmiştir. Bu şartlar gerçekleştiğinde tarafların, her 10 yılda 3'er yıldan az olmamak kaydıyla ikişer defa fiyat revizyonu isteme hakkına sahip olacakları, fiyat revizyon görüşmelerinin 2–3 yıl gibi çok uzun sürelerde tamamlanabildiği, bu yüzden istenilen fiyat indirimi veya artışlarının, tarafların birbirlerine fiyat revizyonu isteklerini yazılı bildirdikleri tarihten itibaren geçerli olduğu, bunun da geçmişte örneklerinin bulunduğu ve Türkiye'nin gaz anlaşmalarının yürürlüğe girdiği 1987 yılından bu yana fiyat revizyon isteklerinin üretici ülkeye bildirildiği tarihten itibaren fiyat indirimi ve/veya artışı olarak yürürlüğe konulduğu bilinmektedir.

Ağustos 2002 tarihinde Rusya ile yapılan fiyat revizyonunda ise; Temmuz 2000 tarihinde BOTAS'ın, hem GAZEXPORT hem TURUSGAZ için fiyat indirimi isteğini yazılı

bildirdiği halde, BOTAŞ Yönetiminin bu durumu dikkate almadan, fiyat indirimini anlaştıkları tarih olan Eylül 2002'den başlattığı, Temmuz 2000-Eylül 2002 tarihleri arasında Rusya Federasyonundan 2 yıl 2 aylık toplu olarak alınması gereken yaklaşık 166 000 000 dolardan vazgeçildiği, fiyat indirimlerinin seçimlere yetiştirilmesi kaygısıyla düşük oranda tutulduğu, indirim oranının ortalama yüzde yüzde 6 olduğu, 1994 yılında Ruslara yüzde 25 fiyat artışı verildiği ve toplu para ödendiği, karşılıklılık ilkesine göre, en aşağı yüzde 12-15 indirim alınmasının gerektiği, fiyat revizyonlarının bir sonraki fiyat görüşmelerine kadar sürdüğü ve bu sürenin minimum 3 yıl olduğu sözleşmede yer almasına karşın, yapılan fiyat revizyonunun Eylül 2002-1.1.2005 tarihleri arasında geçerli kılındığı; yani, 2 yıl 4 ay gibi, kontrata uymayan bir süreyle sınırlandırıldığı; bundan da öte, yapılan fiyat revizyonuyla, 01.01.2005 tarihinde, hiçbir görüşme ve müzakere yapmadan Ruslara otomatik yüzde 6 gibi bir fiyat artışı verilerek bir sonraki fiyat pazarlığının bu fiyat üzerinden yapılmasına imkân sağlandığı, kontrattaki 54 barlık basıncın 51 bara indirildiği; bu nedenle, BOTAŞ'ın işletme masraflarının artacağı, BOTAŞ'ın da bu artışı nihaî tüketiciye yansıtacağı, BOTAŞ asgarî alım taahhüdü kadar doğalgazı ancak alabilirken, bütün rakamları, daha yüksek olan kontrat miktarından hesaplayarak elde edilecek kazançların yüksek gösterildiği; buna ilave olarak, 10 yılda iki fiyat revizyon hakkının da tek fiyat revizyonu kullanımına indirildiği anlaşılmıştır.

Mavi Akım Hattı:

15 Aralık 1997 tarihinde Başbakan Mesut Yılmaz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyetçi Enerji ve Yakıt Bakanı S. KIRIYENKO arasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Arasında Rus Doğalgazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyetine Sevkiyatına İlişkin Anlaşma imzalanmıştır.

Anlaşmaya göre: "Söz konusu doğalgaz boru hattı, Rusya Federasyonunun topraklarında ve Karadeniz'in altında RAO GAZPROM tarafından; Türkiye Cumhuriyetinin topraklarında ise, RAO GAZPROM'un ana inşaat şirketi ile Türk şirketlerinin oluşturacağı bir konsorsiyum tarafından inşa edilecektir."

Rus şirketi STROYTRANS-GAZ, BOTAŞ'a, 18 Aralık 1997 tarihli bir mektup yazarak, Turan HAZINEDAROĞLU İnşaat ve Ticaret AŞ ve ÖZTAŞ İnşaat ve Ticaret AŞ firmalarıyla bir konsorsiyum (OHS Konsorsiyumu) kurduğunu bildirmiştir. 2 Aralık 1997 tarihinde -Rusya Federasyonu ile henüz anlaşma imzalanmadan önce- kurulan bu konsorsiyumun lideri Stroytransgazdır. Henüz sözleşme yapılmamış olduğundan, 29 Ağustos 1997 tarihli anlaşmada, inşaatın kimler tarafından yapılacağı hususu kararlaştırılmamıştır. Esasen, iki ülke Enerji Bakanlıkları arasında imza edilmesi gereken ve Mavi Akım Anlaşması gibi çok boyutlu ve çok önemli bir anlaşmanın devletin üst kademelerinin bilgisi dışında ve onayı olmadan, kamuoyunda tartışmaya açılmadan, RAO-GAZPROM Yönetim Kurulu Başkanı ile TC Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyetçi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mesut Yılmaz arasında imza edilmiştir.

Mavi Akım fiyat formülüyle ilgili gelişmeler:

29 Ağustos 1997 tarihinde Rus Doğalgazının Karadeniz'den Türkiye'ye Teslimatına İlişkin İşbirliği Anlaşması, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyetçi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mesut Yılmaz ile RAO-GAZPROM yetkilileri arasında imzalanmıştır. İşbirliği Anlaşmasında "taraf,

doğalgaz fiyatının Samsun teslimi olarak 10 Aralık 1996 tarihinde GAZEXPORT ile TURUSGAZ'ın müstakbel ortakları arasında imzalanan kontrattaki fiyat ve fiyat formülünden daha yüksek olmayacağına karar vermişlerdir" hükmü bulunmaktadır.

Bu doğrultuda, 24 Eylül 1997 ve ayrıca 3 Ekim 1997 tarihlerinde BOTAŞ ve GAZEXPORT, Mavi Akım Doğalgaz Alım Satım Anlaşmasının fiyat maddesini, 10 Aralık 1996 tarihli GAZEXPORT ile TURUSGAZ'ın müstakbel ortakları arasındaki Doğalgaz Alım Satım Anlaşmasında fiyat maddesinde yer alan fiyat formülü doğrultusunda belirleyerek paraflamışlardır. Burada yer alan fiyat formülünde yüzde 3,5 kükürtlü fueloilin baz değeri, F01 olarak yer almaktadır. Fiyat maddesinin tanımlar kısmında yüzde 3,5 kükürtlü fueloilin baz değeri, F00 olarak ve sabit bir katsayı olarak tanımlanmaktadır. (24 Eylül 1997 tarihli paraflı metin, 3 Ekim 1997 tarihli paraflı metin)

15 Aralık 1997 tarihinde Rus Doğalgazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyetine Sevkiyatına İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma imzalanmıştır. Hükümetlerarası Anlaşmanın 2 nci maddesi kapsamında "Rusya Federasyonundan Türkiye'ye Karadeniz altından dönecek boru hattı ile ilave 16 milyar metre küp doğalgaz teslimatının teknik, ticarî, idarî ve uygulama koşulları, işbu hükümetlerarası anlaşma ve 29 Ağustos 1997 tarihli Rus Doğalgazının Karadeniz'den Türkiye'ye Teslimatına İlişkin İşbirliği Anlaşması çerçevesinde BOTAŞ ve VEP, GAZEXPORT-RAO GAZPROM arasında imzalanan alım satım kontratı ile belirlenecektir" hükmü bulunmaktadır.

Hükümetler arası Anlaşmanın, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1 Nisan 1998 tarihli ve 4357 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve 30 Nisan 1998 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından 12 Mayıs 1998 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

15 Aralık 1997 tarihinde Mavi Akım Doğalgaz Alım Satım Anlaşması imzalanmıştır. Doğalgaz Alım Satım Anlaşmasının fiyat maddesi içinde yer alan fiyat formülü, 29 Ağustos 1997 tarihli İşbirliği Anlaşması ve 15 Aralık 1997 tarihli Hükümetler arası Anlaşma doğrultusunda belirlenmiştir. Bu anlaşmadaki fiyat formülünde yüzde 3,5 kükürtlü fueloilin baz değeri, FO1 olarak yer almaktadır. Fiyat maddesinin tanımlar kısmında yüzde 3,5 kükürtlü fueloilin baz değeri F00 olarak ve sabit bir katsayı olarak tanımlanmaktadır.

GAZEXPORT ile BOTAŞ arasında 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan Doğalgaz Alım Satım Anlaşması kapsamında 2003 yılı şubat ayında gaz alımı başlamıştır. Anlaşma çerçevesinde ilk fatura BOTAŞ'a geldiğinde, anlaşmada yer alan formül fiyatı ile GAZEXPORT ve SNAM TRADING B.V. tarafından gönderilen fatura fiyatları arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. BOTAŞ tarafından faturalara itiraz edilerek, ödemeler Gaz Alım Satım Anlaşmasında yazan mevcut formül fiyatı üzerinden yapılmıştır. Öte yandan, söz konusu anlaşmanın başlangıç döneminde, alıcı tarafına verilmiş olan gaz alımı konusundaki esneklik dikkate alınarak, 12 Mart 2003 tarihinde gaz alımı durdurulmuştur. Hâlihazırda gaz alımı yapılmamaktadır.

29 Ağustos 1997 tarihinde imzalanan anlaşma, iki ülke arasında yapılan sözleşme niteliğinde olmayıp, bir şirketin yönetim kurulu başkanı ile bir ülkenin bakanı arasında imzalanan mutabakat zaptı nitelikli, ileriye yönelik kesin olmayan taahhütler içeren bir metindir. Ülkemiz üst düzey yöneticileri ile diğer ülkelerin üst düzey yöneticileri arasında buna benzer birçok anlaşma imzalanmıştır. Sözleşme niteliğinde olmayan bir metinle,

sözleşmenin ana unsurları sayılabilecek alım miktarı ve teslimat süreleri, doğalgazın fiyatı, hatta hangi tarihte sözleşme imzalanacağı hususlarına yer verilmiştir.

Bu anlaşmada, Mavi Akım Projesi kapsamında alınacak gazın fiyat formülünün; 10 Aralık 1996 tarihinde, TURUSGAZ'ın müstakbel ortakları olarak BOTAŞ ve Gama GAZPROM ve GAZEXPORT arasında imzalanan anlaşmadaki fiyat formülüne göre belirleneceği ve fiyatın her halükârda bu fiyatı geçmeyeceği belirlenmiştir.

18 Şubat 1998 tarihinde hazırlanıp 10 Aralık 1996 tarihi konulan ve Turusgazın yüzde 35 hissesine sahip (altın hisse) BOTAŞ (Türkiye) yetkililerinin imzası bulunmayan sahte bir belgeyle, GAZEXPORT ile TURUSGAZ arasındaki formülün GAZEXPORT lehine yeniden düzenlendiği, buna bağlı olarak TURUSGAZ ile BOTAŞ arasındaki Doğalgaz Alım-Satım Anlaşmasında yer alması gereken formülün de 18 Şubat 1998 tarihli Side Letter'da değiştirilen haliyle yer aldığı; ancak, Side Letter metninde formülün değiştirildiğine veya yeniden düzenlendiğine dair herhangi bir ibare bulunmadığı anlaşılmıştır.

10 Aralık 1996 tarihinde imzalanan anlaşmayla TURUSGAZ'ın müstakbel ortaklarıyla GAZEXPORT arasında kararlaştırılan fiyat formülünün Mavi Akım kanalıyla alınacak doğalgaz için de uygulanacağı bilinmesine rağmen, doğalgaz transferi başlayıp ilk fatura düzenlenene kadar Rusya tarafından herhangi bir itiraz ya da formülde revizyon iddiası gündeme gelmemiştir.

Mavi Akım Anlaşmasının 4üncü maddesine baktığımızda "Rusya Federasyonundan Türkiye Cumhuriyetine sevk edilen doğalgaz, tarafların karşılıklı mutabakatı olmaksızın üçüncü ülkelere ihraç edilemeyecektir" hükmü yer almaktadır. Rusya, Türkmenistan'dan doğalgazı alacak, istediği miktarda Türkiye'ye verebilecek, bu anlaşma gereği, Türkiye bu gazı Rusya'nın oluru ve onayı olmadan bir başka ülkeye pazarlayamayacaktır.

Mavi Akım Projesi, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, Rusya Federasyonunun, kaybedilenlerin kazanılması doğrultusundaki devlet politikası gereği ve bu politikanın bir parçası olarak yürürlüğe konulmuş projedir kanaatine varılmıştır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü uygulamaları:

Komisyonca yapılan incelemede, bazı baraj inşaatlarında yüzde 400-696'lara varan keşif artışlarının olduğu, istisnasız bütün işlerde yüksek oranlarda keşif artışı olduğu, DSİ Genel Müdürlüğünün açıklama notunda "bazı projelere 2002 yılında keşfi dolmadan ilave keşif artışı verilmesinin sebeplerinin politik olduğu düşünülmektedir" belirtildiği, dikkat çeken başka bir hususun ise yüzde 30 üzeri keşif artışlarının temel, tünel ve mücbir sebeple verilmesi gerekirken, Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığında 57 işte, İçme Suyu ve Kanalizasyon Dairesi Başkanlığında 20 işte, Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığında 56 işte yüksek oranlarda keşif artışı olduğu, keşif artışlarının bu kadar yüksek çıkmasının tek açıklamasının işlerin projelerinin sağlıklı olduğu ve keşif artışı uygulamasının suiistimalliyle açıklanabileceği, yapılan bu uygulamayla bazı müteahhit firmalara ihalesiz olarak yüksek miktarlarda ilave iş verilmiş olduğu, yapılan bu uygulamanın haklı olarak bazı firmaların kayırıldığı, bürokratların ve siyasilere bu uygulamadan çıkar sağladığı yönündeki iddiaları gündeme getirdiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi GÜLER'in Komisyonumuza verdiği "son dönemde verilen keşif artışlarının birkaç milyar dolar olduğu" beyanının olduğu, Komisyonumuza haricen intikal eden bilgiler incelendiğinde, dış kredili ve protokollü işler hariç, 1990 yılında 2, 1991 yılında 2, 1992 yılında 6, 1993 yılında 1,

1994 yılında 3, 1995 yılında 1, 1996 yılında 4, 1997 yılında 6, 1998 yılında 16, 1999 yılında 13, 2000 yılında 15, 2001 yılında 11, 2002 yılında 25 adet keşif artışı yapıldığı, son beş yıldaki keşif artışlarının dolar cinsinden değerinin, sırasıyla, 1998 yılında 277 884 786, 1999 yılında 105 333 248, 2000 yılında 659.419.557, 2001 yılında 157.170.808, 2002 yılında 1.117.440.514 Amerikan Doları olduğu, yine, Komisyonumuza intikal eden bilgilerden, keşif artışlarının kaynakları olarak; keşif artışının projeye faydası ve rantabilitesi olmadığı, keşif artış taleplerinin teknik zorunluluklardan kaynaklanmadığı, yeni fiyat uygulamalarının gerçeği yansıtmadığı, iş programında kasıtlı olarak hata yapıldığı, bu hataların keşif artışına neden olduğu, işin sözleşmesinde olmayan işlerin kapsama alındığı, planlama ve kati proje aşamasında hata olduğu hususlarının gösterildiği, yapılan işlemlerin kasıtlı olduğunun en büyük göstergesinin yüzde 30 üstü keşif artışlarının keşif dolduktan sonra verilmesi gerekirken, çoğu işte işe başlandıktan hemen sonra veya yüzde 100 keşifleri dolmadan keşif artışı yapıldığı, eğer bu keşif artışları kapsamındaki işler ihaleli olarak yapılmış olsaydı, ihaleli işlerin indirim oranlarının yüzde 40–50 civarında olduğu göz önüne alındığında, devletin en az 2 milyar dolar kazancının olacağı, örneğin, programda olmamasına rağmen 1998 yılında acilen programa alınan Kiğı Barajı 20 trilyon keşifle 2886 sayılı Kanunun 44 üncü maddesine göre ihale edildiği, ihaleyi yüzde 15 tenzilatla ÖZALTIN Firmasının aldığı, yüzde 100 keşif dahilindeki işler tamamlanmadan yüzde 373,15 keşif artışı verildiği, yani müteahhit firmaya 60,331 trilyonluk işin ihalesiz olarak noter masrafı bile yapılmadan verildiği, bu işin bugünkü fiyatlarla değerinin yaklaşık 550 trilyon olduğu, ilanlı işlerde yüzde 40 civarında ortalama tenzilat göz önüne alındığında, devletin kaybının $550 \times (40 - 15) = 1\,400$ trilyon olduğu, başka bir örneğin ise Atasu Barajı olduğu, benzer büyüklükte bir iş deneyimi olmamasına rağmen işin Cengiz İnşaata devredildiği, devredildikten sonra yüzde 394,3 keşif artışı yapıldığı, $(30,625 - 7,5) \times 6,76 = 1,60$ trilyonluk düşük tenzilatlı işin adı geçen firmaya keşif artışıyla verildiği, benzer şekilde Çine Barajında yüzde 400 keşif artışı ile yaklaşık 400 trilyonluk işin ihalesiz verildiği,

2886 sayılı Kanunda yüzde 30'dan sonraki keşif artışlarına olur verilmesindeki ana gerekçenin ülke ekonomisine katkı yapacak acilen bitirilmesine ihtiyaç duyulan projelerin yeniden ihale edilmesindeki zaman kayıplarını önlemek olduğu halde, yirmi iki yıldır bitirilemeyen işler olduğu göz önüne alındığında keşif artışlarının amacına uygun olmadığı açık olduğu, mevcut bütçe ödenekleriyle işlerin zamanında bitirilmesinin söz konusu olmadığı, işlerin acilen bitirilmesine yönelik gerekçeler bulunmadığı görülmüştür.

Bu durumda, 2886 sayılı Kanuna aykırı olarak yapılan bu uygulamalarda sorumluluğu bulunan ilgili bakanların ve bürokratların sorumluluğunun soruşturma komisyonunca belirlenmesi gerekmektedir.

DSİ Genel Müdürlüğü uygulamalarıyla ilgili olarak Komisyonumuza intikal eden diğer bir konu, hükümetler arası ikili işbirliği çerçevesinde kredili olarak yapımı ele alınan baraj ve HES projeleridir. Bu kapsamda 29 adet baraj ve HES'in ihale yapılmaksızın firmalara verildiği, firmaların kendi buldukları yabancı ortak ve kredi kuruluşlarıyla, baraj ve HES projelerinin yüklenicisi oldukları, firmaların ön yeterliğe, benzer iş deneyimine ve benzeri hususlarda denetime tabi tutulmadığı, baraj deneyimi olmayan Cengiz İnşaatın 3 adet proje aldığı, işlerin Bakanlar Kurulu Kararnamesine istinaden yapıldığı, kredilerinin

Hazine garantili olduğu, Hazine garantisi alındıktan sonra müteahhit firma ve ortaklarıyla pazarlık yapılarak birim fiyatların tespit edildiği, pazarlık usulüyle tespit edilen fiyatlar mukayese edildiğinde, fiyatların DSİ fiyatlarının 2-3 katı olduğunun görüleceği, bazı işlere başlanıldığı, bazularına ise başlanılmadığı, ihale usulüyle yapılsaydı işlerin yarı fiyatına yapılabileceği, benzer uygulamanın sulama işlerinde de yapıldığı, Boziki ve Bozova Sulamalarının bunlara örnek olduğu, sulama işlerinde hektar maliyeti DSİ fiyatlarıyla 4.000 dolarken, bu işlerde 10.000 dolar olduğu, ikili anlaşma adı altında yapılan bu işlerin durdurulması ve iptal edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Komisyonumuza intikal eden başka bir DSİ uygulaması Aydın-Çine Barajı inşaatıdır. İddialar arasında, işin ilk ihalesinin yüzde 51 tenzilatla Yüksel İnşaatla kalmasına rağmen, ihalenin iptal edildiği, davet usulüyle yapılan ikinci ihalede işin çok düşük tenzilatla ÖZKAR firmasına verildiği, bu işte sözleşme ve şartnameye aykırı olarak yüksek keşif bedeli belirlendiği, mevcut devlet yolu değiştirilerek otoyol maliyetlerine yakın fiyatla yol yapım parası ödendiği, tünel inşaatında önce tünel yapılacak yerin komple kazıldığı, tünel yapıldıktan sonra üzerinin tekrar doldurulduğu, bu suretle gereksiz keşif artışı ve fazla ödeme yapıldığı, kaya dolgunun beton dolguya dönüştürülerek enjeksiyonlarla yüksek bedel ödendiği, özellikle yap-işlet-devret modeliyle yapılan baraj sahalarındaki kamulaştırılma işlemlerinde hak sahiplerinin mağdur edildiği, bu hususta DSİ Genel Müdürlüğüne gerekli önlemlerin alınmadığı anlaşılmıştır.

Yukarıda açıklanan tüm olaylar değerlendirildiğinde, ülkemizin enerji politikaları konusunda yapılan doğalgaz anlaşmaları, doğalgaz santral işletme koşulları DSİ Genel Müdürlüğü uygulamalarında dönemin Bakanlarının sorumluluğu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak:

1998 yılında imzalanan "Side Letter" da; doğalgaz alım sözleşmelerinin fiyat formülünün değiştirilmesi nedeniyle, Mayıs 2003 sonu itibariyle, yaklaşık 388.000.000 USD fazla ödenmesine sebebiyet verilmiş, anlaşmada 2 milyar metre küp olan alım taahhüdü 8 milyar metre küpe çıkarılmış, tarafların inisiyatifinde bulunan ve bir yıl olan alım taahhüdü "gayri kabili rücu" olarak yirmi üç yıla uzatılmıştır. Bu "Side Letter" da Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Cumhuriyetçi'nin "şahit" olarak imzası bulunmaktadır.

Ancak, bu "Side Letter" imzalanırken, dayanak olan 1996 yılında imzalanan anlaşmanın hilafına olarak, eski anlaşma tarih ve sayısını taşıyan ve önceki anlaşmadaki formülü değiştirerek (Side Letter'daki formülü havi) yeni bir metin imzalanmıştır. Yapılan bu işlemler ve mevcut bilgiler kapsamında olaylar değerlendirildiğinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı M. Cumhuriyetçi hakkında TCK'nın 205 inci maddesi, Anayasanın 100 üncü, İçtüzüğü'nün 107 nci maddesi uyarınca Meclis soruşturması açılması kanaati oluşmaktadır.

Ayrıca, doğalgaz alım anlaşmalarında;

— Alım garantisi anlamına gelen "al ya da öde" (take or pay) yönteminin uygulanması,

— Bu anlaşmalar kapsamında saptanan fiyat formülünün, daha sonra usulsüz olarak Türkiye aleyhine değiştirilmesi,

— Mavi Akım hattının ihalesiz olarak OHS Konsorsiyumuna verilmesi,

— Benzer işlere göre, yaklaşık 75 000 000 dolar daha pahalı yaptırılmasına sebebiyet verilmesi,

Doğalgaz çevrim santrallerine gaz verilememesi halinde yüksek ceza ödenmesi öngörülmesine karşılık, Rusya'nın doğalgaz sağlayamaması halinde, bu cezaların Rus tarafına yansıtılmaması sonucu kamu zararına yol açılması,

— *Doğalgaz sözleşmeleri kapsamında, batı hattından alınan doğalgazla ilgili olarak, yapılan ikinci fiyat revizyonu sonucu Türkiye aleyhine, önce yüzde 25, daha sonra da 3 USD/1000 metreküp fiyat artışına neden olunmuştur. Ayrıca, Rusya tarafının yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu doğan yaklaşık 13.500.000 USD alacağımızdan vazgeçilerek ülkemiz menfaatleri korunmamıştır. Bu durumda Rusya tarafının bu revizyondan fevkalade avantajlı çıktığı, bu revizyonu imzalayan dönemin Genel Müdürünün ve Doğalgaz Daire Başkanının sözleşmede öngörülmüş olan BOTAŞ Yönetim Kurulundan yetki alma şartına uymadan bu işlemleri yapmış olduklarının anlaşıldığı ve bu konuların hâlihazırda Bakanlığın bilgisi dâhilinde olduğu tespit edilmiştir.*

Enerji ve doğalgaz anlaşmalarında Türkiye aleyhine anlaşma ve uygulamaların yapılmasına yol açan dönemin bakanı Cumhur ERSÜMER hakkında TCK 205 inci maddesi uyarınca ve ayrıca yine yukarıda belirtilen DSİ Genel Müdürlüğü uygulamalarına onay veren Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanları Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN hakkında Türk Ceza Kanununun 230 uncu ve 366 ncı maddelerine uyan fiilleri nedeniyle Anayasanın 100 üncü İçtüzüğü'nün 107 nci maddesi uyarınca Meclis soruşturması açılmasını arz ve teklif ederiz.”

B- MECLİS SORUŞTURMA KOMİSYONU RAPORU

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 09.12.2003 günlü, 789 sayılı kararıyla kurulan Meclis Soruşturma Komisyonu 10.2.2004 gününde başladığı çalışmalarını 25.6.2004 gününde tamamlamıştır.

Meclis Soruşturma Komisyonu, iddialarda yer alan konulara ilişkin çalışmaları sırasında resmî ve özel kurumlarla yazışmalarda bulunmuş, tanık olarak 49 kişinin ifadesine başvurmuş, Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın savunmalarını almıştır.

Komisyon çalışmaları sonrasında Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın eylemlerine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 230, 240, 205 ve 366 ncı maddeleri gereğince cezalandırılmaları için Yüce Divana sevklerine dair 25.6.2004 tarihli raporu hazırlayarak çalışmalarını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştur.

Soruşturma komisyonununun 25.06.2004 günlü ve 9/4-7 Esas sayılı raporunun suçlamalarla ilgili maddi olgulara yer veren “genel değerlendirme” ve “sonuç” bölümleri şöyledir:

—Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali hakkında;

“ ...

Başvurusu yapıldığı 1996 yılından itibaren TEAŞ tarafından sürekli olarak karşı görüş verilen YİD kapsamındaki KIRKLARELİ doğal gaz santrali ile ilgili işlemler ETKB tarafından devam ettirilmek istenmiştir. Ülkeler arası ikili işbirliği çerçevesinde kararlaştırılan ithalat anlaşması nedeniyle Trakya bölgesinin bir bölümünün izole olarak Bulgaristan elektrik sistemine bağlı olarak çalıştırılmasından dolayı bu santralin

bağlantısında zorluklar olacağı ilgili kuruluş tarafından belirtilmesine karşın işlemler Bakanlık tarafından devam ettirilmek istenmiştir. Daha sonra gelişen şartlar altında yine bu santral için TEAŞ görüşleri değişmemiş olmasına karşın 4628 sayılı yasa geçici 8. maddesi kapsamında 2002 yılı sonuna kadar işletmeye alınması şartıyla alım garantisi verileceği gündemde tutulmuş, bu süre içinde de tamamlanmadığı halde şu andaki mevcut yasal mevzuata uygun hale getirilmesi gerektiği halde bu yönde çalışmalar yapılmamış olup, santral için eski şartların geçerli olduğu durum ile yapılmasına çalışılmaktadır. Bugün için bile Trakya bölgesinde elektrik sistemine yeni bir kapasite ilavesi zorluğu TEAŞ tarafından bildirilmekte, ancak yapımçı şirket halen bu santralin sisteme bağlantısının yapılması için uğraş vermektedir.

Kırklareli doğal gaz santralinin YİD modeli kapsamında olması, 03.03.2001 tarihinde 4628 sayılı EPK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte elektrik sektöründe alım garantisi uygulamalarının sona ermesi, söz konusu bu santralin 2002 yılına kadar işletmeye girmesi şartıyla alım garantisinden yararlanma imkânı olduğu halde, ilgili kuruluş TEAŞ tarafından santralin sisteme bağlantısı konusunda ileri sürülen şartların şirket tarafından yerine getirilememesi, bugüne kadar santralin tamamlanamamış olması nedenleri ile bu santralin halen işletmeye girememiştir. Ayrıca, Trakya bölgesinde halen elektrik sistemine yeni kapasite bağlantısı yapılmasında güçlükler bulunmakta olup Bulgaristan'dan elektrik ithalatı yapılmadığı durumda bile bu bölgenin elektrik iletimi konusunda sıkıntılar bulunduğu bilinmektedir. Bunlara ilave olarak, şimdiye kadar işletmeye girmiş bulunan özel şirket santrallerinin oldukça yüksek fiyattan kamuya elektrik enerjisi sattıkları daha önceki bölümlerde açıklanmıştır. Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda Kırklareli santralının yapılmasında bir yarar bulunmadığı, aksine elektrik sistemi açısından yapılmasının uygun olmadığı, halen işlemleri devam etmekte olan YİD kapsamındaki bu santralin yeni yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmek üzere YİD statüsünün sona erdirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

ETKB Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından Kırklareli Doğalgaz Santrali ile ilgili işlemler incelenmiş, 22.03.2004 tarih ve 65 sayılı Tahkikat Raporu 24.05.2004 tarihinde Bakan M. Hilmi GÜLER tarafından onaylanmıştır.

Hukukî Kanaat

Ortada hukuki ve fiilî engeller olmasına rağmen projenin yapımında ısrar ederek yetkisini bu anlamda aşırıp kötüye kullanan dönemin bakanı M. Cumhur ERSÜMER'in fiilinin TCK'nın 240 ıncı maddesi kapsamında Yüce Divan tarafından değerlendirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.'

...

— Planlama ile ilgili suçlama hakkında;

'Sonuç

Anayasa'nın mali ve ekonomik hükümler bölümü içinde planlama ile ilgili 166 ncı maddesinde;

"Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak devletin görevidir." denilmekte ve

“Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

hüküm ve açıklamaları getirilmektedir.

Anayasa'nın bu maddesi çerçevesinde kalkınma planlarının ve yıllık programlarının gerçekleştirilmesi amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuş ve görevlendirilmiştir. Kalkınma planlarını yürürlüğe konulması ve bütünlüğünün korunması hususları, 3067 sayılı Kanunla hükme bağlanmıştır.

Kurulduğu 1961 yılından bu yana Anayasa'nın bu hükmü doğrultusunda görevlerini sürdüren Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluş, teşkilat ve görevleri, en son 19/6/1994 tarih ve 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile karara bağlanmıştır. Bu Kanunla DPT'nin, kalkınma planlarının, yıllık programlarının hazırlanmasındaki görev, yetki ve sorumlulukları geniş şekilde izah edilmektedir.

DPT tarafından hükümetlerin hedef ve programları çerçevesinde hazırlanan Kalkınma Planları TBMM'nde görüşülerek karar bağlanmakta ve uygulamaya girmektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığın teşkilat ve görevleri ile ilgili hususlar, 1/3/1985 tarih ve 18681 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3154 sayılı Kanunla açıklanmıştır. Bu Kanun'da Bakanlığın görevleri arasında;

“Ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyaçlarını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmak” ve

“Enerji ve tabii kaynakların ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak, gerekli programları yapmak, plan ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak”

maddeleri bulunmaktadır.

Bu Kanun'un Bakanlık Makamı ile ilgili bölümünde ise, “Bakan” başlığı altında;

“Madde 5- Bakan, Bakanlık kuruluşunun en üst amiridir ve Bakanlık hizmetlerinin mevzuata, hükümetin genel siyasetine, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanlarına giren konularda diğer bakanlıklarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevli ve Başbakana karşı sorumludur. Bakan, emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olup, Bakanlık merkez teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.”

ifadesiyle Bakanın görev ve sorumlulukları hükme bağlanmaktadır.

Burada Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın Bakanlık faaliyet ve hizmetlerini, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan ve TBMM'nce onaylanan, ülke kalkınma planları ve yıllık programlarına uygun şekilde gerçekleştireceği belirtilmekte; Bakanın, emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olduğu açıkça ortaya konmaktadır.

Enerji sektöründe bugün yaşanan sorunlar, çok büyük oranda ETKB'nin ve Bakanlarının, kanuni görevlerinin aksine, plansız ve hesapsız hareket etmesinden kaynaklanmıştır. Bu plansız ve hesapsız hareket ve anlaşmalar nedeniyle bugün elektrik sektöründe tarifesi bağutlanmış, alım ve ödeme garantili ve Hazine garantisi ile destekli anlaşmalarla aşırı bir özel proje kapasitesi yaratılmış bulunmaktadır. Yapılan anlaşmalar ve tanınan garantiler nedeniyle üretimi durdurulamayan bu gereksiz projeler nedeniyle, daha düşük maliyetli kamu termik santralleri durdurulmak, TKİ'ye ait linyit maden işletmeleri düşük kapasitelerde çalıştırılmak ve hidrolik projeler yavaşlatılmak durumunda kalmıştır.

İhtiyacın çok üzerinde miktarlarda, al ya da öde anlaşmalarıyla bağutlanan doğal gaz ithal anlaşmaları nedeniyle, tüketimi mümkün olmayan bir aşırı doğal gaz arzı ortaya çıkmıştır. Alım garantilerinde yapılan indirimlere rağmen tüketilmesi mümkün olmayan alım garantili doğal gaz için "al-ya da-öde" yükümlülükleri ilk defa 2001 yılında gündeme girmiştir, önümüzdeki yıllarda da devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir.'

...

—III. Fiyat revizyonu ile ilgili suçlama hakkında;

'III. Fiyat Revizyonu sonucunda; revizyon görüşmeleri sırasında konu edilmesine ve 8 milyar m³'lük doğal gaz alımında olan "k" faktörü ödemelerinin iptalini gerektirecek şartların tahakkuk etmesine rağmen, ilave süre vermek yoluyla "k" faktörüne tabi gaz alımının sürdürülmesi suretiyle toplam 120.714.660,49 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi hususunda, 3046 ve 3154 sayılı Kanunlar gereğince dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan ile ilgili olarak TCK 205 kapsamında işlem yapılması ile ilgili bürokratlar hakkında aynı kapsamda suç duyurusunda bulunulması,

7,5 milyar m³'lük Turusgaz anlaşmasında retroaktivite hükmü (Madde 9-e bendi) açık bir biçimde düzenlenmiş bulunmasına, Botaş'ın bu fiyat revizyonu için talep tarihi Temmuz 2000 olmasına rağmen, revizyon görüşmeleri sonucunda tarafların mutabık kaldığı yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek, o tarihten itibaren uygulanmış olması nedeniyle geriye dönük olarak 58.266.606 Dolar tutarında bir alacaktan vazgeçilmesi konusunda dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan ile ilgili olarak TCK 205 kapsamında işlem yapılması ile ilgili bürokratlar hakkında aynı kapsamda suç duyurusunda bulunulması,

Ayrıca, fiyat revizyon görüşmeleri sürecinin değiştirilerek, miktar indirimleri elde edilmesi sürecine dönüştürülmesine karşılık, Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının iptali koşulları olduğu halde Anlaşmayı iptal etmeyerek ya da anlaşma dönemi boyunca geçerli kontrat alım miktarı indirimi temin etmek yerine, ilave süre verilerek kontrata yeniden geçerlilik koşullarının sağlanması, buna mukabil 2,5 yıldan daha kısa süren geçici ve yetersiz fiyat ve miktar indirimlerinin alınması suretiyle, 2004 yılında da, bu Raporun yazıldığı tarih (Haziran 2004) itibarı ile doğal gaz alımlarından yaklaşık 1 milyar m³ miktarında al ya da öde koşullarının olduğu dikkate alındığında, ülke ve kurumu büyük tutarlı ödemelerle karşı karşıya bırakacak risklerin yaratılmasına neden olacak şekilde kurum lehine son derece elverişli koşulların, sadece fiilen gerçekleşmiş al ya da öde yükümlülüklerinden kurtulmak amacıyla kullanılması fiili nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii

Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan ile ilgili olarak TCK 240 kapsamında işlem yapılması ile ilgili bürokratlar hakkında aynı kapsamda suç duyurusunda bulunulması.

...

— 18.2.1998 tarihli ek mektupla ilgili iddialar hakkında;

'Sonuç

18.02.1998 tarihinde BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım anlaşmasının ayrılmaz parçası ya da mütemmimi mahiyetinde bir side letter imzalanarak, ilk anlaşma olan 10.12.1996 tarihli anlaşmadaki fiyat formülünün bu side letter ile değiştirilmesi suretiyle 257.895.848 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 205 kapsamında işlem yapılması ile ilgili bürokratlar hakkında suç duyurusunda bulunulması,

Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl süreli olarak imzalanan gaz alım anlaşmasının süresinin aynı side letter ile 23 yıla çıkarılması suretiyle TURUSGAZ şirketine çıkar sağlamaktan dolayı dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 205 kapsamında işlem yapılması ile ilgili bürokratlar hakkında suç duyurusunda bulunulması,

Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetki ile hareket etmesine rağmen, 18.02.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile side letter'in, 244 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, Resmi Gazete'de yayımlanmaması ve TBMM bilgisine sunulmaması nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 230 kapsamında işlem yapılması,

BOTAŞ'a mal ve hizmet alımı, satış politikası, personel alımı gibi konularda Bakanlıkça doğrudan talimat vermek suretiyle 3154 sayılı Kanun ile 233 sayılı KHK'ye aykırı davranmak konularında dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 240 kapsamında işlem yapılması,

Ayrıca, 19.07.1994 tarihindeki, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı M. Karayalçın ile Rusya Federasyonu Başbakan Birinci Yardımcısı Oleg N. Soskovets arasındaki görüşmelere ilişkin protokolün 9. maddesi hükmü ile II. Fiyat revizyonu sırasında kararlaştırılan gaz alım prensiplerinin uygulanmayarak, doğrudan BOTAŞ'ın alması gereken 2 milyar m³ doğal gazın TURUSGAZ aracılığı ile "k" faktörüne tabi biçimde alınması suretiyle ülke ve BOTAŞ zararına sebebiyet verilmesi hususunda dönemin ilgili Bakanlarının siyasi sorumluluğunun tespitinin TBMM'nin takdirine sunulması ile TCK 205 kapsamında ilgili bürokratlar hakkında suç duyurusunda bulunulması.'

...

— YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması hakkında:

'Sonuç

3046 ve 3154 sayılı yasalar kapsamında görev ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle hatalı enerji planlama ve uygulamasının sorumlusu olarak YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılmasına yol açması ve Elektrik Enerjisi Fonu'ndan 117.302.290,62 ABD Doları yakıt farkı ödenmesine neden olmaktan dolayı

dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 205 kapsamında işlem yapılması.'

...

—OHS Konsorsiyumuna ilişkin iddia hakkında;

'Sonuç

Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2002/341 Esas No. ve 2003/385 No.lu, BOTAŞ Yönetim Kurulu üyelerinin T.C.K. 240. Maddesi kapsamında cezalandırılmalarına yol açan kararının, 3046 ve 3154 Sayılı Yasalar kapsamında değerlendirilerek, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında da geçerli olduğu ve T.C.K. 240. Maddesine göre işlem yapılması,

Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmekte olan TÜMAŞ'ın fizibilite raporu ile ilgili açılmış bulunan davanın niteliği gereği T.C.K. 366. maddesinde düzenlenen ihaleye fesat karıştırma suçunun, 3046 ve 3154 Sayılı Yasalar kapsamında değerlendirilerek, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur Ersümer hakkında da geçerli olduğu ve T.C.K. 366. maddesine göre işlem yapılması; keza Bakanın 23.04.1999 tarihinden sonra da devam edecek şekilde konunun denetimini yaptırmamak ve iddiaların araştırılması yönünde işlem yapmamak suretiyle eyleminin TCK'nın 240. maddesine göre merciince değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.'

...

— Yap işlet ihaleleri hakkında;

'Sonuç

Yukarıda gerekçeleri ayrıntılarıyla açıklandığı üzere;

İhale sürecinde yapılan müdahalelerle rekabetin önlenildiği ve ihalede, ihale usul ve esaslarına aykırı tarzdaki işlemlerle sonuçta Devlet alım, satım ve yapımına izah olunan usullerle fesat karıştırılarak firmalar lehine haksız kazanç sağlandığına yönelik eylemlerde Bakan M. Cumhur ERSÜMER'in ayrı ayrı olmak şartıyla Türk Ceza Kanununun 366, 205 ve 80 inci maddeleri uyarınca yargılanmak üzere Yüce Divana sevkinin gerekli olduğu,

Keza rapor kapsamı doğrultusunda usulsüz olarak yapılan iş ve işlemlerde isimleri ve ünvanları yazılı olanlar da dâhil olmak üzere sorumluluğu bulunan her kademedeki kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına ihaleye ve Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma cürümlerinden suç duyurusunda bulunulması,

3Dönemin Müsteşarı H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN'in ihale sürecine yaptığı müdahaleyi yansıtan sözkonusu faksı ile ilgili soruşturma izni verilmesine mahal olmadığı yönünde Ön İnceleme Raporu düzenleyen Bakanlık Teftiş Kurulu görevlileri hakkında keza Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması,

Müfettişler tarafından hazırlanan dayanaktan yoksun bu Rapora onay vermek suretiyle H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN'in yargılanma sürecini engelleyen dönemin Bakanı Zeki ÇAKAN'ın da TCK'nın 240 inci maddesi kapsamında sorumlu olduğu,

Kanaatine varılmıştır.'

...

— Çayırhan Termik Santrali hakkında;

'Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Yukarıda anlatılan ve gerekçeleriyle açıklanan Çayırhan Termik Santrali ile ilgili sözleşmelerin hükümlerine aykırı hatalı uygulamalar ile kamunun uğradığı mevcut ve ileride doğacak kaçınılmaz zararlar yanında, henüz kesinleşmemekle beraber rüşvet alma ve rüşvet verme fiilleri sabit görülen sanıklarla ilgili kamuoyunda Beyaz Enerji diye adlandırılan, Ankara 4 üncü Ağır Ceza Mahkemesinin 2001/91 esas sayılı dava dosyasındaki hükümlülüklerine ilişkin gerekçeler ve Danıştay 10 uncu Dairesinin 09.12.2002 gün, E:2002/427 K:2002/4643 sayılı ilamındaki gerekçeler ile tespit olunan cezai müeyyideye tabi ve hukuka aykırı hadiseler, Bakanlık bünyesinde sürerken Bakanlığın en üst kademesinde bulunan Bakanın bizzat gerçekleştirdiği işlemlerin yanı sıra genel gözetim, denetim ve müdahale yetkisi sebebiyle bu mesuliyetin dışında tutulması Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3154 sayılı Kanunun Bakanın görev ve sorumluluklarını tanımlayan 5. maddesindeki;

“Bakan, Bakanlık kuruluşunun en üst amiridir ve Bakanlık hizmetlerinin mevzuata, hükümetin genel siyasetine milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlarına uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda Bakanlıklarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevli ve Başbakan’a karşı sorumludur.

Bakan, emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olup, Bakanlık Merkez Teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.”

Şeklindeki amir hüküm gereğince hukuka uygun düşmemektedir. Bu itibarla;

Yukarıda izah olunan nedenler muvacehesinde 29.05.1999-09.05.2001 tarihleri arasında görev yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sn. M. Cumhur ERSÜMER ve 09.05.2001-18.11.2002 tarihleri arasında da görevli bulunan Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sn. Zeki ÇAKAN’ın;

—Kanunî yetkilerin aşılması,

—Yasa ve yönetmeliklerin lâfzen ve ruhen ortaya koyduğu esaslara uyulmaması,

—Takdir yetkisinin gayesi dışında kullanılması suretiyle oluşan icrai tutum ve davranışları TCK’nın 205 inci maddesinde yazılı olduğu üzere kamu zararı doğuracak tazda “Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma” olarak tavsif edilmiş, ilgililerin temadi eden faaliyetlerinin buna göre TCK’nın 205 inci maddesindeki hudutlar içinde Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin uygun ve gerekli olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır.’

...

— Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali (BORES) hakkında;

‘Hukuki Sonuç ve Kanaat:

Yukarıda gerekçeleri ile açıklanan kamu yararı ile uyarlılığı olmayan ve mevzuata aykırı uygulamalar yanında

Santral (BORES) kapasitesinin 7,58 MW yerine 10,2 MW olarak kurulmasından,

1 inci derece deprem bölgesi yerine santralin bulunduğu yerin 3 üncü derece deprem bölgesi esas alınarak Fizibilite Raporu düzenlenmesinden,

Toplam yatırım tutarının yüksek belirlenmesi ve tarifelerin de bu yüksek maliyete göre tespit edilip neticede 2002 yılından itibaren Fizibilite Raporunda yer alan tarifelerden

elektrik satın alınması durumunda Kamunun 2003 yılı sonu itibariyle 2.642.130 ABD Doları tutarında zarara uğratılmasından,

Dönemin Bakanının Hazine zararı doğuracak tarzda yetkilerini kötüye kullanarak; Fizibilite aşamasından başlamak üzere Sözleşme imzalanması ve ticari işletme tarihine kadar devam eden süreçte: Yasa, Yönetmelik ve Sözleşme hükümlerine aykırı olarak usulsüz ve top yekûn birbirini tamamlayacak şekilde işlemler tesis etmek suretiyle Devlet alım-satımına fesat karıştırarak neticede şirkete yasaya dayanmayan haksız çıkar sağladığı kanaatine varıldığından 29.05.1999–09.05.2001 tarihleri arasında görev yapan dönemin Bakanı Sn. M. Cumhur ERSÜMER'in TCK nun 205 inci maddesine göre sorumluluğunun Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.'

...

— Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali (ARES) hakkında;

'Sonuç

Yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere;:

1-(a) Bakanlık elemanları ve EİEİ Genel Müdürlüğünün, firma tarafından düzenlenen ön fizibilite raporda 12 yıl olan işletme süresinin fizibilite raporunda 20 yıla çıkarılmasına yönelik itirazları ile;

(b) Tesisin kurulacağı yerin kesin koordinatları ve topografya, genel jeoloji, deprem ile iklim koşullarının firma tarafından hazırlanan fizibilite raporunda yer alması gerektiği hususu 85/9799 Sayılı Yönetmelik ile hüküm altına alınmasına rağmen, bu unsurları taşımayan, Yönetmeliğe aykırı olarak düzenlenen bir Fizibilite Raporuna dayanarak

Proje kabul edilmesi ve Sözleşme imzalanmasından;

2-a) İmtiyaz Sözleşmesinin imzalanmadan önce Hazine Müsteşarlığına gönderilerek görüş alınmaması suretiyle 94/5907 sayılı Yönetmeliğin 39 uncu maddesine aykırı davranmaktan,

b) İmtiyaz Sözleşmesine "Gizlilik" hükmünün konulması ile şeffaflık ve açıklık ilkelerine aykırı davranılması ve bu yolla Sözleşmede yapılan Kamu aleyhine düzenlemeler ile Yasaya aykırılıkların ilgili kuruluşlar ve kamuoyu tarafından öğrenilmesinin engellenmesinden,

c) İmtiyaz Sözleşmesinde rüzgâra dayalı eksik üretim nedeniyle firmaya herhangi bir ceza uygulanmayacağı şeklinde yapılan düzenleme sonucunda Kamunun uğradığı zarardan,

d) Alaçatı (ARES) Rüzgâr Santrali ile ilgili olarak imzalanan İmtiyaz Sözleşmesinde sayılan "Diğer Anlaşmalar" arasında Bağımsız Danışmanlık Şirketi ile yapılacak Bağımsız Danışmanlık Anlaşmasının öngörülmemesi sonucunda, hem şirketin yer teslimi yapılmadan usulsüz olarak Hazine arazisine girip tesisin inşaatına başlamak suretiyle yaptığı mevzuata aykırı işlemde dolayı sorumluluğunun ortadan kaldırılmasından, hem de santralin Fizibilite Raporunda teklif edilen teknik özelliklere uygun olarak inşa edilip edilmediği hususunun bugün bile bilinmiyor olmasından,

3- Fazla üretim tarifesinin Kamu aleyhine tam tarife olarak belirlenmesinden

4- İmtiyaz Sözleşmesi imzalandıktan sonra, 3096 Sayılı Yasa ve santral (ARES) ile ilgili olarak taraflar arasında imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi hükümlerine aykırı

düzenlemeler içeren Leasing Sözleşmesinin kabul edilerek Yasaya aykırı işlem tesis edilmesinden ve Makam Onayına sunulan 12.10.1998 tarihli yazı kapsamında finansal kiralama yönteminin tüm sakıncalarından haberdar olan ve Kanuna aykırı hareket edilmiş olacağını bildiği halde işlemi onaylayan, ayrıca bürokratlara Yasaya aykırı işlem tesis etme talimatı verdiği Beyaz Enerji davası kapsamında alınan sanık ve tanık ifadeleriyle sabit olan,

Dönemin Bakanı Sn. M. Cumhur ERSÜMER'in sorumlu olduğu kanaatine varılmıştır.

Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Yukarıda arz ve izah olunan gerekçeler altında Alaçatı RES ile ilgili olarak;

Kamuoyunda Beyaz Enerji davası olarak bilinen Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 2001/191 Esas sayılı davasına konu olan Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığının 24.04.2001 gün ve 2001/73 sayılı İddianamesinde yer alan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı M. Cumhur ERSÜMER'e yönelik olup yargı mercilerince irdelenip muhakeme edilmeyen iddialar yanında,

Yukarıda açıklanan ve mevzuata aykırılığı sabit olan aynı Bakanın tutum ve davranışlarıyla bizzat yaptığı işlemler karşısında;

Mevzuatın ortaya koyduğu usul ve esaslara uyulmaması ve,

Takdir yetkisinin amacı dışına taşılarak kullanılması suretiyle vuku bulan tutum ve davranışları neticesinde firma lehine haksız çıkar sağlanması "Devlet Alım, Satım ve Yapımına Fesat Karıştırma" olarak nitelendirilmiş, bu sebeplerle dönemin Bakanı Sn. Mustafa Cumhur ERSÜMER'in işlemlerinin TCK'nun 205 inci maddesindeki hudutlar içinde Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin icap edeceği netice ve kanaatine varılmıştır.'

...

— Dinar II Hidroelektrik Santrali hakkında;

'Sonuç

1. Fizibilite Raporunda santral ile ilgili tesislerin yer aldığı bölgenin 1 inci derece deprem bölgesi olduğu açıkça ifade edildiği halde gerek santralin yerinin seçiminde ve gerekse tesislerin 1 inci derece deprem bölgesinin gerektirdiği teknik özelliklerde yapılması için firma ve Bakanlık gerekli itina göstermemişlerdir. Bu durum Bakanlık bünyesinde oluşturulan Komisyon tarafından düzenlenen Raporda da;

"Bölgenin depremselliği ve jeolojik şartlar göz önüne alındığında; santral yerinin yanlış seçildiği ve mevcut durumda; cebri boru, lojman binası ve santral binasının risk altında olduğu görülmektedir" şeklinde ifade edilmiştir.

2. Yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, İmtiyaz Sözleşmesinin yürürlüğe girmesi için imzalanması zorunlu olan Fon Anlaşması firma ile EEF arasında yine İmtiyaz Sözleşmesinde belirtilen süreler içerisinde imzalanmadığı için Sözleşmenin feshedilmesi gerekirken Bakanlık tarafından fesih işlemi yapılmamış, Fon Anlaşması imzalanmadan yer teslimi yapılarak tesislerin inşaatına başlanması için firmaya izin verilmiş ve tesisten enerji alımına başlanılmıştır. Üretim aşamasında yeterli su akımlarının gerçekleşmemesi sonucunda firma taahhüt ettiği üretimin çok altında üretimde bulunabilmiş

ve gelir kaybının Fon Anlaşması imzalanamadığı için Fon yerine Bakanlıkça karşılanması için ihtarnamede bulunmuş ve zararın karşılanması için hukuki süreci başlatmıştır.

3. Projeye ilişkin su akımlarının 16,26 GWh yıllık elektrik üretimini gerçekleştirmesinin mümkün olmayacağı belli iken bu husus hiç dikkate alınmadan, Santral 15 yıllık işletme dönemi boyunca her yıl 16,26 GWh elektrik üretimini gerçekleştirecek şekilde projelendirilmiştir. 1989 yılında alınan ilk fizibilitedeki su akım değerleri, 1998 yılında yapılan Sözleşme öncesi güncelleştirilmemiş ve 1989 yılındaki su akım değerlerine göre 16 GWh elektrik üretimi hedeflenmiştir. Hâlbuki 1989 yılından inşaatın başladığı 1999 yılına kadar olan dönemde su akımlarında ve DSİ tarafından hem sulamaya hem de su birliklerine verilen su miktarlarında değişimler olmuştur.

Firmanın özkaynağına %10'un üzerinde IRR alabilmesi ancak eksik üretimin yüksek tarife üzerinden satılması halinde mümkün olabilecektir. Nitekim santralin ikinci işletme yılında 6,03 cent/kWh'tan satın alınması gereken elektrik birim fiyatı 7,74 cent/kWh'tan alınmış olup tarifenin 2003 yılını izleyen yıllarda da bu fiyatların altına düşmeyeceği görülmektedir. Dolayısıyla yapılmaması gereken bir yatırımın bedeli yüksek elektrik tarifeleri ile ödenir hale gelmiştir.

Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Yukarıda açıklanan ve mevzuata aykırılığı sabit olan işlemler neticesinde firma lehine haksız çıkar sağlanması "Devlet Alım, Satım ve Yapımına Fesat Karıştırma" olarak nitelendirilmiş, bu sebeplerle Sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı Sn. Mustafa Cumhur ERSÜMER'in işlemlerinin TCK'nın 205 inci maddesindeki hudutlar içinde Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin icap edeceği netice ve kanaatine varılmıştır.'

...

— Çal Hidroelektrik Santrali hakkında;

'Sonuç

1) Çal HES için hazırlanan ve Sözleşmeye esas olan Revize Fizibilite Raporu ile ilgili olarak DSİ; güvenilir enerji üretimi için aylık akım değerlerinin esas alınmasını Bakanlığa bildirmesine rağmen Bakanlık bu görüş doğrultusunda hareket etmemiştir. Yıllık 11,75 GWh elektrik üretimine göre projelendirilen tesiste 2001 yılında 9 GWh, 2002 yılında 19 GWh elektrik üretilmiştir. Ancak 2002 yılında üretimin fazla olmasının nedeni yağışın yanı sıra sulama istasyonlarına DSİ tarafından su verilmemiş olmasıdır. Dolayısıyla 2003 ve takip eden yıllarda fizibilitede öngörülen miktarda elektrik üretilebilmesi yağışın yanı sıra sulamaya su verilip verilmemesine de bağlıdır.

2) Firmanın 2002 yılı sonuna değin fiili verileri ile yaptığımız çalışmada, özsermayeye verilen IRR Sözleşmesine göre alması gereken oranın çok üzerindedir.

3) Firmanın talebi ile işletme süresi 15 yıldan 20 yıla çıkarılarak, yatırım tutarının yüksek oluşu yönünde getirilen eleştiriler bertaraf edilmeye çalışılmış, ancak ortalama fiyatın dışında özsermayesine fiilen aldığı IRR'ının kontrolü yapılmayarak 2003 sonu itibarıyla 775.000 ABD Doları'lık bir Kamu zararının oluşmasına neden olunmuştur.

4) İmtiyaz Sözleşmesine fazla üretimin tam tarife üzerinden satın alınacağı hükmünün konulması ve ticari işletmede fazla üretimin alınması nedeniyle şirkete haksız kazanç sağlanarak kamu zarara uğratılmıştır.

5) Yine İmtiyaz Sözleşmesi hükümleri uyarınca, Sözleşmenin 34 üncü maddesinde belirtilen yükümlülüklerin Sözleşmenin imza tarihinden itibaren 12 ay içerisinde firma tarafından yerine getirilmesi gerekirken bu yapılmamış, sözleşme hükümleri uyarınca iki kere altışar aylık süre uzatımı verilmiş, bu sürelerde yeterli olmayan sözleşme fesh edilmesi gerekirken ek protokolle üçüncü kez 6 aylık süre uzatımı verilerek ve Firmaya sözleşme hükümlerini yerine getirmeden yer teslimi yapılarak projenin tamamlanmasına olanak sağlanmıştır.

Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Arz ve izah olunan gerekçeler altında Çal HES ile ilgili olarak yukarıda açıklanan ve mevzuata aykırı olarak ilgili kurum görüşlerinin dikkate alınmaması, firmanın teklif ettiği ile gerçekleşen maliyetleriyle hiç ilgilenilmemesi nedeniyle şirketin yüksek karlılık oranlarıyla çalışması sonucunda bugüne kadar kamunun 775.000 ABD Doları tutarında zarara uğraması ile fazla üretimin tam tarife üzerinden alınacağına dair İmtiyaz Sözleşmesine hüküm konulup şirkete haksız kazanç sağlanarak kamunun zarara uğratılmasından, Sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı M. Cumhuriyet ERŞÜMER'in sorumlu olduğu, fiilinin TCK'nın 205 inci maddesi kapsamında bulunduğu kanaatine varılmıştır.'

...

— Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali hakkında;

'Sonuç

Yamula HES Projesinde Bakan tarafından onaylanan 5,25 cent/kwh'lik birim fiyat; Yamula HES yapımcısı Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. firmasının Bakanlığa gönderdiği 08.10.1997 tarih ve 195 sayılı yazısında da açıklandığı üzere "23.09.1997 ve 07.10.1997 tarihlerinde sayın Bakanı ziyaretimizde ortalama satış fiyatımızı ancak 5,25 cent/kwh olmasının kabul edilebileceği ifade edilmiştir." şeklinde açıklama doğrultusunda oluşturulan Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 05.11.1997 tarih, 5164 sayılı tavrı üzerine (DSİ ve TEAŞ Genel Müdürlüklerinin olumsuz görüşlerine rağmen) dönemin Bakanı tarafından 05.11.1997 tarihinde onaylanmıştır. Danıştay incelemesinden geçen İmtiyaz Sözleşmesi yine dönemin Bakanı tarafından 26.06.1998 tarihinde onaylanmış, yapılması gereken ESA, Su Kullanım Anlaşması, Kredi Anlaşması, Sigorta Anlaşması ve Kamulaştırma 1. etap bittikten ve Bakanlığın sözleşme yapılan şirkete bir tutanakla yer teslimi yapıldıktan sonra inşaatın başlatılabileceği Sözleşme hükümleri gereği olduğu halde söz konusu işlerin hiç birisi tamamlanmadan 1998 yılı Kasım ayında dönemin Başbakanı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının temel atma töreni düzenlenmiştir.

Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Firmanın 1994 yılında Bakanlıkça onaylanan ve 4,79 c/kWh olarak belirlenen elektrik satış fiyatının, DSİ'nin sulama kanalı ile 3 ve 4 üncü üniteler için zorunlu yatırımlarının yapılması yönündeki görüşünü takiben firmanın yapmasına izin verilen yeni elektrik tarifesi önerisine ilişkin Fizibilite Raporunun tanzimi sırasında Bakan M. Cumhuriyet ERŞÜMER'le de görüşüklerine ilişkin bir yazı yazarak, henüz fizibilite vermeden ve sanki daha önce tarife de 5,65 imiş gibi gösterilerek ve yine güya indirim yapılmış gibi bir işlemle fiyatın 5,25 olarak tespitine ve işletme süresinin de 20 yıla çıkartılmasına ve fiyatın arttırılmasını değerlendirecek kurum görüşlerini de almadan yasal prosedüre aykırı bir

şekilde Bakan M. Cumhur ERSÜMER'in onay vermesi biçiminde şirket lehine oluşan ve kamu zararı doğuracak eylemin "Devlet alım satımına fesat karıştırma" olarak tavsif edilmiş, buna göre fiilin TCK'nın 205 inci maddesi kapsamında Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Keza, fiyatın 5,25 olarak ve işletme süresinin de 20 yıla çıkartılması sürecinde bu fiile iştiraki olan diğer kamu görevlileri hakkında da gereğine tevessül edilebilmesi yönünden durumun ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına ihbaren duyurulmasının gerekli olduğu kanaatine varılmıştır.'

...
— TEDAŞ İşletme Hakkı Devri ihale işlemleri hakkında;

'Komisyonumuzda tanık olarak dinlenen

TEK Emekli Müşaviri Ali AKIŞ ifadesinde;

"firma belirlemesi sırasında, Üst Komisyon tarafından yapılan 30 puanlık değerlendirmelerin tamamen afakî, keyfi ve subjektif değerlendirmelerle yapıldığını" belirtmiştir.

Teklif Değerlendirme Komisyon Başkanı ve Üst Kurul Üyesi Osman İLHAN ifadesinde;

"Görev yaptığı sürelerde Bakan ve Müsteşardan zaman zaman baskı gördüğünü;

Bunlardan birisinin Elektrik Dağıtım İhaleleri ile ilgili olduğunu, dönemin Bakanı M.Cumhur ERSÜMER'in; (seçim bölgesi olan) Balıkesir-Çanakkale 5 nolu görev bölgesini Niyazi ÖNEN'in ortaklığı olan "Best Grubu'nun alması yönünde imada bulunduğunu", ayrıca, Bakanın istediğini yaparsa kendisini "Genel Müdür olarak değerlendirebileceğini" söylediğini,

İkinci olarak; yine dönemin Bakanı M.Cumhur ERSÜMER'in; "Elektrik Dağıtım İhalelerinde çeşitli bölgelerde tercih ettiği firmaları belirttiğini" örneğin; 19 uncu Görev bölgesinin (Yozgat-Sivas-Tokat); Şara Firmasına, 14 nolu Konya bölgesinin Özkaymak Firmasına, ayrıca, 13 üncü Görev Bölgesinin de (Ankara-Kırıkkale) Barmek Holding'e verilmesi yolunda empozelerinin olduğunu, teklifler üzerinde yapılan teknik ve ekonomik incelemede; Bakanın söylediği firmaların birinci olmalarının mümkün olmadığını Bakana söylediğini ve kendisine yapılan bu baskıyı komisyon üyelerinden Murat YILMAZER, Hami ÇELEBİ ve Mustafa ÇETİN ile paylaştığını,

Daha sonra Bakanın, birinci olan firmalarla görüşerek, üzerinde siyasi baskı kurduğunu, sonuçta, Bakanın istediği firmalarla, kazanan firmalar arasında hisse devri yolu ile ortaklıklar tesis edilerek, Bakanın isteğinin yerine getirildiğini ifade etmiştir.

Yine Komisyonumuz tarafından dinlenen Korkmaz YİĞİT ifadesinde;

"Eline geçen bir kasette Bakan M.Cumhur ERSÜMER'in şirketlerle yaptığı bir toplantıda 'şu ihaleyi sen, şunu da sen alacaksın' şeklinde ihale dağıttığını, daha sonra bu kasedi kendisinden almak için Kamuran ÇÖRTÜK'ün dönemin Başbakanı tarafından görevlendirildiğini, kasedin çekilme tarihinin 1998 yılı ortaları olduğunu" beyan etmiştir.

Kasedin çekilme tarihi ile dağıtım ihalelerinin yapıldığı tarih birbirine çok yakın olması ve dağıtım ihaleleriyle ilgili komisyona baskı yaptığı yönündeki tanık ifadeleri

nedeniyle Komisyonumuzda; Bakan M. Cumhur ERSÜMER tarafından yapılan bu müdahalenin dağıtım ihaleleri ile ilgili olduğu yönünde bir kanaat oluşmuştur.

Konu ile ilgili olarak açılan davalar;

Söz konusu ihale ile ilgili olarak, dönemin Enerji İşleri Gn. Md. Mustafa MENDILCIOĞLU ve Gn.Md.Yrd. Osman İLHAN'ın TCK 240 ıncı maddesine göre "Görevi Kötüye Kullanma" ve TCK 313 ve 366 ıncı maddeleri doğrultusunda "ihaleye Fesat Karıştırma" fiillerini işledikleri iddiasıyla dava açılmış olup, aynı ihaleden dolayı Müsteşar H. Yurdakul Yiğitgüden'in soruşturmasının ise Yargıtay yetki sınırları içerisinde olması nedeniyle burada TCK 205 ve 240 ıncı maddelerini ihlalden açılan davalar birleştirilerek kamu davasına Yargıtay 5. Ceza Dairesinde devam edilme kararı verilmiştir. Bu dava ile ilgili Bilirkişi Raporu ektedir. (DAĞITIM İHD/ Ek A-4)

Sonuç

Söz konusu ihalede, bugüne kadar yapılan adli soruşturmalarda Milletvekili ve Bakan olduğu için soruşturma kapsamı içine alınamayan ancak, ihalenin değerlendirme aşamasında, firma tercihlerini belirterek, Bakanlık Makamını bir baskı aracı olarak kullanan, bürokratlar ve ihaleyi alan firmalar üzerinde siyasi baskı kurarak (ihaleyi almasını istediği firmalar ile kazanan firmaların ortaklık tesis etmeleri için baskı yaparak) direkt müdahil olan dönemin Bakanı M.Cumhur ERSÜMER'in bu eylemlerinin TCK 205 inci maddesi kapsamında Yüce Divan tarafından değerlendirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.'

...

— Otoprodüktör Satralleri hakkında;

'Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

İzah edilen bu sebeplerle;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının öncelikli ve asli görevlerinin tanımlandığı 3154 sayılı Kanununun 1, 2, 5 ve 10 uncu maddelerine aykırı olarak, plansız ve programsız bir şekilde hareket edilmesi ve ülkenin gelecekte kendisini stratejik açıdan sıkıntıya sokacak bu kolaycı yolu seçmesi sonucunda 1998 yılında %15 civarında olan doğalgaza bağımlılığın günümüzde %50 civarına ulaştığı, elektrik enerjisi üretiminde kullanılan doğalgaz miktarının dışa bağımlılığı önemli ölçüde artırmış olması sebebiyle "Genel Elektrik Politikası" içerisinde Ülkemizin yeni enerji planlamasında öngörülecek elektrik üretimi kaynak dağılımı belirlenmediği için otoprodüktör uygulamalarıyla da doğalgaza dayalı santrallerin yaygınlaştırılmasına sebep olduğu, buna Kanun, Yönetmelikler ve Bakanlar Kurulu Kararları ile tanınan esneklikle imkan tanındığı hususları açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan acil/ivedi bir durum olmadığı (ki Bakanlık da bu halde aciliyet olmadığını kabul etmektedir)ve hatta Devlet olarak elimizde elektrik enerjisi konusunda arz noksanlığı söz konusu olmayıp aksine fazla sayılabilecek bir temayül gösterecek biçimde arz fazlası bulunduğu halde 39 adet proje için ilgili şirketlerin elektrik enerjilerini kamudan almalarının önü açılıp bu yolla dolaylı surette de olsa kamu zararını azaltacak uygulamaya imkan verilecek yerde aksine bir tutumla 39 adet proje ile ilgili otoprodüktör sözleşmesi imzalanmasında 4628 sayılı yasanın EPDK'ya verdiği münhasır yetkinin Bakanlık tarafından kullanılmasının ilgili Bakan Zeki ÇAKAN yönünden yetki aşımı olarak

değerlendirilmesi ve bu sebeple yapılan işleme ilişkin olarak “uygun görüşle Bakanlık Makamına sunulan yazıların” altında imzaları bulunan bürokratlarla birlikte eyleminin TCK’nın 240 ıncı maddesi kapsamında irdelenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.’

...
—Mobil santraller hakkında;

‘Tanık Beyanları

Soruşturma safhasında Komisyonumuzda tanık sıfatıyla dinlenen ve TEAŞ tarafından söz konusu mobil santral ihalelerinin yapıldığı dönemde TEAŞ Genel Müdürü olan Muzaffer SELVİ verdiği ifadede; DGM Savcısına verdiği ifadeyi kabul ettiğini beyan etmiştir. Adı geçen şahıs DGM Savcısına verdiği ifadede;

Enerji sıkıntısı nedeniyle 1998 yılında yapılmış bulunan mobil santrallerin bazılarının kurulu güçlerinin artırıldığını, burada ERSÜMER’in Ankara–Esenboğa Santralinde takındığı tavrı anlatmak istediğini, ihaleyi normal şartlarda AKSA Elektrik’in kazandığını, ancak ERSÜMER’in kendisini makamına çağırarak ihaleyi sıralamada üçüncü gelen Park Holding’e vermesinin istediğini, kendisi o güne kadar nükleer santral ihalesiyle ilgili olarak yaşanan gerilim nedeniyle çok hırpalandığından “Mümkün ise arkadaşlarla bakarız” dediğini, ancak arkadaşlarının bunu kabul etmediğini, bunun üzerine AKSA Elektrik Yönetim Kurulu Başkanını çağırdığını ve Bakanın talimatı olduğunu kendisine ileterek ihaleden çekilmesini istediğini, firma temsilcisinin gittiğini ve uzun süre firmadan ses çıkmadığını, Park Holding’in de “Bakanın ısrarı olduğu için proje ile ilgilendiklerini” beyan ettiğini, sonuçta AKSA Elektrik ile sözleşme imzaladıklarını, Park Holding’in Ankara Enerji adı altında bir şirket kurduğunu ve AKSA Elektrik’in de hisselerini bu şirkete devrettiğini beyan etmiştir.

Batman Mobil Santrali ile ilgili olarak; 2000 yılı içinde 100 MW’lık Batman Mobil Santralinin ihalesini yaptıklarını, ihaleyi FERNAZ isimli bir firmanın kazandığını, Doğan KARADENİZ’in tekifinin ihalede ikinci sırada yer aldığını, devreye M. Cumhur ERSÜMER’in girdiğini, telefonda kendisiyle bizzat konuştuğunu, işin Doğan KARADENİZ’e verilmesini istediğini ve “Bu işi bitirin, sıkıntım var, Erol AKÇAL’ı gönderiyorum. Onunla görüş” dediğini beyan etmiştir.

Bu tanık ifadesi ile BATMAN Mobil Santrali ihalesini Doğan KARADENİZ’e ait firmanın kazandığı birlikte değerlendirilmiş ve Komisyonumuzca; dönemin Bakanı M. Cumhur ERSÜMER’in ihaleleri kendi istediği firmalara verdirebilmek için ihaleleri gerçekleştirecek olan TEAŞ Yönetim Kurulu üyeleri üzerinde baskı kurduğu, bağımsız karar almalarını engellediği, ihalelere direkt olarak müdahil olduğu kanaatine varılmıştır.

Sonuç

İzah edilen bu sebeplerle;

—Enerji krizi gerekçesiyle plansız ve programsız bir şekilde hareket edilerek, 98/10826 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden, 1998 ve 2000 yıllarında gerçekleştirilen ihale sonuçlarına göre firmalarla sözleşmeler imzalandığı,

—Başlangıçta toplam kurulu gücü sadece 75 MW olan 4 adet mobil santral için uygulama başlatılmış iken özellikle 2000 yılı içerisinde 12 adet toplam kurulu gücü 615 MW olan mobil santral için konunun 3 ayrı şekilde gündeme getirilmesinin de duyulan ihtiyaç ve talebin tutarsızlığını ortaya koyduğu,

—Son ihalede santral kurulu gücünün 130 MW gibi değerlere kadar yükseltilmesiyle mobil santral tanım ve kullanım amacına aykırı hareket edildiği,

—Gerek fiyat oluşumu ve gerekse çevre mevzuatı açısından 100+100 MW Kurulu güçte iki santralin de Samsun’da konuşlandırılması kararlarının isabetsiz olduğu ve yerinde bulunmadığı, yer sorununun Sözleşme imzalandıktan sonra uzun sürelerde belirsizliğini koruması ve SAMSUN’da konuşlandırılan her iki santralin de 27.02.2003 tarihinde üretime girmiş olmasının enerji krizi gerekçesinin ne kadar sağlıklı olduğunu gösterdiği,

—Dönemin Bakanlarından Sn. M. Cumhur ERSÜMER’in mobil santral ihalelerini yapan TEAŞ Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda TEAŞ Genel Müdürü olan Muzaffer SELVİ üzerinde baskı kurarak ihaleleri istediği firmalar üzerine bıraktırmaya çalıştığı,

—Olayların kronolojik gelişmelerine göre yüklenici firmaların önündeki tüm engellerin bir şekilde kaldırıldığı

hususları açık olduğundan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının öncelikli ve asli görevlerinin tanımlandığı 3154 sayılı Kanununun 1, 2, 5 ve 10 uncu maddelerine aykırı olarak hareket ettiği belirlenen dönemin Bakanları Sn. M. Cumhur ERSÜMER ile Sn. Zeki ÇAKAN’ın sorumlulukları bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hukuki Değerlendirme ve Kanaat

Yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere;

İhalenin gerçekleştirilmesinde ve santralin Samsun’a naklinde her iki Bakanın da yetkilerini amaçları dışında kullanmaları sebebiyle eylemlerinin TCK’nın 240 ıncı maddesi kapsamında ve

Dönemin Bakanı Sn. M. Cumhur ERSÜMER’in mobil santral ihalelerini istediği firmalara verdirmek yönünde ihale Komisyonu Başkanı üzerinde baskı kurarak bağımsız karar almalarını engellediği, ihalelere doğrudan müdahil olduğu ve eyleminin TCK 205 inci maddesi kapsamında ayrıca

Merciince değerlendirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.’

...

— Enerji projelerinde eskalasyon uygulamaları ve 19 Kasım 1997 tarihli bakan oluru hakkında

‘Yatırım ve işletme dönemi eskalasyon uygulamasının ilk olarak 05.05.1995 tarihinde Bakan Oluru ile Fizibilite raporunun verilme tarihinden itibaren gündeme getirilmesine ve 14.11.1996 tarihinde de yine Bakan Oluru ile yatırım dönemi eskalasyonu ortadan kaldırılıp, sadece yıllık işletme giderlerine eskalasyon uygulanmasına karşın Bakan M. Cumhur ERSÜMER tarafından 08.06.1998 tarihinde vermiş olduğu Bakan Oluru ile herhangi bir haklı ve geçerli gerekçe bulunmaksızın kamu aleyhine zarar doğuracak tarzda tekrar sözleşmelerin imza tarihinden başlamak üzere yatırım dönemi eskalasyonunu getirmiş olması Kanunun kendisine tanıdığı yetkiyi kötüye kullanma olarak nitelendirilmiş,

Keza 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanununun 4üncü maddesinin 2 nci fıkrası “Bu tesisde üretilecek elektrik enerjisi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca tespit olunacak tarifeye göre bölgelerinde Türkiye Elektrik Kurumuna veya o bölgede

faaliyet gösteren görevli şirkete satılır.” şeklinde düzenlenmiş amir hüküm yürürlükte iken, dönemin Bakanı M. Cumhur ERSÜMER imzalı 19.11.1997 tarih ve 5381 sayılı Olur ile;

Sonuç

Yasanın bu amir hükmünü bertaraf edecek tarzda bölgelerinde faaliyet gösteren Görevli Şirketlere YİD ve İHD modelinde yapılacak projelerde üretilecek elektriğin bağlantı yerine göre ya TEK'e ya da Görevli Şirkete Bakanlığın belirleyeceği tarife üzerinden satışının yapılması gerekirken, Görevli Şirketin sorumluluğundaki sisteme YİD ve İHD projelerinin bağlanması halinde dahi üretecekleri elektriği sadece TEK yerine kaim olan TEAŞ/TEDAŞ'a satışının yapılmasının uygun olduğuna ilişkin Bakan Oluru ile dönemin Bakanı M. Cumhur ERSÜMER'in yetki aşımı süretiyle kamuyu zarara uğratacak nitelikte işlem yaptığı anlaşılmış olmakla her iki konuda ayrı ayrı olmak üzere fiilin Türk Ceza Kanununun 240 inci maddesi kapsamında değerlendirilmesinin gerekli olduğu kaanatine varılmış,

Ancak, 4616 sayılı Yasaya göre fiillerin ilk işleniş tarihi 23.04.1999 tarihinden önce olmakla, birden fazla olan bu eylemlerin 4616 sayılı Yasa kapsamında Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince takdir edilip değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.'

...

— Atası Barajı ve HES İnşaatı hakkında;

'Sonuç olarak;

2886 sayılı Kanunda %30'dan sonraki keşif artışlarına olur verilmesindeki ana gerekçe ülke ekonomisine katkı yapacak acilen bitirilmesine ihtiyaç duyulan projelerin yeniden ihale edilmesindeki zaman kayıplarını önlemek olmasına rağmen Atası Barajı ve HES İnşaatında henüz %10.5 (%30 keşif artışı dahil %7) parasal gerçekleşme mevcutken, 2886 sayılı Kanun ile temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanıyorsa mümkün kılınan Kanunla verilen yetki, hesaba dayanmayan, fiili durumla örtüşmeyen, fiktif bir keşif artışı Olur'u verilmesi ile Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından TCK'nın 240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal fiili suçu işlenmiştir.'

...

'Sonuç olarak;

2886 sayılı Kanunda %30'dan sonraki keşif artışlarının temel, tünel ve benzeri işler ve tabii afetler gibi nedenlerden meydana gelmesi durumunda mümkün kılınmasına rağmen, Atası Barajı ve HES İnşaatında, Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler listesinde yer almayan, Sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali açısından zaruret teşkil etmeyen, ayrıca ihale edilebilmesi mümkün yeni ek ilave tesisler rekabet ortamı oluşturularak serbest piyasa koşulları içerisinde fiyatın oluşması sağlanmaksızın Sözleşme kapsamına ilave işler alınarak, henüz kati projeleri dahi hazırlanmadan, metrajları kesinleşmeden Bakanlık Makamından 09/09/2002 tarihinde %170.71 oranında keşif artışı Olur'u verilmesi ile Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Zeki Çakan tarafından TCK'nın 240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal suçu işlenmiştir.

01.08.2002 tarih ve 3797 sayılı yazı ile kapsama alınma işlemini yapan DSI bürokratları ile keşif artışı işlemini teselsül eden bir sıra ile gerçekleştiren bürokratlar

hakkında eylemlerinin niteliğini tespit ile gereğine tevessül olunması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına.'

...
— Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı hakkında;

' Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca DSİ II. Bölge Müdürlüğü (İzmir) sınırları içerisinde yürütülmekte olan proje 14.04.1993 tarihinde 60.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden %13.80 tenzilatla 51.720.000.000 TL ihale bedeli ile Özdoğan İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne ihale edilmiştir. İşte 10.05.2000 tarihinde Genel Müdürlük Makamından (Emin Erdoğan) %30, (EK C-41) 13.06.2000 tarihinde Bakanlık Makamından (M.Cumhur Ersümer) %115(EK C-42) ve 12.09.2002 tarihinde Bakanlık Makamından (Zeki Çakan) % 63 (EK C-43) olmak üzere toplam %208 oranında keşif artışı verilerek ihale bedeli 159.297.600.000 TL'sına çıkarılmıştır.

Bu işe ait olmak üzere verilmiş keşif artışları incelendiğinde:

Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler (EK C-44) listesinde bulunmayan, ayrıca sözleşmede ve sözleşme eki 1/25000 ölçekli haritalarda yapılacak işler olarak gösterilmemiş olan, sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali açısından aciliyet ve zaruret teşkil etmeyen, ayrıca ihale edilebilmesi halinde rekabet şartları altında fiyat ve tenzilatlarının oluşması imkanı bulunan, 2004 yılı fiyatları ile yaklaşık keşif bedeli 20 trilyon TL büyüklükteki Bakırçay Yatak Islahı işi 2886 sayılı ihale kanununun 64 maddesine aykırı olarak daha önce ihale edilmiş olan Bakırçay-Kınık Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması muhtevasına alınmış ve muhtevaya alınan işin keşif bedelide bilerek düşük gösterilmiştir.

Şöyle ki; Daire Başkanı Muhittin KUZU imzası ile Emin ERDOĞAN Genel Müdür a. Olur imzalı (EK 7-1) 10.05.2000 tarih ve 2341 sayılı olurun 2.maddesinde ifade edilen "Bakırçay yatak kapasitesi yetersiz oluşu...yatak düzenlemesi gerekmiştir" gerekçesi ile Bakırçay Yatak Islahı Km 0+000(deniz) ile Km 61+712.37 arası işin muhtevasına alınmıştır. Bahse konu 2. madde ile beraber 4 ayrı gerekçe sayılarak %30 keşif artışı verilmiştir. Ancak Bakırçay Yatak Islahı Km 0+000(deniz) ile Km 61+712.37 arasının işin ilk keşfine oranı %90' olduğu TBMM soruşturma komisyonumuza cevaben yazılan 22.04.2004 tarih ve 6719 sayılı DSİ II. Bölge Müdürlüğü yazısından anlaşılmaktadır. (EK C-45) Bu iki resmi evrak karşılaştırıldığında sonradan kapsama alınan kısmın keşfinin bilerek düşük gösterildiği görülecektir. Yine Bölge yazısında "Bakırçay Yatak Islahı ile ilgili şu ana kadar bir çalışmanın yapılmamış olduğunun " bildirilmesi de kapsama alınma olurunun 10.05.2000 tarihinde imzalanmış olması, aradan geçen 4 yıl zarfında bir iş yapılmamış olması, burada ihale yapılmadan başka bir işin kapsamına alınmasını gerektirecek herhangi bir aciliyetin olmadığını, gizli gayenin %13.80 tenzilatla ihale edilmiş bir işe aynı tenzilatla sözleşme dışındaki ilave ek bir iş verilerek müteahhidin karını artırmak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bahse konu yatak ıslahı işinin kapsama alınması bedeli kasıtlı olarak daha önce 10.05.2000 tarih ve 2341 sayılı olurda düşük tutularak %30 içerisinde kalacak şekilde gösterilmiş, daha sonra Bakanlık Makamınca 15.06.2000 tarih ve 3027 sayılı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından verilen olurun 5.maddesinde "Bakırçay yatak kapasitesinin yetersiz oluşu... Bakırçay'ın yatak düzenlemesi yapılması gerekmiştir" ifadesi konularak ve

kapsama ilave iş alma olayından hiç bahsedilmeyerek ilave bir işin kapsama alınması olayı gizlenmeye çalışılmış ve diğer sayılan 5 maddelik gerekçe ile ilave %115 oranında keşif artışı Mustafa Cumhur Ersümer tarafından verilmiştir.

Yine aynı işe 12.09.2002 tarih imzalı 5711 sayılı %63 oranında yeni ilave bir keşif artışı da ZEKİ ÇAKAN (Bakan) tarafından verilmiştir. Bu keşif artışı oluru yazısının gerekçelerinde bu defa “Bakırçay yatak kapasitesinin yetersiz oluşu... Bakırçay’ın yatak düzenlemesi yapılması gerekmiştir” ifadesi tamamen kaldırılmıştır. Bu ifadenin buradan kaldırılmasının gayesinin talimatlamı olduğu veya Bakandan ilave bir işin kapsama alındığının gizlenmesi maksadıyla mı yapıldığı hakkında herhangi bir kanaate ulaşılamamıştır. Bu durum mahkemece imza sahiplerinin ifadelerinin alınması sonucu anlaşılabilir.

Bakırçay Kınık Sağ Sahil Sulaması Projesinin kesin projesinin yapılması safhasında, sol ve sağ sahil drenaj sistemleri birlikte değerlendirildiğinde Bakırçay yatağında ıslah çalışması yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bakırçay Kınık Sağ Sulaması İnşaatının kapsamı içerisinde ihale edilebilecek olan iş, Bakırçay Deresi Islahı Bakırçay Sol Sahil Sulaması İşinin kapsamına alınmıştır. Sonuç olarak kapsama alınan ilave iş neticesinde keşif artışı meydana gelmiştir.

61.712 metre uzunluğundaki Bakırçay Yatak Islahı işinin ilk keşfine oranının %90 olduğu, yaklaşık keşfinin ise 2004 yılı fiyatları ile 20 trilyon TL’ büyüklükte olduğu, ayrıca aciliyetinin olmadığı, komisyonumuza gönderilen DSİ İZMİR Bölge yazısından anlaşılmiş olup, Bu yatak ıslahı işinin %13,80 tenzilatlı Kınık Sol Sahil Sulaması muhtevasına ihaleden sonra alındığı ve verilen keşif artışları ile rekabet şartlarının ortadan kaldırılarak bir kişi veya kuruluşa menfaat sağlamak amacıyla bu işlemlerin yapıldığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak;

2886 sayılı Kanunda %30’dan sonraki keşif artışlarının temel, tünel ve benzeri işler ve tabii afetler gibi nedenlerden meydana gelmesi durumunda mümkün kılınmasına rağmen, Bakırçay Sol Sahil Sulaması İnşaatında, Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler listesinde yer almayan, Sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali açısından zaruret teşkil etmeyen, ayrıca ihale edilebilmesi mümkün yeni ek ilave işler Sözleşme kapsamına alınarak, 13.06.2000 tarihinde Bakanlık Makamından (M. Cumhur Ersümer) %115 ve yine aynı Bakanlık Makamından 12.09.2002 tarihinde %63 (Zeki Çakan) oranında keşif artışı Olurlarının verilmesi ile Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış ayrıca kapsama alınan ilave işlerin keşif bedelleri düşük gösterilerek karmaşa yaratılmak suretiyle kanunsuz bir iş kanuna uydurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu madde ekinde verilen Proje ve İnşaat Dairesine ait Merkez ve Bölge İhaleli Büyük Su İşleri İnşaatlarına ait listede sadece büyük hacimli yatak ıslahı ve drenaj işlerini kapsayan işlerin serbest rekabet şartlarında ihale edildiğinde %30 ile %72 tenzilat arasında ihale edildiği görülecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Sn. Mustafa Cumhur Ersümer ve Sn. Zeki Çakan tarafından TCK’nın 240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal suçu işlenmiştir.

Kapsama alınma işlemini yapan DSİ bürokratları ile keşif artışı işlemini teselsül eden bir sıra ile gerçekleştiren bürokratlar hakkında eylemlerinin niteliğini tespit ile

gereğine tevessül olunması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına.'

...

— Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı hakkında;

'Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca DSİ XXVI. Bölge Müdürlüğü (Kars) sınırları içerisinde yürütülmekte olan proje 20.01.1997 tarihinde 2.580.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden %10.28 tenzilatla 2.314.776.000.000 TL ihale bedeli ile AGE İnş.Tic.A.Ş. 'ne ihale edilmiştir. İşte 20.08.2002 tarihinde Genel Müdürlük Makamından (İlker Özel) %30(EK C-51), 10.09.2002 tarihinde Bakanlık Makamından (Zeki Çakan) %30.57 (EK C-52), olmak üzere toplam %60.57 oranında keşif artışı verilerek ihale bedeli 3.716.911.396.000 TL'sına çıkarılmıştır.

Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede (EK C-53)verilen ihale kapsamında yapılacak işler listesinde bulunmayan;

1- Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 10.09.1998 tarih ve 520.24 sayılı yazısı (EK C-54)ile 1998 yılı mali yılı yatırım programı ve uygulama planına "Iğdır Aras Taşkın Koruma İkmali 2. kısım İnşaatı" üç trilyon keşif bedelle giren iş Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı kapsamına alınmıştır.

2- Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 05.02.1999 tarih ve 420 sayılı yazısı (EK C-55) ile Zor Deresi taşkın koruma işi Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı kapsamına alınmıştır.

3- Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığının 18.07.2002 tarih ve 4254 sayılı yazısı (EK C-56) ile Bölge Müdürlüğü tarafından Batı Iğdır Ovası Yenilemesi Ovası kapsamında yapılması istenen Iğdır İli Aralık İlçesinde bulunan bahçelerin sulaması işlerinin kapsama alınmasının yasal olmadığı belirtilmiştir.

4- Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığının 18.07.2002 tarih ve 4253 sayılı yazısı (EK C-57) ile Bölge Müdürlüğü tarafından yapılması istenen ilave işlerin işin kapsamında olmadığı ve planlama raporunun hazırlanarak program teklifi yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Komisyonumuza gönderilen 04.06.2004 tarih 2153 sayılı XXIV. Bölge Müdürlüğü yazısından da(EK C-58); 2004 yılı fiyatı ile toplam 26 trilyon TL yaklaşık keşif bedelli Aras Nehri Taşkın Koruma Seddeleri İnşaatı ve Zor Deresi Derivasyon Kanalı İnşaatı işlerinin daha önce %10,28 tenzilatla ihale edilmiş olan Batı Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı işinin kapsamına alınmış olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır. Kapsama alınan işlerde daha önce Bakırçay Sol Sahil Sulaması İşinde detaylı değerlendirilen yatak ıslahı işleri ile benzerlik arz etmesi nedeniyle,

2886 sayılı Kanunda %30'dan sonraki keşif artışlarının temel, tünel ve benzeri işler ve tabii afetler gibi nedenlerden meydana gelmesi durumunda mümkün kılınmasına rağmen, Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatında, Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler listesinde yer almayan, Sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali açısından zaruret teşkil etmeyen, ayrıca ihale edilebilmesi mümkün yeni ek ilave tesisler rekabet ortamı oluşturularak serbest piyasa koşulları içerisinde fiyatın oluşması sağlanmaksızın Sözleşme kapsamına ilave işler alınarak, 10/09/2002 tarihinde keşif artışı Olur'u verilmesi ile Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Zeki Çakan tarafından TCK'nın

240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal suçu işlenmiştir.

Kapsama alınma işlemini yapan DSİ bürokratları ile keşif artışı işlemini teselsül eden bir sıra ile gerçekleştiren bürokratlar hakkında eylemlerinin niteliğini tespit ile gereğine tevessül olunması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına.'

...
— Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı hakkında;

'DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca DSİ XV. Bölge Müdürlüğü (Şanlıurfa) sınırları içerisinde yürütülmekte olan proje 16.01.1997 tarihinde 5.800.000.000.000 TL keşif bedeli üzerinden %15.20 tenzilatla 4.918.400.000.000 TL ihale bedeli ile 16.01.1997' de ihale edilmiştir. İş 15.02.2002 tarihinde yapılan devir sözleşmesi ile Aykotek Ortak Girişim Grubu'na devredilmiştir. İşte 11.02.2001 tarihinde Genel Müdürlük Makamından (Doğan Altınbilek) %30, (EK C-59) 21.11.2001 tarihinde Bakanlık Makamından (Zeki Çakan)%82.83(EK C-60) 08.08.2002 tarihinde Bakanlık Makamından (Zeki Çakan) %110.19(EK C-61), olmak üzere toplam %223.02 oranında keşif artışı verilerek ihale bedeli 15.887.415.680.000 TL'sına çıkarılmıştır.

Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler 60 km anakanal inşaatı olarak belirlenmiştir. (EK C-62)

Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler listesinde bulunmayan, 2004 yılı fiyatı ile toplam 207 trilyon TL yaklaşık keşif bedelli Mardin-Ceylanpınar anakanalı Km:59+474-86+372 arası insatı işlerinin daha önce %15,20 tenzilatla ihale edilmiş olan Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı işinin kapsamına alındığı DSİ XV. Bölge Müdürlüğü'nün 26.03.2004 tarih 02095 sayılı yazısı ve eklerinden anlaşılmaktadır. (EK C-63a) DSİ XV. Bölge Müdürlüğü'nün 27.04.2004 tarih ve 03212 sayılı yazısı ekinde muhtevaya alınan kesimin ilk keşife oranının %119.95 olduğu açıkça belirtilmektedir. (EK C-63b) Ayrıca Teftiş Kurulu Teknik İnceleme Raporunda ihaleden sonra U.16.D/3 özel pozu ile ilgili olur'un bulunmadığı belirtilmektedir. DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığının 9.06.2004 tarih 2949 sayılı yazısında da poz ile ilgili olur'un arşivlerinde bulunmadığı belirtilmektedir. (EK C-63c)

Müteahhit firma 30.01.2000 tarih ve 150 sayılı yazısı (EK C-64) ile DSİ XV. Bölge Müdürlüğüne yazdığı "2. keşif ve ek iş talebi" konulu yazıda, "1996 tarihinde 5.800.000.000.000 TL keşif bedeli ile ihale edilen işte, tasdiklenmiş yeni projelere göre yeniden keşif hazırladığını ve bu yeni keşfin 5.214.000.000.000 TL olduğunu, bu arada anakanal inşaatının Km:59+479,99 ile Km:86+569 arasının keşfinde 2.263.310.215.000 TL olduğunu, o kısım ile birlikte toplam keşif bedelinin 7.453.700.238.000 TL olduğunu ve %30 keşif artışı içerisinde kalındığını" belirterek anakanalın Km:59+479,99 ile Km:86+569 arasını ihale kapsamına alınmasını talep etmiştir. Aynı yazı içerisinde 31.12.1999 tarihi itibari ile toplam ödeme tutarının da 5.308.602.759.000 TL olduğu da belirtilmektedir ki, bu da hazırlanan yeni keşfin yanlışlığının ispatı niteliğindedir. Konu DSİ XV. Bölge Müdürlüğü'nün uygun görüşü ile 03.02.2000 tarih ve 0580 sayılı yazısı ile(EK C-65) DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığına iletilmiş ve 11.02.2003 tarih ve 575 sayılı Genel Müdürlük (Doğan Altınbilek) Olur'u ile(EK C-66), Sözleşme eki Özel Teknik

Şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler listesinde bulunmayan; III. Kısım Anakanal inşaatı olarak ihale edilmek üzere projeleri hazırlanmış ve yatırım programında yer alan 29 km anakanal inşaatı iş kapsamına alınmıştır. Kapsama alınan ek işler için temel, tünel ve benzeri işler veya mütememmin cüz gibi teknik bir gerekçe gösterilmezken; müteahhit yazısından ve Bölge Müdürlüğünün yazısından gerekçenin açıkça “ek iş talebi” olduğu görülmektedir.

İşin keşfinin azaldığı iddiası ile %30 keşif artışının içerisinde kalınacağı savıyla kapsama ihalesiz olarak 29 km uzunluğunda anakanal inşaatı ilavesi yapılan işte, bilahare Bakanlık Makamından 21.11.2001 tarihinde %82.83 ve 08.08.2002 tarihinde %110.19 keşif artışı Olur’u alınmıştır. Keşif artışı Olur yazılarında keşifteki artışa ilişkin gerekçelerin açıklanmasında muhtevaya alınma ile ilgili hususlara yer verilmemiştir. Bu durum DSİ Teftiş Kurulu Başkanlığının Teknik İnceleme Raporunda da belirtilmiştir. (EK C-67)

2886 sayılı Kanunda %30’dan sonraki keşif artışlarının temel, tünel ve benzeri işler ve tabii afetler gibi nedenlerden meydana gelmesi durumunda mümkün kılınmasına rağmen, Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatında, Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler listesinde yer almayan, Sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali açısından zaruret teşkil etmeyen, ayrıca ihale edilebilmesi mümkün yeni ek ilave işler Sözleşme kapsamına alınarak, 21.11.2001 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Zeki Çakan tarafından verilen %82.83 oranında ve 08.08.2002 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Zeki Çakan tarafından verilen %%110.19 oranında keşif artışı olurları ile TCK’nın 240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal suçu işlenmiştir.

Kapsama alınma işlemini yapan DSİ bürokratları ile keşif artışı işlemini teselsül eden bir sıra ile gerçekleştiren bürokratlar hakkında eylemlerinin niteliğini tespit ile gereğine tevessül olunması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına.’

...
— Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli hakkında;

‘2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 2.maddesinde bulunan “.....avan projeleri ve bunlara dayalı keşifleri bulunmayan yapım işlerinde ihaleye çıkılmaz” hükmü gereği işe ait “Tahmini İnşaat Bedeli Cetveli ve bu cetvelin müstenidatı olan Keşif Özeti” hazırlanmış ve DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca onaylanarak ihaleye çıkmıştır.

Keşif Özeti incelendiğinde:

1-İmalat İşleri Bölümünün Demir İşleri Bölümü’nde yer alan B-D-304 poz no ile Ankraj ve Kaya Bulonu deliği açılması miktarının 12.000 metre ve birim fiyatının da 1996 Birim fiyatı ile 238.668 TL/metre olarak yer aldığı,

2-Enjeksiyon İşleri Bölümünde ise 31-7-7836-37 poz no ile Galeri ve Tünel içerisinde Kontak ve Konsolidasyon Enjeksiyon deliği açılması miktarının 2.600 metre ve birim fiyatının da 1996 Birim fiyatı ile 2.020.146 TL/metre olarak yer aldığı görülmektedir.

Her iki pozda da yapılan işlem delik açılması işidir. Her iki pozun alt analizleri incelenecek olursa, her iki pozda da kullanılan makinenin, Bayındırlık rayiçlerinden alınan 03.017 poz nolu 210 cfm’lik kompresör, hortum ve tabancaları olduğu görülecektir. Ancak Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığına ait BD-304 pozunda personel ve şantiye giderlerinin

olmadığı görülecektir. Çünkü ihaleye çıkan bir işin bileşenleri konumundaki yapım işlerine ait birim fiyatlar oluşturulurken, şantiye giderleri ve bu şantiyeye ait personel giderleri, %25 müteahhit karı içerisinde zaten değerlendirilmiştir.

Jeoteknik Hizmetler ve YAS Dairesi Başkanlığının bazı birim fiyatlarında olduğu gibi, 31-7836 ve 37 nolu Enjeksiyon deliği açılması fiyatının analizlerinde de, şantiye giderleri ve şantiye personeline ait giderlerin analizlere dahil edildiği, daha sonra ise %25 müteahhit karının konulduğu görülecektir. Bu durum, ilgili Dairenin yatırımcı daire olmayıp, kısa süreli etütler yapıyor olmasından ve bu tür işler için geçici şantiyeler kuruyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu husus, olarak verilen 26/01/1983 tarihli Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı makamından alınmış Olur belgesinden anlaşılmaktadır. 6/4/1987 tarihli DSİ Genel Müdürlük makamından alınan Olur belgesi ile, 1.1.1987 tarihinden sonra olmak üzere, tıpkı emaneten yapılan işlerde olduğu gibi ihale edilen işlerde de bahse konu fiyatların geçerli olmasına dair olur alınmıştır. Ancak Jeoteknik Hizmetler ve YAS Daire Başkanlığı, birim fiyatlarında şantiye ve şantiyeye ait personel giderlerini %25 müteahhit karı dışında tuttuğu ayrıntısını bilerek veya bilmeyerek unutmuş ve şimdiye kadar ilgili Daire bünyesinde kurulmuş olan Birim Fiyat Komisyonlarında da bu husus düzeltilememiştir. Bahse konu ayrıntının gözden kaçırılması, aslında benzer işi tanımlamakta olan 31-7836 ve 37 nolu pozların fiyatının, BD-304 nolu pozun fiyatından 8,5 kat daha yüksek olmasına neden olmuştur. Yine 31-7836 ve 37 nolu pozun fiyat tarifinde getirilen bir istisna ile “Tünel sağlama Enjeksiyonları rotary tip sondaj makinaları ile açılırsa birim fiyatlar %100 artar” ifadesinin bulunması, ilgili fiyatın B-D-304 fiyatının 17 katı olarak uygulanmasını sağlamaktadır. İlave Tünel Uzunluk zamları da düşünüldüğünde, tünellerdeki uygulama, yerine göre 17 ila 30 kat arasında fiyat değişkenliğine yol açabilmektedir.

Oysa, BD-304 nolu pozun karşılığı, Kara Yolları Genel Müdürlüğünde 14.009/1 nolu Ankraj ve Kaya bulonu deliği açılması pozudur ve birim fiyatı da, BD-304 pozunun beedeli ile yaklaşık aynıdır. İlgili kuruluşun da yatırımcı kuruluş olması sebebi ile bahse konu ayrıntı gözden kaçmamış ve fiyat olması gerektiği gibi değerlendirilmiştir.

Erzurum İçme Suyu Tüneline ait ihaleye esas Keşif Özeti, Ankraj ve Kaya Bulonları deliklerinin bedelinin BD-304 üzerinden ödeneceği, Kontak ve Konsolidasyon Enjeksiyon Deliklerinin ise 31-7836 ve 37 nolu pozdan ödeneceği esasına göre hazırlanmış ve ihaleye böyle çıkmıştır. Bu husus, (Erzurum Ek-1)olarak verilen Keşif Özeti'nden, teknik uygulayıcılar tarafından açıkça anlaşılacaktır.

Ancak bu işte, bilerek veya bilmeyerek, Ankraj ve Kaya Bulonu delik bedellerinin 17 ile 30 kat üzerinden ödenmesine imkan tanıyan 31-7836-37 nolu pozların kullanılması için kamu aleyhine birbirine bağlı 3 hamlede işlem yapılarak hukuki zemin hazırlanmasına çalışılmış ve 2003 yılı fiyatları ile yaklaşık 40 trilyon TL fazla ödenmesine imkan tanınmıştır. Keşif artışına neden olan ana etkenin bu işlemler olduğu anlaşılmaktadır:

1. İşlem: İhaleye esas I. Keşif Özeti, akdedilen sözleşmeye sözleşme eki olarak konulmamıştır. Bunun sonucu olarak, Ankraj ve Kaya Bulonu deliklerine B-D.304 pozundan ödeme yapılacağı hususu, işin kontrolünü yapan kontrol teşkilatının gözünden kaçırılmıştır.

2. İşlem: Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 20. Maddesindeki “Keşif Özeti’nde veya birim fiyat cetvelinde gösterilmemiş yapım işleri için yeni fiyat yapılır” hükmüne

binaen, işin Keşif Özeti'nin sözleşme ekinde bulunmamış olması nedeniyle, B.İ.G.Ş.'nin 39. Maddesinin 2 fıkrasındaki "Sözleşme eki Keşif Özeti'nde veya birim fiyat cetvelinde herhangi bir yapım ve hizmet işi için fiyat gösterilmiş olması, müteahhide, mutlaka o türden yapım ve hizmet işlerini yapmak hakkını vermez... birim fiyatların uygulanabilmesi için yetkili onay alınması gerekir" hükmü tamamen kamu aleyhine kullanılarak delik delme işlerinde sadece 31-7836 ve 37 nolu pozlar için sözleşme yılı yeni fiyat tutanağı hazırlanmış ve ilgili daire başkanınca DSİ Genel Müdürü adına onaylanmıştır. Bahse konu pozların fiyatı B-D.304 fiyatının 17 ile 30 katı olması nedeniyle idare aleyhine işlem yapılması için zemin hazırlanmıştır.

3. İşlem: 27.04.2000 tarihli Emin ERDOĞAN (Genel Müdür a.) 16.08.2000 tarihli M. Cumhur ERSÜMER (Bakan), 21.06.2002 tarihli Z.ÇAKAN (Bakan) imzalı olurlar ile toplam %336,85 oranında keşif artışı verilmiştir. Keşif artışı gerekçelerinde çeşitli teknik nedenler sayılmıştır. Keşif artışlarının müstenidatını oluşturan 3. Mukayeseli Keşif Özeti incelendiğinde

Mukayeseli Keşif Özeti'nin İmalat İşleri Bölümünde,

BD-304 pozu miktarının 12.000 Mt.'den 0 Mt. düşürüldüğü,

31-7836 pozunun, I. Keşif Özeti'nin İmalat İşleri Bölümü'nde yer almamasına rağmen 3. Mukayeseli Keşif Özeti'nde bahse konu poz miktarının 340.000 Mt olarak yer aldığı görülecektir. Bu artış ve eksilişin I. keşfe oranının:

1.373.699.280.000 / 1.360.000.000.000 =%101 olduğu açık ve net hesaplanabilmektedir.

Verilen bu olurlar ile kontrol teşkilatı yanlış yönlendirilmiş ve hukuki zemin oluşturularak maliyetin artması sağlanmıştır.

Yerinde yapılan inceleme sonucunda söz konusu projenin bir an önce bitirilmesinin Erzurum ilinin içme suyu sorununun çözümü açısından çok büyük önem arz ettiği görülmüştür. Mahkeme sürecinin uzamasının da ayrıca içme suyu sorununun çözülmesini geciktiren bir başka etken olacağı dikkate alındığında, kamunun çıkarını gözetecek ve firmayı maliyeti attıran ve keşif artışında etken olan ihtilaflı poz uygulamasına mecbur etmeyecek bir çözümde buluşmanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Tünelde ve projeler üzerinde yapılan incelemelerde, uygulamaların ankraj demiri, kaya bulonu, swellex (enjeksiyonlu ve enjeksiyonsuz) ve süren (şemsiye veya forepoling) uygulaması olduğu görülmüştür. Hakedişlerde, swellex ve süren imalatlarının yapılması karşılığı olarak ödenen, ihtilaflı 31-7836 ve 37 pozunu yerine, ödemelerde benzer işleri tanımlayan TC. Karayolları Genel Müdürlüğüne ait 2023 ve 2012 pozlarının esas alınmasının ihtilaflı çözeceği düşünülmektedir. B.İ.G.Ş. madde 20/c'de buna cevaz vermektedir. Ancak verilen keşif artış olurları ile dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanları Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN kamu zararı oluşmasına sebep olmuştur.

2003 yılında ilgili Bakanın, Genel Müdürün ve Bölge Müdürünün değişmesi sonucu yukarıda anlatılan üç işlemlerle oluşturulan devlet zararının geri alınması için gerekli işlemler başlatılmış olup, mevcut yönetimce konu yine DSİ'de çalışan uzman teknik heyetlere incelettirilmiştir. Sonuçta bahse konu uygulamaların dayanağı olarak gösterilen teknik gerekçelerin gerçeği yansıtmadığı teknik heyet raporları ile DSİ Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığına bildirilmiştir(Ek C-67b)

Yukarıda 3. işlem olarak tarif edilen keşif artışı olurlarını veren Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan tarafından TCK'nın 240. maddesinde yazılı olduğu üzere Kanunla verilen yetki kötüye kullanılmış, görevi suistimal suçu işlenmiştir.

Poz değişikliğini yapan DSİ bürokratları ile keşif artışı işlemini teselsül eden bir sıra ile gerçekleştiren bürokratlar hakkında eylemlerinin niteliğini tespit ile gereğine tevessül olunması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına'

...

— Hükümetlerarası ikili işbirliği protokolü uygulamaları hakkında;

'Sonuç

Hükümetlerarası ikili işbirliği protokolü uygulamalarına ilk olarak 1992 yılında başlanmıştır. Sn. Ersümer, kendi döneminden önce başlayan uygulamalara devam etmiştir. Ancak Sn. Ersümer'in dönemindeki uygulamalar ile kendisinden önceki uygulamalar arasında hem nitelik, hem de nicelik açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Sözgelimi, bu yöntem ile ele alınan baraj ve hidroelektrik santral projesi sayısında olağanüstü bir artış meydana gelmiş, projelerin kapsamı, kesin proje ve planlama raporlarını da içerecek şekilde genişletilmiştir. Uluslararası kredili ihale yöntemi yerine ancak çok istisnai durumlarda başvurulabilecek bu yöntem adeta genel uygulama haline gelmiş, uluslararası ihale yöntemi çok az sayıdaki proje için uygulanmıştır.

Hükümetlerarası ikili işbirliği protokollerinin, enerji projelerinin gerçekleştirilmesi için önemli bir katkı getirmediği, buna karşın birçok sakıncası bulunduğu tespit edilmiştir.

Bunların başında, protokoller imzalanmadan önce DPT Müsteşarlığı'nın görüşlerinin alınmaması sonucu, fizibilite çalışmaları olmayan, yıllık yatırım programında yer almayan veya yıllık yatırım programında yer alsa bile, DPT Müsteşarlığı tarafından öncelikli olarak değerlendirilmeyen projeler protokol kapsamına alınmıştır. Ancak protokoller bir kez imzalanınca kanun kuvvetini kazandığından ve ilgili ülkeye karşı verilmiş bir taahhüt olarak kabul edildiğinden, protokollerde yer alan projelerin program ve hedeflere tam olarak uymasa bile öncelikli olarak değerlendirilmesi zorunlu hale gelmiştir.

İkinci olarak, protokollerde yer alan projeler için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmaması ve projenin ilgili protokol ülkesine ait bir firma ile Türk firmalarından oluşan bir konsorsiyuma pazarlık usulü ile yaptırılması hususunda Bakanlar Kurulu Kararı istihsal edilirken, anılan Kanununun 89. maddesindeki "Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasının mümkün olamayacağı haller" ifadesine dayanılmıştır. Bir projenin ikili işbirliği protokolünde yer alması, o proje için ihaleye çıkılmasına engel teşkil edecek bir unsur değildir. Protokollerde yer alan projeler için protokol ülkesine ait firmalar arasında bir ihaleye çıkılması mümkün iken, bu yöntem uygulanmamış ve projelerin ihalesiz olarak tek bir firmaya verilmesi amacıyla Bakanlar Kurulu Kararı istihsal edilmiştir. Bu yöntemin uygulanabilir olduğu, hem bir örneğin mevcut olmasından, hem de tanık ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Üçüncü olarak, projelerin uluslararası kredili ihale yerine ikili işbirliği protokolleri çerçevesinde 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri dışında gerçekleştirilmesi rekabetçi ortamın ve bu ortamın getireceği daha uygun fiyat sağlanması gibi avantajların

ortadan kalkmasına yol açmıştır. İkili işbirliği altında yürütülen projelerin, uluslararası ihale edilen benzer projeler veya DSI'nin birim fiyatlarına göre daha pahalı olduğu görülmüştür.

Dördüncü olarak, hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri, ilgili hükümetin protokolünde yer alan projelerin finansmanının tamamının karşılanacağına taahhüt edilmesi koşuluna bağlı olarak imzalanmaktadır. Dolayısıyla bir protokol projesinin, protokolünde yer aldığı ülke firmaları tarafından gerçekleştirilebilmesi için finansmanın bahsekonu ülke tarafından sağlanması gerekmektedir. Ancak pratikte, protokol imzalanan ülkenin, projenin finansmanı için gerekli olan parayı sağlayamadığı ve ülkemiz için çok önemli olan bir projenin inşasının bu nedenle yıllarca askıda kalması sonucunun ortaya çıktığı görülmüştür.

Beşinci olarak, sözkonusu protokollerin imzalanması ile protokolde yer alan projelerin yapım işleri ilgili ülkenin firmalarına verilmekte ve bu durum diğer ülkelerce protokol imzalanan ülkelere sağlanan bir ayrıcalık olarak değerlendirilmektedir. Belirli bazı ülkeler ile protokol yapılıp bazı ülkelerin bu kapsam dışında kalmaları, kapsam dışında kalan ülkelerle olan ekonomik ilişkilerimiz açısından rahatsızlık yaratmaktadır.

Son olarak, protokol projelerinin imza aşamasında DPT Müsteşarlığı'nın görüşlerine başvurulmaması, enerji yatırımlarının temelini oluşturan arz/talep çalışmalarının değerlendirilmeye alınmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu itibarla, imzalanmalarını müteakip Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi taahhüdü haline gelen sözkonusu protokollerde yer alan projelerin yapımına ülkemizin enerji fazlası olduğu dönemlerde başlanması; dolayısıyla ihtiyaç duyulmayan yatırımların gerçekleştirilmesi ihtimali ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak da ihtiyaç duyulmayan yatırımlar için borç yükü altına girilebilecektir.

Gerek Hazine Müsteşarlığı, gerekse DPT Müsteşarlığı'nın tüm uyarılarına rağmen, projelerin hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri çerçevesinde ele alınması uygulamasına devam edilmiştir.

Hazine Müsteşarlığı, protokol projelerinin yarattığı sakıncaları ortadan kaldırmak üzere 2001 yılında düzenlemelere gitmiş ve ikili işbirliği protokolleri kapsamında bulunan projeler de dahil olmak üzere kredili olarak gerçekleştirilecek tüm kamu projelerinde uluslararası ihaleye çıkılması ve Hazine Müsteşarlığı'ndan uluslararası kredili ihale izni alınması zorunluluğunu getirmiştir. Bu çerçevede 3.1.2001 tarihinden sonra imzalanan hükümetlerarası ikili işbirliği protokollerinin uygulama imkânı kalmamıştır. Nitekim bu tarihten sonra imzalanan ikili işbirliği protokolü bulunmamaktadır.

Netice olarak, ikili işbirliği uygulamalarında ilgili kuruluşların uyarıları dikkate alınmayarak mevcut uygulamalara devam edildiği ve bu işlemlerde ilgili kuruluşların görüşlerine başvurulmaması ve rekabet ortamı yaratılmaması suretiyle kamu yararının gözetilmediği ve burada TCK'nun 240. maddesi kapsamında Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sn. Cumhur ERSÜMER'in sorumluluğu bulunduğu sonucuna varılmıştır.'

IV- YARGILAMANIN AŞAMALARI

A- SANIKLARIN SORGULARI

1- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in Sorgusu

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer, Yüce Divanın 21.12.2004 günlü oturumdaki sorgusunda özetle;

—Soruşturma Komisyonunun, 1999 yılında yaşanan iki deprem ile 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizler ile bunların elektrik, gaz arz ve talebine olan etkilerini dikkate almadığını, yaşanan olaylar nedeniyle talebin eksilere düştüğü gerçeğinin bir kenara bırakıldığını, gaz ve elektrik talebinin şişirildiği uydurmasıyla yapılan suçlamanın hukuki bir temele oturtulmadığını,

—Ülkenin enerji politikalarıyla ilgili değerlendirmelerde doğru sonuca varabilmek bakımından enerji yatırımlarının yıllar itibariyle gelişiminin irdelenmesinin zorunlu olduğunu, ekonomik krizler nedeniyle 2001 yılındaki tüketim artışının yüzde -1 olduğunu, 2002 yılında krizlerin etkisinin devam ettiğini,

—1997-2001 yıllarının, enerji bakımından en sıkıntılı günler olduğunu ve kısa zamanda finans sağlanarak, hızla inşa edilecek sistemlerin zorunlu olarak gündeme geldiğini, son kırk yılın en kurak geçen mevsimleri nedeniyle barajlarda yaşanan su kıtlığı, doğalgaz arzında ortaya çıkan sıkıntılar ve çok sert geçen kış şartları nedeniyle, darboğazdan çıkmak için otoprodüktör yapımının teşvik edildiğini, kiralama yöntemiyle mobil santrallerden elektrik alımıyla ilgili çalışmaların TEAŞ tarafından sürdürüldüğünü,

—Türkiye'nin hidrolik potansiyelinin devreye alınabilmesinin sağlamanın yolunun kaynak temini olduğundan hareketle, hükümetler arası ikili anlaşmalarla kredili baraj ve sulama tesislerinin yapımının benimsendiğini, çeşitli ülkelerle imzalanan karma ekonomik kurul kararları, işbirliği protokolleriyle toplam 10 bin megawatt gücünde, 7,5 milyar dolar proje bedelli ve terör nedeniyle uzun zamandır proje üretilmeyen, gerçekleştirilemeyen Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde mevcut su kaynakları üzerine ve diğer bölgelerimizde de toplam 29 hidrolik barajın yapımı için de çalışmaların başlatıldığını,

—DPT ve Enerji Bakanlığının ve Hazinesinin, 27.5.2000 tarihli mutabakatta yapılmasına karar verilen 29 yap-işlet-devret projesinin 17 adedinin rüzgâr santrali olduğunu, iddia edildiği gibi, doğalgaz kaynağını öne çıkartıp, su ve kömür kaynaklarını, nükleer ve diğer alternatif kaynakları ihmal ettikleri yönündeki suçlamaların, hayali olduğunu,

—Devlet Planlama Teşkilatı Başkanlığı Müsteşar Dr. Ahmet Tıktık'ın DPT adına yazdığı TBMM Komisyonuna sunduğu yazıda “Müsteşarlığımızca bu dönem için beş yıllık plan ve programlarda hedef alınan ekonomik büyüme hızları baz alınarak yapılan elektrik arz-talep projeksiyonları daima 2002 yılı ortasına kadar enerji açığı göstermiştir. Bakanlık çalışmalarında bu açık daha yüksek değerlerdedir; ancak, 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz ve sonrası ekonominin önemli oranlarda küçülmesi ve durgunluğa gidilmesi nedeniyle elektrik talep projeksiyonlarında önemli sapmalar oluşmuş, beklenen talep artışı gerçekleşmemiş, başta yap-işlet ve mobil santraller olmak üzere, son dönemde işletmeye giren bütün projeler atıl kapasite yaratır duruma düşmüşlerdir” görüşlerine yer verdiğini,

—20.11.2001 tarihinde, kendisinden önceki Bakanın başkanlığında Enerji Bakanlığında toplanan bürokratların TEAŞ, TETAŞ, EÜAŞ Genel Müdürlerinin, müşterek

imzalarıyla yaptıkları tespitlerde, yılsonuna kadar karşılanamayan enerji miktarının 230 milyon kilovat olacağını belirlediğini, kesinlikle enerji kısıtlaması yapılmaması ve bunun sağlanması için azami gayretin gösterilmesi noktasında fikir birliğine vardıklarını,

—Kendi dönemlerinde enerji fazlalığından değil, yüzde 40'a göre çok makul bir yedeğin olduğunu, enerji sektöründeki arz talep dengesinin, bu dengede meydana gelen değişikliklerin, eksikliklerin, fazlalıkların nasıl ve ne şekilde oluştuğunu beyan ettiğini, doğalgaz talebinin yüksek gösterildiği iddiasının tamamen mesnetsiz bir senaryo olduğunu,

—BOTAŞ'ın 1995 yılı yıllık raporunda, ülkenin 2010 yılı doğalgaz talebinin 47 milyar metreküp, 1996 yılındaki raporunda ise 2010 yılı gaz talebinin 50 milyar metreküp olacağını ifade edildiğini, Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi tarafından yayınlanan 1995 enerji raporunda, giderek artan talep sonucunda Türkiye'nin 2000'li yıllarda doğalgaz ihtiyacının 18–20 milyar metreküp, 2010 yılında ise ihtiyacın 40–50 milyar metreküp düzeyinde olmasının beklendiğinin ifade edildiğini,

—1996 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda konuşan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Recai Kutan'ın da, ülkemizin doğalgaz talebinin 2000 yılında 27 milyar metreküpe, 2015 yılında ise 50 milyar metreküpe ulaşacağını açıkça beyan ettiğini,

—Yine dönemin BOTAŞ Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Murathan'ın, 55. Hükümet kurulmadan üç gün önce, 27 Haziran 1997 tarihli yönetim kurulu toplantısında, ülkemiz doğalgaz kullanım talebiyle ilgili olarak yapılan çalışmalar neticesinde, doğalgaz talebinin 2000 yılında 19 milyar metreküp, 2005 yılında 42 milyar metreküp, 2010 yılında 49 milyar metreküp, 2015 yılında 53 milyar metreküp seviyesine ulaşacağını yönetim kurulu kararıyla karar altına aldığını,

—54. Hükümet döneminde 29 Ağustos 1996 tarih ve 22742 sayılı Resmi Gazetede yap-işlet modeline göre yapılacak 10 tanesi doğalgaz santrali olan, 13 adet termik santralin ihalesinin ilân edildiğini, bu ilânda firmaların yakıt olarak doğalgaz kullanacak santraller için doğalgaz satın alımını, varsa elektrik santrali ile entegre olarak yapmak istedikleri LNG ithal terminali, doğalgaz iletim dağıtım şebekesi, LNG doğalgaz ithalatı ve diğer ilgili hususları BOTAŞ Genel Müdürü ile müzakere edecekleri ve müzakereler neticesinde vardıkları mutabakatı, hazırlayacakları fizibilite raporuna ekleyecekleri hususunda bir ihale şartnamesinin de yayınlandığını, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Kutan'ın ve dönemin BOTAŞ Genel Müdürün açıkladığı rakamlarda, ihalesine çıkılacağı ilan edilen bu yap-işlet santrallerinin çok büyük etkisinin olduğunu,

—Gerek elektrik gerekse gaz tüketiminde deprem ve krizde etkisinin tüketim miktarlarındaki aşırı düşüşlerle kendini çok net bir şekilde gösterdiğini, doğalgazda mevsim fiyat ve miktar değişimlerinden doğacak farklılıkların minimize edebilmenin çaresinin, depolama imkânının sağlanması olduğunu, hükümetleri döneminde BOTAŞ ile TPAO arasında Silivri Doğalgaz Sahasının yeraltı deposu olarak kullanılması için bir anlaşma yapılarak, çalışmaların başlatıldığını,

—Konya Tuz Gölü altında bir doğalgaz depolama tesisinin yapılmasıyla ilgili çalışmaların da kendi dönemlerinde başlatıldığını, netice itibarıyla doğalgaz talepleri, doğalgaz tüketimi ve doğalgaz arz-talep dengeleri konusunda yaşanan olaylar bir kenara bırakılarak, doğalgaz miktarlarının belli amaçlara doğru şişirildiği iddiasının, tamamen

gerçeğe aykırı ve uydurma bir iddia olduğunu,

—Gerek enerji arz-talep dengelerinin sağlanması gerekse doğalgaz arz-talep dengelerinin sağlanması, bu konudaki mutabakatların sağlanarak, daha ileriye daha sağlıklı bakılmasının gerçekleşmesi bakımından 27 Mayıs 2000 tarihinde bir mutabakat belgesi düzenlendiğini, bu belgenin işlemlerin mevzuata uygun olduğunu kabul eden hukuki bağlayıcılığı olduğunu,

—Yaşanan enerji sıkıntılarının 1999 yılı sonlarına doğru had safhaya ulaşması üzerine, bu sıkıntının giderilmesi için Hazine, DPT, Enerji Müsteşarlığının çalışmalarının koordinasyon içinde yürütülebilmeleri amacıyla 1999 yılı Aralık ayında Başbakanın talimatlarıyla, elektrik enerjisi planlama çalışması yapmak üzere, Cumhurbaşkanlığı Enerji Danışmanlığı, DPT, Hazine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, TEAŞ, TEDAŞ, BOTAŞ, DSİ elemanlarından oluşan bir çalışma grubu kurulduğunu, bu grubun aylar boyu defalarca toplanarak, tartışarak vardıkları sonuçların, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan başkanlığında DPT, Hazine ve Enerji Müsteşarlarıyla birlikte yapılan ve dört saat süren toplantıdan sonra elyazısıyla kaleme alınan mutabakat belgesi olarak açıklandığını,

—Bu tutanağın, Hazineden Sorumlu Devlet Bakanı Sayın Recep Önal'ın, 5.6.2000 tarihli bir yazısıyla “gereği için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına, bilgi için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına” gönderilerek, ekinde yapılmasına karar verilen 29 projeyle birlikte devletin resmi arşivine girdiğini,

—Bu resmi belgenin birinci maddesiyle, 2002 yıllarında enerji açığı yaşanacağını, bu açığı azaltmak için gerekli tedbirlerin acilen alınması kabul edildiğini; bu açığın, birilerine göre nükleer santral yapabilmek için, başka birilerine göre Mavi Akımın önünü açabilmek için veya doğalgaz santrallerinin yapılmasını sağlamak için Enerji Bakanlığınca uydurulmuş olmadığını; DPT ve Hazine Müsteşarlarının da altında imzası olan bir açık olduğunu, Bu açığın belirlendiği tarihte bütün yap-işlet-devret projelerin işletmede olması sebebiyle, kasten var olduğu iddia edilen enerji fazlasının yap-işlet-devret santrallerinden doğmadığının da ortada olduğunu,

—DPT tarafından 1998 Mayıs ayından bu yana hiçbir yap-işlet-devret projesine izin verilmediğine göre, o tarihten sonra yeni yap-işlet-devret projesinin de uygulama şansı kalmadığından, artık hala iddia edilen fazlalığın, bu projelerden doğduğunu söylemenin de mümkün olmadığını, geriye kalan projelerin, DPT, Hazine izin ve garantileriyle başlanılan, söz konusu belgenin 5 ve 6. maddelerindeki mutabakatlara göre TAEŞ tarafından inşa edilmesi ve devreye alınması düzenlenen yap-işlet projeleri olduğunu, bu resmi belgede yap-işlet-devret projelerinin kaderinin belirlendiğini, 29 adedinin teminat ve taahhütleri alınmak kaydıyla ve anlaşmalara derç edilmesi suretiyle garantili sistem içerisinde yürütülmesi kabul edilerek, 17 rüzgâr, 7 hidrolik, 1 jeotermal, 4 doğalgaz santral olmak üzere, 1 400 megavat kurulu güçte olup, 7 milyar kilovat/saat elektrik üretecek, büyük bölümü yenilenebilir kaynağa dayalı bu küçük pakette mevcut santrallerin yapılmasına karar verildiğini,

—İşletme hakkı devir projelerinin kaderinin de bu belgeyle çizildiğini, 2000 yılı sonuna kadar bu projelerin devir işlemlerinin tamamlanmaması halinde, iptalinin de karar altına alındığını,

—Mutabakat belgesinin 5. maddesinde Hazine garantisi verilmiş yap-işlet

projelerinden bir kısmının Haziran 2002 tarihi itibariyle işletmeye alınması için gerekli işlemlerde bulunması, 6. maddede de, 2003-2004'te devreye gireceklerinin de bu yıllardaki kapasite fazlalığı giderecek şekilde işletmeye giriş tarihlerinin ayarlanması için çaba gösterilmesi gerektiğinin imza altına alındığını, Bakanlık yaptığı dönemde, mutabakat belgesinde belirlenen 10 maddenin hiçbirine aykırı hiçbir iş ve eylem yapılmadığını,

—Soruşturma komisyonunun, bu belgeyi bir kenara bırakıp, iddiaların kanıtı olarak bakanlıklar, müsteşarlıklar ve genel müdürlükler arasında sadece ara işlem niteliğini taşıyan tartışmalı bazı yazışmaları öne çıkardığını, dönem dönem yayınlanan varsayımlara, yorum ve tahminlere, simülasyonlara dayalı raporları esas alarak, yetersiz ve geçersiz gerekçelerle suç ve suçlu yaratma çabasını sürdürdüğünü,

—Soruşturma komisyonunun, iddialarla ilgili olarak hukuken bağlayıcı olan idari ve adli kararların hiçbirini kasıtlı olarak göz önüne almadığını, kapatılan DGM savcısının şifahi talimatlarıyla görevlendirilen bilirkişiler tarafından hazırlanan raporları kararlarına mesnet aldığını,

—Danıştay'ın çeşitli daire kararlarının, genel kurul kararları ve Yargıtay kararlarının yok kabul edilerek, isnatlarla ilgili fiil ve kişiler arasında bağ ve bağlantıların hiçbir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın karar verildiğini,

—Soruşturma komisyonu suçlamasındaki ölçsüzlüğünün, kendisini Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve hükümetin yerine koymaya vardırıldığını, Bakanlar Kurulunun kararları ve bu kararlara dayanak yapılan işlemler için suçlandığı gibi,

—Mavi Akım projesiyle ilgili olarak, Karadeniz'den geçerek, Samsun'a, oradan da Ankara'ya ulaşacak bir boru hattıyla Türkiye'ye 16 milyar metreküp doğalgazın sevkiyatı hususunun, Türk ve Rus yetkililer arasında, ilk olarak, 1996 yılı sonlarında, kendilerinden önceki 54 üncü Refah-Yol Hükümeti döneminde görüşülmeye başlandığını, 3 Aralık 1996 tarihinde yapılan bir toplantıda protokol imzalandığını, bu protokole dayalı olarak BOTAŞ tarafından 200 000 dolar bedel karşılığında, 26 Aralık 1996 tarihinde bu fizibilite çalışmasının yapılması için 200 000 dolar ödemedede bulunduğunu,

—16 ve 18 Ocak 1997 tarihinde protokol imzalanarak, BOTAŞ'a teslim edildiğini, bu fizibilitenin amacının *“Türkiye'nin mevcut kaynaklardan gelen doğalgaz arzının yetersiz kalması nedeniyle, bu açığın kapatılması için Rusya Federasyonundan ilave doğalgaz alımı konusunda BOTAŞ ile Reo Gasprom ortak çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalar doğrultusunda 16 milyar metreküp/yıl Rus doğalgazının Karadeniz geçişiyle Türkiye'de Samsun'a ulaştırılması amaçlanmıştır. Türkiye doğalgaz talebi açığının 2000'li yıllarda 10 milyar metreküpün üzerinde olması, Rus doğalgazının Karadeniz geçişle Türkiye'ye ulaştırılmasını ivedilikle sonuçlandırması gereğini ortaya çıkarmıştır”* şeklinde açıklandığını,

—7 Kasım 1997 tarihinde, hükümetler arasında Karma Ekonomik Kurul toplantısında bir protokolün imza altına alındığını, hükümetlerinden önce görüşmelerine başlanılan sözleşmenin imzalanarak, fizibilitesi yaptırılan 16 milyar metreküp olarak miktarı belirlenen gaz alım anlaşmasının imzalanmasının devlet idaresinin devamlılığı ilkesi gereğince, 15 Aralık 1997 tarihinde 55.Hükümet döneminde gerçekleştirildiğini,

—İmzalanan, 29.8.1997 tarihli işbirliği protokolü ve Türk-Rus üçüncü dönem Karma Ekonomik Komisyon kararlarında varılan mutabakatlara uygun olarak düzenlenen,

15.12.1997 tarihinde imzalanan gaz alım anlaşmasının, 1.4.1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kabul edildiğini, 4.4.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak usulüne uygun yürürlüğe girerek Anayasanın 90/son maddesi uyarınca kanun hükmü taşıdığını,

—Böyle bir anlaşmanın bir hükmünün bir suçun konusunu oluşturmasının, komisyonun taraflı tavrının göstergesi olduğunu, komisyonun, Bakanlar Kurulunun vermiş olduğu görev ve yetkiye dayalı olarak temsil ve tespit için, sadece tanık sıfatıyla imzaladığı bir belgeden dolayı yaptığı suçlamada, belge altında sorumlu görevli genel müdür ve daire başkanlarıyla ilgili araştırma komisyonu başkanlığının ihbarı üzerine, Cumhuriyet savcılığınca talep edilen soruşturma izninin bakanlıkça reddine dair kararın, ağır ceza savcısının ret kararını kabul ederek, Danıştay nezdinde itiraz etmeye bile gerek görmeyerek, verdiği işlemde kaldırma ve takipsizlik kararının kamusal savunma ekinde ve içerisinde usulüne uygun ibraz edilip, irdelenmiş olmasına rağmen, komisyonca suçlamaların sürdürülmüş olmasının izahının hukuken ifadesinin mümkün olmadığını,

—Kamusal savunma tahtında dayanak yapılan Rekabet Kurulunun, 8.3.2002 tarihli ve 2002/1–2 sayı ile yayımlanan kararında, BOTAŞ'ın doğalgaz dış alımında pahalı gaz almadığının, yurtiçi doğalgaz fiyatlarının sanayide ve konutlarda Avrupa Birliği fiyatlarının çok altında olduğunun ve “al veya öde” şartlarının dünyada yapılan bütün doğalgaz alım anlaşmalarının bir tipiklik unsuru olduğunun açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, bu hususların komisyon raporunda değerlendirilmediğini,

—BOTAŞ'ın ilk gaz alım, satım kontratını imzaladığı 1988 yılından bu yana, imzaladığı bütün doğalgaz ve LNG anlaşmalarında “al veya öde” şartlarının mevcut olduğunu, Rusya, İran, Nijerya, Cezayir, Türkmenistan, Azerbaycan kontratlarında da bu şartların yürürlükte bulunduğunu,

—1994 yılında imzalanan doğalgaz anlaşmasından ve bakan olmadığı dönemde yapılan fiyat revizyonundan kendisini sorumlu tuttıklarını, ayrıca Ruslardan gaz almak için ucuz olan Türkmen doğalgazının alınmadığına dair iddiaların dayanağının ise tamamen uydurma bir senaryo olduğunu,

—Yap-işlet-devret santrallerinde ikincil yakıt kullanılmasıyla ilgili olarak verdiği hiçbir talimat olmamasına rağmen, Komisyonca incelenen belgelerde mücbir sebeplerin gerçekleştiği, doğalgaz arzında yaşanan sıkıntıların açıkça belirlendiği, ikincil yakıtla çalışabilen doğalgaz santrallerinin ikincil yakıtla çalıştırılmaları halinde gazın TEAŞ santrallerine ve konutlara verilebilme imkânının doğacağı ve sonuçta elektrik kesintilerinin önlenerek, sert kış şartlarında konutlara ve sanayie gaz verebilme imkânı sağlanabileceğinin açıkça görülmesine ve ayrıca, Bakanlar Kurulu kararıyla değiştirilen yönetmeliğe uygun olarak yapılan fon ödemelerinin TBMM KİT Komisyonunda ibra edilmiş olmasına rağmen, bu ödemelerle ilgili olarak suçlamada bulunulmasının tam anlamıyla hukukun zorlanması olduğunu,

—İşletme hakkı devri, yap-işlet-devret, otoprodüktör santral uygulamaları 3096 sayılı Yasayla enerji yatırımlarında yaşanan kaynak sıkıntısını gidermek amacıyla getirilmiş modeller olduğunu, Ülkemizde bütün çalışmalara rağmen, yap-işlet-devret modeliyle yaptırılabilen, halen elektrik alınabilen 23 santral bulunduğunu, bu santrallerden elde edilen elektriğin ise, toplam elektrik tüketiminin sadece yüzde 8'i olduğunu, toplam yap-işlet-

devret projeleri içerisinde üretime etkisi on binde 5,5 olan bu projelerle ilgili Devlet Planlama Teşkilatının da olumlu görüşünün bulunduğu, —İşletme hakkı devir modeli kapsamındaki projelerin, kendilerinden önceki Hükümet döneminde başladığını, dönemde de yetkili komisyonlarda devam eden değerlendirmelerin bazılarının sonuçlandırıldığını, dağıtım devri projelerinden bir tek dağıtım tesisinin devrinin bile gerçekleştirilemediğini, üretim tesis devirlerinde ise, tek sadece Çayırhan Termik Santralının devrinin gerçekleştirilebildiğini, devrinden sonra bu santralin 1998 yılında 1,295 milyar kilovat/saat, 1999'da 2,330 milyar kilovat/saat olan yıllık net elektrik enerjisi üretiminin, bugün, 4,3 milyar kilovat/saate yükselerek, adeta, ikiye katlandığını, Üretilen elektrik enerjisinin ticari maliyetinin ise, 1998'de 15,69 sentten 1999'da 6,93 sentten TEAŞ'a satılıyorken, bugün; yani, devirden sonra TEAŞ'a 4,3 sentten satıldığını, bu sonuçların da bu modelin doğru uygulanmasının sektöre sağladığı yararlar olarak ortada olduğunu gösterdiğini,

—Yap-işlet modelinde sektöre kaynak sağlamak amacıyla 53. Hükümet döneminde Bakanlar Kurulu kararıyla gerçekleştirme çalışmalarına başladığını, 54. Hükümette de aynı uygulamaya devam edilerek TEAŞ'ça ihale açıldığını, teklifler alınıp değerlendirilmeye başladığını, söz konusu Bakanlar Kurulu kararının Danıştay tarafından iptal edildiğini, Danıştay'ın bu iptal kararında, şirketlerin, elektrik üretimiyle ilgili işlemlerinin Bakanlar Kurulu kararlarıyla değil, ancak kanunla yapılabileceğine dair bir hüküm getirildiğini, bu dönemde çıkılan ilanlarla alınan tekliflerin, TEAŞ tarafından değerlendirilmesine devam edildiğini,

—Keşif artışı işlemlerinin, kendisinden önceki bakanlar tarafından da uygulandığını, kendisinden sonraki bakanların da keşif artışı uygulamalarına aynen devam ettiklerini ve bu iddiaların da dayanaktan yoksun olduğunu,

—Keşif artışlarının altında imzası olan veya parafı olan görev ve yetkiler bakımından ihtisas sahibi sayılan kişiler hakkında hiçbir adli işlem yokken, uygun görüşlerle önüne gelen işlemleri onaylayıp, yürürlüğe sokması nedeniyle keşif artışlarına ilişkin ileri sürülen iddiaların tamamen maksatlı olduğunu,

—Komisyonca, yukarıda belirtilen yap-işlet-devret, işletme hakkı devri ve yap-işlet uygulamaları konusunda ve diğer suçlamalarda bürokratlarla ilgili yapılan soruşturmalar sonunda verilen yargı kararlarının komisyona kamusal savunma içeriğinde ve ekinde sunulmuş olmasına rağmen, komisyonca irdelenmediğini, değerlendirilmediğini, olaylar, iddialar ve sonuçlar arasındaki irtibatlar yok kabul edilerek rapor düzenlendiğini,

—Enerji politikalarının oluşturulması yetki ve görevinin Bakanlar Kuruluna ait olduğunu, “*İktisadi, Sosyal ve Kültürel Hedefler ile Politikaların Tespiti*” başlıklı 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 25. maddesine göre, iktisadi, sosyal ve kültürel hedefler ile politikaların belirlenmesine esas teşkil edecek hususların Yüksek Planlama Kurulunda görüşülerek tespit edildiğini ve bu suretle tespit edilen esasların Bakanlar Kurulunda öncelikle görüşülerek karara bağlandığını, Bakanın, enerji ve doğalgaz politikalarını oluşturmaktan sorumlu olmadığını, Bakanın ve Bakanlığın görevinin Bakanlar Kurulunca tespit edilmiş politikaları uygulamak olduğunu, planlama hukukuna göre, ekonomik politikanın konusu olan doğalgaz kullanımı ve arz-talep projeksiyonlarıyla doğalgaz çevrim santrallerine ihtiyacın belirlenmesi yetki ve görevinin Devlet Planlama Teşkilatına ait olduğunu, dolayısıyla, doğrudan doğruya DPT'nin yetki ve görevinde olan konularla ilgili

olarak Bakanlığın ve Bakanın suçlanmasının mevzuata aykırı olduğunu,

—BOTAŞ ve TEAŞ'ın hak ve fiil ehliyeti tam, tüzelkişiliğe sahip teşebbüs olduğunu, soruşturma önergelerinde iddia edilen fiillerin, hak ve fiil ehliyetine sahip BOTAŞ'ın ve TEAŞ'ın işlemi olduğunu, Bakanlığın vesayet makamı olduğunu, bakanlıkların ilgili kuruluşlarıyla bakanlıklar arasındaki vesayet ilişkisinin özel mevzuatla sınırlandırıldığını, BOTAŞ'ın ve TEAŞ'ın eylem ve işlemlerinin aksi kararlaştırılmış olmadıkça, Bakanlığın veya bir başka kurumun onayına veya iznine bağlı olmadığını,

—Mavi Akım projesiyle ilgili hükümetler arasındaki anlaşmanın 1 Nisan 1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülerek kabul edildiğini ve 4 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak, 4357 sayılı Yasa olarak yürürlüğe girdiğini; özel mevzuatı gereğince bu projenin yapımı işinin Rusya'ya verildiğini,

—Batı hattından doğalgaz alımının iki egemen devletin uluslararası hukuka uygun bir biçimde yapmış oldukları hükümetler arası bir ticari anlaşmanın konusu olduğunu, bu nedenle batı hattından doğalgaz alımının temelinde iki taraflı bir ticari anlaşma olan özel yasal mevzuatın bulunduğunu, özel bir mevzuata bağlı uluslararası ticari anlaşmanın ise ihale olmadığını,

—İddia konusu ek mektuba imza koyma eyleminin, yetkili merciden verilen emrin yerine getirilmesi icabından olarak hukuka uygun bir fiil olduğunu, ek mektubun, mevzuatına göre Bakanlar Kurulu adına temsilcileri aracılığıyla düzenlenmiş ticari anlaşmanın uygulanmasına ilişkin bir alt hukuk işlemi olduğunu, bu mektuptaki imzanın Bakanlar Kurulu adına bir temsil imzası niteliği taşıdığını, bu imzanın belgeden çıkarılması halinde bu belgenin, geçersiz hale gelmeyeceğini, yok hükmünde de olmayacağını, bu temsil ve tespit imzasının önceki anlaşmadaki formülün değiştirilme eylemi ile de bir ilgisinin olmadığını,

—3 yap-işlet-devret firmasına yapılmış olan ikincil yakıt parası ödemelerinin İlgili yönetmeliğin 12-8 maddesi karşısında, mevzuatına uygun olduğunu, Elektrik Enerjisi Fonunun iddia konusu ödemelerin de arasında bulunduğu 2000 yılı faaliyetlerine ilişkin işlemlerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonunda incelenip denetlendiğini ve 3346 sayılı Yasanın 7. maddesine göre mevzuatına uygun bulunarak ibra edildiğini, Elektrik Enerjisi Fonunun arasında iddia konusu ödemelerin de yer aldığı 2000 yılı bilanço ve netice hesaplarının Türkiye Büyük Millet Meclisi KiT Komisyonunca tasvip edilerek 13.1.2004 tarihinde kabul edildiğini, 219 sayılı komisyon raporunun da kesinleştiğini, KiT komisyonunun ibra kararının iddiaları hukuksal dayanaktan yoksun kıldığını,

—Yap-işlet-devret ve işletme hakkı devri ile ilgili iddialara ilişkin olarak; 3096 sayılı Kanunun “görevin verilmesi” başlıklı 3. maddesine göre, elektrikle ilgili hizmet vermek üzere kurulmuş olan sermaye şirketlerine Devlet Planlama Teşkilatının görüşünü havi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu, önceden belli edilmiş görev bölgelerinde elektrik üretim, iletim ve dağıtım tesislerinin kurulması ve işletilmesiyle ilgili ticaretin yaptırılmasına karar verebileceğini, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenen çerçeve içerisinde ilgili görevli şirketlerle sözleşme akdettiğini, Anayasanın 155. maddesi ve Danıştay Kanunu gereğince sözleşmenin imtiyaz sözleşmesi olması nedeniyle bu sözleşme taslağının Danıştay

incelemesine tabi olduğunu, Danıştay'ın uygun görüşüyle birlikte tüm idari işlemlerin hukuka uygunluk niteliği kazandığını,

—Keşif artışlarının zincirleme idari işlem olduğunu, Bakanlığın, bu işlemde bağlı kuruluş olan DSİ'nin idari işlemlerine vesayet makamı sıfatıyla olur verdiğini, bu konuda bakan işleminin inzimam ettiği alt işlemleri imza veya parafıyla tekemmül ettiren, görev ve yetkileri itibariyle ihtisas erbabı sayılan hiç kimse hakkında herhangi bir adli yargısal işlem yokken, sadece vesayet makamı olarak işlemi onaylayıp, yürürlüğe sokan Bakan hakkında keşif artışı iddiasının ortaya atılmasının maksatlı ve hukuka aykırı olduğunu,

—İkili işbirliğiyle gerçekleştirilen projelerdeki anlaşmaların, hükümetler arası karma ekonomik komisyonunda (KEK toplantısı sonucunda) imzalanan mutabakat zaptı ya da her iki ülkenin hükümetleri tarafından yetkilendirilen bakanlar veya müsteşarlar düzeyinde imzalanan bir protokol olduğunu, imzalanan protokoldeki hususların gerçekleştirilmesine yönelik olarak, DSİ'nin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına, Bakanlığın da, Bakanlar Kurulundan karar istihali için Başbakanlığa başvuruda bulunduğunu, başvuru yazılarında ve ekinde, gerekçe raporlarında, karşı tarafça belirlenen konsorsiyumun isimlerinin verildiğini, yapılan başvurunun Bakanlar Kurulunca uygun görülmesi halinde, Bakanlar Kurulu kararının istihsal edildiğini, projenin ikili işbirliği kapsamında yaptırılmasında 2886 sayılı Devlet ihale Kanunu hükümlerinin uygulanmaması ve projenin iç ve dış finansman ihtiyacının tamamının karşılanmak üzere sağlanan kredilerin Hazine Müsteşarlığınca uygun bulunması ve müzakere edilerek sözleşmeye bağlanması kaydıyla, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yetkili kılındığını,

—Sonuç olarak, üzerine atılı bulunan suçlamaların ve iddiaların hiçbirini kabul etmediğini, iddia konusu işlemlerin, Bakan sıfatıyla kendisini ilgilendiren kısımlarının mevzuata uygun olduğunu ve her bir suçla ilgili olarak beraatine karar verilmesini, beyan etmiştir.

2- Sanık Zeki Çakan'ın Sorgusu

Sanık Zeki Çakan, Yüce Divan'ın 21.12.2004 ve 22.12.2004 günlü oturumlardaki sorgusunda özetle;

—Soruşturma komisyonunun hazırladığı raporun ve şahsına yönelttiği isnatların çelişkilerle dolu olup aleyhinde tek bir belge veya tek bir delil olmadığını, komisyon raporunun siyasi amaçla hazırlandığını, bakanlık görevini yerine getirirken Anayasaya, mevzuata ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna uygun davrandığını, hükümetin genel siyasetini gözettiğini,

—Kendisinden önceki dönemlerde imzalanmış anlaşmalar, sözleşmeler, protokoller ve yürürlüğe konmuş projelerle ilgili yargılandığını, idarenin bütünlüğü ilkesi gereğince, idarede istikrar ve devamlılığın hâkim olduğunu, bu ilke uyarınca, göreve başladığı anda yürürlükte olan anlaşmalara, sözleşmelere, protokollere ve projelere bağlı kalarak kamu menfaatine en uygun şekilde işin yürütülmesi için gayret sarf ettiğini,

—Bakanlığı döneminde bir tek doğalgaz alım anlaşması veya sözleşmesi veya protokolü imzalanmadığını, döneminde al ya da öde yükümlülüğü de doğmadığını, yap-işlet, yap-işlet-devret, işletme hakkı devri ve mobil santral olarak adlandırılan ve değerlendirilen hiçbir enerji ihalesinin de yapılmadığını,

—Enerji sıkıntısının giderilmesi için otoprodüktör ve diğer santral müracaatlarından

hemen işletmeye gireceklerin tespit edilerek, en kısa sürede gerçekleştirmeleri için gerekenlerin yapılmasına, temelde kendi enerjisini üretme koşulu ve kojenerasyon olma özelliğini sağlayanların teşvik edilmesine, diğerleri içinse değerlendirme kriterleri genişletilerek 2006 yılından sonra sisteme katılmalarının özendirilmesine karar verdiklerini,

—Üç genel müdürün imzalayıp kendisine sundukları yazıda, tüketimin karşılanamayacağı günlerde, günde yaklaşık 20 milyon kilovat/saat olmak üzere saat 8.00–24.00 arasında üçer saatlik dilimler halinde kesinti yapılmasının gündeme gelebileceğini belirttiklerini, 2001 yılı tüketiminin 139,7 milyar kilovat/saat gerçekleşmesi ve ekonomik krizin olmaması halinde, Türkiye'de 13,7 milyar kilovat/saat açık olacağını, ayrıca o günün şartlarında barajlardaki su seviyesinin de çok düşük olduğunu, buna rağmen kesintiye gidilmediğini, döneminde enerji fazlası değil, enerji açığının olduğunu,

—Otoprodüktörlerle ilgili herhangi bir isnadın, soruşturma önermelerinde yer almadığını, bu konuda soruşturma komisyonu tarafından yöneltilen isnatların da tamamen haksız, yersiz ve mesnetsiz olduğunu, serbest piyasa ekonomisinin benimsendiği dünyamızda ve ülkemizde sanayicinin serbest rekabet şansının artması, ucuz ve kesintisiz enerji kullanabilmesi için yasal düzenlemelere uygun olarak verdiği olurlar nedeniyle suçlandığını,

—Arz-talep dengesizliğinden ve kuraklıktan kaynaklanan enerji kısıtlamalarının gündemde olduğu o günlerde sanayicilerin kendi enerjilerini mümkün olduğunca oto prodüktör yoluyla karşılamalarının fayda sağlayacağını düşünüldüğünü, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun yürürlüğe girdiği 3 Mart 2001 tarihinden, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu üyelerinin atandığı 19 Kasım 2001 tarihine kadar geçen süre içinde 10 adet otoprodüktör, otoprodüktör grubu sözleşmesi; kurulun atandığı tarihten, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunca lisans yönetmeliğinin yayımlandığı 4 Ağustos 2002 tarihine kadar geçen dönemde ise 29 adet otoprodüktör, otoprodüktör grubu sözleşmesi olmak üzere, toplam 39 adet sözleşmenin imzalandığını, bu 39 projenin toplam kurulu gücünün yalnızca 874 megawatt olduğunu, 39 projede devletin enerji alımı konusunda herhangi bir mecburiyetinin bulunmadığı gibi, mağduriyetinin de asla söz konusu olmadığını,

—Döneminde BOTAŞ'ın yapmış olduğu görüşmeler sonucunda sağlanan, fiyat ve miktar indirimleri neticesinde 3,3 milyar dolar, ülkemize para kazandırıldığını,

—BOTAŞ'ın bir kamu iktisadi teşekkülü olup 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olduğunu, özerk bir tarzda ve ekonominin kurallarına uygun olarak yönetildiğini, fiyat revizyonu için sözleşmede belirtilen diğer konularla birlikte Batı Avrupa'da geçerli doğalgaz ithalat fiyatlarının dikkate alınmasının gerektiğini, ancak somut olayda revizyon koşullarının oluşmadığını, nitekim, Rekabet Kurulunun 8 Mart 2002 tarih ve 2–13/127-54 sayılı kararında, 2002 yılı Mart ayı itibarıyla BOTAŞ'ın almakta olduğu doğalgaz fiyatının diğer Avrupa ülkeleriyle aynı olduğunu, hatta ülkemizde, evlerde kullanılan doğalgazın, Avrupa fiyatlarının da altında olduğunu teyit edildiğini, bu kararın tarihinin, Trusgaz ve Gazexport'un fiyat ve miktar görüşmeleri için BOTAŞ'la masaya oturdukları tarihlere tekabül ettiğini,

—Rekabet Kurulunun, fiyat revizyonu şartlarının oluşmadığını teyit ettiğini, buna rağmen, BOTAŞ'ın, hem fiyat hem de miktar indirimi elde etmeyi başardığını,

—Mavi Akım Doğalgaz Alım Satım Sözleşmesi ile ilgili fesih hakkının doğduğu

halde bu hakkın kullanılmaması isnadıyla ilgili olarak, konunun önergelerde yer almadığını, Rusya Federasyonundan, Karadeniz'den geçecek bir hat ile kademeli olarak yılda 16 milyar metreküp doğalgaz alımına ilişkin olarak 15 Aralık 1997 tarihinde bir hükümetler arası anlaşma imzalandığını, Hükümetler arası anlaşmanın 1. maddesinde Mavi Akım projesi çerçevesinde 2025 yılına kadar Rusya'nın Türkiye'ye kademeli olarak yapacağı doğalgaz sevkiyatlarının hüküm altına alındığını, 9. maddesinde, anlaşmanın 31 Aralık 2025 tarihine kadar yürürlükte kalacağını hüküm altına alındığını,

—Hükümetler arası anlaşmanın onaylanmasının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1 Nisan 1998 tarihinde 4357 sayılı Kanunla uygun bulunduğunu, bu Kanunun, 4 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiğini, Hükümetler arası anlaşmanın Bakanlar Kurulu tarafından da onaylanarak, 12 Mayıs 1998 tarihli Resmi Gazetede yayımlandığını, dolayısıyla, bu anlaşmayı fesih yetkisinin de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına ait olmadığını,

—Mavi Akım anlaşmasının olmaması halinde, Türkiye'nin gaz bulamayacağını, Mavi Akımla ilgili ne anlaşma, ne sözleşme ne de ihale aşamalarında kendisinin Bakan olmadığını, BOTAŞ'ın Mavi Akım sözleşmesini feshetmesi halinde, Türkiye'nin aldığı en ucuz doğalgaz sözleşmesini feshetmiş olacağını,

—Turusgaz sözleşmesinde bulunan (K) faktörünün kaldırılmayışı isnadıyla ilgili olarak, (K) faktörünün TURUSGAZ'ın almakta olduğu 1 000 metreküp başına 10 dolar pay olduğunu, konunun tamamen BOTAŞ'ın yetki ve sorumluluğunda olduğunu,

— (K) faktörünü belirleyen esasların, Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sayın Recai Kutan şahitliğinde imzalanan 28 Nisan 1997 tarihli Protokol ve 18 Şubat 1998 tarihinde Turusgaz ile BOTAŞ arasında imzalanan ek mektuptan oluştuğunu, kendi döneminden yıllar önce imzalanmış olan bu belgelerden ek mektubun, soruşturma komisyonu tarafından maksatlı olarak görmezden gelindiğini, bu iki belgede (K) faktörünün hangi koşullar altında kalkacağını belirlendiğini, buna göre, (K) faktörünün kaldırılma şartının Turusgaz'a ithalat, dağıtım ve satış lisansı verilmesi olduğunu, bu lisansı 4646 sayılı Kanun uyarınca, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun vereceğini, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıyla hiçbir idari bağlantısı olmadığını, bu Kurulun bahse konu lisansı vermemesi nedeniyle, (K) faktörünün kaldırılma şartının oluşmadığını, bütün bunlara rağmen, döneminde, ilk defa, BOTAŞ yetkililerince (K) faktörünün masaya yatırıldığını, "*kaldırılmaz ve değiştirilemez*" şerhi bulunduğu halde 10 dolardan 4 dolara düşürüldüğünü,

—1987 yılından bu yana Rusya'dan ve İran'dan ilk fiyat ve miktar indirimlerinin kendi döneminde alındığını, Yunanistan ile Avrupa'ya doğalgaz ihracı için gerekli olan protokolün de bu dönemde imzalandığını,

—Çayırhan Termik Santrali ile ilgili hiçbir isnadın soruşturma önergelerinde yer almadığını, soruşturma komisyonunun kendisine yönelttiği isnatların, 29.08.2001 21.01.2002 tarihli olurlara ilişkin olup, konusunun Çayırhan Termik Santralinin ikinci işletme yılı tarifesi olduğunu,

—Termik santralle ilgili olurların hazırlanmasının, 3154 sayılı Yasanın 10. maddesi uyarınca Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumluluğu içerisinde bulunduğunu, dayanak sözleşmelerini de kendisinin yapmadığını, olur verdiği yazıların,

sırasıyla mühendisinden müsteşar yardımcısına kadar imzalanarak müsteşarın uygun görüşüyle kendisine sunulduğunu,

—Bakanlık yaptığı süre zarfında mobil santral ihalesinin de yapılmadığını, elektrik enerjisine olan ihtiyacın acil tedbirlerle karşılanması amacıyla, o günün şartlarında 16 Mart 1998 tarih ve 98/10826 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla; bakanlık döneminden çok önce mobil santrallerle ilgili TEAŞ'ın görevlendirildiğini, Bakanlar Kurulunun bu kararına dayanılarak hazırlanan 4 Ağustos 2000 tarihli tahrir üzerine, Yönetim Kurulunun 4 Ağustos 2000 tarih, 47/374 sayılı kararıyla, içinde Cide, Bartın Mobil santralının de bulunduğu 5 ayrı santral için ihaleye çıkılması kararı verildiğini, konuyla ilgili Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığının, 31 Mayıs 2002 tarihli yazısıyla, santralin kendi bölgelerinde kurulmasını TEAŞ'tan istediğini, 13 Haziran 2001 tarihli raporda, santralin teknik açıdan Samsun'a kurulmasının mümkün olacağı sonucuna varıldığını,

—EÜAŞ Genel Müdürlüğünün 10 Ekim 2001 tarih ve 3–6 sayılı Yönetim Kurulu kararıyla da, santralin Samsun iline konuşlandırılmasının uygun görüldüğünü, çalışmalar tamamlanarak santralin Samsun'da kurulduğunu, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35. maddesine istinaden tüm yetkinin TEAŞ'ta olduğunu,

—Devlet Su İşlerinin yürüttüğü birtakım işlerde yüzde 30'un üzerinde verilen bazı keşif artışları nedeniyle suçlamalar hakkında; DSİ'nin kuruluş tarihi olan 1953 yılından bu yana ilgili bütün bakanların keşif artışı verdiklerini, yeni Devlet İhale Kanunu'nda da keşif artışı usulü bulunduğunu, keşif artışının aynı iş için fazla ödeme anlamına gelmeyip; iş artışı olduğunu, komisyon raporunda suçlandığı keşif artışı verilen projelerin hiçbirinin ihalesinin, 9 Mayıs 2001 ile 18 Kasım 2002 tarihleri arasında, 18 ay süreyle yerine getirdiği Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevi sırasında yapılmadığını ve olurların 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'ndaki usul ve esaslara tamamen uygun olduğunu,

—2886 sayılı Kanun'un, yüzde 30 oranından fazla keşif artışı verilmesini düzenleyen 63/3. maddesi uyarınca, iş artışının temel, tünel ve benzeri işlerde; yani, önceden öngörmenin zor olduğu işlerde meydana gelmesi ya da tabii afetler gibi nedenlerden kaynaklanması gerektiğini, hükümde, önceden öngörülme zorluğunun esas alındığını, ayrıca "*gibi ve benzeri*" kelimeleriyle maddede sayılmayan, sayılması da zaten mümkün olmayan iş ve sebeplerden dolayı da keşif artışı verilmesine olanak tanındığını,

—2886 sayılı Kanun'un 63/3. maddesinin açık hükmü uyarınca, işlemi başlatacak ve dosyayı hazırlayacak olanın idare, somut olayda DSİ olduğunu, ilgili bakanın bütün bunlardan sonra onay verdiğini, keşif artışı verilmesinde bakanın görev ve yetkisinin, ilgili tüm kademelerden, teknik, idari, hukuki açıdan incelemelerden geçen ve uygun görüşle makama sunulan işlemi verilen olurla yürürlüğe sokmak olduğunu, bu kadar çok aşamadan geçen bir işte, idari yapıda en yukarıda yer aldığı için, bakanın, keşif artışı verilen projeye doğrudan doğruya temasa geçemeyeceğini,

—Öte yandan, hukukta bir yetki var ise, o yetkinin kullanılması gerektiği yerde kullanılmamasının keyfilik olacağını ve sorumluluğu gerektireceğini, Kanunun aradığı şartlar oluştuğunda, bir bakanın birçok aşamadan uygun görüşlerle geçerek, önüne gelmiş bir keşif artışı dosyasına olur vermemesinin de, keyfilik olacağını,

—Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, yüzde 30'un üzerinde keşif artışı verilmesine dair olurları kanuna aykırı olarak hazırladığı iddiasıyla, hakkında soruşturma

izni verilmiş olan Bayındırlık Bakanlığı eski Müsteşarı hakkında yürüttüğü hazırlık soruşturmasında takipsizlik kararı verdiğini,

belirterek beraatine karar verilmesini istemiştir.

B- KANITLAR

1- Yazılı Kanıtlar

- 4.6.1996 tarih ve 1416 sayılı TEAŞ yazısı
- 18.6.1997 tarih ve 873 sayılı ETKB yazısı
- 25.11.1996 tarih ve 1878 sayılı TEAŞ yazısı
- 5.9.1997 tarih ve 1393 sayılı TEAŞ yazısı
- 31.3.1998 tarihli M. Cumhur Ersümer'in oluru
- 11.9.1998 tarihli M. Cumhur Ersümer'in oluru
- 17.3.1999 tarihli ve 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- 8.4.1999 tarihli Danıştay onaylı Kırklareli doğalgaz santrali imtiyaz sözleşmesindeki değişikliğin onaylanmış örneği
- 7.5.1999 tarihli ve 966 sayılı TEAŞ yazısı
- 21.8.2000 tarihli ve 991 sayılı TEAŞ yazısı
- 1566 sayılı TEÜAŞ yazısı
- 26.11.2001 tarihli ve 337 sayılı TEİAŞ yazısı
- 4.6.1998 tarihli ve 2348 sayılı DPT yazısı
- Danıştay 1. Dairesinin 16.6.1998 günlü, E.1998/67, K.1998/89 ve 17.2.1999 günlü E.1998/301, K.1999/30 sayılı kararları
- 17.3.1999 tarihli 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
- 22.11.2000 tarihli, 6085 sayılı ETKB yazısı ekindeki taahhütname
- 2.11.2005 tarihli, 19747 sayılı EPDK yazısı
- 20.5.2000 tarihli Müsteşarlar Mutabakat Belgesi
- 3.3.2005 tarihli ve ref. 05–005018 sayılı BOTAŞ yazısı
- 3.3.2005 tarihli ve ref. 05–005023 sayılı BOTAŞ yazısı
- 21.3.2005 tarihli ve 87/1245 sayılı DPT yazısı
- Tarihsiz, ref.05–005532 sayılı BOTAŞ yazısı
- 1.12.2005 tarihli, 3381 sayılı EÜAŞ yazısı
- 14.3.2005 tarihli, 643 sayılı EÜAŞ yazısı
- 11.3.2005 tarihli, 871 sayılı ETKB yazısı
- 7.3.2005 tarihli ve 439 sayılı TEİAŞ yazısı
- 9.3.2005 tarihli ve 611 sayılı EÜAŞ yazısı
- Danıştay 2. Dairesinin 31.10.2002 tarihli ve Esas, Karar 2002/935–3634 sayılı ve 12.10.2001 tarihli ve Esas, Karar 2001/1158–2291 kararları
- 21 Mayıs 2002 günlü Zeki ÇAKAN onaylı genel enerji planı
- 30.6.1997 tarihinden sonra hazırlanan APK'nın enerji planlaması raporları
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü 14.12.2005 günlü yazısı.
- 29.9.1997 tarihli ve 4562 sayılı, 21.5.1998 tarihli 12843 sayılı, 6.3.1998 tarihli 3601 sayılı, 18.6.1998 tarihli 9975 sayılı, 7.7.1998 tarihli 11295 sayılı, 17.7.1998 tarihli 12040 sayılı, 23.7.1998 tarihli 12364 sayılı ETKB yazıları.
- 3.4.2006 tarihli ve 1025 sayılı ETKB yazısı.

- 7.4.2006 tarihli, 497 sayılı TETAŞ yazısı.
- 20.9.2000 tarihli, 406/3635 sayılı DPT yazısı.
- TEİAŞ 1997 ila 2005 yılları işletme faaliyetleri tahmin raporları ile işletme faaliyetleri raporları.
- 14.02.1986 günlü Türkiye-Rusya Doğal Gaz Alım Sözleşmesi
- 30.07.1987 günlü Addendum No:1
- 17.07.1992–1984 günlü Fiyat Revizyon Talebi
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 14.08.1992 günlü, 15390 sayılı yazısı
- Gazexport'un 11.09.1992 günlü, 11–36 sayılı Revizyon Talebi Tekit Yazısı
- Gazexport'un 28.04.1993 günlü yazısı
- Gazexport'un 19.10.1993 günlü, 10–126 sayılı yazısı
- 14.02.1986 günlü, 2102–39 sayılı Addendum No:2
- 24.03.1994 günlü BOTAŞ-Gazexport Protokolü
- 24.03.1994 günlü Protokolün Türkçesi
- Rus Gazı (6 BCM) AlımFiyatı
- 27.05.2004 günlü Gökhan Yardım'ın TBMM Soruşturma Komisyonu'nda verdiği İfade Tutanağı
- 14.02.1986 tarihli Anlaşmanın 24.03.1994 tarihli zeyilnamesine ait hesaplama.
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 21.07.2000 günlü, 18213 sayılı yazısı
- Gazexport ve Turusgaz'ın 31.07.2000 günlü, 869 sayılı yazıları
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 14.04.2000 günlü, 22037sayılı yazıları
- Gazexport'un 16.10.2000 günlü, 1183sayılı yazısı
- 04.12.2000 günlü Rusya seyahat Raporu
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 22.12.2000 günlü, 29846 sayılı yazısı
- 12.01.2001–07.02.2001 tarihleri arasında Botaş ile Gazexport arasında III. Fiyat Revizyonuna ilişkin yazışmalar
- 14.02.2001 günlü Revizyon Toplantı Bilgi Notu
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 05.07.2001 günlü, 16735 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 16.08.2001 günlü, 290 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 20.08.2001 günlü, 2168 sayılı yazısı
- 18–19.2001 günlü Seyahat Raporu
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 03.10.2001 günlü, 24570 sayılı yazısı
- Gazexport'un 19.11.2001 günlü, 2102 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 24.10.2001 günlü, 26747 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 02.11.2001 günlü, 27486 sayılı yazısı
- Turusgaz'ın 20.11.2001 günlü, 2281 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 20.11.2001 günlü, 29350 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 10.12.2001 günlü, 31498 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 12.12.2001 günlü, 31810 sayılı yazısı
- 27.12.2001 günlü Turusgaz Revizyon Toplantı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 31.01.2001 günlü, 146 sayılı yazısı
- Turusgaz'ın 07.02.2002 günlü, 2387 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 11.02.2002 günlü, 206 sayılı yazısı

- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 11.02.2002 günlü, 208 sayılı yazısı
- 24–27.03.2002 günlerini kapsayan Moskova Seyahat Raporu
- 26.03.2002 günlü BOTAŞ-Gazexport Protokolü
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 20.06.2002 günlü, 801 sayılı yazısı
- 10.02.2002 günlü Moskova Seyahat Raporu
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 20.08.2002 günlü, 1103 sayılı yazısı
- 26.08.2002 günlü Botaş-Gazprom ve Gazexport arasında protokol
- 24.09.2002 günlü Botaş Gazexport arasında Addendum ve Protokoller
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 17.04.1998 günlü 11720 sayılı yazısı
- 13.07.2000 günlü Gazexport-Turusgaz-Botaş ve European Bank arasındaki sözleşmeler
- 2002–2003 yılları İthalat ve Asgari Alım Taahhüt Miktarları Tablosu
- Turusgaz ve Gazexport'tan alınan Doğal Gaz Miktarları Tablosu
- Gaz Alım Kontratı Mad. 14 (Saticının Kusurları)
- Gazprom-Botaş-Gama A.Ş. Arasındaki Protokol
- 7,5 BCM ve 0,5 BCM Gerçekleşme Tabloları ve Hesaplamalar
- 2000–2002 arası Fiyat Revizyonundan oluşan fark tablosu
- 27.05.2004 günlü Ayşe İnkaya'nın TBMM Soruşturma Komisyonu'nda verdiği ifade Tutanağı
- 04.08.1990 günlü, Türk-Sovyet Görüşme Protokolü
- 26.08.1992 günlü, Rus-Türk Müzakere Protokolü
- 09.09.1993 günlü, Türk-Rus Görüşme Protokolü
- 19.07.1994 günlü, Türk-Rus Görüşme Protokolü
- 31.10.1994 günlü, Türk-Gazprom Görüşme Protokolü
- 28.07.1995 günlü Türk-Rus Karma Ek. Komisyonu Protokolü.
- 29.12.1995 günlü Türk-Rus Görüşme Protokolü
- 06.07.1993 günlü, 3313 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
- 09.02.1990 günlü, 20428 sayılı Resmi Gazete
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 07.06.2000 günlü, 14846 sayılı yazısı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 27.06.2000 günlü, 4674 sayılı yazısı
- Gazprom'un 18.01.1994 günlü yazısı
- Gazprom'un 17.02.1994 günlü, 070 sayılı yazısı
- 11–14.05.1994 günlü Gaprom-Botaş-Gama-Gaprom arasındaki Protokol
- Dışişleri Bakanlığı'nın 20.09.1994 günlü, 279 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 03.10.1997 günlü, 2506 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 22.08.1994 günlü, 19191 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 12.04.1994 günlü, 3305 sayılı yazısı
- Gazprom'un 14.04.1995 günlü yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 18.02.1996 günlü, 3183 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 18.13.1996 günlü yazısı
- 23.05.1996 günlü Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 27.05.1996 günlü, 579 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 24–28.06.1996 günlü Gazprom-Gama Gazprom-Botaş Görüşme Protokolü

- 21.23.08.1996 günlü Gazprom-Gama Gazprom-Botaş Görüşme Protokolü
- 03–07.09.1996 günlü Gazprom-Gama Gazprom-Botaş Görüşme Protokolü
- 25.11.1996 günlü, 96-I–53 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı
- 10.12.1996 günlü, 210286 sayılı Rus-Türkiye arasında yapılan Kontrat
- 19.12.1996 günlü, 466 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir ve Ekleri
- 20.12.1996 günlü, 601 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 06.05.1997 günlü, 578 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 26.06.1997 günlü 620 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 15.07.1997 günlü, 4332 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
- 22.07.1997 günlü G–970 sayılı Turusgaz-Botaş Kontratı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 06.09.1997 günlü, 2171 sayılı yazısı
- ETKB Özel Kalem Müdürlüğü'nün 30.12.1997 günlü, 1673 sayılı yazısı ve Ekleri
- 11.12.1997 günlü, 635 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı ve Ekleri
- 12.01.1998 günlü, 4459 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
- 18.02.1998 günlü, Turusgaz-Botaş Kontratı
- 08.02.1998 günlü Turusgaz-Botaş arasında yapılan Side Letter
- 10.12.1996 günlü, 210286 sayılı Gazprom-Botaş Kontratı
- 03.03.1998 günlü, 685 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 04.03.1998 günlü, 645 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 03.03.1998 günlü, 136 sayılı Turusgaz Yönetim Kurulu Kararı
- 26.11.1998 günlü, Turusgaz-Botaş arasında yapılan Amendment
- 26.11.1998 günlü, Turusgaz-Botaş arasında yapılan Amendment
- 22.12.1998 günlü, 821 sayılı Botaş Takriri ve Yönetim Kurulu Kararı
- 29.11.1999 günlü Turusgaz-Botaş 3 no.lu Addendum
- 1999 tarihli Turusgaz-BOTAŞ arasında yapılan gaz satış Kontratı
- 01.12.1999 günlü, 1021 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 01.12.1999 günlü, 703 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 15.09.2000 günlü, 189 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 19.09.2000 günlü, 2000–26 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 29.11.1999 günlü Turusgaz-Botaş arasındaki Protokol
- 25.04.2002 günlü Turusgaz-Botaş arasındaki Zeyilname
- 19.11.2003 günlü Rusya-Türkiye arasında yapılan Amendment
- 19.11.2003 günlü 3 no.lu Amendment
- 12.02.2004 günlü 4 no.lu Amendment
- 31.03.2004 günlü, 125 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- Doğal Gaz Alım-Kontrat Dönem Başı Fiyat Tablosu
- 11.06.2004 günlü, M.Cumhur Ersümer'in yazılı Savunması
- 07.12.1984 günlü, 18598 sayılı Resmi Gazete
- 27.05.2004 günlü, Reha Gülümser'in TBMM Soruşturma Komisyonu İfade Tutanağı
- 22.06.2004 günlü Fiyat Revizyon Talebi
- Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 24.05.2004 günlü, 23133 sayılı Soruşturma Komisyon Başkanlığı'na yazısı

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 15.11.1999 günlü, 19540 sayılı yazısı
- Yıllar itibariyle Sektörel Doğal Gaz Miktar Tablosu
- ETKB'dan Botaş'a iletilen Otoprodüktör ve Doğal Gaz Sant. Fizib. List.
- Türkiye Enerji Kurulu Gücünün Yıllar itibariyle Gelişim Tablosu
- Doğal Gaz talep projeksiyonları Tablosu
- DPT Müsteşarlığı'nın 30.06.1999 günlü, 2253 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 25.11.1998 günlü, 20410 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 02.12..1998 günlü, 20911 sayılı yazısı
- YDK'nın Rapor nüshası
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 31.01.2000 günlü, 2740 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 14.01.2000 günlü, 785 sayılı yazısı
- TEAŞ'ın 21.12.1999 günlü, 1551 sayılı yazısı
- Başbakanlık Müsteşarlığı'nın 01.02.2000 günlü, 1779 sayılı yazısı
- 24.01.2000 ETKB'nın Toplantı Tutanağı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 31.01.2000 günlü, 1736 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 10.02.20000 günlü, 2690 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 21.02.2000 günlü, 5367 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 08.05.2000 günlü, 12305 sayılı yazısı
- Hazine Müsteşarlığı'nın 17.02.2000 günlü, 12767 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 10.03.2000 günlü, 30 sayılı yazısı
- ABD Büyükelçiliği'nin 27.03.2000 günlü yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 30.03.2000 günlü, 934 sayılı yazısı ve ekleri
- Hazine Müsteşarlığı'nın 14.04.2000 günlü, 29754 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 11.05.2000 günlü, 73 sayılı yazısı
- 03.04.1991 günlü, 20834 sayılı Elektrik Enerji Fonu Yönetmeliği
- 10.08.2000 günlü, 08 sayılı Elektrik Enerji Fon. Yönetim Kurulu Kararı
- 23.08.2000 günlü, 24149 sayılı Resmi Gazete
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 13.11.2000 günlü, 175 sayılı yazısı
- YDK'nın 1998 Yılı Faaliyet Raporu
- YDK'nın Denetim Raporu
- Türkiye Brüt Elektrik Enerji Üretim Termik-Hidrolik Dağılım Tablosu
- İthal edilen elektrik ENERJİSİNİN yıllar itibariyle dağılımı
- Cumhurbaşkanlığı/Devlet Denetleme Kurul Raporu
- YDK'nın Raporu
- TEİAŞ'ın 10.05.2004 günlü yazısı
- 1999–2000 yılları arası Doğal Gaz Santral Üretim ve yakıt Miktar tablosu
- 15.12.1997 günlü Türkiye-Rusya Mavi Akım İşbirliği Anlaşması
- Mavi Akım Kontratı Fiyat maddesi
- 15.12.1997 Mavi Akım Anlaşması
- 15.12.1997 günlü Mavi Akım Hükümetlerarası Anlaşması
- 12.02.1998 günlü 622 sayılı Mavi Akım Dışişleri Komisyon Raporu
- Mavi Akım Anlaşması ön şartlar başlıklı 18. mad.

- Botaş-Gazexport arasında imzalanan protokol
- 24.09.1997 günlü Mavi Akım Kontrat Taslağı
- 03.10.1997 günlü Mavi Akım Kontrat Taslağı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 07.03.2003 günlü yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 13.03.2003 günlü, 189 sayılı yazısı
- Gazexport'un 14.03.2003 günlü, 163 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 04.04.2003 günlü, 17 sayılı yazısı
- 15.04.2003 günlü Kuntalp-Arkan Ortak Hukuk Bürosunun mütalaası
- 01.04.2003 günlü Avşar Hukuk Bürosunun mütalaası
- Gazprom'un 23.05.2003 günlü, 857 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 26.05.2003 günlü, 156 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 28.05.2003 günlü, 153 sayılı yazısı
- Gazexport'un 03.06.2003 günlü, 913 sayılı yazısı
- 05.06.2003 günlü, 31 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 16.06.2003 günlü Gazprom-Gazexport-Botaş'ın Toplantı notları
- 17.06.2003 günlü Botaş-Gazprom Görüşme Tutanağı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 26.06.2003 günlü, 12937 sayılı yazısı
- 04.08.2003 günlü, 41 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı ve Ekleri
- 13-14.09.2003/44 Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 22.10.2003 günlü Botaş-Gazprom-Gazeksport Tutanağı
- 05.11.2003 günlü Botaş-Gazprom-Gazeksport Tutanağı
- 06-07.11.1996 günlü Botaş-Gazprom Görüşme Notları
- 03-10.12.1996 günlü Türkiye-Rusya Gazı Boru İnşa Görüşmelerine dair protokol
- Samsun-Ankara Boru Hattı Fizibilite Raporu
- Giprospetsgaz'ın 09.01.1997 günlü yazısı
- 29.08.1997 günlü Mavi Akım İşbirliği Anlaşması
- 15.12.1997 günlü Türkiye-Rusya Mavi Akım Anlaşması
- 14.01.1998 günlü, 639 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 04.04.1998 günlü, 23307 sayılı Resmi Gazete
- Gazprom'un 17.12.1997 günlü, 725 sayılı yazısı
- Stroytransgaz'ın 18.12.1997 günlü 192 sayılı yazısı
- 02.12.1997 günlü, 192 sayılı OHS Konsorsiyum Anlaşması
- 04.03.1998 günlü, 690 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 04.03.1998 günlü, 645 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 27.05.1998 günlü, 717 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 19.06.1998 günlü, 732 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 20.06.1998 günlü, 656 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 24.07.1998 günlü 659 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan takriri
- 16.07.1998 günlü, Botaş-OHS ön Sözleşmesi
- TÜMAŞ'ın 17.09.1998 günlü yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 18.09.1998 günlü, 22700 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 24.09.1998 günlü, 147 sayılı yazısı
- 28.09.1998 günlü Teklif Açma Tutanağı

- OHS'nin tanzim ettiği Keşif Özeti
- OHS'nin 06.10.1998 günlü, 112 sayılı yazısı
- OHS'nin 06.10.1998 günlü, 113 sayılı yazısı
- OHS'nin 06.10.1998 günlü, 114 sayılı yazısı
- 05.10.1998 günlü, Botaş-OHS görüşme notları
- 09.10.1998 günlü, 158 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan takriri
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 12.10.1998 günlü, 24607 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 09.10.1998 günlü, 24008 sayılı yazısı
- OHS'nin 12.10.1998 günlü, 115 sayılı yazısı
- 14.10.1998 günlü, 116 sayılı Botaş ile OHS'nin Sözleşme Protokolü
- TÜMAŞ'ın 12.10.1998 günlü, 469 sayılı yazısı
- 26.10.1998 günlü, 169 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan takrir
- OHS'nin 14.10.1998 günlü, 116 sayılı yazısı
- 03.11.1998 günlü, 797 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Takrir
- 10.11.1998 günlü, 668 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- OHS'nin 17.11.1998 günlü, 111 sayılı OHS'nin Botaş'a yazısı
- 26.11.1998 günlü, 669 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 01.12.1998 günlü, 20761 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 01.12.1998 günlü yazısı
- OHS'nin 07.12.1998 günlü, 111 sayılı yazısı
- 14.12.1998 günlü, 817 sayılı Botaş Yönetim Kurulu'na sunulan Müzekkere
- OHS'nin 23.12.1998 günlü, 112 sayılı yazısı
- 30.12.1998 günlü, 672 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 10.02.1999 günlü, 676 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 07.04.1999 günlü, 681 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 03.04.1999 günlü, 50 sayılı Botaş Komisyon Teşkilî Oluru
- Samsun-Ankara DGBH Projesi
- 14.04.1999 günlü, 1 sayılı Botaş Üst Komisyon Kararı
- 14.04.1999 günlü, 682 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 27.04.1999 günlü, 660 sayılı yazısı
- OHS'nin 30.04.1999 günlü, 147 sayılı yazısı
- 30.04.1999 günlü, 2 sayılı Botaş Üst Komisyon Kararı
- 05.05.1999 günlü Botaş-OHS Sözleşme Protokolü
- 11.06.1999 günlü, 688 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 18.06.1999 günlü, 690 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 05–06.07.1999 günlü Rusya seyahat notları
- Gazeksport'un 09.07.1999 günlü, 180 sayılı yazısı
- 14.07.1999 günlü, 692 sayılı Botaş Yönetim Kurulu Kararı
- 30.07.1999 günlü Botaş-OHS Ankara-Samsun Boru Hattı Proje Sözleşmesi
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 30.07.1999 günlü, 126 sayılı oluru.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 22.12.1999 günlü, 3128 sayılı yazısı
- BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 12.02.2000 günlü, 974 sayılı yazısı

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

—02.12.1997 günlü Stroytransgaz-Öztaş-Hazinedaroğlu arasındaki Konsorsiyum Anlaşması

—15.10.2003 günlü Ankara-Samsun DGBH kabul tutanağı

—BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 30.12.1998 günlü yazısı

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 08.01.1999 günlü, 14 sayılı yazısı

—Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 16.01.2003 günlü, 85969 sayılı İddianamesi

—Ankara Cumhuriyet B.savcılığının 2003/93512 Hz. Sayılı soruşturma evrakı

—T.C. Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 03.12.2003 günlü, 2002-341 sayılı

Kararı

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 01.12.1998 günlü, 20761 sayılı yazısı.

—TBMM Araştırma Komisyonu Başkanlığı'nın 02.06.2004 günlü, 148 sayılı yazısı

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 08.12.2003 günlü, 1301 sayılı yazısı

—02.10.2001 günlü, 286 sayılı BOTAŞ Teftiş Kurulu Raporu

—10.10.2001 günlü, 36 sayılı BOTAŞ Yönetim Kurulu Kararı

—21.10.2001 günlü, 39 sayılı BOTAŞ Yönetim Kurulu Kararı

—07.03.2002 günlü, 612 sayılı İ.Ü. Hukuk Fak. Hukuki mütalaası

—29.05.2002 günlü, 6136 sayılı İTÜ Teknik Değerlendirme Raporu

—08.08.2001 günlü, 08 sayılı BOTAŞ Teftiş Kurulu Raporu

—BOTAŞ Teftiş Kurulunun 20.08.2002 günlü, 351 sayılı yazısı

—22.08.2002 günlü, 37 sayılı BOTAŞ Yönetim Kurulu Kararı

—05.09.2002 günlü, 39 sayılı BOTAŞ Yönetim Kurulu Kararı

—10.01.2000 günlü 1 sayılı Güzergâh açılması boyut krokisi

—BOTAŞ Yatırımlar Grup Başkanlığının 05.02.1998 günlü, 20 sayılı yazısı

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 31.03.1997 günlü, 149 sayılı yazısı

—Ankara 5. ACM, 2002/296 E.sayılı davanın sanıklarının soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki ifadelerinin onaylı örnekleri ve İskenderun İthal Kömür Santrali ile ilgili bilirkişi raporu

—Danıştay 2. Dairesinin 25.12.2001 tarihli, E.2001/1579, K.2001/3085 sayılı

Kararı

—Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 26.4.2002 tarihli ve 2001/192 Hazırlık 2002/8 sayılı ve 16.2.2004 tarihli ve 2001/192 Hazırlık 2004/41 sayılı kayıttan düşürme kararları

—26.10.2005 tarihli ve 3480 sayılı ETKB yazısı

—7.4.2006 tarihli, 235 sayılı TETAŞ yazısı

—17.3.2006 tarihli yazı ekindeki İzmir Aliağa, Adapazarı ve Ankara Doğalgaz Santrallerinin üretim faaliyetlerine yönelik olarak Danıştay 13. Dairesi tarafından verilen yürütmenin durdurulması kararı

—Ankara 5. ACM 6.6.2005 tarihli, E.2002/296, K.2005/144 sayılı kesinleşmeyen karar örneği

—7.4.2006 tarihli, 235 sayılı TETAŞ yazısı

—Yurdakul Yiğitgüden'in makamından çektiği iddia edilen faks mesajı

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

- 3.10.1997 tarihli, 32–357 sayılı TEAŞ Yönetim Kurulu Kararı
- 24.10.1997 tarihli Mustafa Cumhur Ersümer oluru
- 23.12.1997 tarihli 2066 sayılı TEÜAŞ yazısı
- 15.12.1997 tarihli Mustafa Cumhur Ersümer oluru
- 22.12.1998 tarihli, 2020 sayılı TEAŞ yazısı
- 6.1.1999 tarihli İskenderun İthal Kömür Santraline ilişkin tutanak
- 15.10.1997 tarihli Bakan oluru
- Danıştay 2. Daire'nin 13.12.2001 günlü, E.2001/1481, K.2001/3037 sayılı kararı
- Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin, 17.12.1997 tarih ve E.1996/1433, K.1997/1363 sayılı kararı
- Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin, 24.12.1997 tarih ve E.1997/19, K.1997/1412 sayılı kararı
- 31.03.1998 tarih ve 98/10859 sayılı BKK
- Danıştay 10. Daire'nin 14.3.2001 gün, E.1998/2345 K.2001/815 ve 25.10.2000 gün, E.1998/2400 K.2000/5393 sayılı kararları
- TEAŞ Genel Müdürlüğünün 17.07.1998 tarih ve 10553 sayılı yazısı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 07.09.1998 günlü, 4782 sayılı yazısı
- Danıştay 1. Dairesinin 19.11.1998 günlü, E.1998/117, K.1998/245 sayılı kararı
- Çayırhan İHD ilişkin 18.07.2000 tarihli Sigorta Anlaşması, 30.07.2001 tarihli Yakıt Anlaşması
- TEAŞ Genel Müdürlüğünün, 30.12.1998 tarih ve 2061 sayılı yazısı
- Anadolu Sigorta A.Ş. arasında düzenlenen 18.02.2000 tarihli Sigorta Anlaşması
- Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 20.7.2000 günlü, 3576 sayılı yazısı
- 28.7.2000 günlü, 3776 sayılı birinci yıl işletme tarifesi
- 29.8.2001 günlü, 3783 sayılı ikinci yıl işletme tarifesi
- Şirketin 17.10.1997 tarihli teyit yazısı
- Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş. 05.07.2000 – 07.11.2002 tarihleri arasında Ankara 35. Noterliğinde düzenlenen 15 adet temlik senedi listesi
- TEAŞ Genel Müdürlüğünün 28.9.2001 günlü yazısı
- Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 11.3.2005 günlü, 874 sayılı yazısı
- TEAŞ Yönetim Kurulunun 20.6.2000 gün ve 43–319 sayılı kararı
- 21.9.2001 tarih ve 49 sayılı Müfettiş raporu
- 29.6.1998 tarihli Bakan oluru
- 04.11.1998 tarih ve 5869 sayılı Bakan Oluru
- Danıştay 1 inci Dairesi E:2000/57, K:2000/53 sayılı kararı
- 13.06.2000 tarih ve 2874 sayılı Bakan oluru
- BORES A.Ş. 26.06.2000 tarihli yazısı
- ETKB'nin 30.06.2000 tarih ve 3233 sayılı bir yazısı
- ETKB'nin 10.07.2000 tarihli yazısı
- 17.12.1996 günlü Bakan Oluru
- 21.03.1997 tarihli Fizibilite Raporu
- 04.12.1997 tarihli DPT görüşü

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

- 18.12.1997 tarih ve 5900 sayılı Bakan Oluru
- 30.07.1998 tarih ve 4037 sayılı Bakan Oluru
- 14.1.1998 tarihli Bakan Oluru
- 30.07.1998 tarihli imtiyaz sözleşmesi.
- 17.11.1999 ve 30.06.1999 tarihli sözleşmeler
- 20.6.1997 tarihli Bakan Oluru
- 09.03.1998 tarihli imtiyaz sözleşmesi
- 26.01.1999 tarihli Fon Anlaşması
- 16.02.1999 tarihli Su Kullanım Anlaşması
- 19.4.1999 tarihli Bakan oluru
- 1.5.2000 tarihli Bakan oluru
- 9.11.2000 tarihli ek protokol
- 12.05.2000 tarihli Sigorta Anlaşması
- 28.01.1994 tarihli Bakan oluru
- Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş nin 23.09.1994 tarihli yazısı
- Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş nin 22.08.1996 tarihli yazısı
- ETKB'nin 10.06.1997 tarihli yazısı
- Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş nin 22.07.1997 tarihli yazısı
- ETKB'nin 18.08.1997 tarihli yazısı
- Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş nin 8.10.1997 tarihli yazısı
- Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş nin 15.10.1997 tarihli yazısı
- 05.11.1997 tarihli Bakan oluru
- 04.06.2003 tarihli imtiyaz sözleşmesi
- 24 Kasım 1996 tarih ve 22827 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan TEDAŞ İHD

ilânı

- 9.1.1997 tarihli Recai Kutan oluru
- 2.4.1997 tarihli "Teklif Değerlendirme Komisyonu" oluşturulmasına ilişkin Recai

Kutan oluru

- 18.08.1997 tarihli Teklif Değerlendirme Raporu
- 3.11.1997 tarihli M. Cumhur Ersümer oluru
- 07.01.1998 tarihli Üst Komisyon kararı oluru
- Kızılırmak Elektrik Dağıtım ve Ticaret A.Ş ile AKDAŞ'ın hisse yapıları
- Ahmet Yıldız ile Rahim Özkaymak arasında imzalanan protokol ve eki belgeler
- Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 2002/3 MD Esas, 2005/5 Karar sayılı kesinleşmemiş

karar örneği

- Danıştay 10. Dairesinin 4.10.2000 tarihli, E. 1998/4102, K. 2000/4927 sayılı

kararı

- Danıştay 10. Dairesinin 23.2.2004 tarihli, E.1998/3883, K.2004/1801 sayılı ve

31.3.1998 gün ve 98/10863 sayılı BKK karar örneği

- 13 ve 19. bölgelerdeki TEDAŞ İşletme Hakkı Devri Projelerine ait Danıştay

onaylı imtiyaz sözleşmeleri

- Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 09.05.2001 tarihli yazısı
- 09.05.2001 tarihli müsteşar oluru

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

- 20.11.2001 tarihli brifing raporu
- Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün, 6.3.2002 tarihli yazısı
- EPDK'nın 27.3.2002 günlü yazısı
- ETKB Hukuk Müşavirliğinin 04.03.2002 tarihli yazısı
- EPDK'nın 18.4.2007 günlü yazısı
- TEAŞ Genel Müdürlüğünün 11.02.1998 günlü yazısı
- TEAŞ Yönetim Kurulunun 24.11.2000 günlü kararı
- Cengiz İnşaat A.Ş.'nin 18.4.2001 günlü yazısı
- Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığının 31.5.2001 günlü yazısı
- TEAŞ Genel Müdürlüğünce kurulan komisyonun 13.6.2001 günlü raporu
- ETKB Teftiş Kurulu Başkanlığının 25.06.2001 günlü İnceleme Raporu
- 26.6.2001 günlü Bakan oluru
- TEAŞ Genel Müdürlüğünce kurulan komisyonun 6.11.2000 günlü değerlendirme raporu
- TEAŞ teknik ünitesinin 30.6.2000 günlü değerlendirme raporu
- Aksa Enerji Üretim A.Ş 7.9.2000 günlü teyidi
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 22.7.2005 günlü yazısı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 9 12 2005 günlü yazısı
- TEAŞ Yönetim Kurulunun 19.9.2000 tarihli kararı
- Aksa Enerji Üretim A.Ş'nin 3.10.2000 havale tarihli dilekçesi
- TEAŞ Ticaret Dairesi Başkanlığı'nın 9.10.2000 günlü yazısı
- Aksa Enerji Üretim A.Ş'nin 20.10.2000 tarihli dilekçesi
- TEAŞ Ticaret Dairesi Başkanlığı'nın 23.10.2000 günlü yazısı
- 13.10.2000 tarihli Aksa Enerji Üretim A.Ş ile TEAŞ arasında yapılan hizmet alım sözleşmesi
- TEAŞ Yönetim Kurulunun 26.10.2000 günlü kararı
- 20.11.2000 tarihli Aksa Enerji Üretim A.Ş ile Ankara Enerji Üretim A.Ş arasında imzalanan devir sözleşmesi
- 05.05.1995 tarihli Bakan oluru
- 14.11.1996 tarihli Bakan oluru
- 06.06.1998 tarihli Bakan oluru
- Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 2.3.2006 günlü yazısı
- 19.11.1997 tarihli Bakan Oluru
- DSİ Genel Müdürlüğü Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığının 5.4.2000 tarihli olur yazısı
- DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü 14.04.2000 tarihli yazısı
- 08.05.2000 tarihli Bakan oluru
- DSİ Genel Müdürlüğünün 15.3.2001 tarihli olur
- DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü 27.07.2001 tarihli yazısı
- DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü, 23.05.2002 tarihli yazısı
- DSİ Etüd ve Plan Dairesinin 30.05.2002 tarihli yazısı
- DSİ Genel Müdürlüğünün 01.08.2002 tarihli olur yazısı

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

- 10.09.2002 tarihli Bakan oluru
—DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığının 06.03.1997 tarihli yazısı
- yazısı
- DSİ 2. Bölge Müdürlüğünün 25.09.1997 tarihli yazısı
—Proje ve İnşaat Şube Müdürlüğünün 26.11.1999 tarihli yazısı
—DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı'nın, 06.12.1999 tarihli yazısı
- yazısı
- DSİ 2. Bölge Müdürlüğünün 03.01.2000 tarihli yazısı
—DSİ Genel Müdürlüğünün 10.05.2000 tarihli olur yazısı
—13.06.2000 tarihli Bakan oluru
—12.09.2002 tarihli Bakan oluru
—DSİ Hukuk Müşavirliğinin 10.9.2002 günlü yazısı
—DSİ Genel Müdürlüğü Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 10.09.1998 günlü yazısı
- yazısı
- XXIV Bölge Müdürlüğünün 26.11.1998 tarihli yazısı
—DSİ Genel Müdürünün 5.2.1999 tarihli yazısı
—XXIV Bölge Müdürlüğünün 8.2.1999 tarihli yazısı
—DSİ Genel Müdürlüğü Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 18.7.2002 günlü yazısı
—DSİ Genel Müdürlüğünün 20.08.2002 tarihli olur yazısı
—10.09.2002 tarihli Bakan oluru
—DSİ Genel Müdürlüğünün 11.07.2001 tarihli olur yazısı
—21.11.2001 tarihli Bakan oluru
—08.08.2002 tarihli Bakan oluru
—DSİ Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 10.4.2003 tarihli teknik inceleme raporu
- DSİ Genel Müdürlüğünün 27.04.2000 tarihli olur yazısı
—16.08.2000 tarihli Bakan oluru
—21.06.2002 tarihli Bakan oluru
—Bakanlar Kurulu'nun 9.6.1998 ve 29.6.1998 günlü kararları
—Hazine Müsteşarlığı'nın 25.5.2006 günlü yazısı
—DPT'nin 26.05 2006 günlü yazısı

2- Tanıklar

Yargılama sırasında dinlenen tanıklara ilişkin bilgiler şöyledir:

No	Adı Soyadı	Unvanı	Dinlendiği Oturum	Ne Şekilde Dinlendiği
1	Budak DİLLİ	ETKB Enerji İşleri Gn.Md.	16.3.2005	Resen
2	Fuat CELEPÇİ	BOTAŞ Enerji İşleri Gn.Md.Yrd.	16.3.2005	Resen
3	Gökhan BİLDACI	BOTAŞ Gn.Md.	16.3.2005	Resen
4	Nejdet PAMİR	T.P.A.O. Müşavir	16.3.2005	Resen

5	Tuncay DERMAN	ETKB Termik Santraller Daire Bşk.	16.3.2005	Resen
6	Emine AYBAR	ETKB APK Başkanı	16.3.2005	Resen
7	Metin BAŞLI	ETKB APK Uzmanı	16.3.2005	Resen
8	Talat ERTÜRK	ETKB Müsteşar Yrd.	16.3.2005	Resen
9	Şükrü ELEKDAĞ	Milletvekili	12.4.2005	Resen
10	Gülseren KAMÇICI	ETKB Doğalgaz Daire Bşk. Yrd.	12.4.2005	Resen
11	Nuran ŞATANA	ETKB Doğalgaz Daire Bşk.	12.4.2005	Resen
12	Rıza GÜNGÖR	EİGM mühendis	12.4.2005	Resen
13	Taner YILDIZ	Kayseri ve Civarı Elektrik A.Ş.'de Mühendis	12.4.2005	Resen
14	Nazan ÖZTÜRK	ETKB Şube Müdürü	12.4.2005	Resen
15	Ömer ESİRGEMEZ	TEAŞ Genel Müdür v.	12.4.2005	Resen
16	Doğan ALTINBİLEK	DSİ Genel Müdürü	12.4.2005	Resen
17	Mehmet GÜLLÜ	DSİ Genel Müdür Yrd.	12.4.2005	Resen
18	Nedim Seçkin ÜLGEN	TEAŞ Özelleştirme Daire Bşk.	13.5.2005	Resen
19	Emin ERDOĞAN	DSİ Genel Müd. Yrd.	13.5.2005	Resen
20	Muhittin KUZU	DSİ Proje İnş. Dairesi Bşk.	13.5.2005	Resen
21	Erol ÇALIMLI	DSİ HES Daire Başkanı	13.5.2005	Resen
22	Mümtaz TURFAN	DSİ Genel Müdürü	13.5.2005	Resen
23	Gediz LEKESİZ	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
24	Gülçin VAROL	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
25	Hatice ÇAM	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
26	Mustafa Sinan EGELİ	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
27	Recep YILMAZ	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
28	Mehmet Ergül YAZAR	ETKB YİD Komisyonu Üyesi	13.5.2005	Resen
29	Orhan GÜVENEN	DPT Müsteşarı	10.6.2005	Resen

30	Faruk MOLU	Kayseri ve Civarı Elektrik A.Ş. Yönetim Kurulu Bşk.	10.6.2005	Resen
31	Yaşar KOÇOĞLU	Kayseri ve Civarı Elektrik A.Ş. ortağı	10.6.2005	Resen
32	Yavuz GÜRSOY	ETKB Genel Müdür Yrd.	10.6.2005	Resen
33	Hasan Hüseyin ÇOĞALAN	ETKB Barajlar ve Hidroelektrik Santraller Daire Bşk.	10.6.2005	Resen
34	Saba SOYTEKİN	ETKB HukukMüşaviri	10.6.2005	Resen
35	Birsel SÖNMEZ	TEAŞ Yön.KuruluÜyesi	10.6.2005	Resen
36	Necip Timuçin TÜMER	TEAŞ Yön.KuruluÜyesi	10.6.2005	Resen
37	Şarık TARA	ENKA Holding Yönetim Kurulu Bşk.	10.6.2005	Resen
38	Sinan TARA	ENKA Holding Yön. Kur. Üyesi	10.6.2005	Resen
39	Osman İLHAN	TEDAŞ İHD Değerlendirme Kurulu Üyesi	12.7.2005	Resen
40	Ahmet TÜZÜN	Özel sektörde yönetici (MAP)	12.7.2005	Resen
41	Emin BİLEN	ETKB Özelleştirme Dairesi Mühendis	12.7.2005	Resen
42	Yılmaz SOYSAL	ETKB Özelleştirme Dairesi Yİ Proje Müdürü	12.7.2005	Resen
43	Demir ERMAN	TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi	12.7.2005	Resen
44	Erol AKÇAL	Armatör	12.7.2005	Resen
45	Nuri Doğan KARADENİZ	İşadamı	12.7.2005	Resen
46	Ali AKIŞ	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
47	M.Kemal KILIÇARSLAN	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
48	Murat YILMAZER	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen

49	Mustafa ÇETİN	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
50	Hami ÇELEBİ	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
51	Saner BAŞARAN	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
52	Hüseyin ÇAVDAR	TEDAŞ İHD Komisyonu Üyesi	13.9.2005	Resen
53	Abdullah Oktay ŞATIROĞLU	TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi	6.10.2005	Resen
54	Muzaffer SELVİ	TEAŞ Genel Müdürü	6.10.2005	Resen
55	Mustafa MENDİLCİOĞLU	ETKB Müsteşar Yrd.	6.10.2005	Resen
56	Kadir Ramazan COŞKUN	TEDAŞ Genel Müdürü	6.10.2005	Resen
57	Hakan ÖZYILDIZ	EÜAŞ Yönetim Kurulu Üyesi	15.11.2005	Resen
58	Cevdet ÇAVUŞOĞLU	Koçoğlu İnşaat A.Ş. ortağı	15.11.2005	Resen
59	Eşref Selahattin URAL	Koçoğlu İnşaat A.Ş. ortağı	15.11.2005	Resen
60	Selçuk KARADELİ	ETKB Şube Müdürü	15.11.2005	Resen
61	Mehmet Kenan TEKDAĞ	Park Enerji Hukuk Müşaviri	15.11.2005	Resen
62	Erhan AYGÜN	Park Enerji Temsilcisi	15.11.2005	Resen
63	Mehmet Zeki KÖSEOĞLU	TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi	15.11.2005	Resen
64	Önder PİYADE	TEDAŞ Genel Müdür Yrd.	15.12.2005	Resen
65	Turgay CİNER	İşadamı	15.12.2005	Resen
66	Öner GÜLYEŞİL	ETKB Genel Md.Yrd.	15.12.2005	Resen
67	Pakize YILDIZ	KOÇYILDIZ A. Ş. Ortağı	15.12.2005	Resen
68	Ahmet YILDIZ	KOÇYILDIZ A. Ş. Ortağı	15.12.2005	Resen
69	Fevzi İŞBAŞARAN	Milletvekili	8.2.2006	Resen
70	Rahim ÖZKAYMAK	AKTAŞ ortağı	8.2.2006	Resen
71	Şükrü KOÇOĞLU	KOÇYILDIZ A. Ş. Ortağı	8.2.2006	Resen
72	Yiğit AKBAŞ	İşadamı	8.2.2006	Resen

73	Recep BURAN	İşadamı	8.2.2006	Resen
74	Cemal ELİGÜL	İşadamı	8.2.2006	Resen
75	Şaban Cemil KAZANCI	AKSA Enerji Paydaşı	7.3.2006	Resen
76	Çetin ATUK	TÜMAŞ Gen. Müd.	7.3.2006	Resen
77	Gökhan YARDIM	BOTAŞ Gen. Müd.Y.	18.4.2006	Resen
78	Ayşe İNKAYA	Doğalgaz Dairesi Bşk.	18.4.2006	Resen
79	Nevzat ARSEVEN	BOTAŞ Gen. Müd.	18.4.2006	Resen
80	Kutluhan ÇINBAY	BOTAŞ Yön. Kurulu Üyesi	18.4.2006	Resen
81	Uğur BAŞER	BOTAŞ Yön. Kurulu Üyesi	18.4.2006	Resen
82	Hayri Nadir BIYIKOĞLU	BOTAŞ Yön. Kurulu Üyesi	18.4.2006	Resen
83	Arif Bilal UZUNER	BOTAŞ Yön. Kurulu Üyesi	2.6.2006	Resen
84	Reha GÜLÜMSER	Turusgaz Gn. Müd. Yrd.	2.6.2006	Resen
85	Erol ÜÇER	GAMA Holding Yönetim Kurulu Bşk.	2.6.2006	Resen
86	Sema ABDÜLMECİT	BOTAŞ Daire Başkanı	2.6.2006	Resen
87	Regent ZENCİRCİ	Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürü	2.6.2006	Resen
88	Halil Yurdakul YİĞİTGÜDEN	ETKB Müsteşarı	30.6.2006	Resen
89	Haldun Atıf DANIŞMAN	ETKB Müsteşar Yrd.	30.6.2006	Resen
90	Selahattin ÇİMEN	ETKB Müsteşar Yrd.	21.7.2006	Resen
91	Mehmet Hilmi GÜLER	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	19.9.2006	Resen

C- DAVAYA KATILANLAR VE SAVLARI

1- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Katılma İstemi ve Katılan Vekillerinin Esas Hakkındaki İddiaları

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Vekilleri Av. Zeynep TUNCER ve Av. Canan Sibel ÖZKAN 12.4.2005 günlü katılma istemini içeren dilekçelerinde;

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanı Mustafa Cumhur ERSÜMER'in; Bakanlığı döneminde, enerji ve doğalgaz anlaşmalarında Türkiye aleyhine anlaşma ve uygulamaların yapılmasına yol açtığı, ihaleye hile karıştırdığı ve görevini ihmal ettiği;

—Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanları Mustafa Cumhur ERSÜMER ile Zeki ÇAKAN'ın bakanlıkları sırasında uyguladıkları yanlış ve usulsüz enerji politikalarında ilgili kurum ve kuruluşların uyarılarını dikkate almayarak Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırarak kamu zararlarına yol açtıkları, DSİ Genel Müdürlüğünde usulsüz uygulamalara onay verdikleri ve bu suretle görevlerini kötüye kullandıkları isnadıyla dava açıldığı belirtilerek, suçtan zarar gören sıfatları nedeniyle kamu davasına müdahale istemlerinin kabulüne, sanıkların atılı suçlardan cezalandırılmalarına, Hazine şahsi haklarının bu aşamada saklı tutulmasına karar verilmesini,

istemişlerdir.

12.4.2005 günlü oturumda sanıklar ve vekilleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da görüşü alınmak suretiyle, CMUK'nın 365 ve müteakip maddeleri uyarınca, suçtan zarar görmesi ihtimali nedeniyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının müdahil olarak, yöntemine uygun vekâletnameler uyarınca Av. Zeynep TUNCER ile Av. Canan Sibel ÖZKAN'ın da müdahil vekilleri olarak duruşmalara kabulüne oybirliğiyle karar verilmiştir.

Katılan ETKB vekilleri esasa ilişkin açıklamalarını içeren dilekçelerini 27.3.2007 günü sunmuşlardır.

Söz konusu dilekçenin “Sonuç ve İstem” bölümünde;

“Belirtilen ve dosya kapsamındaki tüm bilgi ve belgeler gereğince Mahkemenizde açılmış bulunan iş bu davada;

1- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER ile ilgili; Batı Hattından Ek Gaz Alımına Dair 18/02/1998 tarihinde BOTAŞ ile Trusgaz arasında bir yıl için 2 milyar m3 gaz alımına dair anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak yapılan sanık Mustafa Cumhur Ersümer tarafından tanık sıfatıyla imzalanan ve alınacak doğalgaz miktarını 8 milyar m3, sözleşme süresini ise 23 yıla çıkaran ek mektupla, bunlarla aynı gün imzalanmakla birlikte, 10/12/1996 tarihi atılan anlaşmadaki fiyat formülünün değiştirilerek ve ayrıca bu sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilen bir ek mektup düzenlenerek, sözleşme süresinin 23 yıla, alım miktarının da 8 milyar m3'e çıkarılarak, bunun da vergi idaresinin bilgisine sunulmaması, dolayısıyla Damga Vergisinin eksik tahakkukuna sebebiyet verilerek kamu zararına yol açıldığı iddialarıyla ilgili olarak;

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkındaki; Batı hattından ek gaz alımıyla İlgili olarak; 18/02/1998 tarihinde Ankara'da imzalanan sözleşme ile ek mektubun ve yine aynı tarihte Moskova'da imzalanmakla birlikte, 10/12/1996 tarihi atılan anlaşmaların, 244 sayılı Milletlerarası Anlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü ve Yayınlanması ile Bazı Anlaşmaların Yapılması için Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanuna aykırı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulmamasına ilişkin iddia ile ilgili olarak;

A) 18/02/1998 tarihinde Botaş ile TURUSGAZ arasında; bir yıl için imzalanan 8 milyar m3'lük gaz alım anlaşmasının mütemmimi mahiyetinde bir side letter imzalanarak, ilk anlaşma olan 10/12/1996 tarihli anlaşmadaki fiyat formülünün bu side letter ile değiştirilmesi suretiyle 257.895.848 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi iddiası ile ilgili olarak; yukarıdaki fiyat formülüne ilişkin açıklamalar kapsamında hukuki durumun Mahkemenizce takdirini,

B) Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl süreli olarak imzalanan gaz alım anlaşmasının süresinin aynı side letter ile 23 yıla çıkarılması suretiyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK 205 inci madde gereğince cezalandırılmasını,

C) Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetki ile hareket etmesine rağmen, 18/02/1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile Side Letter'in, 244 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak, Resmi Gazete'de yayımlanmaması ve TBMM bilgisine sunulmaması nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK 230 uncu madde gereğince cezalandırılmasını,

2- Sanık Zeki ÇAKAN ile ilgili olarak; Rusya Federasyonu ile yapılan 18/02/1998 tarihli doğalgaz alımına dair sözleşmede; fiyat revizyonunun bildirim tarihinden geçerli olacağı belirtildiği halde, BOTAŞ ile Gaz Eksport ve Trusgaz arasında yapılan Batı hattından gaz alımına dair 07/12/1984 tarihli ticari anlaşma, 14/02/1986 ve 18/02/1998 tarihli ek sözleşmelerle ilgili olarak yapılan üçüncü fiyat revizyonu görüşmelerinde mutabık kalınan yeni fiyatın revizyon talep tarihi olan 21/07/2000 tarihine çekilmeyerek, anlaşma tarihi olan 26/08/2002 tarihinden başlatıldığı,

18/02/1998 tarihli Turusgaz Sözleşmesinin 4 üncü maddesi gereğince, bin metreküp gaz karşılığı Trusgaz'a ödenen 10-12 dolarlık kâr payı olan (K) faktörü ödemelerinin, Mavi Akım Sözleşmesinde satıcı tarafın gecikmesi ve bu gecikmenin 12 aydan da fazla sürmesi nedeniyle anlaşmanın tek taraflı feshi koşulu olduğu halde, ilave süre verilerek, Mavi Akım Sözleşmesinin gaz teslimine yönelik hükümlerinin, dolayısıyla sözleşmenin uzatıldığı, keza sözü edilen madde gereği, Mavi Akım Anlaşmasınının 397 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlükten kaldırılması ve Doğalgaz Piyasası Kanununun yürürlüğe girmesi nedeniyle ve ayrıca görüşmelerde arzu edilen fiyat ve miktar indirimi sağlanmamasına rağmen, sözleşmenin iptal edilmeyerek, kamu zararına neden olduğu suçlamalarıyla ilgili olarak;

A) 3. Fiyat revizyonu sonucunda; revizyon görüşmeleri sırasında konu edilmesine, 8 milyar m³'lük doğal gaz alımında olan "K" faktörü ödemelerinin iptalini gerektirecek şartların tahakkuk etmesine rağmen, ilave süre vermek yoluyla "K" faktörüne tabi, gaz alımının sürdürülmesi suretiyle toplam, 120.714.660,49 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi nedeniyle, 3046 ve 3154 sayılı Kanunlar gereğince dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sanık Zeki ÇAKAN hakkında 765 sayılı TCK 205 inci madde gereğince cezalandırılmasını,

B) 7.5 Milyar m³'lük Turusgaz anlaşmasında retroaktivite hükmü, açık bir biçimde düzenlenmiş bulunmasına, Botaş'ın bu fiyat, revizyonu için talep tarihi Temmuz 2000 olmasına rağmen, revizyon görüşmeleri sonucunda tarafların mutabık kaldığı yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek, o tarihten itibaren uygulanmış olması nedeniyle geriye dönük olarak, 58.266.606 ABD Doları tutarında bir alacaktan vazgeçilmesi konusunda dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sanık Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı TCK 205 inci madde gereğince cezalandırılmasını, C) Ayrıca, fiyat revizyon görüşmeleri sürecinin değiştirilerek, miktar indirimleri elde edilmesi sürecine dönüştürülmesine karşılık, Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasınının iptali koşulları olduğu halde, Anlaşmayı iptal etmeyerek ya da anlaşma dönemi boyunca geçerli kontrat alım

miktarı indirimi temin etmek yerine, ilave süre verilerek kontrata yeniden geçerlilik koşullarının sağlanması, buna mukabil 2,5 yıldan daha kısa süren geçici ve yetersiz fiyat ve miktar indirimlerinin alınması suretiyle, 2004 yılında da, ülke ve kurumu büyük tutarlı ödemelerle karşı karşıya bırakacak risklerin yaratılmasına neden olacak şekilde kurum lehine son derece elverişli koşulların, sadece fiilen gerçekleşmiş "al ya da öde" yükümlülüklerinden kurtulmak amacıyla kullanılması fiili nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sanık Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı TCK 240 ıncı madde gereğince cezalandırılmasını,

3- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında; Mavi Akım Projesi kapsamında gerçekleştirilen Samsun - Ankara doğalgaz boru hattı ihalesinin ihale yapılmaksızın Öztaş - Hazinedaroğlu - Stroytransgas (OHS) konsorsiyumuna verilmesi ve sonuçta benzer işlere göre 75.000.000 ABD Doları pahalya yaptırılması iddiasıyla ilgili olarak;

Dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK 240 ıncı maddesine göre cezalandırılmasını,

4- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in; Devlet Planlama Teşkilatının ve TEAŞ'ın, Türkiye'nin doğalgaz ihtiyacını yıllara göre belirleyip, planlamasına, bu hususta Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını uyarmasına rağmen, Bakanlık tarafından plansız, programsız ve ihtiyacın üzerinde doğalgaz alım anlaşmaları yapılarak, doğalgazda arz fazlasına sebebiyet verildiği, arzdeki bu fazlalığın tüketilmesi için de doğalgazla çalışan yap-işlet ve yap-işlet-devret modelleri çerçevesinde doğalgaz çevirim santralleri imtiyazları verilip ve bunların bir an önce üretime geçirilmesi yönünde çaba gösterilerek ve alım garantisi verilen üretimlerinin öncelikle alımından dolayı kamu santrallerinin eksik kapasiteyle çalıştırılmasına neden olduğu ve bu kapsamda Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali için ortada hukuki ve fiili engeller olmasına rağmen, yapımında ısrar edildiği iddiası ile ilgili olarak;

İhtiyaç yokken bahsi geçen bu projeler yoluyla yüksek tarife ile bağitlanan Sözleşmeleri gerçekleştiren, adı geçen bu santraller için "al ya da öde" şartlı gaz alım bağlantıları yaparak ve planlama ile ilgili Anayasal Kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri hiçbir surette dikkate almayan dönemin Bakanı M. Cumhur ERSÜMER ve ayrıca bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin verip atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açan dönemin Bakanı Zeki ÇAKAN'ın; gerekçeleri ile ortaya konulup temadi eden hatalı uygulamalarla gelişen ve Devletin yüklenmek zorunda kaldığı mevcut ve ileride doğacak kaçınılmaz kamu zararları karşısında Bakanlığın en üst konumunda bulunmaları sebebiyle sonuçları göze alıp görevinin mutlak surette gerektirdiği faaliyetleri yapmamak şeklinde tezahür eden fiilleri uyarınca: neticede onaya konulan usulsüzlüklere rıza gösterip onay vererek Devlet alım satımına ve yapımına bu yolla fesat karıştırarak satıcı firmalar lehine haksız çıkar (menfaat) sağlanmasından dolayı 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesi gereğince cezalandırılması,

Ortada hukuki ve fiili engeller olmasına rağmen Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali projesinin yapımında ısrar ederek, yetkisini bu anlamda aşım kötüye kullanan dönemin Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in fiilinin 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesi kapsamında değerlendirilerek, atılı suçtan cezalandırılmasını,

5- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında; 3046 ve 3154 sayılı Yasalar kapsamındaki görev ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle hatalı enerji planlama ve uygulamasının sorumlusu olarak yap-işlet-devret santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırmasına yol açması ve Elektrik Enerjisi Fonundan 117.302.290,62 ABD Doları yakıt farkı ödenmesine neden olduğu iddiasına ilişkin olarak;

3046 ve 3154 sayılı yasalar kapsamında görev ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle hatalı enerji planlama ve uygulamasının sorumlusu olarak YİD santrallerine aylık program miktarından fazla üretim yaptırılmasına yol açması ve Elektrik Enerjisi Fonundan 117.302.290.62 ABD Doları yakıt farkı ödenmesine neden olmak eylemleri nedeniyle dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK 205 inci madde gereğince cezalandırılmasını,

6- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında; Yap-İşlet (Yİ) modeli kapsamında yapılan İskenderun İthal Kömür Santrali, Ankara Doğalgaz Kombine Çevrim Santrali, Gebze Doğalgaz Kombine Çevrim Santrali, Adapazarı Doğalgaz Kombine Çevrim Santrali ve İzmir Doğalgaz Kombine Çevrim Santrali ihalelerinde, ihale sürecinde yaptığı müdahalelerle rekabetin önlenildiği, ihale usul ve esaslarına aykırı tarzdaki işlemlerle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırıldığı ve firmalar lehine haksız kazanç sağlandığı iddiasıyla ilgili;

İhale sürecinde yapılan müdahalelerle rekabetin önlenildiği ve ihalede, ihale usul ve esaslarına aykırı tarzdaki işlemlerle sonuçta Devlet alım, satım ve yapımına izah olunan usullerle fesat karıştırılarak firmalar lehine haksız kazanç sağlandığı eylemleri nedeniyle, sanık Bakan M. Cumhur ERSÜMER'in ayrı ayrı olmak şartıyla 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 366, 205 ve 80 inci maddeleri gereğince cezalandırılmasını,

7- Her iki sanık hakkındaki; Atasu Hidroelektrik Santrali, Bakırçay-Kınık Sol Sahil Sulama, Batı Iğdır Ovası Yenileme, Yukarı Harran Ovası Sulama, Erzurum İçme suyu İsale Tüneli inşaatlarında, 2886 sayılı Yasanın 63 üncü maddesiyle, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin 19 uncu maddesine aykırı olarak keşif artışları vermek suretiyle yetkilerini kötüye kullandıkları iddiaları ile ilgili olarak;

a- Atasu Hidroelektrik Santrali ile ilgili olarak; 2886 sayılı Kanunda % 30'dan sonraki keşif artışlarına olur verilmesindeki amaç, ülke ekonomisine katkı yapacak acilen bitirilmesine ihtiyaç duyulan projelerin yeniden ihale edilmesindeki zaman kaybını önlemek olmasına rağmen, Atasu Barajı ve HES İnşaatında henüz % 10.5 parasal gerçekleşme mevcutken, temel, tünel ve benzeri işler ve tabii afetler gibi nedenlerden kaynaklanıyorsa mümkün kılınan Kanunla verilen yetki, hesaba dayanmayan, fiili durumla örtüşmeyen, 08/05/2000 tarihli keşif artışı verilmesi nedeniyle Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER tarafından 765 sayılı TCK'nın 240 maddesinde yazılı olduğu üzere kanunla verilen yetki kötüye kullanılmıştır.

Konuyla ilgili olarak ETBK Teftiş Kurulu Başkanlığınca oluşturulan 08/06/2004 tarihli teknik inceleme raporunda "Keşif artışının normal olarak işin ilerlemesi neticesi gündeme geleceği kanısındayız." şeklinde görüşleri mevcut.) eylemleri nedeniyle Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı sanık Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı TCK'nın 240 maddesi gereğince, Kanunla verilen yetkiyi kötüye kullanılmak suçundan cezalandırılmasını,

b- Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulama İnşaatı ile ilgili olarak; DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca anılan proje 14/04/1993 tarihinde 60 milyar üzerinden % 13 tenzilatla, Özdoğan Şirketine verilmiş, 10/05/2000 tarihinde Emin ERDOĞAN tarafından % 30, 13/06/2000 tarihinde Cumhur ERSÜMER tarafından, %115 ve 12/09/2002 tarihinde Zeki ÇAKAN tarafından, % 63, toplam % 208 keşif artışı verilmiştir.

Söz konusu inşaatla, Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler kapsamında yer almayan, sözleşme yapılması öngörülen işin ikmali açısından zaruret teşkil etmeyen ve ayrıca ihale edilebilecek ve hatta bu durumda rekabet nedeniyle örneklerinde olduğu gibi % 30 ve % 72 tenzilatla yaptırılabilir ve 2004 yılı fiyatlarına göre yaklaşık 20 trilyonluk Bakırçay Yatak Islah İşinin 2886 sayılı Kanununun 63 üncü maddesine aykırı olarak Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulama işinin muhtevasına alınması ve kanunsuz olarak keşif artışına olur verilmesi eylemleri nedeniyle sanıklar M. Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN'ın, 765 sayılı TCK'nun 240 maddesi gereğince, görevlerini kötüye kullanmak suçundan cezalandırılmalarını,

c- Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı ile ilgili olarak; DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca anılan proje, 20/01/1997 tarihinde 2.580.000.000.000.TL. keşif bedelli % 10.28 tenzilatla AGE İnşaat şirketine verilmiş, 20/08/2002 tarihinde Genel Müdürlük tarafından verilen % 30, 10/09/2002 tarihinde Zeki ÇAKAN tarafından verilen % 30.57 keşif artışı ile ihale bedeli 3.719.911.396.000. TL na çıkarılmıştır.

Sözleşme Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler kapsamında bulunmayan ve 2004 yılı fiyatlarına göre yaklaşık 26 trilyon TL. keşif bedelli Aras Nehri Taşkın Koruma Seddeleri ve Zor Deresi Derivasyon Kanalı İnşaatı işlerinin, Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı işinin muhtevasına alınması ve kanunsuz olarak keşif artışına olur verilmesi nedeniyle, Zeki ÇAKAN'ın görevlerini kötüye kullandıkları, anılan eylemleri nedeniyle atılı suçtan cezalandırılmalarını,

d- Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı ile ilgili olarak; DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca anılan proje, 16/01/1997 tarihinde 5.800.000.000.000.TL keşif bedeli üzerinden % 15.20 tenzilatla ihale edilmiş, 11/02/2001 tarihinde Genel Müdürlük tarafından % 30, 21/11/2001 tarihinde % 82.83, 08.08.2002 tarihinde % 110.19 olmak üzere, iki kez, Zeki ÇAKAN tarafından keşif artışı oluru verilmiştir.

Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede ihale kapsamında yapılacak işler kapsamında bulunmayan, ayrıca ihale edilmesi mümkün "yeni ek iş talebi" olarak değerlendirilebilecek, sözleşme ile yapılması öngörülen işin ikmali için zaruret olmayan ve 2004 yılı fiyatlarına göre yaklaşık 207 trilyon TL. keşif bedelli Mardin-Ceylanpınar ana kanalı inşaatının, daha evvel ihalesi yapılan Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı muhtevasına alınması ve kanunsuz olarak keşif artışlarına olur verilmesi suretiyle, sanık Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı TCK'nun 240 maddesi gereğince, görevini kötüye kullandığı anlaşıldığından, atılı suçtan cezalandırılmasını,

e- Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli inşaatına ilişkin olarak; ihaleye esas keşif özetinde Ankraj ve Kaya Bulonları deliklerinin bedelinin BD-304 üzerinden ödeneceği, Kontak ve Konsolidasyon Enjeksiyon Deliklerinin ise 31-7836 ve 37 pozdan ödeneceği esasına göre ihaleye çıkılmış olmasına rağmen, Ankraj ve Kaya Bulonları deliklerinin 17-30 kat üzerinden ödenmesine imkan tanıyan 31-7836 ve 37 pozlarının kullanılması suretiyle,

27/04/2000 tarihinde Emin Erdoğan, 16/08/2000 tarihli M. Cumhur ERSÜMER, 21/06/2002 tarihinde Zeki ÇAKAN tarafından onaylanan, toplam % 336.85 keşif artışı verildiği, bu şekilde 2003 yılı fiyatları ile yaklaşık 40 trilyon fazla ödemeye dolayısıyla kamu zararına sebebiyet verildiği anlaşıldığından, M. Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesinde yazılı olduğu üzere kamu zararı doğuracak tarzda "Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma" veya görevlerini kötüye kullanmak suçundan cezalandırılmalarını,

8- Sanıklar Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN'a yüklenen; Çayırhan Termik Santralının 1, 2, 3 ve 4 üncü üniteleriyle, kömür sahasının Park Holdinge devriyle ilgili yapılan işlemlerde şirkete menfaat sağlandığı suçlamasıyla ilgili olarak;

Yukarıda izah olunan nedenler muvacehesinde 20/05/1999-09/05/2001 tarihleri arasında görev yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER ve 09/05/2001-18/11/2002 tarihleri arasında da görevli bulunan Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı sanık Zeki ÇAKAN'ın;

— Kanuni yetkilerin aşılması,

— Yasa ve Yönetmeliklerin lâfzen ve ruhen ortaya koyduğu esaslara uyulmaması,

— Takdir yetkisinin gayesi dışında kullanılması suretiyle oluşan icrai tutum ve davranışları 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesinde yazılı olduğu üzere, kamu zararı doğuracak tarzda, "Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma" olarak tarif edilmiş, ilgililerin temadi eden faaliyetleri nedeniyle, 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesinde gereğince cezalandırılmalarını,

9- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'e yüklenen; Bozcaada ve Alaçatı Rüzgar Enerji Santralleri, Çal ve Dinar II Hidroelektrik Santrallerinin yapım işlerinde kurum görüşlerini dikkate almadığı, yasa ve yönetmelik hükümlerine aykırı hareket ederek, firmalar lehine haksız çıkar sağladığı eylemleriyle ilgili olarak;

a) Bozcaada Rüzgâr Santrali ile ilgili olarak;

— Kamu yararı ile uyumluluğu olmayan ve mevzuata aykırı uygulamalar yanında,

— Santral kapasitesinin 7,58 MW yerine 10,2 MW olarak kurulmasından,

— 1 inci derece deprem bölgesi yerine santralin bulunduğu yerin 3 üncü derece deprem bölgesi esas alınarak Fizibilite Raporu düzenlenmesinden,

— Toplam yatırım tutarının yüksek belirlenmesi ve tarifelerin de bu yüksek maliyete göre tespit edilip neticede 2002 yılından itibaren Fizibilite Raporunda yer alan tarifelerden elektrik satın alınması durumunda Kamunun 2003 yılı sonu itibariyle 2.642.130 ABD Doları tutarında zarara uğratılmasından,

Dönemin Bakanının Hazine zararı doğuracak tarzda yetkilerini kötüye kullanarak;

Fizibilite aşamasından başlamak üzere Sözleşme imzalanması ve ticari işletme tarihine kadar devam eden süreçte; Yasa, Yönetmelik ve Sözleşme hükümlerine aykırı olarak usulsüz ve topyekün birbirini tamamlayacak şekilde işlemler tesis etmek suretiyle Devlet alım-satımına fesat karıştırarak neticede şirkete yasaya dayanmayan haksız çıkar sağladığı anlaşılan 29/05/1999-09/05/2001 tarihleri arasında görev yapan dönemin Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK nun 205 inci maddesi ile ne göre cezalandırılmasını,

b) Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ile ilgili olarak;

— Mevzuatın ortaya koyduğu usul ve esaslara uyulmaması,

— Takdir yetkisinin amacı dışına taşarak kullanılmak suretiyle vuku bulan tutum ve davranışları neticesinde firma lehine haksız çıkar sağlanması “Devlet Alım Satım ve Yapımına Fesat Karıştırma” olarak nitelendirilmiş, bu sebeplerle dönemin Bakanı sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in işlemlerinin 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesi gereğince cezalandırılmasını,

c) Dinar II HES ile ilgili olarak;

Firma lehine haksız çıkar sağlanması “Devlet Alım, Satım ve Yapımına Fesat Karıştırma” olarak nitelendirilmiş olup, bu sebeplerle Sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı Mustafa Cumhur ERSÜMER'in işlemlerinin 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesi gereğince cezalandırılmasını,

d) ÇAL HES ile ilgili olarak;

Çal HES ile ilgili olarak yukarıda açıklanan ve mevzuata aykırı olarak ilgili kurum görüşlerinin dikkate alınmaması, firmanın teklif ettiği ile gerçekleşen maliyetlerinin araştırılmaması nedeniyle şirketin yüksek karlılık oranları ile çalışması sonucunda bugüne kadar kamunun 775.000 ABD Doları tutarında zarara uğraması ile fazla üretimin tam tarife üzerinden alınacağına dair imtiyaz Sözleşmesine hüküm konulup şirkete haksız kazanç sağlanarak kamunun zarara uğratılmasından, sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in sorumlu olduğu, fiilinin 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesi kapsamında bulunduğu, atılı suçtan cezalandırılmasını,

e) YAMULA BARAJ ve HES ile ilgili olarak;

Firmanın 1994 yılında Bakanlıkça onaylanan ve 4,79 c/kWh olarak belirlenen elektrik satış fiyatının, DSİ'nin sulama kanalı ile 3 ve 4 üncü üniteler için zorunlu yatırımlarının yapılması yönündeki görüşünü takiben firmanın yapmasına izin verilen yeni elektrik tarifesi önerisine ilişkin Fizibilite Raporunun tanzimi sırasında Bakan M. Cumhur ERSÜMER'le de görüştiklerine İlişkin bir yazı yazarak, henüz fizibilite vermeden ve sanki daha önce tarife de 5,65 imiş gibi gösterilerek ve yine güya indirim yapılmış gibi bir işlemle fiyatın 5,25 olarak tespitine ve işletme süresinin de 20 yıla çıkartılmasına ve fiyatın arttırılmasını değerlendirecek kurum görüşlerini de almadan yasal prosedüre aykırı bir şekilde Bakan sanık M. Cumhur ERSÜMER'in onay vermesi biçiminde şirket lehine oluşan ve kamu zararı doğuracak eylemin “Devlet alım satımına fesat karıştırma” olarak tavsif edilmiş, buna göre fiilin 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesi kapsamında değerlendirilmesi ile atılı suçtan cezalandırılmasını,

10- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in; TEDAŞ'a ait santrallerin işletme hakkının özel sektöre devriyle ilgili alınan tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında, firma tercihleri belirleyerek, makamını baskı aracı olarak kullanıp, bürokratlar ve ihaleyi alan firmalar üzerinde baskı kurduğu, bu kapsamda ihaleyi almasını istediği firmalar ile kazanan firmaların ortaklık tesis etmesi için baskı yaptığı iddiasıyla ilgili olarak;

Söz konusu ihalede, bugüne kadar yapılan adli soruşturmalarda Milletvekili ve Bakan olduğu için soruşturma kapsamı içine alınamayan ancak, ihalenin değerlendirme aşamasında, firma tercihlerini belirterek, Bakanlık Makamını bir baskı aracı olarak kullanan, bürokratlar ve ihaleyi alan firmalar üzerinde siyasi baskı kurarak (ihaleyi

almasını istediği firmalar ile kazanan firmaların ortaklık tesis etmeleri için baskı yaparak direkt müdahil olan dönemin Bakanı sanık M.Cumhur ERSÜMER'in bu eylemlerinin 765 sayılı TCK 205 inci maddesi gereğince cezalandırılmasını,

11- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in; Esenboğa'da kurulacak mobil santral işinin 3 üncü sıradaki Park Holdinge verilmesi ve ayrıca Batman'da kurulacak mobil santral işinin de, 1 inci sırada olan Pasiner-Fernas isimli firmaya değil, Doğan Karadeniz'e verilmesi için kiralama işlemlerini yürüten TEAŞ Yönetim Kurulu Başkanına baskı yaptığı suçlaması ile ve mobil santral uygulamaları ile ilgili olarak;

İhalenin gerçekleştirilmesinde ve santralin Samsun'a naklinde her iki Bakanın da yetkilerini amaçları dışında kullanmaları sebebiyle 765 sayılı TCK'nun 240 ıncı maddesi,

Dönemin Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in mobil santral ihalelerini istediği firmalara verdimen yönünde ihale Komisyonu Başkanı üzerinde baskı kurarak bağımsız karar almalarını engellemesi, ihalelere doğrudan müdahalede bulunması nedeniyle, 765 sayılı TCK 205 inci maddesi gereğince cezalandırılmasını,

12- Sanık Zeki ÇAKAN'ın; yeterli elektrik enerjisi olmasına rağmen, otoprodüktör lisansları vererek, bunlardan elektrik enerjisi alınmak suretiyle, kamu zararına sebebiyet verildiği ve Elektrik Piyasası Kanunu gereğince kurulan ve 19/11/2001 tarihinde göreve başlayan Enerji Piyasası Düzenleme Kuruluna ait münhasır yetkinin Bakanlık tarafından kullanılarak, bu tarihten sonra yetki dışı otoprodüktör lisansı vermek suretiyle, görevde yetkinin kötüye kullanıldığı iddialarıyla ilgili olarak;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının öncelikli ve asli görevlerinin tanımlandığı 3154 sayılı Kanunun 1, 2, 5 ve 10 uncu maddelerine aykırı olarak, plansız ve programsız bir şekilde hareket edilmesi ve ülkenin gelecekte kendisini stratejik açıdan sıkıntıya sokacak bu kolaycı yolu seçmesi sonucunda 1998 yılında % 15 civarında olan doğalgaza bağımlılığın günümüzde %50 civarına ulaştığı, elektrik enerjisi üretiminde kullanılan doğalgaz miktarının dışa bağımlılığı önemli ölçüde artırmış olması sebebiyle "Genel Elektrik Politikası" içerisinde, Ülkemizin yeni enerji planlamasında öngörülecek elektrik üretimi kaynak dağılımı belirlenmediği için otoprodüktör uygulamalarıyla da doğalgaza dayalı santrallerin yaygınlaştırılmasına sebep olduğu, buna Kanun, Yönetmelikler ve Bakanlar Kurulu Kararları ile tanınan esneklikle imkan sağlandığı,

Diğer taraftan acil bir durum olmadığı (ki Bakanlık da bu halde aciliyet olmadığını kabul etmektedir) ve hatta Devlet olarak elimizde elektrik enerjisi konusunda arz noksanlığı söz konusu olmayıp aksine fazla sayılabilecek bir temayül gösterecek biçimde arz fazlası bulunduğu halde 39 adet proje için ilgili şirketlerin elektrik enerjilerini kamudan almalarının önü açılıp bu yolla dolaylı surette de olsa kamu zararını azaltacak uygulamaya imkan verilecek yerde aksine bir tutumla 39 adet proje ile ilgili otoprodüktör sözleşmesi imzalanmasında, 4628 sayılı Yasanın EPDK'ya verdiği münhasır yetkinin Bakanlık tarafından kullanılmasının ilgili Bakan sanık Zeki ÇAKAN yönünden yetki aşımı olduğu ve 765 sayılı TCK'nun 240 ıncı maddesi gereğince cezalandırılmasını,

13- Mustafa Cumhur ERSÜMER'in; bakanlığı döneminde imzalanan enerji üretimine yönelik sözleşmelerde yatırım ve işletme dönemine eskalasyon uygulamasının yeniden getirildiği, işletme hakkının devri ve Yap İşlet modelinde yapılacak projelerde

elektriğin sadece TEAŞ ve TEDAŞ'a satışının yapılmasının uygun olduğu şeklinde olur vererek kamu zararına sebebiyet vermesi ile ilgili olarak;

Yasanın bu amir hükmünü bertaraf edecek tarzda bölgelerinde faaliyet gösteren Görevli Şirketlere YİD ve İHD modelinde yapılacak projelerde üretilen elektriğin bağlantı yerine göre ya TEK'e ya da Görevli Şirkete Bakanlığın belirleyeceği tarife üzerinden satışının yapılması gerekirken, Görevli Şirketin sorumluluğundaki sisteme YİD ve İHD projelerinin bağlanması halinde dahi üretecekleri elektriği sadece TEK yerine kaim olan TEAŞ ve TEDAŞ'a satışının yapılmasının uygun olduğuna ilişkin Bakan Oluru ile dönemin Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in yetki aşımı suretiyle kamuyu zarara uğratabilecek nitelikte işlem yaptığı anlaşılmış olmakla her iki konuda, ayrı ayrı olmak üzere, fiilinin 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesi gereğince cezalandırılmasını,

14- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'e yönelik; Hazine ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlıklarının uyarılarına rağmen, baraj ve hidroelektrik santrallerine ait ikili işbirliği protokollerine devam ederek rekabet ortamı yaratılmamak suretiyle kamu yararı gözetilmediği suçlamasıyla ilgili olarak;

İkili işbirliği uygulamalarında ilgili kuruluşların uyarıları dikkate alınmayarak mevcut uygulamalara devam edildiği ve bu işlemlerde ilgili kuruluşların görüşlerine başvurulmamak ve rekabet ortamı yaratılmamak suretiyle kamu yararının gözetilmediği ve bu sebeplerle Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı sanık M. Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK'nun 240 ıncı maddesi gereğince cezalandırılmasını,

15- Kanunların zaman bakımından uygulanmasına ilişkin olarak, 765 sayılı TCK'nun 2 nci, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7/2 maddesi gereğince; suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, "failin lehine olan" kanunun uygulanması, lehe olan kanunun tespitinde gerekçede de belirtildiği üzere, iki kanunun cezayı artıran ve azaltan bütün unsurlarının tartışılıp, aynı hükümde iki farklı kanun uygulanamayacağından, sonuç ceza hangisinde lehe ise o kanunun uygulanması gerektiğinden ve bu husus Yüce Mahkemenizce takdir edileceğinden,

01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile; 765 sayılı TCK'nun 205 inci maddesinde "Devlet Alım-Satımına Fesat Karıştırma" olarak tanımlanan bu suç, Ekonomi Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar Başlığı altında ve "İhaleye Fesat Karıştırma" adı ile 235 inci maddede birleştirilerek düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK, özellikle devlet memurları için 205 ve 208, 362, 366, 367 ve 368. maddelerinde hüküm altına alınmış bulunan; "devlet alım - satımına fesat karıştırmak, kamu taahhütlerine hile karıştırmak ve arttırma ve eksiltmelere fesat ve hile karıştırmak" suçları, 5237 sayılı TCK 235. maddesinde ihaleye fesat karıştırmak ve 236. maddesinde ise edimin ifasına fesat karıştırmak suçları olarak bütünüyle yeniden düzenlenmiştir.

01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile; 765 sayılı TCK'nun 240 ıncı maddesinde "Görevi Kötüye Kullanma" olarak tanımlanan suç, Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar Başlığı altında ve "Görevi Kötüye Kullanma" adı ile 257 nci maddede düzenlenmiş bulunmaktadır.

765 sayılı TCK'nun 230. maddesinde düzenlenmiş olan hüküm karşılığında 257 nci maddenin 2. fıkrası hükmü konmuştur.

Esas hakkındaki bu dilekçemizde, sanıkların dava konusu eylemlerinden dolayı cezalandırılmaları talep edilen 765 sayılı TCK.'nun ilgili maddelerinden, Yüce Mahkemenizce lehe olduğu kabul edilen 5237 sayılı TCK'daki düzenlemelerin uygulanmasını,

16- Ayrıca; 12.04.2005 tarihli dilekçemizle; söz konusu davaya Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 365 inci maddesi gereğince müdahil olarak katılmamızın kabulü ile birlikte, Hazine şahsi haklarının bu aşamada saklı tutulmasına, yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin sanıklardan tahsiline karar verilmesi,

04.05.2005 tarihli dilekçemizle de; Davanın Mahkemenizce belirlenen uzman bilirkişilere tevdi ile sanıklara atılı dava konusu eylemler hakkında, resmi belgelerle açıklanan, tanık beyanlarında ifade edilen ve tüm dosya kapsamı ile elde edilen sair delillerle ortaya çıkan teknik konularda Hazine zararının tespitine ve tespit edilen zararın olay tarihlerinden itibaren yürütülecek yasal faizleriyle birlikte hüküm altına alınmasına karar verilmesi Yüce Mahkemenizden talep edilmiştir.

Davanın 28.12.2006 tarihli duruşmada; Katılan idare vekillerine hangi iddialarla ilgili bilirkişi incelemesi yapılmasını istediklerini açıklamaları için 20 gün süre verilmiş, sanıklara atılı suçlar hakkında bilirkişi incelemesi yapılmasına ilişkin istemler konusunda katılan tarafın vereceği dilekçede değerlendirmek suretiyle bir karar verilmek üzere, duruşması ertelenmiştir.

28.12.2006 tarihli duruşmanın 5 nolu ara kararı uyarınca hazırlanan 15.01.2007 tarihli dilekçemiz Yüce Mahkemenize sunulmuş, zarar miktarı belli olan eylemler ile belli olmayanlar belirtilmiş, bilirkişi incelemesi talep edilen eylemler nedenleriyle gösterilmiş ve talebimiz tekrar edilmiştir.

Ancak; 20.02.2007 tarihli duruşmanın; 1 nolu ara kararı ile sanıklara atılı suçlar hakkında bilirkişi incelemesi yapılmasına ilişkin istemlerin REDDİNE, 2 nolu ara kararı ile Katılanların esas hakkındaki iddialarıyla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının esasa ilişkin görüşlerini sunabilmesi için gelecek oturuma kadar süre verilmiş, duruşmanın 30.03.2007 tarihine bırakılmasına karar verilmiştir.

Bu nedenle; daha önce 1412 sayılı CMUK'nun 365/2 maddesindeki hükme dayanılarak kamu davasına müdahil olunurken şahsi haklar da talep edilmekte iken, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 5328 sayılı Kanununun Geçici 1 inci maddesi ile değişik 5320 sayılı Kanununun 19 uncu maddesi ile 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe girmesi ve bu kanununun 237 ve devamı maddelerinde kamu davalarında müdahil tarafından şahsi hakların talep edileceğine dair bir hüküm bulunmadığından ve buna bağlı olarak maddi ve manevi tazminatın ceza davalarında karar altına alınmasına ilişkin 765 sayılı TCK' undaki 37, 38 ve 39 uncu maddelerindeki hükümleri içeren düzenlemeler, 5252 sayılı yasanın 5328 sayılı Yasanın Geçici 1 inci maddesi ile değişik 13 üncü maddesi ile 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun da yer almadığından, Hazine zararının tahsili için Hukuk Mahkemesinde dava açılması gerekmektedir.

Ancak, 5320 sayılı Yasanın geçici 1. maddesi gereğince, "açılmış davalardaki şahsi hak talepleri sonuçlandırılır." hükmü gereğince;

Şahsi haklar ile ilgili talebimize karar verilmesini (tespit edilen zararın olay tarihlerinden itibaren yürütülecek yasal faizleriyle birlikte hüküm altına alınmasına) veya

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Yüce Divan Mahkemesinin 2004/3 esasında görülen ceza davasına konu eylemlerden dolayı idarenin uğramış olduğu zararların tazmini için, "Hukuk Mahkemesinde Dava Açmakta Muhtariyetimize" karar verilmesini,

17- Yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin sanıklardan tahsiline karar verilmesini arz ve talep ederiz."

denilmiştir.

2- Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünün Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları

DSİ Genel Müdürlüğü Vekilleri Av. Aysen CANER, Av. Güner OVA ve Av. Mehmet Ali Hayta 2.5.2005 günlü dilekçelerinde:

—Enerji ve Tabii kaynaklar Eski Bakanları Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN'ın bakanlıkları sırasında DSİ Genel Müdürlüğünde usulsüz onay verdikleri ve bu suretle görevlerini kötüye kullandıklarının Meclis Soruşturma Komisyonu raporunda belirtildiğini, bu kapsamda Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli inşaatı ile ilgili olarak Teftiş kurulu Başkanlığının yersiz keşif artışları ve usulsüz işlemler konulu soruşturma raporunda idare zararının meydana geldiğini belirlediğini,

Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli inşaatında DSİ Genel Müdürlüğü'nün onayladığı birinci keşif artışının % 30, Mustafa Cumhur ERSÜMER'in onayladığı ikinci keşif artışının % 161.10. Zeki ÇAKAN tarafından onaylanan üçüncü keşif artışının % 145.75 olduğunu, ikinci keşif artışına dayanılarak yapılan yersiz ödemenin 18.711.013.471.813 TL, üçüncü keşif artışına dayanılarak yapılanın ise 10.636.852362. TL olduğunu,

—Açıklanan nedenlerle kamu davasına müdahil olarak katılmalarına karar verilmesini, fazlaya ilişkin hak ve taleplerinin saklı tutulmasını, DSİ Genel Müdürlüğünün uğramış olduğu 18.711.013.471.813 TL zararın yasal faizi ile birlikte Mustafa Cumhur ERSÜMER'den, 10.636.852362. TL zararın yasal faizi ile birlikte Zeki ÇAKAN'dan tahsiline karar verilmesini,

istemişlerdir.

13 Mayıs 2005 günlü oturumda sanıklar ve vekilleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın da görüşü alınmak suretiyle, CMUK'un 365 ve müteakip maddeleri uyarınca, suçtan zarar görmesi ihtimali nedeniyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün davaya müdahil olarak, AV. Aysen CANER, Av. Güner OVA ve Av. Mehmet Ali HAYTA'nın da müdahil vekilleri olarak duruşmalara kabulüne oybirliğiyle karar verilmiştir.

—Katılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Vekilleri Av. Zeynep TUNCER, Av. Canan Sibel ÖZKAN ve Av. Adnan DÖNDERALP 30.10.2006 günlü dilekçelerinde; 5538 sayılı Yasanın 36 ncı maddesiyle 180 sayılı KHK'ye 12.7.2006 tarihinden 15 gün sonra yürürlüğe girmek üzere eklenen ek madde 27 ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kanununun ek madde 1 ve 4353 sayılı Yasanın 18 inci maddeleri gereğince, kendilerinin ayrıca DSİ Genel Müdürlüğü vekili olarak, Av. Adnan DÖNDERALP'in de Hazine vekili olarak duruşmalara kabulüne karar verilmesini

istemişlerdir.

2.11.2006 günlü oturumda sanıklar ve vekilleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da görüşü alınmak suretiyle istemlerinin kabulüne oybirliğiyle karar verilmiştir.

Bu karar gereğince DSİ Genel Müdürlüğüne ilişkin davalarla ilgili esas hakkındaki beyanlar, ETKB Vekillerinin yukarıda sonuç ve istem bölümüne aynen yer verilen 27.3.2007 günlü dilekçelerinde yer almıştır.

3- Elektrik Üretim Anonim Şirketinin Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları

Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü Vekilleri Av. Hüseyin ALKAN ve Av. İsa DÜZGÜN 4.8.2005 günlü dilekçelerinde;

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski bakanları Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN'ın bakanlıkları döneminde görevlerini süiistimal ettikleri, yetkilerini aşım amaç dışı kullanarak kanun ve yönetmelik hükümlerine aykırı davranıp Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırarak kamu zararlarına yol açtıkları iddialarıyla Anayasanın 100. maddesi gereğince Yüce Divana sevklerine karar verildiği, yargılama konularından bir kısmının EÜAŞ Genel Müdürlüğünü doğrudan ilgilendirdiği belirtilerek, kamu davasına katılmalarına ve şahsi haklarının saklı tutulmasına karar verilmesini istemişlerdir.

13.9.2005 günlü oturumda sanıklar ve vekillerinin, müdahale dilekçesinin yeterince açık olmadığına ilişkin itirazları üzerine, aynı oturumda EÜAŞ Genel Müdürlüğünün isteminin, katılma kapsamının açıkça belirtilmesinden sonra karara bağlanmasına karar verilmiştir.

Bunun üzerine Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü Vekilleri 14.11.2005 günlü dilekçelerinde;

—Beyaz Enerji Davaları kapsamında ele alınan Afşin Elbistan A Termik Santrali ile ilgili iddiaların, santralle ilgili olarak E.S.A. ve devir sözleşmesine karşı zımni ret kararlarının dava konusu olması ve bu davanın kaybedilmesi halinde mahkeme kararına dayanılarak devir zorunluluğunun hâsıl olabileceğini;

—Çayırhan Termik Santrali'nin çıplak mülkiyetinin teşekkülünde olması nedeniyle bu santralle ilgili iddiaların kuruluşlarını ilgilendirdiğini;

—TEİAŞ'ın ihtiyaç bildirmemesinden dolayı bir kısım mobil santrallerin eksik çalıştırıldığını ya da hiç çalıştırılmadığını, bu santrallerin planlanması konusunda sanıkların sorumluluğu sonucuna varıldığı takdirde kuruluşlarının zararının tahsilinin gerekeceğini,

—Yap-işlet ve yap-işlet-devret santrallerinin devreye alınması sebebiyle atıl kapasite oluşması ve dolayısıyla kamu zararının oluştuğu iddiasıyla da kuruluşlarının olası zararlarının bulunduğunu,

belirterek kamu davasına katılma istemlerini yinelemişlerdir.

15 Aralık 2005 günlü oturumda Ceza Muhakemesi Kanununun 237. maddesi gereğince, Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünün Afşin Elbistan (A) Santraline ilişkin katılma isteminin, bu konuda açılmış bir dava olmadığından reddine, bunlar dışındaki katılma istemlerinin, suçtan zarar görme olasılığı gözetilerek kabulüne oybirliğiyle karar verilmiştir.

Katılan EÜAŞ vekilleri esasa ilişkin açıklamalarını içeren dilekçelerini 23.3.2007 günü sunmuşlardır.

Söz konusu dilekçede;

“...Kamu adına elektrik üretme yetkisi Teşekkülümüze ait olup, kamu santrallerinin çalıştırılmaması nedeniyle oluşan atıl kapasite ve bu çerçevede mobil santrallerine ödenen kira bedellerinin Teşekkülümüzce ödenmesi nedeniyle, bahsedilen isnatların varlığı halinde doğacak zararın muhatabı Teşekkülümüz olacaktır.”

İfadesine yer verilerek sanıkların cezalandırılmaları istenilmiştir.

4- BOTAŞ'ın Katılma İstemi ve Katılan Vekilinin Esas Hakkındaki İddiaları

BOTAŞ Genel Müdürlüğü Vekili Av. Dilek ÖZBAKİ 12.9.2005 günlü katılma istemi içeren dilekçesinde;

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski bakanları Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Zeki ÇAKAN haklarında açılan kamu davasına dayanak Meclis Soruşturma Komisyonu raporunda BOTAŞ'la ilgili olarak; Rusya Federasyonu'ndan Türkiye'ye doğalgaz ithaline ilişkin Doğalgaz Alım-Satım Anlaşması (Gazexport ile BOTAŞ arasında), İran'dan Türkiye'ye doğalgaz ithaline ilişkin Doğalgaz Alım-Satım Anlaşması (NGC ile BOTAŞ arasında), fiyat revizyonları, ilave doğalgaz alımına ilişkin Hükümetler arası protokoller ve Bakanlık protokolleri, Turusgaz'ın müstakbel ortakları arasında 10.12.1996 tarihinde imzalanan anlaşmaya bağlı olarak Turusgaz-BOTAŞ, Turusgaz-Gazexport Anlaşmaları ve 18.2.1998 tarihinde imzalanan Side Letter, doğalgaz arz ve talebi ve Elektrik Enerjisi Fonundan YİD santrallerine yakıt farkı ödenmesi, elektrik tüketimine bağlı doğalgaz arz ve talebi, Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının imzalanması ve Samsun-Ankara doğalgaz boru inşası, Mavi Akım fiyat formülü, Mavi Akım projesi kapsamında Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı ihalesi konularına ilişkin olarak yanlış politikalar uygulanarak kamu ve kurum zararına sebebiyet verildiğine ilişkin iddiaların bulunduğu ve bunlara göre BOTAŞ'ın suçtan zarar gören konumunda bulunduğu ileri sürülmüş;

—Açıklanan nedenler ve Yüce Divanca resen nazara alınacak nedenlerle BOTAŞ'la ilgili iddialar yönünden BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün müdahil olarak duruşmalara kabulüne, özel hukuktan doğan haklarının saklı tutulmasına karar verilmesini, istemiştir.

6.10.2005 günlü oturumda sanıklar ve vekilleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da görüşü alınmak suretiyle, Ceza Muhakemesi Kanununun 237. maddesi gereğince, suçtan zarar görmesi ihtimali nedeniyle Boru Hatlarıyla Petrol Taşıma Anonim Şirketinin müdahil olarak, yöntemine uygun vekâletname uyarınca Av. Dilek Özbaki'nin de müdahil vekili olarak duruşmalara kabulüne oybirliğiyle karar verilmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü Vekilleri esasa ilişkin beyanlarında sanıkların cezalandırılmalarını istemişlerdir.

D- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 30.3.2006 günlü oturumda ve sözlü olarak da açıkladığı esas hakkındaki görüşünün kanıtların değerlendirilmesi, eylemlerin hukuki niteliği, zamanaşımı ve sonuç bölümlerinde;

“A- Sanıklardan M. Cumhur Ersümer'e yöneltilen iddialar:

1- Enerji ve doğal gaz sektöründe hatalı uygulamalar yapıldığı, bu kapsamda:

a- Elektrik ve doğal gaz sektöründe; DPT'nin 2000 ve 2005 yılı için öngördüğü ve Resmi Gazete'de yayımlanan hedeflere, TEAŞ'ın arz ve talep projeksiyonlarına aykırı, plansız ve hesapsız uygulamalar sonucunda, ihtiyacın üzerinde yapılan doğal gaz anlaşmalarıyla, özel ve aşırı kapasite yaratıldığı; YİD projelerinin devreye alınması için ısrarlı müracaatlarda bulunulduğu; gereksiz alım garantili YİD ve DPT onayı dışında anlaşmaya bağlanan beş Yİ santrallerinin devreye girmeleriyle elektrik üretiminde ve doğal gaz alımında arz fazlası oluşmasına ve al ya da öde şartlı anlaşmalar nedeniyle de kamu santrallerinin atıl kapasite ile çalışmasına neden olunarak, kamu zararına sebebiyet verildiği; DPT'nin bu husustaki uyarılarına duyarsız kalındığı, bu nedenlerle sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in TCK 205. maddesi gereğince cezalandırılması gerektiği;

b – Adı geçen sanığın, hukuki ve fiili engeller bulunmasına rağmen Kırklareli doğal gaz santralının faaliyete geçmesine yönelik faaliyetlerde bulunması ve bu suretle 765 sayılı TCK'nun 240. maddesine muhalefet ettiği;

Şeklinde özetlenebilecek iddiaların değerlendirilmesinde:

Elektrik enerjisi üretiminde önemli bir kaynak olan doğal gaz, ülkemizin elektrik enerjisi program ve politikalarında önemli bir rol oynamaktadır. TBMM Soruşturma Komisyonu raporunda da elektrik enerjisi üretiminde bir değişim yaşandığı ve doğal gaza yönelindiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda elektrik enerjisi üretimi ve doğal gaz arz kaynakları arasında sıkı bir ilişki bulunduğu açıktır.

(DPT eski Müsteşarlarından) tanık Orhan Güvenen de, hem elektrik üretimindeki arz yetersizliği hem de arz fazlasının ciddi bir problem olduğunu, arz yetersizliğinin çok daha genel ekonomiye ve siyasete olumsuz yansımaları olacağını ifade etmiştir.

Dosyadaki belgeler, yazışmalar ve ifadelerden ülkemizin imzaladığı doğal gaz anlaşmalarıyla ilgili olarak şu tespiti yapmak mümkündür.

Türkiye, Rusya Federasyonu, İran, Cezayir ve Nijerya'dan doğal gaz almaktadır. Henüz uygulamaya geçilmemekle birlikte sanığın ikinci bakanlığı döneminde 12 Mart 2001 tarihinde Azerbaycan ile imzalanan (ve 6,6 milyar m³ doğal gaz alımını içeren) bir anlaşma ve eski Bakan Ziya Aktaş'ın döneminde Türkmenistan ile 29 Ekim 1998 tarihinde hükümetler arasında imzalanmış (21.5.1999 tarihinde akdedilen sözleşme uyarınca da 30 yıl süreli 16 milyar m³ doğal gaz alımını öngören) diğer bir anlaşma daha bulunmaktadır.

Rusya Federasyonu ile doğal gaz alımı hususunda üç anlaşma imzalanmıştır.

Bu Anlaşmalar:

1 – 14 Şubat 1986 tarihinde imzalanan, 1987 yılında alımına başlanan ve 2011 yılına kadar devam edecek olan, toplam 6 milyar m³'lük doğal gaz alımı anlaşması (bu anlaşma kamuoyunda Batı hattından alınan doğal gaz olarak bilinmektedir).

2 – Önce 10.12.1996 tarihinde imzalanan ve daha sonra bunun teyidi mahiyetinde sonra 18.2.1998 tarihli side letter (ek mektup) ile sözleşmeye bağlanan, 1998 yılında alımına başlanan, 8 milyar m³'lük doğal gaz alımını içeren anlaşmalar (bu anlaşmalar kamuoyunda Batı hattından ek gaz alım anlaşması olarak bilinmektedir).

3 – 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan ve 20 Şubat 2003 tarihinde alımına başlanan, 25 yıl süreli 16 milyar m³'lük doğal gaz anlaşması (bu anlaşma kamuoyunda Mavi Akım anlaşması olarak bilinmektedir).

15.12.1997 ve 18.2.1998 tarihli ve toplam 24 milyar m³'lük gaz alımını içeren anlaşmalar sanık M. Cumhur ERSÜMER 'in Bakanlığı döneminde imzalanmıştır.

Ancak, Mavi Akım ve Batı hattından ek gaz alımına yönelik ön görüşmelerin sanığın bakan olmasından çok önce 1992 yılında dönemin başbakan yardımcısı tarafından imzalanan protokolle başladığı belirlenmiştir.

29 Aralık 1995 tarihinde Bakan Şinasi ALTINER ile RAO-GAZPROM Yönetim Kurulu Başkanı arasında imzalanan protokolle, 2001–2005 yılları arasında ilave 8 milyar m³ lük doğal gazın alım ve satımının dâhil edildiği görülmüştür.

Batı hattından ve Mavi Akım'dan alınması düşünülen 8 ve 16 milyar m³ tutarındaki gaz miktarlarına 21–23 Ağustos 1996 tarihinde Moskova'da Rus doğal gaz şirketleriyle BOTAŞ arasında imzalanan protokollerde de yer verildiği belirlenmiştir.

Bu rakamların konuyla ilgili Devlet kurumlarının karşılıklı yazışmalarında da yer aldığı (örneğin; Hazine Müsteşarlığı tarafından DPT'na yazılan 12.9.1997 gün ve 42831 sayılı yazı ve Botaş Doğal Gaz Daire Başkanlığı tarafından Yönetim Kurulu Başkanlığına yazılan "Gama-Gazprom (Turugaz)'a ortaklık konulu 6.5.1997 gün ve 578 sayılı karar) görülmüş, keyfiyet tanıklar Nevzat Arseven, Hayri Nadir Bıyıkoglu ve Sema Abdülmecit tarafından da doğrulanmıştır.

Bu bakımdan, sanığın daha önce Rusya Federasyonu doğal gaz şirketleriyle yapılan protokollerle çerçeveleri çizilen anlaşmalarda belirlenen miktarlar dışında başka bir rakam tespit etmede fazla hareket serbestisi bulunmamaktadır.

Mavi Akım Anlaşması, imzalanmasından sonra TBMM tarafından uygun bulunup 4357 sayılı Yasa olarak 1.4.1998 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Anlaşmalar imzalandıktan sonra DPT'nin uyarı yazıları gelmeye başlamış; daha önce yazılan yazılara ise bir yanıt verilmediği ifade edilmiştir.

Sanığın Bakan olmasından sonra, teklifleri 1996 yılında alınan ve fakat Danıştay'ın işlemlerinin yürütülmesini durdurduğu Yİ santrallerinin yapılması yeniden planlanmıştır.

4283 sayılı Yap İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun kabul edilerek daha önce oluşturulan Yİ Değerlendirme Komisyonu çalışmalarına tekrar başlamıştır.

29 Ağustos 1996 tarihli Resmi Gazete'de yapılan ilanda, ilk altı sırada yer alan Adapazarı (daha sonra iki ünitesi birleştirilerek tek bir santral haline getirilen), Gebze doğal gaz santrallerinin 2000, Ankara ve İzmir santrallerinin 2001, İskenderun santralinin ise 2003 yılında işletmeye alınacağı belirtilmiştir.

Yapılan tespitler sonucu adı geçen santralleri işletecek olan firmalara 24.10.1997 tarihinde sanık M. Cumhur Ersümer'in onayı ile "ruhsat ve izin" verilmiştir. Yine sanığın Bakanlığı döneminde 7.1.1999 tarihinde İskenderun santrali için; Ekim 1998 tarihinde de Gebze, İzmir, Adapazarı ve Ankara Santrali için TEAŞ ile sözleşme imzalandığı anlaşılmıştır.

Sözleşmelerde, santrallerin devreye gireceklerine dair kesin bir tarih bulunmayıp, geçici kabullerinin yapılmasından sonra ticari işletmeye geçecekleri öngörülmüştür.

27 Mayıs 2000 tarihinde Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan başkanlığında, Başbakanlık, ETKB, DPT ve Hazine Müsteşarlarının katılımıyla yapılan toplantı sonrası düzenlenen tutanakta, 2000–2002 döneminde enerji açığının söz konusu olacağı, yapımı

süren ve anlaşması yapılmış projelerin zamanında tamamlanması halinde 2003–2004 yıllarında enerji fazlası olacağını kabul edildiği; 2001 yılından itibaren devreye girmesi beklenen 5 adet Yİ projesinde ciddi gecikmeler olduğu, Yİ projelerinden bir kısmının Haziran 2002 tarihinden itibaren işletmeye alınabilecek şekilde tesisi amacıyla girişimlerde bulunulmasının gerekli görüldüğü, diğerlerinin devreye giriş tarihlerinin ise elektrikte arz fazlalığı oluşturmayacak şekilde ayarlanması gerektiği düşüncesi yer almıştır.

Adapazarı Doğal Gaz Santrali 9.10.2002, Gebze Doğal Gaz Santrali, iki ünitesiyle beraber 25.10.2002, İzmir santrali her iki ünitesi ile birlikte 28.3.2003, İskenderun Santrali 22.11.2003 ve Ankara Doğal Gaz Santrali de 4.2.2004 tarihinde ticari işletmeye (üretim) geçmiştir.

Bu konuda bilgilerine başvurulardan:

Tanık Hilmi Güler, Yİ projeleri kapsamında yapılan anlaşmaların ikili anlaşmalar olduğunu ve tahkim şartı bulunduğunu, santrallerin üretimlerine izin verilmemesi halinde tahkime başvurulabileceğini, sonraki yıllarda Yİ santrallerinin ürettiği elektriğe ihtiyaç olduğunu, DPT'nin 2005 yılında Türkiye'nin (santraller bazında) tüketeceğini öngördüğü 15 milyar metreküplük talebin yanlış olduğunu, 2005 yılında 26 milyar metreküplük talep gerçekleştiğini;

Mavi akım sözleşmesi olmasa Türkiye'nin bugün için elektrik ihtiyacının karşılanmasının mümkün olamayacağını;

Al ya da öde şartının genellikle yapılan tüm uluslararası doğal gaz anlaşmalarında bulunduğunu;

Tanık Önder Piyade, elektrik talep tahminlerindeki yanlışlıkların arz fazlasında etkili olacağını, yeni yatırımlar devreye girmese Türkiye'nin 2008 sonu ve 2009 yılı başı itibarıyla enerji açığı ile karşılaşacağını, geçmişte yapılan planlamaların sağlıklı ya da sağlıklı olmadığını söylemenin imkânı olmadığını, yanılma payı olabileceğini, o dönemde yapılan çalışmalarda doğal gaz ile elektrik üretimine ağırlık verildiğini, başka enerji kaynaklarına da yönelmenin mümkün olabileceğini, ancak bunun politik bir tercih olduğunu,

Yİ santrallerinin kriz varken talepte artış olmadığı bir dönemde devreye alınmamları gerektiğini;

Tanık Budak Dilli, Yap-işlet santrallerinin üçünün 2002 yılında, birinin 2003 yılında, birinin de 2004 yılında devreye girdiğini, 2002 yılındaki elektrik enerjisi açığının giderilmesi amacıyla özellikle bir tanesinin zamanından önce, devreye girmesi konusunda özel bir gayret sarf edilerek enerji açığının önlenmek istendiğini;

Tanık Metin Başlı, 1999 ve 2000 yıllarında ciddi bir arz açığı bulunduğunu, bir tarihten sonra arz fazlalığı gördüklerini;

Tanık Tuncay Derman, Yİ santrallerine çok fazla bir kapasite getireceği için karşı olduklarını, santrallerin 2002–2004 yılları arasında devreye girmesi ile arz fazlalığı oluştuğunu, bunun nedeninin projelerin zamana yayılarak devreye alınmamları olduğunu;

BOTAŞ Gaz Daire eski Başkanlarından tanık Ayşe İNKAYA, Mavi Akımdan alınacak 16 milyar m³ lük gazın fazla olduğunu, 8 milyar m³ ün yeterli olacağını;

İfade etmişlerdir.

BOTAŞ tarafından Bakanlığa gönderilen 14.7.1999 tarihli yazıyla, yapılan doğal gaz anlaşmalarının arz fazlasına sebebiyet verdiği, asgari alım taahhütlerinin yerine getirilemeyeceği (diğ er bir ifadeyle al-ya da öde yükümlülüğünün oluşacağı), arz fazlasında öngörülen bu önemli artışın kurulması düşünülen bazı santrallerin kurulamayacak olmasından kaynaklandığı bilgisi verilmiştir.

DPT tarafından Yüce Divana gönderilen 21 Mart 2005 tarihli yazıda, alım garantili YİD ve Yİ santrallerinin ürettiği elektriğ in öncelikle alınmasından dolayı doğal gazda ve doğal gaza bağı lı üretim yapan santrallerin (özellikle Yİ santrallerinin 2002–2004 yılları arasında) devreye girmeye başlaması sonucunda, 2002 yılı sonu ve sonrasında elektrikte arz fazlasına sebebiyet verildiğ i bildirilmiştir.

Bu bilgiler ve dosyadaki belgelerden ülke ihtiyacı üzerinde yapıldığı anlaşılan doğal gaz anlaşmalarında yer alan al ya da öde yükümlülüğünden kurtularak, alınmadığı halde ödeme yapmak durumunda kalmamak için Yİ santrallerinin kurulması gündeme getirilmiş; ancak santrallerin üretime geçiş tarihleri ülkenin elektrik talep tahminleri dikkate alınmadan daha açık bir ifadeyle ihtiyaçlara göre santrallerin üretime geçişi yıllara yayılmadan tespit edilmiştir. Bunun sonucu olarak, 2002 yılı sonu ve sonrasında elektrik enerjisinde arz fazlasına sebebiyet verildiğ i, düşük maliyetle iş letilen kamu santrallerinin üretimine son vermek ya da düşük kapasite ile çalışmak zorunda bırakıldığı ve ayrıca verilen talimat uyarınca eksik üretim yapma durumunda bırakılan Yİ santrallerine sözleşmelerindeki alım garantileri dolayısıyla kapasite bedeli ödendiğ i ve böylece kamu zararının doğmasına neden olunduğ u anlaşılmıştır.

Dosyadaki bu iddiayla ilgili tüm bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesi sonucu: sanığ in Bakanlığ i döneminde imzalanan Mavi Akım ve Batı hattından ek gaz alım anlaşmalarına ait protokollerin bakanlık görevine başlamadan önce yapılan görüşmelerle protokollere bağlandığ ı; Mavi Akım Anlaşması'nın TBMM tarafından onaylanarak kanun haline getirildiğ i anlaşıldığından, bu iki olayda sanığ in cezai sorumluluğ unun bulunmadığı; ancak, Yİ santrallerinin ülkenin ihtiyaçları göz önünde tutularak zamana yayılmadan üretime geçmelerine imkân verecek biçimde yapılmaları hususunda izin vermek suretiyle kamu santrallerinin eksik kapasite ile çalışmasına ve kapasite bedeli ödenmesine sebebiyet vererek, kamu zararı oluşmasına neden olduğ u sabit olmuştur.

Ancak, fiil suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 205. ve 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 235. maddesindeki ihaleye fesat karış tırma suçunun maddi unsurlarını oluşturmayıp, görevde yetkinin kötüye kullanılması olarak ortaya çıkmaktadır. Suç tarihi itibarıyla da 4616 sayılı Yasa kapsamında olduğ u gibi, Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla dava zamanaş ımı süresi de dolmuştur.

b - Sanık M. Cumhuriyet Ersümer'in Kırklareli Doğal Gaz Santralinin hukuki ve fiili engeller bulunmasına rağmen gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunması ve bu suretle 765 sayılı TCK'nun 240. maddesine muhalefet ettiğ i iddiasına gelince:

Gerçekten TEAŞ'ın bölgede 2000 yılından önce üretim tesisine ihtiyaç olmadığını belirten 22.9.1994 tarihli olumsuz görüşüne rağmen Bakanlık, Kırklareli'nde YİD modeli kapsamında doğal gaz santrali yapılması başvurusunu uygun görmüş, daha sonra şirket tarafından hazırlanan fizibilite raporuna da, TEAŞ tarafından diğ erlerinin yanında elektrik birim satış fiyatının yüksek olmasından dolayı olumsuz bildirdiğ i görüş nazara alınmayarak

sanığın oluruyla sözleşme görüşmelerine başlanılmış ve üzerinde uzlaşılan sözleşme tasarısı Danıştay'dan geçirilerek, 11.9.1998 tarihinde imzalanmıştır.

TEAŞ 7.5.1999 tarihinde Bakanlığa yazdığı diğer bir yazıyla, Bulgaristan ile yapılan ikili işbirliği anlaşmaları çerçevesinde 2008 yılı sonuna kadar bu ülkeden 4 milyar kwh. Elektrik enerjisi alınacağı, 2006 yılına kadar bölgede kapasite fazlalığı oluşacağı, bu itibarla, Silivri ve Kırklareli Doğal Gaz santrallerinin Bulgaristan ile anlaşma süresi bitimi olan 2008 yılı sonuna kadar ertelenmesini istemiştir.

Tüm bunlara rağmen Bakanlık tarafından 21.5.1999 tarihinde BOTAŞ'a gaz satış sözleşmesi imzalanması talimatı verilmiştir.

Yargılama sırasında Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından; Altek Alarko Elektrik santralleri Tesis, İşletme ve Ticaret AŞ'ye Kırklareli doğal gaz çevrim santrali için "lisans" verildiği, şirketin Bakanlık ile imzalamış olduğu YİD kapsamındaki sözleşmesinden feragat ettiği, 7.7.2005 tarihinden itibaren 6.6.2023 tarihine kadar geçerli üretim lisansı verildiği, tesisin geçici kabul aşamasında olduğu, işletmeye geçtiğinde ürettiği elektriği serbest piyasada satacağı bilgisi verilmiştir.

TBMM Soruşturma Komisyonu raporunda; sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in hukuki ve fiili engeller bulunmasına rağmen, projenin yapımında ısrar ederek yetkisini kötüye kullandığı iddia edilmişse de, açıklamalarımızdan ve dosyadaki bilgi ve belgelerden, tüm olumsuz görüşlere rağmen Kırklareli Doğal Gaz Santralinin YİD kapsamında sisteme dâhil edilmek istendiği, ancak daha sonra şirketin imtiyaz sözleşmesinden ve alım garantisinden feragat ettiği, ürettiği elektriği serbest piyasada satmasının kararlaştırıldığı, eylemden kamu zararı doğmadığı gibi, kişilere haksız bir kazanç da sağlanmadığı, mağduriyetin de söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

Bu itibarla; sabit görülen eylemde 5237 sayılı TCK'nun 257/1 maddesindeki görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun unsurları oluşmamış, zamanaşımı da gerçekleşmiştir.

2- ARES ile ilgili iddialar:

Alaçatı Rüzgâr Enerji (ARES) santrali ile ilgili olarak, kamuoyunda beyaz enerji davası olarak bilinen davanın iddianamesinde yer alan mevzuata aykırı işlemler ve takdir yetkisinin amacı dışında kullanılması kapsamında sanık M. Cumhur Ersümer'in firmaya haksız çıkar sağlayarak, Devlet alım ve satımına fesat karıştırdığı ve TCK'nun 205. maddesi uyarınca cezalandırılması iddiasına gelince:

Kanıtlar:

3096 ve 3996 sayılı yasalar ve yönetmelikleri çerçevesinde YİD modelinde, uygulama sözleşmesindeki yürürlük tarihinden itibaren; yatırım (projenin yapımı dâhil) ve tesisin işletme süresi toplamı, sözleşme (görevlendirme) süresi olup, bu sürenin sonunda tesisin kamu kurumuna devredilme zorunluluğu vardır.

Bakanlık ve Enerji İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğünün ön fizibilite raporunda 12 yıl olan işletme süresinin fizibilite raporunda 20 yıla çıkarıldığı oysa kullanılacak ekipmanların ekonomik ömrünün üreticiye göre zaten 20 yıl olduğuna ilişkin itirazları dikkate alınmadan, sisteminin amacıyla uyumsuz ve kamu zararı oluşturacak imtiyaz sözleşmesi bizzat sanık tarafından 30.7.1998 tarihinde imzalanmıştır;

Sözleşme hukukuna uygunluk yönünden biçimsel denetim sonucunu belirleyen Danıştay kararı ve ayrıca geri ödeme yükümlülüğünün şirkete ait olacağına dair verilen taahhütname, YİD sisteminde var olan tesisin ekonomik ömrü bitmeden kamuya devredilmesi amacına hizmet etmeyen sözleşmenin imzalanmasındaki hukuka aykırılığı kaldıracak değerde görülmemiştir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun 15 ve 17 nci maddeleri uyarınca kiralama konusu mal üzerindeki zilyetlik üçüncü bir kişiye devredilemeyeceği gibi, leasing sözleşmesiyle alınan malın mülkiyeti bankaya ait olup, sadece zilyetliği kiracı konumundaki kişi ya da şirkete geçmektedir.

Nitekim bu düzenlemeye paralel olarak Bakanlık ile ortak girişim grubu adına ARES AŞ arasında imzalanan imtiyaz sözleşmesinin 28 inci maddesinde şirketin taahhüdünü sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmediği, sözleşmeye kısmen veya tamamen aykırı davrandığı ve aynı zamanda işletme ve üretim faaliyetini aksattığı takdirde, Bakanlığın sözleşmeyi feshedebileceği ve bu durumda tesisin mülkiyetinin bedelsiz olarak Bakanlığa geçeceği hükme bağlanmıştır.

Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü, Bakanlığa hitaben yazdığı 14.9.1998 gün ve 60830 sayılı yazıda, ARES AŞ ile Vakıfbank arasında imzalanan 3808 sayılı finansal kiralama sözleşmesinin, mahiyeti itibarıyla ARES projesinde uygulanmasının mümkün olmadığını ifade etmiş; 21.9.1998 tarihli yazıyla da böyle bir değişiklik yapılması durumunda, bunun Danıştay onayından geçirilmesi gerektiği bildirilmesine rağmen onay alınması girişiminde dahi bulunulmamıştır.

Tüm bunlara karşın, imtiyaz sözleşmesi imzalandıktan sonra, EİGM'lüğü tarafından hazırlanan ve Genel Müdür Yardımcısı Yavuz Gürsoy'un parafı, Genel Müdür Mustafa Mendilcioğlu'nun imzası, Müsteşar Yardımcısı Haldun Atıf Danışman ve Müsteşar Halil Yurdakul Yiğitgüden'in uygun görüşleriyle Bakanlık makamına sunulan 12.10.1998 tarihli yazıda Alaçatı Rüzgâr Enerji santralinde, bir kereye mahsus finansal kiralama yönteminin kullanılmasına izin verilmesi talep edilmiş, bu istek aynı tarihte (12.10.1998) sanık M. Cumhur Ersümer tarafından uygun bulunmuştur.

Tanıklar Nazan Öztürk ve Hasan Hüseyin Çoğalan, yapılan işlemin 3096 sayılı Yasaya ve imtiyaz sözleşmesine aykırı olduğunu ifade etmişler ve bu amaçla hazırlanan yazıyı paraflamadıklarını belirtmişlerdir.

Yazıda parafı bulunan dönemin EİGM Yardımcısı tanık Yavuz Gürsoy yapılan işlemin yasaya aykırı olduğunu kabul etmiş, daha sonra inkâr etsede DGM Yedek Hâkimliği önünde sanık sıfatıyla verdiği ifadesinde bunun siyasi iradenin takdiri olduğunu, kendisine Genel Müdür Mustafa Mendilcioğlu tarafından söylendiğini ifade etmiştir.

Diğer taraftan, firmanın imtiyaz sözleşmesi imzalandıktan ancak yer teslimi yapılmadan önce inşaatla başladığı ve sanık tarafından imzalanan finansal kiralamaya olur veren 12.10.1998 tarihli yazıda, şirketin inşaatla fiilen başladığı ifade edildiği, bu şekilde fiili durumu bildiği halde, firmanın denetimsiz çalışmasına göz yumarak, sanığın görevini ihmal ettiği ve firmaya menfaat sağlandığı da subuta ermiştir. Nitekim fizibilite raporuna göre, inşaat süresi 6 ay olup, firma imtiyaz sözleşmesi imzalandıktan 3 ay sonra Bakanlığa başvurarak geçici kabulün yapılmasını istemiştir.

Bu itibarla, sanığın yasal hükümlere aykırı olarak finansal kiralama yönteminin kullanılması hususunda onay vermesi ve ön fizibilite raporunda 12 yıl olan işletme süresinin 20 yıla çıkarılmasını öngören imtiyaz sözleşmesini imzalaması suretiyle lehe hüküm olan 765 sayılı TCK'nun 240. maddesindeki görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu iki defa işlediği ve yine firmanın yer teslimi yapılmadan denetimsiz çalışmasına göz yummasından dolayı da aynı Yasanın 230. maddesindeki görevi ihmal suçunu işlediği; eylemlerin 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'da da suç sayılmaya devam edildiği, olay da ihaleye fesat karıştırma suçunun yasal öğelerinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

Ancak; işlendikleri 30.7.1998, 12.10.1998 ve 30.10.1998 tarihleri itibarıyla suçlar 4616 sayılı Yasa kapsamında kalmakta, Yüce Divana sevk kararı verildiği 13.7.2004 tarihine kadar, lehe düzenleme olan 765 sayılı TCK'nun 102/4 maddesindeki 5 yıllık dava zaman aşımı da dolmuş bulunmaktadır.

İmtiyaz sözleşmesi imzalanması sırasında, tesisin kurulacağı yerin topografik, jeolojik ve depremle ilgili bilgilere fizibilite raporunda yer verilmemesi, sözleşme imzalanmadan önce Hazine Müsteşarlığı görüşünün alınmaması, imtiyaz sözleşmesine, rüzgâra dayalı eksik üretim nedeniyle firmaya herhangi bir ceza uygulanmayacağı ve fazla üretimin tam tarife üzerinden ücretlendirileceği ve gizliliğe ilişkin hükümler konulması suç oluşturacak fiiller olarak değerlendirilmemiştir.

3- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ile ilgili iddialar:

Bozcada Rüzgâr Enerji Santralinin fizibilite aşamasından başlamak üzere, sözleşme imzalanması ve ticari işletme tarihine kadar devam eden süreçte yasa, yönetmelik ve sözleşme hükümlerine aykırı işlemler tesis etmek suretiyle Devlet alım ve satımına fesat karıştırarak, şirkete çıkar sağlayan sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in TCK 205. maddesi gereğince cezalandırılmasına ilişkin iddiaya gelince:

Bu konuda genel iddiayı oluşturan olaylar soruşturma raporunun 337 ve 338. sayfelerinde 10 madde halinde sıralanmıştır.

Bu olaylardan (b) bendinin 1 numaralı alt bendinde yer alan ihalesiz iş vermek iddiasının irdelenmesinde:

13.6.1999 tarihinde yürürlüğe giren 3996 sayılı Yasa; YİD Modeli ile sermaye şirketlerinin temel, tünel, baraj sulama, alt yapı, haberleşme, arıtma tesisleri kurulması amacıyla görevlendirilmesine imkân vermektedir. Yasanın 5. maddesinde idare ile şirket arasında imzalanacak sözleşmenin özel hukuk hükümlerine tabi olacağı belirtilmiştir.

4493 sayılı Yasanın 1. maddesiyle 20.12.1999 tarihinde elektrik üretim ve iletim faaliyetleri de yasa kapsamına alınmıştır. Bu tür yatırımların, görevlendirilen şirket aracılığıyla gerçekleştirilmesinde uygulanacak kriterler Bakanlar Kurulu'nun 1 Ekim 1994 gün ve 94/ 5907 sayılı kararıyla belirlenmiştir.

Görevli şirket 3096 sayılı Yasada başvuru esasına göre belirlenirken, 3996 sayılı Yasaya tabi işlerde yarışma usulüyle belirlenmektedir. Bakanlar Kurulu Kararının 5. maddesi, YİD modeli çerçevesindeki yatırım ve hizmetler için, Resmi Gazete'de ve yüksek tirajlı iki gazetede en az birer defa ilan yapılacağına, işin özelliğinin gerektirdiği durumlarda yurt dışında da ilan yaptırılabilmesine amirdir.

11. madde ise görevlerin verilmesinde şirketler arasında kapalı teklif, belli istekliler arasında kapalı teklif ve pazarlık usulünün uygulanabileceği hükme bağlanmıştır.

3996 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında “bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce yap-işlet-devret modeline göre başlatılmış projeler ve işler tabi oldukları usul ve esaslara göre sonuçlandırılır” hükmü yer almakta olup, 2. fıkrası 22.1.2000 tarihinde 4501 sayılı Kanunun 7. maddesiyle “ ...Ancak, 1. fıkra da belirtilen proje ve işler ile 04.12.1984 tarihli ve 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkındaki Kanuna tabi proje ve işlere de bu Kanunun 5. madde hükmünün uygulanmasına, görevli ve sermaye şirketinin, Kanunun yayımı tarihinden itibaren 1 ay içinde başvurusu ve ilgili idarenin müracaatı üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilir. Bu durumda idare ve görevli veya sermaye şirketi arasında yapılmış olan sözleşme uluslararası finansman temini kriterleri ve idarenin yürürlükteki benzer uygulama sözleşmeleri de dikkate alınarak, özel hukuk hükümlerine göre, Bakanlar Kurulu kararının yayımından itibaren 3 ay içinde yeniden düzenlenir. Bu süre, tarafların mutabakatı ile en çok 3 ay uzatılabilir biçiminde değiştirilmiştir.

Geçici madde, 4501 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 22 Ocak 2000 tarihinden önce yapılmış olan sözleşmeler hakkında uygulanacak usul ve esasları düzenlemektedir. Buna göre, idare ile görevli şirket arasında Kanunun yayımından önce yapılmış sözleşmelerin, ilgili firmanın başvurusu üzerine özel hukuk hükümlerine göre yeniden düzenlenmesi, başka bir anlatımla bu hükmün uygulanabilmesi için Danıştay incelemesinden geçmiş ve taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiş bir sözleşmenin varlığı zorunlu bulunmaktadır. Oysaki idare ile şirket arasında bu şekilde Yasanın yürürlüğe girmesinden öncede imzalanmış ve Danıştay onayından da geçirilmiş bir proje bulunmamaktadır.

Bu durumda; sözü edilen geçici maddede belirtilen “başlatılmış proje ve iş” olarak nitelendirilemeyen, dolayısıyla bu madde hükmünün de uygulama olanağı bulunmayan sözleşme taslağının, Kanunun 5. maddesi hükmü gereği özel hukuk sözleşmesi olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Nitekim (İdari Davalar Genel Kurulunca onanan) Danıştay 1. Dairesi'nin 14.4.2000 gün ve E.2000/57–2000/53 sayılı kararında da bu hususlar açık bir biçimde ifade edilmiş, ayrıca sözleşme taslağının kamu hukuku imtiyaz sözleşmesi niteliğinde olmadığı, özel hukuka tabi bir sözleşme olduğuna da vurgu yapılmıştır.

Bakanlık tarafından hazırlanıp onaylanmak üzere Danıştay'a gönderilen imtiyaz sözleşmesi taslağıyla ilgili bu itiraz ve tespitlerden Bakanlığın ve sanığın da bilgi sahibi olacağına kuşku yoktur.

Yasanın ve Bakanlar Kurulu kararının 4 ncü maddeleri hükümlerine göre de uygulama anlaşması imzalanmadan önce Yüksek Planlama Kurulunun onayı alınması gerekli olduğu halde bu zorunluluğa da uyulmayarak, 13.6.2000 tarihinde sanık M. Cumhur ERSÜMER ile şirket arasında uygulama anlaşması imzalanmıştır.

Bu bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesinden, Kanun, ihale açılmasını zorunlu kılmasına ve bilgi sahibi olduğu anlaşılan Danıştay 1. Dairesi'nin biraz önce belirttiğim kararında işin 3996 sayılı Yasa kapsamında olduğu belirtilmesine rağmen, sanığın Bozcaada Rüzgâr Enerji Santralinin yapım işini ihale açmadan (Demirer Holding AŞ ve Enercon GmbH'nin oluşturduğu) ortak girişim grubuna verdiği sübuta ermiştir.

Böylece ihaleye katılma yeterliliğine sahip olan firmaların ihaleye katılmaları engellenmiş ve ayrıca işin yarışma açılmadan verilmesi nedeniyle, uygun fiyat oluşması ortamı yaratılmayarak, miktarı belirlemek imkânı olmamakla birlikte Devlete zarar verilmiş, yarışmasız iş alan kişi ve firmaya yarar sağlanmıştır.

Sanığın fiilinde, suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan TCK'nun 205. maddesindeki suçun maddi unsurlarının mevcut olduğu açıkça görülmektedir.

1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 235. maddesinin 2. fıkrasının (c) bendi "...hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek..." durumunda ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşacağına ilişkindir. Biraz önce belirttiğim ve başlangıçta yaptığım genel açıklamalarda ayrıntılarına ve gerekçelerine değindiğim gibi, sanığın yasal zorunluluk olmasına rağmen ihale açmayarak, işin bir firmaya verilmesiyle ihaleye katılma yeterliliğine sahip diğer firmaların ihaleye girmeleri engellenmiş olmaktadır.

Bu nedenle, TCK 235. maddesindeki suçun maddi unsurlarının 2. fıkrasının (c) bendi itibarıyla oluştuğunu kabulde zorunluluk vardır. Böylece sanığın eylemi önceki ve sonraki kanunlarda ihaleye fesat karıştırma olarak ortaya çıkmaktadır.

Sanığın, bilerek ve sonucu isteyerek suç kastıyla hareket ettiği anlaşıldığından, suç manevi unsur yönüyle de oluşmuştur.

Diğer olaylara ilişkin iddiaların dosyadaki delillerle birlikte yapılan değerlendirilmesinde:

Fizibilite raporunda santral yerinin birinci derece yerine üçüncü derece deprem bölgesi olarak gösterilmesine yönelik itirazların dikkate alınmaması;

Geçici kabul heyetinde Bakanlıkça bir inşaat mühendisi görevlendirilmeyerek kamunun risk altına sokulması;

Uygulama anlaşmasınının 36. maddesine aykırı olarak, proje bakanlık tarafından onaylanmadan firmanın fiilen inşaatla başlaması ve böylece firmanın herhangi bir projeye bağlı olmadan inşaatı yapması;

Bakanlığın gerçekleşen yatırım tutarının denetimini yaptırmaması sonucunda kamu zararına sebebiyet verilmesi;

İddialarıyla ilgili olarak, sanığın olaylardaki rolünü ortaya koyan ve bağlantısını sağlayan yeterli deliller elde edilememiş; diğerlerine ise, mahiyetleri itibarıyla cezai sonuç bağlamak mümkün görülmemiştir.

4- Çal Hidroelektrik Santraliyle ilgili iddialar:

Çal HES ile ilgili olarak mevzuata aykırı işlemler yapılarak kamunun 775.000 dolar zarara uğratılmasından, sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı M. Cumhuri ERSÜMER'in sorumlu olduğu ve TCK'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması iddiasına gelince:

TBMM Soruşturma Komisyonu Raporunda mevzuata aykırı işlemler:

a) Toplam yatırım tutarının yüksek olduğuna ilişkin kurum itirazlarının Bakanlıkça dikkate alınmaması ve maliyet yükselmesiyle birim fiyatta meydana gelecek yükselmeyi gizlemek amacıyla işletme süresinin 15 yıldan 20 yıla çıkarılması ve böylece elektriğin emsallerine göre daha pahalı fiyattan alınmak zorunda bırakılması;

b) İmtiyaz Sözleşmesinin 19/b maddesine fazla üretimin tam tarife üzerinden satın alınacağı hükmünün konulması ve bunun sonucu olarak alım yapılması suretiyle şirkete haksız kazanç sağlanması;

c) Gerçekleşen yatırım tutarı ile öngörülen yatırım tutarının Bakanlık tarafından denetiminin yaptırılmaması sonucu yüksek karlılık oranıyla çalışan firmaya haksız kazanç sağlanması;

d) İmtiyaz sözleşmesi yükümlülükleri yerine getirilmemesine rağmen firmaya 3. kez süre verilmesi;

Dört madde halinde sıralanmıştır.

Bakanlık yetkilileri ile projeyi gerçekleştirecek olan LİMAK Ltd. Şirketi arasında 26.11.1996 tarihli toplantıda alınan kararlar gereğince, firmanın güncelleştirdiği fizibilite raporları 23.6.1997 tarihinde dönemin Bakanı Recai Kutan tarafından imzalanmıştır.

Sayıştay Genel Kurulu'nun 26.2.2004 ve 5088/1 sayılı kararı ile TBMM Başkanlığına sunulan ve iddianın dayanağını teşkil eden Sayıştay Enerji Raporunda Bakanlık tarafından öz sermayenin denetiminin yapılmaması sonucu şirketin yüksek karlılık oranlarıyla çalıştığı belirtilmiştir.

Sanık ve vekilinin Sayıştay Enerji raporunun bir bilirkişi raporu olmadığı ve görev gaspı nedeniyle yok hükmünde olduğu, delil niteliği bulunmadığı yolunda itirazları bulunmaktadır. Yargılama sırasında bu hususta bilirkişi incelemesi de yaptırılmamıştır.

EİGM yardımcısı ve vekili tanık Osman İlhan; üçüncü süre uzatımının uygun olacağı, aksi halde santralin çürümeye terk edileceği şeklinde anlatımda bulunmuştur.

Şirkete yer tesliminin yapıldığı 11.6.2000 tarihi itibarıyla iddia edilen hususlarda sadece Hazine garantisinin alınmadığı, almamanın da şirketin aleyhine, Devletin lehine olduğu, tesisin 12.1.2001 tarihinde geçici kabulünün yapıldığı anlaşılmıştır.

Görüldüğü üzere iddia edilen mevzuata aykırı işlemlerle sanığın bağlantısını sağlayacak kanıtlar elde edilememiştir. Esasen olayda ihaleye fesat karıştırma suçunun yasal unsurları da mevcut değildir.

5- Yamula Hes projesiyle ilgili iddialar:

Sanık M. Cumhuriyet Ersümer'in, elektrik satış fiyatının belirlenmesinde kurum görüşlerini alması ve işletme süresinin 20 yıla çıkarılması konularında mevzuata aykırılıklar yapması, imtiyaz sözleşmesi gereği tüm anlaşmalar yapılmadan temeli atılmak suretiyle TCK'nun 205. maddesini ihlal ettiği iddiasına gelince:

Elektrik satış fiyatının 3096 sayılı Yasanın 9, Uygulama Yönetmeliğinin (85/ 9799 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile değişik) 8. maddelerine göre ekonomik kaynak seçimine yardımcı olmak ve ülke ekonomisine sunulan enerji fiyatlarını olumsuz yönde etkilemeyecek biçimde tespit edilmesi gerekmektedir.

Yamula HES' in kurulmasına yönelik süreç, 3096 sayılı Yasa hükümlerine uygun olarak 1988 yılında Kayseri ve Civarı Elektrik AŞ liderliğindeki konsorsiyumun Bakanlığa başvurusuyla başlamıştır.

Şirketin 15 yıllık ortalama elektrik satış fiyatının 1991 yılı fiyatları ile 4.79 cent/kWh olması için yaptığı teklif kabul edilerek 27.1.1994 tarihinde Bakan olurlarına bağlanmıştır.

Sulama payının yatırım tutarına ilave edilmesi teklifi kapsamında şirket, alternatifli hazırladığı ortalama satış fiyatını 1995 yılı bazında 20 yıl için 6.67, 15 yıl için 4.79 cent/kWh olarak Bakanlığa bildirmiştir.

Bakanlık 27 Ocak 1994 tarihinde alınan onaya göre, hem eskalasyon oranı hem ortalama satış fiyatı olarak teklifin kabul edilemez olduğunu şirkete bildirmiştir.

Daha sonra şirket, hazırladığı revize mali analiz raporlarını Bakanlığa göndererek, 20 yıllık işletme dönemi için 1997 yılı fiyatları bazında ortalama elektrik satış fiyatının 5.65 cent/kWh olmasını teklif etmiştir.

Bakanlık bu fiyatın da revize edilmesini isteyen 8.10.1997 tarihli yazıyı göndereceği sırada şirket, Bakanlığa; "...23.9.1997 ve 7.10.1997 tarihlerinde Sayın Bakanı ziyaretimizde ortalama satış fiyatımızın ancak 5.25 cent/kWh olmasının kabul edilebileceği ifade edilmiştir... " içerikli bir yazı göndermiştir.

Bunun üzerine; 5.11.1997 tarihli Bakan oluruyla elektrik satış fiyatı 5.25 Cent/kwh olarak belirlenmiş, bu fiyat esas alınarak, 26.6.1998 tarihinde, şirketle Bakanlık arasında imtiyaz sözleşmesi, 29.9.2000 tarihinde de elektrik satış anlaşması imzalanmıştır.

Esasen şirket ile sanık M. Cumhur Ersümer arasında iki ayrı tarihte görüşmenin yapıldığı gerek sanığın beyanı, gerekse şirketin 08.10.1997 tarihinde Bakanlığa gönderdiği yazıda açıkça ifade edilmiş, tanıklar Faruk Molu, Yaşar Koçoğlu ve Taner Yıldız tarafından da doğrulanmıştır.

Tanıklar EİGM'lüğü Şube Müdürü Rıza Güngör ve aynı yer Genel Müdür Yardımcısı Yavuz Gürsoy, fiyatın belirlenmesinde mutlak bulunması gerektiğini belirttikleri fon akış tablosunun şirket tarafından bildirilmemesine ve revize teklifini de vermemesine rağmen bu fiyatın belirlendiğini ifade etmişler; keza tanık Rıza Güngör firmanın 5.65 cent/kwh lik fiyat için verdiği mali analiz tablolarını değiştirerek 5.25 lik fiyatla uyumlu hale getirerek Bakanlığa sunduğunu, fiyatın sanık ile şirket yetkilileri arasında yapılan görüşmede belirlendiğini ve pahalı olduğunu söylemiştir.

Savunmalarda geçen takipsizlik kararlarının farklı iddia konusunu içermesi ve esasen kesin hüküm de oluşturmaması, bilgi notunun satış fiyatıyla ilgili olmaması ve Danıştay'ın sözleşme hukukuna uygunluk yönünden yaptığı biçimsel denetimin cezai sorumluluğu kaldırmaması nedenleriyle savunmayı yerinde görmek mümkün olmamıştır.

Bu itibarla; toplanan delillerle sanığın 3096 sayılı Yasaya ve Uygulama Yönetmeliğine aykırı olarak, tabanı teknik ve ekonomik verilere dayanmadan ve mali analiz tabloları da bulunmadan şirket Yönetim Kurulu Başkanı Faruk Molu ile bizzat görüşerek yasaların öngördüğü ölçütler göz ardı edilmek suretiyle pahalı elektrik fiyatı tespit edip onaylayarak kamu zararına sebebiyet verdiği ve firmaya haksız menfaat sağladığı sabit olmuştur.

İhaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmamayan eylem, hem 765 hem 5237 sayılı TCK'larında tanımı yapılan görevi kötüye kullanma suçunu oluşturmaktadır. Suç, işlendiği tarih itibarıyla 4616 sayılı Yasa kapsamında kalmaktadır. Ayrıca Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla dava zamanaşımı gerçekleşmiştir.

Öte yandan; proje süresinin 20 yıla çıkarılması ve imtiyaz sözleşmesinin gerekli kıldığı sözleşmeler imzalanmadan temel atılması iddiaları ise cezai sorumluluk doğuracak nitelik ve boyuta ulaşmamıştır.

6- Dinar II Hes Projesiyle İlgili İddialar:

Dinar II HES santrali sözleşmesiyle, mevzuata aykırılığı sabit olan işlemler neticesinde firmaya haksız çıkar sağladığı, "Devlet Alım, Satım ve Yapımına Fesat Karıştırdığı belirtilerek, sözleşmenin altında imzası bulunan dönemin Bakanı sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in TCK'nın 205 inci maddesi gereğince cezalandırılması iddiasına gelince:

İddialara TBMM Soruşturma Komisyonu Raporununun 358. sahifesinde esas itibarıyla dört madde halinde yer verilmiştir.

1- Fizibilite raporunda tesislerin yer aldığı bölge birinci derece deprem kuşağı olarak gösterilmesine rağmen, o yerde yapımına izin verilerek yer seçiminde hatalı davranılması santral yerinin yanlış seçilmesi,

2 - İmtiyaz sözleşmesinin yürürlüğe girmesi koşulu olan anlaşmalar yapılmadan yerin firmaya teslimi,

3 - Su akımlarıyla ilgili olarak şirketin belirlediği tablolara itibar edilmesi sonucunda, taahhüt ettiği üretimini gerçekleştirememesi üzerine, imtiyaz sözleşmesi hükümlerine dayanarak eksik üretimden kaynaklanan alacağını tahsil etmek için Bakanlık aleyhine hukuki süreç başlatması,

4 - İmtiyaz sözleşmesinde öngörülen özkaynak-kredi oranının denetimi yapılmaması sonucu kamu zararına sebebiyet verilmesi,

Esasen iddialarda yer alan olayların, 765 sayılı TCK'nun 205. maddesinde yer alan ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturması mümkün görülmediği gibi, olaylarla sanığın bağlantısını, dolayısıyla cezai sorumluluğunu ortaya koyacak yeterli deliller de elde edilememiştir.

7- Damga vergisinin ödenmemesi:

18.2.1998 tarihli 1 yıl süreli anlaşmanın, ek mektupla süresinin 23 yıla, alım miktarının 2 milyardan 8 milyar m³ e, yükseltilmesi suretiyle ek mektup konusu doğal gaz için damga vergisi ödenmekten kaçınılarak, Devletin zararına olmak üzere Turusgaz'a çıkar sağlayan, sanık M. Cumhur ERSÜMER'in TCK'nin 205. maddesiyle cezalandırılması iddiasına gelince:

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulan TURUSGAZ ile BOTAŞ arasında Ankara'da 18.2.1998 tarihinde imzalanan, 1 yıl süreli ve 2 milyar metreküp doğal gaz alımını içeren anlaşma yanında, Moskova'da aynı tarihte alım miktarı ve süresi artırılarak ek mektup halinde bir anlaşma daha imzalanmış ve her iki taraf arasında 26.11.1998 tarihinde imzalanan bir zeyilname ile ek mektup asıl anlaşmanın içine dâhil edilmiştir.

488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 1. maddesine göre, damga vergisi kâğıtların (sözleşmenin) imzalandığı anda doğar; anılan Yasanın 3. maddesi gereğince de, bu verginin mükellefi kâğıtları (sözleşmeyi) imzalayanlardır. Turusgaz Türkiye'de vergi mükellefi olan bir anonim şirkettir. Aynı anlaşma konusunu teşkil eden doğal gaz alım miktarı ve süresi bölünüp bir kısmı için Moskova'da ek mektupla sözleşme imzalanmış olmasından diğer bir ifadeyle miktar ve süre kaçırması yapılması damga vergisinin eksik ödenmesine yol açmıştır. Ek mektup şeklinde yapılan uygulamadan dolayı Maliye Bakanlığı'nun bildirimlerine göre 45.9 trilyon lira tutarında damga vergisi kaybı doğmuştur.

Sözleşmenin taraflarından Turusgaz'ın Yönetim Kurulu Başkanı tanık Erol Üçer yapılan hesap sonucu damga vergisinin 225 milyon dolar civarında çıkması üzerine, tarafların bu vergiyi ödemek istemediklerini, formül arayışına girdiklerini, keyfiyetten Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olan sanığın da haberi olduğunu, Maliye Bakanının da telkiniyle bir yıllık süreli yapılan anlaşmanın aynı tarihte Moskova'da akdedilen Side letter'la 23 yıla çıkarılarak, damga vergisinin 1 yıllık anlaşma üzerinden ödendiğini açıkça ifade etmiştir.

Tanık Gökhan Yardım ise damga vergisinin ödenmesi hususunda taraflar arasında anlaşmazlık olduğunu, 1996 tarihli anlaşmada Türkiye'deki masraflar Türkler tarafından karşılanacak şeklinde konuşmalar geçtiğini söylemiştir.

10.12.1996 tarihli anlaşma metninde vergi ödemelerine ait bir düzenleme bulunmamaktadır.

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün, 24.5.2004 tarih ve 23133 sayılı yazısından, bu işlemle ilgili olarak Turusgaz A.Ş aleyhine 45.981.916.150.000 TL damga vergisi, 91.963.832.300.000 TL ağır kusur cezası tarh edildiği, ancak; duruşma sırasında gönderilen yazıdan, 1.879.324.800.000 tl üzerinde uzlaşma sağlandığı ve 23.8.2004 tarihinde TURUSGAZ tarafından gecikme faiziyle birlikte ödendiği anlaşılmıştır.

Tanıklar Gökhan Yardım, Hayriye Nuran Şatana, Arif Bilal Uzuner, Erol Üçer, Ayşe İnkaya ve Reha Gülümser'in beyanları ve dosyadaki bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesinde; eylemden VUK'nun 341. maddesinde tanımı yapılan vergi ziyainin doğduğu ve sanık M. Cumhur Ersümer'in damga vergisinin eksik ödenmesini temin için maddi menfaat gözetmeksizin yardım ettiği subuta ermiştir.

Olayda sevk maddesi olarak gösterilen TCK'nun 205. (ya da 5237 sayılı TCK'nun 235.) maddesindeki ihaleye fesat karıştırma suçunun unsurları bulunmamaktadır. Sanığın eylemi, 213 sayılı VUK'nun vergi ziyai suçu ve cezası başlıklı 344. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu maddeye göre vergi ziyai cezasını uygulama görevi vergi dairesine aittir.

8 - Formül değişikliği İle ilgili iddia (Side-letter):

18.2.1998 tarihli Botaş ile Turusgaz arasında bir yıl için yapılan ve aynı tarihte Side-letter ile süresi 23 yıla ve alım miktarı 8 milyar M³ e çıkarılan anlaşmalar için belirlenen fiyat formülünün değiştirilmesi sonucu olarak 257.895.848 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi nedeniyle sanık M. Cumhur Ersümer hakkında TCK 205. maddesi uyarınca cezalandırılması iddiasına gelince:

14.2.1986 tarihli (Botaş ile Sojuzgazexport arasında imzalanan) Doğalgaz Anlaşmasının 2. maddesi F00'lı parametrenin yer aldığı fiyat formülünü içermektedir. 30.07.1987 tarihinde yapılan değişiklikte de bu formül korunmuştur.

10 Aralık 1996 tarihli, (Gazexport, Vebgazexport, Raogasprom ile Turusgaz'ın müstakbel ortakları arasında imzalanan) doğal gaz ön sözleşmesinin fiyat formülü başlıklı 8.1 maddesinde paydasında F01'li parametrenin yer aldığı formül bulunmaktadır.

18.2.1998 tarihinde Turusgaz ile Botaş arasında imzalan sözleşme esas itibarıyla ön sözleşmeyi içermekte, ancak fiyat formülü yer almamakta, formül aynı tarihte Turusgaz ile Botaş arasında imzalanan ve sanığın da tanık sıfatıyla imzasını içeren (18.2.1998 tarihli Turusgaz ile Botaş arasında imzalanan sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğu ifade

edilen) Ek Mektup'ta F00'lı parametreyi içerir biçimde yer almaktadır. Bundan anlaşılacağı üzere F01'li fiyat formülü, asıl anlaşmayla F00'lı hale getirilmiştir.

Botaş'ın 3.3.2005 tarihli yazısında, 3. fiyat revizyonunun yapıldığı 2002 yılında F00 lı parametrenin yer aldığı formülün Türkiye aleyhine sonuç doğurduğu ifade edilmekle birlikte, diğer yıllara ait bilgilere yer verilmemiştir.

Olayla ilgili bilgilerine başvuru;

Tanıklar Botaş eski Genel Müdürlerinden Nevzat Arseven ve Gökhan Yardım, Genel Müdür Yardımcısı Hayri Nadir Bıyıkoglu ve Gaz Daire Başkan vekili Ayşe İnkaya, Side-letter'da F00'lı formülün yer almasının formülün değiştirilmesi anlamına gelmeyip, gerçek iradelerini yansıttığını, F01'li formülün maddi hata olduğunu, dünyada böyle bir formül olmadığını, 18.2.1998 tarihli ek mektup ile kabul edilen formülün doğru olduğunu, esasen Rus şirketleriyle yapılan 6 milyarlık anlaşmada da F00 lı formülün yer aldığını; F00'un sabit bir değer olarak, % 3,5 kükürtlü fuel-oilin imza tarihindeki sabit değeri içerdiğini, bu sabit değere göre fuel-oil fiyatının ileriki yıllarda artması halinde gaz fiyatının da artacağını, düşmesi halinde düşeceğini, formülün değişken olduğunu;

Tanık Gökhan Yardım ve Botaş Gaz Daire Başkan yardımcılarında Nuran Şatana, formülün, değişen petrol fiyatlarına nazaran alıcının ya da satıcının lehine işlemekte olduğunu, yani sabit olmayıp, kimi zaman lehe kimi zaman aleyhe sonuç doğurduğunu;

Tanıklardan Turusgaz Genel Müdür Yardımcısı Reha Gülümser'de 1996 tarihli anlaşmada yer alan F01 li formülün maddi hata sonucu olduğunu;

Tanık Botaş Gaz Daire eski Başkanlarından Sema Abdülmecit, F01 li formülün uygulanabilir bir formül olduğunu;

Yine tanıklardan fiyat revizyonu görüşmelerinde Botaş'ı temsil eden sonradan Genel Müdür olan Gökhan Bildacı' da, F01 li formülün maddi hata içerdiğini, fiyat formülü değişikliğinin ne kendileri ne de karşı tarafça gündeme getirilmediğini,

Tanıklardan Şükrü Elekdağ, anlaşmada Gazexport lehine yeni bir formülün dercedildiğini, bu şekilde gaz alım maliyetinin yükseltildiğini, bu yapılırken 1996 tarihinde yapılan anlaşmanın yeni bir formül üzerinden düzenlenerek, 10.12.1996 tarihinin atıldığını, bu anlaşmada Botaş yetkililerinin imzasının bulunmadığını, yapılan bu işlemin yanlış olduğunu;

Tanık Hilmi Güler; 10.12.1996 tarihli anlaşmada yer alan F01 li formülün Side-letter ile 18.2.1998 tarihli anlaşmada yapılan değişiklikle F00 lı formül olarak değiştirilmesinin doğru olduğunu, yanlış olan formülün düzeltilmediğini;

Tanık Nevzat Arseven ayrıca, Side-letter'ın imzalanması sırasında Rus tarafının kendisinden teamül gereği olarak sanık M. Cumhur Ersümer'in de imza koymasını istediğini;

Yine tanık Gökhan Yardım, formül değişikliği iddiaları ortaya çıkınca konuyu araştırdığını, 11 Ekim 1996 tarihinde Botaş, Gama-Gazprom ve Gazexport arasında yapılan toplantıda bu formülün yani F00'lı formülün Botaş tarafından önerildiğini, keza 1996 tarihli sözleşmenin Botaş yönetim kuruluna gönderildiğini, sözleşmenin beş eki bulunduğunu, bu eklerden bir tanesinin Türkçe olarak sözleşme özetini içerdiğini, o sözleşme özetinde de F00'lı formülün yazıldığını, bunun bir göz yanılmasından kaynaklandığını, Mavi Akım anlaşmasında da aynı yanılmanın bulunduğunu, sanık Mustafa

Cumhur Ersümer'in formül değişikliği hususunda kendisine verdiği herhangi bir talimatın bulunmadığını;

İfade etmişlerdir.

Aralık 2005 tarihli, " Mavi Akım ile İlgili Gerçekler " başlıklı Bakanlık Basın Açıklamasında " ...18.2.1998 tarihli şahit olarak Cumhur Ersümer'in imzası bulunan Side letter'da Botaş ile Turusgaz arasında gaz satışını belirleyen formül ile 10 Aralık 1996 tarihini taşıyan ilk sözleşmede... fiyatı belirleyen formülde yer alan yanlışlık düzeltilmektedir..." ifadesine yer verilmiştir.

Toplanan delillerin bir bütün olarak değerlendirilmesinde:

F0o lı parametrede ağır fuel-oil fiyatı, F01'li parametrede ise hafif fuel-oil fiyatı esas alınmaktadır. Bu parametrelerden hangisinin lehe ya da aleyhe sonuç doğurup doğurmayacağı hususunun bilinemeyeceği, petrol fiyatının seyrine göre formülün değişik doğal gaz fiyatları vereceği, daha önce yapılan 14.2.1986 tarihli anlaşmada da F0o lı parametrenin kabul edildiği, 30.7.1987 tarihinde yapılan değişiklikte de bu fiyat formülünün korunduğu, formülün tercihe bağlı olduğu, sanığın F0o lı formülün tercihi için bir müdahalesi olduğuna dair delil elde edilemediği, elde edilse dahi suçlanmasına yol açacak bir davranış olarak kabul edilmesinin mümkün olamayacağı sonuç ve kanısına varılmıştır.

Bu nedenle; olayda ihaleye fesat karıştırma suçunun unsurları bulunmadığı gibi, görevde yetkiyi kötüye kullanma suçu da subuta ermemiştir.

9 - Eskalasyon uygulamaları (8.6.1998 tarihli Olur) ve 18.11.1997 tarihli Olura yönelik iddialar:

Şirketlerin ürettiği elektriği TEAŞ/TEDAŞ'a satacaklarına dair 18.11.1997 ve eskalasyon uygulamasının yeniden getirilmesine yönelik 8.6.1998 tarihleri taşıyan olurları imzalayan sanık M. Cumhur Ersümer'in müteselsilen görevde yetkisini kötüye kullanma suçundan TCK'nun 240. maddesi uyarınca cezalandırılması ve 4616 sayılı Yasanın gözetilmesi yönündeki suçlamaya gelince:

18.11.1997 tarihli olur EİGM'lüğü tarafından düzenlenmiştir. Olura konu yazı gerekçesinde; projelerin finansmanının şirketler tarafından temin edildiği, enerji satın alan kamu kuruluşunun enerji bedeli ödemelerinin 3996 sayılı Kanununun 11.maddesi gereği Hazine Müsteşarlığı tarafından garanti edildiği, tesiste üretilen enerjiyi yine görevli şirketin satın alması durumunda böyle bir garanti verilmesinin mümkün olmadığı, enerji bedellerinin Hazine tarafından garanti edilmemesi durumunda ise, projelerin kredi temininin zorlaştığı veya mümkün olmadığı, diğer taraftan projelerde özellikle işletmenin ilk yıllarında kredi geri ödemelerinden dolayı enerji satış fiyatının TEAŞ'tan satın alınması halinde ödeyecekleri fiyattan daha pahalı olduğu, bu nedenle görevli şirketlerin TEAŞ'tan satın aldıkları enerji fiyatından daha yüksek bir fiyatla enerji almaya itiraz ettikleri ifade edilmiştir. Bu gerekçelerin sanık tarafından uygun bulunduğu bu şekilde elektriğin 3096 sayılı kanunun 4.maddesinde öngörüldüğü şekilde TEK'e ya da görevli şirkete satılacağı kuralının fiili olarak TEK (TEAŞ/TEDAŞ)' a satılması şekline dönüştürüldüğü, ancak uygulamanın yasaya aykırı bir yönünün olmadığı görülmektedir.

Eskalasyon uygulamalarına gelince: 8.6.1998 tarihli eskalasyon ile ilgili olur gerekçesinde, önceki 14.11.1996 tarihli Bakan olurunun uygulamada bazı sorunlara neden

olduğu, bu olurun 1.maddesinde eskalasyon uygulamasında başlangıç tarihi fiyatlarının baz alındığı, ancak fizibilite raporlarının bakanlık ve ilgili kuruluşlarca değerlendirilmesi ve şirketler tarafından revize fizibilite raporlarının hazırlanması tahmin edilenden uzun zaman aldığı, şirketlerin de eskalasyon uygulanacağını dikkate alarak çalışmaların tamamlanmasında esnek davrandığı, ayrıca imtiyaz sözleşmesi imzalanmadan projenin teknik ve ekonomik yapılabilirliği kesinleşmemiş olmakla birlikte Bakanlığın imza tarihinden önce eskalasyon uygulanması yükümlülüğünü kabul etmiş olduğu belirtilerek bu tür problemleri çözmek amacıyla sözü edilen olurun alındığı görülmüştür.

Bakanlıktan Yüce Divana gönderilen 2 Mart 2006 tarihli yanıtta, sözleşmelerinde eskalasyon uygulanmayacaktır denildiği halde, bu olura dayanılarak fiyat artışı getirilen bir proje bulunmadığının bildirildiği anlaşılmıştır.

Bu itibarla; her iki olurda da hukuka aykırılık görülmemiş, yüklenen suç yasal unsurları itibarıyla oluşmamıştır.

Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla da asli zaman aşımı gerçekleşmiştir.

10 - İkili işbirliği anlaşmaları ile ilgili iddia:

DPT ve Hazine Müsteşarlığı'nın uyarıları dikkate alınmayarak ikili işbirliği uygulamalarına devam edilmesi, işlemler için ilgili kuruluşların görüşlerine başvurulmaması ve kamu yararı için rekabet ortamı yaratılmamak suretiyle sanık M. Cumhur Ersümer'in TCK 240. maddesini ihlal ettiği iddiasına gelince:

Hükümetler arası işbirliği anlaşmaları kapsamında sulama sektöründe sanık M. Cumhur Ersümer'in Bakanlığı döneminde:

1- İsrail ile 24.3.1998 tarihli ortak bildiri çerçevesinde, Yaylak Ovası Sulama proje inşaatı,

2- İspanya ile 13.1.1998 tarihinde yapılan mutabakat zaptı çerçevesinde Bozova Pompaj Sulaması 1. kısım İnşaatı,

3- Avusturya ile Haziran 1996 tarihinde Avusturya Federal Cumhurbaşkanı'nın ziyareti sırasında sorumlu bakanların anlaştığı belirtilerek,10.10.1997 ve 14.7.1998 tarihlerinde imzalanan mutabakat zaptı çerçevesinde Ermenek HES,

Projelerinin gerçekleştirilmesi için inşaatlara başlanılmış; projelerden birincisine ait protokol dönemin Devlet Bakanı Işın Çelebi, ikincisi Devlet Bakanı Güneş Taner üçüncüsüne ait protokol ise dönemin Bakanlık Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden tarafından imzalanmış ve inşaatlar henüz bitmemiştir.

DPT tarafından DSİ Genel Müdürlüğüne yazılan 20 Kasım 2000 tarihli yazıda Ermenek Barajı HES projesinin ekonomik olduğu bildirilmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Yasası'nın 89. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu'nun (9.6.1998 gün ve 11624 ve 11625 sayılı ve 29.6.1998 gün ve 98/11627 sayılı) kararlarıyla, Bozova Sulama, Ermenek HES İnşaatı, Suruç-Yaylak Ovası Sulama projesi ihale mevzuatı kapsamında çıkarılmıştır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından gönderilen 25.5.2006 gün ve 28146 sayılı yazı ekinde yer alan, ikili işbirliği protokolleri kapsamında yapılan projelerin, kredi anlaşmalarının kabulüne dair Bakanlar Kurulu Kararnamelerinin incelenmesinde:

Bozova Pompaj Sulaması 1. kısım İnşaatı projesinin, 6.7.2001, 17.9.2004 ve 3.2.2006;

Yaylak Ovası Sulama Projesinin 14.12.2000, 31.12.2004 ve 19.12.2005; Ermenek HES Projesinin 31.01.2002 tarihlerinde kredi anlaşmalarının Bakanlar Kurulu kararları ile uygun bulunduğu anlaşılmıştır.

Yaylak Ovası ve Bozova Sulama projeleriyle ilgili olarak Bakanlar Kurulu kararı alınması için DSİ tarafından Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığına yapılan 25.5.1998 ve 28.5.1998 tarihli başvurularda; projeleri gerçekleştirecek konsorsiyumların, DSİ mevzuatı içerisinde değerlendirildiğinde, teknik ve mali yönden yeterli oldukları da ifade edilmiştir.

Bu projelerin yapılması için, Hazine Müsteşarlığı ve/veya DPT'dan görüş alınması, ya da tekliflerin anlaşmanın yapıldığı ülkeden rekabet ortamı doğurabilecek biçimde alınmasının zorunlu bulunduğu veya ikili işbirliği projelerinin uluslararası kredili ihale yoluyla yapılması gerektiği hususunda mevzuatımızda bir düzenleme mevcut değildir.

Bu itibarla; ikilili işbirliği anlaşmalarıyla ilgili iddialara konu olaylarda görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun yasal unsurları bulunmamaktadır.

Esasen anlaşmaların imza tarihleri esas alındığında sanığın Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla zaman aşımı süresi de dolmuştur.

11- TEDAŞ'a ait bazı santrallerin işletme hakkı devri ile ilgili iddialar:

TEDAŞ'a ait bazı santrallerin işletme hakkının devri ihalelerinin değerlendirilmesi aşamasında, sanık M. Cumhur ERSÜMER'in bürokratlar ve ihaleyi alan firmalar üzerinde kazanmasını istediği firmalar ile kazanan firmaların ortaklık tesis etmeleri için baskı yapmak ve ihaleleri değerlendirmek üzere ikinci komisyonun oluşturulması için (3096 sayılı kanuna ve 85/9800 ve 87/11488 sayılı yönetmeliklere aykırı olarak) talimat vermek suretiyle ihaleye fesat karıştırma suçunu işlediği ve TCK 205. maddesi gereğince cezalandırılması iddiasına gelince:

Mülkiyeti kamuya ait üretim, iletim ve dağıtım tesislerinin bazılarının işletme haklarının belirli bir süreyle özel sektöre devrine imkân veren 3096 sayılı Kanunun 3 ve 5.maddeleri (ile 85/9799, 87/11488 ve 85/9800 sayılı Yönetmelikler) çerçevesinde işletme hakkı devirlerine ait ilan 24 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış ve teklifler 3.4.1997 tarihinde alınmıştır.

Aynı gün daha sonra Değerlendirme Komisyonunda da görev yapacak olan 9 kişiden oluşan, "Teklif Açma Komisyonu", ertesi güne kadar devam eden bir çalışma ile 150 teklifi açmıştır.

Bakan Recai Kutan'ın onayı ile 11.4.1997 tarihinde EİGM Yardımcısı Osman İlhan'ın başkanlığında 11 kişiden oluşan teklifleri "Değerlendirme Komisyonu" (alt Kurul) oluşturulmuştur. Komisyon çalışmalarına devam ederken, sanık M. Cumhur Ersümer 30.7.1997 tarihinde Bakan olmuştur.

Komisyonunda görüş ayrılığı olduğunu öğrenen sanığın isteği üzerine Komisyon Başkanı Osman İlhan "Bakanlık Makamına" hitaben yazdığı yazıda, komisyonun yaptığı ve yapmadığı işleri açıklamış ve bu yazıya Değerlendirme Raporu ve eki görüşleri de eklemiştir.

Bu yazı üzerine sanığın talimatı ve onayıyla Müsteşar Yurdakul Yigütgüden Başkanlığında (Müsteşar Yardımcısı Atıf Danışman, EİGM Mustafa Mendilcioğlu, EİGM Yardımcısı Osman İlhan ve TEDAŞ Genel Müdürü Kadir Ramazan Coşkun'un katılımıyla) bir üst kurul oluşturulmuştur.

Bu kurulun yasalara aykırı olarak oluşturulduğu iddiası, yasal boşluk bulunması ve 85/9799 sayılı Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretim Tesisi Kurma ve İşletme İzni Verilmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik Hükümleri' nin 5. maddesinin kıyasen uygulanmış olması ve ilk komisyonda üç farklı görüşün ortaya çıkıp uzlaşamaması nedenleriyle yerinde görülmemiştir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in müdahalede bulunduğu iddiasına konu olan bölgeler; 5 nolu Çanakkale-Balıkesir; 13 nolu Ankara-Kırıkkale, 14 nolu Konya – Karaman ve 19 nolu Sivas-Tokat-Yozgat bölgeleridir.

Bu bölgelerde tekliflerin değerlendirilmesi sonucu verilen kararlar 13.2.1997, 7.1.1998, 20.2.1998 ve 20.2.1998 tarihlerinde sanık M. Cumhur Ersümer tarafından onaylanmıştır.

Tanık Osman İlhan, kendisine taşıyamayacağı kadar bir baskı yapılmadığını, yönlendirme yapıldığını, Sivas ve Konya bölgeleri ile ilgili sanık Bakan ile doğrudan bir temasının olmadığını, Şara ve Özkaymak kazansın şeklinde talimat verilmediğini;

Soruşturma komisyonundaki beyanında; sanığın 5. bölgede proje için fizibilite veren ve Dardanel AŞ'nin sahibi Niyazi Önen'in de yer aldığı Best grubunun durumunu sorduğunu, “ Niyazi bey benim için çok önemlidir, siyasetimde de önemli bir yeri var. Seninle daha iyi şartlarda da çalışırız “ dediğini, bu şekilde bu firmanın kazanmasını empoze ettiğini;

Alt komisyon üyesi tanık Murat Yılmaz, Osman İlhan'ın sanık M. Cumhur Ersümer'in kendisine şirket ismi vererek, “ bu firmaların durumlarına bakar mısın “ dediğini, ancak firma isimlerini hatırlayamadığını beyan etmiştir.

Keza tanıklardan yine alt komisyon üyesi Mustafa Çetin de benzer şekilde anlatımda bulunmuş, Murat Yılmaz'e, Osman İlhan'ın, sanık M. Cumhur Ersümer'in bazı firmaların durumlarını sorduğunu ifade ettiğini belirterek, hatırladığı kadarıyla bu bölgelerin Balıkesir, Çanakkale, Ankara ve Kırıkkale bölgeleri olduğunu söylemiştir.

Çanakkale- Balıkesir bölgesinde işletme hakkını kazanan Korona firmasının ortaklarından Recep Buran ve Cemal Eligül benzer beyanlarında, bu bölgenin işletme hakkının niçin kendilerine verilmediğini bilemediklerini, ihaleyi kazandıktan sonra, başka bir firmayla ortaklık tesis etmeleri hususunda herhangi bir baskıya maruz kalmadıklarını, işi alamayınca Bakanlık aleyhine yasal yollara başvurmadıklarını;

Yine aynı firmanın ortaklarından Tanık Yiğit Akbaş, ortaklık tesis edilmesi hususunda Best firmasıyla görüştiklerini, ancak ortaklık tesis edilmesi için kendilerine herhangi bir telkin ya da tavsiyede bulunulmadığını,

Tanık Cevdet Çavuşoğlu, 14. bölgenin kendilerine verilmesi için Rahim Özkaymak isimli kişinin firması ile ortaklık tesis edilmesi hususunda, sözleşme görüşmelerini yürüten Ahmet Yıldız'ın Bakanlıktan kendilerine baskı yapıldığını ifade ettiğini;

Tanık Pakize Yıldız, işi kazanmalarından sonra, Bakanlıktan, başka firmalarla ortaklık tesis edilmesi hususunda baskı yapıldığını eşi Nazif ve kayınbiraderinden (Ahmet Yıldız'dan) duyduğunu;

Tanık Ahmet Yıldız, 14. bölgede İHD için verdikleri teklifte birinci olduklarını, ancak kendilerine bu güne kadar işi kazandıklarına dair bildirimde bulunulmadığını,

Bakanlık bürokratları ile görüşmelerinden Rahim Özkaymak isimli kişi ile ortaklık tesis edilmesi hususunda telkinler yapıldığını; ortaklık tesis edilmesi hususunda Rahim Özkaymak ve iki oğlu ile birlikte yaptıkları ve bir birbuçuk yıl süren görüşmelerde anlaşmaya varamadıklarını, Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden, Müsteşar Yardımcısı Haldun Danişman ve EİGM'ü Mustafa Mendilcioğlu'nun da Rahim Özkaymak'ı desteklediklerini, Bakan'ın da bu kişiye söz verdiğini söylediklerini, hatta, Konya Göksu santrali rehabilitasyon projesini kazanmalarına rağmen işin bir türlü neticelenmemesi üzerine, EİGM'ü Mustafa Mendilcioğlu'nun kendisine " Konya işini Özkaymaklar ile halletmedikçe bu işin olması mümkün değil, unut dediğini; birden fazla yaptığı görüşmelerde sanığın aynı telkinlerde bulunduğunu;

Tanık Rahim Özkaymak ise, Ahmet Yıldız'ın beyanlarını doğrulamamış, 3.2.1998 tarihli ortak Girişim Protokolü imzalandığını, bu protokol gereğince, Ahmet Yıldız ve Şükrü Koçoğlu'nun % 36 paya, Konya grubu olarak kendilerinin da % 64 paya sahip olacağını kararlaştırıldığını, ancak Ahmet Yıldız'ın tutarsız tavırları nedeniyle ortaklığın gerçekleşmediğini ifade etmiş;

Tanık Şükrü Koçoğlu, Rahim Özkaymak'ın anlatımları doğrultusunda açıklamalarda bulunmuş;

Tanık Fevzi İşbaşaran da tanık Ahmet Yıldız ile sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in iki defa görüşmelerini sağladığını, ancak bu görüşme sırasında Rahim Özkaymak ile ortak olmaları hususunda bir konuşma geçmediğini,

Tanık Ahmet Yıldız'ın içinde bulunduğu konsorsiyum ortaklarından tanık Eşref Selçuk Ural ise, kendilerine Rahim Özkaymak isimli kişinin kurduğu (SEDAŞ AŞ) firmaya ortak olmaları hususunda bir baskı yapılmadığını, Sedaş AŞ'yi bölge şirketi olması ve finansal kaynak olarak kullanılması için ortak olarak almayı uygun gördüklerini, ancak şirket kuruluşunda, hisse dağılımları ile ilgili olarak sıkıntı yaşandığını, Ahmet Yıldız'ın karşı çıktığını,

Söylemişlerdir.

5.görev bölgesinde, Korona Mühendislik Elektrik Sanayi Ticaret AŞ, Yiğit Akbaş, Recep Burhan ve Cemal Eligül'den oluşan konsorsiyum birinci olmuştur.

Bu bölge için aralarında Best " isimli pilot firmanın bulunduğu, sekiz oluşumun teklif verdiği, bu firmanın ortaklarının da Çanakkale Seramik, Çanakkale Dardanel, Çanakkale Ticaret Odası, Çanakkale Sanayi Odası ve Tedaş çalışanları olduğu görülmüştür.

Yukarıda kısaca anlatımlarına yer verilen Osman İlhan, Murat Yılmaz ve Mustafa Çetin'in birbirlerini tamamlayan beyanlarından sanığın kazanmasını istediği firmayı, teklifleri değerlendirme komisyonu başkanına bildirdiği, bu şekilde değerlendirme komisyonunun özgürce karar alma sürecine müdahalede bulunduğu, ancak Komisyonun herhangi bir firma tespiti yapmadan, üst komisyon oluşturulmak suretiyle görevine fiilen son verildiği, üst komisyon tarafından da sanığın istediği firma olan Best pilot firmasının değil Korona AŞ önderliğindeki konsorsiyumun birinci olarak tespit edildiği belirlenmiştir.

Mevcut deliller sanığın ihaleye Best grubu lehine müdahale ettiğini sabit kılmuştur.

Tanıklar Ahmet Yıldız, Cevdet Çavuşoğlu ve Pakize Yıldız'ın ayrıntılı ve oluşturma uygun beyanlarından, özellikle tanık Ahmet Yıldız'ın sanık Bakan'la görüşme ihtiyacı

duyması, tanık Fevzi Başaran'ın beyanına göre de iki kez görüşmeleri, Konya-Karaman Bölgesinde sanığın bazı firmalar lehine baskı ve müdahalelerde bulunduğunu kabul için yeterli delil olarak değerlendirilmiştir.

Ancak, sanığın baskı yaptığı subut bulan bu bölgelerdeki işletme hakkı devirleri için gerekli olan Bakanlar Kurulu kararları ETKB'nun 11 Mart 2005 tarihli Yüce Divana gönderdiği yazıdan da anlaşıldığı üzere çıkarılmamış, fiili devirler yapılamamıştır. Dolayısıyla olayda herhangi bir kamu zararı oluşmamıştır.

Fiiller işlendiği tarih itibarıyla ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmamakla birlikte, görevde yetkiyi kötüye kullanmak suçu yönünden ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Yasanın 257/1 maddesinde yer alan görevde yetkinin kötüye kullanılması suç tipinin oluşması için, bir mağduriyetin olması veya kamu zararına neden olunması ya da kişilere haksız bir kazanç sağlanması gerekmektedir.

5. bölgede sanığın lehine müdahalede bulunduğu firmanın kazandırılmaması ve bu sonucun sanık tarafından onaylanması ve bir yargı kararının araya girmesiyle sözleşme imzalanamaması nedeniyle fiil yeni düzenlemedeki unsurlar açısından suç oluşturmamaktadır.

14. bölgede ise, sanığın işletme hakkıyla ilgili ihaleyi kazanan Ahmet Yıldız'a bir ortaklık kurması için baskıda bulunduğu, adı geçen önderliğindeki konsorsiyumun oluşturduğu sermaye şirketiyle sözleşme imzalamayarak mağduriyetine sebebiyet vermek suretiyle hem suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı TCK'nun 240 hem de 5237 sayılı TCK'nun 257/1 maddesinde düzenlenen görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu işlediği sabit olmuştur.

Suç, 4616 sayılı Yasa kapsamında kaldığı gibi, işlendiği tarih ve Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla zamanaşımına da uğramıştır.

12- Yap işlet santralleri ile ilgili iddialar:

Yİ Modeli ile yapılması öngörülen İskenderun ithal kömür, Ankara, Gebze, Adapazarı ve İzmir (Aliağa) doğal gaz santralleri için firma teklifleri alındıktan sonra, değerlendirilmesi, sözleşme imzalanması, açıklama tutanakları ve değişiklik protokolleriyle, ihale usul ve esaslarına aykırı işlemler yapıldığı, ihale teklif ve bazının bozulduğu, yapılan müdahalelerle rekabetin önlenildiği, firmalar lehine haksız kazanç sağlandığı, bu şekilde ihaleye fesat karıştırıldığı ve sanık M. Cumhur Ersümer'in TCK 366,205 ve 80. maddeleri gereğince cezalandırılması iddiasına gelince:

Danıştay'ın Yİ Modeliyle yapılması kararlaştırılan santrallerin işlemlerinin yürütülmesini durdurması üzerine ve sanığın bakan olmasından sonra 4283 sayılı Yasa çıkarılmış, geçici 1. maddesi gereğince de Yİ Değerlendirme Komisyonu değerlendirme çalışmalarına tekrar başlamıştır.

Değerlendirme Komisyonu 1.10.1997 tarihli raporunu TEAŞ Yönetim Kuruluna sunmuş, Yönetim Kurulu da 3.10.1997 tarihli kararı ile projelerin verileceği firmaları tespit etmiş; Bakanlık tarafından tesis kurma ve işletme izni verilmesinden sonra, sözleşme taslaklarının teklif mektuplarına göre yeniden düzenlenmesi amacıyla "Yap İşlet Komisyonu" kurulmuştur.

İddia esas itibarıyla üç ana başlık altında toplanmaktadır:

Birincisi; tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden'in değerlendirme komisyonunun bazı üyelerini ziyaret etmesi, 22.9.1997 tarihinde TEAŞ Genel Müdürü Zeki Köseoğlu'na gönderdiği kanuni olmayan imzasız faks yazısında " Yap İşlet Santrallerinin Sonuçlandırılmasında Uygulanacak Esaslar " başlıklı değerlendirme sırasında dikkate alınması gereken bazı kıstaslara yer verilen talimat;

İkincisi; tekliflerin sonuçlandırılmasında 4283 Sayılı yasa ve ilgili yönetmelik hükümlerine aykırı olarak, santral yapımları şirketlere birincilik sırasına göre değil özel tercihlere göre verilmesi;

Sonuncusu da; şartnamede öngörülen 1000 mw kapasitenin bir firmanın teklifini değerlendirmek amacıyla, önce 21.12.2998 tarihinde 1100 mw'a, bir gün sonra da 1210 mw'a çıkarılması ve işi alan firmanın yıllık üretim miktarları ve çalışma saatlerine ilişkin sonradan verdiği tekliflerin Yönetmeliğin 17. maddesine aykırı olarak kabul edilmesidir.

4283 Sayılı Kanun hükümlerine göre tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında tüm yetki TEAŞ'a aittir.

Zira 4283 Sayılı Yasanın 3. maddesinde belirtildiği üzere alınan teklifler, TEAŞ tarafından bu Kanun ve yukarıda sözü edilen Yönetmelik hükümleri çerçevesinde değerlendirildikten sonra teklifi uygun görülen üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa bildirilecektir.

Bakanlık, değerlendirme aşamasında görevini aşarak, Müsteşarlık Makamından TEAŞ Genel Müdürüne komisyonun değerlendirme çalışmalarında dikkate almasını istediği faks talimatını göndermiş ve Genel Müdür de talimatı Yİ Değerlendirme Komisyonuna ulaştırmıştır.

Bu talimatla, işe yeterliliği olmayanlara avantaj sağlanmakta ve Değerlendirme Komisyonunun görevine müdahale edilmektedir.

Tanık İhsan Gediz Lekesiz, Fizibilitelerin değerlendirilmesi aşamasında Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden ve bir müsteşar yardımcısının Komisyon üyelerini ziyaret ederek, kimin birinci olacağını öğrenmeye çalıştıklarını ve bunun ilk defa olduğunu söylemiş, ziyareti dönemin TEAŞ Genel Müdürü tanık Mehmet Zeki Köseoğlu da kaçamaklı olarak doğrulamıştır.

Öte yandan, TEAŞ Yönetim Kurulu " Gebze, İzmir ve Adapazarı doğal gaz santrallerinin en uygun teklif veren INTERGEN-ENKA konsorsiyumuna; İskenderun Santralının, serbest bölge dışında bir yerde arazi temin etmesi ve bir maliyet artışı talep etmemesi ve birinci firmanın fiyatına inmesi kaydıyla SIMENS-STEAG konsorsiyumuna; Ankara Doğal Gaz santralının teklif sahibinin birinci olan firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla, NATIONAL POWER-BAYINDIR-MİMAG konsorsiyumuna verilmesine " yönelik 3.10.1997 tarihli kararı almıştır.

Bu karar sanık M. Cumhur Ersümer tarafından 24.10.1997 tarihinde uygun bulunarak, aynı tarihte firmalara ruhsat ve izin verilmiştir.

Yap İşlet modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin kurulması ve İşletilmesi İle Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında 97/ 9853 sayılı Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde "...alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir..."

denilmesine karşın, sanık tarafından TEAŞ Yönetim Kurulu'na yapılan müdahaleler sonucu olarak, değerlendirmede birinci gelmeyen şirketin uygun teklif verdiği tespiti yapılmıştır.

Nitekim tanıklardan;

Mehmet Zeki Köseoğlu, TBMM Soruşturma Komisyonundaki beyanında; "...bakanın kendilerine, santrallerden üçünü Amerikalılara, bir tanesini Almanlara, bir tanesini de İngilizlere verin dediğini..." ifade etmiştir.

Duruşmadaki yeminsiz anlatımında, Soruşturma Komisyonundaki beyanını kısmen doğrulayarak zaman zaman bakanlık ve müsteşarlık makamlarıyla konuşmaları olduğunu söylemiştir.

Birsel Sönmez, sanığın bu işi bölün, böyle büyük santraller ve büyük işler başbakan ya da bakanın haberi olmadan kimseye verilemez dediğini,

Necip Timuçin Tümer ve Nedim Seçkin Ülgen de Genel Müdür Mehmet Zeki Köseoğlu'nun sanıkla temasta olduğunu, Bakan'ın talimatı varsa ona söylediğini ve Genel Müdür tarafından iletildiğini;

İfade etmişlerdir.

Tanık beyanları ve faksla verilen talimat içeriği sanığın müdahalesini açıkça ortaya koymakta ve subuta erdirmektedir. Müdahaleler sonucunda birinci sıraları alan konsorsiyumlar mağdur edilmiş, ikinci sırada olan firmalara ise menfaat sağlanmıştır.

Diğer taraftan; sanık, TEAŞ Genel Müdürü Zeki Köseoğlu ve Genel Müdür Yardımcısı Muzaffer Selvi vasıtasıyla Yönetim Kurulunun 22.12.1998 tarihli kararı almasını sağlamış, bu suretle İskenderun ithal kömür santralının kapasitesi şartnameye aykırı olarak, şirketin istemi doğrultusunda, 1100 megavattan 1210 megavata çıkarılmış; yıllık üretim miktarları (bu şekilde firmanın garantili elektrik alım kapasiteleri) artırılmış ve çalışma saatleri firma lehine değiştirilmiştir. Yapılan bu işlem 97/9853 Sayılı Yönetmeliğin 17. maddesine ve Şartnamenin 18. maddesine aykırı olup kamu zararı oluşturan ve firmaya menfaat sağlayan işlemlerdir.

Sözleşme tasarısında yapılan bu değişiklikten sonra tasarı ve ekleri, Hazine garantisi işlemleri için Hazine Müsteşarlığına gönderilmiş, konuyu inceleyen Hazine Müsteşarlığı, TEAŞ'a hitaben yazdığı 30.12.1998 tarihli yazıda, diğer bazı çekinceler yanında santral kapasitesinin Yönetim Kurulu kararıyla 1100 den 1210 MW çıkarıldığını, ihaleye Bakanlar Kurulu kararı ile çıktığını, kapasitenin yönetim kurulu kararı ile değiştirildiğini bunun yanlış olduğunu belirtmiştir.

Bu konuda tanık olarak dinlenen;

Nedim Seçkin Ülgen, sözleşme görüşmeleri yapılırken şartnameye uygun olmayan bazı değişikliklerin yapıldığını, şartname ile bir bağının kalmadığını, sözleşmelerin, şartname eki sözleşmeye ya da yapılan ihaleye atıf yapılmadan tamamen bağımsız sözleşmeler olarak imzalanıp, yönetim kurulunun da onayı ile yürürlüğe konulduğunu;

Keza adı geçen tanık dosya arasında bulunan ve 18.1.2001 tarihinde " Beyaz Enerji " soruşturması kapsamında sanık sıfatıyla alınan ifadesinde de İskenderun Santrali'nin kapasitesinin 1210 MW çıkarılmasının şartnameye aykırı olduğunu, şartnamede 1210 mw gücünde bir santral gösterilmiş olsaydı, ihaleye katılan firma sayısının daha fazla olabileceğini;

Sözleşme görüşmelerini yürüten komisyonun üyeleri olan İhsan Gediz Lekesiz, Saba Soytekin, Mehmet Hergül Yazar, İskenderun Santrali'nin kapasitesininin 1000 megavattan 1210 megavata çıkarılmasınının şartnameye aykırı olduğunu;

İfade etmeleri ve TEAŞ Yönetim Kurulunun 21.12.1998 tarihli toplantısında, santralin kurulu gücünü 1100 mw olarak belirlediği halde, bir gün sonra kendiliğinden toplanarak, kapasitesini şartnameye aykırı olacak biçimde 1210 mw'a çıkartması ve firmanın teklif tarihinden sonra verdiği mektuptaki yıllık üretim miktarlarını ve çalışma saatlerini kabul eden ve firmaya çıkar sağlayan kararları alması karşısında, yapılan büyük çaptaki değişikliklerin TEAŞ yönetim Kurulunun inisiyatifi ile yapılamayacağı, tanıklar TEAŞ yönetim Kurulu üyeleri Birsal Sönmez ve Necip Timuçin Tümer'in beyanlarında söyledikleri gibi, TEAŞ Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı Zeki Köseoğlu aracılığıyla sanık tarafından yaptırıldığı subuta ermiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sıfatıyla sanığın ilgili kuruluş statüsünde olan TEAŞ üzerinde gözetim, denetim ve ayrıca Genel Müdürü ile Yönetim Kurulu başkanını ve dört üyesini atama yetkisi bulunmaktadır.

Yönetmeliğin 26. maddesi ne TEAŞ'a ne de Bakanlığa keyfi karar alma yetkisi vermiştir; hukuka aykırı hiçbir işlemi de korumaz. Dolayısıyla uygun teklifi belirleme ve kabul edip etmeme yetkisi hukuka aykırı biçimde kullanılamaz. Nitekim sanık bunu bildiği için yönlendirme amaçlı müdahalesini tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında yapmıştır.

Sanığın sübut bulan fiilleri, suç tarihinde yürürlükte bulunan TCK 205. maddesindeki ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşmasında aranan, Devlet zararı unsuru gerçekleşmemiştir. Zira kazandırılan firmalar birinci gelen konsorsiyumun teklifine inmeyi kabul ettikleri için Devletçe bir zarar doğmamıştır. Bu nedenle bu suçun unsurları oluşmamıştır.

Ancak, fiiller hem suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 hem de 5237 sayılı TCK' daki görevde yetkinin kötüye kullanılması suçunu oluşturmaktadır.

Fakat suçlar işlendikleri tarihler (22.9.1997, 3.10.1997 ve 22.12.1998) itibarıyla 4616 sayılı Yasa kapsamında kaldığı gibi, lehe hüküm olan 765 sayılı TCK 102/4 maddesinde öngörülen zamanaşımı sanığın Yüce Divana sevk tarihi itibarıyla dolmuştur.

13- Mavi Akım sözleşmesi ile ilgili iddialar:

Mavi Akım projesiyle ilgili olarak Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 3.12.2003 gün ve 341-385 sayılı kararıyla TCK'nun 240. maddesi uyarınca mahkûmiyetlerine karar verilen Botaş Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerinin cezalandırılmasına konu olan eylemlerin (Bakanlıkça ihale yöntemi, fiyatlandırma, inşaa durumu vb. konularda BOTAŞ'dan detaylı bilgiler istendiği dikkate alınarak) sanık M. Cumhur Ersümer hakkında da geçerli olduğu ve TCK 240. maddesine göre cezalandırılması gerektiği iddiasına gelince:

Yüce Divana sevk kararınının atıf yaptığı Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesininin 2002/341 esas sayılı dosyasındaki fiiller başlıca iki grupta toplanmaktadır.

İlki, Mavi Akım projesinin ihalesiz OHS konsorsiyumuna verilmesi ve Erzurum - İmranlı, Kayseri-İmranlı hattı yerine Doğubeyazıt-Erzurum hattı yapım fiyatı esas alınmak suretiyle 75.000.000 ABD doları pahalıya yaptırılmasıdır.

Diğeri ise koşulları oluşmadığı halde konsorsiyuma avans ödemesi yapılmasıdır.

Ankara–Samsun Doğal Gaz Boru Hattı inşaatı ihale işlemleri ile ilgili olarak, BOTAŞ Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı Gökhan Yardım, Yönetim Kurulu Üyeleri Hayri Nadir Bıyıkoğlu, Uğur Başer, Kutluhan Çınbay ve Arif Bilal Uzuner'in hükümlülüklerine dair Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 3.12.2003 gün ve 341-385 sayılı kararı temyiz incelemesi sonucu, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK hükümleri karşısında yeniden değerlendirme yapılması için bozulduğu, yeniden yapılan yargılamada alınan bilirkişi raporuna itibar edilerek tüm sanıkların beraatlerine karar verildiği, kararın kesinleşmediği, Mahkemenin 18.1.2007 günlü yazısı ekindeki duruşma tutanağının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Toplam 16 milyar m³ doğal gaz alımını içeren ve 25 yıl süreli olması öngörülen Rusya Federasyonu doğal gazının, Karadeniz üzerinden Türkiye'ye nakline dair 15 Aralık 1997 tarihinde (Türkiye adına dönemin Bakanı sanık M. Cumhur Ersümer ve Başbakanı Mesut Yılmaz tarafından) imzalanan doğal gaz sevkiyatına yönelik Hükümetlerarası anlaşma, TBMM tarafından uygun bulunarak, 12 Mayıs 1998 gün ve 23340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Sözleşmesinin 3. maddesine göre, boru hattı Rusya Federasyonu topraklarında ve Karadeniz altında RAO Gazprom tarafından, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında (Samsun–Ankara arasında) RAO Gazprom'un ana inşaat şirketi ve Türk şirketleri ile oluşturulan konsorsiyum tarafından yapılacaktır. Sözleşmede ihaleyle ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

Rusya Federasyonu inşaat şirketi (Stroytransgaz) 18.12.1997 tarihinde Türk ortaklarını bildirmiş ve bu şekilde OHS konsorsiyumu oluşturulmuş, bir başka firmadan (Tümaş) fizibilite alınarak, daha sonra oluşturulan alt ve üst komisyonlar vasıtasıyla pazarlık görüşmeleri yapılarak inşaat bedeli belirlenmiş, OHS konsorsiyumu ile Botaş arasında 5.5.1999 tarihinde, yapılacak işin ana esaslarını belirleyen sözleşme imzalanmıştır.

Kanun hükmü haline getirilen sözleşmenin 3. maddesi dikkate alındığında işin olası pahalı yaptırılması, usulsüzlükler ve kanunsuzlukların dışarıda tutulmak üzere Botaş tarafından ihale yapılmadan pazarlık usulüyle verilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

İşin pahalı yaptırıldığı iddiasıyla ilgili olarak Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nin (2006/ 291 esas sayılı) dosyasında mevcut olup bir örneği de Yüce Divan dosyasına gönderilen 11.12.2006 tarihli bilirkişiler raporunda yapılan değerlendirmelere bağlı olarak Samsun – Ankara Boru Hattının, Erzurum-İmranlı Boru Hattı'na göre daha pahalı yaptırıldığını söylemenin mümkün olmadığı, bu hattın pahalı yaptırıldığı şeklindeki iddianın yerinde görülmediği görüşü bildirilmiştir. Dosyada, bu hattın pahalı yaptırıldığı iddiasını kanıtlayacak hiçbir delil mevcut değildir.

Koşulları oluşmadığı halde avans ödemesi yapıldığı iddiasına gelince:

Dosyadaki bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda: Öncelikle taraflar arasında yapılan ticari anlaşmada, avans ödenmesiyle ilgili bir düzenleme ve avans ödenmesini belirli koşulların gerçekleşmesine bağlayan bir hüküm yer almamaktadır.

Avans ödemesi koşulları 26.11.1998 günlü ve 669/7 sayılı Botaş Yönetim Kurulu toplantısının (A) bendinde alınan kararda tespit edilmiştir. Bu karar 5.5.1999 tarihli sözleşmenin 5. maddesine aynen yansıtılarak her iki tarafça imzalanmıştır.

Rusya- Samsun arasındaki deniz geçişinin finansmanının temin edilmesi ve buna ait malzeme siparişlerinin verildiğine ilişkin teyitlerin alınmasına ilişkin koşulların uzun süre yerine getirilememesi ve ancak inşaatın tamamlanabilmesi için gerekli olan avans ödemesinin temini amacıyla Botaş Yönetim Kurulu 14.07.1999 gün ve 692/4 sayılı kararı ile avans ödenmesine yönelik 26.11.1998 günlü kararı iptal ederek, yeni bir karar almış ve bu karar 30.7.1999 tarihli yeni sözleşmenin 5. maddesine aynen geçirilmiştir (ek: B/261). Buna göre; hattın Gazprom'dan kaynaklanan nedenlerden dolayı gerçekleşmemesi halinde sözleşmenin ekinde yer alan Gazeksport tarafından verilen garanti uyarınca avans ödemesinin yürürlükte olan Botaş-Gazeksport kontratıyla ilgili ödemelerden mahsup edilmesi koşuluyla avans ödemesi yapılması kararlaştırılmıştır.

Bu hüküm uyarınca 31.07.1998 ve 30.07.1999 tarihlerinde toplam 50.962.500 dolar avans ödenmiş, bu miktar kadar da banka teminat mektubu alınmıştır.

Yapılan bu uygulamadaki amacın, işin bir an önce bitirilmesini sağlamak olduğu belirlenmiştir.

Bu itibarla; olayda OHS konsorsiyumuna haksız çıkar sağlandığına dair delil elde edilememiştir.

14- Anlaşmaların TBMM'ne sunulmaması:

Bakanlar Kurulundan alınan bir yetki ile hareket edilmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde yapılan anlaşmaların ve Side letter'in Resmi Gazete'de yayımlanmaması ve TBMM'nin bilgisine sunulmaması eyleminden dolayı sanık M. Cumhur ERSÜMER hakkında TCK 230. maddesinden cezalandırılması iddiasına gelince:

Milletlerarası anlaşma doktrinde; uluslararası hukuk kişileri arasında, uluslararası hukuka tabi, hukuki sonuçlar doğurmak üzere meydana gelen irade uyumu, olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası hukuka tabi olma anlaşmanın önemli bir unsurudur. Zira devletler özel kişiler gibi davranıp, örneğin bazı alım-satım veya yatırım sözleşmelerini iç hukuk kurullarına tabi olarak yapabilirler. Bu işlemlerin milletlerarası anlaşma sayılamayacağı ise şüphesizdir.

Batı hattından ek gaz alım anlaşmalarının bir tarafı, ortakları arasında Rusya Federasyonu'nun doğal gaz satış şirketi de bulunan TURUSGAZ, diğer tarafı Botaş'dır. Her ikisi de Türk şirkettir.

Milletlerarası anlaşma tanımı dikkate alındığında, yapılan bu anlaşmaların milletlerarası bir anlaşma olmadığı açıkça anlaşılabilir, dolayısıyla TBMM'nin bilgisine sunulması zorunluluğu da bulunmamaktadır.

Kaldı ki olayda herhangi bir kamu zararı doğmadığı veya kişilere haksız bir çıkar sağlanmadığı ya da mağduriyete neden olunmadığından TCK'nun 257. maddenin 2. fıkrasında yer alan görevi ihmal suçunun unsurları bulunmamaktadır. Ayrıca zamanaşımı da gerçekleşmiştir.

15- YİD santrallerine yakıt farkı ödenmesi hakkındaki iddia:

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılmasına ve Elektrik Enerjisi Fonu'ndan 117.302.290,62 ABD Doları

yakıt farkı ödenmesine neden olmasından dolayı TCK'nun 205 maddesinden cezalandırılmasına ilişkin iddiaya gelince:

Tanıklar Gökhan Yardım, Muzaffer Selvi ve Emine Gülseren Kamçı'nın da ifade ettikleri gibi, Botaş sözleşme hükümlerine göre YİD santrallerine doğal gaz vermekle yükümlü olup, tersi durumda Hazine garantisi nedeniyle tazmin söz konusu olabilecektir. Bu nedenle kesilebilir müşteri statüsünde olmayan YİD santrallerine öncelikle gaz verme zorunluluğu bulunmaktadır. Hamitabat ve özel sektöre ait bazı santraller, doğal gazdan ayrı olarak motorinle çalışabilmektedir. O dönemde Batı hattından alınan gazda azalma olması ve Cezayir'den gelecek olan LPG taşıyan gemilerin gecikmeleri ve elektriğe duyulan ihtiyaç üzerine, ikincil yakıtla çalışmaları mümkün olan YİD santrallerine ikincil yakıtla çalıştırılması talimatı verilmiş, Tüpraş 400 denilen ikincil yakıtın kullanılması nedeniyle ortaya çıkan maliyet farkının ödenmesi gündeme gelmiştir.

TEAŞ'ın Botaş'a gönderdiği 21.12.1999 tarih ve 1551 sayılı ve 5.1.2000 tarihli 23-29 sayılı yazılardan da olayın bu şekilde gerçekleştiği, doğal gazın ikincil yakıtla çalışma özelliği bulunmayan santrallere yönlendirildiği ifade edilmiştir. TEAŞ ve Botaş arasında ödemenin kimin tarafından yapılacağı konusunda anlaşmazlık çıkınca ve Elektrik Enerjisi Fonu(EEF) yönetmeliği bu tür durumlarda ödeme yapma imkânı vermediği için, Yönetmelik Bakanlar Kurulunun 18.7.2000 tarih ve 2000/ 1057 sayılı kararıyla değiştirilmiş ve 23.8.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. EEF Yönetim Kurulu 10.8.2000 tarihinde aldığı kararla Ocak, Şubat ve Mart ayları için toplam 117.302.290.62 ABD Dolarının Fon tarafından ödenmesine karar vermiş, Yönetmeliğinin 8. maddesi gereğince de bu karar fonun ita amiri sıfatıyla sanık M. Cumhur ERSÜMER tarafından onaylanmıştır.

Diğer taraftan, YİD santrallerine aylık program miktarından fazla üretim yaptırıldığı iddiası, öngörülenden fazla üretim yaptırılmadığına ilişkin dosyada mevcut TEİAŞ Genel Müdürlüğünün 10.5.2004 gün ve 236 sayılı yazıları karşısında yerinde görülmemiştir.

Görüldüğü üzere yapılan işlemlerin hukuka aykırı olduğuna ve Devlete zarar verdiğine dair deliller elde edilememiş; esasen olayda TCK'nun 205. maddesindeki ihaleye fesat karıştırma suçunun yasal unsurları da bulunmamaktadır.

B- Sanık Zeki Çakan'a isnat edilen iddialar:

1- Hatalı enerji politikalarının sürdürüldüğü, bu cümleden olarak;

a- Sanık Zeki Çakan'ın; yapılan doğal gaz anlaşmaları arz fazlasına sebep vermesine rağmen, plansız programsız politikaları devam ettirdiği; zamanındaki uygulamalarla Devleti büyük kamu zararlarına uğrattığı;1997 yılı ve sonrası Bakanlık kontrol ve sorumluluğunda yürütülen otoprodüktör uygulaması, normal amaç ve işlevi dışına çıkarılarak serbest sanayici santralleri haline dönüştürüldüğü, gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek atıl kapasite oluşmasına ve kamu zararı doğmasına sebebiyet vererek, görevin gerektirdiği faaliyetleri yapmamak suretiyle Devlet alım satımına fesat karıştırıp satıcı firmalar lehine çıkar sağlayarak TCK'nun 205. maddesini ihlal ettiği;

b- 9.11.2001 tarihinde göreve başlayan Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na (EPDK) ait münhasır yetki Bakanlık tarafından kullanılarak yetki aşımında bulunmak suretiyle, TCK'nun 240. maddesine aykırı davranarak görevini kötüye kullandığı;

İddialarına gelince:

(a) bendinde yer alan iddianın değerlendirmesinde:

Türkiye'nin imzaladığı uluslararası doğal gaz anlaşmalarına bakıldığında sanığın Bakanlıği döneminde herhangi bir doğal gaz anlaşması imzalanmadığı tespit edilmiştir.

4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasasının 1. ve Elektrik Piyasası Şebeke Yönetmeliğininin 4. maddesinde otoprodüktör, esas olarak kendi elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak üzere elektrik üretimi ile iştiğal eden tüzel kişilik olarak tanımlanmıştır.

Sanık Zeki ÇAKAN'ın Bakanlıği döneminde 2001 yılında 146.56 MW toplam kurulu gücü olan 18 adet, 2002 yılında ise toplam kurulu gücü 735.20 MW olan 21 adet olmak üzere toplam 39 adet otoprodüktör santrali tesisi izni verilmiş, 2001 yılında üçü, 2002 yılında da dokuzu işletmeye geçmiş, sözleşmelerde alım yükümlülüğü bulunmamasına rağmen elektrik arz sıkıntısı yaşandığı Aralık 2001- Şubat 2002 tarihleri arasında sözleşmesi imzalanan AK Enerji AŞ'nin Uşak'ta bulunan otoprodüktör santralinden toplam 5.09 milyon kWh (KDV hariç 4666.247.4555.093 Tl karşılığı) elektrik alımı yapılmış, bu tarihten sonra Bakanlıği süresinde otoprodüktör santrallerinden başkaca alım yapılmamıştır.

TEİAŞ'ın 9.9.2005 günlü ve 1759 sayılı yazılarında, 2001 ve 2002 yıllarında kamu santrallerinde otoprodüktör santrallerinden kaynaklanan atıl kapasite oluşmadığı bildirilmiştir.

Tanıklar dönemin Enerji İşleri Genel Müdür Yardımcıları Budak Dilli ve Metin Başlı, TEDAŞ Genel Müdür Yardımcısı Ömer Esirgemez ve Termik Santraller Daire Başkanı Tuncay Derman, 1999–2001 yılları arasında kamunun elektrik ihtiyacını karşılamak üzere otoprodüktör santrallerinden üretim fazlası elektriğinin satın alındığını söylemişlerdir.

Bu itibarla, hiçbir delille desteklenmeyen iddianın esasen ihaleye fesat karıştırmaya suçuyla da bir ilgisi bulunmadığı açıkça görülmektedir.

(b) bendinde yer alan iddianın değerlendirmesine gelince;

3.3.2001 tarihinde 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu (EPK) yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanunun geçici 3.maddesi Bakanlıği, Kurulun oluşumuna ve Yasanın öngördüğü yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar elektrik enerjisi arz güvenliği açısından acil hallere münhasır olmak üzere gerekli önlemleri alma yetkisini vermiştir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu 9.11.2001 tarihinde göreve başlamış ve Bakanlıği'nin Yasanın geçici 3. maddesindeki otoprodüktör lisansı vermesi dahil tüm yetkileri Kurula geçmiştir.

Bakanlıği'nin yetkisi sona ermiş ve Bakanlık Hukuk Müşavirliğince de bu doğrultuda görüş bildirilerek yetkinin Kurula geçtiğine dikkat çekilmiş olmasına ve Kurulun da bu mahiyetteki yazısına rağmen, sanık Zeki Çakan otoprodüktör santrali sözleşmeleri için olurlar vermiştir.

Bakanlık Hukuk Müşavirliğinin aksi görüşünden sonra dahi 2.8.2002 tarihine kadar sanık tarafından verilen olurlar üzerine 13 otoprodüktör sözleşmesi imzalanmıştır.

Dönemin EİGM Selahattin Çimen'in anlatımları oluşa ve mevzuata uygun bulunmamıştır.

Sanığın sabit olan eylemlerinden dolayı sözleşme imzalanan 29 otoprodüktör santral sahibine çıkar sağlanmıştır. Suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 240. maddesindeki suç tüm unsurlarıyla oluştuğu gibi, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu düzenleyen 257/1. maddesindeki görevi kötüye kullanma suçu da tüm unsurlarıyla oluşmuştur.

Birden fazla otoprodüktör santraliyle sözleşme imzalanması hususunda olur verilmesiyle suç, zincirleme biçimde işlenmiştir. Sanığın subut bulan görevde yetkiyi kötüye kullanma suçundan lehe hüküm içeren 765 sayılı TCK'nun 240 ve 80. maddeleri uyarınca cezalandırılması gerektiği düşünülmektedir.

2- Fiyat Revizyonu, K Faktörü Ödemeleri ve Mavi Akım Anlaşmasının Feshedilmemesi ile ilgili iddialar:

a- Sanık Zeki Çakan'ın; koşulları oluşmasına rağmen, 3. fiyat revizyonu sonucunda K faktörü ödemelerinin iptal edilmesinin sağlanmaması, alımların devam ettirilmesinden dolayı toplam 120.714.660,49 dolar kurum zararına sebebiyet verilmesinden dolayı TCK'nun 205. maddesi;

b- 3. fiyat revizyonu anlaşmasının fiyat indirimi teklifinin yapıldığı Temmuz 2000 tarihi yerine Eylül 2002 tarihinden başlatılması suretiyle geriye dönük 58.266.606 dolar kamu zararına sebebiyet verilmesinden dolayı TCK'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması;

c- Yine koşulları oluştuğu halde Mavi Akım doğal gaz alım anlaşması iptal edilmeyerek ya da anlaşmanın aleyhe hükümlerinden kurtulmak için kullanılmayarak işlenen görevi kötüye kullanmak suçundan TCK'nun 240. maddesi uyarınca cezalandırılması;

İddialarına gelince:

K faktörü ödemeleri 28 Nisan 1997 tarihinde, Bakan Recai Kutan tarafından da imzalanan bir protokol ile kabul edilmiştir.

Bu protokolde (tanık Gökhan Bildacı'nın anlatımına göre), Turusgaz şirketine normal sınır alım fiyatı üzerinden 10 dolar ödenmesi, 397 sayılı KHK'nin değiştirilmesine veya yeni bir düzenleme yapılincaya kadar ödemeye devam edilmesi kararlaştırılmış; Botaş ile Turusgaz arasında 18.2.1998 tarihinde imzalanan anlaşmanın 8. maddesinde de sözleşme bedelinin hesaplanmasında yine K faktörü ödemelerine yer verilmiş, 1000 m³ gaz başına 10–12 dolarlık sabit bir ödemenin yapılacağı kararlaştırılmıştır.

9. maddesinde de (k) sabit değerinin değişmeyeceği, şartı kabul edilmiştir.

Botaş tarafından fiyat revizyon talebi, 21.7.2000 tarihinde Gazeksport ve Turusgaz'a yapılmış, uzun süren görüşmelerden sonra 26.8.2000 tarihinde yapılan protokolle sonuçlandırılmıştır. Buna göre; 1.9.2002–1.1.2005 tarihleri arasında geçerli olmak üzere K faktöründe, asgari alım taahhütlerinde, gaz basıncında ve Gazeksport kontratı için formül değerinde indirimler yapıldığı anlaşılmıştır.

Kanunlaştırılan Mavi Akım anlaşmasını Bakan'ın fesh etmesi mümkün değildir. Ancak iptal koşulları varlığının pazarlık gücü olarak kullanıldığı tanıklar tarafından ifade edilmiştir.

Konuyla ilgili bilgilerine başvurulmuş tanıklardan, Botaş adına revizyon görüşmelerine katılan Gökhan Bildacı, Hayriye Nuran Şatana ve Fuat Celebci tarafların tek bir konuda değil, belirli bir paket üzerinde, (miktar ve fiyat indirimlerinin yapılması, K faktörünün düşürülmesi ya da kaldırılması) yaptıkları görüşmeler sonucu karşılıklı ödümler verilerek bir noktada uzlaşma sağlandığını, bu nedenle fiyat indirimlerinin geriye, bildirim tarihine çekilmediğini söylemişlerdir.

Tanık Ayşe İnkaya ise revizyonun, bildirim tarihinden geçerli olması gerektiği düşüncesini ifade etmiştir.

Tanık Arif Bilal Uzuner, (k) faktörü ödemelerinin bir aracılık hizmeti karşılığı olduğunu, Turusgaz'ın bu hususta bir faaliyetinin bulunmadığını, batı hattından ek gazın alınmasına yönelik olarak, Turusgaz ek yatırım yapmamakla birlikte, Gazprom'un ilave kompresör ve bypas hatlarıyla ilave bazı yatırımlar yaptığını;

Tanık Erol Üçer, (k) faktörü ödemelerinin Gazprom'un ısrarıyla Moldova ve Ukrayna'da yapılması gerekecek yatırımlar için konulduğunu;

Belirtmişlerdir.

Tanık Gökhan Bildacı ayrıca, Mavi Akım anlaşmasının feshini, görüşmeler sırasında indirimler alınması için koz olarak kullandıklarını ve izlenen bu yöntem ile bazı indirimlerin sağlandığını, (k) faktörünün kaldırılmasını da istediklerini, ancak Turusgaz'ın ortakları olan Gama ve Gazprom'un buna yanaşmadıklarını, ancak daha sonra, Turusgaz'ın genel kurulunu toplayarak, aynı zamanda Turusgaz'ın yönetim kurulu başkanı sıfatını da kullanarak, miktar indirimlerinin kabul edilmesini sağladığını beyan etmiş, tanıklar Fuat Çelepci ve Hayriye Nuran Şatana da bu anlatımı destekler nitelikte beyanda bulunmuşlardır.

Dosyadaki bilgi ve belgeler ve tanık anlatımlarının birlikte değerlendirilmesinden, taraflar arasında imzalanan ticari sözleşmenin, özel hukuk kuralları ve pazarlık güçleri doğrultusunda, belirli bir uzlaşmaya varılarak değiştirilmesinin söz konusu olduğu; tarafların anlaşma sağlayamaması halinde uluslararası hakem (tahkim) yolunun açılacağı, olayın sonuçta bir hukuki uyuşmazlık konusunu oluşturabileceği, fiyat revizyonunun Botaş'a 155 milyon dolarlık getirisi olduğu, esasen suç kastıyla hareket edildiğini ortaya koyan deliller mevcut olmadığı gibi, sevk maddeleri olarak gösterilen 765 sayılı TCK'nun 205 ve 240. maddelerindeki suçların yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı düşünülmektedir.

C - Her iki sanığa yöneltilen isnatlar:

1- Çayırhan Termik Santralının işletme hakkının devri ile ilgili iddialar;

Her iki sanığın Çayırhan Termik Santralının 1, 2, 3 ve 4 üniteleri ile kömür sahasının Park Holding'e devrinde, kanuni yetkilerini aştığı, yasa ve yönetmelik hükümlerine aykırı hareket ile takdir yetkilerini amacı dışında kullanarak kamu zararına olmak üzere şirkete menfaat sağlamak suretiyle Devlet alım ve satımına fesat karıştırdıkları ve TCK'nun 205. maddesini ihlal ettikleri iddiasına gelince:

Aralarında Çayırhan Termik Santralının de bulunduğu bir kısım kamuya ait tesislerin özel sektöre devri için, Bakanlık tarafından (16.11.1996 gün ve 22819 sayılı) Resmi Gazete ilan yapılmış, alınan teklifleri değerlendirmek üzere 30.7.1997 tarihinde bir alt komisyon, 15.10.1997 tarihli olurla da bir üst komisyon oluşturulmuştur.

Çayırhan Santrali için en uygun teklifin Park Enerji Ekipmanları ve Madencilik Sanayi Ticaret limited Şirketi tarafından verildiği ve sözleşme görüşmelerine başlanması için teklifte bulunulması gerektiğine dair Üst Komisyonun 17.10.1997 tarihli kararı sanık tarafından onaylanmıştır.

Sonuçta 31.3.1998 tarih ve 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu çıkarılarak, şirkete, tesisin 1 ve 2. ünitelerinin, bu ünitelere kömür sağlayan maden sahasının rehabilitasyonu ve işletilmesi ile inşaatı süren 3. ve 4. ünitelerinin işletilmesi ve elektrik üretimi ile ticaretini yapmak üzere 20 yıl süre ile görev verilmiş ve 30.6.2000 tarihinde 1. ve 2. ünitenin devirleri yapılarak santral şirket tarafından işletilmeye başlanmıştır.

Bu şekilde gelişen olaylarda, sanıklardan M. Cumhur Ersümer'e yöneltilen iddialar şunlardır:

1 – 3096 sayılı Kanun uyarınca yürürlüğe konulan yönetmeliğin (85/9799) 5/f bendi gereğince “ teknik değerlendirme kurulu “nda ilgili kuruluş olarak TKİ Genel Müdürlüğü temsilcisine yer verilmemesi;

TEAŞ'ın İmtiyaz sözleşmesi taslağı ile ilgili olarak 30.12.1998 tarihli itirazlarının Bakanlık tarafından dikkate alınmaması;

2 – Çayırhan Termik Santralının ihaleye çıkarılması ilanının, Mahkemece iptal edilmesine rağmen, işletme hakkı devri ile ilgili gerekli olan 31.3.1998 tarih ve 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu kararının çıkarılması;

3 – Tarifenin yanlış belirlenmesinden dolayı firmaya ilk yıl 476.813 Dolar fazla ödeme yapılması;

4 – İmtiyaz Sözleşmesinin 15. maddesinde belirtilen yakıt ve sigorta anlaşmaları yapılmadan tesisin bir ve ikinci ünitelerinin devredilmesi;

5 – TEAŞ'ın 2.2.200 tarihli yazısındaki uyarılarının dikkate alınmaması sonucu olarak, şirketin BGD (baca gazı difüzyon) tesislerinin çalıştırılmadığı dönemde kullanması gereken enerji, kireç taşı ve kimyasal maddelerinin bedeli kadar haksız kazanç sağlaması;

6 - Güneş Sigorta ile yapılan sözleşmede, bazı risklerin dâhil edilmemesi suretiyle, sigorta kapsamı daraltılarak kamunun risk altına sokulması;

Dosyadaki bilgi ve belgeler, savunma ve tanık anlatımlarının birlikte değerlendirilmesi sonucunda:

İlk iddiayla ilgili olarak teklif değerlendirme kuruluna TKİ Genel Müdürünün dâhil edilmemesi değişik yorumlara müsait tartışmalı bir konudur. Suç kasdıyla hareket edildiğini gösteren deliller mevcut olmadığı gibi, TEAŞ'ın sözleşme taslağıyla ilgili itirazlarının dikkate alınmaması suç oluşturmayan konulara ait takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmesi gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

İkinci iddiayla ilgili olarak; 3096 sayılı Yasanın 5. maddesi işletme hakkı devirlerinin Bakanlar Kurulu tarafından verileceğine amir olup, iptal kararını uygulama yükümlülüğü Bakanlar Kuruluna aittir. Bakanlar Kurulunun bir üyesi olarak uyulmayan yargı kararından sanığın ferdi cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Eylem, 765 sayılı TCK'nun 240. maddesi yanı sıra 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 257/1 maddesindeki görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu oluşturmaktadır. Ancak lehe kanun ve suç tarihi itibarıyla 5 yıllık asli zaman aşımı dolmuştur.

3,4,5 ve 6 nolu suçlamalar yönünden sanığın emir ve talimat verdiği ve etkilemede bulunduğu dair hiçbir delil elde edilememiştir.

Sanık Zeki Çakan'a yöneltilen iddialar ise şunlardır:

1 – İkinci yıl elektrik tarifesi belirlenirken santralin 3 ve 4. ünitelerinin kömür fiyatının imtiyaz sözleşmesinin 18. maddesinin üstünde belirlenmesi sonucu şirkete fazla ödeme yapılması;

2 – Eksik üye ile toplanıp karar alan TEAŞ yönetim kurulu üyeleri hakkında yasaya aykırı olarak soruşturma izni vermeme ve keyfiyeti bildiren genel müdür vekilinin dikkatinin çekilmesi;

3 - Santralin fiili devir tarihinde işçi sayısı dolayısıyla toplam işçilik giderleri azalmasına rağmen, tarifenin yeniden belirlenmeyerek kamu zararına neden olunması;

Bu iddialarla ilgili dosyadaki bilgi ve belgeler, savunma ve tanık anlatımlarının birlikte değerlendirilmesi sonucunda:

İlk iddiayla ilgili olarak, Bakanlık tarafından Yüce Divana gönderilen yazıda, fiyatın sabit olmadığı, tahmini olarak alındığı, imtiyaz sözleşmesinin 18. maddesine göre kömür fiyatında ve dolardaki artışa göre bu rakamın değişebileceği bildirilmiş olmasına göre ortada hukuka aykırı ve cezai sonuç bağlanacak bir fiil bulunmamaktadır.

İkinci suçlamayla ilgili olarak, soruşturma izni verilmemesinin dosya dışı düşünce ve bağlantılarla olduğunu kanıtlayan deliller elde edilememiş, haksız ve yersiz de olsa dikkat çekmek adli suç olarak değerlendirilmemiştir.

TEAŞ'ın oluşan farkları bildirmemiş olması nedeniyle sanığın üçüncü iddiadan sorumlu tutulması da mümkün görülmemiştir.

Sanıklar M. Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'a ortak yapılan suçlamalar ise:

1 – Şirketin taahhüt ettiği yatırımları yapmadan, ilk aydan itibaren bunlarla ilgili geri ödemelerini tarifeye yansıtması nedeniyle şirkete ön finansman sağlandığı; taahhüt ettiği sermayeyi getirmeyerek yüksek karla çalıştığı halde, denetimlerini yaptırmayarak 1 ve 2. yıl elektrik satış tarifelerini onaylamaları;

2 – Bakanlığın 193.471.125 dolar tutarındaki temlik işlemlerine onay vermesi gerektiği halde, daha yüksek tutardaki tüm temlik işlemlerine onay vermesi;

Şeklindedir.

Dosyada bu iddialara konu olaylarla sanık bakanların bağlantısını kurabilecek, emir ve talimat verdiklerini sabit kılacak nitelik ve kuvvette delil bulunmamaktadır.

2- Mobil santrallerle ilgili iddialar:

a- Sanıklardan M. Cumhur Ersümer'in, mobil santral ihalelerini istediği firmalara verilmesi için İhale Komisyonu Başkanı TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi'ye baskı yapmak suretiyle ihalelere doğrudan müdahil olduğu, böylece ihaleye fesat karıştırarak TCK'nun 205 nci maddesi gereğince cezalandırılması;

b- Sanıklar M. Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın 3154 sayılı Yasanın 1, 2, 5 ve 10.maddelerine aykırı hareket ederek, mobil santral ihalelerinin gerçekleştirilmesi ve santrallerin Samsun'a naklinde yetkilerini amaç dışı kullanarak görevlerini kötüye kullandıkları ve TCK'nun 240 nci maddesi gereğince cezalandırılmaları iddialarına gelince:

Bakanlar Kurulu'nun 233 sayılı KHK' nin 35/4. madde ve bendine dayanarak aldığı "Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi'nce tespit edilecek yerlerde çalıştırılmak üzere, yurt içinden veya yurt dışından mobil (yüzer-gezer) elektrik santrallerinin ihaleyle kiralanması ve hizmet alımı yoluyla işletilmesi konusunda adı geçen şirkete görev verilmesine " dair 98-10826 sayılı kararı üzerine TEAŞ Genel Müdürlüğü tarafından 1998-2000 yılları arasında 16 mobil santral için hizmet alımı yoluyla kiralama ihalesi açılmış ve toplam 4 grupta ihale yapılmıştır.

Bakanlar kurulu kararı uyarınca ihaleleri yapma ve sonuçlandırma yetkisi TEAŞ Genel Müdürlüğüne ait olup, ihale kararları TEAŞ Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Sanık M. Cumhuri Ersümer'in baskı ve müdahalesinin Esenboğa ve Batman mobil santral ihaleleri sırasında yapıldığı iddia edilmektedir.

Üçüncü grup ihale içinde yer alan Ankara Esenboğa santral ihalesini en uygun teklifi veren AKSA Enerji Üretim AŞ kazanmış, 13.10.2000 tarihinde de hizmet alım sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme tarihinden önce 8.9.2000 tarihinde AKSA AŞ sahipleri ve Kazancı Holding tarafından Ankara Enerji Üretim AŞ kurulmuş ve 3.10.2000 tarihinde de çoğunluk hissesi Park Holding bünyesi içindeki iki şirkete devredilmiştir. AKSA AŞ 3.10.2000 tarihinde TEAŞ'a başvurarak sözleşmenin Ankara Enerji Üretim AŞ ile imzalanmasını istemiştir. İsteğin reddi üzerine, bu kez iki şirket arasında 20.10.2000 tarihinde işin devriyle ilgili bir sözleşme imzalanmış ve sözleşmeye TEAŞ'da imza koymuştur.

Tanık TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi Beyaz Enerji operasyonu sırasında Cumhuriyet Savcısına verdiği ve daha sonra DGM Yedek Hâkimliğinde tekrarladığı 13.1.2001 tarihli ifadesinde:

Bakanın, Esenboğa mobil santrali ihalesini 3.sıradaki Park Holding'e verilmesini istediğini, mümkünse arkadaşlarla bakarız dediğini, ancak arkadaşlarının kabul etmediğini, bunun üzerine Aksa Yönetim Kurulu Başkanını çağırarak, Bakanın talimatının olduğunu söyleyip ihaleden çekilmelerini istediğini, ancak firmadan uzun süre ses çıkmadığını, Park Holding'in de Bakanın ısrarı olduğu için proje ile ilgilendiklerini söylediklerini, sonuçta Aksa Elektrikle sözleşme imzaladıklarını, Park Holding'in daha sonra Ankara Enerji adı altında bir şirket kurduğunu ifade etmiştir.

Tanık yargılama sırasındaki beyanında, Beyaz Enerji operasyonu sırasında verdiği ifadelerini kabul etmeyerek, baskı altında tutulduğu için iddia doğrultusunda beyanda bulunduğunu söylemiştir

Olayda ismi geçen AKSA AŞ Yönetim Kurulu Başkanı tanık Şaban Cemil Kazancı, özgür iradeleri ve ticari kazanç düşüncesiyle devir işlemlerini yaptıklarını, hiçbir baskıya maruz kalmadıklarını söylemiş,.Park holding bünyesinde yer alan Turgay Ciner, Erhan Aygün ve Kenan Tekdağ'da aynı yönde anlatımlarda bulunmuşlardır. TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi Demir Erman ve Hakan Özyıldız da sanığın kendilerine baskı yapmadığını söylemişlerdir.

Sanığın Esenboğa Mobil Santral ihalesinde baskı yaptığına dair sübutun kabulünü gerektirecek her türlü kuşkudan arınmış, mahkûmiyete yeter nitelik ve kuvvette deliller elde edilememiştir.

Batman Mobil Santralı hizmet alımı ihalesine gelince:

Tanıklardan:

Muzaffer Selvi, Özel Kalem Müdüresi Hülya Hanımın kendisini arayarak, Erol Akçal Beyin geldiğini, haklarının olduğunu Bakan'a ifade ettiklerini, bu kişinin geleceğini, "ilgilenin ve doğruyu yapın" dediğini, bunu Bakan'ın, sekreterine söylemiş O'nun da kendisine iletmış olabileceğini, Bakan'ın doğrudan doğruya telefon açarak, sıkıntılarım var Erol Akçal'ı gönderiyorum şeklinde bir ifade kullanmadığını; adı geçenin gelerek, değerlendirmelerine göre "birinci" olmaları gerektiğini söylediğini, kendisinin de Komisyon Başkanını çağırdığını, durumu açıklayarak, firmanın itirazının doğru olup olmadığını sorduğunu, bunun üzerine teknik dokümanlar ortaya konularak Fernas isimli firmanın birinci olduğunun anlatıldığını, O'nun da "biz böyle bilmiyormuşuz, Fernas haklı" diyerek gittiğini;

Öner Gülyeşil, Muzaffer Selvi'nin kendisine, Sanık M. Cumhur Ersümer'in (Batman) santraliyle ilgili ihaleyi değerlendirerek imkân varsa firmaya yardımcı olmasını istediğini söylediğini;

Nuri Doğan Karadeniz, Batman Mobil Santral kiralama ihalesi sonuçları açıklanınca, TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi ile görüşüğünü, sanık M. Cumhur Ersümer'le de görüşme yapıldığını, ancak sonucun değişmediğini, işin daha önce birinci olduğu açıklanan (Pasiner-Fernas isimli) firmaya verildiğini;

Erol Akçal, şirket olarak Karadeniz Enerji Yatırımları AŞ ile ortaklık tesis ettiklerini, Batman Mobil Santral ihalesini haksız yere kaybettiklerini düşündükleri için sanık M. Cumhur Ersümer ile görüşüğünü, kendisini dinleyip Genel Müdüre (Muzaffer Selvi) havale ettiğini, genel müdürün de ihale komisyonu başkanı olduğunu tahmin ettiği bürokrati çağırdığını, onun komisyonun ittifakla karar verdiğini, yapacakları bir şey olmadığını söylediklerini, ancak kendisinin tatmin olmadığını, bu şekilde işi alamadıklarını, ihaleden önce ya da sonra işin kendi üzerlerinde kalmasının sağlanması için sanık M. Cumhur Ersümer ile her hangi bir görüşmelerinin olmadığını;

İfade etmişlerdir.

Dosyadaki bilgiler ve belgeler ile tanık beyanlarının birlikte değerlendirilmesinden; mobil santral ihaleleri ile ilgili tüm yetkinin (değerlendirme ve onay dâhil) TEAŞ'a ait olduğu, ihaleyi en uygun teklif veren Pasiner-Fernas firmasının kazandığı, firma ile sözleşme imzalandığı, sanığın girişiminin müdahale boyutuna ulaştığının açıkça anlaşılmadığı, dolayısıyla suçun sübut bulmadığı değerlendirilmiştir.

Öte yandan Mobil santral ihalelerinin gerçekleştirilmesinde usulsüzlük yapıldığına dair Soruşturma Raporunda ne bir olay ne de delil gösterilmiştir.

Cide ve Finike'de kurulacak mobil santrallerin usulsüz olarak Samsun'a nakledilmesi iddiasına gelince:

Bartın Ziraat Odası'nın şikâyeti üzerine, Bartın mobil santralının Samsun'a nakliyle ilgili Başbakanlık Müfettişinin hazırladığı rapor üzerine Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının görüşleri doğrultusunda işlem yapılmak üzere TEAŞ Genel Müdürlüğüne gönderilmesi için sanık Zeki Çakan tarafından 26.6.2001 tarihinde onay verilmiş; kamuoyunun tepkisi, Valiliğin itirazı ve Samsun Büyükşehir Belediye Başkanın talebi

üzerine, TEAŞ Yönetim Kurulu'nun 10 Ekim 2001 tarihli kararıyla, kuruma bir maliyet getirmemek kaydıyla nakil kararı verilmiştir.

Görüldüğü üzere olayda bir usulsüzlük olmadığı gibi, hukuka aykırı bir durum da tespit edilememiştir.

3- Usulsüz keşif artışı verilmesine yönelik iddialar:

a- Atası Barajı ve HES İnşaatında; sanık Mustafa Cumhur Ersümer tarafından 8.5.2000 tarihinde verilen % 194; sanık Zeki Çakan tarafından 10.9.2002 tarihinde verilen % 170.71;

b- Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulama İnşaatında Sanık M. Cumhur Ersümer'in 13.6.2000 tarihinde verdiği % 115, sanık Zeki Çakan'ın 12.9.2002 tarihinde onayladığı % 63;

c- Batı Iğdır Ovası yenileme İnşaatında Sanık Zeki Çakan tarafından 10.9.2002 tarihinde verilen % 30.57;

d- Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatında, Sanık Zeki Çakan tarafından 21.11.2002 tarihinde % 82.83, 8.8.2002 tarihinde de % 110,19;

e- Erzurum İçme Suyu İsale tüneli İnşaatında, 16.8.2000 tarihinde sanık M. Cumhur Ersümer tarafından onaylanan %161.10 oranındaki ve 21.6.2002 tarihinde de sanık Zeki Çakan tarafından verilen %147.75,

Oranındaki keşif artışlarının, 2886 sayılı Devlet İhale yasasının 63 ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. maddesine aykırı olarak verildiği; bu nedenle usulsüz her keşif artışı onayı verilmesinden dolayı sanıkların ayrı ayrı TCK'nun 240. maddesi gereğince (sanık M. Cumhur Ersümer'in üç defa; sanık Zeki Çakan'ın ise beş kez) cezalandırılması iddiasına gelince:

2886 sayılı Devlet İhale Yasasının " sözleşmede belirtilen işin artış ve eksilişi " başlıklı 63. maddesinin 3. fıkrası: " ...% 30 oranından fazla artış; temel tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise; idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri içinde % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir..." hükmünü içermektedir.

Bu fıkra da geçen benzeri iş kavramı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın 11.4.2005 tarih ve 1/446 sayılı yazısında " ... 2886 sayılı yasanın 63 ncü maddesinde belirtilen " benzeri işler kavramı ilkesel olarak mühendislik hizmetlerinde temel ve tünellerdeki gibi mühendislik etüd ve proje verilerine rağmen uygulama sırasında ortaya çıkan ve önceden tahmin ve hesap edilemeyen durumların ortaya çıkabilmesi, bir başka deyimle temel ve tünellerdeki gibi bilinmeyen hususların mevcudiyeti açısından benzerlik olarak mütalaa edilmelidir. Temel ve tünel için yapılan çalışmalar ve elde edilen neticeler ne ise, benzeri işler kavramı içinde durum aynıdır.

% 30 un üstündeki keşif artışları, ihale edilen işin kapsamını genişletme mahiyeti taşıyan işin muhtevasına yeni bir iş ilave etmek değildir. Aksi halde ihaleden sonra ihale şartlarını değiştirme anlamı çıkar ki, bu da Kanuna aykırı olur... Benzeri işler kavramı, sadece şekil olarak fiziki yönden benzerlik değil, ihale öncesi her türlü mühendislik hizmeti verilerine göre hazırlanan linci keşifin düzenlenmesi sırasında, önceden bilinmeyen ve sonradan ortaya çıkan ve işin bitirilmesi için yapılması zorunlu hale gelen işler olarak tanımlanabilir... Bu tanıma bakıldığında hizmet alanını genişletmek amacıyla ihale öncesi

belirlenen şartların hilafına işin tevsiinin, benzeri iş olarak değerlendirilmemesi gerektiği...” şeklinde açıklanmıştır.

Atasu Barajı ve HES İnşaatıyla ilgili olarak, ihale kapsamında yapılacak işler, Özel Teknik Şartname Madde 2 de gösterilmiştir. Bu işler arasında yer almayan Galyan deresi regülatörü ile Galyan Deresi'nin arıtma tesisine bağlanabilmesi için yapılması gereken regülatör isale hattı inşaatı işleri kapsama alınmak suretiyle 8.5.2000 tarihinde % 194 oranında sanık M. Cumhur Ersümer tarafından keşif artışı onayı verilmiştir.

Onaya sunulan yazıda, kapsama alınan ayrı bir iş olduğu açıkça belirtilmemekle birlikte, onayın ekinde yer alan Trabzon Bölge Müdürlüğü'nün 21.4.2000 tarihli yazısında Galyan Regülatörü ve isale hattı inşaatının ilave iş olduğu belirtilmiştir.

Bu işin kapsamına alınan Maçka I ve Maçka II regülatörleri, 1780 m. uzunluğundaki çevirme tüneli ve 7918 m. uzunluğundaki iletim tüneli ve Atasu HES II den kaynaklanan gerekçelerle de sanık Zeki Çakan tarafından 10.9.2002 tarihinde % 170.71 oranında keşif artışı onayı verilmiştir.

Olur yazısında, keşif artışının (revize işlerden kaynaklandığı ifadesinden), az önce söylediğim işlerin kapsama alınması nedeniyle olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatında ise, işin, Özel Teknik Şartnamesinde, bu iş kapsamında yapılacaklar listesinde bulunmayan;

“Iğdır Aras Taşkın Koruma İkmalî 2. kısım İnşaatı” ve Zor Deresi taşkın koruma işi, Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı kapsamına alınmış ve 10.9.2002 tarihinde sanık Zeki Çakan tarafından keşif artışı oluru verilmiştir.

Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulama İnşaatıyla ilgili olarak da sözleşme eki teknik şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler listesinde bulunmayan sözleşme ile yapılması öngörülen işin tamamlanması için zorunluk oluşturmayan, ayrı bir ihale konusu olabilecek 2004 yılı fiyatları ile 20 trilyon TL büyüklüğündeki Bakırçay Yatak Islahı işi kapsama alınmış ve Sanık M. Cumhur Ersümer 13.6.2000 tarihinde % 115 keşif artışı onayı vermiştir

Sanık M. Cumhur Ersümer tarafından verilen olurda keşif artışı gerekçesi olarak 5. maddede gösterilen “...Bakırçay'ın yatak düzenlemesi yapılması gerekmiştir...” şeklindeki ifadeden kapsama iş alındığı açıkça görülmektedir.

Bu itibarla; kapsama iş almanın açıkça 2886 sayılı Yasanın 63 ve benzer mahiyetteki Bayındırlık işleri Genel Şartnamesinin 19. maddesi hükümlerine aykırı olduğu ve benzeri iş mahiyetinde de olmadıkları sanıklar tarafından görülerek ve bilinerek keşif artışı onayları verilmiştir.

Nitekim DSİ Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Ali Haydar Şahin Başkanlığındaki inşaat mühendislerinden oluşan 6 kişilik heyet tarafından düzenlenen raporda:

Atasu HES'de kapsama alınan işlerin başlı başına bir iş olduğu, keşif artışı olarak değerlendirilemeyeceği, proje revizyonu ile muhtevaya alınan işlerin kapsamdan çıkarılması ve tekrar ihale edilmesi durumunda daha ucuza mal edileceği, santralin etek santraline dönüştürülmesi şartıyla projeye devam edileceğinin uygun olacağı;

DSİ Genel Müdürlüğü Başmüfettişlerinden Ertuğrul Kırımhan tarafından hazırlanan Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı İnceleme Raporunda da; Ana İletim Kanalı Tamiri, Zor Deresi Taşkın Koruma İnşaatı ve Iğdır – Aras Taşkın Koruma İkmalî 2. Kısım

İnşaatı işlerinin, Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı işinin sözleşmesinde olmamasına (rağmen) işin kapsamına alındığı, A30 nolu Ana İletim Kanalı Tamiri ve Zor Deresi Taşkın Koruma İnşaatı işlerinin tamamlandığı belirtilerek, Iğdır-Aras Taşkın Koruma İkmalî 2. kısım İnşaatı işinin sözleşme kapsamından çıkartılması teklifi getirildiği ve DSİ genel Müdürlüğü tarafından da olur verildiği,

Yine adı geçen Başmüfettiş tarafından hazırlanan Kınık Sol Sahil sulaması İnşaatı İnceleme Raporunun sonuç bölümünde... 5 numara altında Bakırçay Yatağının Düzenlenmesi başlığı altında... Bakırçay Yatak Islahı işinin muhtevaya alınmasından dolayı... Keşif artışı meydana geldiği... 12.7.2004 gün ve 61 nolu hak ediş raporuyla kazılardan dolayı fazla ödeme yapıldığı...” ifade edilmiş; bu işin sözleşme kapsamından çıkartılması, Yatak Islahı İnşaat işinin idari imkânlarla yapılması veya her iki (işin) yeniden ihale edilmesinin...” uygun olacağı sonucuna varıldığı; genel müdürlük makamı tarafından da bu görüşün uygun bulunduğu;

Tespit ve beyan edilmiştir.

Sanık Zeki Çakan tarafından:

—Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulama İnşaatıyla ilgili olarak; 12.9.2002 tarihinde % 63;

—Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı kapsamında 21.11.2001 tarihinde (% 82.83), 8.8.2002 tarihinde (% 110,19)

Keşif artış onayları verilmiştir

Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatıyla ilgili olarak;16.8.2000 tarihinde %161.10 oranında sanık M. Cumhur Ersümer, 21.6.2002 tarihinde de sanık Zeki Çakan tarafından %147.75 oranında keşif artışına yönelik olurlar imzalanmıştır.

Bakırçay projesinde keşif artışı olur yazısında ve eklerinde kazı klaslarında, boru ve çelik boru boylarında, tahliye ve kanal kazılarında artış olduğunun belirtilmesi sonucunda keşif artışları verilmiş; Bakırçay yatak ıslahı işinin kapsama alındığı açıkça belirtilmemiştir.

Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı işindeki keşif artışlarına yönelik yapılan inceleme sonunda DSİ Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Ali Haydar Şahin başkanlığındaki heyet tarafından düzenlenen teknik raporda;

Yukarı Harran Ana Kanal işinde, verilen eksik bilgilerle olur makamlarının yanıtıldığı, keşif artışı gerekçeleri arasında Mardin-Ceylanpınar ana kanalı inşaatının kapsama alınması nedeniyle bir keşif artışına gerek duyulduğuna dair bir açıklama yapılmadığı da ifade edilmiştir.

Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatında ise, keşif artışını meydana getiren kalemlerin bilinerek sanıklar tarafından keşif artışı olurları verildiğine dair kanıtlar elde edilememiştir.

Tanıklar; Proje İnşaat Daire Başkanı Muhittin Kuzu, DSİ Yatırımlar Daire Başkanı Erol Çalımlı, DSİ Genel Müdür Yardımcısı Emin Erdoğan, ETKB’lığı Müsteşar Yardımcısı Talat Ertürk, DSİ Genel Müdürleri Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan beyanlarında özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı yasanın 63. maddesine uygun olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, Erzurum içme suyu inşaatında

hangi iş yapılmışsa onunla ilgili ödeme yapıldığını, sanık Bakanların keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini,

Hilmi Güler, keşif artışı verilmeden biten bir baraj ihalesi olmadığını, ancak keşif artışı verildiği tarihlerin seçim tarihine yakın olmasının dikkat çekici olduğunu;

Beyan etmişlerdir.

Sanıkların keşif artışları birden çok birimden geçerek önümüze gelmiş ve imzalanmıştır şeklindeki savunmaları ve yukarıda belirtilen keşif artışlarının usulüne uygun olduğunu belirten tanık anlatımlarına itibar edilmesi mümkün görülmemektedir. Zira işlem sanıkların imzasıyla tekemmül etmektedir. Olur, kapsamından ve ekindeki bilgi ve belgelerden keşif artışlarının kapsama iş alınmasından kaynaklandığı ve benzeri iş mahiyetinde de olmadıkları açıkça görülmektedir. Bu hususta sanıkların danışmanlarından teknik bilgi alması mümkündür, ama tercih edilmemiştir. Bunlara ilaveten keşif artışlarında kimi yetkili siyasilerin takip ettiği yöntem dikkate alındığında savunmanın kabul edilmesinin mümkün olmadığı, delillerin kül halinde cezai sorumluluğun mevcut olduğunun kabulünü gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu itibarla kendi sorumluluklarının da söz konusu olabileceği bir olayda Bakanlık ve DSİ bürokratları olan tanıkların anlatımları dikkatle değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, Atasu, Iğdır ve Bakırçay projelerinde, ayrı bir ihale konusu olması gereken işler keşif artışıyla yaptırılarak, yarışmaya girmeksizin işi yapan firmalara menfaat sağlanmış, kanunen açılması gereken ihalelerde teklif verecek firmalar mağdur edilmiştir. Devlete de mali yönden zarar verilmiştir.

TBMM'nin Yüce Divana sevk kararında suç görevi kötüye kullanmak olarak nitelenmişse de, ayrıntılı açıklamasını giriş bölümünde yaptığımız üzere, kanunun emredici hükmüne rağmen ihale açılmayıp işin keşif artışıyla yaptırılmasıyla mülga TCK'nun 205. maddesindeki ihaleye fesat karıştırma suçu işlendiği gibi, yürürlükteki TCK'nun 235. maddesinin "...hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek" şeklinde hüküm taşıyan 2. fıkrasının (c) bendindeki ihaleye fesat karıştırma suçu işlenmiştir. Kısaca filleri yeni TCK da suç saymaya devam etmiştir.

Erzurum İçme Suyu projesinde her iki sanığın, Bakırçay ve Yukarı Harran Projelerinde ise sanık Zeki Çakan'ın cezai sorumlulukları tespit edilememiştir.

Sonuç ve İstem:

Gerektirici nedenlerini az önce açıkladığım üzere:

A - Sanık M. Cumhur Ersümer'in;

a - Bozcada Rüzgar Enerji Santrali ve Atasu Barajı HES ve Bakırçay Kınık Sol Sahil Sulama İnşaatlarında ihaleye fesat karıştırma suçundan CMK 226. maddesi uyarınca ek savunma hakkı tanınarak lehe hüküm taşıyan 5237 sayılı TCK'nun 235/1 madde ve fıkrası ile 53. maddesi üç kez uygulanmak suretiyle cezalandırılması;

b- Çal ve Dinar II HES, damga vergisinin ödenmemesi, formül değişikliği, Mavi Akım sözleşmesi, yakıt farkı ödenmesi, mobil santral ihaleleri ve nakilleri ve Erzurum İçme suyu isale tüneli inşaatı konularındaki suçlamalardan beraatine;

c – Diğer suçlamalardan ise zamanaşımı hükmünün öncelikle uygulanması zorunlu olduğundan, lehe hüküm taşıyan 765 sayılı TCK'nun 102/4 ve CMK'nun 223. maddeleri gereğince davaların gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine;

B-Sanık Zeki Çakan'ın;

a- Otoprodüktör santraller sözleşmeleri imzalanmasına yetkisiz olarak olur verme suretiyle görevde yetkiyi kötüye kullanmak suçundan eylemine uyan ve lehe hüküm içeren 765 sayılı TCK'nun 240 ve 80. maddeleri uyarınca;

b- Atası Barajı HES ve Batı Iğdır yenileme inşaatlarıyla ilgili ihaleye fesat karıştırma suçundan CMK 226. maddesi uyarınca ek savunma hakkı tanınarak lehe hüküm taşıyan 5237 sayılı TCK'nun 235/1 madde ve fıkrası ile 53. maddesi iki kez uygulanmak suretiyle;

Cezalandırılmasına;

c- Diğer suçlardan BERAAATİNE;

Karar verilmesi, kamu adına talep ve mütalâa olunur.”
denilmiştir.

E- SAVUNMALAR

1- Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER ve Müdafii Av. Bülent Hayri ACAR'ın Esas Hakkındaki Savunmaları

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer 8 Mayıs 2007 günlü oturumda yaptığı esasa ilişkin savunmasında, sorgusunda belirttiği hususlara ek olarak, Müdafii Av. Bülent Hayri Acar ise 19.4.2007 ve 8.5.2007 günlü dilekçeleri ve aynı oturumdaki beyanlarında özetle;

—Elektrik enerjisinin, niteliği gereğince depolanamayan özelliğe sahip olduğunu, bu nedenle anlık üretilip tüketildiğini, ülkemizde de uygulamada olan Ulusal Elektrik Enerjisi Sistemi (Enterkonnekte Sistem) işletmesinin amacının, elektrik enerjisinin sürekli, kaliteli ve ekonomik olarak üretilerek tüketicilere sunulması olduğunu, elektrik enerjisinin doğası gereği depo edilemediğinden, talebi karşılayacak kadar üretim yapıldığını, üretim-tüketim (arz-talep) dengesinin anlık karşılanabildiğini,

—Elektrik arz ve talep planlamasının, uzmanlık gerektiren, teknik bir iş olduğunu ve bu planlamada arz ve talebin, elektriğin depolanamayan niteliği gereğince, ticari bilânçoların aktif pasiflerinde olduğu gibi eşit olarak tesbit edilemediğini, planlamada, her zaman miktar azlığı veya fazlalığı şeklinde bir riskin bulunduğunu,

—İdarenin, elektrik planlamasında, bu “bağlı teknik sonuç” nedeniyle, olabildiğince en alt düzeyde olmak koşuluyla, elektrik arz ve talep miktarının belirlenmesinde, arz veya talepten birinin fazla olmasını tercih etmek, yani planlamada takdirini arz veya talepten birinin fazlalığı üzerine kurmak zorunda olduğunu,

—Bakanlar Kurulunun, ülkenin ekonomi politikası ve hedeflerini, teknik her türlü çalışmasını DPT'nin yaptığını ve YPK'nın Bakanlar Kuruluna sunulmasını karara bağladığı bilgi, belge ve çalışmalara göre karara bağladığını,

—DPT'nin, enerji politikasının gerçekleştirilmesinde son karar organı olduğunu, enerji politikasının uygulanmasında, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının DPT'nin gözetim, denetim ve koordinatörlüğünde kendilerine düşen görevleri tam ve gereği gibi yerine getirdiklerini, bu bağlamda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da DPT'nin

koordinatörlüğü, denetimi ve gözetimi altında enerji politikalarını doğru bir biçimde uygulamak ve bu konuda 3154 sayılı Kanunun ve diğer kanunların verdikleri görevleri yapmak zorunda olduğunu,

—Böyle olunca, DPT'nin enerji planlamasından tek başına ve birinci derecede sorumlu olup, enerji planlaması ve uygulamasında oluşan hataların, yanlışların veya eksikliklerin bir başka kuruma ve kuruluşa yüklenemeyeceğini, dava konusu iddiaların muhataplarının, söz konusu yap-işlet-devret ve yap-işlet projelerine ait proje kapasitelerini bilen ve itirazı olmayan dönemin DPT Müsteşarlığı ve yap-işlet-devret projelerine teknik görüş veren, bu nedenle proje kapasitelerini bilen, ayrıca yap-işlet projelerinin doğrudan yasal görevlisi ve yetkilisi olan TEAŞ görevlileri olduğunu, Bakana elektrik planlamasıyla ilgili yöneltilen iddialarla ilgili olarak bu yasal durumun resen göz önüne alınması gerektiğini,

—DSİ, TEAŞ ve BOTAŞ'ın, tüzel kişiliğe sahip, özel bir mevzuatla kurulmuş, hak ve fiil ehliyeti tam, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bağlı kurumu ve ilgili kuruluşu olan birer kamu tüzel kişisi olduğunu, bu kamu kurum ve kuruluşlarının, özel mevzuatları ile belirlenmiş faaliyet ve amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan her türlü işlemi yapmak fiil ve ehliyetine tam olarak sahip olduklarını, bu nedenle de yapmış oldukları eylem ve işlemlerinden herhangi kısıtlama olmaksızın tek başlarına sorumlu olduklarını,

—Bakanın sorumluluğunun, idarenin teknik işleminin şekli denetimi ile sınırlı olduğunu, Bakanın, Bakanlığına bağlı ve tüzel kişiliğe sahip bağlı ve ilgili kuruluşların hiyerarşik amiri olmadığını, Bakanlığın, vesayet ilişkisi gereğince, açıkça yasal olarak düzenlenmiş durumlarda ilgili kurumlar olan TEAŞ'ın, BOTAŞ'ın ve bağlı kurum olan DSİ'nin işlemlerini, olur vermek yolu ile yürürlüğe koyduğunu,

—Bakanlığın, yürürlüğe koyduğu idari işlemi bizzat yapan makam olmadığını, bu idari işlemi bizzat onay isteminde bulunan idarenin yaptığını, bakan onayının, bakan işlemi değil, bir bakanlık işlemi olduğunu, bakanlığın bu onay ile yürürlüğe koymada, işlemin şekli/hukuki denetimini yaptığını,

—Sayıştay Enerji Raporunun kanunen Danıştay'ın sözleşmelerini onaylama yetkisindeki YİD projelerine ilişkin kısmının görev gaspı nedeniyle hukuken yok hükmünde olduğunu, bu nedenle de kanıt olarak dikkate alınamayacağını,

—Bir kısım dava konusu işlemlerin, mahkeme ve adli/yargısal organların kararlarına bağlandığını, bu kararlarla, bu işlemlerin hukuka uygunluğunun tesbit edildiğini ve buna göre karar verildiğini,

—İsnat konusu işlemlerin bir kısmının idare yargı kararları, bir kısmı mahkeme ve adli/yargısal organların kararları ile hukuka uygun bulunduğunu, bu kararların, işlemlerin hukuka uygunluğunun delili olduğunu,

—31.03.1998 tarih ve 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Çayırhan İHD'ne karar verildiğini, bu Bakanlar Kurulu Kararının iptali için açılan davanın 24.12.1997 tarihli iptal kararı hakkında, Danıştay 10. Dairesince, 22.05.1998 tarihinde yürütmenin durdurulması, 25.10.2000 tarihinde 1998/2400—2000/5393 sayılı bozma kararı verildiğini, böylece, iptal kararının hukuken ortadan kaldırıldığını, Ankara 1. İdare Mahkemesinin, 09.10.2002 tarih 2002/546—820 kararıyla davanın reddine karar verdiğini ve bu kararın temyiz edilmeyerek kesinleştiğini,

—Türkiye Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası (TES-İŞ) Genel Başkanlığı tarafından Bakanlar Kurulunun 31.03.1998 tarih 1998/10859 sayılı kararının iptali istemiyle açılan davada, Danıştay 10. Dairesinin, 30.11.1999, 1998/3172 E. 1999/6347 sayılı kararıyla davanın reddine ilişkin kararının temyiz edildiğini,

—Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun, 02.06.2000 tarih 2000/230–834 sayılı kararıyla, davanın reddi kararını onadığını, bu idari yargı kararları ile Çayırhan İHD'nin kamu yararına ve hukuka uygun olduğunun ispatlandığını;

—Ankara-Kırıkkale görev bölgesine ilişkin Bakan olurlarına seçenekli işlem sunulması ve Bakanın olur işleminin de, Danıştay 10. Dairesinin 04.10.2000,1998/4102–2000/4927 kararına göre hukuka uygun bulunduğunu;

—Mobil Santrallerle ilgili Bakanlar Kurulu Kararının iptali için açılan davanın Danıştay 10. Dairesinin, 04.10.2000 tarih 1998/4380–2000/4912 sayılı kararıyla, ülkenin içinde bulunduğu enerji darboğazı gerekçesiyle ret edildiğini,

—Yamula HES ile ilgili aynı fiillerin, Bakanlık müsteşarı ve diğer Bakanlık yetkilileri hakkındaki ceza soruşturmasında kovuşturulduğunu ve Bakanlık müsteşarı hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, diğer Bakanlık yetkilileri hakkında ise Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının takipsizlik kararı ile hukuka uygun bulunduğunu,

—Alaçatı RES ile ilgili aynı fiillerin, Bakanlık yetkilileri hakkındaki ceza soruşturmasında kovuşturulduğunu, bu konuda Danıştay 2. Dairesinin itirazın reddine ilişkin kararı ile Yargıtay 5. Ceza Dairesinin onayladığı Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 2001/191 esas sayılı düşme kararının bulunduğunu, bu düşme kararının işlemin hukuka uygun olduğunu gösterdiğini, Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali ile ilgili olarak da Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin kesinleşmiş düşme kararının dikkate alınması gerektiğini,

—TEDAŞ İHD ile ilgili olarak Bakana yapılan isnatların, üst kurul üyelerine açılan kamu davasındakilerle aynı olduğunu, bu dava sonucunda, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14.10.2005, 2002/3 MD–2005/5 kararı ile sanıkların üzerlerine atılı suçtan dolayı beraatlerine karar verildiğini,

—18.02.1998 tarihli Ek mektubu (Side Letter), işlemin tarafı olarak BOTAŞ adına imzalayan genel müdür ve doğal gaz daire başkanı hakkında, bu imzalama fiili ve sonuçları nedeniyle suç duyurusunda bulunulduğunu, Cumhuriyet Başsavcılığının, BOTAŞ (KİT) Genel Müdürü hakkında soruşturma izni için ETKB'na başvurusu sonucunda 27.10.2003 tarih 175 sayılı yazısıyla soruşturma izni verilmediğini, Cumhuriyet Başsavcılığınca, 25.11.2002 tarih 2002/103956 hazırlık sayısı ile Nevzat Arseven hakkındaki evrakın işleminden kaldırılmasına, Gökhan Yardım hakkında 15.03.2004 tarih 2003/66397 hazırlık sayısı ile TCK'nın 240. maddesine münas eylemi sebebiyle aynı kanunun 102/4 ve CMUK'nun 164. maddeleri uyarınca kamu adına takibata mahal olmadığına karar verildiğini,

—TURUSGAZ'dan yüksek fiyatla doğalgaz alımı iddiasına ilişkin olarak BOTAŞ yetkilileri hakkında yapılan suç duyurusu nedeniyle, ETKB tarafından, 12.06.2002 tarih 79 sayılı kararıyla soruşturma izni verilmediğini, Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine soruşturma izni verildiğini, Cumhuriyet Başsavcılığınca, BOTAŞ yetkilileri hakkında yapılan soruşturma sonucunda erteleme kararı verilip bu kararın kesinleştiğini,

—27 Mayıs 2000 tarihli mutabakat belgesi ile Yİ projelerden bir kısmının Haziran 2002 tarihinden itibaren işletmeye alınması gereğine dikkat çekildiğini, Hazinenin mutabakat belgesine konu DPT'nin onay vermiş olduğu 29 adet YİD projesine garanti vermemesi nedeniyle, aynı belgenin 5 ve 6. madde hükümleri gereğince Yİ projelerinin kapsama alınmasının gerektiğini,

—Mobil santrallerde alınmayan enerji için bedel ödemesinin söz konusu olmadığını, sözleşmeye konu kira bedeli ödemesi yapıldığını, bu ödemenin, taraflar arasındaki sözleşmelere, tarafların kâr ve zararları gözetilerek karşılıklı mutabakata dayandığını,

—Ülkemizde elektrik arz-talep dengesinin bozulmasının 1996 yılında başladığının, TEİAŞ'ın iki yazısında teyit edildiğini, yaşanan elektrik darboğazının giderek kritik duruma gelmesi sonucu, ilk aşamada (1999–2000) mülga TEAŞ'ın, bölgesel elektrik ihtiyaçlarının acilen karşılanması için Mobil (yüzer-gezer) santraller kurulmasını gerekli görerek, Bakanlar Kurulu Kararı istihali için Enerji Bakanlığında istemde bulunduğunu,

—Enerji Bakanlığının, TEAŞ'ın mobil santraller kurulmasına ilişkin istemini, Bakanlar Kurulu Kararı alınmak üzere Başbakanlığa ilettiğini, Bakanlar Kurulunun, *“Türkiye Elektrik Üretim, İletim Anonim Şirketi (TEAŞ) tarafından tespit edilecek yerlerde çalıştırılmak üzere, yurt içinden veya yurt dışından Mobil (yüzer-gezer) elektrik santrallerinin ihaleyle kiralanması ve hizmet alımı yoluyla işletilmesi konusunda TEAŞ'a görev verilmesini”* 16 Mart 1998 tarihinde kararlaştırdığını,

—TEAŞ'ın, 16 Mart 1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, mobil (yüzer-gezer) santraller için ihaleye çıkıp sonuçlandırıldığını, 16 Mart 1998 tarihli Bakanlar Kurulu Kararının iptali için Danıştay'da dava açıldığını, Danıştay'ın 04.10.2000 tarihinde davanın reddine karar verdiğini, Enerji Bakanlığı ve Bakan Ersümer'in, mobil santral ihtiyacının tespit, istem ve kararında yer almadığını,

—Diğer taraftan doğalgaz sektörüyle ilgili iddialarla ilgili olarak, Türk tarafının talepleriyle Rusya'dan yıllık 30 milyar m³/yıl doğalgaz alımının, Bakan Ersümer'in görevi döneminden önceki tarihlerde yapılan işlemlerle tamamlandığını bu nedenle de fiilin yokluğu nedeniyle bu konudaki iddiaların muhatabı olmadığını,

—BOTAŞ'ın yazısına göre, Mayıs 1997 öncesinde, bizzat Türk tarafının (BOTAŞ) ilave doğal gaz ihtiyacı olduğunu kabul ile Rus tarafına ilave 8 milyar m³ doğalgaz alımı için teklifte bulunduğunu,

—28.04.1997 tarihli çerçeve sözleşmesi ile kabul edildiği üzere, ilave doğal gazın, 397 sayılı KHK yürürlükte olduğu sürece Bulgar-Türk sınırında TURUSGAZ tarafından sınırda taraflar arasında imzalanacak bir sözleşme ile BOTAŞ'a satılacağını ve BOTAŞ'ın bu gazı kendi müşterilerine pazarlayacağını, bunun ilave 8 milyar doğal gazın Türkiye'ye satışı ve pazarlanmasına konu iddiaların (iddia hukuken geçerli veya değil) muhatabının bakan olamayacağı anlamına geldiğini,

—Mayıs 1997 öncesinde, GAZEXPORT ile TURUSGAZ arasındaki 10.12.1996 tarihli Sözleşme ile BOTAŞ ile TURUSGAZ arasındaki 28.04.1997 tarihli Sözleşmenin ise Bakan Recai Kutun'ın şahitliğinde imzalandığını,

—DPT'nin, 1996 yılının 9. ayında, batıdan ilave 8 milyar m³ doğalgaz alınmasına bir itirazda bulunmadığını, dolayısıyla 8 milyar m³ doğalgaza ihtiyaç olduğunu kabul ettiğini,

—Enerji Bakanlığının da, Bakan Recai Kutan imzalı, 01.10.1996/15714 yazısına göre ilave 8 milyar m³ doğalgazın alınmaması durumunda, 12 milyar m³ sıvı gaz alınması gerektiğini, bunun da ilave doğal gazla göre 300 milyon USD'lik ek bir yük getireceğini kabul ettiğini,

—28.07.1995 tarihli protokolle, Türkiye'nin talebi ile Mavi Akım projesine temel oluşturan ilave doğal gaz konusunda gerekli görüşmelerin yapıldığı, yani bu konudaki teklifin Türk tarafınca getirildiğini,

—Ayrıca, 21–23.08.1996 tarihli Protokolle, BOTAŞ'ın Batıdan 8 milyar m³ ilave gazın dışında, ayrıca Mavi Akıma temel oluşturan doğudan 16 milyar m³ gaz alımı konusunda Türk tarafı ile Rus tarafının anlaşmış olduğunu,

—DPT'nin, 21–23.08.1996 tarihli Protokolün yapılması sırasında, Batıdan önceki 6 milyar m³ + ilave 8 milyar m³ = 14 milyar m³ ve Doğudan 16 milyar m³ olmak üzere toplam 30 milyar m³/yıl doğalgaz alınmasına bir itirazının da bulunmadığını, böylece DPT'nin, toplam 30 milyar m³ doğalgaza ihtiyaç olduğunu kabul ettiğini,

—DPT'nin 14.12.2005 tarih, 5881 sayılı yazısı eki 04.08.2000 tarih, MY 134 sayılı yazısında, 27.05.2000 tarihli Mutabakat Zaptıyla, 2000–2002 arasında enerji arz açığı olduğu + 34 adet RES ve HES YİD projesinden bir kısmının uygulamaya alınması gerektiğini belirttiğini, bu nedenle DPT'nin 27.05.2000 tarihli toplantıda, Yİ projelerinden bir kısmının 2002 Haziran tarihinden itibaren, YİD projelerinden bir kısmının da 2000–2002 arasında enerji açığını kapatmak üzere işletmeye alınması önerisinde bulunduğunu,

—4283 sayılı Yasaya göre, Yİ projelerine ait ihalenin yapılması, tamamlanması ve santralin işletmeye alınmasından tek başına yetkili ve sorumlu olan TEAŞ'ın, Yİ santrallerini, DPT'nin kabulünden daha sonraki dönemlerde işletmeye aldığı,

—ETKB'nın, Mutabakat Belgesi gereğince YİD proje sahibi şirketlerden istenilen taahhütleri hazırladığını ancak Hazine Müsteşarlığı'nın, şirketler tarafından verilen taahhütnameleri kabul etmediğini, böylece Mutabakat Belgesine konu YİD projelerinin (BORES hariç) yapılmadığını,

—DPT'nin, 21.03.2005 tarih DPT 1245 sayılı yazısıyla, yetki, görev ve sorumluluğunda olan elektrik planlamasındaki tüketim miktarının, 2000 ve 2001 yılı başındaki ekonomik krizlerin sonucu gerçekleşmediğini kabul ettiğini,

—Sadece ekonomik krizler değil, 1999 yılındaki iki büyük depremin (1999/8 Körfez, 1999/11 Düzce depremleri), özellikle ülkenin sanayi kuruluşlarının yoğun olduğu bölgesinde gerçekleşmesi nedeniyle de elektrik tüketiminin olumsuz etkilendiğini,

—Diğer taraftan bir bakanın sadece görevi dönemine ait, yetkili ve görevli olduğu konularda, sadece imzasını taşıyan işlemleriyle ilgili olarak ceza sorumluluğunun doğabileceğini, bu açıdan doğalgaz talebinin yüksek gösterildiği iddiasına ilişkin konuların, Bakanın yetki ve görevine girmedeğini,

—Doğalgaz arz talep çalışmalarının, DPT'nin denetimi ve bilgisi dahilinde yapıldığını ve Bakan Ersümer'in göreve başlamasından önce bitirildiğini, bu durumda, zaten

bakana karşı isnadı mümkün olmayan iddiaların, zaman unsuru yönünden, istense de bakana isnat edilemeyeceğini,

—BOTAŞ’ın Bakanlık ve TEAŞ’ın birlikte çalışmalarıyla oluşturulan, iddia konusu doğalgaz talep tahminlerinin, Bakan Ersümer’in göreve başlama döneminden önce 1995–1996 yıllarında yapıldığını,

—BOTAŞ’a göre, arz fazlalığında görülen bu önemli artışın kurulması öngörülen bazı santrallerin kurulamayacak olması nedenine dayandığını, doğalgazın depolanmasının ülkemiz açısından mümkün olmamasının da doğalgaz arz-talep dengesini olumsuz etkilediğini,

—Öte yandan, emsal uygulamalara konu anlaşmalarda olduğu gibi, “*al ya da öde*” (take or pay) yönteminin, doğalgaz alım anlaşmalarının esaslı unsurlarından olduğunu, bu yöntemin, sözleşmenin ceza hükmü olmadığı gibi 1999 ilâ 2003 yılları arası take or pay şeklinde ödeme olmadığını,

—Hiçbir hukuk düzeninde hukuki bir belgeye (18.02.1998 tarihli Side Letter) şahit sıfatıyla imza koyma fiilinden dolayı hukuki veya cezai bir sorumluluğun söz konusu olmadığını, bu nedenle, Bakanın, Side Letter’a bağlı iddiaların muhatabı olmadığını, bu iddialara konu suç oluşturan fiilin bulunmadığını,

—Öte yandan, 244 sayılı Kanuna göre anılan anlaşmayla ilgili iddiaya konu işlemin yapma yetki ve görevinin Bakanlar Kuruluna ait olduğunu, sanığın iddianın yasal muhatabı olmadığını, özellikle de, BOTAŞ’la ilgili iddia edilen konularda hukuka aykırı herhangi bir talimatının olmadığını,

—İşlendiği sırada ve bugün kanunun suç saymadığı şahit sıfatıyla imza koyma fiilinden dolayı her nasılsa bir kamu davası açılmışsa, sadece 5271/CMK 223/2,a maddesindeki kararın verileceğini, bu durumda, bu fiile bağlı formül ve damga vergisine konu iki iddia nedeniyle de beraatine karar verilmesi gerektiğini,

—Bakanın, BOTAŞ’ın TURUSGAZ şirketi ile yapmış olduğu 18.02.1998 tarihli Ek Mektup’taki (Side Letter) şahit sıfatıyla atılan imzasının, sözleşmenin tarafı, onayı, Hazinesin teminatı, sözleşmeyi yürürlüğe koyan imzanın, bu hukuki belgenin tasdiki imzası niteliklerini de taşımadığını,

—Bakanın imzasının bu hukuki belgeden çıkarılması halinde, bu belgenin geçersizliğinin söz konusu olmayacağı gibi hukuken yok hükmünü de taşımayacağı ve yürürlüğünün de engellenmiş sayılmayacağını, bu anlamda imzanın işlemci bakan, yani bu hukuki belgenin oluşturulmasına katılma imzası olmadığını,

—Side Letter’daki Bakan imzası, hukuki belgenin imza töreninde bulunduğu ve bu hukuki belgenin taraflarınca imzaladığı olgularının şahidi olarak tespiti imzası olduğunu, ticari bir sözleşme olan ek mektubun, BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında imzalandığını, bu nedenle de, tarafının hak ve fiil ehliyeti tam, tüzel kişiliği haiz BOTAŞ olduğunu,

—BOTAŞ’ın ana statüsünün 3. maddesine göre, tüzel kişiliğe sahip, faaliyetinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülü olduğunu, teşebbüslerin faaliyetlerinin denetimi, ibrası ve sonuçlarının, kamu kurumlarının faaliyet ve işlemlerinin genel denetiminden ayrı olarak, özel bir mevzuatla düzenlendiğini, asli denetim organının, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, faaliyetlerinin ibrasına yetkili organın da, TBMM KİT Komisyonu olduğunu,

—233 sayılı KHK'nın 40. maddesi hükmüne göre, ilgili bakanlığın; teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevli olduğunu, bu amaçla ilgili bakanlığın, gerekli hallerde teşebbüslerin hesaplarını ve işlemlerini teftiş ve tahkike tabi tutmaya ve bunların iktisadî ve malî durumlarını tespit ettirmeye yetkili olduğunu ancak bu yetkinin, kuruluşların görev ve yetkilerini daraltmayacak, normal faaliyetlerini aksatmayacak şekilde kullanılacağını,

—İddia konusu Side Letter'in imzalanması ve buna bağlı formülasyona ve damga vergisine ilişkin işlemler ile 244 KHK'ye göre yayınlama işlemi ile birlikte ikincil yakıt ödemesinin, doğrudan doğruya BOTAS'ı hak ve yüküm altına sokan işlemler olduğunu ve bu işlemlerin, BOTAS tüzel kişiliğinin faaliyeti olarak, özel mevzuatla getirilmiş denetlemeye bağlı olmadığını, bu açıdan Bakanlığın vesayet denetimi dışında olduğunu,

—Ek mektubun, BOTAS'ın yabancı bir şirketle yaptığı doğalgaz alım satımına ait ticari bir sözleşme olduğunu, BOTAS Yönetim Kurulunca onaylanıp yürürlüğe koyulduğunu, Side letter'a bağlı her türlü hakkın ve yükümün sahibi ve damga vergisi kanunu gibi her türlü kanuni işlemin ve iddianın muhatabının sadece BOTAS olduğunu,

—İkincil yakıt ödemesi işleminin de BOTAS'ın faaliyetleri içinde yaptığı bir işlem olup Bakanlıkla bir ilgisi bulunmadığını,

—Bakanı hukuken ilgilendirmemekle birlikte, hak ve fiil ehliyeti tam bir kamu kurumu olan BOTAS'ın işlemi imzalayan ve işlemin oluşturulmasına katılan yetkilileri hakkında, adli makamlarca, Side letter'deki doğru formülün uygulanması, yani mevzuata uygun olmasının tespiti nedeniyle cezai sorumluluklarının olmadığına karar verildiğini ve kamu davası açılmadığını, her iki BOTAS yetkilisi hakkında işlem den kaldırma ve takipsizlik kararları verildiğini,

—İddiaya göre iştirak ilişkisinin zorunlu bir sonucu olarak, side letter'ı taraf sıfatıyla BOTAS adına imzalayan Genel Müdür ile Doğal Gaz Daire Başkanı hakkında kabul edilen dava zamanaşımı ve sonuçlarının, iştirak ilişkisinde fiili doğrudan doğruya birlikte işleyen konumundaki Bakan hakkında da geçerli olduğunu,

—Diğer taraftan, 21-23.08.1996 tarihli protokolle, Mavi Akıma temel oluşturan doğrudan 16 milyar m³ gazın tüketicilere satışının BOTAS ve Rao Gazprom'un ortak şirketi tarafından yapılması konusunda tarafların anlaşmasını,

—18.02.1998 tarihli kontrat ve 18.02.1998 tarihli ek mektubun, yürürlüğe girmemiş olan ve Turusgazın oluşumunun tamamlanmasından sonra, yeniden imzalanması kararlaştırılan 10.12.1996 tarihli anlaşmanın ve 10.12.1996 tarihli Protokolün yerine imzalanan kontrat ve ek mektup olduğunu, 18.02.1998 tarihli kontrat ve 18.02.1998 tarihli ek mektupla, 10.12.1996 tarihli protokolün verdiği yetkiyle, 10.12.1996 tarihli anlaşmanın yaklaşık 20 civarında maddesi değiştirildiğini,

—Yüksek Planlama Kurulunun 25.11.1996/96/T-53 sayılı kararı ile "*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 20.6.1996 tarih, 10229 sayılı, 5.8.1996 tarih, 12649 sayılı ve 1.10.1996 tarih, 15714 sayılı yazıları dikkate alınarak; Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAS)'nin bir Türk-Rus ortak şirketi olan ve merkezi Ankara'da bulunan 10 milyar TL sermayeli Gama-Gazprom Taahhüt, Pazarlama ve Ticaret AŞ'ne % 35 hisse*

ile iştirak etmesine, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 27. maddesine göre karar verilmiştir” şeklinde karar verildiğini,

—YPK kararının alınmasının ardından; 10.12.1996 tarihinde Turusgaz tüzel kişiliği oluşmadan, Gazexport ve Turusgaz'ın müstakbel ortakları olarak Botaş, Gama-Gazprom, Gama'nın imzaladığı bir doğal gaz alım satım kontratının imzalandığını,

—Bakanın göreve başlamasından önceki süreçte Turusgaz'ın kurulmasına karar verildiğini ve bu konuda gerekli protokoller, anlaşmalar imzalanarak, YPK kararı çıkarıldığını, Bakanın Turusgazın alınmasına ait işlem ve anlaşmalarda görevde olmaması ve imzasının bulunmaması, yani fiilin yokluğu nedeniyle, Turusgazla ilgili iddiaların muhatabı olmasının hukuken mümkün olmadığını,

—Turusgazdan yüksek fiyatla doğalgaz alımı iddiasına ilişkin bizzat işlemi yapan BOTAŞ yetkilileri hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 25.11.2002 tarih 2002/103956 hazırlık sayısı ile 4616 sayılı kanun uyarınca erteleme kararı verildiğini, kesinleşen bu erteleme kararının, kesin kanıt oluşturduğunun resen göz önüne alınmasını,

—TURUSGAZ'ın, Side letter'in (sözleşmenin) tarafı olarak özellikle damga vergisinin kanuni muhatabı olduğunu, Bakanın 10.12.1996 tarihli Protokolda şahit sıfatıyla bile imzasının olmadığını, Soruşturma Raporunda bu protokolla ilgili iddianın anlamsız olduğunu, Side Letter'in 244 sayılı kanuna bağlı bir sözleşme olması durumunda, Resmi Gazete'de yayınlanmasının Bakanlar Kurulu adına Başbakanlık makamına ait bir görev olduğunu,

—233 sayılı KHK gereğince, mal ve hizmet alımı, satış politikası, personel alımı gibi konuların doğrudan doğruya BOTAŞ'ın yetki, görev ve sorumluluğunda olan işlerden olması nedeniyle, Bakanlığın, bu işlerle ilgili olarak işlem yapma veya BOTAŞ'a talimat verme gibi bir erkinin de bulunmadığını,

—Mavi Akım projesinin temelini 29.12.1995 tarihli Protokol ile atıldığını, Mavi Akım projesine konu doğalgaz miktarının, daha önce Doğu hattından alımına karar verilen 16 milyar m3 miktarla aynı miktar olduğunu,

—01.04.1998 kabul tarihli 4357 sayılı *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyetine Sevkiyatına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu hakkında Kanun”*un 1. maddesine göre, 15 Aralık 1997 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyetine Sevkiyatına İlişkin Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğunu,

—Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Mavi Akım projesine ilişkin 15 Aralık 1997 tarihli anlaşmayı, 1.4.1998 tarihli oturumunda görüşüp 4357 sayılı Yasa ile uygun bulunduğunu ve anlaşmanın 4 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdiğini,

—Anayasanın 90. maddesi hükmü gereğince bu anlaşmanın kanun hükmü niteliği taşıdığını, Bakanın 15.12.1997 tarihli anlaşmayı, Bakanlar Kurulunun vermiş olduğu yetkiyle Bakanlar Kurulu adına imzaladığını, hükümetler arası anlaşmanın, Bakanın, kendi başına veya Enerji Bakanlığı adına yapılmış bir işlem olmadığını, bu nedenle, bu konuya ilişkin iddiaların muhatabının Bakanlar Kurulu olduğunu, Bakanlar Kurulunun siyasi ortak

sorumluğuna konu olan Mavi Akım Anlaşmasının, bir ceza soruşturmasının ve yargılamasının konusu yapılamayacağını,

—Diğer taraftan, BOTAŞ yetkililerinin, OHS konsorsiyumunun kurulmasına ilişkin bir isnatla yargılandıklarını, soruşturma komisyonunun raporunda, sadece BOTAŞ yetkililerinin yargılandığı iki fiilden dolayı bakana isnatta bulunduğunu, buna göre, davada OHS konsorsiyumunun kurulmasına ilişkin yapılan bir isnat bulunmadığını,

—15 Aralık 1997 tarihli anlaşmanın 3. maddesi ile, Mavi Akım projesinin yapım işinin, bir ihaleye bağlı olmaksızın, doğrudan doğruya GAZPROM'un ana şirketi ile Türk şirketlerinden oluşacak bir konsorsiyuma verildiğini,

—Anlaşma gereğince, ana şirket GAZPROM'un, konsorsiyumun Türk ortaklarını belirlediğini, inşaat firmalarının seçiminin, tamamen Rusya'nın kendi tercihi olduğunu, bu konuda Türkiye'nin herhangi bir insiyatif kullanmasının ve dolayısıyla herhangi bir kayırmanın olmasının da mümkün olmadığını,

—2002 yılından önce, YİD santrallerinde yapılacak üretilere öncelik vermek maksadıyla, durdurulan ve/veya üretimi kısıtlanan kamuya ait üretim santralinin bulunmadığını,

—Bu dönemde mülkiyeti kamuya ait mülga TEAŞ santralleri de doğalgaz kısıtlama kapsamına girmiş, yukarıda bahsedilen ve özel sektör tarafından YİD modeli ile işletilen 4 santralde ise, kesintisiz müşteri olduklarından, bu santrallerin gaz temininde kısıtlamaya gidilmediğini,

—YİD firmalarına yapılan ikincil yakıt parası ödemelerinin, ilgili yönetmelik maddesi karşısında mevzuata uygun bulunması nedeniyle, atılı suçun hukuka aykırılık unsurunun mevcut olmadığını,

—Elektrik Enerjisi Fonunun, iddia konusu ödemelerin de arasında bulunduğu 2000 yılı işlemlerinin, TBMM kit komisyonunda mevzuata uygun bulunarak tasvip (ibra) edildiğini,

—KİT komisyonunun ibra kararı kararının, ibra kapsamında olan iddia konusu ödemelerin mevzuata aykırı oldukları iddiasını da hukuksal dayanaktan yoksun kılacağını, ibra ile bu işlemlerin mevzuata (hukuka) uygunluklarının kesinleştiğini,

—İkincil yakıt ödemesinin EEF'ndan yapıldığını, EEF'nin denetiminin de 3346 sayılı Yasaya göre yapıldığını, bu nedenle, EEF'nin 2000 yılı ibra kararının, ne ilgili yönetmelik değişikliği, ne de Bakanlığın faaliyetinin denetimi ile bir ilgisinin bulunmadığını,

—İkincil yakıt kullanımından doğan fiyat farkına ilişkin olarak BOTAŞ ve TEAŞ'ın ödemeleri yapmaya mali güçlerinin olmadığını bildirdiklerini, idarenin bütünlüğü içerisinde ETKB EİGM, BOTAŞ, TEAŞ, EEF yetkililerinin yaptıkları toplantılar sonucu oluşan kamusal mutabakatla ödemelerin EEF tarafından ihtilafli ödeme hükümleri kapsamında ödenmesine karar verildiğini,

—Bu nedenle, soruşturma komisyonunun, sanki Bakanlık tek başına BOTAŞ'a ödeme yapması gereğini bildirmiş gibi iddialarda bulunmasının hukuksal dayanaktan yoksun olduğunu,

—Diğer taraftan Bakanın, ikincil yakıtı geçme talimatının da bulunmadığını, fiilsiz suç oluşmayacağını, 1999/2000 yılı kış aylarına ilişkin doğalgaz arz açığının oluştuğunu,

—Ayrıca, Bakanlık Teftiş Kurulunun, inceleme konusu işlemlere ait bürokratlar hakkında, rapor hazırlayan müfettişin, söz konusu iddialara konu işlemleri tespit etmiş olmasına karşın, Soruşturma Komisyonunun dönemin bürokratları hakkında suç oluşturan herhangi bir durumun tespit edilmediğini, yani işlemlerin hukuka uygun olduğunu kabul ve belirtmek suretiyle, bir işlem yapılmasına gerek olmadığı yolunda görüş bildirdiğini, Bakanlık Teftiş Kurulunun da, 29.12.2005/174 yazısıyla, 15.11.2005 tarihli inceleme raporuna iştirak ettiğini,

—YİD yasal prosedüründe sözleşme imzalanması öncesinde üç ana hukuki parça bulunduğunu; birincisinin DPT'nin YİD projesine olumlu görüş vermesi; ikincisinin, imtiyaz sözleşmesi taslağının Danıştay tarafından onaylanması; üçüncüsünün ise, Şirketlerin projeye ilgili sağlayacağı kredilere Hazine Müsteşarlığının garanti vermesi olduğunu; Bakanlığın, sözleşme sonraki dönemde, mevzuatla diğer kamu kuruluşlarına bırakılan işlemler hariç, sözleşmenin icrası, santralın yapımı, işletmeye açılması, denetlenmesi ve sürenin sonunda devri ile ilgili olduğunu,

—Buna göre, YİD ile ilgili yasal düzenlemede, Bakanlığın, sözleşmenin imzalanmasına kadar olan süreçte etkin olmadığını, aksine edilgen durumda kaldığını, Bakanlığın, bu aşamada, DPT'nin olumlu görüş vermediği veya Danıştay'ın onay vermediği bir YİD santral projesini gerçekleştirme yetkisine sahip olmadığını,

—DPT'nin, YİD projesine ilişkin olumlu görüşünü, fizibilite raporunu, kurulacağı bölgeyi, kurulu gücü, inşaat süresini, işletme süresini, yıllık enerji üretimini, ortalama tarifeyi (c/kWh), toplam yatırım tutarını incelemek suretiyle verdiğini,

—Danıştay'ın uygun görüşüyle birlikte tüm idari işlemlerin hukuka uygunluk niteliği kazandığını, YİD prosedürüne konu Bakanlık işlemlerinin ise, Bakanlığın uzman ve teknik dairelerince yapıldığını, Bakanın, hiyerarşi içinde yetkili ve görevli uzman kişi ve kadroların her aşamada uygun görüşleriyle katılarak oluşturulan işlemin şekli denetimini yaptığını, Bakanın, iştirak halinde oluşturulan işleme vermiş olduğu onaydan, tek başına değil bu işleme katılan kişilerle birlikte iştirak halinde sorumlu olduğunu,

—Bakanın Yamula HES projesinde şirketle bizzat görüşmek suretiyle 5,25 fiyat belirlediği ve kamuyu zarara sokmak suretiyle, ihaleye fesat karıştırdığı suçlamasına ilişkin olarak; Bakanın bizzat şirket yetkilisi ile görüşme yaparak 5,25 fiyat üzerinde anlaşma fiili diye bir fiil veya maddi olgunun bulunmadığını,

—Şahsilik ve fiilsiz suç olmaz ilkeleri gereğince, bakanın imzasıyla katılmadığı veya yetki ve görevi dışında ilgili genel müdürlük tarafından doğrudan oluşturulmuş hiçbir işlemde sorumlu olmayacağını,

—Danıştay'ın, kesin ve bağlayıcı nitelikteki onay kararıyla, 5,25 cent/kWh fiyatı uygun bulunduğunu, Danıştay'ın fiyatı uygun bulması karşısında fiyata ilişkin iddiaların hukuki bir değerinin olmadığını,

—Bu bakanlık olurunun hazırlayan bakanlık yetkililerinin hiç birisinin, bakanın Yamula HES'le ilgili olarak, şirketin 5,25 fiyat teklifinin kabul edilmesi ve bu olurunun hazırlanması konularında bakanın bir baskısının, talimatının, yönlendirmesinin olmadığını beyan ettiklerini,

—Diğer taraftan, yetkili ve görevli Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün, bakanlık makamına yazdığı 05.11.1997/5164 olur yazısı ve eki belgelerle, şirketle yapılan

görüşmeler sonucunda, şirketin şartlı 5,25 teklifini sözleşmenin yatırım ve işletme kalemlerinde bakanlık lehine somut parasal değişiklikler yapmak suretiyle kabul edilmiş olduğunu bildirdiğini,

—Bizzat tanıkların beyanlarının birlikte değerlendirilmesinde, Bakana isnat edilen bizzat şirketle görüşme yaparak fiyat belirleme fiili şeklinde bir fiilin olduğunun ispatlanmadığını, aksine, böyle bir fiilin olmadığını ispatlandığını,

—Bakanın, yetkili ve görevli Enerji İşleri Genel Müdürlüğüne firmayla yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen fiyat ve şartlarla sözleşme görüşmelerine başlanmasına ilişkin ilgili Bakanlık Makamınca oluşturulan olurdaki imzasının bir hazırlık işlemine başlanmasına ilişkin olur imzası olduğunu, bu imzasından dolayı herhangi bir sorumluluk doğmasının söz konusu olmayacağını,

—Öte yandan, bakanın görev döneminden sonra, bakanın olur imzasıyla tamamladığı isnat konusu Bakanlık işlemleriyle ilgili olarak bu işlemleri yapan Bakanlık yetkilileri hakkında ceza soruşturması yapıldığını ve sonuçta isnat konusu işlemlerin hukuka uygun bulunduğunu ve bu kararların dikkate alınması gerektiğini,

—Bizzat bu bakanlık olurunun hazırlayan bakanlık yetkililerinin, bakanın bu olurun hazırlanmasına ait bir baskısının, talimatının, yönlendirmesinin olmadığını beyan ettiklerini,

—Bugüne kadar taraflar arasında sözleşmeye konu bir anlaşmazlığın da çıkmadığını, ödemelerin, santralin elektrik enerjisi üretmesi karşılığında yapılmasına devam edildiğini, ortada idarenin oluşan bir zararının da bulunmadığını,

—Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali ile ilgili olarak, Bakanın bu tarihte görevde olmaması nedeniyle fiilin olmadığını, DPT'nin projeyi onayladığını ve TEAŞ'ın 25.11.1998 tarihli yazısı ile Kırklareli DGS'nin yapılabilir bir proje olduğu kabul ettiğini,

—21.05.1999 tarihinde bakanın ikinci dönem görevine başlamadığını ve bu yazı sonrasında mevcut hukuki duruma göre projenin iptalinin mümkün olmadığını, şahsilik ve fiilsiz suç olmaz ilkeleri gereğince, bakanın, imzasıyla katılmadığı veya yetki ve görevi dışında ilgili genel müdürlük tarafından doğrudan oluşturulmuş işlemlerden sorumlu olmadığını,

—Bakanın fizibilite aşamasında imzasıyla katılmış olduğu ve sorumluluk gerektiren herhangi bir işleminin de söz konusu olmadığını, bakanlığın, fizibilite raporu ile revize fizibilite raporunu bakanın görevi döneminden önceki dönemde kabul ettiğini ve ilgili kurumlardan görüş istediğini,

—Öte yandan, Kırklareli DGS'nin Sözleşmesinde sadece işletme giderlerine eskalasyon uygulandığını, bu nedenle, TEAŞ'ın yatırım bedelinin sadece TL kısmına eskalasyon uygulanması gerektiğini açıklamasının da geçerliliğinin kalmadığını,

—DPT'nin Kırklareli DGS projesine olumlu görüş verdiğini, Bakanın, idarede devamlılık ve istikrar ilkesi gereğince, göreve başladığında YİD mevzuatına uygun olarak başlatılmış ve devam etmekte olan Kırklareli DGS ile ilgili olarak işlemleri mevzuatına uygun olarak devam ettirdiğini,

—Türkiye ve Bulgaristan arasındaki “*Enerji ve Altyapı Projelerinde İşbirliği Anlaşması ve Protokolü*”nün 4.11.1998 tarihinde, yani 16.07.1998 tarihinde imtiyaz sözleşmesinin imzalanmasından sonra imzalandığını,

—20.05.2000 tarihli Mutabakat Zaptı ile Kırklareli DGS projesinin devam kararı verilen 29 YİD projesi içinde olduğunu, Bakanlığın, şirketten sözleşmedeki santralin işletmeye girmesi yılını şirketin aleyhine olarak 2002 yılının ikinci yarısı olarak değiştiren ve ayrıca şirketin aleyhine bakanlığın lehine şarta bağlayan bir taahhütname de aldığını,

—Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali (ARES) ile ilgili olarak, 12 yıl olan işletme süresinin 20 yıla çıkarılmasına ait fizibilite raporlarının bakanın göreve başlamasından önce alınması nedeniyle bu konuda fiilin bulunmadığını,

—Öte yandan Danıştay'ın imtiyaz sözleşmesine ait onay kararına uygun işlem yapan bakanın bu konuda suçlanmasının hukuki değerinin de olmadığını, 3096 sayılı Yasaya göre fizibilitedeki işletme süresinin 12 yıldan 20 yıla çıkarılmasına karar verme yetkisinin ETKB'ye ait olduğunu,

—Bakanlığın şirketin başvurusunu kabul işleminin, ARES projesini teknik ve planlama yönüyle başlatan DPT'nin olumlu görüşü için ara işlem niteliğinde olduğunu, bu nedenle, Bakanın bu ara işlemi tamamlayan onay imzası nedeniyle herhangi bir sorumluluğunun doğmayacağını,

—DPT'nin, ARES projesini uygun bulduğunu, ayrıca Bakanın, ETKB EİGM'nün bu teknik konulardaki teknik takdirine, teknik görüşüne ve kabulüne uygun davranmakla görevli olduğunu, öte yandan eksik üretim nedeniyle şirkete herhangi bir bedelin de ödenmediğini,

—Şirketin fiili işletme giderlerinin fizibilitede gösterilenden fazla olduğu, bunun özsermayenin düşük gösterilmesi suretiyle vergi kaybına neden olduğu iddiasının, imtiyaz sözleşmesi ile bir ilgisinin bulunmadığını, bu konuda bir sorun varsa, bu sorunun, Maliye Bakanlığı ile şirket arasında olduğunu,

—Soruşturma komisyonunun, imtiyaz sözleşmesiyle ilgili olmayan işletme giderlerinin yüksek gösterilmesi, Şirketin özsermaye kazancının (IRR) düşük görünmesine ve dolayısıyla vergi kaybına sebep olduğuna ilişkin iddianın, anlamsız ve kötü niyetli bir iddia olduğunu,

—ARES'le ilgili finansal kiralama işleminde sorumluluğun, bu konuda münhasıran karar verme yetki ve görevine sahip olan Hazine Müsteşarlığına ait olduğunu, Hazine Müsteşarlığının, ARES'le ilgili finansal kiralama işlemine onay vermemesi halinde, bu işlemin yapılmasının mümkün olmayacağını,

—YİD finans modeliyle yapılan işlerde finansal kiralama usulünün ilk kez 1996 yılında Sütçüler HES'te uygulandığını, bugüne kadar da mevzuata aykırılığının iddia edilmediğini, Bakanın görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacak bir fiilin söz konusu olmadığını,

—Bakanlık olur yazısının, Bakanın değil, aksine, Bakanlık yetkililerinin bilgisi ve iradesi altında hazırlandığının tüm tanıkların beyanlarıyla ispatlandığını,

—ARES santrali ile ilgili olarak taraflar arasında sözleşmeye konu bir anlaşmazlığın çıkmadığını, ödemelerin, santralin elektrik enerjisi üretmesi karşılığında yapılmaya devam edildiğini, ortada idarenin oluşan bir zararının bulunmadığını,

—Dinar II HES'in yapılmasına ilişkin isnatlarla ilgili olarak bakanın fizibilite aşamasında imzasıyla katılmış olduğu ve sorumluluk gerektiren herhangi bir işlemin söz konusu olmadığını, Bakanın, Bakanlık görevine 30.06.1997 tarihinde başladığını, bu

tarihten önce 1989 yılında alındığı ispatlanan ön fizibilite ve fizibilitenin onayına ve revize fizibilite raporu düzenlenmesi istemine ilişkin bakanlık işlemlerinden dolayı, fiilin yokluğu nedeniyle bakanının sorumluluğunun iddia edilemeyeceğini,

—Bakanlığın şirketin başvurusunu kabul işleminin ise, Dinar II HES projesini başlatan ve DPT'nin olumlu görüşü için ara işlem niteliğinde olduğunu, bu nedenle, bir bakanın bu ara işlemi tamamlayan onay imzası nedeniyle herhangi bir sorumluluğunun söz konusu olmayacağını,

—Bakanlığı, ön rapor konusunda ilgili kuruluşların görüşünü aldığını, DPT'nin, Dinar II HES projesiyle ilgili olarak da uygun görüş verdiğini, bir Bakanın teknik bir iş olduğu apaçık olan bir santralin yapılacağı yerin deprem ve tesislerin 1. derece deprem bölgesinin gerektirdiği teknik özelliklerde yapılması konusuna ilişkin kişisel olarak teknik denetleme yapması şeklinde bir görevinin de olmadığını,

—Bakanın, Danıştay'ın tarafları dinlemek suretiyle sözleşme taslağını onaylaması nedeniyle, yetkili ve görevli genel müdürlükçe hazırlanan ve bakanlık makamınca oluşturulan, sözleşme görüşmelerine başlanması olurlarındaki, sözleşmedeki ve iki ayrı süre uzatımı olurlarındaki imzaları nedeniyle sorumluluğunun söz konusu olmayacağını,

—Yer teslimi yetki ve görevinin ise, Enerji İşleri Genel Müdürlüğüne ait olduğunu, bu konuda Bakanın ulaştırılmış bir bilgi, belge, ihbar vb durumun da bulunmadığını, bu nedenle Bakanın, imzası ile katılmadığı ve özellikle Bakanlık makamına ait bir görev olmayan yer teslimiyle ilgili herhangi bir biçimde sorumluluğunun bulunmadığını,

—Bakanın, 08.05.2001 tarihinde Bakanlık görevinden ayrılması nedeniyle 01.12.2000 tarihinde işletmeye alınan santralin, işletmeye alınmasından itibaren 4 ay sonra Bakanın gerekli denetimi yaptırmamış olduğu ve 2002 yılında satış fiyatının değiştirildiği iddiasının gayri ciddi olduğunu,

—Kanunen fon anlaşmasının imzalanmasının EEF'ye ait bir görev olduğunu, fon anlaşmasının taraflarının, şirket ve hak ve fiil ehliyeti tam, kamu tüzel kişiliğini haiz Elektrik Enerjisi Fonu olduğunu, bakanlığın anlaşmanın tarafı olmadığını, bu nedenle de tarafı olmadığı bu anlaşmanın imzalanmaması ile ilgili olarak suçlanması olanağının bulunmadığını,

—Bakanlığın fon anlaşmasının imzalanmaması ile hukuki bir ilgisinin olmamasının yanı sıra, Bakanlık makamına bu sözleşmenin feshi konusunda bir talebin de getirilmediğini, ayrıca 20.05.2000 tarihli Mutabakat Zaptına göre 2000–2002 yılları ülkede enerji açığının bulunduğunu, bu bağlamda, Dinar II HES'in işletmeye alınması için gereğinin yapılmasının doğru ve yerinde olduğunu, bu nedenle, fon anlaşması firma ile EEF arasında yine İmtiyaz Sözleşmesinde belirtilen süreler içerisinde imzalanmadığı için Sözleşmenin feshedilmesi gerekirken Bakanlık tarafından fesih işleminin yapılmadığı iddiasının hukuki geçerlikten yoksun olduğunu,

—Çal HES'le ilgili isnatlar hakkında, bakanın imzasıyla katılmadığı veya ilgili genel müdürlüğün bizzat yaptığı işlemlerle ilgili olarak ceza sorumluluğu iddiasının hukuksal dayanaktan yoksun olduğunu,

—Bakanlığın, iddia konusu revize 3'ün kabulünün Bakanın göreve başlamasından önce olduğunu, ETKB Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün, 09.07.1997 tarih 3333 sayılı

yazısı ile DPT'den Çal HES'le ilgili müsteşarlık görüşünü istediğini ve DPT'nin de 21.07.1997 tarih 430/2798 sayılı yazısı ile bu projeye olumlu görüş verdiğini,

—Bakanlığın şirketin başvurusunu kabul işleminin, Çal HES projesini başlatan ve DPT'nin olumlu görüşü için bir ara işlem olduğunu, bu nedenle, bir bakanın bu ara işlemi tamamlayan onay imzası nedeniyle herhangi bir sorumluluğunun söz konusu olmayacağını,

—Danıştay'ın, bizzat tarafları çağırarak ve bilgi almak suretiyle, Çal HES sözleşme taslağını ve ek protokolü, tarife ve fiyat dâhil tüm unsurlarıyla incelediğini, gerekli gördüğü değişiklikleri yaptığını ve onayladığını, bu onay kararlarının kesin ve bağlayıcı olduğunu, bu nedenle, sözleşmeye ve unsurlarına ve ek protokole karşı yapılan isnatların hukuki değerden yoksun olduğunu,

—Çal HES sözleşmesinin ve ek protokolünün Danıştay'ın onayından geçmesi nedeniyle, soruşturma raporundaki İmtiyaz Sözleşmesine fazla üretimin tam tarife üzerinden satın alınacağı hükmünün konulması ve ticari işletmede fazla üretimin alınması nedeniyle şirkete haksız kazanç sağlanarak kamu zarara uğratıldığına dair iddianın hukuksal dayanaktan yoksun olduğunu,

—Öte yandan, bakanlık makamına sözleşmenin feshi konusunda bir talebin de getirilmediğini, 20.05.2000 tarihli Mutabakat Zaptına göre 2000–2002 yılları ülkede enerji açığının bulunduğunu, Çal HES'in işletmeye alınması için gereğinin yapılmasının yerinde olduğunu,

—Yer teslimi yetki ve görevin, Enerji İşleri Genel Müdürlüğünde olduğunu, nitekim 16.06.2000 tarihli yer teslim tutanağında bakanın imzasının bulunmadığını, Çal HES santralının 12.01.2001 tarihinde, bakanın görevden ayrılmasından sonra işletmeye alındığını, ayrıca bakanlık makamına yapılmış olan herhangi bir ihbar, şikâyet veya benzeri bir başvurunun da olmadığını, bu nedenle, bakanın bu konuda denetim görevini savsamasının söz konusu olmadığını,

—BORES ile ilgili isnatlara ilişkin olarak, 1998 yılındaki mevzuata göre, elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaretinin iddia edilen aksine, YİD modeliyle sadece 3096 sayılı Yasaya göre yapıldığını, ETKB'nin, 1998 yılında BORES projesine yürürlükteki hukuka uygun bir biçimde, 3096 sayılı Yasa kapsamında başladığını ve buna göre bitirdiğini,

—ETKB'nin, BORES projesinde, “*elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti*” 3996 sayılı kanunun kapsamına, 4493 sayılı Yasayla 20.12.1999 tarihinde alındığından 1998 tarihinde 3996 sayılı Yasaya göre işlem yapmadığını, ayrıca BORES projesinin, 3996 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 13.06.1994 tarihinde devam etmekte olan bir YİD projesi olmaması nedeniyle, 3996sayılı Yasanın geçici 1. maddesinin uygulanmasının söz konusu olmadığını,

—Bu bağlamda, bakanın, ETKB adına BORES'in 3096 sayılı kanuna göre yaptırılmasına ait uygulama anlaşmasına imza koyma fiilinin, 3096 sayılı Yasaya uygun olduğunu, DPT'nin de 3096 sayılı yasa çerçevesinde projeye olumlu görüş verdiğini,

—ETKB EİGM'nün değerlendirmesine göre, teknik olarak, santral kapasitesinin 7,58 MW yerine 10,2 MW olarak yapılması doğru ve kamunun yararına olduğunu, uygulama anlaşmasının “*gizlilik*” maddesinin “*ticari sır*la” ilgili olup, niteliği gereğince bu tür anlaşmaların tamamında bulunan bir koşul olduğunu,

—Çayırhan İHD'nin yapılmasına ilişkin iddia ile ilgili olarak, “*şahsilik ilkesi*” ve “*fiilsiz suç olmaz ilkesi*” gereğince, bakanın, imzasıyla katılmadığı veya yetki ve görevi dışında ilgili genel müdürlük tarafından doğrudan oluşturulmuş hiçbir işlemde hiçbir biçimde sorumlu olmadığını,

—Ayrıca, Çayırhan Termik Santrali ile 1-2 nci ünitelere kömür sağlayan maden sahasının işletme hakkı devrinin, 3096 sayılı Kanunun 3, 5 ve 9 uncu maddeleri uyarınca 20 yıl süreyle Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş.'ye devrine ilişkin 31.03.1998 tarih ve 98/10859 sayılı BKK alındığını, bakanın üst kurul oluşturulması ve üst kurulun raporuna ilişkin olurlarındaki imzalarının mevzuatına uygun yapılmış onay işlemleri olduğunu,

—Üst kurulun, 85/9799 sayılı Yönetmeliğin 5/f maddesine uygun oluşturulduğunu, burada sözü edilen ilgili kuruluşun TEAŞ olduğunu, TEAŞ Genel Müdürünün de üst kurul üyesi olduğunu, TKİ'nin, İHD'ne ilişkin bu işin ilgili kuruluşu olmadığını,

—Danıştay'ın, bizzat tarafları çağırarak ve bilgi almak suretiyle, Çayırhan İHD sözleşme taslağını tarife ve fiyat dahil tüm unsurlarıyla inceleyip, gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak onayladığını,

—Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun, 02.06.2000, 2000/230–834 kararıyla, düzenlenen imtiyaz sözleşmesinin Danıştay incelenmesinden geçirilerek imzalandığını,

—İmtiyaz sözleşmesinde hizmete ilişkin esasların kesin biçimde düzenlendiğini, şirketin yükümlülüklerinin belirlendiğini ve sözleşmenin feshine kadar varan yaptırımların hükme bağlandığını,

—Buna göre, dava konusu görevlendirme işleminin hizmet gereklerine ve kamu yararı amacına uygun olarak tesis edildiğini, davanın reddi kararını onama gerekçesinin de böyle olduğunu,

—Bakanın, ESA yapılmasına izin verilmesine ilişkin 14.06.2000/2000–852 BKK alınmasına ilişkin Başbakanlık makamına yazılan 24.03.1998 tarihli yazısının, bakanlığın BKK'na esas taslak işlemi olduğunu, teklif veya taslak işlemde sorumluluk doğmayacağını,

—Bakanlar Kurulu'nun 14.06.2000 tarih 2000/852 sayılı kararına göre, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Park Termik Elektrik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi arasında imzalanan Çayırhan Termik Santrali'nin rehabilitasyonu ve işletilmesi için görev verilmesine ilişkin imtiyaz sözleşmesi kapsamında hazine garantisi verilmesine dair ekli kararın yürürlüğe konulmasının kararlaştırıldığını, 01.05.2000 tarihli bakan oluru ile devir kurulu oluşturulmasının, ilgili sözleşmeler gereği yapılması gerekli bir işlem olduğunu,

—Bakanın, imzası ile katılmadığı ve özellikle Bakanlık makamına ait bir görev olmayan, bir başka sigorta ile anlaşma yapılması suretiyle sigorta kapsamının daraltılarak kamunun risk altında bırakılması ve temliklerle kamuyu ilgili bankalara karşı haksız sorumluluk altına sokulması iddialarına konu işlemlerle ilgili herhangi bir biçimde sorumluluğunun bulunmadığını, “*fiilsiz suç olmaz*” ve “*kanunilik*” ilkelerinin zorunlu bir sonucu olduğunu,

—Sigorta yapılmasına ilişkin işlemin yürütülmesi ile temlik uygulamasına ilişkin işlemin yürütülmesi yetki ve görevinin, Enerji İşleri Genel Müdürlüğünde olduğunu, ayrıca,

kanunilik ilkesi gereğince, bir bakanın bakanlığındaki her bir işlemten dolayı ceza sorumluluğunun söz konusu olmayacağını,

—Fon anlaşmasının taraflarının ise hak ve tüzel kişiliği haiz Elektrik Enerjisi Fonu ile şirket olduğunu, Çayırhan İHD ile ilgili olarak bakanlık makamına herhangi bir ihbar, şikâyet veya benzeri bir başvurunun da yapılmadığını, bakanın bu konularda denetim görevini savsamasının da söz konusu olmadığını,

—Çayırhan İHD projesinin ilan ve şartname hazırlanması teklifinin değerlendirilmesi ve imtiyaz sözleşmesinin imzalanması aşamalarıyla ilgili olarak, bakana isnat konusu fiilleri iştirak ilişkisi içinde işleyen bakanlık müsteşarının hakkında açılmış olan ceza soruşturmasında kovuşturulup yargılandığını,

—Bakanlık Müsteşarı hakkında söz konusu işlemlerle ilgili olarak “*soruşturma izni verilmemesi*” kararının Danıştay 2. Dairesinin red kararı ile kesinleştiğini,

—TEDAŞ İHD ile ilgili olarak, bakanın 5. ve 14. görev bölgelerine ilişkin ihalelerde, eski ve yeni ceza yasalarına göre görevi kötüye kullanma suçu oluşturan herhangi bir fiilin mevcut olmadığını, iddia makamının iddiasının ispatı için, tanıkların beyanlarına kendi istediği anlamları yükleyip iddiada bulunduğunu;

—14. Bölge Konya İHD ile ilgili olarak, yazılı belgelere aykırı beyanların esas alınamayacağını, Tanık Ahmet Yıldız’ın beyanlarının salt kendisine ait bir iddiadan ibaret olduğunu, iddiaya ait beyanın, tanık beyanı olarak nitelenemeyeceğini, tanığın sorulara karşılık verdiği beyana göre, Konyalı grup veya kendisinin hisse devri için bedel talep etmediğine ilişkin beyanın ticari yaşamın gereklerine uygun düşmediğini, tanığın, iddia niteliğindeki beyan parçaları bir yana bırakılırsa, kalan beyan parçalarının, iddia makamının kabulünün aksine, Bakanın diğer firmalar lehine baskı ve telkinde bulunduğunu gösterir veya bu durumu ispatlar bir niteliği bulunmadığını, tanığın Fevzi İşbaşaran aracılığı ile Bakanla görüşmesiyle ilgili olarak, aynen, “*sürekli şekilde de bana Konyalılarla ortaklığın gerçekleşmesi halinde bu işin olacağını, ne yapıp edip ortaklığı gerçekleştirmem gerektiği konusunda -bir telkin, demeyeyim de- bir hava sezirdi diyebilirim*” demesinde bile telkin bulunmadığının açık olduğunu;

—Tanık Eşref Selahattin Ural’ın, ortak girişim olarak teklif verdikleri işle ilgili gerekli ve yeterli sermaye olmadığını, kredilerin yüksek olduğunu, Koçoğlu grubu olarak tanıdıkları Özkaymak grubunun işe dahil olmasını kendilerinin istediğini, talebin Rahim Özkaymak’tan gelmediğini, fakat Ahmet Yıldız’la anlaşmazlık çıktığını, işin olmadığını beyan ettiğini, diğer tanık anlatımlarının Ahmet Yıldız’ın ifadesini doğrulamadığını,

—Yasal nedenle iptal edilmesi nedeniyle 14. Bölge İHD’de de mağduriyetin söz konusu olmadığını, bu nedenle görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğu iddiasının hukuksal dayanaktan yoksun olduğunu;

—Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 5. Bölge İHD ile ilgili olarak, sanığın ihaleye Best grubu lehine müdahale ettiğini sabit kıldığına ilişkin iddiasıyla ilgili olarak; Osman İlhan’ın bakana yönelik iddialarının, doğru ve gerçek vakıalara dayanmadığını, diğer tanıkların bu iddiaları doğrulamadığını, Osman İlhan’ın verilen bir disiplin cezası nedeniyle bakanla aralarında husumeti olduğunu,

—5. Bölge İHD’nin de aralarında olduğu 25 görev bölgesiyle ilgili olarak, bakanın 30.06.1997’de göreve başlamasından önce kurulan komisyonun, tekliflerle ilgili fiyat

değerlendirmesi yaptığını, diğer unsurlara ait tespit yapmadığını, eksik bırakılan bu işlerin ise, üst kurul tarafından tamamlandığını,

—Bakanın, değerlendirme komisyonunun çalışmasına ve değerlendirmesine kanuna aykırı olarak baskı, kanunsuz emir, talimat, yönlendirme gibi herhangi bir biçimde bir müdahalede bulunmadığının tanık anlatımlarıyla da doğrulandığını,

—Üst Kurulun çalışmaları sonucunda 5. Bölge İHD ihalesini kazanan Korona firmasından dinlenen tanıkların da, ihalenin kazanılmasından sonra başka bir firmayla ortaklık tesis edilmesi konusunda bir baskıya maruz kalmadıklarını beyan ettiklerini;

—Bir İHD projesi olan TEDAŞ İHD ilgili iddialara konu işlemlerinde, bakanın 22.10.1997 tarihli derkenar talimat yazısında, 03.11.1997 tarihli üst kurulun oluşturulmasına ilişkin olurda, üst kurulun kararlarına konu işlemlere ilişkin olurlarda imzaları bulunduğunu,

— “*Fiilsiz suç olmaz ilkesi*” gereğince, bakanın, imzasıyla katılmadığı veya yetki ve görevi dışında ilgili genel müdürlük tarafından doğrudan oluşturulmuş işlemde dolayı sorumlu olmadığını, soruşturma raporunda, TEDAŞ İHD işlemleriyle ilgili olarak bakanın imzasıyla katılmadığı veya ilgili genel müdürlüğün bizzat yaptığı işlemlerle ilgili olarak ceza sorumluluğu iddiasının hukuksal dayanaktan yoksun olduğunu,

—TEDAŞ İHD işinin, ihaleye çıkılması, Bakan Recai Kutan’ın 09.01.1997/160 bakanlık oluruyla uygulamaya koyulan fizibilite raporu hazırlama ve teklif esasları ile ilgili şartname ve şartname eki görev verme sözleşmesi örneği, İHD sözleşmesi örneği, Bakan Recai Kutan’ın 09.01.1997/160 bakanlık oluruyla “*Teklif Açma ve Yeterlilik Komisyonu*” oluşturulması, bu Komisyonunun 143 teklifi değerlendirmesi, 7 teklifin değerlendirme dışı bırakılmasına karar vermesi, Bakan Recai Kutan’ın 11.04.1997/1965 bakanlık oluruyla “*Teklif Değerlendirme Alt Komisyonu*” oluşturulması işlem ve kararlarının, Bakanın görev döneminden önce yapılan işlemler olduğunu, Bakanın, bu işlemlerle ilgili herhangi bir fiili olmadığını;

—Değerlendirme komisyonunun bir firma belirlemesi yapmadığını, açıkçası işini eksik yaptığını; bakanın, komisyonunun söz konusu görev eksikliğini tespiti ve tamamlanması talimatını verdiğini; Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün, söz konusu “*özel ve teknik*” kurulu mevzuatına uygun olarak oluşturduğunu;

—Üst kurulun söz konusu değerlendirme eksikliğini tamamladığını ve en uygun teklifi veren firmayı belirlediğini, bakanı hukuken ilgilendirmemekle birlikte üst kurul üyeleri hakkında TCK 205’e aykırılık iddiasıyla açılan kamu davasının yargılaması sonucunda, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14.10.2005, 2002/3 MD–2005/5 kararı ile üst kurul üyesi sanıkların üzerlerine atılı bu suçtan dolayı beraatlerine karar verildiğini,

—Bakanın, üst kurulun oluşturulmasına, çalışmasına ve değerlendirmesine kanuna aykırı olarak baskı, kanunsuz emir, talimat, yönlendirme gibi herhangi bir biçimde müdahalesinin bulunmadığını;

—TEDAŞ İHD ile ilgili olarak, üst kurulun işlemleri ve onayının, ilgili mevzuata göre birer hazırlık işlemi olduğunu, hazırlık işleminden sorumluluk doğmayacağını, ortada mevzuata aykırı bir işlem olmamakla birlikte, TEDAŞ İHD ihalelerinin hiçbirisinin sonuçlanmamış olması nedeniyle, ortada bir zararın da söz konusu olmadığını,

—13. Ankara-Kırıkkale görev bölgesine ilişkin bakan oluruna seçenekli işlem sunulması ve Bakanın olur işleminin, idari yargı tarafından hukuka uygun bulunduğunu,

—Osman İlhan'ın yargılamada, Sivas ve Konya bölgeleri ihalelerine ilişkin olumsuz bir beyanda bulunmadığını, bakanla doğrudan bir görüşmesi ve bakanın kendisine herhangi bir beyanı olmadığını, sadece öznel düşüncesini açıkladığını, belgeden ticaret sicilindeki kayıtları kastettiğini, bakanın firmalara yönlendirmesi olup olmadığını bilmediğini beyan ettiğini,

—Mobil santrallerle ilgili iddia konusu işlemlerde, bakanın, sadece 09.03.1998 tarihli Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Başbakanlığa yazdığı yazıda imzasının olduğunu, bunun dışında herhangi bir yazıda imzasının veya başkaca işleminin bulunmadığını,

— “Şahsilik ilkesi” ve “fiilsiz suç olmaz ilkesi” gereğince, bakanın, imzasıyla katılmadığı veya yetki ve görevi dışında ilgili TEAŞ Genel Müdürlüğü tarafından doğrudan oluşturulmuş işlemlerden sorumlu olmadığını,

—DPT, TBMM mobil santrallerle ilgili araştırma komisyonuna gönderdiği 09.07.2003/2438 yazısı eki rapor ile 1998–2002 döneminde bu santrallere ihtiyaç olduğunu kabul ettiğini, TEAŞ'ın, mobil santrallerle ilgili işlemlerin yapılması için Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılması talebinde bulunduğunu,

—Yargılamada, tanık beyanları ile iddianın ispatlanmadığını, aksine, bakanın Batman Mobil Santrali işinde bir baskısının olmadığını, sadece Erol Akçal'ı şikâyetiyle ilgili olarak TEAŞ Genel Müdürüne havale ettiğinin ispatlandığını,

—TEAŞ'ın, hak ve fiil ehliyeti tam bir KİT olarak, Esenboğa mobil santraline ilişkin 21.11.2000 tarihli devir sözleşmesini devreden AKSA A.Ş. ile devir alan Ankara Enerji A.Ş. ile birlikte imzaladığını, bu sözleşme ve devir sözleşmesinin bakanlıkla bir ilgisinin bulunmadığını,

—Olayda ismi geçen AKSA AŞ Yönetim Kurulu Başkanı tanık Şaban Cemil Kazancı'nın özgür iradeleri ve ticari kazanç düşüncesiyle devir işlemlerini yaptıklarını, hiçbir baskıya maruz kalmadıklarını söylediğini, Park Holding bünyesinde yer alan Turgay Ciner, Erhan Aygün ve Kenan Tekdağ'ın da aynı yönde anlatımlarda bulduklarını, sonuç olarak Bakanın mobil santrallerle ilgili olarak suç oluşturan bir fiilinin olmadığını,

—Yap-işlet projelerinin, 1995 yılında, 53. Hükümet döneminde çıkarılan bir Bakanlar Kurulu kararına dayalı olarak yapımlarının sağlanması için çalışmaların başlatıldığını, daha sonra göreve gelen 54. Hükümet döneminde, 29 Ağustos 1996 günü Resmî Gazetede yayımlanan ve yapılacak santralin yer ve isimleriyle, güçlerinin belirlendiği bir ilana dayalı bu santralin, ilk altı sırada olanların yapımı için teklifler alındığını, 1996 BOTAŞ belgelerinde de Ağustos 1996 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan bu yap-işlet santrallerinin ve tüketecekleri gaz miktarlarının da yer aldığı;

—1996 yılında, Plan ve Bütçe Komisyonunda konuşma yapan dönemin Enerji Bakanının yap-işlet modeli santrallerine de kısaca değindiğini, bu model kapsamında 1996–2010 yılları arasında yaptırılması gerekli 13 adet termik santral projesinin bölgeler itibarıyla tespit edilerek, 29 Ağustos 1996 tarihinde Resmî Gazetede ilanlarının yapıldığını;

—Böylece “2003 yılına kadar toplam kurulu gücü 4.500 megavat, 2010 yılına kadarsa toplam kurulu gücü 10 bin 700 megavat olan termik santrali üretim tesisleri yapımı

özel sektöre açılmıştır.” denildiğini; aynı kapsamda 6 adet termik santral için toplam 178 başvuru olduğundan bahsedildiğini,

—BOTAŞ belgelerine bakıldığında, 1996 Eylül ayında yapılan toplantılarda yap-ışlet santrallerin Aliağa İzmir, İskenderun, Adapazarı, Gebze, Ankara olmak üzere hem megavat güçlerinin, hem üretim güçlerinin hem de karşılarında tüketecekleri gaz miktarının çok net olarak gözüktüğünü;

—Alınan tekliflerin değerlendirmesi için TEAŞ’ta teklif değerlendirme komisyonu kurulduğunu, komisyon değerlendirmelerinin devam ettiği sırada da Danıştay’ın, söz konusu Bakanlar Kurulu kararının, elektrik üretiminin düzenlenmesinin yasayla yapılması gerekçesiyle iptal edildiğini, bunun üzerine yap-ışlet santrallerinin yapımının düzenleyen kanun teklifini, 9 Haziran 1997 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduklarını;

—Bu yasa teklifinin gerekçelerinden elektrikle ilgili olarak, ülkemizin hızla artan enerji talebinin karşılanmasında, son yıllarda meydana gelen santral tesislerindeki gecikmeler nedeniyle, yabancı ülkelerden elektrik ithal etmek zorunda kalındığının ifade edilerek yabancı ülkelerden elektrik ithal edilerek, tüketicinin hizmetine sunulması yerine, yap-ışlet santrallerinde gerçekleştirilecek projelerle, elektrik almanın daha doğru olduğundan bahsedildiğini;

—Bakanın 2001 yılı 27 Nisan ayında görevden ayrıldığını, bu santrallerin hiçbirinin devreye alınmalarında görevde olmadığını; suçlamalara dayanak gösterilen tesis izni ve işletme ruhsatlarının 24.10.1997 tarihli olduğunu, bu santrallerin, bu iznin verildiğinde arz üzerinde olmadığını, ancak 27 Mayıs 2000 belgesi imzalandığında bu olurların imzalandığını,

—Bu sözleşmelerde, santrallerin devreye gireceklerine dair kesin bir tarih bulunmayıp geçici kabullerinin yapılmasından sonra ticari işletmeye geçeceklerinin öngörüldüğüne ilişkin tespitin, esas hakkındaki iddialarda yapılan bir tespit olduğunu, bu tespitin bile kendi başına savunmalarını doğruladığını,

—Yap-ışlet santrallerine DPT tarafından karşı çıkılmadığı gibi, Hazine tarafından da garantilerinin verildiğini; bir santrale tesis ve işletme izni verilmesinin başka bir iş, geçici kabulünü yapıp devreye almanın bir başka iş olduğunu,

—Bakanın iddiayla ilgili suç oluşturan ve ispatlanan herhangi bir fiilinin olmadığını, iddia makamının 5237 sayılı TCK’nın 257/1’deki suçun oluşmasını, olayda zararın doğmadığını kabul ile *“müdahaleler sonucunda birinci sıraları alan konsorsiyumların mağdur edildiği, ikinci sırada olan firmalara ise menfaat sağlandığı”* gerekçesiyle *“mağduriyet”* unsuruna dayandırdığını,

—Mağdur olduğu kabul edilen söz konusu iki ihalede birinci gelen konsorsiyumların; İskenderun İthal Kömür Santralinde İntergen-Enka-Exxon Konsorsiyumu, Ankara Doğalgaz Santralinde İntergen-Enka Konsorsiyumu olmasından her iki konsorsiyumun lider ortağının “İntergen” firması olduğunun açık olduğunu,

—Mağduriyetin bir mağduru gerektirdiğini; işlemin muhatabının, mağduriyet iddiasında bulunmaması durumunda, ortada mağduriyetin de mağdurun da olmayacağını,

—İki konsorsiyumun mağdur edilmeleri demenin, somut olarak, haksız bir işlemle, yani işin ihalede ikinci gelen firmaya verilmesi suretiyle hukuksal veya parasal mağduriyete sebep olunması demek olduğunu; oysa bu iki konsorsiyumun herhangi bir mağduriyetinin

olmadığını, konsorsiyumun ortaklarından “*Enka Şirketi*” adına Şarık Tara ve Sinan Tara’nın yargılamadaki beyanlarıyla da bunun sabit olduğunu, tanık Muzaffer Selvi’nin beyanının da tanık Sinan Tara’nın beyanını doğruladığını,

—Suçun mağduriyet unsurunun da oluşmadığını, esas hakkındaki görüşte konuya ilişkin iddiaların varsayıma dayalı olduğunu,

—Bakanın, müsteşarı aracılığı ile faks yoluyla göndermek suretiyle komisyona talimat vermesi iddiasının da doğru olmadığını; bakanın özellikle Zeki Köseoğlu aracılığıyla birinci gelen firmalara değil özel tercihle ikinci firmalara ihalelerin verilmesini sağlaması şeklindeki iddianın da doğru olmadığını, iddiaya dayanak yapılan Zeki Köseoğlu ve Birsal Sönmez’in takdire esas yargılamadaki beyanlarıyla sabit olduğunu,

—Bizzat iddiaya konu faksın gönderildiği makam olan müsteşarlık makamında bulunan Müsteşar H.Yurdakul Yiğitgüden’in, soruşturma komisyonu ile yargılamadaki beyanlarında, faksı gönderdiğini, bakanın talimatı olmadığını, faksın talimat değil, gelen belgenin ilgili kuruma gönderilmesi olduğunu beyan ettiğini; kendisine gelen bilgi notlarını ilgili kurumlarına gönderdiğini, bunun talimat olmadığını ve böyle algılanamayacağını belirttiğini,

—Tanık müsteşarın, yargılamadaki beyanında, bakanın kendisine faksla ilgili talimat dâhil bu anlamda olsun veya olmasın bir beyanda bulunduğu dair bir beyanının olmadığını, bakanın iddia konusu faksla talimat yolu veya başka bir biçimde ilişkilendirilmesinin mümkün olmadığını,

—Müsteşarın göreve başlaması nedeniyle kurumlara yaptığı ziyaret kapsamında TEAŞ’ı ziyaretinde genel müdürün komisyonun çalışma halinde olduğunu belirtmesi üzerine tarihle ilgili bilgiyi enerji üretimi ile ilgili olarak aldığını, ihale ile ilgili bir bilgi alma ve vermenin söz konusu olmadığı şeklinde beyanda bulunduğunu,

—Gediz Lekesiz’in beyaz enerji davasında hazırlık aşamasında bilirkişi olarak görev yaptığını, iddialarla ilgili olarak sanıkların suçlamış olması nedeniyle iddialarda taraf olduğunu, tanık sıfatı altında yaptığı taraflı iddialarının, tanık beyanı olarak kabul etmediklerini,

—Gediz Lekesiz’in, müsteşarın sıralamayı öğrenmek için komisyona geldiğini, bu şekilde müdahale edilmek istendiğini beyan etmesine ilişkin olarak ise, bu beyanın bir iddia olduğunu, Yİ Komisyonunun tanık sıfatıyla dinlenen üyelerinin, Gediz Lekesiz’in iddialarını doğrulamadığını; Yİ değerlendirme komisyonu üyesi tanık Gülçin Varol’un, sanıkların çalışmaları sırasında doğrudan veya dolaylı temasları olmadığını, baskı gelmediğini, komisyonun kendi usulleriyle çalıştığını, faks mesajını hatırlamadığını beyan ettiğini,

—Yİ değerlendirme komisyonu üyesi tanık Mustafa Sinan EGELİ’nin de, faksı görmediğini, ancak, dışarıdan gelen bir yazıyı dikkate almadıklarını, sanıkların çalışmalarında bir müdahaleleri olmadığını beyan ettiğini,

—Yİ değerlendirme komisyonu üyesi tanıklar Recep Yılmaz ve Mehmet Hergül Yazar’ın, çalışmaları sırasında baskı olmadığını, faksı hatırlamadıklarını, kendi usulleri içinde değerlendirmelerini yaptıklarını, müsteşar veya müsteşar yardımcısının bir telkini, tavsiyesi olmadığını beyan ettiklerini,

—Yİ değerlendirme komisyonu üyesi tanık Saba Soytekin'in de, çalışmaları sırasında baskı olmadığını, bakanla muhatap olmadıklarını, genel müdürle muhatap olduklarını beyan ettiğini, Tanık Zeki Köseoğlu'nun, faksı komisyona havale ettiğini, bunun bir talimat olmadığını,

—Bakanlık tarafından, Yönetmeliğin 26. maddesine göre tesis kurma ve işletme ruhsatı verilmesinin hukuki niteliğinin, Yİ tesisinin sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak çalıştırılmasına ve işletilmesine ve sonuçlarına ait bir idari belge olduğunu; Tesis kurma ve işletme ruhsatının, TEAŞ yönetim kurulu kararının onayı olarak nitelendirilemeyeceğini,

—İddia makamının, esas hakkında görüşünde, iddialardan ikincisini, tekliflerin sonuçlandırılmasında 4283 Sayılı yasa ve ilgili yönetmelik hükümlerine aykırı olarak, santral yapımlarında şirketlere birincilik sırasına göre değil özel tercihlere göre verilmesi olarak belirttiğini,

—İddia makamının, bu iddiasını, Zeki Köseoğlu, Birsal Sönmez, Abdullah Oktay Şatıroğlu, Nedim Seçkin Ülgen'in beyanlarına dayandırdığını; bizzat bakanı müdahale ile suçladığı kararın metninde böyle bir iddianın söz konusu olmadığını belirtildiğini; yazılı belgeye ve içeriği bilgi, belge, kayıtlara karşı tanık dinlenmeyeceğini,

—TEAŞ Yönetim Kurulunun sözü edilen kararında : “...Ancak Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde yer alan ‘Alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık uygun gördüğü takdirde; başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ'a bildirir” denildiğini; Bu maddenin Bakanlık uygun gördüğü takdirde cümlesinden alınacak kararın bakanlıkça uygun görülüp görülmeceği hususunun bilinmediğini gösterdiğini,

—Bakanın veya bakanlığın, bizzat karara göre bilmedikleri bir karara müdahalesinin söz konusu olmayacağını; 03.10.1997 yönetim kurulu kararındaki bu kaydın adli makamları ve mahkemeyi bağlayacağını,

—Tanık Zeki Köseoğlu'nun, yönetim kurulunda karara konu işleri görüştiklerini, değerlendirdiklerini ve beş ihalenin de tek firmaya verilemeyeceği kararına vardıklarını, bakanın herhangi bir baskısı, isteği ve talimatı olmadığını, iki işin ihalede ikinci gelen firmalara verilmesi konusunda kararı aldıktan sonra sohbet olarak Bakana bilgi verdiklerini beyan ettiğini,

—Tanık Birsal Sönmez'in, bakandan işin ikinci gelen firmalara verilmesi talimatı almadığını beyan ettiğini; sonuç olarak, tanıklar Zeki Köseoğlu ile Birsal Sönmez'in yargılamadaki beyanları iddianın doğru olmadığını ortaya koyduğunu,

—Tanık Necip Timuçin Tümer'in, işin ikinci sıradaki firmalara verilmesi konusunda bakandan bir tavsiye, telkin, talimat almadığını ve Genel Müdürün de bu konuda bir şey söylemediğini beyan ettiğini,

—İddia makamının, esas hakkında görüşünde, bakanın TEAŞ genel müdürü Zeki Köseoğlu ve Genel Müdür Yardımcısı Muzaffer Selvi vasıtasıyla yönetim kurulunun 22.12.1998 tarihli kararı almasını sağladığına ilişkin şekilde herhangi bir fiili olmadığını,

—TEAŞ'ın, hak ve fiil ehliyeti tam bir KİT olduğunu, Yİ projelerine ait her türlü ihale işlemini yapmak, kararları almak ve sonuçlandırmakla TEAŞ'ın yetkili ve görevli

olduğunu; Yİ projelerine ait ihale kararlarını almak yetki ve görevi salt TEAŞ yönetim kuruluna ait bulunduğunu,

—Yİ ihale sürecinin ihaleyi alan firmayla yapılan sözleşme ile sona ereceğini; TEAŞ'ın, firma ile sözleşme imzalamadıkça İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesinin sonuçlanmış olmayacağını,

—Bakanın, 12.01.1999 tarihinde görevden ayrıldığını; İskenderun İKS ihalesiyle ilgili sözleşme kararını imzalayan TEAŞ Yönetim kurulu üyelerinin, bu fiillerinden dolayı yargılandıkları davanın kararına ait esas hakkında görüşün ilgili dip nottaki özetinde, “Yine Yönetim Kurulu üyeleri hakkında; ihale kararından, sözleşmenin imzalandığı 9.3.1999 tarihine kadar şirket lehine yapılan ve şartnameye aykırı olan, kurulu gücün 1000 megavattan 1210 megavata çıkartan kararı alan, şirketin ihale verilmesi koşullarını kabul ettiğine dair taahhünameyi 7 gün içerisinde vermesi gerektiği halde, bu sürenin iki kere uzatılması ve en son da 19.1.1998 tarihine kadar süre verilmesine rağmen, bu sürenin de yönetim kurulu kararı ile ay sonuna kadar uzatılarak görevde yetkinin kötüye kullanılması suçunun işlendiği kabul edildiği, ancak *suç tarihi 9.3.1999 olarak kabul edilerek*, eylemin 4616 sayılı Yasa kapsamında kaldığından bahisle erteleme kararı verildiğinin belirtildiğini, Mahkemenin sözleşmenin imzalandığı 9.3.1999 tarihi esas alarak kamu davasının 4616 sayılı yasa uyarınca ertelenmesine karar verdiğini,

—İhalenin sonuçlandığı tarihin, sözleşmenin imzalandığı 09.03.1999 tarih olarak esas alındığını, bunun anlamının İskenderun Kömür Santrali ihalesiyle ilgili olarak 22.12.1998 tarihinde yapılan bir işlem ile ihalenin sonuçlanmamış, 22.12.1998 tarihli işlemin bir ara işlem olduğunu,

—Bakanın, 12.01.1999'da görevden ayrıldıktan sonra, 09.03.1999 tarihinde TEAŞ yönetim kuruluna bir karar aldırmasının fiilen mümkün olmadığını,

—DSİ keşif artışlarına ilişkin iddiayla ilgili olarak, Bakanın, 2886 sayılı Yasanın 63. maddesinin üçüncü fıkrasının verdiği yetki ile idarenin keşif artışı idari işlemi yürürlüğe koyan bakanlık idari işlemi olur imzasıyla tamamladığını, keşif artışının ihale olmadığını,

—Bakanın, Bakırçay Kınık Sol Sahil Sulama işine ait DSİ'nin keşif artışı idari işlemi yürürlüğe koyan bakanlık işlemine 13.06.2000, Atasu Barajı inşaatı işine ait idare işlemiyle ilgili olarak 09.05.2000 tarihli olur verdiğini, Bakanın, DSİ'nin bu iki işle ilgili ihale işlemlerine veya bu bağlamda bir işe imza atmadığını, onay da vermediğini,

—Bakanın, iddia konusu her iki işin ihalesini yapmaya yetkili ya da görevli kişi de olmadığını, yetkili makamın DSİ olduğunu, ayrıca keşif artışının, önce 4735 sayılı Yasanın 24. maddesi ile hukuk düzeninden çıkarılması, sonra 4964 sayılı Yasanın 46. maddesi ile değişik 4735 sayılı Yasanın 24. maddesinin 2. fıkrası ile yeniden düzenlenmesinde bu kez bakan onayına yer verilmemesinin suçların hukuka aykırılık unsurunun ortadan kalkması suretiyle fiil suç olmaktan çıkardığını, dolayısıyla Bakan hakkında keşif artışından dolayı ceza sorumluluğu iddiasında bulunulmasının hukuken mümkün olmadığını,

—Bugüne kadar Yüce Divan ve Yargıtay uygulamasında, ister keşif artışına konu bir iş nedeniyle, isterse ihale edilmesi gereken ilave işin ihalesiz keşif artışı şeklinde verilmesi fiillerinden dolayı, ihaleye fesat karıştırma suçunun işlendiğinin iddia edilmediğini,

—DSİ yetkilileri ile bakanlık bürokratlarının tanık olarak dinlendiklerinde bakanın keşif artışı ile ilgili olarak kendilerine bir baskı, talimat, yönlendirme yapmadığını, maddi olguları ve işin projenin ayrılmaz parçası olduğunu ve işin tamamlanması için yapılmasının gerekli olduğunu beyan ettiklerinden iddianın aksinin tanık beyanlarıyla da ispatlandığını, tanıklar hakkında açılmış bir davanın da bulunmadığını,

—Keşif artışına konu işlerin, proje kapsamında iş olup olmadığı, işin ikmali açısından aciliyet ve zaruret teşkil edip etmediği konusunun, teknik iş olduğunu, keşif artışına verilen olurun, bizzat bakanın tek başına yaptığı bir işlem olmayıp, Bakanlık Makamında belirtilen yetkililerinin işleme katılımıyla oluşturulan ve bakanın olur imzası ile tamamlanan ve keşif artışı idari işlemini yürürlüğe koyan Bakanlık işlemi niteliği taşıdığını,

—Bakanın, idari ve siyasi kişiliği olduğunu, bakanın, bakanlık işleminin sadece bu işlem parçasını, keşif artışı işlemine ait yazı ve eklerinin şekli ve hukuki denetimi ile oluşturmasından sorumlu olduğunu,

—Bakanlığın faaliyetine konu teknik işleri, bakanlığın teknik kişileri olan üst düzey yetkililerin bileceğini, bakandan, teknik ve idari işleri bilmesinin istenemeyeceğini, bakanın hukuka uygun ve aksi ispatlanmamış olan fiilinden dolayı beraatine karar verilmesi gerektiğini,

—Bakanın regülatör ve isale hattı işinin Atası Barajı inşaatı kapsamına alınmasında da fiilinin olmadığını,

—Danıştay İkinci Dairesinin, % 30’u aşmayan işlerin % 30 keşif artışı içinde verileceğini hukuka uygun bulan kararları karşısında, % 5–6,18 oranındaki regülatör ve isale hattı işinin ilave bir iş olduğu iddiasıyla ihaleye fesat karıştırma suçu olarak nitelendirilmesinin hukuken değersizliği açık olduğunu,

—İdare, Atası Barajı ile ilgili olarak keşif artışı istem yazısında, “*Trabzon Şehrinin içme ve kullanma suyu ihtiyacının karşılandığı Değirmendere suyunun aşırı derecede kirlenmesi nedeniyle Galyan Deresi suyunun arıtma tesisine bağlanabilmesi için yapılacak ilave regülatör ve isale hattı inşaatı*” denildiğini,

—DSİ’nin 02.05.2000/1961 olurda, diğer işlerle birlikte regülatör ile isale hattı işi nedeniyle işin tatbikatçısı ve kontrolü olan Trabzon 22. Bölge Müdürlüğünün işin tamamlanması için gerekli olduğunu belirterek istemiş olduğu keşif artışına olur verildiğini,

—Keşif artışına konu işin, teknik şartnamede yer alması gerekli olmayan, işin yapılışı sırasında ortaya çıkan, işin ve projenin kapsamında olan ve işle ve projeye teknik, yani nedensel veya zaruri olarak bağlantılı iş olduğunu,

—Dosyada mevcut yazılardan, Atası Barajı işinin uzamasına bağlı olarak, regülatör ve isale hattı işinin ne kadar zaruri bir iş olduğunun da anlaşıldığını,

—İddia makamının, “*Atasu, Iğdır ve Bakırçay projelerinde, ayrı bir ihale konusu olması gereken işler keşif artışıyla yaptırılarak, yarışmaya girmeksizin işi yapan firmalara menfaat sağlanmış, kanunen açılması gereken ihalelerde teklif verecek firmalar mağdur edilmiştir. Devlete de mali yönden zarar verilmiştir*” iddiasındaki suçun maddi unsuruna ilişkin “zarar”, “mağduriyet” ve “haksız kazanç” unsurlarına ilişkin iddiasının, somut, belirli veya gerçekleşmiş maddi olgulara ve fiillere dayalı yapılmadığını, aksine soyut, belirsiz ve ihtimale dayalı olduğunu, muhtemel zararın ise ceza kanununun anladığı anlamda zarar olmadığını,

—Hükümetler arası ikili işbirliği protokollerine ilişkin iddiayla ilgili olarak, Hükümetler arası ikili işbirliği protokolleri ve uygulamalarının, 2886 sayılı Yasanın 89. maddesine göre alınan Bakanlar Kurulu kararına göre, bu protokollere konu projelerin, 2886 sayılı Yasa kapsamına çıkarılması ile yapıldığını, dolayısıyla, bu projelerle ilgili olarak, 2886 sayılı Yasa hükümlerine aykırılığın söz konusu olmadığını,

—Soruşturma komisyonu raporunda bu konuyla ilgili olarak asıl iddianın, projelerin 2886 sayılı Yasa dışında yapılması ve firmaların seçimindeki ihale usulüne ilişkin olduğunu, iddia konusu işlerin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında çıkarılarak, yeni bir ihale düzeninin kurulmasında, müvekkil Bakan atfı kabil bir fiilin mevcut bulunmadığını, bu konuların tamamının, Bakanlar Kurulu Kararları ile yapıldığını, bu konudaki iddiaların muhatabının, Bakanlar Kurulu olduğunu,

—İkili İşbirliği uygulamalarının, bakanın görev yaptığı 55. Hükümet döneminden önceki hükümetler döneminde başladığını ve uygulamaya konulduğunu,

belirterek atılı suçlardan dolayı ayrı ayrı beraat kararı verilmesi gerektiğini,

—Yüksek Mahkemenin aksi kanıda olması durumunda, 765 TCK'nın uygulanmasına konu münferit kamu davalarında 765 sayılı Yasanın 59., 80., 647 sayılı Yasanın 4. ve 6. maddelerinin ve diğer lehe takdiri hükümlerin, lehe kanun olarak 5237 TCK'nın uygulanmasına konu münferit kamu davalarında 5237 sayılı Yasanın 62., 52., 51., 30. ve 43. maddelerinin ve diğer lehe takdiri hükümlerin uygulanmasını, dava zamanaşımının gerçekleştiği münferit kamu davalarında dava zamanaşımının 4616 sayılı Yasadan önce uygulanmasını,

isteyerek savunmada bulunmuşlardır.

2- Sanık Zeki ÇAKAN ve Müdafileri Av. Turgut KAZAN ve Av. Birgül Feyzioğlu'nun Esas Hakkındaki Savunmaları

Sanık Zeki ÇAKAN 8 Mayıs 2007 günlü dilekçesi ve 9 Mayıs 2007 günlü oturumda yaptığı esasa ilişkin savunmasında, sorgusunda belirttiği hususlara ek olarak, Müdafileri Av. Turgut KAZAN ve Av. Birgül FEYZİOĞLU 16.4.2007, 30.4.2007, 8.5.2007 ve 29.5.2007 günlü dilekçeleri ve aynı oturumdaki beyanlarında özetle;

—Enerji politikaları ve uygulamaları ile ilgili iddiaya ilişkin olarak, devlette devamlılık ilkesi gereğince, göreve başladığı anda yürürlükte olan anlaşmalara, sözleşmelere, protokollere ve projelere bağlı kalmak zorunda olduğunu,

—Bakanlık yaptığı 9 Mayıs 2001–18 Kasım 2002 tarihleri arasında bir tek doğalgaz alım anlaşması veya sözleşmesi ya da protokolü imzalanmadığını, kendisinin önceki dönemlerde imzalanmış ve yürürlükte bulunan anlaşmaların, sözleşmelerin, protokollerin ve projelerin ülke menfaatine olacak şekilde uygulanması için BOTAŞ yetkililerinin arkasında siyasi destek olduğunu,

—Ekonomik kriz nedeniyle elektrik talebi azaldığı halde, enerji sıkıntısının izlenen akılcı politikalarla kısıtlamaya gidilmeden giderildiğini, otoprodüktörlerle ilgili herhangi bir isnadın, soruşturma önermelerinde yer almadığını, soruşturma komisyonunun, en yetkili makamlarda görev yapan kişiler tarafından kendilerine gönderilen yazıları ve bilgileri hiç dikkate almadığını,

—Yetkili Enerji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından kanunlara ve yönetmeliklere uygun olduğu açıkça belirtilen işlemlere olur verdiği için yargılandığını, arz-talep

denge­sizliğinden ve kuraklıktan kaynaklanan, enerji kısıtlamalarının gündemde olduğu günlerde, sanayicilerin kendi enerjilerini, mümkün olduğunca otoprodüktörler yoluyla karşılamalarının dahi, fayda sağlayacağına düşünöldüğünü,

—İmzalanan 39 adet otoprodüktör sözleşmesindeki projenin toplam kurulu gücünün, yalnızca 874 MW olduğunu ve devletin, enerji alımı konusunda herhangi bir mecburiyetinin bulunmadığını, bu nedenle de mağduriyetinin söz konusu olmadığını, risklerin her yönüyle, santrali tesis eden firmalara ait olduğunu,

—Zeki Çakan'ın, görevinin gereklerine aykırı hareket etmediğini, Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün Meclis soruşturma komisyonuna gönderdiği 16 Nisan 2004 gün ve 1258 sayılı yazının ekinde yer alan bilgi notunda *“4628 sayılı Kanun çerçevesinde ilgili Lisans Yönetmeliği EPDK tarafından yayımlanıncaya kadar otoprodüktör projelerinde sözleşme imzalama yetkisi EPDK’da değil Bakanlığımızda idi. Bu nedenle, 18 aylık uzun geçiş sürecinde ve ilgili yönetmelikler yayımlanıncaya kadar sanayi tesislerinin ekonomik gereklerinden kaynaklanan otoprodüktör projelerinin yapılmasına da imkan sağlamak için 4628 sayılı Kanununun Geçici 3. Maddesinde yer verilen ‘Bu Kanunla düzenlenmesi gereken yönetmelikler hazırlanır ve yayımlanır. Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur.’ hükmü doğrultusunda mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam edilmiştir.”*

denildiğini,

—Bu yazının bile tek başına somut olayda bir usulsüzlük bulunmadığının en açık kanıtı olduğunu, nitekim 4628 sayılı Yasanın geçiş dönemini düzenleyen geçici 3. maddesinin (a) bendinin 3 numaralı alt bendinde:

“Bu Kanunla düzenlenmesi gereken yönetmelikler hazırlanır ve yayımlanır. Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur” hükmünün yer aldığını,

—EPDK'nın da, Yasanın bu hükmüne dayanarak, henüz yeni yönetmeliklerin yayınlanmadığı ve eski yönetmeliklerin uygulandığı dönemde Bakanlıkça imzalanmış otoprodüktör sözleşmelerine lisans verdiğini, bu açıdan ortada ceza hukukunu ilgilendiren bir uyuşmazlığın söz konusu olmadığını,

—Sanığın hiçbir bürokratına hukuka aykırı bir talimatının olmadığını ve yapılan uygulamanın hukuka tamamen uygun olduğunu, imzalanan otoprodüktör sözleşmeleri nedeniyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olunmadığını, kişilere haksız bir kazanç sağlanmadığı gibi otoprodüktörlerle atıl bir kapasite de oluşmadığını,

—Zeki Çakan döneminde, otoprodüktörlerden Devletin elektrik alım garantisinin kaldırıldığını, kuraklığa bağlı olarak yaşanan enerji dar boğazı sırasında otoprodüktörlerden elde edilen enerjiye dahi ihtiyaç duyulduğunu,

—Dinlenen tanıkların, yeminli ifadelerinde işlemlerin tamamının usulüne uygun yapıldığını, Zeki Çakan'ın kendilerine hiçbir şekilde hukuka aykırı bir talimat vermediğini beyan ettiklerini, görevi kötüye kullanma suçunun manevi unsurunun oluşmadığını, hukuka aykırı bir yetki kullanımının da söz konusu olmadığını,

—Diğer taraftan Zeki Çakan'ın sadece bir otoprodüktör sözleşmesi imzaladığını, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu oluşmadan aylar önce, bu sözleşmeleri imzalama yetkisini 3046 sayılı yasanın *“Yetki Devri”* başlıklı 38. maddesi çerçevesinde müsteşarına

devrettiğini, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu oluştuktan sonra Zeki Çakan tarafından hiçbir otoprodüktör sözleşmesi imzalanmadığını, bakanlık müsteşarlığı tarafından yapılan tüm işlemlerin de hukuka uygun olduğunu,

—BOTAŞ’la ilgili iddialara ilişkin olarak, BOTAŞ’ın bir kamu iktisadi teşekkülü olduğunu, özerk bir şekilde yönetildiğini, mevzuatımıza göre de Bakanın, Yönetim Kurulu kararlarını hiçbir zaman onaylamadığını, bu nedenle de kendisinin de Bakan olarak hiçbir yerde BOTAŞ’a müdahalesinin söz konusu olmadığını, görev yaptığı 18 aylık dönemde bir tek doğalgaz alım anlaşmasının imzalanmadığını,

—Fiyat revizyonu için, sözleşmede belirtilen diğer koşullarla birlikte, Batı Avrupa’da geçerli doğalgaz ithalat fiyatlarının dikkate alınmasının gerektiğini, ancak somut olayda, revizyon koşullarının oluşmadığını, nitekim Rekabet Kurulu’nun 8 Mart 2002 tarih ve 2–13/127–54 sayılı kararında, 2002 yılı Mart ayı itibarıyla, BOTAŞ’ın almakta olduğu doğalgaz fiyatının, diğer Avrupa ülkeleri ile aynı olduğu, hatta, evlerde kullanılan doğalgazın, Avrupa fiyatlarının da altında olduğunu teyit edildiğini, başka bir anlatımla, Rekabet Kurulunun, fiyat revizyonu şartlarının oluşmadığını teyit ettiğini, buna rağmen BOTAŞ’ın, hem fiyat hem de miktar indirimi elde etmeyi başardığını,

—Mavi Akım Doğalgaz Alım Satım Sözleşmesi ile ilgili, fesih hakkının doğmasına rağmen bu hakkı kullanmadığından suçlandığını, öncelikle bu konunun önergelerde yer almadığını, Rusya Federasyonu’ndan, Karadeniz’den geçecek bir hat ile kademeli olarak yılda, 16 milyar metreküp doğalgaz alımına ilişkin olarak, Rusya Federasyonu ve Türkiye Cumhuriyeti arasında 15 Aralık 1997 tarihinde bir Hükümetler arası anlaşma imzalandığını,

—Hükümetler arası anlaşmanın 1. maddesinde, mavi akım projesi çerçevesinde, 2025 yılına kadar, Rusya’nın, Türkiye’ye kademeli olarak yapacağı doğalgaz sevkiyatlarının, 9.maddesinde, anlaşmanın 31 Aralık 2025 tarihine kadar yürürlükte kalacağını hüküm altına alındığını,

—Aynı anlaşmanın 2. maddesindeki, kademeli olarak alınacak 16 milyar metreküp doğalgaz teslimatının, teknik, ticari, idari ve uygulama koşullarının, BOTAŞ ve VEP Gazexport-RAO Gazprom arasında imzalanacak alım-satım kontratında belirleneceği hükmüne ilişkin maddesine dayanarak, BOTAŞ ve VEP Gazexport arasında, 15 Aralık 1997 tarihinde 25 yıl süreli ve kademeli yıllık 16 milyar metreküp doğalgaz alımına ilişkin, “doğalgaz alım-satım sözleşmesi”nin imzalandığını,

—Hükümetler arası anlaşmanın onaylanmasının, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, 1 Nisan 1998 tarihinde 4357 sayılı Yasayla uygun bulunduğunu, bu kanunun, 4 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiğini, dolayısıyla bu anlaşmayı fesih yetkisinin de, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına ait olmadığını,

—Diğer taraftan, Mavi Akım anlaşmasının olmaması halinde Türkiye’de ekonominin duracağını, BOTAŞ’ın Mavi Akım Sözleşmesini feshetmesi halinde, Türkiye’nin aldığı en ucuz doğalgaz sözleşmesinin feshedilmiş olacağını,

—Turusgaz sözleşmesinde bulunan (k) faktörünün kaldırılmayışı suçlaması ile ilgili olarak, bu isnadın da önergelerde yer almadığını, kısaca (k) faktörünün, Turusgaz’ın almakta olduğu 1000 m³ başına 10 dolar marj olduğunu, konunun tamamen BOTAŞ’ın yetki ve sorumluluğunda olduğunu, (K) faktörünü belirleyen esasların, Enerji ve Tabii Kaynaklar Eski Bakanı Sayın Recai Kutan şahitliğinde imzalanan, 28 Nisan 1997 tarihli

protokol, ve 18 Şubat 1998 tarihinde Turusgaz ile BOTAŞ arasında imzalanan ek mektupta belirlendiğini, (k) faktörünün kaldırılma şartının, Turusgaz'a ithalat, dağıtım ve satış lisansı verilmesi olduğunu, bu lisansın 4646 sayılı Yasa gereği Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nca verilebileceğini, EPDK'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile hiçbir idarî bağlantısının bulunmadığını,

—EPDK'nın, bahse konu lisansı vermemesi nedeniyle, (k) faktörünün kaldırılma şartının oluşmadığını, bütün bunlara rağmen, döneminde ilk defa BOTAŞ yetkililerince, (k) faktörünün 10 dolardan 4 dolara düşürüldüğünü,

—Çayırhan Termik Santrali ile ilgili yöneltilen isnatla ilgili olarak, termik santralle ilgili olurların hazırlanmasının, 3154 sayılı Kanununun 10. maddesi uyarınca Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları içerisinde olduğunu, olurların dayanağını oluşturan sözleşmeleri kendisinin yapmadığını, bunların görev yaptığı dönemden çok önce imzalandığını,

—Elektrik enerjisine olan ihtiyacın acil tedbirlerle karşılanması amacıyla, 16 Mart 1998 tarih ve 98/10826 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, bakanlık döneminden çok önce, mobil santrallerle ilgili TEAŞ'ın görevlendirildiğini, böylece, mülga TEAŞ'a, 233 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 35. maddesine istinaden görev verildiğini, 12 Ekim 2000 tarihinde, Cide-Bartın mobil santral İhalesinin yapıldığını ve 28 Mart 2001 tarihi itibarıyla de sözleşme süresinin başlatıldığını,

—Kendisinden önce, enerji ihtiyacı olması sebebiyle başlatılan mobil santrallerin, yer değişimi ile ilgili yetkili hiçbir bürokrata, kurum veya kuruluşlara Bakanın talimatı veya ricası olmadığı gibi, Mayıs 2001 ile 18 Kasım 2002 tarihleri arasında da, herhangi bir mobil santral ihalesinin yapılmadığını, somut olayda mobil santralin bir yerden başka bir yere naklinin de, ilgili genel müdürlüğün kendi yetkileri çerçevesinde yapmış olduğu bir uygulama olduğunu,

—DSİ'nin yürüttüğü bir takım işlerde %30'un üzerinde verilen bazı keşif artışları nedeniyle suçlandığını, keşif artışı usul ve esaslarının yasa ile hüküm altına alındığını, keşif artışının iş arıtışı demek olduğunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'ndaki usul ve esaslara tamamen uygun olarak yapıldığını,

—Keşif artışı verilmesinde bakanın görev ve yetkisinin; ilgili tüm kademelerden, teknik, idari ve hukukî açıdan incelemelerden geçen ve uygun görüşle makama sunulan işlemi, verilen olurla yürürlüğe sokmak olduğunu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının keşif artışına olur vermesine kadar geçen süreç içerisinde, çok sayıda makam ve birçok yetkilinin uygun görüşüyle dosyanın tekemmül ettiğinin açık olduğunu,

—Bu aşamada bir şikâyet ya da ihbarın Bakana ulaşması halinde Bakanın gereğini yapacağını, öte yandan, hukukta bir yetki var ise, o yetkinin kullanılması gerektiği yerde kullanılmamasının sorumluluğu gerektireceğini, kanunun aradığı şartlar oluştuğunda bir Bakanın, birçok aşamadan uygun görüşlerle geçerek önüne gelmiş bir keşif artışı dosyasına olur vermemesinin keyfilik olacağını, asıl sorumluluk gerektiren fiilin, keşif artışına olur vermek değil, bu kadar aşamadan sonra kendisine ulaşmış bir işte hiçbir gerekçe yokken keşif artışı vermemek olduğunu,

—Zeki Çakan'ın, keşif artışlarına ilişkin herhangi bir suç işlemediğini, TCK'da, ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için aranan önkoşulun, bir ihalenin varlığı

olduğunu, keşif artışının bir ihale olmadığını, dolayısıyla da keşif artışında ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşmasının hukuken mümkün olmadığını,

—Gerek ihaleye fesat karıştırma, gerek görevi kötüye kullanma suçlarının kamu görevlisi tarafından işlenmesi için diğer unsurların yanında, kamusal yetkinin kasten kötüye kullanılmasının gerekli olduğunu, dosya kapsamında bakanın yetkisini kötüye kullandığını kanıtlayan hiçbir delil olmadığı gibi, iddianın da Yüce Mahkeme tarafından resen elde edilen belgeler ve tanık beyanlarıyla çürütüldüğünü,

—Öte yandan, Atasu ve Batı Iğdır projelerindeki keşif artışlarının, DSİ ve Bakanlık teknik personeli ve hukuk müşavirliği tarafından “benzer iş” kavramı içerisine alınmasının da yerinde olduğunu, kamusal yetkinin kötüye kullanılmasının söz konusu olmadığını, yapılan işlemlerde hiçbir usulsüzlük bulunmadığını; kamu zararının oluşmadığını, tam aksine kamunun büyük menfaat temin ettiğini; dolayısıyla görevi kötüye kullanma veya ihaleye fesat karıştırma suçlarının işlenmediğini,

Bu nedenlerle atılı tüm suçlamalardan beraat kararı verilmesini isteyerek savunmada bulunmuşlardır.

V- USUL SORUNLARI

Bu bölümde, yargılama sırasında sanıklar ve müdafileri, katılan ve vekilleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ileri sürülen usule ilişkin sorunlar incelenmiş ve bu sorunları çözümleneyen ara kararlarının gerekçelerine yer verilmiştir.

A- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Yüce Divana Sevk Kararına Yönelik İtirazlar ve Kararlar

1-Komisyunun Çalışmasını ve Raporunu Yasal Sürede Tamamlayamadığı İtirazı

Sanıklar Zeki Çakan müdafii Avukat Birgül Feyzioğlu'nun 23.7.2004, Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Dr. Bülent Hayri Acar'ın 26.7.2004 günlü dilekçelerinde;

Anayasanın 100. maddesinin 2. fıkrası uyarınca Meclis Soruşturma Komisyonunun raporunu iki ay içinde TBMM'ye sunması gerektiğini, soruşturmanın bu süre içinde bitirilememesi halinde iki aylık yeni ve kesin süre verileceğini, bu süre içinde raporun teslimi gerektiğini ve belirtilen sürenin hak düşürücü süre olduğunu; soruşturma komisyonunun 10.2.2004 tarihinde başlayan görevinin 10.4.2004 tarihinde sona erdiğini, bu sürenin bitiminde ikinci iki aylık sürenin kendiliğinden başladığını, bu sürenin de 10.6.2004 tarihinde tamamlandığını, bu süreler içerisinde, anılan komisyonun TBMM Başkanlığına raporunu teslim etmediğini, TBMM'nin çalışmalarına ara verme kararının Komisyonun çalışma süresine etkisinin olmadığını, komisyonun öngörülen süreden sonra düzenlediği raporun yok hükmünde bulunduğunu, soruşturma raporunun Yüce Divana sevk kararının ön koşulu olması nedeniyle sevk kararının da yoklukla sakat olduğunu, bu nedenle yoklukla sakat olan kamu davasının düşmesine, aksi takdirde davanın reddine karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında;

Anayasanın 100. maddesine göre, soruşturma komisyonunun raporunu iki ay içinde Meclise sunacağını, soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde komisyona iki aylık yeni ve kesin süre verileceğini, belirtilen sürede raporun verilmesinin zorunlu olduğunu, Anayasada öngörülen sürenin aşılması halinde raporun geçersiz olacağına dair Anayasa ya

da İçtüzükte bir hüküm bulunmadığını, bu sürelerin varlığının çalışmaların hızlandırılmasını sağlamak olduğunu, ancak süre aşılması iddiasının geçerli olması halinde dahi raporun geçersizliği sonucunun doğmayacağını, 10.2.2004 tarihinde çalışmaya başlayan Komisyonun Meclis Genel Kurulunun 9.3.2004 günlü 15 günlük ara verme kararı gereğince iki aylık çalışma süresinin 25.4.2004 gününde sona erdiğini, henüz çalışması bitmeden istem üzerine ek süre alındığını, ek sürenin bitiminde raporunu sunması nedeniyle de Meclis Soruşturma Komisyonunun çalışmasını Anayasa ve İçtüzükte öngörülen sürelerde tamamladığını, bu nedenle raporun hukuken yok hükmünde olduğuna ilişkin istemin reddine karar verilmesini istemiştir.

İtirazın incelenmesinde;

Anayasanın 100. maddesinin ikinci fıkrasında, *“Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, Komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur”*; TBMM İçtüzüğü'nün 110. maddesinin son fıkrasında da, *“Soruşturma komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir. Soruşturmanın bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur. Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur”* denilmektedir.

Meclis soruşturma komisyonunun görev süresi Anayasada açıkça belirtilmiştir. Bu durumda soruşturma komisyonu, çalışmalarını en fazla dört ay içinde tamamlamak zorundadır.

TBMM İçtüzüğü'nün 5. maddesinde *“Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir. Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer. Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz”*; 6. maddesinde *“Araverme, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onbeş günü geçmemek üzere çalışmalarını ertelemesidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin araverme kararı alması, Danışma Kurulunun bu konudaki görüşü alındıktan sonra teklifin Genel Kurulca oylanması suretiyle olur”*; 183.maddesinde, *“Bu içtüzükte gösterilen süreler, aksi, Anayasa, Yasa veya İçtüzükte belirtilmedikçe, tatil sırasında işlemez”* denilmektedir.

Kural olarak komisyonlar Meclisin çalışma dönemi içinde faaliyet gösterirler. Komisyonların tatil sırasında çalışmalarına devam edebilmeleri için Meclis'e başvurarak bu konuda karar istemeleri gerekmektedir. Bu durumda Meclis tarafından karar verilmediği takdirde, tatil veya ara verme süresince komisyonun görev süresi işlemeyecektir.

Somut olayda, (9/4,7) Esas Numaralı Meclis Soruşturma Komisyonu 10.2.2004 tarihinde çalışmalarına başlamış, Anayasanın 100. maddesinin ikinci fıkrasına göre, iki aylık çalışma süresi 10.4.2004 gününde sona ermesi gerekirken, bu süre içinde TBMM'nin 4.3.2004 gün ve 799 sayılı kararı ile 63. Birleşiminde 9.3.2004 gününden itibaren çalışmalarına 15 gün süreyle ara vermiş olması nedeniyle Soruşturma Komisyonunun ilk iki aylık süresi 25.04.2004 tarihinde sona ermiştir. Komisyon bu süre içinde çalışmalarını tamamlayamadığı için ek süre talebinde bulunmuş, TBMM Genel Kurulu 25.4.2004 tarihinden başlamak üzere iki aylık ek süre vermiştir. Bu durumda Komisyonun çalışma

döneminin 25.6.2004 günü sona erdiği ve bu tarihte çalışmaların tamamlandığı, Anayasanın 100. maddesinin ikinci fıkrasına göre, soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, Komisyona iki aylık yeni ve kesin süre verileceğinin öngörülmesi karşısında bu sürenin kendiliğinden uzamayacağı anlaşılmalı, bu yönde bir aykırılığın söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

Belirtilen nedenlerle, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, Üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, 25.11.2004 günlü oturumda Anayasanın 100. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sürelerle riayet edilmemesi nedeniyle Yüce Divana sevk kararının kabul edilmemesi isteminin reddine, Tülay TUĞCU ve Fazıl SAĞLAM'ın farklı gerekçeleriyle oybirliğiyle karar vermiştir.

Adı geçen üyelerin değişik gerekçeleri şöyledir:

"1- Gerek Anayasa'nın 100/2. maddesi ve gerekse İçtüzüğü'nün 109. maddesi, *"ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon"* dan söz etmektedir. Şu halde meclisteki ad çekme ile birlikte komisyon 14.1.2004 tarihinde kurulmuş olmaktadır. Komisyon'un başkan, başkanvekili, kâtip ve sözcü seçmesi ise ad çekme ile kurulmuş bulunan komisyonun görev dağılımı ile ilgili bir husustur.

Her ne kadar Anayasada öngörülen 2+2 aylık sürelerin ne zaman başlayacağı Anayasa'nın 100. maddesinde belirtilmemişse de, bu kuralı somutlaştıran İçtüzüğü'nün 110. maddesinin üçüncü fıkrası: *"Soruşturma komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir."* hükmünü içermektedir. Soruşturma Komisyonu 14.1.2004 tarihinde kurulduğuna göre, sürenin de bu tarihten başlaması gerekir.

2- İçtüzüğü'nün 25. maddesinde yer alan *"Hangi komisyonların tatil ve ara verme sırasında çalışacağı, Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir."* şeklindeki hüküm ise, daimi komisyonlar için öngörülmüştür. İçtüzükte düzenleniş yeri de bunu açıkça göstermektedir. Bu kural, İçtüzüğü'nün ikinci kısmının üçüncü bölümünde Komisyonlar başlığı altında 20 - 48. maddeler arasında yer almıştır. Anılan kuralın yalnızca burada düzenlenmiş bulunan komisyonlar için geçerli olacağı, sistematik yorum kuralının bir gereğidir.

Buna karşılık Soruşturma Komisyonu, "Denetim Yolları" başlıklı 6. kısmın "Meclis Soruşturması ve Yüce Divana sevk" başlıklı 5. bölümünde 109. ve 112. maddeler arasında yer almaktadır. Bu kurallar içinde ara vermeyi haklı kılabilecek hiçbir hüküm yer almamaktadır. Tam aksine 110. madde Anayasa'nın 100. maddesini tekrarlayarak Raporun 2+2 aylık süreler sonunda TBMM Başkanlığına teslimini zorunlu kılmaktadır.

3- İçtüzüğü'nün 183. maddesinde yer alan "Bu İçtüzükte gösterilen süreler, aksi Anayasa, kanun veya İçtüzükte belirtilmedikçe, tatil sırasında işlemez." şeklindeki kural da 15 günlük ara verme süresinin Soruşturma Komisyonu'nun görev süresine eklenmesini haklı kılamaz. Çünkü yukarıda açıklanan Anayasa ve İçtüzük kuralları, sürelerin tatil sırasında işlemeyeceği kuralının aksini belirten hükümler olarak değerlendirilmelidir. Çünkü Anayasa'nın 100/2. maddesi: *"iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir."* dedikten sonra, aynı maddeye 3.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Yasa ile eklenen cümle *"Bu süre içinde raporun*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur." ifadesini kullanmak suretiyle bu kesinliği daha da pekiştirmiş bulunmaktadır.

4- Kaldı ki bir an için İçtüzüğün 183. maddesinin Soruşturma Komisyonu için öngörülen süreleri de kapsadığı varsayılsa bile, bu maddede açıkça belirtilen şey, sürelerin "tatil sırasında" işlemeyeceğidir. Gerek Anayasa ve gerekse İçtüzük tatil ve ara vermeyi farklı anlamlarda kullanmaktadır. Anayasanın 93. maddesinin ikinci fıkrasında *"Bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapılabilir"* denildikten sonra, onu izleyen ikinci cümlecikte ve dördüncü fıkrada, üç kez "ara verme veya tatil" ibaresi kullanılmıştır. Bu ayırım, Türk Parlamento terminolojisinde "ara verme" ve "tatil" kavramlarının farklı anlamlarda kullanılmış olmasının bir sonucudur. Nitekim İçtüzüğün 5. maddesi "tatil" başlığını taşımakta ve bu kavram altında şu tanımı getirmektedir: *"Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir."* Bu tanımdan sonra maddenin ikinci fıkrasında Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Temmuz günü tatile gireceği belirtilmekte ve Anayasa'nın yalnızca tatil sözcüğüne bağladığı kural tekrarlanmaktadır: *"Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz."*

Buna karşılık İçtüzüğün 6. maddesi, "Ara Verme" başlığı altında şu tanımı getirmektedir: *"Ara verme, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onbeş günü geçmemek üzere çalışmalarını ertelemesidir."*

Bu farklı terminoloji öğretide de aynı şekilde kullanılmakta, hatta bundan pratik sonuçlar çıkarılmaktadır. Örnekler: *"Anayasa'nın tatil ve ara vermeyi ayrı ayrı isimlendirmesi karşısında, ara verme ile geçen sürelerin Meclisin en çok üç aylık tatil süresi dışında tutulduğunu kabul etmek gerekir."*:(Tanör - Yüzbaşıoğlu, Türk Anayasa Hukuku, 6. bası, s.246) ; *"Meclis bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir. ...: Ancak Meclis, tatilin dışında da daha kısa sürelerle çalışmalarına ara verebilir."* ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, 7. bası, s. 298; *"TBMM bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir. ... Ancak bu Anayasa hükmü meclisin tatil dışında, bir seferinde 15 günü geçmemek koşuluyla çalışmalarına ara vermesine engel değildir":* SABUNCU, Anayasaya Giriş, 9. bası, s. 183.)

Sonuç olarak 100/2. maddede öngörülen sürenin aşıldığında hiçbir kuşku yoktur.

Ancak sürenin aşılmış olması, kendiliğinden soruşturma raporunun yokluğu ya da bu rapora dayanılarak açılmış bulunan davanın düşmesi sonucunu doğurmaz. Her ne kadar Anayasanın 100. maddesinin ikinci fıkrasının sonuna 2001 Anayasa değişikliği ile eklenen *"Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur."* şeklindeki cümle kesin ve zorlayıcı bir ifade taşımaktaysa da bu ifadenin konuluş amacına göre yorumlanması gerekir. 100. madde ile ilgili değişiklik gerekçesinde *"Böylece bu konudaki işlerin sürüncemede kalmasının önlenmesi sağlanacak ayrıca Meclis Soruşturması gibi önemli bir denetim mekanizmasının siyasallaşmasının önüne geçilecektir."* denilmektedir. Şu halde bu süre hak düşürücü süre niteliğinde olmayıp, iki amaçla düzenlendiği anlaşılmaktadır : 1)"İşlerin sürüncemede kalmasını önlemek"; 2) "Meclis soruşturmasının siyasallaşmasının önüne geçmek" Bu amaçlardan birincisi yeni eklenen cümleden önceki cümle ile zaten karşılanmıştı.: *"Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir."* Buradaki kesin süre esasen soruşturmanın sürüncemede kalmasını önlemek için konulmuştu.

Bu nedenle ek cümlenin yorumunda ve davadaki ön sorunun çözümünde asıl belirleyici olan ikinci amaç, yani "*Meclis Soruşturması gibi önemli bir denetim mekanizmasının siyasallaşmasının önüne geçme*" amacıdır.

O zaman sorun, "Anayasada öngörülen soruşturma süresinin konuyu siyasallaştırma amacıyla aşıp aşılmadığı" sorusunda düğümlenmektedir.

Bu duruma göre, olayda komisyonun kuruluşundan 25 gün kadar sonra görev bölümü yapması ve görevinin Meclis Genel Kurulu'nca bu tarih itibariyle başlatılması ve buna ek olarak 15 günlük ara verme süresinin de toplam süreye eklenmesi, sürenin hesaplanması yönünden hatalı bir yorum ve değerlendirme olsa da, bunun, soruşturma sürecinin somutluğu içinde soruşturmayı siyasallaştırma amacı ya da kastı ile yapıldığını kabul etmek mümkün görünmemektedir.

Soruşturma süresine ilişkin talebin açıklanan nedenlerle reddi gerekirken, soruşturmanın süresi içinde yapıldığı yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz."

2- Kesin Hüküm İtirazı

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer müdafii Av. Dr. Bülent Hayri Acar 13.10.2004 günlü dilekçesi ile 9/4,7 esas numarasında kayıtlı iddialarla ilgili olarak daha önce meclis soruşturması açılmasının istenildiğini ve 22.5.2001 günlü kararla soruşturma isteminin reddedildiğini ve bu nedenle aynı konuda kesin hüküm nedeniyle yeniden kovuşturma yapılamayacağını ileri sürmüştür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında; kesin hükmün, aynı fiilden dolayı aynı kişinin birden fazla cezalandırılmayacağı anlamına geldiğini, asli unsurunun öncelikle yargılama makamları tarafından verilmiş bir hükmün varlığı olduğunu, Ceza Muhakemesi Usulü Kanununun 253. maddesine göre, aynı konuda aynı sanık hakkında evvelce verilmiş bir hükmün varlığı halinde, davanın reddine karar verilmesi gerektiğini, kesin hükmün bağlayıcı ve önleyici etkisinin olduğunu, soruşturma organları tarafından verilen kararların kesinliğinin mutlak olmadığını, TBMM ve Soruşturma Komisyonunun yaptığı işlemlerin Ceza Usul Hukuku açısından Anayasanın 100. maddesi kapsamında hazırlık soruşturması niteliğinde olduğunu, TBMM Genel Kurulu ve soruşturma komisyonunun soruşturma makamı olarak kabul edilmesi gerektiğini, önceki tarihte meclis soruşturması açılması önergesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından reddedilmesi kararının, ceza hukukunun temel ilkelerine ve Ceza Usul Yasasına göre kesin hüküm oluşturmadığını belirtmiştir.

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında daha önce verilmiş olan (9/3) esas numaralı Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergenin reddine yönelik kararın kesin olduğuna ilişkin itirazın incelenmesinde;

TBMM tutanaklarından, Konya Milletvekili T. Rıza GÜNERİ ve 55 arkadaşının enerji ihalelerinde yolsuzluk, usulsüzlük ve suiistimallere yol açtığı ve gerekli tedbirleri almayarak görevini kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin TCK'nın 228, 240 ve 366. maddelerine uyduğu iddiasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer hakkında 9/3 sayılı Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin önerge verdiği, Meclis Genel Kurulu'nda yapılan 430 milletvekilinin katıldığı oylama sonucunda 167 kabul oyuna karşı 259 ret, 2 çekimser, 2 mükerrer oyla soruşturma açılmasının kabul edilmediği anlaşılmıştır.

Doktrinde ve uygulamada TBMM'nin Yüce Divana sevk kararına kadar geçen süreç hazırlık soruşturmasına, Yüce Divana sevk kararı ise iddianameye benzetilmektedir. Bu durumda TBMM'nin Yüce Divana sevk etmeme yönündeki vereceği bir karar da CMUK'nun 164. maddesinde düzenlenen kovuşturmayaya yer olmadığı (takipsizlik) kararlarına benzemektedir.

Olay tarihinde yürürlükte olan “*Takibata yer olmadığına dair karar*” başlıklı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 164. maddesinde; “*Yapılan hazırlık tahkikatı sonunda, kamu davasının açılması için yeterli delil bulunmaması veya keyfiyetin takibe değer görülmemesi halinde Cumhuriyet Savcısı takibata yer olmadığına karar verir. Bu karar, evvelce sorguya çekilmiş veya tutuklama müzekkeresi verilmiş sanığa, suçtan zarar gören şikâyetçiye ve dava açılması talebi ile dilekçe verene bildirilir.*” denilmiş, 253. maddesinde de sanığın beraatine veya mahkûmiyetine, davanın reddine veya düşmesine veya muhakemenin durmasına dair kararların hüküm niteliğinde olduğu açıkça belirtilmiştir. Takipsizlik kararı ise bunlar arasında sayılmamıştır.

Cumhuriyet savcısının daha önceden açtığı davayı geri çekerek takipsizlik kararı verme yetkisi yoktur. Takipsizlik kararı hüküm niteliğinde olmadığından Cumhuriyet savcısının yeni kanıtlar ortaya çıkması durumunda ya da yeni değerlendirme yaparak aynı konuda dava açması olanaklıdır. Başka bir anlatımla, itiraz üzerine kesinleşmemiş kovuşturmayaya yer olmadığı kararları Cumhuriyet savcısını bağlamaz. Sanık açısından bu durum kazanılmış hak oluşturmadığı gibi itiraz edilmemiş bulunması kesinleşme sonucunu doğurmaz.

Öte yandan, Anayasanın 7. maddesinde yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı açıklanmıştır. Bu yetkinin açılan davayı sonuçlandırarak verdiği hükümle uyuşmazlığı sona erdiren mahkemeye ait olduğu şüphesizdir. Suçluları aramanın Cumhuriyet savcıları ile adli zabıtaya ait görevlerden olması soruşturmanın Cumhuriyet savcısı ve bazı hallerde şahsi davacı tarafından veya Anayasanın 100. ve İçtüzüğü'nün 110. maddeleri uyarınca TBMM tarafından Meclis soruşturması yöntemiyle yapılması Anayasa ve usul kanunları gereğindedir. Fakat bu işleri yapan ve kararları veren makam ve mercilere Anayasanın öngördüğü anlamda yargı mercii denilemeyeceği gibi bu iş ve işlemler sonucunda verilen kararları da yargı kararı niteliğinde görmek ve kesin hüküm olarak kabul etmek mümkün değildir.

TBMM'nin bu konuda gerek görmesi halinde, daha önce Yüce Divana sevk etmediği Bakan ya da Başbakan hakkında Meclis soruşturması açıp Yüce Divana sevk kararı vermesi mümkündür.

Öte yandan aksi düşüncenin kabulü, TBMM'de çoğunluğu ele geçiren siyasi partilerin Bakan veya Başbakan olarak görev yapan kendi mensuplarını aklamalarına ve sorumluluktan kurtulmalarına olanak sağlayacaktır.

Belirtilen nedenlerle, 25.11.2004 gününde, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU; Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında soruşturma komisyonu raporunda belirtilen ve Yüce Divana sevke dayanak yapılan iddiaların daha önceki dönemde de Meclis soruşturması açılmasına konu olduğu, ancak

TBMM Genel Kurulunda 22.5.2001 günlü kararı ile soruşturma önergesinin reddedildiği belirtilerek bunun kesin hüküm oluşturduğu ve aynı konuda yeni vakıa ve deliller ortaya çıkmadıkça yeniden soruşturma açılmayacağı ve Yüce Divana sevk kararı verilemeyeceğine yönelik itirazın reddine, oybirliğiyle karar vermiştir.

Karara, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM ve A. Necmi ÖZLER aşağıdaki değişik gerekçe ile katılmışlardır:

“Başbakan ve bakanlar hakkındaki ceza soruşturması, Anayasada özel olarak düzenlenmiş ve bu düzenleme TBMM İçtüzüğünde somutlaştırılmıştır. Bu prosedür Meclis soruşturması önergesi ile başlamakta ve soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde soruşturma komisyonunun kurulması, bu komisyonun belli bir süre içinde çalışmalarını tamamlaması ve raporunu TBMM’ye sunması, raporun Mecliste görüşülmesi aşamalarından geçerek TBMM üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ilgilinin Yüce Divana sevkine ya da sevkinin reddine karar verilmesiyle sonuçlanmaktadır.

Kararın yukarıdaki bölümünde açıklandığı gibi, önceki yasama döneminde sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında enerji ihalelerinde yolsuzluk, usulsüzlük ve suiistimallere yol açtığı, gerekli tedbirleri almayarak görevini kötüye kullandığı ve bu eylemlerinin TCK’nın 228., 240. ve 366. maddelerine uyduğu iddiasıyla Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin önerge verilmiş, Meclis Genel Kurulunda yapılan oylama sonucunda Meclis soruşturması açılması kabul edilmemiştir. Bu hususun, sanık hakkında yeniden soruşturma açılmasına engel teşkil edip etmediği, Yüce Divanın görevli olduğu suçlarda TBMM’nin yetki alanı içinde kalan süreçte Meclisin vereceği kararların niteliğinin saptanması ile mümkün olabilir.

Kuşkusuz Meclisin, Meclis Soruşturma Komisyonunun çalışmasını tamamlayıp, önergede yer alan iddialarla ilgili bütün delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra hazırladığı raporun, Meclis Genel Kurulunda görüşülmesi üzerine verilen “*ilgilinin Yüce Divana sevk edilmemesine*” ilişkin kararının niteliği ile iddialarla ilgili hiçbir delil toplanılmadan yalnız soruşturma önergesinde belirtilen iddiaların görüşülmesinden sonra verilen “*soruşturma açılmasının kabul edilmemesi*” kararı aynı nitelikte değildir.

Birinci halde, Yüce Divanın E.2004/5- K.2006/2 ve E.2004/2–2006/3 sayılı kararlarının bu hususa ilişkin karşı oy yazılarında detaylı olarak açıklandığı gibi, ancak bu karar verildikten sonra yeni bir delilin meydana çıkması halinde aynı konuda yeni bir Meclis Soruşturması açılabilir. Yeni bir delil olmadıkça, verilmiş olan “*Yüce Divana sevk etmeme kararı*” bu kararın konusunu teşkil eden eylemler nedeniyle Mecliste soruşturma açılmasına ve buna bağlı olarak da ilgilinin Yüce Divana sevkine engel teşkil eder. Buna karşın ikinci halde, önergede suç teşkil ettiği iddia olunan fiillerle ilgili olarak soruşturma yapıp bu konudaki deliller toplanılıp değerlendirilmediğinden, dolayısıyla yeni delil olup olmadığı hususunda bir değerlendirme de yapılamayacağından aynı konuda TBMM İçtüzüğündeki esaslara göre yeni bir soruşturma önergesi verilebilir. Bu önergenin görüşülmesi sonucunda Meclis Soruşturması açılabilir ve sonuçta ilgilinin Yüce Divana sevkine de karar verilebilir.

Somut olayda, daha önce Meclis Soruşturması açılıp iddialara ilişkin deliller toplanılmamış olduğundan, TBMM’ nin “*Yüce Divana sevk etmeme*” kararına rağmen yeni

delilin varlığı halinde başlatılabilecek bir sürecin sanık hakkında evleviyetle başlatılabileceği ve sonuçta kamu davası açılabilceği açıktır.”

3- İddiaların Belirgin Olmadığı İtirazı

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER müdafii Av. Dr. Bülent Hayri Acar 13.10.2004 günlü ve sanık Zeki ÇAKAN müdafii Av. Birgül FEYZİOĞLU 22.9.2004 günlü dilekçelerinde, müvekkillerine yönelik iddiaların belirgin olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında; iddiaların savunmayı zafiyete uğratacak soyutluk ve belirsizliğinin mevcut olmadığını beyan etmiştir.

İtirazın incelenmesinde;

Meclis Soruşturma Komisyonu raporunun TBMM Genel Kurulunda oylanması sonucunda TBMM'nin ilgili Bakanın Yüce Divana sevkine dair vermiş olduğu karar iddianame yerine geçmektedir.

TBMM İçtüzüğü'nün 112. maddesinin dördüncü fıkrasında “Komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki raporları ile Genel Kurulun Yüce Divana sevk kararlarında hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir” ; CMUK 163. maddesinde de; “...iddianamede sanığın açık kimliği, isnat olunan suçun neden ibaret olduğu, suçun kanuni unsurlarıyla uygulanması gereken kanun maddeleri, deliller ve duruşmanın yapılacağı mahkeme gösterilir...” denilmiştir.

Ceza davasında iddianamenin yanı sıra iddianameye esas alınan belgenin de en az iddianame kadar önemi bulunmaktadır. Çünkü iddianame bir belgeyi esas almakla o belgeyi bünyesine taşımakta ve o belge de iddianamenin ayrılmaz bir parçası konumunda olmaktadır.

Dosyada iddianame yerine geçen TBMM'nin 13.7.2004 tarih ve 816 sayılı kararında da Meclis Soruşturma Komisyonunun 25.6.2004 tarihli ve Esas No: A,01.1.GEÇ 9/4,7–234, Karar 5 sayılı raporunun esas alındığı anlaşılmaktadır.

Belirtilen nedenlerle, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, 25.11.2004 gününde Yüce Divana sevk kararı ve dayanağını oluşturan 9/4,7 sayılı Meclis Soruşturma Komisyonu Raporu, 10/9 sayılı Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Raporu ve Hazine Müsteşarlığı KİT Genel Müdürlüğü Raporunun birlikte değerlendirilmesi sonucu isnatların belirsiz olduğu yolundaki itirazın reddine, oybirliğiyle karar vermiştir.

4- Yüce Divana Sevk Kararının İptaline İlişkin Anayasa Mahkemesine Yapılan Başvurunun Bekletici Mesele Yapılması ve Durma Kararı Verilmesi İstemi

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER vekili Av. Dr. Bülent Hayri Acar 13.10.2004 günlü dilekçesi ile müvekkili hakkındaki Yüce Divana sevk kararının TBMM Genel Kurulu'ndaki görüşmeleri sırasında, TBMM İçtüzüğü'nün 112. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı davranıldığını, bu nedenle 13.7.2004 tarih ve 816 sayılı TBMM kararının iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonucunda 9.11.2004 gün 2004/4 Esas, 2004/5 sayı ile görevsizlik kararı verildiğini, ancak kararda görevli mahkemenin gösterilmediğini belirterek, müvekkilinin Yüce Divana sevkine ilişkin Meclis soruşturma komisyonu raporu ile ilgili TBMM Genel Kurulunun 13.7.2004 gün ve

114. Bileşimindeki görüşmelerin geçersizliğinin ve buna bağlı olarak oylama işlemi ile sevk kararının geçersizliğinin Yüce Divan tarafından tespiti ve dosyanın TBMM'ye iadesine karar verilmesini istemiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında; Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun "*Yüce Divan sıfatıyla bakılan işlerde usul*" başlıklı 7. bölümünde yer alan 35. maddesinin, Yüce Divanın yürürlükteki kanunlara göre duruşmayı yapmasına amir olduğunu, buna göre, ceza yargılaması yapan Yüce Divanın, 2949 sayılı Kanunun özel düzenleme içeren 36, 37, 38, 39 ve 40. maddeleri dışında kalan hususlarda, 1412 sayılı Ceza Yargılamaları Usulü Yasasını uygulayacağını, Yüce Divana sevk kararının, ceza yargılaması usulü açısından son soruşturmanın açılması kararı niteliğinde olduğunu, dava şartının gerçekleşmemesi halinde soruşturmanın durduğu gibi, yargılamanın sürdürülmesine de engel olduğunu, dava şartlarında yasalarda açıkça gösterilenler dışında bir şartın kabulünün mümkün olmadığını, dava şartının gerçekleşmemesi halinde ne karar verileceğinin Ceza Yargılaması Usul Yasasının 353. maddesinde gösterildiğini;

Yasama dokunulmazlığının milletvekilliği sıfatını halen sürdürenler için geçerli olduğunu, milletvekilliği sıfatı sona ermişse yasama dokunulmazlığından yararlanılamayacağını, Meclis soruşturmasını düzenleyen Anayasanın 100. maddesi ve konuyla ilgili maddelerinin herhangi bir dava ya da usul şartı içermediğini, milletvekili sıfatına sahip olan bakanın Yüce Divana sevk kararıyla dokunulmazlığının kendiliğinden kalktığının kabul edilmesi gerektiğini, Yüce Divanın, TBMM'nin son soruşturmanın açılması kararı mahiyetinde olan Yüce Divana sevk kararı üzerine yargılamaya başlayıp sürdürmesinin yasal zorunluluk olduğunu, merciinden Yüce Divana sevk kararının iptaline dair karar alınarak ibraz edilmesi halinde yargılamanın durdurulabileceğini, aksi takdirde yargılamaya devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

İtirazın incelenmesinde;

Sanık müdafinin dayanak yaptığı Anayasa Mahkemesi'nin 9.11.2004 günlü, 2004/4 Değişik İşler Esas sayılı başvuruda, sanık Mustafa Cumhur Ersümer hakkında 13.7.2004 günlü, 816 sayılı dokunulmazlığın kaldırılması niteliğindeki Yüce Divana sevk kararının, Anayasaya aykırılığı savıyla iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesinin talep edildiği anlaşılmıştır.

Bu isteme ilişkin Anayasa Mahkemesi'nin 9.2.2004 günlü ve 2004/5 sayılı kararının gerekçesinde;

"Anayasa'nın "Yasama dokunulmazlığı" başlığını taşıyan 83. maddesinin birinci fıkrası, mutlak nitelikte koruma sağlayan yasama sorumsuzluğunu düzenlemektedir. Bu hükme göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanı'nın teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar. Meclis üyeleri için geçerli olan bu güvence, görev süresini aşan mutlak bir koruma sağlamaktadır.

İkinci fıkrada ise, nispi koruma sağlayan yasama dokunulmazlığı düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre de, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclis'in kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve

yargılanamaz. Bu fıkra düzenlenen yasama dokunulmazlığı, yasama sorumsuzluğundan farklı olarak Meclis kararı ile kaldırılabilir gibi, milletvekilliği göreviyle de sınırlıdır.

Yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlığı Anayasa'nın 112. maddesinin son fıkrası uyarınca Meclis dışından atanan Bakanlar için de geçerlidir.

Bakanların, milletvekili sıfatı olsun ya da olmasın, Anayasa'nın 83. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yasama dokunulmazlığından yararlanabilmeleri için, bakan ya da milletvekilliği görevlerini sürdürmeleri gerekmektedir. Bu görevi sona ermiş olanlar hakkında ceza kovuşturması başlatmak için ayrıca dokunulmazlığın kaldırılması kararı alınmasına gerek bulunmadığı açıktır.

Bu bağlamda, yasama dokunulmazlığının kaldırıldığı iddiası hukuksal dayanaktan yoksun olduğundan, böyle bir iddia ile meclis kararı niteliğindeki Yüce Divana Sevk Kararının iptali isteminin incelenmesi olanağı bulunmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine Anayasa'nın 84. maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasa, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilecektir. Anayasa, bu iki yol dışında meclis kararlarının iptalini bireysel olarak talep etme olanağı tanımamıştır."

denilmiştir.

Buna göre, 25.11.2004 gününde, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşım KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU; Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, sanık hakkında dokunulmazlığın kaldırılması niteliğinde olduğu ileri sürülerek Yüce Divana sevk kararının iptaline ilişkin başvurunun bekletici sorun yapılması veya muhakeme şartı gerçekleşmediğinden durma kararı verilmesi gerektiğine ilişkin itirazların reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

5-Türkiye Büyük Millet Meclisinin Soruşturma Önergelerini Kabul Kararında Belirtilen Eylemler Dışında İsnatta Bulunulamayacağı İtirazı

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer vekili Av. Dr. Bülent H. Acar 13.10.2004 günlü ve sanık Zeki Çakan vekili Av. Birgül Feyzioğlu 22.9.2004 günlü dilekçelerinde, Soruşturma Komisyonunda soruşturma önergelerinde yer almayan fiillerin de soruşturulup dava konusu edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında;

Meclis soruşturma komisyonunun görevinin, kabul edilen önerge kapsamındaki fiillerle sınırlı olduğunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin en az onda biri tarafından verilen ve Meclis tarafından kabul edilen önergede yer alan fiillerin, hem Meclis Soruşturma Komisyonunun hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Yüce Divana sevk kararını sınırladığını, bunların dışına çıkılmasının mümkün olmadığını, aksi durumun emredici hukuk kurallarına aykırılık oluşturduğunu, soruşturma önergeleri kapsamında yer almayan ve Meclis Soruşturma Komisyonu raporunda yer verilen fiillerin yeni bir soruşturma önergesi konusu yapılabileceğini, Yüce Divana sevk kararının konusunu oluşturan fiillerin, soruşturma önergesinde açık ve net biçimde yer alması gerektiğini,

soruşturma önergesinde yer almayan fiiller için verilen Yüce Divana sevk kararının, Anayasanın 100 ve İçtüzüğü'nün 107. maddesi hükümleriyle uyarlı olmadığını, Meclis Soruşturma Komisyonu raporunda ve Yüce Divana sevk kararında yer alan ve fakat soruşturma önergelerinde açık ve net biçimde yer almayan;

–Atıl kapasite oluşumuna neden olan projelerin Zeki Çakan döneminde devam ettirilerek gereğinden fazla otoprodüktör santral anlaşması imzalanması,

– Kırklareli Doğalgaz Santralinin ortada hukuki ve fiili engeller bulunmasına rağmen yapımında ısrar edilmesi,

– Damga Vergisinden kaçınmak ve bu suretle TURUSGAZ Şirketine çıkar sağlamak amacıyla, asıl anlaşmadan ayrı olarak, ek mektup şeklinde düzenlenen sözleşmeyle anlaşma süresinin 23 yıla; alınacak gaz miktarının, 8 milyar metreküpe çıkarılması.

– BOTAŞ'a mal ve hizmet alımı, satış politikası, personel alımı gibi konularda Mustafa Cumhur Ersümer tarafından doğrudan talimat verilmesi,

– Ankara 19 uncu Asliye Ceza Mahkemesinde görülmekte olan TÜMAŞ'ın fizibilite raporu hazırlamasıyla ilgili Türk Ceza Kanunu'nun 366 nci maddesi kapsamında değerlendirilen eylemin Mustafa Cumhur Ersümer hakkında da geçerli sayılması,

– Doğubayazıt-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı projesi kapsamında yürütülen işlerin, ödeme bazında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle, Mustafa Cumhur Ersümer hakkında işlem yapılması gerektiği,

– Yap-işlet santrallerinin ihale sürecinde yapılan müdahalelerle rekabetin önlenmesi, ihale usul ve esaslarına aykırı işlemler yapılarak firmalar lehine haksız kazanç sağlanması eylemlerinde Mustafa Cumhur Ersümer'in de ceza sorumluluğunun bulunması, Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden'in ihale sürecine faks ile gönderdiği talimatla müdahalesi olduğu halde, adı geçen hakkında soruşturma izni verilmemesi yolundaki dayanaktan yoksun müfettiş raporuna istinaden hazırlanan rapora Zeki ÇAKAN tarafından onayı verilerek müsteşarın yargılanmasının engellenmesi,

–Çayırhan Termik Santralinin Park Holdinge devriyle ilgili yapılan iş ve işlemlerde bir kısım bürokrat hakkında rüşvet alma suçundan hükümlülük kararı verildiği halde, Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın denetim ve gözetim görevlerini ihmal etmeleri,

–Mustafa Cumhur Ersümer hakkında Bozcaada Rüzgâr Enerji Santraliyle ilgili olarak fizibilite aşamasından başlamak üzere, sözleşme aşaması ve ticari işletme tarihine kadar geçen süreçte yasa, yönetmelik hükümlerine aykırı işlem yaparak şirkete çıkar sağlanması,

–Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ile ilgili olarak Mustafa Cumhur Ersümer'in mevzuatın dışına çıktığı, takdir yetkisinin sınırlarını aşarak firma lehine haksız çıkar sağlanması

–Dinar Hidroelektrik Santraliyle ilgili olarak Mustafa Cumhur Ersümer'in mevzuata aykırı eylemlerle firma lehine haksız çıkar sağlanması,

–Çal Hidroelektrik Santraliyle ilgili olarak, Mustafa Cumhur Ersümer'in mevzuatın dışına çıktığı, kurum görüşlerini dikkate almadığı, şirketin yüksek karlılık oranıyla çalışmasını sağladığı, fazla üretimin tam tarife üzerinden alınacağına dair imtiyaz sözleşmesine hüküm koydurarak firma lehine haksız çıkar sağlanması,

–Mustafa Cumhur Ersümer' in Yamula Hidroelektrik Santrali ihalesi sürecinde müdahalede bulunarak firma lehine haksız çıkar sağlayıp, kamu zararına sebebiyet vermesi,
–İlgın Termik Santrali imtiyaz sözleşmesi Danıştay onayından geçtikten sonra, sözleşme gereği yapılması gereken diğer anlaşmalar yapılmadan Mustafa Cumhur Ersümer döneminde şirkete yer teslim edilmesi,

–Mustafa Cumhur Ersümer'in TEDAŞ işletme hakkı devri ihale işlemlerinde, firma tercihini belirterek ihalelere müdahale etmesi,

–Akkuyu Nükleer Santral ihalesinde Mustafa Cumhur Ersümer'in ihaleyi istediği firmaya verebilmek için bürokratlar üzerinde baskı yapması,

–Zeki ÇAKAN'ın yetkisi olmadığı ve arz fazlası olduğu halde 39 otoprodoktör santralleriyle enerji alımı hususunda sözleşme imzalaması,

–Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın AKTAŞ ve Kayseri Anonim Şirketiyle ilgili olarak her yıl yapılması gereken mahsuplaşma işlemlerinin yapılması için talimat vermemesi,

–Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın ÇEAŞ ve Kepez Elektrik Şirketlerinin her yıl yapılması gereken denetim işlemlerinin yapılmasını sağlamamaları,

–Mustafa Cumhur Ersümer'in Batman ve Ankara Esenboğa Mobil Santral ihalelerinde, ihale komisyonu başkanına firma tercihlerini bildirerek, ihale sürecine doğrudan müdahil olduğu, Cide ve Tünike'de kurulması gereken santrallerin Samsun iline nakledilmesinde Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın yetkilerini amaç dışı kullanmaları,

–Aksu Elektrik hisselerinin halka arzı sırasında çıkar sağlayan bakanlık personeli hakkında Mustafa Cumhur Ersümer'in disiplin işlemlerinin yapılmasında gecikmeye sebebiyet vermesi,

–Mustafa Cumhur Ersümer'in bakanlığı döneminde imzalanan enerji üretimine yönelik sözleşmelerde yatırım ve işletme dönemine eskalasyon uygulamasının yeniden getirildiği, işletme hakkının devri ve yap-işlet modelinde yapılacak projelerde elektriğin sadece TEAŞ, TEDAŞ'a satışının yapılmasının uygun olduğu şeklinde olur vererek kamu zararına sebebiyet vermesi,

fiillerinin yargılama konuları dışında tutulmalarını ve son kararlarla hükme bağlanmalarını talep etmiştir.

İtirazın incelenmesinde;

1412 sayılı CMUK'nın 257. ve 5271 sayılı CMK'nın 225. maddelerinde ceza yargılamasının konusu düzenlenmiştir. 1412 sayılı CMUK'nın 150. maddesinde "*Tahkikat ve hüküm yalnız iddianamede beyan olunan suçta ve zan altına alınan kişilere hasredilir*"; 5271 sayılı CMK'nın 225. maddesinde de "*Hüküm, ancak iddianamede unsurları gösterilen suçta ilişkin fiil ve faili hakkında verilir.*" denilmektedir.

Buna göre, hükmün konusu duruşmanın neticesine göre iddianamede gösterilen fiil ve failden ibarettir. Mahkeme, fiili takdirde iddia ve müdafaalarla bağlı değildir, dava açan belgede uyuşmazlığın belirtilmesi gerekir. Uyuşmazlığın belirlenmesi, olayın başka olaylardan ayırt edilecek şekilde belli edilmesi, sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Yargılama makamı, ancak sınır içinde kalan olaya ilişkin uyuşmazlıkları çözebilir. Davada sanık olarak gösterilen kimseden başkası hakkında hüküm verilemeyeceği gibi,

sınırlandırılan olaydan başkası hakkında da hüküm kurulamaz. Bir başka ifade ile iddianamede yer almayan bir fiil veya failin yargılanması ve bunlar hakkında hüküm verilmesi mümkün değildir.

Sorun, Yüce Divana sevk kararı, soruşturma komisyonu raporu ve önerge arasında tam bir uyuşmanın söz konusu olmadığı durumlarda yargılanacak uyuşmazlığın belirlenmesine ilişkindir.

Bu konuda Anayasada, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda ve TBMM İçtüzüğünde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasanın meclis soruşturması ve önergelere ilişkin hükümleri ile ceza muhakemesindeki benzer kurumlara ilişkin hükümlerinin kıyaslanmasıyla sonuca ulaşmak mümkündür.

Anayasanın 100. maddesinin birinci fıkrasında, “*Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az onda birinin vereceği önerge ile soruşturma açılması istenebilir.*”;

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 107. maddesinin ikinci fıkrasında “*Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizamaya aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.*”

denilmektedir.

Soruşturma önergelerinin görüşülmesi meclis soruşturma komisyonunun kurulması, çalışma ve usulleri, komisyonun yetkileri, soruşturmanın sonuçlandırılması İçtüzüğün 108 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Soruşturma önergeleri Meclis Başkanlığınca ilk aşamada Anayasa ve İçtüzük yönünden incelenmektedir. Meclis soruşturması açılmasına ilişkin istemlerde, bakanların cezai sorumluluklarının dışında bir hususun araştırılması istenemez.

Soruşturma komisyonlarının işlevi, ilgili bakan hakkında açılmış bulunan Meclis soruşturmasında kendisine tevdi edilmiş olan “*soruşturmayı yürütme*” görevini yerine getirmekten ibarettir. Soruşturma komisyonu, bu görevini yerine getirirken Meclis soruşturma önergesinde iddia edilen suça ilişkin delilleri toplamak, konuyla ilgili kişileri dinlemek suretiyle elde edeceği sonuçları bir rapor haline getirmek ve bu raporu meclise sunmak suretiyle görevini tamamlayacaktır.

Meclis soruşturması ceza muhakemesi sistemindeki ön soruşturmaya benzer nitelik taşımaktadır. Meclis soruşturması bağlamında hazırlık soruşturmasını başlatan işlem Anayasanın 100. maddesine göre TBMM üye tam sayısının 1/10’unun vereceği önergedir.

Meclis soruşturma komisyonunun raporu Genel Kurulca karara bağlanır. İçtüzüğün 112. maddesi hükmü gereğince, Meclis Genel Kurulu, ilgili bakanı Yüce Divana sevk edip etmeme hususunda, soruşturma komisyonunun raporu ve tavsiyesi ile bağlı değildir. Aynı maddenin 5. fıkrasına göre, komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yönündeki raporlarının reddi, ancak Yüce Divana sevke dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önergenin kabulüyle mümkündür.

Yüce Divana sevk kararı dava açan belge niteliğinde olmakla birlikte, sevk kararında belirtilen eylemlerin ayrıntıları ve dayanakları soruşturma komisyonu raporunda

yer alması nedeniyle yargılanabilir uyuşmazlığın belirlenmesinde “önerge”nin yanı sıra “soruşturma komisyonu raporu” ve “Yüce Divana sevk kararı”nın birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşılması gerekmektedir.

Bu nedenle sanıklar hakkındaki soruşturma önergeleri ve Yüce Divana sevk kararı ile dayanağını oluşturan, 9/4,7 sayılı Meclis Soruşturma Komisyonu raporu incelendiğinde, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR’den oluşan Yüce Divan;

Sanık Zeki ÇAKAN hakkında;

a-İtiraz konusu;

— Müsteşar Yurdakul YİĞİTGÜDEN hakkında düzenlenen rapora onay verilmesi,

— Aktaş- Kayseri Elektrik Ticaret A.Ş. ile ÇEAŞ ve KEPEZ’in denetimi için gereken talimatın verilmemesi,

— TEAŞ konusu olarak nitelendirilen ancak ikinci fiyat revizyonu sonucunda Rus tarafına formül değişikliği suretiyle önemli ölçüde fiyat artışı sağlanmış olmasına rağmen alım kontratında yer almayan bir gerekçe oluşturmak suretiyle 1994 ve 1995 yılları için fazla ödemede bulunularak ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi,

— Çayırhan Termik Santrali’nin Park Holding’e devriyle ilgili yapılan işlemlerde bir kısım bürokrat hakkında rüşvet alma suçundan hükümlülük kararı verilmesine karşın bu konuda gerekli denetim ve gözetim görevlerinin yerine getirilmemesi,

ile ilgili fiiller soruşturma önergelerinde yer almadığından YARGILAMA DIŞINDA TUTULMASINA OYBİRLİĞİYLE,

b- İtiraz konusu;

— Mavi akım sözleşmesi,

— Turusgaz konusundaki (k) faktörü,

— Otoprodüktör santraller,

ile ilgili fiillerden usulüne uygun açılmış davanın bulunması nedeniyle bunlara ilişkin itirazların REDDİNE OYBİRLİĞİYLE;

— Çayırhan Termik Santraliyle ilgili olarak; sözleşme hükümlerine aykırı hatalı uygulamalar sonucu kamunun zarara uğratılması,

— Mobil santralin nakli konusu,

ile ilgili fiillerden usulüne uygun açılmış davanın bulunması nedeniyle bunlara ilişkin itirazların REDDİNE, Başkan Mustafa BUMİN, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM ve A.Necmi ÖZLER’in karşıoylarıyla ve OYÇOKLUĞUYLA;

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında;

a-İtiraz konusu;

— BOTAŞ ‘a, personel, mal ve hizmet alımları,

—Doğubeyazıt-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı projesi kapsamında 40.209.984 ABD doları kurum zararına sebebiyet verilmesi,

— Nükleer Santral ihalesi,

— Aktaş- Kayseri Elektrik Ticaret A.Ş. ile ÇEAŞ ve KEPEZ'in denetimi için gereken talimatın verilmemesi,

— Aksu Elektrik Şirketine ait hisse senetlerinin çalışanlara bedelsiz olarak verilmesi,

— Çayırhan Termik Santrali'nin Park Holding'e devriyle ilgili yapılan işlemlerde bir kısım bürokratlar hakkında rüşvet alma suçundan hükümlülük kararı verilmesine karşın bu konuda gerekli denetim ve gözetim görevlerinin yerine getirilmemesi,

ile ilgili fiiller soruşturma önergelerinde yer almadığından YARGILAMA DIŞINDA TUTULMASINA, OYBİRLİĞİYLE;

b- İtiraz konusu;

— Kırklareli Doğalgaz Projesinin yapımında ısrar edilmesi,

— Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl süreli olarak imzalanan gaz alım anlaşmasının süresinin aynı mektupla 23 yıla çıkarılması suretiyle TURUSGAZ şirketine çıkar sağlanması,

— Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket etmesine rağmen, 1998 yılında imzalanmış olan anlaşmalar ile ek mektubun 244 sayılı Kanun'a aykırı olarak Resmi Gazetede yayımlanmaması ve TBMM'nin bilgisine sunulmaması,

— Koruluk Barajıyla ilgili olarak usulsüz işlemler,

— Bakırçay sol sahil sulama inşaatı,

— Baklan Ovası dördüncü kısım ana kanal inşaatı,

—Erzurum İçme Suyu projesi ile ilgili fiillerden usulüne uygun açılmış davanın bulunması nedeniyle bunlara ilişkin itirazların REDDİNE OYBİRLİĞİYLE;

— Çayırhan Termik Santraliyle ilgili olarak; sözleşme hükümlerine aykırı hatalı uygulamalar sonucu kamunun zarara uğratılması,

— Bozcaada RES,

— Alaçatı RES,

— Dinar II HES,

— Çal HES,

— Yamula HES,

— Iğın Termik Santrali,

— TEDAŞ İşletme hakkı devir ihalesi işlemlerindeki sorumluluğu,

— Bartın mobil santralının ihalesinin gerçekleştirilmesi ve santralin Samsun'a nakli ile ilgili fiillerden usulüne uygun açılmış davanın bulunması nedeniyle bunlara ilişkin itirazların REDDİNE, Başkan Mustafa BUMİN, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM ve A.Necmi ÖZLER'in karşıoylarıyla ve OYÇOKLUĞUYLA;

c- Özlüce Baraj ve HES inşaatı, Kürtün Baraj ve HES İnşaatı, Çat Baraj inşaatı ile ilgili

fiillerden açılmış dava bulunmadığına, OYBİRLİĞİ ile 25.11.2004 gününde karar vermiştir.

Bu bölümde karşı oy kullanan üyelerin gerekçeleri şöyledir.

“ Anayasanın 100. maddesinin birinci fıkrasında “Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az onda birinin vereceği önerge ile

soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar.”, denilmiş, bu hüküm TBMM İçtüzüğü'nün 107. maddesinde;

“Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan ve bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az onda birinin vereceği bir önerge ile istenebilir.

Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizamaya aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.”

Şeklinde somutlaştırılmıştır.

Başbakan ve bakanlar hakkında verilecek soruşturma önergesinin kapsamının bu şekilde belirlenmesinin zorunlu olduğunun ifade edilmesinin ve Meclis soruşturması ile ilgili Anayasa ve TBMM İçtüzüğü'nde yer alan kuralların birincil amacı, göreve ilişkin suç ihbar ve şikâyetleri ile bunların soruşturulması ve karara bağlanması konusunda Başbakan ve bakanlara güvence sağlamaktır. Bu nedenle, Meclis soruşturma komisyonunun görevi Meclis Genel Kurulu tarafından kabul edilen önergedeki fiillerle sınırlıdır. Bunun dışına çıkılması yukarıda belirtilen emredici kurallara aykırılık oluşturacağından, soruşturma önergesinde yer almayan fiillerden de Yüce Divana sevk kararı verilmiş olsa dahi bu hususta usulüne göre açılmış bir dava olduğu kabul edilemez. Bu fiiller, ancak yeni bir soruşturma önergesinin konusunu oluşturabilir.

Bu nedenlerle, somut olayda soruşturma önergesinde açık ve net biçimde yer almayan;

1. Sanık Zeki ÇAKAN hakkındaki,
    - Çayırhan Termik Santraliyle ilgili olarak, sözleşme hükümlerine aykırı hatalı uygulamalar sonucu kamunun zarar uğratılması,
    - Mobil santralin nakli konusu,
  2. Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkındaki,
    - Çayırhan Termik Santraliyle ilgili olarak, sözleşme hükümlerine aykırı hatalı uygulamalar sonucu kamunun zarara uğratılması,
    - Bozcaada RES,
    - Alaçatı RES,
    - Dinar II HES,
    - Çal HES,
    - Yamula HES,
    - İlgın Termik Santrali,
    - TEDAŞ işletme hakkı devir ihalesi işlemlerdeki sorumluluğu,
    - Bartın Mobil Santralının ihalesinin gerçekleştirilmesi ve santralin Samsun'a nakli,
- Fiillerinden açılmış bir dava bulunmadığı görüş ve kanaatinde olduğumuz için aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmadık.”

B- İştirak Halinde İşlem Yapan Bürokratlar Hakkında Verilen Kesin Hüküm Kapsamındaki Eylemler Nedeniyle Sanığın Yargılanamayacağına İlişkin İtiraz

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Dr. Bülent H. Acar 25.10.2004 günlü dilekçesi ile müvekkili ile iştirak halinde işlem yapan Bakanlık bürokratları hakkında diğer mahkemeler ve yüksek yargı organları tarafından verilen kararlar ile takipsizlik kararlarının kesin hüküm niteliğinde olmaları nedeniyle bu eylemlerle ilgili olarak müvekkilinin yeniden yargılanamayacağını ileri sürmüştür.

Sanık müdafinin kesin hüküm olarak ileri sürdüğü kararlar ve içerikleri incelendiğinde;

— Çayırhan Termik Santrali ile ilgili iddia hakkında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı H. Yurdakul Yiğitgüden hakkında 4483 sayılı yasa gereğince soruşturma izni verilmediği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine Danıştay 2. Dairesinin 2001/1481 Esas, 2001/3037 Karar sayılı ve 13.12.2001 günlü kararı ile itirazın reddine,

—Yamula HES Santrali ile ilgili iddia hakkında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı H. Yurdakul Yiğitgüden hakkında 4483 sayılı yasa gereğince soruşturma izni verilmediği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine Danıştay 2. Dairesi'nin Esas: 2002/1176, Karar:2003/407 sayılı ve 6.3.2003 günlü kararı ile itirazın kabulü ile soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın kaldırıldığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18.2.2004 günlü, 2002/204 sayılı kararı ile sanık hakkında CMUK 164. maddesi gereğince kamu adına takibata yer olmadığına,

Aynı santral ile ilgili olarak Müsteşar Yardımcıları H. Atif Danışman ile Mustafa Mendilcioğlu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 1.11.2002 günlü, 2002/54177 sayılı kararı ile soruşturma izni verilmemesi nedeniyle dosyanın işleminden kaldırılmasına, ihaleye fesat karıştırmak suçundan sorumlular hakkında ise kamu davasının açılmasını haklı gösterecek delil ve emareler bulunmadığından takibat icrasına gerek olmadığına,

— Alaçatı RES ve Afşin–Elbistan (A) Termik Santrali ile ilgili iddialar hakkında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı H. Yurdakul Yiğitgüden hakkında 4483 sayılı yasa gereğince soruşturma izni verilmemesi nedeniyle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine Danıştay 2. Dairesi'nin Esas: 2001/1158, Karar:2001/2291 sayılı ve 12.10.2001 günlü kararı ile Afşin – Elbistan (A) Termik Santrali ile ilgili iddia yönünden itirazın reddine, Alaçatı RES ile ilgili iddia yönünden İtirazın kabulüne, Yargıtay C. Başsavcılığı tarafından Hz.B.2001/120 (F.Y) sayı ve 3.4.2002 günlü kararı ile Afşin–Elbistan (A) Termik Santrali ile ilgili iddia yönünden işleminden kaldırılmasına, Alaçatı RES ile ilgili iddia yönünden ise 4616 sayılı yasa uyarınca soruşturmanın ertelenmesine,

— Müsteşar Yardımcıları H. Atif Danışman, Mustafa Mendilcioğlu, Yavuz Gürsoy haklarında Alaçatı RES'deki eylemlerinden dolayı ve Mustafa Mendilcioğlu hakkında Kırklareli Doğalgaz Çevrim Santralindeki eylemlerinden dolayı haklarında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 12.7.2002 günlü, 2001/191 Esas, 2002/ 223 Karar sayılı kararı ile kamu davalarının CMUK'nın 253/5 maddesi uyarınca düşürülmesine, bu kararın Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 20.3.2003 günlü, 2002/7647 Esas, 2003/1415 Karar sayılı kararı ile onanmasına,

karar verildiği anlaşılmıştır.

Bir yargı kararı, yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verildikten, itiraz ve yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanır. İşte yargı kararlarının bu değişmezlik niteliğine kesin hüküm denilmektedir.

Maddi anlamda kesin hüküm, hükmü veren mahkeme de dahil bütün mahkemeleri bağlar. Mahkemeler, ancak konusu, sebebi ve tarafları aynı olan konuda verilen kararlarla bağlıdırlar.

25.11.2004 tarihinde yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'nın "*Duruşmanın Bitmesi ve Hüküm*" başlıklı 253. maddesinde;

"Duruşmanın sona erdiği tefhim olunduktan sonra hüküm verilir.

Saniğin beraatine veya mahkûmiyetine, davanın reddine veya düşmesine ve muhakemenin durmasına dair kararlar hükümdür.

Aynı konuda, aynı sanık için evvelce verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava var ise davanın reddine karar verilir.

Kovuşturmanın ve dolayısıyla muhakemenin yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın gerçekleşmediği anlaşılırsa, gerçekleşmesini beklemek üzere, muhakemenin durmasına karar verilir.

Ceza Kanununun birinci kitabının dokuzuncu babında davanın düşmesi sebebi olarak gösterilen haller varsa veya muhakeme şartının gerçekleşmeyeceği anlaşılırsa davanın düşmesine karar verilir.

Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma veya düşme kararı verilemez." denilmiştir.

Maddede ceza yargılamasında hangi tür kararların hükümden sayılacağı, aynı konuda aynı sanık hakkında evvelce verilmiş bir hükmün bulunması halinde ikinci kez açılan davanın reddine karar verileceği belirtilmiştir.

Kesin hüküm sadece yargılama makamları tarafından verilen kararlar için söz konusu olup, Sanık Müdafinin iddiasında yer alan kararların, sanık hakkında verilmiş kararlar olmadığı açıktır.

CMUK'nın 253. maddesinde düzenlenen kesin hükme ilişkin koşulların bulunmadığının anlaşılması nedeniyle, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU; Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, 25.11.2004 gününde aynı eylemlerle ilgili olarak haklarındaki soruşturma ve kovuşturmalar sonucunda kimi bürokratlar hakkında verilen lehe hükümlerden sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in de kesin hüküm nedeniyle yararlanması gerektiğine ilişkin itirazın reddine, oybirliğiyle karar vermiştir.

C-Davaların Ayrılmasına Yönelik İtiraz

Sanık Zeki Çakan Müdafileri Av. Turgut Kazan ve Av. Halil Sevinç 25.10.2004 günlü dilekçelerinde, müvekkilleri ile sanık Mustafa Cumhur Ersümer haklarında açılan davalar arasında CMUK'nın 2. ve 3. maddeleri kapsamında bağlantı bulunmadığı için ayırma kararı verilmesini istemişlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 2.11.2004 günlü mütalaasında; sanık bakanların, aynı bakanlıkta birbirini takip eden dönemlerde görev yaptıklarını, isnat olunan bazı fiillerin

her iki dönemi ilgilendirdiğini, eylemlerle birlikte kanıtların bir bütün olarak değerlendirilmesinin tek elden yapılmasında yarar ve zorunluluk bulunduğunu, fiiller arasında geniş anlamda irtibat olduğunu, davaların ayrılması isteminin yerinde olmadığını beyan etmiştir.

Ceza davaları arasındaki bağlantı CMUK'nın 2, 3, 4, 5 ve 230. maddelerinde düzenlenmiştir. Ceza yargılamasında bağlantı, yargılama ilişkisinin konuları veya süjeleri bakımından söz konusu olabilir.

CMUK'nın 3. maddesinde dar anlamda, 230. maddesinde geniş anlamda bağlantı halleri düzenlenmiştir.

CMUK'nın 3. maddesinde; *“Bir kimse başka suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birkaç sanık bulunursa irtibat varsayılır.”* denilmiştir.

Buna göre dar anlamda bağlantıda, bir kimsenin birden fazla suçtan sanık olması veya bir suçta hangi sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunması halleri söz konusudur.

CMUK'nın 230. maddesinde; *“Mahkeme bakmakta olduğu birkaç dava arasında irtibat görürse bu irtibat üçüncü maddede gösterilen neviden olmasa bile birlikte tahkik ve hükmolunmak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir”* denilmiştir.

Geniş anlamda bağlantının varlığı; suçların, birden çok kişi tarafından aynı zamanda işlenmesi; birden çok kişi tarafından birbirleri aleyhine işlenmesi; biri diğerini gizlemek için veya biri diğerini vesilesiyle işlenmiş olması; suçlardan birinin bir unsurunun veya cezasını etkileyen bir sebebin kanıtlanması diğerinin unsurunun veya cezasına etki yapan bir sebebin kanıtlanmasına etkili nitelikte bulunması hallerinde söz konusudur.

Sanık bakanların, aynı bakanlıkta birbirini takip eden dönemlerde görev yapmaları ve isnat olunan bazı fiillerin her iki dönemi ilgilendirmesi nedeniyle açılan davalar arasında bağlantının olduğu ve davaların birlikte görülmesinde hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır.

25.11.2004 gününde, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU; Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, sanıklar hakkında açılan davalar arasında geniş anlamda irtibat bulunması ve birlikte yargılanmalarında hukuki yarar olması nedeniyle, davaların ayrılması gerektiğine ilişkin itirazın reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

D- Soruşturma Komisyonu Üyelerinin Dilekçelerinin Dosyadan Çıkarılmasına Yönelik İtiraz

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 23.11.2004, sanık Zeki Çakan Müdafileri Av. Turgut Kazan ve Av. Birgül Feyzioğlu 22.11.2004 ve 24.11.2004 günlü dilekçeleri ile duruşmadaki sözlü açıklamalarında, Milletvekilleri Mehmet Güner ve Selami Uzun'un bilgi notu adı altında gönderdikleri yazının görülmekte olan davayla ilgili olarak Yüce Divana tavsiye ve telkin niteliği taşıması sebebiyle Anayasanın 36. ve 138. maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesine açıkça aykırı olduğunu belirterek bu belgenin dosyadan çıkarılmasına karar verilmesini istemişlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 25.11.2004 günlü oturumdaki mütalaasında; Meclis soruşturma komisyonu ve bu komisyonda görev alan milletvekillerinin görevlerinin, raporların hazırlanıp Meclise sunulmasıyla sona ereceğini, Meclis Genel Kurulunun Yüce

Divana sevk kararıyla dosyadan elini çektiğini, temel normlarımızın yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeleri etkileme girişimlerini yasaklayarak mahkemelerin bağımsızlığını güvence altına aldığını, daha önce meclis soruşturma komisyonunda görev alan milletvekillerinin açıklama ve aydınlatma mahiyetinde olsa bile davada taraf olmamaları nedeniyle mahkemeyi etkileme olasılığı bulunan söz, eylem ve faaliyetlerden kaçınması gerektiğini, yazının kötü niyetle verildiğinin tespitinin mümkün olmadığını ancak davanın seyrini etkileyecek nitelikteki ara kararının verilmesinde Yüce Divanı etkileme ve yol gösterme niteliği taşıdığına açık olduğunu, bu nedenle dilekçenin dosyadan çıkarılmasına karar verilmesini beyan etmiştir.

Anayasanın 138. maddesinin ikinci fıkrasında “*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.*”denilmektedir.

Buna göre, yargılamada taraf olmayan milletvekilleri Mehmet Güner ve Selami Uzun’un bilgi notu olarak adlandırdıkları sekiz sayfalık yazının, sanıklara isnat edilen eylemlerin, önergelerde yer aldığının ispatına yönelik açıklamalar içermesi nedeniyle Yüce Divana tavsiye ve telkin niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR’den oluşan Yüce Divan 25.11.2004 gününde Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonu üyeleri Mehmet Güner ile Selami Uzun tarafından Yüce Divan Başkanlığına dilekçe verilmesini Anayasanın 138. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle bu dilekçenin değerlendirme dışında bırakılmasına oybirliğiyle karar vermiştir.

E- Tanık Dinlenmesine Yönelik İtirazlar

1- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 10.1.2005 günlü dilekçesinde resmî bir evrakın aksinin tanıkla değil yazılı belgeyle kanıtlanabileceğini, sanığa isnat edilen fiillerin mevzuata uygun olarak yapılmış işlemler olduğunu, idari bir işlemle ilgili olarak idarenin memurlarının tanık olarak dinlenemeyeceğini, ancak bu kişilerin idari işleme katılıp katılmadıkları, işlem altında bulunan imzaların kendilerine ait olup olmadığı konusunda imzalayan sıfatıyla dinlenebileceğini ileri sürmüştür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 3 Şubat 2005 günlü oturumdaki mütalaasında; “*resmi belgeye karşı tanık dinlenemez*” iddiasının bu olayda uygulama yerinin olmadığını, mahkemenin önüne gelen her olayı, düşme, durma veya derhal beraat verilebilecek hukuksal durum olmadığı takdirde kovuşturmak ve yargılama yapmak zorunda olduğunu beyan etmiştir.

Ceza yargılamasının amacı maddi gerçeğin araştırılmasıdır. Fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği konusunda, hukuk düzenince kabul edilen vasıtalarla, yargılama makamının tam bir kanaate ulaşmasını temin işlemine ispat; maddi gerçeğe ulaşılmasında yargılama makamları tarafından kullanılan vasıtalara delil denilmektedir. Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delil ile ispat edilebilir. Yargılama makamı maddi gerçeğe ulaşmada tarafların kanıtları ile bağlı olmayıp, ceza muhakemesinde kendiliğinden delil toplama serbestliği ilkesi geçerlidir.

Bu nedenle, ceza yargılamasında maddi gerçeğin araştırılması ve buna bağlı olarak benimsenen serbest delil sisteminin geçerli olması nedeniyle, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Fazıl SAĞLAM, A.Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan, 3.2.2005 gününde itirazın reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

2- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 11.4.2005 günlü dilekçesi ile Şükrü Elekdağ'ın sanık hakkında soruşturma açılması için önerge veren milletvekilleri arasında yer aldığını, sanıkla aralarında husumet bulunduğunu, tanık sıfatıyla dinlenemeyeceğini ileri sürmüştür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 12.4.2005 günlü mütalaasında, itiraz konusunun Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklıktan çekinme, tanıklara yemin verilemeyecek haller ve tanıklık yapılamayacak durumların düzenlendiği 47, 48, 50, 52 ve 62. maddelerinde belirtilen durumlara uymadığını, Şükrü Elekdağ'ın tanık olarak dinlenmemesi için "*tanıklık dava süjeleriyle bağdaşmaz ilkesi*" gereğince davayla kişisel ilgisinin bulunmasının gerektiğini, katılanın dahi bazı hallerde tanık olarak dinlenebileceğini, tanığın imzasının olduğu belirtilen önergenin iddianame niteliğinde olmadığını, tanıkla sanık arasında iddia edilen husumetin tanığın beyanına itibar edilip edilmeyeceği noktasında önem arz edeceğini, bunun delillerin tartışılması sırasında gündeme geleceğini, bu nedenle itirazın reddine karar verilmesini istemiştir.

Katılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Vekilleri, 12.4.2005 günlü oturumda tanığın dinlenmesinde takdirin Yüce Divan'da olduğunu beyan etmişlerdir.

İtirazın incelendiği tarihte yürürlükte bulunan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 47. maddesinde genel olarak, 48. maddesinde meslek icabı gereği, 50. maddesinde ise tanığın kendisini ya da yasada belirtilen yakınlarını ceza takibatına uğratabilecek tanıklıktan çekinme halleri düzenlenmiştir. Sanık müdafinin ileri sürdüğü hususlar belirtilen maddeler kapsamında olmadığı gibi, tanığın sanık hakkında verilen önergede imzasının bulunması da davayla kişisel ilgisinin bulunduğunu göstermez.

Kaldı ki, tanığın beyanının tanıklık sıfatı kapsamında kalıp kalmadığı ve sanıkla husumetinin bulunup bulunmadığının değerlendirmesinin beyanına itibar edilip edilmeyeceği noktasında delillerin tartışılması aşamasında göz önünde bulundurulacağı kuşkusuzdur.

Bu nedenlerle, Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A.Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce Divan 12.4.2005 gününde, Şükrü ELEKDAĞ'ın tanık olarak dinlenemeyeceğine ilişkin itirazın reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

3- Katılan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Vekilleri 4.7.2005 günlü dilekçelerinde, uzman heyet raporu hazırlayan müfettişlerin tanık olarak dinlenmesini istemişlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili olarak 12.7.2005 günlü mütalaasında, Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli ile ilgili olarak müdahil tarafın tanık gösterdiği kişilerin, DSİ Teftiş Kurulu Başkanlığının 29.12.2003 gün ve 508/815 sayılı

yazısına olur verilerek uygulamaya konulan 7.11.2003 günlü hazırladıkları rapordaki görüşlerin dışında beyanda bulunmalarının mümkün olmadığını, bu nedenle rapor ve onaylı eklerinin getirilmesine karar verilmesini istemiştir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 13.9.2005 günlü dilekçesinde, müfettiş raporunun iddia ve mütalaa niteliğinde olduğunu, iddianın iddiayla değil delille ispat edilmesi gerektiğini, bu nedenle katılan DSİ Genel Müdürlüğü müfettişlerinin tanık olarak dinlenmesine ilişkin istemlerinin reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Tanık beyanı, ceza muhakemesi hukukunda maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında delil olarak kabul edilen ispat araçlarından birisidir. Maddi olay hakkında bilgi ve görgüsü olan tanıkların yargılama makamının gerçeğe ulaşmasında katkısı olacağı kuşkusuz ise de sadece inşaatla ilgili teknik bilgiler yönünden rapor düzenleyen kişilerin tanık sıfatıyla dinlenmelerinin olayın aydınlatılmasına katkısının olamayacağı açıktır.

Bu nedenle, Başkan Tülay TUĞCU, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ten oluşan Yüce Divan 13.9.2005 günlü oturumda Devlet Su İşleri Genel müdürlüğü Vekillerinin 4.7.2005 günlü dilekçeleri ile tanık olarak dinlenmesini istedikleri şahısların Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli inşaatına ilişkin 7.11.2003 günlü teknik raporu hazırlayan komisyon üyeleri olmaları sebebiyle eylemin doğrudan tanığı olma sıfatını taşımadıklarından istemin reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

4- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 5.7.2006 günlü dilekçesi ile tanık olarak dinlenilmesine karar verilen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in dinlenmesinden önce tanıklığının kapsam ve sınırlarının belirlenmesine karar verilmesini istemiştir.

Sanık Zeki Çakan Müdafii Av. Birgül Feyzioğlu, 18.7.2006 günlü dilekçesinde Hilmi Güler'in Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı sıfatı nedeniyle davaya katılan konumunda bulunduğunu, yalnızca katılan sıfatıyla beyanının alınabileceğini tanık sıfatıyla dinlenemeyeceğini belirtmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 21.7.2006 günlü oturumdaki mütalaaasında, Ceza Muhakemesi Kanununun 59. maddesi gereğince tanığın dinlenmesine geçilmeden önce, hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı tarafından bilgilendirileceğini ve tanığın tanıklık yapacağı konuların iddia konularıyla sınırlı olmasının ceza yargılama hukukunun temel ilkelerinden olduğunu, bu nedenle istemin kabulünde bir yarar görmediklerini; Ceza Muhakemesi Kanununa göre mağdurun suçtan zarar gören müşteki konumunda olması halinde tanık olarak dinlenmesinin hâkimin takdirindeki bir konu olduğunu, ileri sürülen itirazların tanığın beyanına itibar edilip edilmemenin konusunu oluşturduğunu, bu durumun da delillerin tartışılmasında dikkate alınabileceğini beyan etmiştir.

Katılan idare vekilleri 2.6.2006 günlü oturumda tanığın dinlenmesi konusunda takdirin Yüce Divan'da olduğunu beyan etmişlerdir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Tanığa söylenecek şeyler ve sorulacak sorular" başlıklı 59. maddesinde, tanığa dinlenmeden önce hakkında tanıklık yapacağı

olayla ilgili olarak mahkeme başkanı tarafından bilgi verilerek tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesinin isteneceği ve tanıklığı sırasında sözünün kesilmeyeceği düzenlenmiştir.

CMK'nın "Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi" başlıklı 236. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; "Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır." denilmiştir.

Buna göre mağdurun yemin verilmeden tanık olarak dinlenmesi mümkündür.

Öte yandan, CMK'nın 206. maddesinin ikinci fıkrasında, ortaya konulması istenilen bir delilin kanuna aykırı elde edilmesi, delille ispat edilmek istenilen olayın karara etkisinin olmaması ve istemin sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılması hallerinde delillerin ret edilebileceği; 217. maddesinde de, hâkimin vicdani kanaatiyle delilleri serbestçe takdir edebileceği, yüklenen suçun hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebileceği öngörülmüştür.

Hilmi Güler'in beyan ve açıklamalarının tanıklık statüsü kapsamında olup olmadığı hususunun delillerin değerlendirilmesi aşamasında gözetileceği kuşkusuzdur.

Bu nedenlerle, Başkan Tülay TUĞCU, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ten oluşan Yüce Divan;

30.6.2006 günlü oturumda Hilmi GÜLER'in tanık olarak dinlenmesine üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün "tanıklık sıfatı bulunmadığından tanık olarak dinlenilemeyeceğine" ilişkin karşı oyu ve oyçokluğuyla,

21.7.2006 gününde tanıklık kapsamının önceden belirlenmesine ilişkin istemin yerinde olmadığından reddine oybirliğiyle,

karar vermiştir.

F- Bilirkişi İncelemesi Yaptırılmasına İlişkin İstem

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 22.12.2004, 10.6.2005 ve 12.7.2005 günlü mütalaalarında; sanıklar hakkında, Atasu Hidroelektrik Santrali, Bakırçay-Kınık Sol Sahil Sulama, Batı Iğdır Ovası Yenileme, Yukarı Harran Ovası Sulama, Erzurum İçmesuyu İsale Tüneli inşaatlarında 2886 sayılı Yasanın 63. maddesiyle Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine aykırı olarak keşif artışı vermek suretiyle görevlerinde yetkilerini kötüye kullandıkları iddialarında bilirkişi incelemesi yaptırılarak keşif artışlarının söz konusu hükümlere uygun olup olmadığının ve keşif artışlarının yeniden ihale yaptırılmasını gerekli kılan işler mahiyetinde bulunup bulunmadığının belirlenmesi için görüş alınmasını istemiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Vekilleri 9.2.2007 günlü dilekçelerinde, Çayırhan Termik Santrali ile ilgili olarak sanık Mustafa Cumhur Ersümer hakkındaki iddialar yönünden ve görevi kötüye kullanma suçlarında kamu zararının belirlenmesi bakımından bilirkişi incelemesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılan Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü vekilleri 15.1.2007 günlü dilekçelerinde, hatalı enerji politikası uygulamaları nedeniyle kamu santrallerinde oluşan atıl kapasitenin kamu zararı oluşturup oluşturmadığı ve zarar miktarının tesbiti ile mobil

santrallere ilişkin uğranılan kamu zararının belirlenmesi için bilirkişi incelemesi yaptırılmasını istemişlerdir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer Müdafii Av. Bülent Hayri Acar 12.2.2007 günlü dilekçesinde ve 20.2.2007 günlü oturumdaki sözlü anlatımında, bilirkişi istemine ilişkin konuların bir kısmının salt hukuki konulara, bir kısmının da maddi olgulara ilişkin tanık anlatımlarına ait olduğundan, istemin reddine karar verilmesini belirtmiştir.

Sanık Zeki Çakan Müdafileri Av. Turgut Kazan ve Av. Birgül Feyzioğlu 25.1.2007, 7.2.2007, 14.2.2007 ve 16.2.2007 günlü dilekçelerinde ve 20.2.2007 günlü oturumdaki beyanlarında, isnatların niteliği ve toplanan deliller karşısında bilirkişi incelemesi yaptırılmasının CMK'nın 63. maddesine aykırı olacağını, zarar miktarının belirlenmesinin isnat konusu suçların esaslı unsuru olmadığını, katılan vekillerinin bilirkişi incelemesi istemlerinin şahsi hak taleplerinden kaynaklandığını, şahsi hakka ilişkin davanın tali dava olduğunu belirterek istemin reddine karar verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 63. maddesinde "*Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına resen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcisinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez*" denilmiştir.

Buna göre, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün konularda bilirkişi incelemesi yaptırılması olanaksızdır.

Öte yandan 20.9.2005 günlü, Esas 2005/4-47, Karar 2005/104 sayılı Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında da belirtildiği gibi, kamu zararının belirlenmesi uğranılan zarar miktarının kesin biçimde saptanması anlamında olmayıp, miktarı saptanmasa da işin veya hizmetin niteliğine göre kamu zararının varlığının tespit edilebileceği kuşkusuzdur.

Belirtilen nedenlerle Başkan Tülay TUĞCU, Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ten oluşan Yüce Divan 20.2.2007 günlü oturumda sanıklara atılı suçlar hakkında bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin istemlerin reddine oybirliğiyle karar vermiştir.

G- Zamaşımı ve 4616 Sayılı Yasa Kapsamındaki Eylemler Hakkında Davanın Ortadan Kaldırılmasına Karar Verilmesi Gerektiği İtirazı

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer ve Müdafii Av. Bülent Hayri Acar Yüce Divan Başkanlığına verdiği dilekçeler ve duruşmadaki sözlü savunmalarında;

Konya Ilgın Termik Santrali, Koruluk Barajı inşaatı ve ek mektubun 244 sayılı Yasaya aykırı olarak Resmi Gazetede yayımlanmaması iddialarına konu eylemler hakkında 4616 sayılı Yasa hükümlerinin uygulanamayacağını, suç tarihi ve sevk maddelerine göre bu suçlara ilişkin dava zamaşımı süresinin sona erdiğini, bu davaların diğer davalardan ayrılarak zamaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı 3.2.2005 günlü mütalaasında; 4616 sayılı Yasanın, 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlarla ilgili koşullar ile üst sınırları belirtilen suçlarla ilgili davaların açılmasının ve açılan davaların kesin hükme bağlanmasının ertelenmesiyle ilgili olduğunu; Koruluk Barajı ve Baklan Ovası 4. kısım ana kanal inşaatları ile Ilgın

Termik Santralı imtiyaz sözleşmesiyle ilgili suçlamaların, suç tarihleri itibariyle 4616 sayılı Yasanın kapsamına girdiğini, 4616 sayılı Yasanın 1. maddesinin dördüncü bendinde yer alan “erteleme konusu suçun dava zamanaşımı süresi içerisinde bu suç ile aynı cins veya daha ağır şahsî hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suç işlendiğinde, erteleme konusu suçtan dolayı da dava açılır veya daha önce açılmış bulunan davaya devam edilerek hüküm verilir...” kuralına göre bu üç suçun tarihlerine göre zamanaşımı süresinin de dolduğunu, zamanaşımı dolan bir suçta 4616 sayılı Yasayı uygulama imkânı bulunmadığını, zamanaşımıyla ilgili olarak da son hükümle karar verilmesi gerektiğini,

Koruluk ve Baklan Ovası inşaatları, Ilgın Termik Santralı imtiyaz sözleşmesiyle ilgili iddiaların suç tarihleri itibariyle 4616 sayılı Yasa kapsamında olduğunu,

Batı hattından ilave gaz alımına dair 18.2.1998 tarihinde yapılan anlaşmalar ile ek mektubun 244 sayılı Yasa hükmüne göre Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulması, enerji projelerinde yeniden eskalasyon uygulaması ve 3096 sayılı Yasanın 4/2 maddesine aykırı olacak şekilde 19.11.1997 tarihli olur ile üretilecek elektriğin TEDAŞ'a satılmasının kararlaştırılmasına ilişkin iddiaların mütemedi suçlar kapsamında bulunduğunu, bu nedenle 4616 sayılı Yasanın kapsamına girmediğini,

belirtmiştir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer hakkında bir kısım eylemlerden dolayı açılan davaların 4616 sayılı Yasa gereğince erteleme kapsamında olduğu gibi, dava zamanaşımı sürelerinin de sona ermesinden sonra açıldıkları iddia edilmektedir. Bu durumda sorunun çözümünde zamanaşımı kurallarının mı yoksa 4616 sayılı Yasa kurallarının mı öncelikle uygulanacağını belirlenmesi gerekmektedir.

Kamu davasını bütün sonuçları ile ortadan kaldıran zamanaşımı koşullarının oluşup oluşmadığının tespiti hukuki tartışmayı gerektiren yargılama faaliyeti ile anlaşılabilir bir olgudur. Zamanaşımı süresinin gerçekleşip gerçekleşmediği, bu süreleri kesen veya durduran sebeplerin bulunup bulunmadığı, sürelerin başlangıcının tespiti araştırmayı ve buna bağlı olarak yargılama faaliyetini gerektirir. Oysaki 4616 sayılı Yasa gereğince erteleme kapsamına konu suçlar bakımından mahkemelerin yargılama yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle zamanaşımı ile 4616 sayılı Yasa kuralları karşılaştırıldığında önceliğin erteleme kurallarına verilmesi 4616 sayılı Yasanın amacına da uygundur.

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER hakkında açılan davalardan;

3096 sayılı Yasa uyarınca yap-işlet-devret modeline göre yapılması öngörülen Konya Ilgın Termik Santraline ilişkin imtiyaz sözleşmesi imzalanmadan ve sözleşme uyarınca yapılması gereken diğer anlaşmalar tamamlanmadan şirkete yer teslimi yapılması;

Koruluk Barajı inşaatında 2886 sayılı Yasa'nın öngördüğü koşullar oluşmaksızın %105,45 oranında, Baklan Ovası 4. Kısım Ana Kanal inşaatında 2886 sayılı Yasa'nın öngördüğü koşullar oluşmaksızın %168,01 oranında keşif artışları verilmesi;

iddialarına ilişkin suçların suç tarihlerinin 23 Nisan 1999 tarihinden önce, 17.12.1998, 29.5.1998 ve 30.11.1998 olması nedeniyle 4616 sayılı Yasa hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Başkan Mustafa BUMİN, Başkanvekili Haşim KILIÇ, iyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'den oluşan Yüce

Divan, 4616 sayılı yasa kapsamında kalan bu davaların KESİN HÜKME BAĞLANMASININ ERTELENMESİNE, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Mustafa YILDIRIM ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün “öncelikle zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasının gerektiği” yolundaki karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA bu davaların ana dosyadan tefriki ve gerekçeli kararlar yazılmak üzere ayrı esasa kaydedilmelerine;

Enerji projelerinde eskalasyon uygulanması ve 19 Kasım 1997 tarihli bakan oluruyla Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket edilmesine rağmen, 1998 yılında imzalanmış olan anlaşmalarla ek mektubun 244 sayılı Kanuna aykırı olarak Resmi Gazetede yayımlanmaması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmaması konularının ileri bir tarihte karara bağlanmasına oybirliğiyle 3.2.2005 gününde karar verilmiştir.

Karşı oy kullanan Üyelerin gerekçeleri şöyledir:

“Davanın kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, muhakemenin yapılmasını koşula bağlayan ve gerçekleşinceye kadar usuli işlemlerin durdurulmasını gerektiren kararlardır.

Erteleme kararından sonra yasada öngörülen sürede yeniden suç işlenmesi halinde ertelenen suç ile ilgili yargılamaya devam edilecektir.

Zamanaşımı ise yasanın öngördüğü belirli sürelerin geçmesi ile dava veya cezanın düşmesi olgusu olup, fiile ceza vermeme sonucunu doğurur.

Sanık vekili yargılama aşamasında, sanık hakkında erteleme hükümlerinin uygulanmasını değil, zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasını istemiştir.

4616 sayılı Yasa gereğince davanın kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine ilişkin kararların, yargılama sonucunda beraat ya da zamanaşımı nedeniyle davanın tüm sonuçları ile ortadan kaldırılması kararlarına göre aleyhe sonuçlar doğurabilmesi mümkündür.

Kaldı ki, yargılamanın beraat veya zamanaşımı ile sonuçlanmamış olmasının sanık hakkında erteleme hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmayacağı da açıktır.

Anayasanın “*Hak arama hürriyeti*” başlıklı 36. maddesinde, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu; 38. maddesinin dördüncü fıkrasında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmayacağı belirtilmiştir.

Yargılama aşamasında davanın ertelenmesiyle, sanığın hukuk devleti olmanın gereği olarak gerçeği savunup aklanabilme ya da koşullarının varlığı halinde zamanaşımı nedeniyle davanın bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilmesi olanağı engellenmiş olmaktadır.

Bu nedenlerle çoğunluğun bu aşamada davaların ertelenmesi görüşüne katılmıyoruz.”

VI- ESASA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER

A- İDDİALARA İLİŞKİN GENEL TESPİTLER

1- Bakanların Sorumluluğu

Anayasanın “*Görev ve siyasi sorumluluk*” başlıklı 112. maddesinde, “*Her bakan, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur*” ;

Bakanların görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen 3046 sayılı “*Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun*” un 21. maddesinde;

“Bakan, bakanlık kuruluşunun en üst amiridir.

Bakanlar, bakanlık hizmetlerini mevzuata, hükümetin genel siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla işbirliği ve koordinasyon sağlamakla görevli ve Başbakana karşı sorumludur.

Her bakan, ayrıca emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden de sorumlu olup, bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların faaliyetlerini, işlemlerini, hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.”

denilmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının görev, yetki ve sorumluluğunu düzenleyen 3154 Sayılı Enerji Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’un 2. ve 5. maddelerinde:

“Madde 2- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görevleri “İlgili Kanunlarda piyasada faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara bırakılmadığı takdirde ve ölçüde” şunlardır:

a) Ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyacını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmak,

b) Enerji ve tabii kaynakların ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak, gerekli programları yapmak, plan ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak,

c) Bu kaynakların değerlendirilmesine yönelik arama, tesis kurma, işletme ve faydalanma haklarını vermek, gerektiğinde bu hakların devir, intikal, iptal işlemlerini yapmak, ipotek, istismlâk ve diğer takyit edici hakları tesis etmek, bunların sicillerini tutmak ve muhafaza etmek,

d) Kamu ihtiyaç, güvenlik ve yararına uygun olarak enerji ve tabii kaynaklar ile enerjinin üretim, iletim, dağıtım tesislerinin etüt, kuruluş, işletme ve devam ettirme hizmetlerinin genel politikasını tespit çalışmalarının koordinasyonunu temin etmek ve denetlemek,

e) Yeraltı ve yerüstü enerji ve tabii kaynaklar ile ürünlerinin üretim, iletim, dağıtım ve tüketim fiyatlandırma politikasını tayin ve gerektiğinde fiyatlarını tespit etmek,

f) Bakanlığın bağlı ve ilgili kuruluşlarının işletme ve yatırım programlarını inceleyerek tasvip etmek ve yıllık programlara göre faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek,

g) Bakanlığa bağlı ve Bakanlıkla ilgili kuruluşların çalışmalarını ve işlemlerini her bakımdan tetkik, tahkik ve teftişe tabi tutmak, gerekli her türlü emri vermek ve denetlemek,

h) Yukarıda belirtilen görevleri yerine getirmek amacı ile gerekli bilgileri toplamak, değerlendirmek ve uzun vadeli politikaların tespiti ve geliştirilmesi ile ilgili hazırlık çalışmalarını yapmak.”

“Madde 5- Bakan, Bakanlık kuruluşunun en üst amiridir ve Bakanlık hizmetlerinin mevzuata, hükümetin genel siyasetine, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve

yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevli ve Başbakanı karşı sorumludur.

Bakan, emri altındakiler faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olup, Bakanlık merkez teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.”

denilmiştir.

233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 40. maddesinde, ilgili bakanlığın; teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevli olduğu, bu amaçla ilgili bakanlığın gerekli hallerde teşebbüslerin hesaplarını ve işlemlerini teftiş ve tahkike tabi tutmaya ve bunların iktisadi ve mali durumlarını tespit ettirmeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

Bakanlar bakanlık örgütünün en yüksek amiri olduğundan, Bakanlık teşkilatı üzerinde hiyerarşik bir yetkiye sahiptirler. Bu durumda Bakanların hazırlanan işlemleri tetkik etme, emir ve direktif verme, işlemlerin tamamlanmasından sonra da bu işlemler üzerinde değişiklik ve düzeltme yapma ya da söz konusu işlemleri iptal etme yetkisi bulunmaktadır.

Sanıklardan Mustafa Cumhur ERSÜMER 30.6.1997 ilâ 11.1.1999 ve 28.05.1999 ilâ 27.4.2001 tarihlerinde, Zeki ÇAKAN 8.5.2001 ilâ 18.11.2002 tarihlerinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak görev yapmışlardır.

Bakanların siyasi, cezai ve hukuki olmak üzere üç tür sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumluluk türlerinin her birinin yaptırımları farklıdır.

Siyasi sorumluluk Anayasanın 112. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Siyasi sorumluluğun yaptırımını yine siyasi niteliktedir ve sorumlu bulunan Bakanın TBMM tarafından görevden düşürülmesi şeklinde ortaya çıkar.

Cezai sorumluluk Bakanın göreviyle ilgili herhangi bir suç işlemiş olup olmadığının TBMM’ce soruşturulması ve soruşturma sonunda Yüce Divana sevk kararı verilmesi halinde, yargılamanın Yüce Divan tarafından sonuçlandırılması sürecini ifade eder.

Hukuki sorumluluk ise *“bakanların görevleriyle ilgili olarak devlete verdikleri zararın, kendilerine tazminat davası yoluyla ödettirilmesidir”* şeklinde tanımlanabilir.

İsnat olunan suçlamalardan sanıkların Bakan olarak sorumlu olup olmadığı yukarıda belirtilen mevzuat gereği her bir iddia yönünden ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

2-TEAŞ ve BOTAŞ’ın Hukuki Statüleri

18 Haziran 1984 günlü, 18435 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin teşebbüslerin kurulması başlığını taşıyan 3. maddesine göre, teşebbüsler Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur. Yeni bir teşebbüsün kurulmasında ve mevcut bir müessese veya bağlı ortaklığın teşebbüs haline getirilmesinde, ekonomik ihtiyaçlar gözetilir. Teşebbüslerden iktisadî devlet teşekkülü olanlar, anonim şirket şeklinde de kurulabilir.

BOTAŞ 7/7871 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Kararname uyarınca 15.8.1974 tarihinde Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı tarafından kurulmuştur. 8.2.1995 günlü,

95/6526 sayılı Kararname ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında iktisadi devlet teşekkülü olmuştur.

2001 yılında, 2.3.2001 günlü ve 24334 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5.2.2001 gün ve 2001/2026 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Elektrik Üretim, İletim A.Ş.(TEAŞ); "*Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ)*", "*Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ)*" ve "*Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt Anonim Şirketi (TETAŞ)*" olarak üçe ayrılmış, bu kurumlar da iktisadi devlet teşekkülü olarak yapılandırılmıştır.

TEAŞ ve BOTAŞ, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı ve ilgili kamu tüzel kişisidirler. Bunlar, özel mevzuatları ile belirlenmiş faaliyet ve amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli işlemleri yapma ehliyetine sahiptirler. 233 sayılı KHK'nın 40. maddesi uyarınca da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bu teşekküller üzerinde gözetim ve denetim yetkisi bulunmaktadır.

3- Yap İşlet Devret Modeli

Yap-işlet-devret (YİD) modeli, kamunun görev alanına giren bir yatırım veya hizmetin, yatırım ve işletme döneminde yapılacak masrafları yüklenen ve karşılığında yatırım sonucu ortaya çıkacak tesisi, önceden belirlenen bir süre ve tarife üzerinden işletme hakkına sahip olan bir şirket eliyle gerçekleştirmesi yöntemidir.

YİD modeline ilişkin ilk yasal düzenleme 4.12.1984 tarih ve 3096 sayılı "*Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun*"la enerji sektöründe yapılmıştır.

Bu Yasa ile Türkiye Elektrik Kurumunun tekelinde bulunan; elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti alanlarında özel hukuk hükümlerine göre yerli veya yabancı sermaye şirketlerinin görevlendirilebileceği kabul edilmiştir.

Yasaya göre görevlendirme iki konuda yapılabilmektedir:

Yap işlet devret modeli (YİD) olarak anılan birinci sistemde, görevlendirilen şirketçe tesis kurulup işletilmekte, üretilen elektrik enerjisi idarece satın alınıp, süre sonunda tesis idareye bedelsiz devredilmektedir.

İşletme hakkının devri (İHD) olarak bilinen ikinci sistemde ise, mülkiyeti kamuya ait elektrik enerjisi üretim ve dağıtım tesislerinin işletme hakkı şirketlere devredilmekte, üretilen elektrik enerjisi idarece satın alınmaktadır.

15.09.1993 günlü ve 21699 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 93/4789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Elektrik Kurumu (TEK), Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş.(TEAŞ) ve Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.(TEDAŞ) unvanlı iki ayrı iktisadî devlet teşekkülü şeklinde ikiye bölünmüştür.

Bu sektörel düzenlemelerden sonra modele genel bir hukuki temel kazandırmak amacıyla 3996 sayılı "*Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Gerçekleştirilmesi Hakkında Kanun*" 13.6.1994 tarih ve 21959 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kamusal hizmet alanlarında özel kuruluşlara yapım ve işletme imtiyazları verilmesine ilişkin çerçeve niteliğindeki 3996 sayılı Yasa, yalnız elektrik üretimi ya da otoyol yapımı ve işletilmesinde değil, çok daha geniş bir kamu hizmeti yelpazesinde modelin uygulanmasını düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

İlk kez 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması hakkında Kanunun 3. maddesinde YİD modeli şöyle tanımlanmıştır;

"İleri teknoloji ve yüksek maddi kaynak ihtiyacı duyulan projelerin gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere geliştirilen özel bir finansman modeli olup, yatırım bedelinin (elde edilecek kâr dâhil) sermaye şirketine veya yabancı şirkete, şirketin işletme süresi içerisinde ürettiği mal veya hizmetin idare veya hizmetten yararlananlarca satın alınması suretiyle ödenmesini ifade eder."

Kanunun uygulama usul ve esaslarına dair 94/5907 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 1.10.1994 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3996 sayılı Kanun, bir taraftan 3096 sayılı Kanun ve 3465 sayılı Kanun hükümlerini saklı tutmuş (m.13); diğer taraftan da enerji üretimi, iletimi, dağıtımı ile otoyol yatırımlarını, ileri teknoloji ve yüksek maddi kaynak gerektiren diğer bazı yatırımlarla beraber genel YİD modeli kapsamına almıştır (m. 2).

3.12.1994 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4047 sayılı Kanun ve 4.9.1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 4180 sayılı Kanunla, 3996 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

4047 sayılı Kanun ile "enerji üretimi, iletimi ve dağıtımı" 3996 sayılı Kanun kapsamından çıkartılmıştır. Yine 4047 sayılı Kanun ile 3096 ve 3465 sayılı Kanunlara tabi işlerin 3996 sayılı Kanununun 5, 11, 12 ve 14. maddesi hükümlerinden yararlanabilmelerine imkân getirilmiştir (4047 sayılı Yasa m. 13). 3996 sayılı Kanununun 5. maddesiyle YİD sözleşmesinin şekli, 11. maddesiyle Hazine Müsteşarlığınca verilecek garantiler, 12. maddesiyle damga vergisi ve harç muafiyeti, 14. maddesiyle ihalelerde 2886 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmama hususları düzenlenmiştir.

13.8.1999 tarih ve 4446 sayılı Yasayla Anayasanın 47. maddesinde yapılan değişiklikle, Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişileri tarafından yürütülen yatırım ve hizmetlerden hangilerinin özel hukuk sözleşmeleri ile gerçek veya tüzelkişilere yaptırılabilirliği veya devredilebileceği hususlarını kanunla belirlenebilmesine olanak tanınmıştır.

Anayasada yapılan değişikliğe uyum sağlamak amacıyla, 20.12.1999 tarih ve 4493 sayılı Kanun ile 3996 sayılı YİD Yasasının 2 ve 5. maddeleri değiştirilerek; elektrik üretim, iletim dağıtım ve ticareti 3996 sayılı Yasa kapsamına alınmış ve bu Yasa hükümlerine göre yapılan sözleşmeler de özel hukuk hükümlerine tabi tutulmuştur.

3996 sayılı Yasada yapılan değişiklik sonucunda, elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti bir taraftan 3096, diğer taraftan da 3996 sayılı Yasayla düzenlenmektedir.

4- Yap-İşlet Modeli

Yap-İşlet modeli, elektrik enerjisi santrallerinin üretim şirketleri mülkiyetlerinde kurulmalarını, işletilmelerini, üretilen elektrik enerjisinin belirlenen esas ve usuller çerçevesinde TEAŞ'a satışını içeren modeldir.

16 Temmuz 1997 gün ve 4283 sayılı "Yap-İşlet Modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi İle Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun"un 3. maddesinde yap işlet projelerinin yasal ihale süreci açıklanmış, aynı maddenin son fıkrası hükmü gereğince 29 Ağustos 1997 günlü, 23095 sayılı Resmî Gazete'de 97/9853 sayılı

“Yap-İşlet Modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi İle Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca, uzun dönem üretim sistemi gelişim planında yer alan santrallerden hangisinin yap-işlet modeli ile gerçekleştirileceği Bakanlık tarafından, enerji alım garantisi miktarı ise TEAŞ tarafından belirlenir.

İhaleye çıkılmadan önce, kalkınma planları ile enerji plan ve politikalarına uygunluk açısından Devlet Planlama Teşkilatının, TEAŞ ödemelerine verilecek olan Hazine garantileri açısından ise Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

TEAŞ, Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmayıp ihaleyi yapıp yapmamakta, kısmen veya dilediğiyle yapmaktan serbesttir.

TEAŞ, şirketlerin başvurusu veya ihtiyaç üzerine kendiliğinden, Devlet Planlama Teşkilatının görüşünü aldıktan sonra; üretim tesisleri için teklif almak üzere ilan yapar, şartnameyi hazırlar, kapalı teklif veya belli istekliler arasında kapalı teklif veya pazarlık usullerinden uygun olanı seçer ve uygular.

Alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenir ve ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık, uygun gördüğü takdirde, başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ'a bildirir. Tesisin başarılı geçici kabulü yapıldıktan sonra Bakanlık tarafından şirkete işletme ruhsatı verilir. Oluşturulan bu üretim şirketine Bakanlıkça tesis kurma ve işletme izni verildikten sonra TEAŞ tarafından sözleşme imzalanmak üzere şirket yetkilisi davet edilir ve sözleşme imzalanır.

5- İşletme Hakkının Devri Modeli

İşletme Hakkı Devri Sözleşmelerine ilişkin düzenleme, 4 Aralık 1984 günlü 3096 sayılı *“Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtım ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun”* da yer almaktadır.

Yasanın 3. maddesinde, *“Elektrikle ilgili hizmet vermek üzere kurulmuş olan sermaye şirketlerine; Devlet Planlama Teşkilatının görüşünü havi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu, önceden yönetmelikle belli edilmiş görevleri bölgelerinde, elektrik üretim, iletim ve dağıtım tesisleri kurulması ve işletilmesi ile ticaretinin, yaptırılmasına karar verebilir.*

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen çerçeve içerisinde ilgili görevli şirketle sözleşme akdeder.”

denilmiştir.

Buna göre, elektrik üretim, iletim ve dağıtım tesislerinin kurulması ve işletilmesi ile ticaretinin yapılmasına karar verme yetkisi, Devlet Planlama Teşkilatının görüşü ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifinin alınması kaydıyla Bakanlar Kuruluna aittir. Bakanlar Kurulunun belirlediği çerçeve içinde sözleşmeleri imzalamak yetkisi ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına aittir.

3096 sayılı Yasanın 5. maddesinde ise, görev bölgelerinde kamu kurum ve kuruluşlarınca (Kamu iktisadi Teşebbüsleri dahil) yapılmış veya yapılacak üretim, iletim ve dağıtım tesislerinin işletme haklarının görevli şirketlere verilmesine Bakanlar Kurulu tarafından karar verilebileceği öngörülmüştür.

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Bu kararın uygulanmasını Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı yönetmelik hükümlerine göre yürütür.

Öte yandan, 4 Eylül 1985 günlü, 18858 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "*TEK Dışındaki Kuruluşların Görevlendirilecekleri Bölgeleri Gösterir Yönetmelik*"ın 2. maddesine göre;

1- 3096 sayılı Yasa'nın 9. maddesinde yer alan tarife sistemine geçilebilmesi,

2- Bölgesel ulaşım ve teknik zorunluluklar ile enerji tüketimleri dikkate alınarak, görev bölgeleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

1. Görev Bölgesi	Adana – Mersin - Hatay - Osmaniye illerinin tamamı ile Kahramanmaraş ilinin Merkez ilçesi Merkez bucağına bağlı Küçüksır ve Yeşildere köyleri ile Merkez ilçe Yeniköy bucağına bağlı Kısıklı Köyü sınırlarının içinde kalan bölge,
2. Görev Bölgesi	Antalya ilinin tamamı ile Burdur ili Bucak ilçesine bağlı Karacaören Köyü ve civarında yer alan Karacaören I Baraj ve HES ilgili tesisleri ile göl alanı, yine 2. Görev Bölgesi I Burdur ili Bucak ilçesine bağlı Kargı ve Çobanpınarı köyleri hudutları içerisinde yer alan Karacaören II ve III Baraj ve HES'nin ilgili tesisleri ile göl alanları sınırları içinde kalan bölge,
3. Görev Bölgesi	Tekirdağ - Kırklareli – Edirne il sınırları,
4. Görev Bölgesi	Bursa-Yalova il sınırları,
5. Görev Bölgesi	Çanakkale il sınırları,
6. Görev Bölgesi	Isparta il sınırları,
7. Görev Bölgesi	Aydın – Denizli - Muğla il sınırları,
8. Görev Bölgesi	Eskişehir – Bilecik il sınırları,
9. Görev Bölgesi	Afyon - Uşak - Burdur (2 no'lu görev bölgesi sınırları içinde kalan kısımlar hariç) il sınırları,
10. Görev Bölgesi	Kayseri ilinin tamamı ile Sivas ili Gemerek ilçesine bağlı Tekmen, Eğerci, 10. Görev Bölgesi Ağcaşar, Arpaözü, Sızır (Sızır HES tesisleri dahil), Dendil, Eşikli ve Çat köyleri sınırları içinde kalan bölge,
11. Görev Bölgesi	Kocaeli (Gebze ilçesi dahil) il sınırları,
12. Görev Bölgesi	Sakarya - Bolu il sınırları,
13. Görev Bölgesi	Ankara – Kırıkkale il sınırları,
14. Görev Bölgesi	Konya-Karaman il sınırları,
15. Görev Bölgesi	Amasya - Kastamonu - Çorum il sınırları,
16. Görev Bölgesi	İstanbul ili Anadolu yakasında; batıda İstanbul Boğazı, kuzeyde Karadeniz, doğuda İstanbul - İzmit il sınırı, güneyde Marmara Denizi sahilleri ve Büyükada ile Heybeli, Burgaz, Kınalı ve Sedef adaları sınırları içinde kalan bölge,
17. Görev Bölgesi	Samsun - Ordu - Sinop il sınırları,
18. Görev Bölgesi	Kırşehir - Nevşehir - Niğde - Aksaray il sınırları,

19. Görev Bölgesi	Yozgat - Sivas - Tokat (10 nolu görev bölgesi sınırları içinde kalan kısımlar hariç) il sınırları,
20. Görev Bölgesi	Trabzon - Rize - Artvin – Gümüşhane - Giresun il sınırları,
21. Görev Bölgesi	Erzurum - Ağrı - Iğdır - Kars - Ardahan - Erzincan- Bayburt il sınırları,
22. Görev Bölgesi	Elazığ – Malatya - Tunceli - Bingöl il sınırları,
23. Görev Bölgesi	Kahramanmaraş - Adıyaman il sınırları (1'nolu görev bölgesi sınırları içinde kalan kısımlar hariç),
24. Görev Bölgesi	Gaziantep-Kilis il sınırları,
25. Görev Bölgesi	Şanlıurfa il sınırları,
26. Görev Bölgesi	Diyarbakır - Mardin il sınırları,
27. Görev Bölgesi	Van - Hakkâri - Muş - Bitlis - Şırnak - Siirt -Batman il sınırları,
28. Görev Bölgesi	Zonguldak - Çankırı - Bartın - Karabük il sınırları,
29. Görev Bölgesi	İstanbul ili Trakya yakası il sınırları,
30. Görev Bölgesi	İzmir il sınırları,
31. Görev Bölgesi	Kütahya il sınırları,
32. Görev Bölgesi	Balıkesir il sınırları
33. Görev Bölgesi	Manisa il sınırları.

6- Otoprodüktör Santraller

Otoprodüktör, kendi faaliyet alanının enerji ihtiyacını karşılamak üzere belirli koşulları taşıyan üretim tesisi kurup elektrik üreten tüzel kişilerdir.

3096 sayılı Yasanın uygulanmasını göstermek üzere 85/9799 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ekinde yayımlanan “*Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretim Tesisi Kurma ve İşletme İzni Verilmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik*” hükümlerine göre otoprodüktör santraller kurulup işletilmektedir.

Otoprodüktör veya otoprodüktör grubu şirketi, otoprodüktör statüsünde üretim tesisi kurup işletme izni almak amacıyla Bakanlığa başvurur. Otoprodüktörlere, tesisin bulunduğu bölgeye bağlı olarak Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi ile görevli şirketin görüşü alınmak suretiyle Bakanlık tarafından üretim tesisi kurma ve işletme izni verilebilir.

Otoprodüktör veya otoprodüktör grubu şirketlerin ürettiği ihtiyaç fazlası enerjiyi TEAŞ, TEDAŞ veya görevli şirketlere satıp satmamasına bakılmaksızın enterkonnekte sisteme bağlantısı bulunması halinde şirket, “*Otoprodüktör Statüsünde Üretim Tesisi Kurulması, İşletilmesi ve Enerji Fazlasının TEAŞ, TEDAŞ ve Bağlı Ortaklıkları veya Görevli Şirketlere Satışına İzin Verilmesine İlişkin Sözleşme*”yi Bakanlık ile imzalar.

4.12.1984 günlü ve 3096 sayılı Yasanın 4. maddesine göre bakanlığa yapılacak başvurularda, kurulması teklif edilen üretim tesisinin karakteristik değerleri ve genel vaziyet

planı, ön rapor ve yatırımın tahmini gerçekleşme tarihi, tesisin ne gibi araç, gereç ve teşkilatla gerçekleştirileceği, tesisi işletmek istediği süre konuları göz önünde bulundurulur.

Bakanlık; ön rapor konusunda ilgili kuruluşların görüşlerini alır ve görüşünün olumlu olması halinde, başvuru sahibi fizibilite raporunu öngörülen süre içerisinde hazırlayarak bakanlığa sunar. Bakanlık, ayrıca teklif edilen tesisin bulunduğu yere bağlı olarak sonuç hakkında TEK'e veya ilgili görevli şirkete bilgi verir.

Bakanlık, Türkiye enerji planlaması ve politikaları yönünden, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın görüşünü aldıktan ve üretim şirketinin kuruluşuna dair belgenin ibrazından sonra üretim tesisi kurma ve işletme izni verir ve taraflar arasında üretim tesisi kurma ve işletme sözleşmesi imzalanır.

B- 765 VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNLARINDA GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU

1- 765 sayılı Türk Ceza Kanununda görevi kötüye kullanma suçu

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesinde;

“Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun görevini kötüye kullanan memur derecesine göre bir yıldan üç yıla kadar hapsolunur. Cezayı hafifletici nedenlerin bulunması halinde altı aydan bir yıla kadar hapis ve her iki halde oniki bin liradan altmış bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca memuriyetten süreli veya temelli olarak yoksun kılınır.”

denilmiştir.

Maddenin birinci cümlesinde suçun öğeleri açıklanmakta, ikinci cümlesinde cezayı hafifleten nedenlerin bulunması halinde faile daha az bir ceza verileceği bildirilmekte, üçüncü ve son cümlesinde de süreli ya da temelli olarak memurluktan yoksunluk cezası öngörülmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesindeki suçun unsurları şöyledir:

— Suçun faili

Diğer memur suçlarında olduğu gibi, bu suçu da ceza yargılamasında memur olanlarla, tabii oldukları özel yasalarında memur sayılacağı ya da yasada gösterilen eylemleri nedeniyle memurlar gibi cezalandırılacağı bildirilen kişiler işleyebilir. Bu suçta da “memur sıfatı” suçun önkoşulu olduğundan idare hukuku anlamında memur oldukları halde ceza hukukunda memur sayılmayanlarla, özel yasalarındaki hükümlere göre memur gibi cezalandırılmalarına olanak bulunmayan kuruluşlarda çalışanlar bu suçun faili olamazlar.

— Suçun maddi unsuru

240. madde, 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki tamamlayıcı (genel) hükümlerdendir. Bu nedenle, memurun görevde sahip olduğu yetkiyi kötüye kullanma eylemi yasada yazılı başka bir suçu oluşturuyorsa o hükmün uygulanması, tersi durumda 240. maddenin düşünülmesi gerekir.

Görevin kötüye kullanılması demek, görev sırasında sahip olunan yetkinin kötüye kullanılması demektir.

240. maddedeki suçun maddi unsuru, “memurun, yetkisine giren hizmette görevini, her ne suretle olursa olsun kötüye kullanılmasıdır.”

240. maddedeki “görevi kötüye kullanma” ifadesi, memurluk görevinin kanun ve nizamın gösterdiği usul ve esaslardan başka suretle yapılmış olmasıdır. Buna göre memurun;

- a) Herhangi bir biçimde yasal yetkisini aşması,
  - b) Yasanın koyduğu usul ve şekle uymaması,
  - c) Takdir yetkisini gayesi dışında kullanması,
  - d) Hareketinin yasa ve nizama uyduğu hallerde, bu hareketin gerektirdiği ön koşullara aykırı hareket etmesi,
  - e) Yargı kararlarına uymaması,
- birer görevi kötüye kullanma tarzı olarak belirtilebilir.

Memurluk görevi ile memurluk sıfatının karıştırılmaması gerekir. Görevde sahip olunan yetkinin kötüye kullanılması demek, memurun yasa ve diğer hukuksal düzenlemelerle kendisine verilen görevleri yasanın gösterdiği usul ve esaslara aykırı biçimde yapması demektir. Memurluk sıfatının kötüye kullanılması ise, memurun yasal görevine giren işler dışında memurluk nüfuzunun, memurluk unvan ve sıfatının kötüye kullanılması demektir. Memurluk sıfat ve nüfuzunun kötüye kullanılması durumunda 240. maddedeki yazılı suç oluşmaz.

— **Suçun manevi unsuru**

240. maddede amaç gözetilmediğinden bu suçun oluşumu için sanığın genel suç kastı ile davranması yeterlidir. Ayrıca özel kasta gerek bulunmamaktadır.

2– 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki görevi kötüye kullanma suçu

26.9.2004 gün ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “görevi kötüye kullanma” başlıklı 257. maddesi şöyledir:

“Madde 257: (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinin kenar başlığı “görevi kötüye kullanma” şeklinde ise de maddenin yalnızca (1) numaralı fıkrasında dar anlamda görevi kötüye kullanma suçu düzenlenmiştir. (2) numaralı fıkrada “görevi ihmal”, (3) numaralı fıkrada ise kamu görevlisinin, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlamasının, bazı hallerde görevi kötüye kullanma suçunu oluşturması hükme bağlanmıştır.

Bu yaklaşımı itibarıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinde, “görevi ihmal- görevi kötüye kullanma” ayrımı kaldırılmış, (2) numaralı fıkradaki suç, görevi kötüye kullanmanın bir türü olarak görülmüştür. Nitekim, 257. maddenin

gerekçesinde bu konuda şu açıklamalara yer verilmiştir; “Görevin gereklerine aykırı davranış sonucunda, bir insan ölmüş veya yaralanmış olabilir. Bu durumda; kamu görevlisinin görevinin gereği olan belli bir icrai davranışta bulunmak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemesi dolayısıyla, görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğunda şüphe yoktur. Ancak, bu durumda aynı zamanda ihmali davranışla öldürme veya yaralama suçu oluşmaktadır.”

Maddedeki fiillerin suç olarak nitelendirilmesiyle korunan hukuki menfaat, kamu görevinin ifasında disiplini tesis etmek, bu görevin hiç veya zamanında yerine getirilmemesi sebebiyle bundan umulan ve beklenen genel yararın sekteye uğramadan elde olunmasını ayrıca, kamu görevinde disiplinin geçerli olmasını sağlamak ve bu suretle kamu idaresinin zarar görmesini önlemektir.

— **Suçun faili**

Maddede belirtilen suçların faili bir kamu görevlisi (m.6) olabilir.

— **Suçun maddi unsuru**

257. maddenin kenar başlığı da “görevi kötüye kullanma” şeklindedir. Ancak, 257. maddede suçun unsuru olarak, “görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan” şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir.

Görülüyor ki, 257. maddenin birinci fıkrasındaki görevi kötüye kullanma suçunun maddi unsurunda;

- 1- Görevin gereklerine aykırı hareket etmek ve
- 2- Bu fiil nedeniyle;
  - a) Kişilerin mağduriyetine neden olmak veya
  - b) Kamunun zararına neden olmak ya da
  - c) Kişilere haksız bir kazanç sağlamak gerekmektedir.

257. maddenin birinci fıkrasındaki suçun oluşabilmesi için, yukarıda sayılan (1) ve (2) numaralı unsurların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak, (2) numaralı unsurda üç ayrı durumdan birinin gerçekleşmesi gerekli ve yeterlidir.

— **Görevin gereklerine aykırı hareket etmek**

Madde gerekçesinde belirtildiği üzere, bir kamu göreviyle görevlendirilen kişi, bu kamu faaliyetinin yürütülmesi sırasında görevin gerekli kıldığı yükümlülüklerle uygun hareket etmek zorundadır. Öyle ki, kamu faaliyetlerinin gerek eşitlik, gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü hususunda toplumda hakim olan güvenin, inancın sarsılmaması gerekir. Bu yükümlülükle bağdaşmayan davranışlar, belli koşullar altında suç olarak tanımlanmıştır.

Görevi kötüye kullanma suçu genel, tali ve tamamlayıcı bir suç tipidir. Bu nedenle, görevin gereklerine aykırı davranışın başka bir suç oluşturmadığı hallerde, kamu görevlisini bu suç düzenleyen kurala göre cezalandırmak gerekir.

Görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için, gerçekleştirilen fiilin, kamu görevlisinin görevi alanına giren bir hususla ilgili olması gerekir. Kamu görevinin gereklerine aykırı olan her fiili cezai yaptırım altına almak suç ve ceza siyasetinin esaslarıyla bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, görevin gereklerine aykırı davranışın belli

koşulları taşıması halinde görevi kötüye kullanma suçunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. Buna göre, kamu görevinin gereklerine aykırı davranışın, kişilerin mağduriyetine veya kamunun ekonomik bakımdan zarara uğramasına neden olması ya da kişilere haksız bir kazanç sağlanmasına neden olması halinde görevi kötüye kullanma suçu oluşabilecektir.

Haklı olan işin görülmesinden sonra kişilerden yarar sağlanması da görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. Çünkü bu yarar, kamu görevlisi sıfatını taşıması ve işi görmüş olması dolayısıyla kişiye sağlanmaktadır. Bu gibi durumlarda, kişiler hakkının teslim edilmesi konusunda en azından bir kaygıyla hareket etmektedirler. Kamu görevlisine yarar sağlanması görünüşte rızaya dayalı olsa bile, kamusal görevlerin eşitlik ve liyakat esasına göre yürütüldüğü hususunda taşınan kaygı dolayısıyla, burada da bir mağduriyetin varlığını kabul etmek gerekir.

—Kişilerin mağduriyetine neden olmak

Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, görevin gereklerine aykırı davranışın kişinin mağduriyetine neden olması gerekir. Bu mağduriyet, sadece ekonomik bakımdan uğranılan zararı ifade etmez. Mağduriyet kavramı zarar kavramından daha geniş bir anlama sahiptir. Örneğin, kişi tabi tutulduğu sınavda başarılı olmasına rağmen başarısız gösterilmiş olabilir. Bir imar planı uygulamasında, belli bir parsel sahibine duyulan husumet dolayısıyla, plan tekniğine aykırı olarak, yeşil alan gösterilmiş olabilir. Kişinin, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşıdığı halde yararlanması engellenmiş olabilir. Kişinin, belli bir sınaî veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli koşulları taşıdığı halde bu faaliyeti engellenmiş olabilir.

— Kamunun zararına neden olmak

Madde gerekçesinde, “görevin gereklerine aykırı davranış dolayısıyla, kamu açısından bir zarar meydana gelmiş olabilir. Örneğin orman alanında veya kamu arazisinin işgaliyle yapılan işyeri veya konutlara elektrik, su, gaz, telefon ve yol gibi alt yapı hizmetleri götürülmekte, görevin gereklerine aykırı davranılmış olabilir” denilmiştir.

Burada belirtilen konular yalnızca birkaç örnektir. Kamunun zararına neden olmak konusu, uygulamada mahkemece her somut olayda takdir edilip değerlendirilecektir.

— Kişilere haksız bir kazanç sağlamak

Madde gerekçesinde belirtildiği üzere, görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle kişilere haksız bir kazanç sağlanmış olabilir. Örneğin kişi, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşımadığı halde yararlandırılmış olabilir. Kişiye, belli bir sınaî veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı halde bu faaliyetin icrasına yönelik olarak izin verilmiş olabilir. Bir imar planı uygulamasında, belli bir parsel üzerinde plan tekniğine veya imar planına aykırı olarak yapılaşmaya imkân sağlanmış olabilir.

— Manevi unsur

Bu suçların manevi unsuru “kast” olup, saik önemsizdir. Taksirle işlenemez.

3- 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki görevi kötüye kullanma suçunu düzenleyen kuralların karşılaştırılması

5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 9. maddesinin üçüncü fıkrasındaki “*Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütünü hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması*

sonucu belirlenir” şeklindeki kurala göre, lehe kanun kurallarının belirlenmesinde, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinin birinci fıkrasıyla karşılaştırılması gerekmektedir.

240. maddedeki “*Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun*”, 257. maddedeki “*Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında*” ibareleri karşısında, her iki maddede de genel nitelikte görevin kötüye kullanılması fiilinin yaptırım altına alındığı görülmektedir. Sanığın fiili, başka bir kuralla özel nitelikte bir fiil olarak cezalandırılmadığı takdirde, görevi kötüye kullanma suçundan uygulama yapılabilecektir. Bu nedenle, her iki madde de “*genel*”, “*tali*” ve bu itibarla da “*tamamlayıcı*” hüküm niteliğine sahiptir.

240. maddede, “*görevini kötüye kullanan memur*” ibaresinin karşılığı olarak 257. maddede, “*görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle,...kamu görevlisi*” ifadesi yer almaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun uygulamasında kimlerin memur olduğu veya sayıldığı, bu Kanunun 279. maddesinde belirtilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 6. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde ise “*Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi, anlaşılır*” tanımı bulunmaktadır.

Tanımları bakımından, 257. maddedeki “*kamu görevlisi*” kavramı, 240. maddedeki “*memur*” kavramıyla paralellik taşımaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesi arasında suçun maddi unsuru ile ilgili yukarıda belirtilen türden farklılık bulunmaktadır.

Genel olarak lehe kanunun belirlenmesinde, karşılaştırılan kanun maddelerinde fiil için öngörülen yaptırımlara (cezalara) bakılmaktadır. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinde “bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve ağır para cezası” öngörülmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinde ise özgürlüğü bağlayıcı ceza “*bir yıldan üç yıla kadar hapis*” cezası ile aynı olup, ağır para cezası bulunmamaktadır. Ayrıca, 765 sayılı Türk Ceza Kanununda ferî ceza niteliğinde olan memuriyetten yoksunluk yaptırımı da öngörülmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesinde güvenlik tedbirine yer verilmiş ise de burada belirtilen hak yoksunluğu süresiz değildir ve söz konusu hak yoksunlukları cezanın infazı tamamlanıncaya kadar devam edecektir. Oysa, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinde belirtilen memuriyetten yoksun kılınma cezası temelli verilebilir.

Ağır para cezasını içermemesi ve güvenlik tedbiri süresinin kısa olması hususları değerlendirildiğinde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesine göre daha lehe olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinin ikinci cümlesindeki cezayı hafifletici hüküm, yeni Kanunda düzenlenmediğinden dolayı 240. maddenin ikinci fıkrasındaki hüküm daha lehe bir kural içermektedir.

Nitekim, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 3.6.2005 günlü, E:2003/15292 ve K:2005/3164 sayılı kararında da “...765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240/2. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257/1 maddesinde öngörülen cezalar

karşılaştırıldığında, 765 sayılı Yasanın 240. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yapılan uygulamanın sanıkların lehine olduğu..” belirtilmiştir.

Belirtilen gerekçeler dikkate alındığında, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesine göre daha lehe olduğu sonucuna varılmaktadır.

C- 765 VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNLARINDA İHALEYE FESAT KARIŞTIRMA SUÇU

1- 765 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçu

765 sayılı TCK’nın 205. maddesinde;

“Bir kimse Türkiye Devleti hesabına olarak almaya veya satmaya yahut yapmaya memur olduğu her nevi eşyanın alım veya satımında veya pahasında veya miktarında veya yapmasında fesat karıştırarak her ne suretle olursa olsun irtikâp eyleyse on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır ve zarar kendisine ödettirilir.” denilmiştir.

TCK’nın 205. maddesindeki suçun unsurları şöyledir:

—Suçun faili

Maddede bir memur yerine bir kimse ibaresine yer verilmesi memur olmayanların da bu suçu işleyebilecekleri kanısını uyandırmaktadır. Ancak, 205. maddedeki suçun memur suçları arasında düzenlenmiş bulunması, Yasa’nın 219. maddesinde zimmet, irtikâp ve rüşvet suçlarına ilişkin ortak hükümlerin bu suça da uygulanacağını bildirilmiş olması ve 219. maddede memurluktan yoksunluk esasının öngörülmesi bulunması karşısında maddedeki bir kimse sözcüğünün TCK’nın 279. maddesinde tanımlanan memur olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan 16.3.1949 günlü, 24/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı gereğince bakanlar ceza yargılamasında memur olarak kabul edilmiştir.

Failin memur olması yeterli olmayıp, suça konu işlerin onun yetki ve görevlerinden olması gerekir.

—Suçun maddi unsuru

Maddenin düzenlenme amacı, kamu idaresinin dürüstlük ve itibarının korunması, böylece kamu idaresinin zarara uğramasının engellenmesidir.

Bu suç, rüşvet alma suçunun özel bir şekli olarak yorumlansa da, esas itibariyle görevi kötüye kullanma suçunun özel şeklidir.

Suçun maddi unsuru, bir memur veya memur sayılan kişinin, Türkiye Devleti hesabına her tür eşyanın alım, satım ve yapımı sırasında bunların fiyat, miktar ya da yapımına fesat karıştırarak haksız çıkar sağlamasıdır.

Fesat oluşturan fiiller alım satımdan önce veya bu sırada da gerçekleştirilmiş olabilir.

Alınacak, satılacak ya da yapılacak eşya taşınır veya taşınmaz mal olabilir.

Maddede yer alan “Türkiye Devleti” ibaresi, devleti temsil eden, devletin yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarını yerine getiren anayasal kuruluşlarını ifade eder. Bu ibareden TBMM, Bakanlıklar, Mahalli idareler, Yüksek Öğretim Kurulu, TRT, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, kamu niteliğindeki meslek kuruluşları, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Anayasa’da ifadesini bulan diğer kurumları anlamak gerekir.

Maddede kullanılan irtikâp kelimesi teknik anlamda irtikâp olmayıp, her ne suretle olursa olsun irtikâp teriminden; bu işlerde haksız menfaat sağlamak için hile kullanmak

anlaşılmalıdır. Başka bir anlatımla, “*her ne suretle olursa olsun irtikâp*” her türlü hile ile menfaat temin edilmesidir.

Failin cezalandırılması için alım, satım ve yapım işiyle görevlendirilmiş olması gerekir. Sağlanan çıkarın faile ait olması gerekmez. Failden başkasının menfaati halinde de madde hükmü uygulanabileceği gibi, temin edilen menfaatin niteliği de önemli değildir. Suç zarar suçudur.

— **Suçun manevi unsuru**

Bu suç genel kasıtle işlenebilen bir suçtur, ayrıca özel kasıt aranmaz.

Bu suç için aranan genel kasıt, failin görevini kişisel çıkar sağlamaya alet ettiğini bilmesi ve bunu işlemesi, şeklinde anlaşılmalıdır. Failin haksız menfaat temin etmek için hile kullandığını bilerek ve isteyerek suçun maddi unsurlarını gerçekleştirmiş olması yeterlidir.

2- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçu

26.9.2004 gün ve 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde:

“*Madde 235. - (1) Kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihalelere fesat karıştıran kişi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Aşağıdaki hâllerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

a) Hileli davranışlarla;

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu hâlde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı hâlde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

d) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

(3) İhaleye fesat karıştırma sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmiş ise, ceza yarı oranında artırılır. Zararın meydana gelmiş olduğu sabit olmakla birlikte miktarının belirlenememiş olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını engellemez.

(4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle

kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması hâlinde de uygulanır.”

denilmiştir.

TCK'nın 235. maddesindeki suçun unsuları şöyledir:

—**Suçun Faili**

5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde düzenlenen suçun faili kamu görevlisi olabileceği gibi, sivil kişiler de olabilir.

—**Suçun Maddi Unsuru**

Suçun maddi unsurunu, “*Kamu kurum ve kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştırma*” oluşturmaktadır.

Fesat karıştırma kavramının ne tür eylemleri içerebileceği değerlendirilirken 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun “*Yasak fiil veya davranışlar*” başlıklı 17. maddesinin a, b ve c bentlerinde belirtilen; hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikâp, rüşvet suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırma veya buna teşebbüs etme, isteklileri tereddüde düşürme, katılımı engelleme, isteklilere anlaşma teklifinde bulunma veya teşvik etme, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunma, sahte belge veya sahte teminat düzenleme, kullanma veya bunlara teşebbüs etme gibi davranışların gözetilmesi gerekmektedir.

Maddede tanımlanmış olan suç bakımından hareketler kanunda yazılı olduğundan bağlı hareketli suçtur. Ayrıca fesat karıştırmanın bu hareketlerden herhangi birisiyle gerçekleştirilmesi mümkün olduğundan seçimlik hareketli suç söz konusudur.

—**Suçun Manevi Unsuru**

Suçun manevi unsuru kasıttır. Failin eylemi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması gerekir. Genel kabul gören görüşe göre bu suçun oluşumu için özel kasta gerek bulunmamaktadır, genel kast yeterlidir.

3– 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki İhaleye Fesat Karıştırma Suçunu Düzenleyen Kuralların Karşılaştırılması

765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde düzenlenen devlet alım satımına fesat karıştırma, 366. maddesinde düzenlenen hükümet hesabına yapılan müzayede ve münakaşaya fesat karıştırma, 367. maddesinde düzenlenen resmi daireler ve beynennas aracılığıyla yapılan artırmalara fesat karıştırma, 368. maddesinde düzenlenen menfaat vaadi nedeniyle artırma ve eksilmeden çekilme suçları yeni suçları, 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde birlikte düzenlenmiş olup farkları şöyledir:

—5237 sayılı TCK'nın 235. maddesiyle, 765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde yer alan “*Türkiye Devleti hesabına*” ifadesi ile 366. maddesindeki;

“*Hükümet hesabına*” ifadeleri terkedilmiştir. Bu ifadelerin yerine “*kamu kurum veya kuruluşları adına*” ibaresi kullanılmıştır.

—765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde suçun failinin memur olması gerektiği halde; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesindeki suçun faili herkes olabilir.

—765 sayılı TCK'nın 205. ve 366. maddelerinde, ihaleye fesat karıştırmanın neler olduğu belirtilmediği halde; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde, bu hususların neler olduğu ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

—765 sayılı TCK'nda fesat sayılan davranışların ne tür fiillerden oluşacağı konusunda hâkime geniş bir takdir yetkisi verilerek “*serbest hareketli bir suç*” tipi öngörülmüş iken, 5237 sayılı TCK'nda fesat sayılan fiiller sayma yoluyla belirlenerek “*bağlı ve seçimlik hareketli bir suç*” tipi düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendinde hileli davranışlarla ihaleye fesat karıştırma halleri düzenlenirken, takip eden bentler bakımından hileli davranıştan bahsedilmemiştir.

—765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde “*kiralamalara ilişkin ihaleler*” suçun kapsamı içerisinde yer almazken; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesi bu tür ihalelere fesat karıştırmayı da yaptırım altına almıştır.

—765 sayılı TCK'nın 367. maddesinde “*bilmüzyede alınıp satılacak yahut kiraya verilip alınacak mal ve mülklerin müzayedesine*” fesat karıştırmadan bahsedilmesi nedeniyle; ihalenin bir müzayede yani artırma ihalesi olması ve bu ihalenin mal ve mülklerle ilgili alım satım veya kiralama ihalesi olması gerekirken; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde hizmet ihaleleri ile kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan tüm artırma ve eksiltme ihaleleri yaptırım altına alınmıştır.

—765 sayılı TCK'nın 367. maddesinde ihalenin “*resmi daireler marifetiyle*” veya “*beynennas*” yapılan bir ihale olması gerekirken; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde ihalenin “*kamu kurum veya kuruluşları adına*” yapılması hükme bağlanmıştır.

—765 sayılı TCK'nda suçun oluşumu için kamuya zarar verilmiş olması bir unsur olarak kabul edilmiş ve devletin zararının ödettilmesi öngörülmüş iken, 5237 sayılı TCK'nda suçun niteliksiz halinde zarar aranmamış; zarar, suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmiştir.

—765 sayılı TCK'nın 205. maddesindeki suç nedeniyle devletin zararının ödettilereğine ilişkin hükme, 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde yer verilmemiştir.

— 765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde, suçun oluşumu için failin kendisi veya başkası yararına menfaat temin etmesi gerekirken; 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde bu hususa yer verilmemiştir. 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinin 4. fıkrasında, failin memur olması ve menfaat temin etmesi halinde gerçek içtima kuralına göre ayrıca bu nedenle cezalandırılacağı belirtilmiştir.

—765 sayılı TCK'nın üçüncü faslında yer alan 219. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen “*temin edilen menfaatin*” değerinin “*hafif*” veya “*pek hafif*” olması hallerinde, TCK'nın 205. maddesindeki cezanın indirimi öngörüldüğü halde böyle bir düzenlemeye 5237 sayılı Yasa'da yer verilmemiştir.

—765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde suç için öngörülen yaptırım, on seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıdır. 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesinde ise suç için öngörülen ceza, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezasıdır.

—765 sayılı TCK'nın 205. maddesinde suç için dava zamanaşımı süresi, aynı Yasa'nın 102. maddesinin 2. fıkrası gereğince 15 yıldır. 5237 sayılı TCK'nın 235. maddesindeki suçun dava zamanaşımı süresi ise, aynı Yasa'nın 66/1-d maddesi gereğince

15 yıldır. Buna göre, zamanaşımı açısından her iki madde arasında bir fark bulunmamaktadır.

D- İDDİALARIN İNCELENMESİ

Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 230, 240, 205, 366. ve 80. maddeleri, sanık Zeki ÇAKAN'ın 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 ve 205. maddeleri gereğince cezalandırılmaları istenilmiştir.

1- Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali İle İlgili İddialar

a-İddia

Soruşturma komisyon raporu ve Yüce Divana sevk kararında; TEAŞ tarafından olumsuz görüş verilmesine rağmen YİD modeli kapsamında Kırklareli'nde bir doğalgaz çevirim santrali kurulmak istenildiği, ancak Bulgaristan'la yapılan elektrik alım anlaşması çerçevesinde Trakya bölgesinin bir kısmının ulusal elektrik ağından ayrılarak Bulgaristan elektrik ağına bağlandığı, ayrıca kurulacak santralde üretilen elektriğin Boğazlardaki iletim hatlarından geçirilerek Anadolu yakasına verilmesinin de mümkün olmadığı, santralin yapılmasında bir yarar bulunmadığı halde sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in santralin yapımında ısrar ettiği iddiasıyla 765 sayılı TCK'nın 240. maddesiyle cezalandırılması istenilmiştir.

b- Kırklareli Doğalgaz Santralinin Yapım Süreci

—ALARKO Holding 22.8.1994 tarihinde Ambarlı-Avcılar veya Gebze yöresinde 70 MW güçte bir doğalgaz santrali yapmak için ETKB'ye başvurmuştur.

—TEAŞ 22.9.1994 günlü, 565 sayılı yazısı ile "*Halen BURSA doğal gaz santralinin TEK Yatırım Programında olması, YİD modeli kapsamında bulunan TRAKYA ve UNIMAR doğal gaz santrallerinin de aynı bölgede kurulacak olması nedeniyle teklif edilen bu üretim tesisine 2000 yılından önce ihtiyaç duyulmadığı*" görüşünü vermiştir.

—ETKB'nin 6.6.1996 günlü, 9374 sayılı yazısı ile aynı santralin Kırklareli'nde kurulması için yapılan başvurunun uygun görüldüğü bildirilerek fizibilite raporu hazırlanması istenilmiştir.

—25.11.1996 günlü, 1878 sayı ile TEAŞ tarafından ETKB'ye yazılan yazıda santralin yapılabilir olduğu belirtilmekte ancak;

- Isı akış şemasının verilmediği,
- Yakıt tüketimi ve yedek yakıt ile ilgili bilgiler bulunmadığından santralin çalışma süresi, üretim miktarı, yakıt tüketimi ve verimliliğinin hesaplanamadığı,
- Isı tüketim miktarının yüksek verildiği,
- 16.1 MW olarak verilen buhar türbininin 17,5 MW olarak hesaplandığı,
- Saha şartları ve bu sahadaki santral performansına ilişkin bilgilerin eksik olduğu,
- Santral emisyonlarının ilgili mevzuat limitleri dâhilinde olması gerektiği, tespitleri yapılarak mevcut planlama çalışmaları sonuçlarına göre santralin 2000 yılında işletmeye alınmasının öngörüldüğü bildirilmektedir.

—BOTAŞ Genel Müdürlüğünün 20.2.1997 günlü ALARKO firmasına, 8.5.1997 günlü ETKB'ye yazılan yazılarında, firma doğalgaz talebinin 2000–2001 yıllarından itibaren karşılanmasının mümkün görüldüğü bildirilmiştir.

—TEAŞ Genel Müdürlüğü tarafından ETKB'ye yazılan 5.9.1997 günlü, 1393 sayılı yazıda; ALARKO firması tarafından, Kırklareli ilinde kurulmak istenen 70 MW gücünde doğal gaz santrali için hazırlanan fizibilite raporunun incelendiği;

▪TEAŞ planlama çalışmalarında kullanılan ekonomik veriler ile karşılaştırıldığında 981 ABD Doları/kw birim yatırım maliyetinin yüksek olduğu ayrıca % 47,8 olan santral veriminin düşük olduğu,

▪Fizibilite raporunda yer alan elektrik satış fiyatlarının yüksek olduğu,

▪Yatırım süresince yatırım bedeline uygulanacak eskalasyon için ABD tüketici fiyat endeksleri artışının uygulanmasının doğru olmadığı, TEAŞ tarafından gerçekleştirilen santral ihalelerinde yatırım bedelinin sadece TL kısmına DİE endeksleri ile eskalasyon uygulandığı, yabancı para kısmına eskalasyon uygulanmadığı belirtilmiş ve bildirilen eskalasyon uygulamasının zaten yüksek olan yatırım tutarını daha da artıracığı,

bildirilerek bu hususların dikkate alınması istenilmiştir.

—1.4.1998 tarihinde, sanık Bakan tarafından 3096 sayılı Yasanın 4. maddesi uyarınca, Kırklareli bölgesinde ALARKO-ALTEK firması tarafından YİD modeli kapsamında 74.54 MW kurulu gücünde doğal gaz santrali yapılmasının istendiği, fizibilite raporunun EİGM tarafından incelendiği ve ilgili kurumların görüşlerinin alındığı, tarifenin 1997 yılı fiyatları ile 5,343 c/kwh olduğu belirtilerek, yatırım dönemi boyunca toplam yatırım tutarına eskalasyon uygulanmayacağı sadece yıllık işletme giderlerine Amerikan Tüketici Fiyat Endeksine göre eskalasyon uygulanması koşulu ile ALARKO Firması ile sözleşme görüşmelerine başlanması için Bakanlık oluru alınmıştır.

—29.4.1998 tarihinde ETKB, Kırklareli Santrali imtiyaz sözleşmesi taslağı Danıştay'a gönderilmiştir.

—İmtiyaz Sözleşmesi 11.9.1998 tarihinde Mustafa Cumhur Ersümer tarafından onaylanmıştır.

—17.3.1999 günlü, 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TEAŞ ile aralarında Kırklareli doğalgaz santralinin de bulunduğu bir grup YİD kapsamındaki proje için ESA imzalanması kararı alınmıştır.

—Danıştay, 8.4.1999 tarihinde Kırklareli Doğalgaz Santrali imtiyaz sözleşmesinde değişiklik yapılmasını onaylamıştır.

—ETKB 21.5.1999 günlü, 2542 sayılı yazısı ile BOTAŞ'a bu santral için doğalgaz satış sözleşmesi imzalanması talimatını vermiştir.

—BOTAŞ'ın 17.9.1999 günlü, 21621 sayılı yazısı ile BOTAŞ ile ALARKO firması arasında doğalgaz satış sözleşmesinin paraflandığı ve 15.9.1999 tarihinde yönetim kurulu tarafından onaylandığı bildirilmiştir.

— TEAŞ'ın 21.8.2000 günlü, 991 sayılı yazısında özetle;

▪Mart 1999 itibariyle Bulgaristan'dan elektrik ithalatı anlaşmasında Trakya Bölgesinde izole bölge oluşturulacağı için Trakya Bölgesi üretim-tüketim analizinin yeniden yapılmasının ve bölgede kurulacak üretim tesislerinin yeniden değerlendirilmesinin gerektiği, Kırklareli Doğalgaz Santralinin işletmeye alınması durumunda izole bölgede enerji fazlası olacağından Bulgaristan'dan alınacak elektrik bedelinin %7 fazla olacağı, dolayısıyla ithalat sözleşmesinin bitimine kadar Kırklareli Santralinin yapılmamasının uygun olacağı,

▪27.05.2000 tarihinde Başbakan Yardımcısı Hüsamettin ÖZKAN başkanlığında yapılan toplantıda 2001 ve 2002 yıllarında işletmeye alınabilecek YİD projelerinin belirlendiğinin ve kararlaştırılan 29 projeden birisinin Kırklareli Santrali olduğunun bildirildiği,

▪ESA, GSA ve Fon anlaşmasının 20.7.2000 tarihine kadar imzalanarak hazine garantisinin verilmesi ve yer tesliminin yapılması halinde santralin 2002 yılı ikinci yarısında işletmeye girecek şekilde şirketten taahhütname alındığının; taahhütnamede ayrıca santralin 2002 yılı ikinci yarısında işletmeye girmemesi halinde alım garantisinin kaldırılarak TEAŞ'ın ihtiyacına göre enerji alınacağı, TEAŞ tarafından alınmayan elektrik için kapasite ve üretim bedeli ödenmeyeceği ve şirketin bu durumda hiçbir hak talebinde bulunmayacağı hükümlerinin bulunduğu, ESA onayının TEAŞ Yönetim Kuruluna sunulduğu,

belirtilmiştir.

—24.11.2000 tarihinde ESA imzalanmıştır.

—EPDK'nın 2.11.2005 günlü, 19747 sayılı yazısında, ALARKO ALTEK Elektrik Santralleri Tesis, İşletme ve Ticaret AŞ'ye, 7.7.2005 tarihinden itibaren 6.6.2023 tarihine kadar geçerli üretim lisansı verildiği, tesisin geçici kabul aşamasında olduğu, işletmeye geçtiğinde ürettiği elektriği serbest piyasada satacağı, şirketin Bakanlık ile imzalamış olduğu YİD kapsamındaki sözleşmesinden feragat ettiği belirtilmiştir.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

aa- Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin “kesinleşmiş” düşme kararı

Sanık müdafii 8.5.2007 günlü esas hakkındaki savunmasına ilişkin dilekçesinde, iştirak ilişkisi içinde olan sanıklardan bir kısmı hakkında verilen erteleme, işlem den kaldırma ve takipsizlik kararlarının hukuki sonuçlarının, sanık Bakan hakkında da geçerli olacağını, Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin kesinleşmiş düşme kararının da, işlemin hukuka aykırı olmadığına ilişkin bağlayıcı nitelik taşıdığını ileri sürmüştür.

Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12.7.2002 günlü, E.2001/191, K.2002/223 sayılı kararında; Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santralinin de bulunduğu fiillerle ilgili olarak sanıklar Mustafa Mendilcioğlu ve Osman İlhan hakkında 4483 sayılı Yasa'nın 9. maddesine göre 13.9.2001 gün TKB 147 no'lu onayla soruşturma izni istendiği, verilmemesi nedeniyle muhakeme şartı gerçekleşmediğinden bu konu hakkında açılan kamu davasının CMUK'nın 253. maddesinin beşinci fıkrasına göre düşürülmesine karar verildiği, kararın belirtilen sanıklar yönünden, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 20.3.2003 günlü, E.2002/7647, K.2003/1415 sayılı ilâmı ile onandığı görülmüştür.

Sanık Müdafinin “*düşme kararı*”nın sanığa etki edeceği yolundaki savunmasına, “*Usul Sorunları*” başlıklı bölümünün (B) alt bendinde açıklanan nedenlerle itibar edilmemiştir.

bb-TEAŞ Genel Müdürlüğünün Uyarı Niteliğinde Olduğu İleri Sürülen Yazıları

Yap-işlet-devret projesi niteliğinde olan ve 1994 yılında ALARKO – ALTEK firmasının müracaatı üzerine yapımına başlanan Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali'ne ilişkin iddianın dayandığı TEAŞ Genel Müdürlüğünün yazıları şunlardır:

—22.9.1994 günlü, 565 sayılı yazı

Yazıda, “*Halen BURSA doğal gaz santralının TEK Yatırım Programında olması, YİD modeli kapsamında bulunan TRAKYA ve UNIMAR doğal gaz santrallerinin de aynı bölgede kurulacak olması nedeniyle teklif edilen bu üretim tesisine 2000 yılından önce ihtiyaç duyulmadığını*” belirtmiştir.

—25.11.1996 günlü, 1878 sayılı yazı

TEAŞ tarafından ETKB’ye yazılan yazıda santralin yapılabilir olduğu, ancak ısı akış şemasının verilmediği, yakıt tüketimi ve yedek yakıt ile ilgili bilgiler bulunmadığından; santralin çalışma süresi, üretim miktarı, yakıt tüketimi ve verimliliğinin hesaplanmadığı, ısı tüketim miktarının yüksek verildiği, 16.1 MW olarak verilen buhar türbininin 17,5 MW olarak hesaplandığı, saha şartları ve bu sahadaki santral performansına ilişkin bilgilerin eksik olduğu, santral emisyonlarının ilgili mevzuat limitleri dâhilinde olması gerektiği tespitleri yapılarak mevcut planlama çalışmaları sonuçlarına göre santralin 2000 yılında işletmeye alınmasının gerektiği önerilmiştir.

—5.9.1997 günlü, 1393 sayılı yazı

ALARKO firması tarafından, Kırklareli ilinde kurulmak istenen 70 MW gücünde doğal gaz santrali için hazırlanan fizibilite raporuna göre, TEAŞ planlama çalışmalarında kullanılan ekonomik veriler ile karşılaştırıldığında 981 ABD Doları/kw birim yatırım maliyetinin yüksek olduğu ayrıca %47.8 olan santral veriminin düşük olduğu, fizibilite raporunda yer alan elektrik satış fiyatlarının yüksek olduğu, yatırım süresince yatırım bedeline uygulanacak eskalasyon için ABD tüketici fiyat endeksleri artışının uygulanmasının doğru olmadığı, TEAŞ tarafından gerçekleştirilen santral ihalelerinde yatırım bedelinin sadece TL kısmına DİE endeksleri ile eskalasyon uygulandığı, yabancı para kısmına eskalasyon uygulanmadığı belirtilmiş ve bildirilen eskalasyon uygulamasının zaten yüksek olan yatırım tutarını daha da artıracığı bildirilerek bu hususların dikkate alınması istenilmiştir.

—25.12.1997 günlü, 2080 sayılı yazı

Yazıda, Kırklareli Doğalgaz Santrali için TEAŞ’ın daha önceki görüşlerinde bir değişiklik olmadığı belirtilerek firma tarafından gönderilen alternatif teklifler arasında kurulu güç değerleri farklı olduğu halde her iki alternatifte de yıllık üretim miktarının aynı olması uyumsuzluğu ve bazı teknik bilgilerde eksiklikler olduğu vurgulanmıştır.

—7.5.1999 günlü, 966 sayılı yazı

Yazıda, Bulgaristan ile yapılmış bulunan ithalat anlaşması sonucu, 2006 yılına kadar bölgede kapasite fazlalığı oluşacağı, fazla kapasitenin Trakya Bölgesinden Anadolu’ya aktarılması için Boğaz atlama hat kapasitesinin yeterli olmadığı, Kırklareli Santrali bağlantı noktasının değiştirilmesi gerektiği belirtilerek, bölgede mevcut ve inşaatı devam edenler dışındaki tüm YİD ve otoprodüktör projelerinin durdurulması, Silivri (500 MW) ve Kırklareli (73 MW) doğal gaz santrallerinin Bulgaristan’dan ithalat anlaşmasının bitimi olan 2008 yılı sonuna kadar ertelenmesi önerilmiştir.

—21.8.2000 günlü, 991 sayılı yazı

Yazıda, TEAŞ tarafından, yapılmakta olan orta dönem üretim-tüketim denge çalışmaları tamamlanmadığı için santralin planlama kapsamında olup olmadığı ve işletmeye giriş tarihinin belirsizliği ile Bulgaristan’dan alınacak enerjinin son durumunun proje

üzerindeki etkisine rağmen ETKB tarafından projenin sonuçlandırılması talimatının verilmesi üzerine ESA onayının TEAŞ yönetim kuruluna sunulduğu belirtilmiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Mustafa Cumhur Ersümer 30.6.1997 ilâ 11.1.1999 tarihleri arasında 55. Hükümet döneminde, 28.5.1999 ilâ 27.4.2001 tarihleri arasında 57. Hükümet döneminde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak görev yapmıştır.

Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santralının 1994 yılında Alarko Altek firmasının başvurusu üzerine yap işlet devret modeline göre yapım süreci başlamıştır. YİD mevzuatına uygun olarak başlatılmış ve devam etmekte olan projenin işlemlerini “*idarede devamlılık ve istikrar ilkesi*” gereğince, mevzuatına uygun olarak devam ettirmek bakanın asli görevlerindedir.

3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtım ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrasındaki “*Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatının, olumlu görüşünü almak suretiyle sadece elektrik üretmek amacı ile kurulacak sermaye şirketlerine, elektrik üretimi yapacak tesisi kurma ve tesisi işletme müsaadesi verebilir*” ve 85/9799 sayılı Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretim Tesisi Kurma ve İşletme İzni Verilmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik’in 5. maddesinde “*Bakanlık, ön rapor konusunda ilgili kuruluşların görüşlerini alır*” denilmektedir.

Bu hüküm gereğince alınan TEAŞ Genel Müdürlüğünün görüş yazılarından, 5.9.1997 günlü, 1393 sayılı ve 21.8.2000 günlü, 991 sayılı yazılar dışındakilerin sanığın bakanlık yaptığı dönemin öncesine ilişkin olduğu görülmüştür. Ayrıca, TEAŞ Genel Müdürlüğünün 25.11.1996 tarihli yazısından Kırklareli Doğalgaz Santral projesinin yapılabilir bir proje olarak kabul edildiği de açıktır.

BOTAŞ Genel Müdürlüğünün 17.9.1999 günlü, 21621 sayılı yazılarından BOTAŞ ile ALARKO firması arasında doğalgaz satış sözleşmesinin paraflandığı ve 15.9.1999 tarihinde de onaylandığı görülmüştür.

Devlet Planlama Teşkilatının 16.03.2005 günlü, 1170 sayılı yazısı ekinde yer alan 04.06.1998 günlü, 2348 sayılı yazısı ile anılan projeye uygun görüş verildiği ve Danıştay’ın sözleşme değişikliği taslağını ve Ek Protokolü onayladığı, 17.3.1999 günlü, 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla TEAŞ ile aralarında Kırklareli Doğalgaz Santralının de bulunduğu bir grup YİD kapsamındaki proje için elektrik satış anlaşması (ESA) imzalanması kararı alındığı anlaşılmıştır.

Başbakan Bülent Ecevit’in talimatı üzerine, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan başkanlığında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı, DPT Müsteşarı ile Hazine Müsteşarının toplantıları sonucunda, doğal gaz kullanımı ve arz-talep durumu değerlendirilerek imzalanan 27 Mayıs 2000 tarihli Mutabakat Belgesinde Kırklareli Doğalgaz Santralının, devam edileceği kararlaştırılan 29 adet YİD projesi içinde yer aldığı da görülmüştür.

Öte yandan projenin yapımında fiili engel olarak gösterilen Türkiye ve Bulgaristan arasındaki “*Enerji ve Altyapı Projelerinde İşbirliği Anlaşması ve Protokolü*”nün 4.11.1998 tarihinde; TEAŞ’ın 07.05.1999 günlü, 966 sayılı yazısının da Danıştay onayına bağlı olarak

Sözleşme ve Ek Protokolün imzalanmasından sonra olduğu anlaşıldığından tek yanlı olarak Kırklareli Doğalgaz Santrali sözleşmesinin sona erdirilmesinin de sorumluluk doğuracağı kuşkusuzdur.

Kaldı ki, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun 1.11.2005 günlü, 873 sayılı yazısında, ALTEK ALARKO Elektrik Santralleri Tesis, İşletme ve Ticaret AŞ'ye Kırklareli Doğalgaz Çevirim Santrali için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan "lisans" verildiği, şirketin Bakanlık ile imzalamış olduğu YİD kapsamındaki sözleşmesinden feragat ettiği, 7.7.2005 tarihinden itibaren 6.6.2023 tarihine kadar geçerli üretim lisansı verildiği, tesisin geçici kabul aşamasında olduğu, işletmeye geçildiğinde ürettiği elektriği serbest piyasada satacağı belirtilmiştir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinden;

TEAŞ'ın 25.11.1998 tarihli yazısı ile Kırklareli DGS projesinin yapılabilir bir proje olduğunu kabul ettiği, Danıştay'ın Kırklareli DGS sözleşme değişikliği taslağını tarife ve fiyat dâhil tüm unsurlarıyla inceleyerek onayladığı, Türkiye ve Bulgaristan arasındaki "Enerji ve Altyapı Projelerinde İşbirliği Anlaşması ve Protokolü" nün 16.07.1998 tarihinde, imtiyaz sözleşmesinin 4.11.1998 tarihinde imzalanmasından sonra yürürlüğe girdiği, 17.3.1999 günlü, 99/12631 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TEAŞ ile aralarında Kırklareli Doğalgaz Santralinin de bulunduğu bir grup YİD kapsamındaki proje için ESA imzalanması kararı alındığı, DPT'nin projeye olumlu görüş verdiği, şirketin imtiyaz sözleşmesinden ve alım garantisinden feragat ettiği, ürettiği elektriği serbest piyasada satmasının kararlaştırıldığı, eylemden kamu zararı doğmadığı, kişilere haksız bir kazanç sağlanmadığı gibi mağduriyetin de söz konusu olmadığı anlaşıldığından sanık hakkında beraat karar vermek gerekmiştir.

2- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek elektrik santralleri için "al ya da öde" şartlı gaz alım bağlantıları yapılması ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerilerin dikkate alınmamasına ilişkin Mustafa Cumhur ERSÜMER, bu projeleri devam ettirmek suretiyle de atıl kapasite yaratıp kamu zararına yol açılmasına ilişkin Zeki ÇAKAN hakkındaki iddialar

a- İddia

(9/4,7) Numaralı Meclis Soruşturma Komisyonu Raporunun "sonuç" bölümünde şöyle denilmiştir:

"Enerji sektöründe bugün yaşanan sorunlar, çok büyük oranda ETKB'nin ve Bakanlarının, kanuni görevlerinin aksine, plansız ve hesapsız hareket etmesinden kaynaklanmıştır. Bu plansız ve hesapsız hareket ve anlaşmalar nedeniyle bugün elektrik sektöründe tarifesi bağitlanmış, alım ve ödeme garantili ve Hazine garantisi ile destekli anlaşmalarla aşırı bir özel proje kapasitesi yaratılmış bulunmaktadır. Yapılan anlaşmalar ve tanınan garantiler nedeniyle üretimi durdurulamayan bu gereksiz projeler nedeniyle, daha düşük maliyetli kamu termik santralleri durdurulmak, TKİ'ye ait linyit maden işletmeleri düşük kapasitelerde çalıştırılmak ve hidrolik projeler yavaşlatılmak durumunda kalmıştır.

İhtiyacın çok üzerinde miktarlarda, al ya da öde anlaşmalarıyla bağitlanan doğal gaz ithal anlaşmaları nedeniyle, tüketimi mümkün olmayan bir aşırı doğal gaz arzı ortaya

çıkıştır. Alım garantilerinde yapılan indirimlere rağmen tüketilmesi mümkün olmayan alım garantili doğal gaz için “al-ya da-öde” yükümlülükleri ilk defa 2001 yılında gündeme girmiştir, önümüzdeki yıllarda da devam etmesi kaçınılmaz görünmektedir.

25.7.1995 tarih ve 22354 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya giren VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında enerji sektöründe 2000 yılı için öngörülen hedef ve tahminler şöyle verilmektedir:

Elektrik tüketimi	: 122.000 GWh (milyon kWh)
Elektrik santralleri kurulu gücü	: 27.930 MW
Santraller üretim kapasitesi	: 137.700 GWh (milyon kWh)
Toplam doğal gaz tüketimi	: 12.860 milyon m ³
Santraller doğal gaz tüketimi	: 6.800 milyon m ³

5.7.2000 tarih ve 24100 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya giren VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise 2005 yılı için öngörülen hedef ve tahminler şöyle verilmektedir:

Elektrik tüketimi	: 195.100 GWh (milyon kWh)
Elektrik santralleri kurulu gücü	: 42.783 MW
Santraller üretim kapasitesi	: 233.716 GWh (milyon kWh)
Toplam doğal gaz tüketimi	: 32.000 milyon m ³
Santraller doğal gaz tüketimi	: 16.100 milyon m ³

Bakanlık, Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret modelleri çerçevesinde, Kalkınma Planlarında ve yıllık programlarda hedef alınan elektrik üretim kapasitesinin çok üzerinde kapasite oluşturacak şekilde özel şirketlerle projeler geliştirmiş, DPT görüşüne başvurmadan önce teminatlar almış, sözleşmeler imzalamış ve birçok projede geri dönülmesi zor ileri aşamalara geçmiştir. Bu projelerin, aşırı yüksek tarifeleri ve yarattığı aşırı atıl kapasite nedeniyle DPT tarafından onaylanmaması sonucu ortaya gerçekleşmesi mümkün olmayan büyük bir proje paketi çıkmıştır.

Diğer yandan Bakanlık, bu proje paketini baz alarak, Kalkınma Planlarında öngörülen doğal gaz tüketiminin üzerinde projeksiyonlarla doğal gaz bağlantıları gerçekleştirmeye yönelmiştir.

ETKB'nin plansız ve hesapsız hareketleri özellikle 1997 yılı ve sonrasında yoğunlaşmaktadır. 1997 yılı sonunda, ülkenin yaklaşık 5 yıllık toplam ihtiyacını karşılayabilecek kapasitede (5830 MW kurulu güce ve 43,5 milyar kWh üretim kapasitesine sahip) beş Yap-İşlet projesi, 8 ay gibi kısa bir sürede (Ekim 2002-Kasım 2003 arası) işletmeye girecek şekilde karara ve 1998 yılında sözleşmeye bağlanmıştır.

Bu projelere ek olarak, daha önce DPT onayı verilen yaklaşık 8000 MW güce ve 35 milyar kWh üretim kapasitesine sahip 70 adet YİD projesinin sadece 15 adedinde gelişme olmuş iken, toplam 12000 MW güce, yaklaşık 70 milyar kWh üretim kapasitesine sahip 120 adet yeni YİD projesinin daha, kısa bir dönem içinde işletmeye girmek üzere gerçekleştirilmesi için DPT'ye ısrarlı müracaatlarda bulunulmuştur.

ETKB tarafından yapılan talep projeksiyonlarında, 2005 yılı için en fazla 199 milyar kWh'lik bir talep öngörülmesine rağmen, ETKB'nca ısrarla gerçekleştirilmeye çalışılan santral projelerinin 2005 yılında, yedekli ihtiyacın 70-80 milyar kWh üzerinde olmak üzere toplam 306 milyar kWh düzeyinde bir kapasite yarattığı DPT'ce tespit edilmiştir.

Bu aşırı kapasite oluşumu ve ortaya çıkacak ciddi sorunlar konusunda ETKB, TEAŞ ve DPT tarafından defalarca sözlü ve yazılı şekilde uyarılmış ve üst düzey toplantılarda bu atıl kapasitenin ortaya çıkaracağı zararlar ortaya konmuş, bu zararların engellenmesi konusunda üst düzey kararlar alınmış olunmasına rağmen ETKB'nca gerekenler yapılmamıştır.

Bu uyarı ve kararların tersine Bakanlıkça atıl kapasite oluşumunu artıracak şekilde, Yap-İşlet-Devret Modeli çerçevesinde çok sayıda projenin gerçekleştirilmesi amacıyla, 3096 sayılı Kanun gereği DPT onayı alınmak üzere yapılan müracaatlar, Mayıs 1998 ile Mayıs 2001 tarihleri arasındaki üç yıllık dönemde, ısrarlı bir şekilde sürdürülmüştür.

Bazı projeler üzerinde, aşırı yüksek tarifelerine karşın, özellikle ısrar edildiği görülmektedir. DPT'nin, aşırı kapasite oluşumu ve yüksek tarifeleri nedeniyle, toplam 12000 MW kurulu güce ulaşan 120 civarındaki yeni YİD müracaatının onaylanmaması, ülkeyi ve sektörü önemli bir ek yükten ve maliyet artışlarından kurtarmıştır. Buna rağmen gerçekleştirilen az sayıda YİD ve 5 yap-işlet projesinin işletmeye girişiyle 1998 yılında 3,7 cent/kWh olan santraller ortalama elektrik maliyeti, 2003 yılında 5,5 cent/kWh'e ulaşmıştır. Bu tarife ve atıl kapasite oluşumu ve ortaya çıkacak kamu zararları konusunda DPT yıllarca öncesinden uyarılarda bulunmuş ve gerekli önlemler alınmadığı için bu uyarılar maalesef gerçeğe dönüşmüş bulunmaktadır. Elektrik maliyetlerindeki bu artış, sanayi üretim maliyetlerini ve ihracatçının rekabet gücünü olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu açık olumsuz etkinin ekonomiye verdiği zararları rakamsal olarak tespit edebilmek çok güçtür.

ETKB, 1999 ve 2000 yıllarında, bir taraftan elektrik sektöründe rekabete dayalı bir serbest piyasaya geçiş için kanun hazırlıkları yaparken, diğer yandan bu yapılanmayı neredeyse sabote etmek üzere uzun dönemli, tarife ve alım garantili proje (Yİ, YİD ve İHD) uygulamalarını yaygınlaştırma amacıyla çalışma ve girişimlerini artırarak sürdürmüştür.

1997 yılı ve sonrası, Bakanlık kontrol ve sorumluluğunda yürütülen otoprodüktör uygulaması, normal amaç ve işlevi dışına çıkarılarak serbest sanayici santralleri haline dönüştürülmüş, çok sayıda otoprodüktör santral yapımına onay verilmiştir.

DPT'nin onay vermemesi nedeniyle gerçekleştirilemeyen 120 civarındaki projeye karşılık, DPT kontrolü ve onayı dışında anlaşmaya bağlanan 5 Yap-İşlet projesi ile çok sayıda otoprodüktör santralin 1998–2003 döneminde işletmeye girmesiyle, 2003 yılında Yİ projeleri üretimi 31, otoprodüktör santraller üretimi 23 milyar kWh'e yükselmiştir.

Alım ve ödeme anlaşmaları ve garantileri nedeniyle, yüksek maliyetlerine rağmen üretimden çekilemeyen Yİ ve YİD projeleri ile sanayide kaynağında enerji sağlayan otoprodüktör santraller nedeniyle, 1997–2000 döneminde ortalama 93 milyar kWh üretim yapan kamu santrallerinin üretimi, artan talebe karşılık, 2001–2003 döneminde kademeli olarak kısılarak 2003 yılında 63 milyar kWh'e düşürülmüştür. Kamu santralleri günümüzde üretim imkânlarının yaklaşık 40 milyar kWh altında üretim gerçekleştirmektedir. EÜAŞ kaynaklı kamu zararı milyarlarca dolarla ifade edilmektedir. TKİ linyit işletmeleri, çok düşük kapasitelerle çalışan linyit santralleri nedeniyle, büyük işletme zararları ile yaşama mücadelesi vermektedir.

Elektrik üretim sisteminde önemli bir atıl kapasite yaratan, uzun vadeli, alım ve tarife garantili özel Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret projeleri nedeniyle, rekabete dayalı bir serbest piyasaya geçiş mümkün olamamaktadır. Garantili santral projeleri nedeniyle rekabet

imkânı bulamayan yeni girişimcilerin yeni yatırım yapma imkanı kısıtlanmıştır. Serbest piyasaya dönüşüm zorunlu olarak gecikmektedir.

3096 sayılı Kanun gereği, özel proje uygulamasında ön şart olan DPT olumlu görüşü alınmadan, projeler ciddiyet ve hayatiyet kazanmadan, bu hayali projelerin doğal gaz ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla BOTAŞ'a doğal gaz temini talimatı verilmiştir. Bu hayali projelere gaz temini için yapılan aşırı yüksek, al ya da öde anlaşmalı, alım garantili doğal gaz ithal bağlantıları nedeniyle, bugün ihtiyacın çok üzerinde bir gaz arzı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Enerji arzında doğal gaza aşırı bir yüklenme olmuş, doğal gaz alımları içinde tek bir kaynağa aşırı bir oranda bağlantı yapılmış, arz sistemi riske sokulmuştur.

Günümüzde tüketilmeden bedelini ödemek zorunda kalmamak için, anlaşmaya bağlanan gazın tüketilebilmesi bu amaçla gaz kullanımının yaygınlaştırılması için çalışılmakta, bu doğrultuda ekonomik olup olmadığına bakılmaksızın gaz boru hattı yatırımları gerçekleştirilmekte, çok sayıda kent merkezine doğal gaz ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

İhtiyacın çok üzerindeki, alım ve tarife garantili doğal gaz anlaşmaları, doğal gaz sektöründe serbest piyasaya dönüşüm konusunda en büyük engel haline gelmiş bulunmaktadır.

Sonuç olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanları Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan zamanında takip edilen, bilime, tekniğe ve Kalkınma Planlarına aykırı, plansız ve hesapsız uygulamalar, ülkeyi atıl santral ve doğal gaz anlaşmaları ile milyarlarca dolar mertebesinde büyük kamu zararlarına uğratmanın yanı sıra, elektrik ve doğal gaz sektörlerinde AB mevzuatına uyum doğrultusunda amaçlanan serbest piyasa sistemine dönüşüm önünde ciddi darboğazlar yaratmış bulunmaktadır.

Bu plansız ve hesapsız yapılan elektrik santral ve doğal gaz ithal anlaşmaları nedeniyle ortaya çıkan kamu zararları, DDK, Hazine, DPT, Sayıştay ve EMO'ca kaleme alınan yazı ve raporlarda, milyar dolarlar mertebesinde rakamlarla ifade edilmektedir.

YİD modeli çerçevesinde, DPT onayı olmamasına rağmen anlaşması yapılan, teminatlar alınan, önemli miktarda masrafa sokulan özel şirketler, Bakanlığın yanlış uygulamaları nedeniyle tazminat talebiyle mahkemeye (ve tahkime) başvurmuşlardır. Ülke önüne yeni faturaların gelmesi de kaçınılmaz görülmektedir.

Enerji arzında doğal gaza aşırı bir yönelim olmuş, doğal gaz temininde tek bir kaynağa (Rusya'ya) hiçbir ülkede benzeri görülmeyen %65 gibi çok yüksek bir oranda bağımlılık tesis edilmiştir. Ülke pahalı Rus gazına bağımlı ve mahkûm kılınırken, ulusal çıkarlar göz ardı edilmiş, diğer Türk devletleri ile ortak ve ekonomik güç oluşturma politikalarına aykırı şekilde anlaşmalar gerçekleştirilmiş, bu devletlerin ekonomik bağımsızlıklarına katkı vermek yerine engel olunmuştur.

Adı geçen Bakanlar, ülkeye hizmet bir yana, plansız, hesapsız ve sorumsuz uygulamalarıyla ülkeye çok büyük zararlar vermiş bulunmaktadır. Özellikle Sayın M.Cumhur Ersümer'in ve üst düzey bürokratlarının, her türlü sayısız uyarıya karşılık, çok sayıda santral projesi ve doğal gaz alım anlaşması üzerindeki ısrarlı tutumları, aşırı yüksek maliyetlerle anlaşmalar gerçekleştirilmesi, bu anlaşmalarda kamu yararına hareket

edilmemesi, özel proje takipleri, her türlü iyi niyetin ötesinde, kasıt, art niyet ve amaçlar taşımaktadır.

*İhtiyaç yokken bahsi geçen bu projeler yoluyla yüksek tarife ile bağitlanan Sözleşmeleri gerçekleştiren, adı geçen bu santraller için “al ya da öde” şartlı gaz alım bağlantıları yaparak ve planlama ile ilgili Anayasal Kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri hiçbir surette dikkate almayan dönemin Bakanı **M. Cumhuri ERSÜMER’in** ve ayrıca bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin verip atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açan dönemin bakanı **Zeki ÇAKAN’ın**; gerekçeleri ile ortaya konulup temadi eden hatalı uygulamalarla gelişen ve Devletin yüklenmek zorunda kaldığı mevcut ve ileride doğacak kaçınılmaz kamu zararları karşısında Bakanlığın en üst konumunda bulunmaları sebebiyle sonuçları göze alıp görevinin mutlak surette gerektirdiği faaliyetleri yapmamak şeklinde tezahür eden fiilleri uyarınca; neticede ortaya konulan usulsüzlüklere rıza gösterip onay vererek Devlet alım satımına ve yapımına bu yolla fesat karıştırarak satıcı firmalar lehine haksız çıkar (menfaat) sağlanmasından dolayı TCK’nın 205 inci maddesi kapsamında durumlarının Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.”*

Buna göre, ihtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için “al ya da öde” şartlı gaz alım bağlantıları yaptığı ve planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almadığı iddiasıyla **Mustafa Cumhuri ERSÜMER’in**, bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin verip atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açtığı iddiasıyla **Zeki ÇAKAN’ın** 765 sayılı TCK’nın 205. maddesi gereğince ayrı ayrı cezalandırılmalarının istenildiği anlaşılmıştır.

Atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararı doğmasına yol açan iddia özetle aşağıda belirtilen üç ana olguya dayanmaktadır:

- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için “al ya da öde” şartlı gaz alım bağlantıları yapmak,
- Planlama ile ilgili Anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almamak,
- Bu projeleri devam ettirerek gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vermek.

b- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

aa- İddiaya İlişkin Yazılı Deliller

—ETKB’nin 3.4.2006 günlü, 1025 sayılı yazısı

Yazı ekindeki tablolardan, sanık Mustafa Cumhuri Ersümer’in bakanlıkları döneminde fizibilite alınan ancak DPT görüşleri alınmayıp sözleşmeleri imzalanmayan ve iptal edilen 32 adet rüzgâr enerji santrali, 43 adet hidroelektrik santrali, 13 adet termik santrali projeleri olduğu anlaşılmıştır.

—ETKB’nin 20.1.2006 günlü, 162 sayılı yazısı

Yazı ve ekindeki tablolardan sanık Mustafa Cumhuri Ersümer’in bakanlıkları döneminde Yİ projesi şeklinde 5 adet santral sözleşmesinin imzalandığı, YİD projesi şeklinde imtiyaz sözleşmesi imzalanan doğalgaz santralleri olarak Kırklareli, Yalova, Karadeniz Ereğlisi ve Eskişehir doğalgaz santrallerinin imtiyaz sözleşmelerinin de Mustafa

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Cumhur Ersümer döneminde imzalandığı ancak bu santrallerin sözleşmelerinin karşılıklı anlaşmayla feshedilmesi ya da firmanın yatırım faaliyetinde bulunmaması nedenleriyle enerji üretimi ve doğalgaz tüketiminin bulunmadığı, aynı dönemde İHD kapsamında sözleşmesi imzalanmış, doğalgaz tüketen çevirim santralının de olmadığı bildirilmiştir.

Söz konusu yazılar ve eklerinden sanık Mustafa Cumhuri ERSÜMER'in bakanlıkları döneminde imzalanan YİD ve Yİ santralleri ile kurulu güçleri belirten tablo şöyledir:

YAP-İŞLET DEVRET SANTRALLERİ	
SANTRALİN ADI	KURULU GÜCÜ (MW)
Çal HES	2.20 MW
Dinar HES	3 MW
Alaçatı RES	7.20 MW
Bozcaada RES	10.20 MW
YAP-İŞLET SANTRALLERİ	
SANTRALİN ADI	KURULU GÜCÜ (MW)
Gebze DGS	1.540,0 MW
Adapazarı DGS	770,0 MW
İzmir DGS	1.520,0 MW
Ankara DGS	770,0 MW
İskenderun İ.K.S	1.210,0 MW

Yukarıda belirtilen Yİ projeleri, sanığın bakanlığından önceki dönemde, 29.8.1996 günlü Resmî Gazetede ilân edilerek başlamıştır. Sanık Mustafa Cumhuri ERSÜMER, 24.10.1997 tarihinde söz konusu projelere ruhsat ve izin oluru, 23.2.1998 tarihinde de tesis kurma, işletme izin oluru vermiştir.

4283 sayılı Yap-İşlet Modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesine göre, yap-işlet modelinin ihalesinde yetki ve sorumluluk tüzel kişiliği haiz, hak ve fiil ehliyeti tam TEAŞ'ındır. 29.8.1997 günlü Resmi Gazetede yayımlanan 97/9853 sayılı Yap İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin uygulanmasında ; ... b. Uzun Dönem Üretim Sistemi Gelişim Planı'nda yer alan santrallardan hangisinin Yap-İşlet modeli ile gerçekleştirileceği Bakanlık tarafından, enerji alım garantisi miktarı ise TEAŞ tarafından belirlenir. İhaleye çıkılmadan önce; kalkınma planları ile enerji plan ve politikalarına uygunluk açısından Devlet Planlama Teşkilatının, TEAŞ ödemelerine verilecek olan Hazine garantileri açısından ise Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır". hükmü uyarınca yıllık enerji alım garantisi verilen miktarı belirleme yetki ve görevi de TEAŞ'a aittir.

—BOTAŞ Genel Müdürlüğünün 14.12.2005 günlü, (sayısız) yazısı

Sanık M. Cumhuri Ersümer'in bakanlığı döneminde 3096 sayılı Yasa hükümlerine göre dört adet doğalgaz yakıtlı termik santral projesi için uygulama sözleşmesi imzalandığı,

ancak hiç biri için doğalgaz tüketimi olmadığı belirtilerek yazı ekinde imtiyaz sözleşmesi imzalanmış projeleri belirten tablo gönderilmiştir.

—27 Mayıs 2000 Tarihli “Mutabakat Belgesi”

DPT'nin 5.12.2005 günlü, 5691 sayılı yazı ekinde mutabakat belgesi gönderilmiştir. Buna göre, Başbakan Bülent Ecevit'in talimatı üzerine, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan başkanlığında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı, DPT Müsteşarı ile Hazine Müsteşarının toplantıları sonucunda, doğal gaz kullanımı ve arz-talep durumu değerlendirilerek 27 Mayıs 2000 tarihli “Mutabakat Belgesi” imzalanmıştır. Bu belge şöyledir:

“Enerji konusundaki gelişmeler ve sorunlar Başbakan Yardımcısı Sn. Hüsamettin ÖZKAN'ın başkanlığında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığının katılımı ile yapılmış ve toplantıdan aşağıdaki hususlar gündeme gelmiş ve kararlar alınmıştır.

1- Ülkemizin 2000 – 2002 döneminde enerji açığı yaşayacağı ve bu açığı azaltmak için gerekli tedbirlerin acilen alınması gerektiği,

2- 2003 – 2004 döneminde yedekli sistem ihtiyacının üzerinde bir kapasite fazlalığının da, projelerin devreye giriş tarihlerinde ayarlama yapmak suretiyle giderilmesi gerektiği,

3- Bu çerçevede DPT tarafından uygun görülmüş olan Yap - İşlet - Devlet projelerinden 2000 – 2002 döneminde işletmeye girebilecek olanların, bu hususta gerekli teminatlar ve taahhütler alınmak ve anlaşmalara dercedilmek suretiyle, garantili sistem içerisinde yürütülmesi (Bu projelerin sayısı ve listesi ekli tabloda takdim edilmiştir).

4- DPT tarafından uygun görüş verilmesi düşünülen projelerden 2000 – 2002 döneminde işletmeye girebilecek olanların bu hususta gerekli teminatlar ve taahhütler alınmak suretiyle, garantili sistem içinde yürütülmesi,

5- Hazine garantisi verilmiş olan Yap - İşlet projelerinden bir kısmının Haziran 2002 tarihinden itibaren işletmeye alınabileceği şekilde gerekli girişimlerde bulunulması,

6- Hazine garantisi verilmiş olan Yap - İşlet projelerinden 2003 – 2004 döneminde devreye girmesi öngörülenlerin, bu yıllardaki kapasite fazlalığını giderecek şekilde işletmeye giriş tarihlerinin ayarlanması için çaba gösterilmesi,

7- Bu dönemde işletmeye girmesi öngörülen projeler için bütün bürokratik sürecin azami ölçüde hızlandırılması,

8- Yeniden yapılanmaya yönelik çalışmalarda önümüzdeki geçiş dönemi ve sonrasında ülkemizin elektrik ihtiyacının güvenli bir şekilde karşılanabilmesini sağlayacak tedbirlere yer verilmesi ve bu hususta kuruluşlar arasında gerekli koordinasyonun sağlanması,

9- Diğer projelerin (DPT'de görüş bekleyen ve Bakanlıkta geliştirme aşamasında bulunan) yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde yeni sistem içinde değerlendirilmesi,

10- İşletme Hakkı Devrine konu üretim ve dağıtım projelerinde finansman temin ve devir çalışmalarının 2000 yılı sonuna kadar tamamlanmaması halinde sözleşmelerinin iptal edilmesi”.

Mutabakat Belgesini hazırlayanlara ve içeriğine baktığımızda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı için de bağlayıcı nitelikte planlamaya ilişkin belge olduğu

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

anlaşmıştır. Nitekim Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 5.12.2005 günlü, 5691 sayılı yazısı ekinde gönderilen Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğünün 5.6.2000 günlü, 45594 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına hitaben yazılan yazıdan Mutabakat Belgesinin gereğinin yapılmasının istendiği anlaşmıştır.

Mutabakat Belgesinin 6. maddesi gereğince, Gebze ve Adapazarı DGS Ekim 2002, İzmir DGS Mart 2003, Ankara DGS Aralık 2003, İskenderun İKS Şubat 2004 tarihlerinde sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in görevde olmadığı dönemde açılmış ve üretime başlamışlardır.

— TEİAŞ Genel Müdürlüğü'nün 7.7.2006 günlü, 1250/15259 sayılı Yazısı

Yazı ekinde gönderilen TEİAŞ'ın "2002 Yılı İşletme Faaliyetleri Raporu"na göre, elektrik enerjisi durumu (milyon KWh) olarak aşağıdaki gibidir:

Yıllar	Türkiye Üretimi	İthalat	İhracat	Türkiye Tüketimi	Tüketim Artışı (%)
1990	57 543,0	175.5	906.8	56 811,7	8.0
1991	60 246,3	759.4	506.4	60 499,3	6.5
1992	67 342,2	188.8	314.2	67 216,8	11.1
1993	73 807,5	212.9	588.7	73 431,7	9.2
1994	78 321,7	31.4	570.1	77 783,0	5.9
1995	86 247,4	0.0	695.8	85 551,6	10.0
1996	94 861,6	270.1	343.1	94 788,6	10.8
1997	103 295,8	2 492.3	271.0	105 517,1	11.3
1998	111 022,4	3 298.5	298.2	114 022,7	8.1
1999	116 439,9	2 330.3	285.3	118 484,9	3.9
2000	124 926,0	3 791.3	437.3	128 280,0	8.3
2001	122 724,7	4 579.4	432.8	126 871,3	(-) 1.1
2002	129 243,0	3 543.6	425.4	132 361,2	4.5

Yukarıdaki tabloda 2001 yılında enerji talebinde azalma olduğu görülmüştür.

Yıllar	Türkiye Üretimi	Üretim Artışı	Dış Alım	Türkiye Tüketimi	Tüketim Artışı
1998	111 022,4	7,5	3.298,5	114 022,7	8,1
1999	116 439,9	4,9	2.330,3	118 484,9	3,9

Yukarıdaki tablodaki verilerden, Mustafa Cumhur Ersümer'in bakan olarak göreve başladığı yılda Türkiye'nin enerji talebindeki açığın dış alım yoluyla karşılandığı, ülkede enerji arz fazlalığı değil, açığı olduğu anlaşmıştır.

—Türkiye'nin Doğalgaz Alım Anlaşmaları

Ülkemizde 1987 yılından itibaren doğalgaz kullanılmakta olup, ihtiyacı karşılamak üzere yapılan anlaşmalar ve bu anlaşmalarla sağlanan doğalgaz miktarları şöyledir:

●Gazexport (Rusya Federasyonu) ile Yapılan Anlaşma

18 Eylül 1984 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nden doğalgaz alımına ilişkin olarak hükümetler arası anlaşma imzalanmış ve bunu 14 Şubat 1986 tarihinde imzalanan ticari anlaşma izlemiştir. 25 yıl süreyle imzalanan bu anlaşma çerçevesinde ilk teslimat 1987 yılında yapılmıştır. Plato döneminde (miktarın en yüksek olduğu dönem) 6 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●Turusgaz ile Yapılan Anlaşma

10 Aralık 1996 tarihinde TURUSGAZ ile GAZPROM arasında Türkiye'ye doğalgaz satımına ilişkin sözleşme imzalanmıştır. 18 Şubat 1998 tarihinde de TURUSGAZ ile BOTAS arasında TURUSGAZ'ın Türkiye Bulgaristan sınırında teslim aldığı doğalgazın aynı noktada teslim alınmasını içeren sözleşme imzalanmıştır. 31 Aralık 1998 tarihine kadar geçerli olan bu sözleşmenin süresi aynı tarihi taşıyan ek mektubun imzalanmasıyla 2021 yılına uzatılmıştır. Plato döneminde 8 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●Mavi Akım

15 Aralık 1997 tarihinde Rusya Federasyonu'ndan Karadeniz geçişli doğalgaz alımına ilişkin olarak hükümetler arası anlaşma ile ticari anlaşma imzalanmıştır. 25 yıl süreli olarak imzalanan bu anlaşma gereğince ilk doğalgaz teslimatı 2003 yılında yapılmış olup sözleşme süresi 2028 yılında sona erecektir. Plato döneminde 16 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●Cezayir ile LNG Alım-Satım Anlaşması

14 Nisan 1988 tarihinde Cezayir ile LNG (sıvılaştırılmış doğalgaz) alımına ilişkin 20 yıl süreli sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme kapsamında ilk doğalgaz teslimatı 1994 yılında yapılmıştır. Sözleşmenin süresi 2014 yılında sona erecektir. Plato döneminde 4 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●Nijerya ile LNG Alım-Satım Anlaşması

9 Kasım 1995 tarihinde Nijerya ile LNG alımına ilişkin 22 yıl süreli sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme kapsamında ilk doğalgaz teslimatı 1999 yılında yapılmıştır. Sözleşmenin süresi 2021 yılında sona erecektir. Plato döneminde 1,2 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●İran ile Doğal Gaz Alım-Satım Anlaşması

8 Ağustos 1996 tarihinde İran ile doğalgaz alımına ilişkin 25 yıl süreli sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme kapsamında ilk doğalgaz teslimatı 2001 yılında yapılmıştır. Sözleşmenin süresi 2026 yılında sona erecektir. Plato döneminde 10 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür.

●Türkmenistan ile Doğal Gaz Alım-Satım Anlaşması

29 Ekim 1998 tarihinde Türkmenistan'dan doğalgaz alımına ilişkin olarak hükümetler arası anlaşma imzalanmış ve bunu 21 Mayıs 1999 tarihinde imzalanan ticari anlaşma izlemiştir. 30 yıl süreyle imzalanan bu anlaşma çerçevesinde Plato döneminde 16 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür. Bu sözleşme kapsamında henüz doğalgaz alımı yapılmamıştır.

●Azerbaycan ile Doğalgaz Alım-Satım Anlaşması

12 Mart 2001 tarihinde Azerbaycan'dan doğalgaz alımına ilişkin olarak hükümetler arası anlaşma ve ticari anlaşma imzalanmıştır. 15 yıl süreyle imzalanan bu anlaşma

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

çerçevesinde Plato döneminde 6,6 milyar m³/yıl alım öngörülmüştür. Bu sözleşme kapsamında henüz doğalgaz alımı yapılmamıştır.

—Mustafa Cumhur ERSÜMER’in Bakanlığı Döneminde (30.6.1997–11.1.1999 ve 28.5.1999–27.4.2001) İmzalanan Doğalgaz Alım Anlaşmaları

Anlaşma ve Tarafları	Anlaşmanın imza tarihi
TURUSGAZ ile Botaş arasında	18.2.1998
Mavi Akım Rusya ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	15.12.1997
Türkmenistan ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	29.10.1998
Azerbaycan (Socar) ile Botaş arasında	12.3.2001

—BOTAŞ Genel Müdürlüğünün 14.7.2006 günlü, 641–04–017327 sayılı Yazısı

Yazı ekinde Batı hattından ek 8 milyar metre küp ve Mavi Akım Anlaşması gereğince 16 milyar metreküplük gaz alımına dair gelişmeler belirtilmiş, ekinde gönderilen 07.09.1996 Protokol ekindeki “Türkiye Doğal Gaz Talebi (Elektrik)” tablosunda (D) grubu “ETKB’nin önerdiği santraller” başlığı altında yer alan 8 adet Yİ santralının 2015 yılı toplam tüketimleri 11 milyar m³/yıl ve toplam güçleri de 7700 MW olarak belirlenmiştir.

Buna göre, 13 yap-işlet projesinde yer alan doğalgaz santrallerine BOTAŞ’ın gaz temin edeceği ve bu çerçevede Rao-Gazprom’la işbirliğine gidilmesi gerektiğinin önceden kararlaştırıldığı anlaşılmıştır.

—“Al ya da Öde” Yükümlülüğü ve BOTAŞ Genel Müdürlüğünün 3.3.2005 günlü Yazısı

Al ya da öde yükümlülüğü, satıcının ülkenin talep edilen doğalgazı üretip teslim noktasına kadar taşımak amacıyla büyük çaplı yatırımlar yapacak olması ve ayrıca boru hatlarının geçtiği ülkelerle de transit anlaşmaları yapmak ve taşınacak miktarlarla ilgili garantiler vermek zorunda kalması nedeniyle uzun vadeli uluslararası doğalgaz anlaşmalarında yer alan bir yükümlülüktür.

BOTAŞ tarafından imzalanmış olan doğalgaz alım anlaşmalarının hiç birinde, yıllık anlaşma miktarlarının tamamını alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, anlaşmaya göre farklılık arzeden oranlarda yıllık asgari alım taahhüdü olarak belirlenen miktarın alınması gerekmektedir. Bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam doğalgaz alımının asgari alım taahhüdünün altında kalması durumunda al ya da öde yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’nin yapmış olduğu tüm doğalgaz anlaşmaları, “al ya da öde” (take or pay) yöntemi ile yapılmıştır. İran gazı, Batı hattından alınanlar, LNG (sıkıştırılmış gaz), Nijerya, Cezayir gazına ilişkin anlaşmalarda da aynı yöntem uygulanmıştır.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü’nün 3.3.2005 günlü yazısıyla 1997–2004 tarihleri arasında al ya da öde yükümlülüğü çerçevesinde bir ödeme yapılmadığı bildirilmiştir.

—Danıştay 2. Dairesinin 31.10.2002 günlü, E.2002/935, K.2002/3634 sayılı Kararı

Kararda 1998–2002 yılları arasında, doğalgaz alımı ve elektrik üretimi tercihlerinde yetkilerini kötüye kullanıp kamusal zarara neden olduğu gerekçesiyle Elektrik Üretim A.Ş. Genel Müdürü Rüştü Erdem hakkında soruşturma izni verilmediği görülmüştür.

—ETKB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 7.7.2005 günlü, 1035 sayılı yazısı

Yazı ekinde 21.5.2002 tarihli Zeki Çakan oluru ile onaylanan Uzun Vadeli Genel Enerji Planlaması sonuçları gönderilerek, ekinde yer alan genel enerji sektörel talebini belirten tablonun altında “Çalışmada DPT Müsteşarlığınca 8. Beş Yıllık kalkınma Planı için belirlenen ekonomik ve sosyal veriler ile 2002 Yılı Program değerleri kullanılmıştır. Yaşanan ekonomik krizin sonuçları üzerinde DPT Müsteşarlığınca çalışmalar sürdürülmekte olup, sonuçlar resmen Bakanlığımıza iletildiğinde Genel Enerji planlaması çalışmalarımız bu sonuçlara göre revize edilecektir.” denilmiştir.

—TEİAŞ’ın 9.9.2005 günlü, 1759 sayılı yazısı

Yazıda, 2001 ve 2002 yıllarında kamu santrallerinde otoprodüktör santrallerinden kaynaklanan atıl kapasite oluşmadığı bildirilmiştir.

— ETKB’nin 9.8.2005 günlü, 2649 sayılı yazısı

Yazıda, TETAŞ Genel Müdürlüğü tarafından otoprodüktör santrallerden Zeki Çakan’ın Bakanlığı döneminde 5,09 milyon kwh elektrik enerjisi alımı yapıldığı, normalde otoprodüktör santralleri sözleşmelerinde alım yükümlülüğünün bulunmadığı, ancak Ülke elektrik sisteminin ihtiyacı halinde alım yapılabileceği hükmünün olduğu, elektrik arz sıkıntısının yaşandığı söz konusu dönemde zorunluluk nedeniyle alım yapıldığı ifade edilmiştir.

—ETKB’nin 7.7.2005 günlü, 1035 sayılı yazısı

Yazıdan, sanık Zeki Çakan’ın 21.5.2002 tarihli oluru ile uzun vadeli genel enerji plan çalışması sonuçlarını onayladığı ve plan içeriğinden DPT görüşlerinin dikkate alındığı anlaşılmıştır.

bb- Tanık Anlatımları

Budak Dilli 16.3.2005 günlü oturumda, Türkiye’de elektrik enerjisi planlamasını yapma görevinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına ait olduğunu, bu planlamanın, DPT’nin verdiği makroekonomik büyüklüklere göre, Enerji Bakanlığında bulunan bilgisayar programları ve yöntemleri dâhilinde, geleceğe ilişkin talep tahminleri olarak yapıldığını, bütün dünyada kabul görmüş talep tahmin yöntemlerinin kullanıldığını, elektrik tüketiminin gayri safi yurtiçi hâsılanın gelişimine bağlı olduğunu, gelişmekte olan ülkelerde gayri safi yurtiçi hâsılanın gelişimine bağlı olarak ve onun üzerinde bir elektrik talep tahmini gerçekleştirdiğini;

1990’lardan itibaren çeşitli talep tahminleri yapıldığını, bunların DPT’nin verdiği gayri safi yurtiçi hâsıla hedeflerine göre yapıldığını, DPT’nin 10 yıl veya 20 yıl içerisinde Türkiye’nin ne kadar büyüyeceğine ilişkin her yıl talep tahmini yaptığını, onların sektörel dağılımını verdiğini; sanayide, tarımda, hizmetlerde nasıl büyüme olacağını tahmin ettiğini ve buna göre kullanılan bilimsel yöntemlerle de elektrik enerjisi tahmini yaptığını, bu talep tahminine dayanarak da, o zaman ki TEAŞ, şimdiki TEİAŞ’ın optimum arz planlaması yaptığını;

Bu talep tahminlerinde zaman zaman sapmalar olduğunu; ancak, elektrik talep tahminlerinde, hiçbir zaman, DPT ile Enerji Bakanlığı arasında bir ayrışma olmadığını, sapmaların, bazen krizlerden, bazen büyümenin baştan tahmin edildiği gibi olmamasından

ileri geldiğini, 2001 yılına kadar Türkiye’de elektrik talep artışının son 30 yılda ortalama yüzde 9 civarında olduğunu;

2001 yılının özel bir yıl olduğunu, 2001 yılında, Türkiye’de ilk defa ekonomik kriz nedeniyle, her sene yüzde 8–9 oranında büyüyen elektrik talebinin, 2001 yılında yüzde 1,5 gerilediğini, 2000 yılında tüketilenden yüzde 1,5 daha az tüketildiğini ve 2001 krizinin etkileri nedeniyle de, 2002’de yüzde 4, 2003’te yüzde 6, 2004’te yüzde 6 civarında büyümenin olduğunu; Türkiye’nin, 2001 yılına kadar ortalama yüzde 8,5-9 oranında elektrik talebi büyürken, 2001 yılından itibaren bu talep artışının düştüğünü, bunun sonucunda, gerek 1997’de gerek 2000 yılında yapılan talep tahminlerine göre bugün tükettiğimiz enerjinin o gün yapılan talep tahminlerine göre yaklaşık 30 milyar kilovat/saat daha düşük olduğunu, büyümenin devam etmesi halinde, bugün 30 milyar kilovat/saat daha fazla enerji tüketiliyor olunacağını;

Arz açısından, 1984 yılında 3096 sayılı Kanun çıkarıldığını, 1980’lerin sonuna doğru ve 1990’ların başından itibaren de, Türkiye’de artan talebin karşılanması için enerji tesislerinin hangi yöntemle yapılması gerektiği konusunda tartışmalar yapıldığını ve Türkiye’de, devlet yatırımlarından ziyade, devlet bütçesinin kısıtlı olması gerekçesiyle, özel sektörün katılımının özendirildiğini;

3096 sayılı Kanunun, TEK dışındaki kuruluşlara, özel sektör kuruluşlarına elektrik üretim, iletim, dağıtım tesisi yapma yetkisini tanıdığını, 4283 sayılı Yasayla da yap-işlet uygulamasının başladığını;

Elektrikte bir tesisin yapılması, planlaması, finansmanı ve yapım süresinin ortalama olarak 4–5 yıl aldığını, büyük hidroliklerde bunun 6–7 yılı bulduğunu, gaz santrallerinde daha kısa olduğunu, kömür santrallerinde de ortalama 4–5 yıl olduğunu, bu nedenle de bir tesisin devreye girmesi için, 4–5 yıl öncesinden planlanması gerektiğini;

1993’lere kadar arz ile talep başa baş giderken, 1990’ların ortalarından itibaren arz artışının, tesis yapımının yavaşladığını, 1990’ların başlarında verilmiş veya verilmesi gereken kararların belki zamanında verilmemiş olmasından veya özel sektörün çok fazla ilgi göstermemesinden ve devlet yatırımlarının da bütçesel kısıtlar nedeniyle yapılmamasından dolayı bu sonucun doğmuş olabileceğini;

Elektrikte 1997’lerin sonu ve 1998’lerin başından itibaren talebi belirli ölçüde bir yedekle karşılayacak arz arasında bir sıkıntı doğmaya başladığını, buna ilaveten de, 1998’lerde başlayan ve 2002 yılına kadar devam eden bir kurak dönem yaşandığını;

1998’lerde yaklaşık 38–40 milyar kwh olan hidrolik üretiminin, 2000 yılında 24–25 milyar kwh seviyesine düştüğünü, 1999, 2000 ve hatta 2001 yılında minimum işletme kotuna düştüklerini, bunun sebebinin artan talebi karşılamak üzere baştan alınması gereken yatırım kararlarının gerçekleşmemesi ve kuraklık olduğunu;

DPT’nin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının belirli sayıda yap-işlet-devret santralini devreye almak için birtakım sözleşme veya sözleşme öncesi görüşmeler ve müracaatların kabulünde müracaat sayısının çok aşırı olduğu ve bunların kısıtlanması gerektiği, ileride arz fazlası doğacağı konusunda uyarıda bulunduğunu, bunun üzerine, 1999 yılında, DPT, Hazine, Enerji Bakanlığı ve ilgili kuruluşların katıldığı toplantılar yapıldığını, 2000 yılında Enerji Bakanlığında; 2002 yılı sonuna kadar -o zamanki hesaplarda- enerji açığı olacağı, dolayısıyla, bu dönem içerisinde devreye girmesi gereken santrallerin acilen

devreye alınması ve 2002 yılından sonra bir enerji fazlası söz konusu olacağından müracaat etmiş çok sayıda projenin hepsinin işleme sokulmaması ve sadece 2002 yılına kadar girecek olanlara öncelik tanınarak, bunların devreye alınması ve ondan sonraki dönem içerisinde, bu arz fazlası döneminin 2005, 2006 yıllarına kadar süreceğini ve ondan sonraki dönem içerisinde yapılacak yatırımların, bir plan dâhilinde seçilecek santrallerle arz açığının karşılanması, 4628 sayılı Kanun'un 2001 yılında devreye girmesiyle, Türkiye'de 3096 veya 4283 sayılı Yasaya göre yapılması planlanan santrallerin yapılma imkânının ortadan kalkması, serbest piyasada, isteyen, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulundan lisans almak suretiyle, istediği zaman, istediği yerde, belirli koşullara uymak kaydıyla enerji tesisi yapabileceği tespitlerinin yapıldığını,

Elektrik talebinde Bakanlık ile DPT arasında bir farklılık olmamasına rağmen, gaz talep projeksiyonları arasında belirli bir fark olduğunu, gaz arzının sağlandığı uluslararası anlaşmalarda "take or pay" sınırları olduğunu, gazın yaklaşık yüzde 60'ını elektrik tesislerinin tükettiğini, bu talebin düşmesi sonucu, gaz arzında "al veya öde" riskinin doğmasına sebep olduğunu, 2003 yılında ve 2004 yılında yapılan çalışmalarda da "al veya öde" sınırlarının yeniden düzenlendiğini, 1999 yılındaki depremin talepte o yıl için daralmaya sebep olduğunu;

Metin Başlı 16.3.2005 günlü oturumda, 1996 yılından sonraki planlamadaki hedeflerin sapsamasındaki nedenin, deprem ve 2001 krizlerinin ciddi bir şekilde talebi etkilemesi olduğunu;

Emine Aybar 16.3.2005 günlü oturumda, ülkenin gaz talebine ilişkin planlamayı BOTAŞ Genel Müdürlüğünün yaptığını, tahmin çalışmalarına göre, bu alım anlaşmaları için demarj yapıldığını;

Fuat Celepçi 16.3.2005 günlü oturumda, BOTAŞ olarak arz-talep konusundaki çalışmalarını elektrik, konut, sanayi ve gübre olmak üzere dört ana başlık altında yaptıklarını, konut, sanayi ve gübreyi birebir tespit edebilme olanakları bulunduğunu ancak, elektrik konusunda, Enerji Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Hazine ve BOTAŞ'ın ortaklaşa çalışmalar sonucunda planlamanın şekillendirildiğini, bu açıdan elektrikle ilgili tüketim değerlerinin, Bakanlık bünyesinde TEAŞ'la ve Hazineyle yapılan çalışmalarla netleştirilen rakamlar olduğunu;

TEAŞ'ın projeksiyon çalışmalarında, birtakım bölgelerde, elektriğin kendi içerisindeki arz-talep dengesine bağlı olarak, yap-işlet, yap-işlet-devret ve otoprodüktör tarzında planlamaları olduğunu, bu planlamalarda BOTAŞ'ın birebir yer almadığını, o planlamalar sonucunda kurulacak olan santrallerin tipi, miktarı veya gücüne bağlı olarak BOTAŞ'ın doğalgazla çalışacaksa, bu santrallere gaz temin etme zorunluluğunun gündeme geldiğini;

1999 yılında yapılan çalışmada, 2005 yılına kadar Türkiye'de kurulacak olan bütün santrallerin genel olarak hangi bölgelere kurulacağı, güçlerinin ne olacağı ve bunların, yakıt olarak, doğalgazla mı, kömürle mi, hidrolikle mi çalıştırılacağı konusunda arz-talep dengesini belirten, DPT'nin yapmış olduğu çalışmaya göre çalışmalarını revize ettiklerini;

2002 yılında yaşanan sıkıntının, o dönemdeki ekonomik krizin bir sonucu olduğunu, sanayide ve konutlarda tüketim olarak beklenen artış trendinin kriz nedeniyle olmadığını, sonuçta da, doğalgazda arz fazlasının meydana geldiğini;

Tuncay Derman 16.3.2005 günlü oturumda, 2000 yılına yaklaşıırken Türkiye’de bir enerji krizi yaşandığını, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit’in, Enerji Bakanlığı Müsteşarı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı ve Hazine Müsteşarından oluşan bir ekibe, o zamanki enerji sıkıntısının giderilmesi için alınacak tedbirler konusunda özel görev verdiğini, bu komisyonun kurduğu alt komisyonda görev yaptığını, bu görev nedeniyle Devlet Planlama Teşkilatı koordinatörlüğünde çalışma yaptıklarını, çalışmaların sonunda 27 Mayıs 2000 tarihli, enerji açısından açıkça zikreden tutanak düzenlendiğini, 29 projelik yap-işlet-devret projelerinden sadece Bozcaada Rüzgâr Santralının hayata geçtiğini;

Yap-işlet-devret projelerinin, 1984’te çıkarılan 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumunun yaptığı işlerin özel sektör tarafından yapılmasını öngören kanun gereğince ele alınan bir model olduğunu, bu projelerin bakanlığın tek başına yönetimine bırakılmadığını, Bakanlar Kurulu Kararına tabi tutulduğunu, Devlet Planlama Teşkilatından olumlu görüş alınma, Danıştay incelemesinden geçme şartına bağlandığını, 29 projeye DPT’nin onay verdiğini ve bu 29 projenin 2000 yılına kadar yapıldığını, 2000 yılında Türkiye’nin enerji krizine girdiğini, bu nedenle de Türkiye’de 2000 yılında bir enerji fazlalığından bahsetmenin çok yanıltıcı olduğunu, enerji fazlalığı iddiasının tersine, enerji krizi olduğunu, planlamanın bir hatasından bahsetmenin yanlış olduğunu, planlamanın her zaman ekonomik krizlere bağımlı olarak değiştiğini ve revize edildiğini;

Şükrü Elekdağ 12.4.2005 günlü oturumda, BOTAŞ’ın 1996 tahmininin Dünya Enerji Ajansı ve Dünya Bankası tahminlerindeki gibi, 2005 yılı ihtiyacı için 33 milyar metreküp; 2010 ihtiyacı olarak da 40 milyar metreküp olarak gösterildiğini, bu durumun, BOTAŞ’ın tahminlerinin isabetini ortaya koyduğunu, ancak Mavi Akımın gündeme gelmesi nedeniyle, BOTAŞ tahmin rakamlarının birden bire değiştiğini, BOTAŞ’ın 1999’da şişirilmiş tahmin rakamlarını açıkladığını, DPT’nin tüketilmeyecek gaz için “*al veya öde*” yükümlüğüne düşülebileceğini, gazın tüketilmesi halinde ise, gereksiz ve ilave elektrik üretim santrallerinin kurulması yoluna gidileceğini, 2007–2008 yılına kadar Türkiye’nin ilave elektrik üretim santraline ihtiyacı olmadığını ortaya koyduğunu, bu ikazlara rağmen Cumhur ERSÜMER’in başında bulunduğu Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığının hem ihtiyaç fazlası gaz bağlantılarını yaptığını, hem de bu gazı ihtiyaç duyulmayan elektrik santrallerini inşa ettirerek kullanma yoluna gittiğini;

Gülseren Kamçıcı 12.4.2005 günlü oturumda, Rusya’dan Türkiye’ye yapılan doğalgaz arzında bir azalma olması ve BOTAŞ’ın, kendi elindeki gaz kesinti-kısıntı prosedürüne göre, Kasım-1999’dan başlayıp 2000 yılı Mart ayına kadar yap-işlet-devret santrallerine gaz kesintisi-kısıntısı uygulaması yapıldığını, bu prosedür gereğince TEAŞ santrallerine gaz kesintisi yapıldığını, bunun hemen akabinde, Türkiye’de elektrik sıkıntısı doğduğunu, bunun üzerine, TEAŞ santrallerine gaz verilerek, yap-işlet-devret santrallerine gaz kesintisi uygulandığını ve onların da, ikinci yakıtla çalışmaya başladıklarını, bunun sonucunda, BOTAŞ’ın kesinti-kısıntı prosedüründe de bir değişiklik yapıldığını;

Cezayir’den gelen bir geminin fırtına nedeniyle limana yanaşamamasından kaynaklanan arz-talep dengeleme ihtiyacı doğması üzerine de, yap-işlet-devret santrallerine gaz kesintisi-kısıntısı uygulandığını; fakat her iki olayda da BOTAŞ’ın bu santrallerle yaptığı sözleşmeler gereği, BOTAŞ için mücbir sebep ihbarında bulduklarını;

Ocak ayı başından itibaren ise, Türkiye’de şartların çok daha ağırlaştığını, havaların çok soğuduğunu, bunun da arz-talep dengesini bozduğunu, yeniden bu kesinti ve kısıntıların uygulanmasına başlandığını, bu sırada yap-işlet-devret santrallerinin yedek yakıtla çalışmalarından ötürü ürettikleri enerjiye ilişkin ödemeye ilgili bir problemi çözmek için yönetmelikte bir değişiklik yapılarak, ödemenin Elektrik Enerjisi Fonu Yönetmeliğinden yapıldığını;

BOTAŞ’ın mücbir sebep ihbarında bulunması nedeniyle, böyle bir ödemeyi yapamayacağını Bakanlığa bildirdiklerini, kesinti-kısıntı uygulamasının Mart ayı sonlarında bittiğini, BOTAŞ’ın, mücbir sebep hadiseleri dışında doğalgaz tedarik edememesi halinde, bu santrallerin yedek yakıtla yaptıkları üretimden ötürü oluşan fiyat farkını ödemek durumunda olduğunu;

Mehmet Zeki Köseoğlu 15.11.2005 günlü oturumda, 4283 sayılı BİO Yasasından sonra 29.8.97’de BİO Yönetmeliği çıktığını, bu projelerin mevzuata ve mevcut enerji sıkıntısı nedeniyle ihtiyaca uygun olduğunu, henüz Kocaeli depremi de olmadığından ekonominin hareketliliği nedeniyle de yüzde 10’luk, arz-talep dengesi olduğunu, Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulunun yaptığı uzun dönem çalışmalara göre, bu arz-talep dengesi içerisinde 2020 yılı içerisinde 590 milyar kilovat/saat enerji üretiminin gerektiğini, bu nedenle projelere ihtiyaç bulunduğunu;

Öner Gülyeşil 15.12.2005 günlü oturumda, 1996–1997 yıllarında genel müdür yardımcısı olduğunu, o dönemde Türkiye’de yapılması gereken yatırımların zamanında yapılmadığını ve üretim konusunda ileride mutlaka bir darboğaz olacağı konusunu gördüklerini, enerji politikalarının, çok uzun vadeli olması nedeniyle bir yatırım kararı alındığında, 4–5 sene sonra karar sonucunun alınabildiğini, dolayısıyla, enerji politikalarının gerçekten çok dinamik, uzun vadeli, orta vadeli ve kısa vadeli tüm planlamaları ile stratejik anlamda çok iyi incelenmesi gerektiğini, aksi halde mutlaka bir enerji kısıntısıyla, bir enerji eksikliğiyle karşı karşıya kalılabileceğini, Türkiye’de de zaman zaman bu planlama konusunda bazı eksikliklerin olduğunu, yatırımların zamanında yapılıp, kararlar zamanında alınmasının söz konusu olması halinde mobil santrallerin gündeme gelmeyeceğini;

Ayşe İnkaya 18.4.2006 günlü oturumda, Doğalgaz alımında birinci anlaşmanın 1986 yılında 6 milyar metreküp olarak Rusya ile imzalandığını, boru hattının atıl bir kapasitesinin olduğunu, o sırada bütün boru hattının güzergâhındaki şehirler ve sanayi kuruluşlarının gaz talebinde bulunduğunu, yeterince gaz olmadığını, 1993 yılında yap-işlet-devret santralleri ile anlaşmaların imzalanmaya başlandığını, bunun neticesinde doğalgaza talebin arttığını, bunun üzerine atıl boru hattının 8 milyar metreküplük atıl kapasitesini değerlendirmek üzere Rusya ile görüşmelere başlandığını, 1995 tarihinde dönemin bakanının imzaladığı bir anlaşmayla 8 milyar metreküplük ilave gaz alımının protokole bağlandığını, Temmuz 1996 yılında görevinden ayrılırken 2020 yılının talebinin 52 milyar metreküp olduğunu, Ağustos 1997 yılında görevine döndüğünde ise aynı yıl için talep miktarının 80 milyar metreküp olduğunu, artışın nedenini araştırdığında Resmî Gazetede, Türkiye’nin birçok şehrine doğalgaza dayalı elektrik santralı kurulması öngörülmesi olduğunu anladığını, durumun bakanlık tarafından kendilerine bildirilmesiyle gaz talep miktarına yansıtıldığını, ayrıca 26 Aralık 1996 tarihinde BOTAŞ ile Rusya’nın mühendislik şirketi Giprospectgaz arasında bir protokol yapılmış ve 16 milyar metreküplük gaz alımına

ilişkin bir protokolün hazırlandığını, bu fizibilitenin sonucunu, raporunu BOTAŞ'a verdiğini, 16 milyar metreküp gazı görünce bir mastır plan yapmaya karar verdiklerini, bunu yapmadan önce 1997 yılının 9 uncu ayında Devlet Planlama Teşkilatına bir yazı yazarak konut ve sanayi taleplerini bildiklerini ancak elektrik ve gübreyi bilmediklerini, bu talepler konusunda bilgi verilmesini istediklerini, ancak DPT'nin herhangi bir bildirimini olmadığını, sonrasında mastır planı yaptıklarını ve planı DPT'ye gönderdiklerini, bu yazıdan da bir cevap alamadıklarını, DPT'nin 1999 yılının başlarında anlaşmalar imzalandıktan sonra cevap gönderdiğini, bu yazıyı Bakanlığa gönderdiklerini, bunun sonucunda toplantılar yapıldığını, bu toplantılarda kısa dönem için Türkiye'nin kurulacak elektrik, doğalgaza dayalı elektrik santralleri ve diğerleri, hidroelektrik santrallerin, termik santrallerin ne zaman, nasıl kurulacağı, kaç tane kurulacağını, 2005 yılına kadar bir tespit karara bağlandığını;

Uğur Başer 18.4.2006 günlü oturumda, Devlet Planlama Teşkilatına, gaz alımı ile ilgili iki kez yazı yazılmasına rağmen anlaşmaların imzalanmasından sonra cevabın gönderildiğini;

Gökhan Yardım 18.4.2006 günlü oturumda, 1997 yılında göreve geldiğinde, 31 Mart 1997 tarihli bir olurla master çalışmalarını tekrar yapmak üzere bir komisyon teşkil edilip çalışmalara başlandığını gördüğünü, o zamanki talebin 78,6 milyar metreküp olduğunu, bir yıl içinde 52 milyar metreküpten 78,6 milyar metreküpe çıktığını, taleplerin artış nedenini sorduğunda 1996 yılında Enerji Bakanlığında BOTAŞ'a gönderilen ve 12 veya 14 tane yap-işlet modeliyle doğal gaz santralinin Resmî Gazetede ilan edildiğine ilişkin yazı gösterdiklerini, ayrıca Ankara ve İstanbul'dan yeni talepler olduğunu, bu talepleri karşılamak üzere Rusya Federasyonu, Mavi Akım olarak adlandırılan Karadeniz boru hattı için çalışmalara başladıklarını, arz-taleplerin nedenlerini göreve geldiğinde arkadaşlarına sorduğunu, bununla ilgili yazışmaların yapıp yapılmadığını, TEAŞ'ın ve Enerji Bakanlığının uyarılıp uyarılmadığını sorduğunu ve olumlu yanıt aldığını, BOTAŞ'ın Türkiye Elektrik Kurumuna ve Devlet Planlama Teşkilatına konut ve sanayideki doğalgaz arz talep çalışmalarını yaptıkları, ancak, elektrik ve gübre taleplerini belirleyemedikleri konusunda yazı yazdıklarını, yazı ile Türkiye'nin 2020 yılına kadar elektrik ve gübre taleplerinin bildirilmesini istediklerini, bu yazılarına cevap alamadıklarını;

Enerji Bakanlığında gelen talepleri arz-taleplerine koyduklarını, planlama hatası konusunu kendisinin de düşündüğünü, dünyadaki arz talep dengelerini incelediğinde benzer sonuçlarla karşılaştığını, sonuçta planlamanın öngörülerle, varsayımlarla ilgili olduğunu, hata payının planlamanın kapsadığı yıllara göre değişkenlik gösterdiğini, çok uzun periyot ele alınırsa hata yüzdesinin artabileceğini;

Ömer Esirgemez 12.4.2005 günlü oturumda, Türkiye'de elektrik enerjisi planlamasının 1960'lardan sonra yenilenebilir enerji kaynaklarından, özellikle hidrolik enerjiye bağlı olarak yapıldığını, bunun yararları yanında, doğa şartlarına bağlı olan enerji üretiminin ülkenin gelişimine paralel olarak emre amade enerji bulunmadığı takdirde risk de doğurabileceğini, dolayısıyla, o tarihte enerjinin kesilmemesi yönünden hidrolik enerjiye bağlı olan üretim eksikliğini giderilme şartlarını düşündüklerini, ellerinde tek güç olan otoprodüktörlerden enerji alımı suretiyle bunu gidermenin de birçoğunun arızalı, özellikle kamu kesiminde üretim yapmama talimatları bulunması nedeniyle devreye giremediğini,

sonuçta, kar suları eriyip barajlara su gelinceye kadar, elektrik kesintisi olmaksızın 2001'den 2002'ye geçiş döneminde yağışların normal gittiği ana kadar, elektrik enerjisi kesintisini engellediklerini; Türkiye'de emre amade enerji arzının ne kadar önemli olduğunu, o dönemin yöneticilerinin çok canlı olarak yaşadıklarını;

Rıza Güngör 12.4.2005 günlü oturumda, Enerji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen bu yap-eşlet-devret projelerin hidroelektrik santraller kısmında çalıştığını, işletmeye açılabilmiş 17 proje olduğunu, bunların bir kısmında şirketin doğrudan bakanlığa müracaat etmesiyle bir kısmında ise Bakanlığın ihale benzeri fizibilite kabul yöntemiyle işlem yaptığını, şirketlerin bakanlığa fizibilite raporlarını sunduklarını, bakanlığın bu fizibilite raporlarının malî kısımlarını ağırlıklı olarak kendi bünyesinde, malî veya teknik kısımlarını da ilgili teknik birimlere; Devlet Su İşleri, Elektrik Etüt ve Türkiye Elektrik Kurumu gibi kurumlara göndererek, onlardan gelen görüşlerle fizibilite raporlarını değerlendirdiğini, birden fazla teklif olan projelerde ise, değerlendirme raporlarının Bakanın onayıyla kurulan bir komisyonda ele alındığını;

Orhan Güvener 10.6.2005 günlü oturumda, DPT olarak enerji konusunda Enerji Bakanlığı ve BOTAŞ'ın belirttikleri talebin yüksek olabileceği yönünde kanaatleri olduğunu, bu kanaatin, mevcut ve hata payı olan bilgiler kapsamında mümkün olan çabayla değerlendirme sonucu oluştuğunu, yapılan muhtelif toplantılar kapsamında planlamada arkadaşlarıyla edindiği bu olgunun, Enerji Bakanlığındaki teknisyenlerin görüşünden farklı olduğunu, kendilerinin de ellerindeki sınırlı bilgi ve belge sonucu vardıkları kanaatte yanılmış olma ihtimallerinin bulunduğunu, Türkiye'nin enerji darboğazına girmediğini, Devlet Planlama Teşkilatının onay veya uygun görüş vermemesi halinde, bir yap-işlet-devret santralini veya yap-işlet santralini veya kamunun bir santral yapabilmesinin mümkün olmadığını, kalkınma programını ve yatırımlarını kurumlarla istişare halinde DPT'nin yaptığını, yasa gereği, teknik koordinasyonun kendilerinde olması nedeniyle, konuyu bağlayan kurumun Devlet Planlama Teşkilatı olduğunu;

Mustafa Mendilcioğlu 6.10.2005 günlü oturumda, YİD santrallerinin ihale sürecinde, şirketlerin, 1984 yılında çıkan kanuna göre ön başvuru yaptıklarını, bakandan onay alındığını, onaydan sonra fizibilite hakkında görüşlerin bildirildiğini, fizibilite ve projelerin listelerinin planlama yönünden TEAŞ'ta tutulduğunu, santralin doğalgaz santrali olması durumunda BOTAŞ'a gönderildiğini, BOTAŞ'ın bu santralle ilgili bilgiler aldığını, sonrasında fizibilite ve fiyat onayının tekrar bakan onayına sunulmasından sonra DPT görüşüne sunulduğunu, DPT'nin uygun bulması halinde projeye ilgili taslak sözleşmenin Danıştay'a gönderildiğini, Danıştay'ın onayından sonra makamın ve tarafların imzasına sunulduğunu, imzalanan sözleşmenin BOTAŞ'a, TEAŞ'a, bütün kuruluşlara ve Hazine'ye gönderildiğini;

Bakanlığın her zaman bir enerji planının olduğunu, planlamanın, Araştırma Planlama Kurulu koordinasyonunda, talepten başlayarak, Devlet Planlama, Hazinesinin ve ilgili kuruluşların verdiği kıstaslara sadık kalınarak TEAŞ tarafından yapılan, rutin bilgisayar programlarıyla yapıldığını, bu planın yapıldığı şekliyle kalmadığını, duruma göre revize edildiğini, TEAŞ'ın görüş verirken, bu plana sadık kaldığını;

Önder Piyade 15.12.2005 günlü oturumda, planlamaların Enerji Bakanlığı, zamanın TEAŞ Genel Müdürlüğü ve Devlet Planlama Müsteşarlığının katkılarıyla ortak

olarak yapıldığını, 1999'daki deprem, 2000 ve 2001'deki ekonomik kriz nedeniyle yapılan planlamaların tutmadığını, planlamadaki yüzde 7, yüzde 8'lik beklentilerin, 2000 ve 2001'de eksiye kadar düştüğünü, bir bakanın planlamaya tek başına karar vermediğini, diğer taraftan planlamaların uzun dönemli olması nedeniyle yanılma payının da olabileceğini;

Nezhat Arseven 18.4.2006 günlü oturumda, al ya da öde yükümlülüğü bulunmayan doğalgaz alım anlaşmasının yapılmasının mümkün olmadığını, BOTAŞ'ın çalışmalarının, ağırlıklı olarak şehir tüketimleri ve sanayi tüketimleri üstüne olduğunu, bunun dışında elektrik tüketimlerinin de bilinmesi gerektiğini, sonuçta yapılan tahmin çalışması olduğunu, gerçeklerle sapma göstermesinin de doğal olduğunu, diğer taraftan çalışmaların hepsinin aynı zamanda bilimsel birtakım çalışmalara da dayandığını, DPT'nin, Bakanlığın ya da BOTAŞ'ın tahminlerinin yanlış olduğunu doğrudan söylemenin mümkün olmadığını;

Hayri Nadir Bıyıkoğlu 18.4.2006 günlü oturumda, doğalgaz talep tahminlerinin araştırmalar sonucu yapıldığını, enerji sektörüyle ilgili elektrik tüketimi taleplerinin belirlenmesinin, Enerji Bakanlığı bünyesinde Elektrik Kurumu tarafından yapıлып, BOTAŞ'a bildirildiğini ve bunların birlikte değerlendirilip talep tahminlerinin yapıldığını;

Halil Yurdakul Yiğitgüden 30.6.2006 günlü oturumda, yap-işlet projelerinin devreye girmesi ve İran ile Mavi Akım kaynağının bağlanmasıyla Türkiye'nin biraz rahat nefes aldığını, bir yandan ileriye yönelik olarak Türkiye'nin tekrar bu darboğazla karşılaşmaması için proje üretilirken bir yandan da, günlük darboğazın aşılması için tedbirler alınmaya çalışıldığını, planlı dönem içinde bu tip sıkıntılar belli aralıklarla hep yaşandığını;

Devlet Planlama Teşkilatının o dönemde mümkün olduğu kadar bu projelere uygun görüş vermediğini, bu konuları defalarca tartıştıklarını, Türkiye'nin enerji sıkıntısı içinde bulunduğunu, bu tartışmaların 1999 yılı içinde sona erdiğini, Başbakanın talimatı ile enerji arz talebi ile ilgili çalışma yapıldığını, çalışma sonucunda, Türkiye'nin 2002 yılına kadar çok büyük bir darboğazdan geçtiği ve çok büyük enerji açığının olduğunu, 2003-2004 yıllarında kısmi bir enerji fazlasının olacağını, ondan sonra Türkiye'nin tekrar enerji açığına doğru ilerleyeceğinin anlaşılacak bazı mutabakatlar sağlandığını;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının KİT statüsündeki kuruluşlara planlamasını şu şekilde yapın veyahut bu kriterlerden yola çıkın diye çok detaylı talimatlarının olmadığını; ama sistemin çalışmasına baktığımız zaman sistemde özel sektörün müracaatları yapıldığı anda bu müracaatların bütün ilgili kuruluşlara gönderildiğini, ön başvuru aşamasında bilgi sahibi olduklarını, sözleşmeleri imzalandığı zaman da ilgili kuruluşlara gönderildiğini, kuruluşlar kendi ana statüleri çerçevesinde kesin planlamalarını yaptıklarını;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında Devlet Planlama Teşkilatının olumlu görüşü olmadan imzalanan bir tek sözleşme bile olmadığını, Türkiye'de arz fazlası var dendiği zaman, bahsedilen kapasitelerin hepsinin teorik olduğunu, enerji planlamasında yüzde 8 yedek gerektiğini;

27 Mayıs 2000 tarihindeki müzakerelerin ana fikrinin acil ihtiyacı karşılamak olduğunu, bu acil ihtiyacı karşılamak için de, o zaman su üzerinde inşa edilen, çabuk inşa edilebilecek olan barajsız tip hidrolik santral artı rüzgâr santrallerinin işlemlerini hızlandırarak devreye sokulduğunu, devam eden aylarda bunların hepsine uygun görüş

verildiğini, daha sonra uygulamada hazine garantisi gibi sıkıntılar doğduğunu, mutabakat protokolünde öngörülen projelerin kısa dönemli çözümler için üretildiğini, bu portföydeki projelerin bir fazla kapasiteye ulaştırılmasının mümkün olmadığını, 5 tane yap-işlet projesinin de hazine tarafından uygun görüşlerinin verilmediğini, kriz içinde olunmasına rağmen, bu kaynakların devreye girmek için beklediklerini, 27 Mayıs 2000 toplantısında bunların da hızla yürütülmesinin talep edildiğini;

Mehmet Hilmi Güler 19.9.2006 günlü oturumda, Türkiye Cumhuriyeti'nin enerji politikası olduğunu, önceki dönemde yapılan anlaşmaların Meclisten geçerek uluslar arası bir hüviyeti olması sebebiyle bu politikalarda etkili olduğunu, her ülkenin kendi kaynaklarını, şartlarını göz önünde tutarak değerlendirdiğini, teknik arıza, tabiat koşullarından kaynaklanan kimi durumlar gibi risklerin de bulunduğunu, dengeli bir enerji politikasının yürütülmesinde sosyoekonomik faktörlerin de önemli olduğunu, enerji konusunun dış politikayla da doğrudan ilgili olduğunu;

Normal olarak al ya da öde yükümlülüğünün anlaşmalara konulabildiğini, al ya da öde yükümlülüğü nedeniyle şu ana kadar kamu zararı doğmadığını, Mavi Akım projesinin gerçekleşmemiş olması halinde şu andaki elektrik talebinin karşılanmasının mümkün olmadığını, yap işlet ve yap işlet devret santralleri ile ilgili olarak alınmadığı halde ödenen elektrik parası olduğunu zannetmediğini, 2004, 2005, 2006 yıllarında yap-işlet-devret santrallerinde doğalgaz arzında yaşanan sıkıntılar nedeniyle alternatif yakıt kullanıldığını; yap işlet santrallerinin üretimlerine izin verilmemesi halinde tahkime başvurulabileceğini, sonraki yıllarda yap işlet santrallerinin ürettiği elektriğe ihtiyaç olduğunu, DPT'nin 2005 yılında Türkiye'nin santral bazında tüketeceğini öngördüğü 15 milyar metreküplük talebin yanlış olduğunu, 2005 yılında 26 milyar metreküplük talebin gerçekleştiğini;

beyan etmişlerdir.

cc- Enerji Planlamasında Arz-Talep Projeksiyonlarının Tespitinde DPT ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Görevleri

Anayasa'nın mali ve ekonomik hükümler bölümü içinde planlama ile ilgili 166. maddesinde,

“Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

denilmiştir.

Buna göre kalkınma planlarının ve yıllık programlarının gerçekleştirilmesi amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. 19.6.1994 tarih ve 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile DPT'nin kuruluş, teşkilat ve görevleri düzenlenmiştir.

540 sayılı KHK'nin 1. maddesinde "Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, kaynakların verimli kullanılması ve kalkınmanın hızlandırılması amacıyla ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel planlama hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde etkin, düzenli ve süratli olarak görülebilmesi için Devlet Planlama Teşkilatının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine dair esasları düzenlemektir.

Devlet Planlama Teşkilatı Başbakan'a bağlı olup, Başbakan bu Teşkilatın yönetimi ile ilgili yetkilerini gerekli gördüğü takdirde bir Devlet Bakanı vasıtasıyla kullanabilir." ;

2. maddesinde,

"a) Ülkenin doğal, beşeri ve iktisadi her türlü kaynak ve imkânlarını tespit ederek, takip edilecek iktisadi, sosyal ve kültürel politika ve hedeflerin belirlenmesinde Hükümete müşavirlik yapmak,

b) Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda kalkınma planları ile yıllık programları hazırlamak,

c) Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının iktisadi, sosyal ve kültürel politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamak, uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek ve bu konularda Hükümete müşavirlik yapmak,

d) Uluslararası kuruluşlarla iletişim içerisinde çalışarak ileriye dönük stratejiler geliştirmek ve topluma perspektif sağlayan politika önerilerini katılımcı bir yaklaşımla belirleyerek özel kesim için orta ve uzun dönemde belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini yerine getirmek,

e) Kalkınma planlarının ve yıllık programların başarı ile uygulanabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların ve mahalli idarelerin kuruluş ve işleyişlerinin iyileştirilmesi konusunda görüş ve tekliflerde bulunmak,

f) Kalkınma planlarının ve yıllık programların uygulanmasını izlemek ve koordine etmek, değerlendirmek ve gerektiğinde kalkınma planlarında ve yıllık programlarda usulüne uygun değişiklikler yapmak,

g) Maliye, para, dış ticaret ve kambiyo politikalarının kalkınma planı ve yıllık programların hedefleriyle uyum içinde uygulanması konusunda Hükümete müşavirlik yapmak,

h) Özel sektör ve yabancı sermaye faaliyetlerinin plan, hedef ve amaçlarına uygun bir şekilde yürütülmesini düzenleyecek teşvik ve yönlendirme politikalarının genel çerçevesini hazırlamak ve hükümete teklif etmek,

ı) Kalkınmada öncelikli yörelerin daha hızlı bir şekilde gelişmesini sağlayacak tedbirleri tespit ve teklif etmek, uygulamayı izlemek ve koordine etmek,

j) Kalkınma planı ve yıllık programlardaki ilke ve hedeflere uygun olarak, uluslararası ekonomik kuruluşlarla ilişkilerin geliştirilmesinde, temas ve müzakerelerin yürütülmesinde gerekli görüş ve tek-liflerde bulunmak,

k) Bölgesel veya sektörel bazda gelişme programları hazırlamak,

l) Kalkınma ajanslarının koordinasyonunu sağlamak ve bunlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek."

denilerek planlamada esas itibariyle yetkinin DPT'de olduğu ve teşkilatın görevlerinin neler olduğu belirtilmiştir.

KHK'nın 26. maddesinde, kalkınma planlarının hazırlanmasında Başbakan veya ilgili Bakanın, Bakanlar Kurulunun onayladığı esaslar ve hedefler çerçevesinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına direktif verebileceği;

27. maddesinde, kalkınma planının Başkanlığa sunulmasından itibaren bir hafta içinde Yüksek Planlama Kurulunun toplanacağı, kurulun bu planı inceleyerek, planın kabul edilmiş bulunan ana hedeflere uygun olup olmadığını bir raporla Bakanlar Kuruluna bildireceği ve planın Bakanlar Kurulunca incelenerek kabul edildikten sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına arz olunacağı;

28. maddesinde, yıllık Programların Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanarak Yüksek Planlama Kuruluna sunulacağı, kurulun programları inceleyerek bir raporla Bakanlar Kuruluna göndereceği, Bakanlar Kurulunda kabul edilen yıllık programların kesinleşmiş olacağı, bu programla birlikte orta vadeli tahminlerin de belirtileceği;

Bütçelerle iş programlarının hazırlanmasında yıllık programlarda kabul edilmiş olan esasların dikkate alınacağı; Bütçelerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi sırasında, birden fazla yılı kapsayan ve Kalkınma Planı ve Yıllık Programların bütünlüğünü ilgilendiren yatırım projelerinin Programa ilave edilmesinde, Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında 3067 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan esas ve usullere uyulacağı;

öngörülmüştür.

30 Ekim 1984 günlü, 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun'un "*kalkınma planları*" başlıklı 1. maddesinde "*Kalkınma Planları Devlet Planlama Teşkilatı tarafından kendi Kuruluş ve Görevleri hakkındaki mevzuata göre hazırlanarak Bakanlar Kurulunca kabul edilip, Bakanlar Kurulu üyelerince imzalandıktan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce onaylanmak üzere Başbakanlık tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulur*" denilmiş, 2. maddesinde ise, kalkınma planlarının Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi esasları düzenlenmiştir.

Öte yandan, 540 sayılı KHK'nin 25. maddesinde "*İktisadi, sosyal ve kültürel hedefler ile politikaların belirlenmesine esas teşkil edecek hususlar Yüksek Planlama Kurulunda görüşülerek tespit edilir.*"

Bu suretle tespit edilen esaslar Bakanlar Kurulunda öncelikle görüşülerek karara bağlanır."denilerek ekonomik politikaların belirlenmesinde Yüksek Planlama Kurulu görevli kılınmış;

5. maddesinde de;

"a) İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı planlamada ve politika hedeflerinin tayininde Bakanlar Kuruluna yardımcı olmak ve hazırlanacak kalkınma planları ile yıllık programları, Bakanlar Kuruluna sunulmadan önce, belirlenen amaçlara uygunluk ve yeterlik bakımından incelemek,

...

c) Kalkınma planı ve yıllık programlar çerçevesinde kamu iktisadi teşebbüsleri ile ilgili her türlü kararları almak..).

denilerek kalkınma planları ile ilgili YPK'nın görevleri belirlenmiştir.

Ayrıca, 3154 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. maddesinde "*Bakan, ...Bakanlık hizmetlerinin mevzuata, hükümetin genel siyasetine, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevli ve Başbakanı karşı sorumludur.*";

14. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde; "*Bakanlığa hükümet programı, kalkınma planları, yıllık programlar, Bakanlar Kurulu Kararları ve milli güvenlik siyaseti çerçevesinde verilen emir ve görevlerin yerine getirilmesi için çalışma esaslarını tespit etmek, bu esaslara uygun olarak Bakanlığın anahizmet politikasının ve planlarının hazırlanmasına yardımcı olmak*";

"Uzun vadeli planlarla, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda öncelikle yer alması gerekli görülen hizmet ve tedbirlerin ve bunlarla ilgili temel politikaların ilmi araştırma esaslarına göre tespitini sağlamak, Bakanın onayını aldıktan sonra Devlet Planlama Teşkilatına göndermek."

denilmiştir.

c- Kabul ve Varılan Sonuç

—Sanık Mustafa Cumhur Ersümer hakkında

Enerji planlamasının politik niteliği ve bu politikaların uygulanmasında sosyoekonomik faktörlerin etkili olduğu açıktır. Enerji, bir ülkenin iç işleyişinde olduğu kadar günümüzde uluslararası ilişkilerde de stratejik önem taşımaktadır. Ulusal Elektrik Enerjisi Sistemi (Enterkonnekte Sistem) işletmesinin amacı, elektrik enerjisinin sürekli, kaliteli ve ekonomik olarak üretilerek tüketicilere sunulmasıdır. Elektrik enerjisi niteliği itibarıyla talebi karşılayacak kadar üretilmekte ve üretim-tüketim (arz-talep) dengesi anlık karşılanabilmektedir. Bu nedenle elektrik enerjisine ilişkin planlama çalışmalarında idare, ülkenin enerjisiz kalmamasını gözeterek tercihini arz fazlasından yana kullanmaktadır. Nitekim tanık anlatımları da Ülkemizdeki uygulamanın böyle olduğunu doğrulamıştır.

540 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 1., 2. ve 25. maddeleri ile 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. ve 12. maddesi hükümlerine göre Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görevi, bakanlık hizmetlerini kalkınma planları ve yıllık programlara uygun olarak yürütmek, enerji ve tabii kaynakların Ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak ve Ülkenin enerji ve tabii kaynaklara olan kısa ve uzun vadeli ihtiyaçlarını belirlemek, temini için gerekli politikaların tespitine yardımcı olmak, planlamalarını yapmaktır.

Öte yandan, 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtım ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun ile özel sektör, elektrik üretimi, iletimi, dağıtım ve ticareti ile görevlendirilmiştir. 3096 sayılı Yasayla yapı-şirket-devret modeli ile enerji yatırımları düzenlenmiş olup, YİD projelerinde DPT'nin olumlu görüşünün alınması ise yasal zorunluluktur. DPT'nin uygun görüşü olmadığı takdirde bu şirketlerle sözleşme yapılması mümkün değildir.

4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesine göre, TEAŞ tarafından yap-işlet modeli ile yapılması öngörülen projelerle ilgili olarak, yapılacak ilândan önce, kalkınma planları, enerji plan ve politikalarına uygunluk açısından Devlet Planlama Teşkilâtının görüşünün alınması gereklidir.

Bu düzenlemelerden, DPT'nin ekonomik politika ve hedefleri somutlaştıran kalkınma planı ve yıllık programları hazırlamakla esas itibariyle yetkili ve görevli, diğer kamu kurum ve kuruluşların ise DPT'nin gözetim, denetim ve koordinatörlüğünde enerji politikalarının uygulanmasına yardımcı olmakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da, DPT'nin denetimi ve gözetimi altında enerji politikalarını doğru bir biçimde uygulamak ve bu konuda 3154 sayılı Kanun ve diğer kanunların verdikleri görevleri yapmakla yükümlüdür.

Öte yandan DPT, özel yasaların verdiği yetkiyle kamu kurumunca doğrudan ya da özel sektör aracılığı ile yaptırılacak her türlü elektrik üretim ve diğer projelerin kalkınma planlarıyla, ülkenin enerji plan ve politikaları ile enerji arz talep durumuna uygunluğu hakkında karar vermeye yetkili ve görevlidir.

Elektrik enerjisi planlamasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da görevleri bulunmakla birlikte asıl görev ve sorumluluğun 540 sayılı KHK gereğince DPT'de olduğu, DPT'nin verdiği makroekonomik bilgiler ışığında geleceğe yönelik arz-talep tahminlerinin yapıldığı ve bu işlemlerin yapılmasında dünyada kabul edilen bilimsel yöntemlerin kullanıldığı, planlamadaki tahminlerin hesaplanmasında tercihin, enerji arzı fazlasından yana kullanılmasının gerektiği, tahminlerde oluşacak sapmaların büyüme tahminlerindeki yanılmadan, ekonomik kriz, deprem gibi önceden öngörülemeyen nedenlerden meydana gelebileceği anlaşılmıştır.

Nitekim Devlet Planlama Teşkilatı eski müsteşarı Orhan Güvenen, DPT'nin onay veya uygun görüşü olmaksızın yap-işlet, yap-işlet-devret veya diğer kamu santrallerinin yapılmasının mümkün olmadığını, DPT'nin de onay verirken elinde bulunan sınırlı bilgiden yararlandığı ve bu nedenle planlama konusunda DPT'nin de yanılabilmesine ilişkin beyanı da planlama çalışmasının niteliği gereği kesinlik arz etmediğini göstermektedir.

TEÜAŞ Genel Müdürlüğünün işletme faaliyet ve tahmin raporlarındaki verilerinden sanığın bakan olarak göreve başladığı yıllarda enerji arzı açısından farkın dış alım yoluyla giderildiği, deprem ve ekonomik krizin 2001 yılındaki enerji talebini ve buna bağlı olarak enerji planlamasını olumsuz etkilediği görülmüştür.

Diğer taraftan ülkemizde doğalgaz kullanımının 1978 yılında başladığı ve 8 doğalgaz alım anlaşması yapıldığı, bunlardan 15.12.1997 günlü Mavi Akım ve 18.2.1998 günlü Ek Mektup ile olmak üzere 24 milyar metreküplük anlaşmaların Mustafa Cumhur Ersümer'in bakanlığı döneminde imzalandığı, ancak Mavi Akım ve Batı hattından ek gaz alımına yönelik görüşmelerin sanığın bakan olmasından çok önce 1992 yılında imzalanan protokolle başladığı ve bu anlaşmanın daha sonra TBMM tarafından onaylanarak kanun haline getirildiği belirlenmiştir.

Sanığın bakanlığı döneminde hayata geçirilen 5 adet yap-işlet projesinin Recai KUTAN döneminde ilân edildiği, 07.09.1996 tarihli Protokol ekindeki "Türkiye Doğal Gaz Talebi (Elektrik)" tablosunda (D) grubu olarak "ETKB'nin önerdiği santraller" başlığı

altında yer verildiği, 4283 sayılı Yasa gereğince ihaleye çıkılmadan önce, kalkınma planları ile enerji plan ve politikalarına uygunluk açısından; sanığın bakanlığı döneminde gerçekleştirilen 4 adet yap-işlet-devret santrali için 3096 sayılı Yasa gereğince Devlet Planlama Teşkilatının olumlu görüşünün alındığı anlaşılmıştır.

Kaldı ki, dört adet YİD santrallerinden ikisinin hidroelektrik santrali (Çal HES, Dinar II Hes), ikisinin de rüzgâr santrali (Alaçatı RES ve Bozcaada RES) olması nedeniyle al ya da öde şartlı doğalgaz anlaşmalarına dayanak olmaları da mümkün görülmemiştir.

Ayrıca, bakanlığın yap-işlet projelerinin devreye giriş tarihleri yönünden planlama belgesi niteliğindeki 27 Mayıs 2000 tarihli Mutabakat Belgesinin dikkate alındığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan, doğalgaz alım anlaşmaları TBMM'nin kabulüyle yürürlüğe girmiştir. "Al ya da öde" yükümlülüğü tüm dünyada ve halen Ülkemizin yaptığı doğalgaz alım anlaşmalarında uygulanmaktadır. BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 3.3.2005 günlü yazıları ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı tanık Hilmi Güler'in duruşmadaki beyanından bu yükümlülük gereğince bugüne dek herhangi bir ödemede bulunulmadığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, iddia, sanığın ve müdafininin bu konudaki savunması, mevzuata uygun yazılı belgeler ve tanık anlatımları birlikte değerlendirildiğinde, enerji arz talep palanlamasında asıl görevin DPT'de olduğu ve bakanlığın yaptığı planlamaları DPT'nin görüşlerine göre revize ettiği, arz-talep tahminlerindeki yanlışlıkların önceden öngörülür nitelikte olmadığı, sanığın bakanlığı dönemindeki talep tahminlerinin ekonomik kriz ve deprem nedeniyle olumsuz etkilendiği, yap-işlet ve yap-işlet devret santrallerinde DPT'nin olumlu görüşlerinin bulunduğu, enerji planlaması konusunda 27 Mayıs 2000 günlü Mutabakat Belgesinin de dikkate alındığı, yapılan doğalgaz alım anlaşmalarının uluslararası niteliği ve bu anlaşmalar nedeniyle al ya da öde yükümlülüğünün doğmadığı anlaşılmakla sanık hakkında beraat kararı vermek gerekmiştir.

—Sanık Zeki Çakan hakkında

Sanık Zeki Çakan'ın, Mustafa Cumhur Ersümer'in ihtiyaç olmadığı halde düzenlediği sözleşmelerdeki projeleri devam ettirmek ve gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek atıl kapasite oluşmasına ve bu yolla kamu zararına sebep olduğu iddiasının incelenmesinde:

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer yönünden yapılan işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı belirlendiğine göre, daha sonra bakan olarak göreve gelen sanık Zeki Çakan'ın hukuka uygun bu işlemleri devam ettirmesinin görevinin gereği olduğu tabiidir.

Öte yandan, sanığın bakanlığı döneminde hiçbir yap-işlet, yap-işlet-devret, işletme hakkı devri ve mobil santral sözleşmesi ile doğalgaz alım anlaşması imzalanmadığı anlaşılmıştır. Sanığın döneminde imzalanıp işletmeye giren 39 adet otoprodüktör santralleri nedeniyle kamu santrallerinde atıl kapasite oluşmadığı gibi elektrik arz sıkıntısının yaşandığı dönemde anılan santrallerin bu sıkıntının aşılmasında etkili olduğu TEİAŞ'ın 9.9.2005 günlü, 1759 sayılı yazısından anlaşılmıştır.

Ayrıca sanığın 21.5.2002 tarihli oluru ile uzun vadeli genel enerji plan çalışması sonuçlarını onayladığı ve plan içeriğinden DPT görüşlerinin dikkate alındığı görülmüştür.

Sonuç olarak, sanığa yüklenecek herhangi bir hukuka aykırı fiil olmadığı anlaşılmakla atılı suçtan beraat kararı vermek gerekmiştir.

3- Üçüncü fiyat revizyonu sürecinde “k” faktörü ödemelerinin iptali koşulları doğmasına rağmen iptal etmemek suretiyle 765 sayılı TCK’nın 205. maddesini ihlal etmek

a- iddia

Sanık **Zeki Çakan**’ın III. Fiyat revizyonu görüşmeleri sırasında konu edilmesine ve 8 milyar metreküplük doğalgaz alımında, “K” faktörünün iptalini gerektirecek şartların tahakkuk etmesine rağmen ilave süre vermek yoluyla “K” faktörüne tabi gaz alımını sürdürdüğü, bu yolla 120.714.660,49.- ABD Dolar kamu zararına sebebiyet vererek Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma suçunu işlediği ileri sürülerek TCK’nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme

aa- “K” Katsayısının Ortaya Çıkışı ve Ek Mektup

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Recai Kutan’ın şahitliğinde RAO- Gazprom, BOTAŞ ve Gama Endüstri A.Ş. arasında imzalanan tarihsiz görüşme tutanağı ile Turusgaz ile BOTAŞ arasında yıllık 6 milyar metreküplük miktara ilave olarak alınacak doğalgaz miktarlarının belirlenmesinde Bulgar-Türk sınırında teslim edilecek olan doğalgazın bütün rizikolarını içerecek ve her 1000 metreküp doğalgaz miktarı için ABD doları cinsinden belirlenecek bir bedelin ödenmesi öngörülmüş, bedel daha sonra “K” katsayısı olarak adlandırılmıştır.

Görüşme tutanağında yıllık gaz alım miktarlarına göre her 1000 metreküp gaz için ödenecek tutar belirtilmiştir. Yine bu belgede bu prensiplerle ilgili olarak *“Türk Hükümetinin 397 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamesi değiştirilene veya 397 nolu kararnameyle ilgili herhangi bir hukuki karar yürürlüğe girene kadar, geçerli olacaktır.”* kuralı yer almaktadır.

“K” katsayısı ile ilgili düzenleme yapan ikinci metin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer’in şahitliğinde 18.2.1998 tarihinde imzalanan Ek Mektup’tur.

Ek Mektup’ta *“Taraflar ayrıca Karar no 397’de bir değişiklik yapılması veya yeni bir düzenleme yapılması halinde yukarıda adı geçen Anlaşmanın 6. ve 9. bölümlerine uygun olarak hareket etme, her iki durumda da yeniliklerin içerik ve özelliğine bağlı olarak Turusgaz’a bağımsız olarak doğalgaz ithal etme ve/veya Türkiye’deki müşterilerine dağıtım ve/veya satış yapma hakkı vererek anlaşmaya varmışlardır. Taraflar bu sözleşmede gerekli olabilecek değişiklikleri yapacak ve temel anlaşmaları Karar No 397’deki değişikliklerin yayınlanmasından veya yeni bir düzenlemenin yapılmasından sonraki 365. günün sonuna kadar imzalayacaktır ...”* kuralına yer verilmiştir.

Bu maddede geçen *“397 nolu Karar”* 2.1.1990 tarihli ve 397 sayılı *“Doğal Gazın Kullanımı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyi, “yukarıda adı geçen anlaşma”* 18.2.1998 tarihinde Turusgaz ve BOTAŞ arasında imzalanan *“Doğalgaz Alım ve Satımı konusundaki Sözleşme”*yi ifade etmektedir.

bb- 4646 Sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu

18 Nisan 2001 günlü Doğalgaz Piyasası Kanunu 2 Mayıs 2001 günlü, 24390 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın *“kapsam”* başlığını taşıyan 2. maddesinde; Yasa’nın doğal gazın ithali, iletimi, dağıtımı, depolanması, pazarlanması,

ticareti ve ihracatı ile bu faaliyetlere ilişkin tüm gerçek ve tüzel kişilerin hak ve yükümlülüklerini kapsadığı ifade edilmektedir.

Yasa'nın 13. maddesinin (c) fıkrası ile 2.1.1990 günlü, 397 sayılı Doğal Gazın Kullanımı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Anılan Yasa'nın 4. maddesinde de "*ithalat, üretim, iletim, doğalgaz depolanması, toptan satış, ihraç ve doğalgazın şehir içi dağıtımı*" faaliyetlerinde bulunacak tüzel kişilerin lisans almaları zorunlu kılınmış; Geçici 1. maddesinde, hazırlık döneminin Yasa'nın yayımını izleyen 12 aylık dönem olduğu Bakanlar Kurulunun bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere 6 aya kadar uzatabileceği belirtilmiştir.

2 Mayıs 2002 günlü, 24743 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 24 Nisan 2002 günlü, 20023/3983 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hazırlık dönemi, 2.5.2002 tarihinden itibaren 6 ay süre ile uzatılmış, böylece 4646 sayılı Yasa gereği öngörülen hazırlık dönemi 2.5.2001 ilâ 2.11.2002 tarihleri arasındaki dönem olarak belirlenmiştir.

Ayrıca Geçici 1. madde ile hazırlık dönemi sonuna kadar doğalgaz piyasa faaliyetleri yapmak isteyen hiçbir şirkete bu kanuna göre lisans ve sertifika verilemeyeceği kuralı getirilmiştir.

cc- Tanık Anlatımları

Gökhan Bildacı 16.3.2005 günlü oturumda, Turusgaz'a Türkiye'de gaz dağıtımına olanak verecek düzenleme yapılmadan "K" katsayısının kaldırılamayacağını;

Fuat Celepçi 16.3.2005 günlü oturumda, Rus tarafının Avrupa piyasasında olduğu gibi Türkiye'de de doğrudan satıcı olmak istediğini, Turusgaz'ın bu amaçla kurulduğunu, "K" katsayısını yorumlamakta güçlük çektiğini;

Gökhan Yardım 18.4.2006 günlü oturumda, "K" katsayısının Recai Kutan döneminde imzalandığını ve kaldırılmasının 397 sayılı KHK'de değişiklik yapılması ya da Turusgaz'a Türkiye'de doğalgaz dağıtımına imkân veren düzenleme yapılmasıyla mümkün olabileceğini, bunun da BOTAŞ'ın gaz ithal tekeline son vermek olduğunu, al ya da öde koşullu anlaşmalarda alınmayan gaz için ödenen paranın hiçbir zaman kaybolmayacağını ve kontrat süresince bu gazı almanın mümkün olduğunu, (K) katsayısı adı altında TURUSGAZ'a yapılan ödemelerin hangi hizmetler karşılığında yapıldığını bilmediğini, sanık Mustafa Cumhur Ersümer'e fiyat revizyonu istediklerine dair bir bilgi notu hazırlayıp gönderdiğini ancak bir yanıt alamadığını;

Ayşe İnkaya 18.4.2006 günlü oturumda, Rusların ilave gazı verebilmek için Ukrayna'da kompresör istasyonu kurduklarını ve "K" katsayısı adı altında yapılan ödemelerin bu yatırımın karşılığı olduğunu;

Nevzat Arseven 18.4.2006 günlü oturumda, "K" faktörünün Rus tarafının devletten devlete gaz satmaktan vazgeçmesinin sonucu olduğunu ve Recai Kutan döneminde gündeme geldiğini, Rus tarafının asıl amacının iç piyasada dağıtımdan pay almak olduğunu, Rus tarafının Türkiye'ye gaz verebilmek için Ukrayna ve Romanya'da tesisler yaptığını, "K" katsayısı ile yapılan ödemelerin bu yatırımın finansmanını sağladığını;

Arif Bilal Uzuner 2.6.2006 günlü oturumda, Turusgaz'ın Rusya Federasyonunun ısrarı üzerine kurulduğunu, Recai Kutan'ın Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanı olduğu dönemde imzalanan protokol gereğince Rusya Federasyonundan doğalgaz alımında aracı

firma kurulmasının kabul edildiğini, Turusgaz'ın kurulmasından önce aracı firma fikrinin oluştuğunu, yapılan pazarlıklar sonucunda hukuki yapının oluşturulduğunu, Turusgaz'ın batı hattından ulaştırılan doğalgaz için yapmış olduğu bir tesisin olmadığını, ancak Gazprom'un ilave doğalgazı ulaştırabilmek için yeni yatırımlar yaptığını, "K" katsayısı konusunda Turusgaz'ın verdiği özel bir hizmet olmadığını, sadece aracılık hizmeti olarak "K" katsayısı ile ifade edilen bedelin kendilerine ödendiğini, BOTAŞ'ın doğalgazı sınırda teslim aldığı;

Reha Gülümser 2.6.2006 günlü oturumda, ilk anlaşma ile ek mektupta yer alan fiyat formüllerinin aynı olduğunu, tek farkın ek mektuptaki "K" faktörü olduğunu;

Erol Üçer 2.6.2006 günlü oturumda, "K" faktörünün Rus tarafının devletten devlete gaz satmaktan vazgeçmesinin sonucu olduğunu ve Recai KUTAN döneminde gündeme geldiğini, Rus tarafının asıl amacının iç piyasada dağıtımdan pay almak olduğunu, Rus tarafının Türkiye'ye gaz verebilmek için Ukrayna ve Romanya'da tesisler yaptığını, "K" katsayısı ile yapılan ödemelerin bu yatırımın finansmanını sağladığını;

beyan etmişlerdir.

dd- Kabul ve Varılan Sonuç

III. Fiyat Revizyonu görüşmelerinin, BOTAŞ tarafından 21.07.2000 tarihinde; 18 Eylül 1984 tarihli Gazexport sözleşmesi kapsamında GAZEXPORT'a, 18 Şubat 1998 tarihli Turusgaz sözleşmesi için de Turusgaz'a iki ayrı yazı yazılarak, 01.04.2000 tarihinden geçerli olmak üzere fiyat revizyon talebinde bulunulmasıyla başladığı anlaşılmıştır.

Tarafların, fiyat revizyon görüşmelerini 26.08.2002 tarihinde sonuçlandırarak bir protokol düzenledikleri, buna göre, 01.09.2002–01.01.2005 tarihleri arasında geçerli olacak şekilde mevcut formülün aynen muhafaza edilerek, formül değerinden 3 USD/1000 m³ düşülerek, TURUSGAZ kontratı için de aynı bedelin dikkate alındığı fiyata "K" faktörünün eklenmesi suretiyle yeni fiyat üzerinde mutabakat sağlandığı ve "K" faktörünün de 1000 m³ başına 10 Dolardan 4 Dolara indirildiği görülmüştür.

Ek mektupta Turusgaz'a bağımsız olarak doğalgaz ithal etme ve/veya Türkiye'deki müşterilere dağıtım ve/veya satış yapma hakkının verilmesi kabul edilmiştir. Bunu yapmak için tarafların 397 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlükten kaldırılarak yeni bir düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 365 günlük süre içerisinde sözleşme imzalanması öngörülmüştür. Yine Ek Mektupta "K" katsayısının sözleşmeye göre 1000 metreküp doğal gaz için ödenecek sabit bir değer olduğu belirtilmektedir.

Öte yandan; 4646 sayılı Yasa'nın Geçici 1. maddesinde;

"Geçici Madde 1– Hazırlık dönemi, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren on iki aylık süreyi ifade eder. Bakanlar Kurulu bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere altı aya kadar uzatabilir.

Hazırlık dönemi kapsamında;

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel alınmış kanuni bir hak, belge, izin veya yetkilendirmeye müsteniden yapılmakta olan doğal gaz piyasa faaliyeti, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en fazla yirmidört ay daha devam edebilir. Anılan faaliyetlerin bu süreden sonra devamı, bu Kanuna göre alınacak izne bağlıdır.

Yapılmakta olan doğal gaz piyasa faaliyetlerinin bu Kanunun hükümleri dairesinde devamına izin verilebilmesi için;

a) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yirmi ay içinde Kuruma müracaat edilmesi,

b) Doğal gaz piyasa faaliyetinde bulunan tüzel kişinin, söz konusu faaliyeti yapmaktan men edilmemiş olması,

Şarttır.

Hazırlık dönemi içerisinde şehirlerde doğal gaz dağıtım yetkisi alacak şirketin ihale suretiyle seçimi, seçilen şirketin izin alınmak üzere Bakanlar Kuruluna sunulması, izin verme sözleşmesinin Bakanlık ile imzalanma prosedürü ve benzer işlemler Bakanlık tarafından hazırlanacak tebliğe göre yapılır. Bakanlık bu konuda BOTAŞ Genel Müdürlüğünü söz konusu işlerin yürütülmesi için görevlendirir. Bakanlık ile izin verilen şirket arasında imzalanacak izin verme sözleşmesi Bakanlar Kurulu onayı ile yürürlüğe girer ve hazırlık döneminin sonunda, Kurum tarafından hazırlanacak mevzuat hükümlerine uymadığı takdirde, Kurul sözleşmeyi mevzuata uygun hale getirebilmek için gerekli değişikliği yaparak dağıtım lisansına dönüştürür. İzin verme sözleşmesi imzalayan dağıtım şirketi bu değişikliğe itiraz edemez.

Hazırlık dönemi sonuna kadar doğal gaz piyasa faaliyetleri yapmak isteyen hiç bir şirkete bu Kanuna göre lisans veya sertifika verilmez.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, hazırlık dönemi içerisinde Kanunun uygulanmasına yönelik uyuşmazlıkların halinde veya tereddütlerin giderilmesinde Bakanlık yetkili ve görevlidir.”

denilmiştir.

Buna göre, 4646 sayılı Yasa gereği hazırlık dönemi olarak belirlenen 2.5.2001 ilâ 2.11.2002 tarihleri arasındaki dönemde doğalgaz piyasa faaliyetleri yapmak isteyen hiçbir şirkete Türkiye'deki tüketicilere doğrudan doğalgaz satışına ilişkin lisans ve sertifika verilemeyecektir. Kaldı ki, revizyon görüşmelerinin gerçekleştiği 21.7.2000/26.8.2002 döneminde 18.2.1998 günlü Ek Mektup'ta verilmesi öngörülen satış ve dağıtım lisansları da verilmemiştir.

Tanıklar Gökhan Bildacı ve Gökhan Yardım beyanlarında “K” katsayısının iptali koşullarının oluşmadığını ifade etmişlerdir.

Diğer yandan, fiyat revizyonu görüşmelerinin BOTAŞ ve Turusgaz arasında, mevcut doğalgaz alım anlaşmasının fiyata ilişkin unsurlarının yeniden belirlenmesine yönelik olduğu, iddia konusunun herhangi bir ihaleye dayanmadığı, görüşme ya da sözleşmelerde Bakan'ın imzasının bulunmadığı anlaşılmıştır.

Taraflar arasında imzalanan ticari sözleşmenin özel hukuk kuralları ve pazarlık güçlerine göre, paket üzerinde belirli bir uzlaşmaya varılarak değiştirilmesinin söz konusu olduğu, tarafların anlaşma sağlayamaması halinde tahkime gidilebileceği, bunların ise hukuki uyuşmazlığın konusunu oluşturabileceği dikkate alınarak, 26.8.2002 günlü Protokole bağlı olarak belirlenen “K” katsayısına bağlı olarak yapılan ödemelerde hukuka aykırı bir durum olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak, sanık hakkında yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığından beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

4- 7,5 milyar metreküplük Turusgaz Anlaşmasının 9/e maddesine aykırı olarak, BOTAŞ'ın fiyat revizyonu talep tarihinin Temmuz 2000 olmasına rağmen yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek geriye dönük alacaktan vazgeçmek suretiyle Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a- İddia

III. Fiyat revizyonu sonucunda tespit edilen fiyatın, revizyon talep tarihi olan 20.7.2000 tarihi yerine 1.9.2002 tarihinden geçerli kabul edilerek 58.266.606 ABD Dolar alacaktan vazgeçildiği bu nedenle **Zeki Çakan**'ın Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmaya suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalar ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, "7,5 milyar m³'lük Turusgaz anlaşmasında retroaktivite hükmü (Madde 9-e bendi) açık bir biçimde düzenlenmiş bulunmasına, Botaş'ın bu fiyat revizyonu için talep tarihi Temmuz 2000 olmasına rağmen, revizyon görüşmeleri sonucunda tarafların mutabık kaldığı yeni fiyatın Eylül 2002 tarihinden geçerli kabul edilerek, o tarihten itibaren uygulanmış olması nedeniyle geriye dönük olarak 58.266.606 Dolar tutarında bir alacaktan vazgeçilmesi" denilmiştir.

Sanık müdafii esas hakkındaki savunmasında, III. fiyat revizyonunun fiyat ve miktar indirimlerini kapsamaması nedeniyle anlaşmanın 17. maddesi kapsamında olduğunu, revizyon sonucunda elde edilen yeni fiyatın geriye yönelik olarak uygulanmamasının suç oluşturmadığını beyan etmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğünün, 21.7.2000 günlü, 18214 sayılı yazısında; revizyon talebinin 18.2.1998 tarihli BOTAŞ-Turusgaz Anlaşmasının 9. maddesine dayandırıldığı,

BOTAŞ tarafından Turusgaz'a yazılan ve revizyon talebinin yinelenmesine ilişkin 14.9.2000 günlü ve 22036 sayılı, 22.12.2000 günlü ve 29846 sayılı, 28.2.2001 günlü ve 5064 sayılı, 7.6.2001 günlü ve 14263 sayılı, 28.6.2001 günlü ve 16230 sayılı revizyon talebinin yinelenmesine ilişkin yazılarının da Anlaşmanın 9. maddesiyle ilişkilendirildiği,

2.10.2001 günlü, 24570 sayılı BOTAŞ'ın Turusgaz'a gönderdiği yazı içeriğinden Anlaşmanın 17. maddesindeki zorluk şartına dayanılarak yıllık ve dönemsel (yaz-kış) alım miktarlarının düşürülmesinin talep edildiği, 10.12.2001 günlü ve 31498 sayılı yazıyla BOTAŞ'ın Anlaşmanın 9. maddesi kapsamındaki revizyon talebinin yinelenildiği, anlaşılmıştır.

Öte yandan, BOTAŞ'ın 22.8.2002 tarihinde Turusgaz'a göndermiş olduğu 0070957191472 numaralı faks mesajında "K" katsayısının değerinin düşürülmesine ilişkin taleplerin yer aldığı,

Revizyon görüşmelerini sonuçlandıran 26.8.2002 günlü protokolün ikinci sayfasının ilk paragrafından BOTAŞ-Turusgaz anlaşmasının 9. maddesine dayanılarak revizyon görüşmelerinin başlatıldığının belirtildiği, bir sonraki paragrafta da yeni fiyatı oluşturan formülün belirlendiği,

görülmüştür.

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, revizyon görüşme istemlerinin ve görüşmelerin temel dayanağının BOTAŞ-Turusgaz Anlaşmasının 9. maddesi olduğu anlaşılmıştır.

Anlaşmanın 9/E maddesinde, *“Bu madde çerçevesinde anlaşmaya varıldıktan sonra yeni sözleşme fiyatı bir tarafın diğerine bu tür revizyonla ilgili bildirim tarihinden itibaren geriye yönelik olarak geçerli olur.”*denilmiştir.

Ancak, fiyat revizyonu sürecinde, anlaşmanın 9/1 maddesi gereği revizyon dışında tutulması öngörülen “K” katsayısının da revizyon görüşmelerine konu edildiği ve sonuçta değiştirildiği anlaşılmıştır.

Öte yandan anlaşmanın 17. maddesinde, görüşme sürecinde BOTAŞ tarafından anlaşmanın, taraflardan birinin sözleşmenin şart ve yükümlülüklerini yerine getirmede güçlük çekmesi halinde koşulların yenilenmesini istemeyi düzenleyen 17. maddesi gereğince asgari alım miktarlarının değiştirilmesinin de gündeme getirildiği ve asgari alım miktarlarında da değişiklik yapıldığı görülmüştür.

Anlaşmanın *“Zorluk”* başlığını taşıyan 17. maddesinde; *“Bu sözleşme süresince herhangi bir zamanda iş alanında, mali alanda, teknik ya da ticari koşullarda, doğalgaz teslimatlarına etki edecek derecede büyük bir değişiklik yaşandığı ve dolayısıyla bu her iki taraftan birinde bu sözleşmenin şart ve yükümlülüklerini yerine getirmede zorluk yarattığı takdirde zorluk çeken taraf, diğer tarafa bir araya gelmek ve söz konusu değişen durumlar doğrultusunda bu sözleşmedeki şart ve yükümlülüklerini yenilemek istediğini yazılı olarak bildirebilir.*

Böyle bir uyarı verildikten sonra 30 gün içerisinde taraflar ortaklaşa kararlaştırdıkları bir yerde (eğer var ise) uygun görülen konuları tartışmak ve de zorluklara neden olan sebepleri her iki tarafa da eşit fayda sağlayacak şekilde hafifletmeye çalışmak için bir araya gelirler.

*Bu madde, taraflar ortak karar değiştirmedikleri sürece tarafların sözleşme doğrultusundaki hiçbir hak ve yükümlülüğünü değiştirmez.”*denilmiştir.

Sözleşmenin 9/e ve 17. maddesi birlikte değerlendirildiğinde, tarafların sözleşmenin şart ve yükümlülüklerinde değişiklik yapma yetkilerinin yürürlüğe giriş tarihini de kapsadığı açıktır.

İddia konusu III. fiyat revizyonu sonucunda, doğalgaz birim fiyatının yeniden belirlendiği, asgari alım taahhütlerinin ve “K” katsayısının da değiştirildiği tesbit edilmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğünden Turusgaz ile yapılan III. fiyat revizyonu görüşmelerinde al ya da öde cezasının sildirilip sildirilmediğinin, alım garantisi verilen doğalgaz miktarında indirim gidilip gidilmediğinin sorulması üzerine, 6.3.2006 günlü, 5111 sayılı yazı ile, fiyat indirim talebinin bir paket olarak değerlendirildiği belirtilmiştir.

BOTAŞ adına anlaşmanın 9/e ve 17. maddeleri uyarınca yapılan revizyon görüşmelerine katılan ve tanık olarak ifadeleri alınan Gökhan Bildacı, Nuran Şatana ve Fuat Celepçi tarafların tek bir konuda değil, belirli bir paket üzerinde yaptıkları görüşmeler sonucu miktar ve fiyat indirimlerinin yapıldığını, “K” faktörünün düşürüldüğünü, gaz basıncında lehe değişiklik yapılması gibi konularda karşılıklı yapılan görüşmeler sonucunda uzlaşma sağlandığını, bu nedenle fiyat indirimlerinin bildirim tarihine çekilemediğini beyan etmişlerdir.

Buna göre, tarihin önceden başlatılmasının mücerret bir iddia olarak değil, karşılıklı görüşmeler sonucu alınan tavizlerin karşılığı olduğunun kabulü ile suç kastının varlığının belirlenmesi gerekir.

Özel hukuk hükümlerine tabi olan sözleşmelerle ilgili revizyon görüşmelerinde bir takım çıkarlar gözetilerek tavizler verilmesi ve buna göre uzlaşmaya varılmasında ceza hukuku bakımından hukuka aykırı bir durum bulunmamaktadır. Somut olayda görüşmelerin bir paket halinde yapıldığı, sadece 9. madde gereğince fiyat indirimlerinin bildirim tarihine çekilmediği, aynı zamanda 17. maddenin de işletilerek gaz alım miktarı ve “K” faktöründe lehe değişiklik yapılarak Ülke çıkarlarının korunduğu, nitekim uzlaşılan paket sonucunda BOTAŞ’ın fiyat ve miktar indirimini sağladığı, tanık Hilmi Güler’in ifadesine göre de bu revizyondan kamu zararının doğmadığı anlaşılmalıdır. Sanık Zeki ÇAKAN’a atfedilmesi olanaklı hukuka aykırı bir fiilin bulunmadığı ve bu nedenle yüklenen suçun unsurları oluşmadığından beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

5- III. fiyat revizyonu sürecinde Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının iptali koşulları olduğu halde iptal etmeyerek görev ve yetkisini kötüye kullanmak

a- İddia

III. Fiyat revizyonu sürecinde Mavi Akım Anlaşmasının iptal koşulları oluşmasına rağmen ilave süre verilmesi ve geçici ve yetersiz fiyat ve miktar indirimleri alınması nedeniyle sanık **Zeki Çakan**’ın görevi kötüye kullanma suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis Soruşturma Komisyonu Raporunda, *“Ayrıca, fiyat revizyon görüşmeleri sürecinin değiştirilerek, miktar indirimleri elde edilmesi sürecine dönüştürülmesine karşılık, Mavi Akım Gaz Alım Anlaşmasının iptali koşulları olduğu halde Anlaşmayı iptal etmeyerek ya da anlaşma dönemi boyunca geçerli kontrat alım miktarı indirimi temin etmek yerine, ilave süre verilerek kontrata yeniden geçerlilik koşullarının sağlanması, buna mukabil 2,5 yıldan daha kısa süren geçici ve yetersiz fiyat ve miktar indirimlerinin alınması suretiyle, 2004 yılında da, Haziran 2004 itibarı ile doğal gaz alımlarından yaklaşık 1 milyar m³ miktarında al ya da öde koşullarının olduğu dikkate alındığında, ülke ve kurumu büyük tutarlı ödemelerle karşı karşıya bırakacak risklerin yaratılmasına neden olacak şekilde kurum lehine son derece elverişli koşulların, sadece fiilen gerçekleşmiş al ya da öde yükümlülüklerinden kurtulmak amacıyla kullanılması”* denilmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer ve Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı Rem Viyakhirev arasında 29 Ağustos 1997 tarihinde Ankara’da, Rus doğal gazının Karadeniz üzerinden Türkiye’ye nakline ilişkin bir “İşbirliği Anlaşması” imzalanmıştır.

15 Aralık 1997 tarihinde, Ankara’da “Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyeti’ne Sevkiyatına İlişkin Anlaşma” imzalanmıştır. Anlaşmayı Türkiye Cumhuriyeti adına dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mustafa Cumhur Ersümer, Rusya Federasyonu adına Başbakan Viktor Çernomirdin ile Enerji ve Yakıt Bakanı S. Kriyenko imzalamıştır. Bu anlaşmanın onaylanması, 4.4.1998 günlü, 23307 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1.4.1998 günlü, 4357 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Rus Doğalgazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyetine sevkiyatına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna İlişkin Kanun ile uygun bulunmuştur.

Anlaşmanın 2. maddesinde, *“Rusya Federasyonu’ndan Türkiye’ye Karadeniz altından döşenecek boru hattı ile ilave 16 milyar metreküp gaz teslimatının teknik, ticari,*

idari ve uygulama koşulları, işbu Anlaşma ve 29 Ağustos 1997 tarihli Rus doğal gazının Karadeniz altından Türkiye'ye teslimatına ilişkin İşbirliği Anlaşması çerçevesinde, 'BOTAŞ' ve 'VEP Gazexport-RAO Gazprom' arasında imzalanan alım satım kontratı ile belirlenecektir." kuralı yer almaktadır.

Anlaşmada yer alan bu kural uyarınca 15 Aralık 1997 tarihinde BOTAŞ ve VEP Gazexport-RAO Gazprom arasında doğalgaz alım satım kontratı imzalanmıştır.

Anayasa'nın "Milletlerarası antlaşmaları uygun bulma" başlığını taşıyan 90. maddesinin birinci fıkrasında, "...andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır" denilmiştir.

15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan milletlerarası anlaşmanın onaylanması Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunmuştur.

244 sayılı "Milletlerarası Andlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü ve Yayınlanması İle Bazı Andlaşmaların Yapılması İçin Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanun"un milletlerarası tasarrufları düzenleyen 3. maddesine göre, milletlerarası andlaşmaların onaylanması, bunlara katılma, bunların feshini ihbar etmemek suretiyle yürürlük süresini uzatma, Türkiye Cumhuriyeti'ni bağlayan bir milletlerarası andlaşmanın belli hükümlerinin yürürlüğe konulması için gerekli bildirimleri yapma, milletlerarası andlaşmaların uygulama alanının değiştiğini tespit etme, bunların hükümlerinin uygulanmasını durdurma ve bunları sona erdirmenin Bakanlar Kurulu kararnamesiyle mümkün olduğu kurala bağlanmıştır.

İddia konusu 15.12.1997 günlü "Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyeti'ne Sevkiyatına İlişkin Anlaşma"nın onaylanmasının, 4.4.1998 günlü, 23307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1.4.1998 günlü, 4357 sayılı Yasa ile uygun bulunduğu, 244 sayılı Yasa'nın 3. maddesi hükmüne göre bu anlaşmanın hükümlerinin uygulanmasının durdurulmasına ilişkin yetkinin Bakanlar Kurulu'nda olduğu anlaşılmıştır.

Bu nedenle, olayda sanığın kişisel sorumluluğu gerektiren eylemine ilişkin bir kanıt bulunmadığı gibi, Bakanlar Kuruluna ait bulunan bir yetkinin kullanılmamasında da şahsi sorumluluğu olamayacağından iddianın hukuki dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmakla, sanık hakkında yüklenen suçtan beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

6- 10.12.1996 tarihli doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülünün 18.2.1998 tarihli ek mektupla değiştirilip kamu zararına sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a-İddia

BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında 18.02.1998 tarihinde bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım anlaşmasının ayrılmaz parçası ya da mütemmimi mahiyetinde aynı tarihte Ek Mektup (side letter) imzalanarak, ilk anlaşma olan 10.12.1996 günlü anlaşmadaki fiyat formülünün değiştirilmesi suretiyle 257.895.848 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi nedeniyle sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmaya suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, "BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında 18.02.1998 tarihinde bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım anlaşmasının ayrılmaz parçası ya da mütemmimi mahiyetinde aynı tarihte bir side letter imzalanarak, ilk anlaşma

olan 10.12.1996 tarihli anlaşmadaki fiyat formülünün bu side letter ile değiştirilmesi suretiyle 257.895.848 ABD Doları ülke ve kurum zararına sebebiyet verilmesi nedeniyle sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırma suçunu işlediği" ileri sürülmüştür.

BOTAŞ Yönetim Kurulunun 20.12.1997 günlü, 601/5 sayılı kararı ile "Turusgaz ile BOTAŞ arasında doğalgaz alımına ilişkin sözleşme görüşmeleri yapılması, görüşmeler sonucunda Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmak üzere sözleşme imzalanması için Genel Müdürlüğün yetkili kılınmasına";

18.2.1998 tarihinde de Turusgaz ve BOTAŞ arasında Ek Mektubun imzalandığı, Ek mektupta yer alan hususların uygulanmasına yönelik olarak BOTAŞ Yönetim Kurulu'nun 4.3.1998 günlü, 645/8 sayılı kararı ile "... Side Letter'in onaylanmasına ve yürütümünü hususunda Genel Müdürlüğün yetkili kılınmasına" ;

karar verildiği, sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in bu belgeyi şahit sıfatıyla imzaladığı görülmüştür.

Tanıklardan;

Gökhan Yardım 18.4.2006 günlü oturumda, BOTAŞ'ın imzaladığı kontratlarda hazır bulunan Cumhurbaşkanı ya da bakanların imzasının bulunmasının gelenek olduğunu, Ek Mektupta Mustafa Cumhur Ersümer'in imzasının bulunmasında bu nedenle bir beis görmediğini, Rusların isteği üzerine imzaladığı konusunda söylenti duyduğunu ama bu konuda emin olmadığını, Batı hattından aracısız gaz almaya Rusların izin vermemesi nedeniyle TURUSGAZ aracılığı ile Ruslardan doğalgaz alımı yapıldığını, doğalgaz fiyat formülünde FO1 değerinin değil, FO0 değerinin olduğunu, FO1'in bir göz yanılmasından ibaret olduğunu;

Ayşe İnkaya 18.4.2006 günlü oturumda, 1996 yılında iki anlaşma olduğunu, birincisinin TURUSGAZ-GAZEXPORT, ikincisinin TURUSGAZ-BOTAŞ arasında olduğunu, ancak Turusgaz'ın kuruluşunun tamamlanmadığını, 1998 yılının Ocak ayında kuruluşunun tamamlandığını, Ek Mektuptaki formülün doğru olduğunu, bütün dünyada da bunun kullanıldığını, Turusgaz'ın Rus tarafının sınırda satıcı olmak istememesi üzerine kurulduğunu, aksi takdirde Rus tarafının ilave gaz vermeyeceğini, 1996 tarihli anlaşmayı o zamanki BOTAŞ Genel Müdürünün Turusgaz adına imzaladığını;

Nevzat Arseven 18.4.2006 günlü oturumda, doğalgaz fiyat formülünde yazım hatası olduğunu ve ek mektupla doğru formülün konulduğunu;

Reha Gülümser 2.6.2006 günlü oturumda, Turusgaz ile Gazexport'un müstakbel ortakları arasında 10 Aralık 1996 tarihinde imzalanan anlaşmanın son maddesinde, sözleşmenin Turusgaz'ın kurucu ortakları arasında imzalandığının ve Turusgaz kurulduktan sonra yeniden imzalanacağını belirtildiğini, kontratın mütemmim cüzü protokolde de sözleşmenin yürürlüğe girmesi için belli koşulların yerine getirilmesinin hüküm altına alındığını, bu koşullardan birinin Turusgaz'ın resmen kurulup tescil işlemlerinin tamamlanması, diğerinin Turusgaz ile BOTAŞ arasında gaz alım anlaşmasının yapılması olduğunu; bu şartlar gereğince Turusgaz'ın 12 Ocak 1998'de kurulduğunu, Turusgaz'ın Rusya Federasyonu'nun isteği üzerine kurulduğunu, fiyat formülündeki FO1'in maddi hata olduğunu, formülde FO0 değerinin olması gerektiğini;

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

Erol Üçer 2.6.2006 günlü oturumda, doğalgaz fiyat formülünde yazım hatası olduğunu ve ek mektupla doğru formülün konulduğunu;

Hilmi Güler 19.9.2006 günlü oturumda, 10.12.1996 tarihli anlaşmada yer alan F01 li formülün Sıde- letter ile 18.2.1998 tarihli anlaşmada yapılan değişiklikle F0o lı formül olarak değiştirilmesinin doğru olduğunu, yanlış olan formülün düzeltildiğini; beyan etmişlerdir.

18.2.1998 tarihinde Turusgaz ile Botaş arasında imzalan sözleşme esas itibarıyla ön sözleşmeyi içermekte, ancak fiyat formülü yer almamakta, formül aynı tarihte Turusgaz ile BOTAŞ arasında imzalanan ve sanığın da tanık sıfatıyla imzasını içeren ve sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak ifade edilen 18.2.1998 tarihli Turusgaz ile Botaş arasında imzalanan Ek mektupta doğal gaz fiyatının hesaplanmasında kullanılan formülde F0o değeri yer almaktadır. Bundan anlaşılacağı üzere F01'li fiyat formülü, Ek mektupla F0o'lı hale getirilmiştir

3.2.2005 günlü duruşmanın 14 nolu ara kararı uyarınca; 18.2.1998 günlü ek mektup ile değiştirilen doğalgaz fiyat formülüne göre hesaplanan doğalgaz birim fiyatının ve bu formül esas alınarak yapılan ödeme miktarı ile ek mektup imzalanmadan önce yürürlükte olan formül esas alındığında oluşacak doğalgaz birim fiyatı ve buna göre ödeme miktarının ne olacağını yıllar itibarıyla bildirilmesi BOTAŞ Genel Müdürlüğünden istenilmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü 3.3.2005 günlü, 145 sayılı yazısı ile ek mektup öncesi ve sonrasına göre 1000 metreküp için hesaplanan doğalgaz fiyatları aşağıdaki gibi bildirilmiştir:

YILLAR	EK MEKTUP ÖNCESİ FİYAT(ABD Doları/1000m ³) (A)	EK MEKTUP SONRASI FİYAT(ABD Doları/1000m ³) (B)	FARK(B-A)
1998	83,100	82,990	-0,11
1999	80,640	77,630	-3,01
2000	113,380	133,850	20,47
2001	113,240	133,570	20,33
2002	101,900	114,290	12,39

Tabloda yer alan fiyatlar ek mektubun imzalanmasından III. Fiyat Revizyonunun yürürlüğe girdiği 2002 yılı Eylül ayına kadar geçerli olan fiyatları ifade etmektedir. Formül değişikliğinin 1999 yılı sonuna kadar bir fiyat avantajı sağladığı, 1999 yılından sonra ise eski formüle göre dezavantajlı bir fiyatı ifade ettiği görülmüştür. Ek mektubun imzalanmasıyla geçerli olan yeni fiyat formülünde yer alan F0o lı parametrede ağır fuel-oil fiyatı, F01 li parametrede ise hafif fuel-oil fiyatı esas alınmaktadır. Bu parametrelerden hangisinin lehe ya da aleyhe sonuç doğuracağı hususunun önceden bilinemeyeceği, petrol fiyatının seyrine göre formülün değişik doğal gaz fiyatları verdiği tespit edilmiştir.

Olayla ilgili tanıklıklarına başvurulmuş; Nevzat Arseven, Gökhan Yardım, Ayşe İnkaya, Reha Gülümser, Erol Üçer ve Hilmi Güler, Ek mektupla değiştirilen formülün dünyada uygulanan doğru ve geçerli formül olduğunu beyan etmişlerdir.

Ayrıca, fiyat formülü değişikliğiyle ilgili olarak katılan vekilleri de dâhil olmak üzere davanın taraflarının tümü, değişikliğin olağan olarak uygulanan doğalgaz fiyat hesaplama formülünün uygulanması niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir.

Bu nedenlerle, 18.2.1998 tarihinde tarafları Turusgaz ve BOTAŞ olan Ek Mektubu imzalamaya BOTAŞ yönetim kurulunca genel müdürlük yetkili kılındığından ve sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in şahit sıfatıyla imzalamasının belgenin geçerliliğine etkisi bulunmadığı, ek mektubun içeriğine ilişkin sanığın herhangi bir emir ya da talimatının da bulunmadığı, kaldı ki değiştirilen fiyat formülünün tanık beyanlarında da belirtildiği gibi doğalgaz alım satım anlaşmalarında uygulanan doğru ve geçerli formül olduğu, ayrıca BOTAŞ'ın tüm doğalgaz ödemelerini FO0'lı formül esas alınarak düzenlenen faturalar üzerinden yaptığı anlaşıldığından sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

7- Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl için imzalanan gaz alım anlaşması süresinin ek mektupla 23 yıla çıkarıp Turusgaz şirketine menfaat sağlayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a. İddia

BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında 18.02.1998 tarihinde bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım sözleşmesinin süresinin damga vergisinden kaçınmak amacı ile bu sözleşmenin ayrılmaz parçası mahiyetindeki ek mektup ile 23 yıla çıkarılarak Turusgaz A.Ş.'ye çıkar sağlanmasına sebebiyet verilmesi nedeniyle sanık **Mustafa Cumhur Ersümer'in** devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmaya suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b- 18.2.1998 Günlü Anlaşmanın 23 Yıla Çıkarılması Süreci

—BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında 18.02.1998 tarihinde bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım sözleşmesinin 19.2 maddesinde, *“İşbu sözleşme, 1 Ocak 1999 tarihine kadar yürürlükte kalacak ve taraflardan biri diğerine en az üç ay öncesinden yazılı bildirimde bulunmadığı sürece, aynı hüküm ve koşullar ile bir diğer yıl için otomatikman yenilenmiş olacaktır...”* kuralı yer almaktadır.

—Anlaşmanın 2. maddesine göre 1998 yılı için yıllık sözleşme miktarı 2 milyar metreküptür.

—18.2.1998 tarihinde Turusgaz ve BOTAŞ arasında Ek Mektup imzalanmıştır. Bu belgeyi sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER tanık sıfatıyla imzalamıştır.

—Mektubun sonunda, *“sözleşmenin bütünleyici bir nitelik taşıdığı”* ifade edilmiştir.

—Ek mektupta, *“Bu sözleşme bir yıllık dönem için imzalanmış olmasına rağmen, taraflar bu kontratın her yıl, yıllık sözleşme miktarları dışında, bu kontrattaki aynı koşullarla otomatik olarak bir yıl daha uzaması hususunda anlaşmaya varmıştır ve taraflar bu zamana kadar açıkça ve geri dönüşü olmayacak şekilde arka arkaya gelen her bir yılın sonunda bu sözleşmeyi iptal etme veya aksi durumda ertelemeye dair karşılıklı haklarından feragat eder. Taraflar 2021'e kadar her yıl teslim edilecek olan yıllık sözleşme miktarlarının aşağıdaki gibi olmasında anlaşmaya varmıştır”*

denilerek sözleşmenin süresi 2021 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

c- Turusgaz Şirketinin Niteliği ve Damga Vergisi Mükellefiyeti

Yüce Divan'ın, Turusgaz Taahhüt Pazarlama ve Ticaret Anonim Şirketinin ortaklık yapısının bildirilmesini Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan istemesi üzerine, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 28 Mart 2005 günlü, 2105 sayılı yazı ekinde şirketin ortaklık yapısı ile kuruluşundan istem tarihine kadar geçirmiş olduğu değişimler gönderilmiş, buna göre

“*Turusgaz Taahhüt Pazarlama ve Ticaret Anonim Şirketi*”nin ticaret siciline kayıtlı, Türk Hukukuna tabi olarak faaliyet gösteren bir şirket olduğu anlaşılmıştır.

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nun 3. maddesinde;

“*Damga Vergisinin mükellefi kâğıtları imza edenlerdir.*

Resmi dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kâğıtların Damga Vergisini kişiler öder.

Yabancı memleketlerle Türkiye’deki yabancı elçilik ve konsolosluklarda düzenlenen kâğıtların vergisini, Türkiye’de bu kâğıtları resmi dairelere ibraz eden üzerlerinde devir veya ciro işlemleri yapanlar veya herhangi bir suretle hükümlerinden faydalananlar öderler. Ancak bunlardan ticari veya mütedavil kâğıt mahiyetinde bulunanların vergisini, bunları en evvel satan veya kabul veya başka suretle kullanan kişiler öderler.” denilmektedir.

Damga vergisine tabi tutulacak belgelerin neler olduğu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’na ekli listeler ile belirlenmiştir. Akitlerle ilgili kâğıtlar, kararlar, mazbatalar, ticari işlemlerle ilgili kâğıtlar, makbuzlar ve diğer kâğıtlar bu verginin kapsamına girmektedir. Damga vergisi söz konusu belgelerin düzenlenmesine bağlı olarak ortaya çıkmakta olup verginin konusunu çeşitli işlemler nedeniyle düzenlenen işlemler oluşturmaktadır. Damga vergisinin mükellefleri damga vergisine tutulmuş olan belgeleri imza eden kişilerdir. 18.2.1998 tarihli Ek Mektubu imzalayan Türk hukukuna tabi Turusgaz ile BOTAŞ şirketleri damga vergisinin mükellefi konumundadırlar.

d- Tanık Anlatımları

Nezat Arseven 18.4.2006 günlü oturumda, Turusgaz’la anlaşma yapıldığı dönemde damga vergisi için belirlenmiş bir üst sınır olmadığını ve çok büyük bir rakam tuttuğunu, Reha Gülümser ile BOTAŞ yetkililerinin Maliye Bakanlığını konuyla ilgili olarak ziyaret ettiklerini, anlaşmayı bu şekilde yapmanın Rus tarafının isteği olduğunu ve bu kadar yüksek bir vergiyi ödemeyeceklerini beyan ettiklerini, kendilerinin de çözüm olarak Ek Mektup ile anlaşmayı 23 yıla uzattıklarını, zaten bu anlaşmadan kısa bir süre sonra damga vergisi için üst sınır geldiğini;

Arif Bilal Uzuner 2.6.2006 günlü oturumda, damga vergisinin çok yüksek olması nedeniyle Turusgaz ve BOTAŞ arasındaki doğalgaz anlaşmasının bir yıllık yapıldığını;

Reha Gülümser 2.6.2006 günlü oturumda, Turusgaz-BOTAŞ anlaşmasının imza aşamasında, 25 yıllık kontratın tümünden damga vergisi hesap edildiği takdirde çok yüksek rakama ulaşıldığını, bu nedenle kontratın bir yıllık yapıldığını, ek mektup ile sürenin uzatıldığını;

Erol Üçer 2.6.2006 günlü oturumda, Turusgaz’la anlaşma yapıldığı dönemde damga vergisi için belirlenmiş bir üst sınır olmadığını ve çok büyük bir rakam tuttuğunu, Reha Gülümser ile BOTAŞ yetkililerinin Maliye Bakanlığını konuyla ilgili olarak ziyaret ettiklerini, anlaşmayı bu şekilde yapmanın Rus tarafının isteği olduğunu ve bu kadar yüksek bir vergiyi ödemeyeceklerini beyan ettiklerini, kendilerinin de çözüm olarak Ek Mektup ile anlaşmayı 23 yıla uzattıklarını, zaten bu anlaşmadan kısa bir süre sonra damga vergisi için üst sınır geldiğini;

beyan etmişlerdir.

e- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

BOTAŞ ile TURUSGAZ arasında 18.02.1998 tarihinde bir yıl için imzalanan 8 milyar m³'lük gaz alım sözleşmesinin süresinin damga vergisinden kaçınmak amacı ile bu sözleşmenin ayrılmaz parçası mahiyetindeki ek mektup ile 23 yıla çıkarılarak Turusgaz A.Ş.'ye çıkar sağlanmasına sebebiyet verildiği ve böylece sanığın ihaleye fesat karıştırdığı ileri sürülmüştür.

Tanıklar BOTAŞ eski genel müdürü Nevzat Arseven ve Turusgaz genel müdür yardımcısı Reha Gülümser beyanlarında, BOTAŞ yetkililerinin Maliye Bakanlığı nezdinde girişimde bulduklarını; tanık GAMA Yönetim Kurulu Başkanı Erol Üçer de, Maliye Bakanı'nın telkini sonucunda önce bir yıllık kontrat yapıldığını, "*Damga Vergisi Kanunu*"nda yapılacak değişiklik sonrasında kontrat süresinin uzatılmasının öngörüldüğünü beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

18.2.1998 tarihinde tarafları Turusgaz ve BOTAŞ olan Ek Mektubu imzalamaya BOTAŞ yönetim kurulunca genel müdürlük yetkili kılınıp sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in şahit sıfatıyla imzalamasının belgenin geçerliliğine etkisinin olmadığı, ek mektubun içeriğine ilişkin sanığın herhangi bir emir ya da talimatının da bulunmadığı anlaşılmalı, bu mektupla anlaşma süresinin 23 yıla çıkarılmasından dolayı da sorumlu tutulamayacağı anlaşıldığından sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

8- Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket etmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile ek mektubu 244 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Resmî Gazetede yayımlatmamak ve TBMM'nin bilgisine sunmamak suretiyle görevini ihmal etmek

a- İddia

Bakanlar Kurulu'ndan alınan bir yetki ile hareket etmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde imzalanmış anlaşmalar ile ek mektubun 244 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Resmi Gazete'de yayımlanmaması ve TBMM bilgisine sunulmaması nedeniyle sanık **Mustafa Cumhur Ersümer'in** görevi ihmal suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b-Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in 13.2.1998 günlü 98/10682 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile vaki davete icabetle görüşmelerde bulunmak üzere ekli listede adları ve görevleri yazılı kişilerden kurulu heyetle birlikte 17-20 Şubat 1998 tarihlerinde Rusya Federasyonu'na gönderilmesi ve görüşmeler sonucunda ortaya çıkabilecek belgeleri Hükümet adına imzalamasının 244 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca kararlaştırıldığı anlaşılmıştır.

18.2.1998 tarihinde sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in şahitliğinde Turusgaz ve BOTAŞ yetkililerince Ek mektubun imzalandığı, ek mektubun taraflarından olan Turusgaz'ın, Gazprom, Gama(özel) ve BOTAŞ(kamu) şirketlerinin ortaklığıyla Türk hukukuna tabi olarak kurulmuş bir Türk şirketi olduğu görülmüştür.

İki Türk şirketi tarafından imzalanan bir metnin uluslararası anlaşma niteliği taşımadığı, uluslararası anlaşmadan bahsedebilmek için anlaşmanın uluslararası hukuk kişileri tarafından yapılmasının gerekliliği ise kuşkusuzdur.

Bu nedenle, uluslararası anlaşma niteliği taşımayan 18.2.1998 tarihinde imzalanmış anlaşmalar ile ek mektubun Resmi Gazetede yayımlanmaması ve TBMM bilgisine sunulmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığından, sanık hakkında unsurları oluşmayan suç nedeniyle beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

9- Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatında görev şirketi OHS konsorsiyumuna yüksek ödeme yaparak ve koşulları oluşmadan avans vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak

a- İddia

Meclis soruşturma komisyonu raporunda;

*“Ankara 6. Ağır ceza Mahkemesi'nin 2002/341 Esas, 2003/385 No.lu, Botaş Yönetim kurulu üyelerinin TCK.240. maddesi kapsamında cezalandırılmalarına yol açan kararının, 3046 ve 3154 sayılı Yasalar kapsamında değerlendirilerek, dönemin Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanı M. Cümhur Ersümer hakkında da geçerli olduğu ve TCK 240. maddesine göre işlem yapılması...”*denilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı esas hakkındaki mütalaasında bu iddia ile ilgili olarak; Mavi Akım projesinin ihalesiz OHS konsorsiyumuna verilmesi, Erzurum-İmranlı, Kayseri-İmranlı hattı yerine Doğubeyazıt-Erzurum hattı yapım fiyatı esas alınmak suretiyle 75.000.000 ABD doları pahalıya yaptırılması ve koşulları oluşmadığı halde konsorsiyuma avans ödemesi yapılması olmak üzere üç olgunun bulunduğunu belirtmiş ise de, Meclis soruşturma komisyonu raporunda Mavi Akım projesi kapsamında gerçekleştirilen Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatı ile ilgili olarak sanık Mustafa Cümhur Ersümer hakkındaki suçlamaların tek tek sayılmadığı, bunun yerine Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 2002/341 Esas, 2003/385 Karar sayılı dosyasına gönderme yapıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle sanık hakkında ileri sürülen suçlamanın tespiti, Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin kararının kapsamının belirlenmesine bağlıdır.

Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 25.11.2002 günlü 2002/341 E, 2003/385 K sayılı kararı ile Ankara-Samsun Doğalgaz Boru Hattı inşaatında, Erzurum-İmranlı, Kayseri-İmranlı Doğalgaz boru hatlarının fiyatlarının maliyet tespitine esas alınmayarak, Doğubeyazıt-Erzurum Doğalgaz Boru hattında uygulanan fiyatların emsal alınması sonucunda maliyetin yüksek belirlenmesi, inşaatı yapan OHS konsorsiyumuna avans ödeme koşullarının gerçekleşmemesine karşın avans ödemesi yapılması gerekçeleri ile sanıklar Gökhan Yardım, Kutluhan Çınbay, Arif Bilal Uzuner, Hayri Nadir Bıyıkoglu ve Uğur Başer hakkında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240/1 maddesi uyarınca mahkûmiyet kararı verilmiştir.

Buna göre Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet kararına esas olan ve Mustafa Cümhur Ersümer hakkında görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin ileri sürülen maddi olgular şunlardır:

—Samsun-Ankara Boru Hattı'na emsal teşkil eden Doğubeyazıt-Erzurum, Erzurum-İmranlı ve İmranlı-Kayseri Doğalgaz Boru Hattı inşaatlarına nazaran daha yüksek bir bedel ödenerek OHS Konsorsiyumuna fazla ödemede bulunulmasına neden olmak,

—OHS Konsorsiyumuna avans ödenmesine ilişkin olarak sözleşmede yer alan koşulların gerçekleşmemesine rağmen sözleşme bedelinin %15'i oranında avans ödemesi yapmak.

b- Samsun-Ankara Doğalgaz Boru Hattı Yapım Süreci

—6-7 Kasım 1996 tarihlerinde BOTAŞ ile RAO GAZPROM arasında yapılan toplantıda GAZPROM yetkilileri tarafından Karadeniz tabanından geçecek doğalgaz boru hattı konusunda öneri getirilmiştir. Bu çerçevede, Karadeniz tabanından geçerek Samsun'a çıkacak boru hattı ile Türkiye'ye doğal gaz sevkiyatı hususunda Rus ve Türk yetkilileri arasında ilk görüşmeler 1996 yılının Aralık ayı içerisinde başlamıştır.

—30 Haziran 1997 tarihinde sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevine başlamıştır.

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur ERSÜMER ve Gazprom Yönetim Kurulu Başkanı Rem VIYAKHİREV arasında 29 Ağustos 1997 tarihinde Ankara'da, Rus doğalgazının Karadeniz üzerinden Türkiye'ye nakline ilişkin bir "*İşbirliği Anlaşması*" imzalanmıştır.

—OHS Konsorsiyumunun oluşumuna ilişkin sözleşme 02 Aralık 1997 tarihinde imzalanmıştır.

—15 Aralık 1997 tarihinde, Ankara'da "*Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Rus Doğal Gazının Karadeniz Altından Türkiye Cumhuriyeti'ne Sevkiyatına İlişkin Anlaşma*" imzalanmıştır.

—15 Aralık 1997 tarihinde BOTAŞ ve VEP Gazexport-RAO Gazprom arasında alım satım kontratı imzalanmıştır.

—GAZPROM, Samsun-Ankara Boru Hattı'nın proje ve inşaatını yürütecek ve Türk şirketlerinin de katılımıyla oluşturulacak konsorsiyumda görev alacak ana firmanın Stroytransgaz olduğunu BOTAŞ'a 24 Aralık 1997 tarihinde bildirmiştir.

—Stroytransgaz da Türk ortaklarının Turan Hazinedaroğlu İnş. Tic.A.Ş. ve Öztaş İnşaat Tic. A.Ş. olduğunun 18 Aralık 1997'de BOTAŞ'a bildirmiş ve oluşturulan konsorsiyum anlaşması BOTAŞ'a sunulmuştur.

—18 Aralık 1997 ile 7 Aralık 1998 tarihleri arasında Samsun-Ankara Doğalgaz boru Hattının yapımına ilişkin görüşmeler sürdürülmüştür.

—OHS konsorsiyumu 07 Aralık 1998 tarihli yazısıyla son teklif fiyatlarını Genel Müdürlüğün talepleri doğrultusunda revize ettiğini ifade ederek yeni teklifini gerekçeleriyle beraber 376.000.000 ABD Doları olarak BOTAŞ'a sunmuştur. OHS Konsorsiyumu yeni fiyatı, Yatırımlar Grup Başkanlığının 15 Aralık 1998 tarihli müzekkeresiyle BOTAŞ Yönetim Kuruluna sunulmuştur.

—OHS Konsorsiyumu, 23.12.1998 tarihli yazısıyla Samsun-Ankara Hattı ile Doğu Anadolu Doğal Gaz Boru Hatlarını hem arazi şartları, hem zaman faktörü ve hem de ekipman organizasyonu arasındaki farklılıklar ile mukayese ederek son teklif fiyatları olan 376 milyon ABD Doları üzerinden sözleşme imzalamaya hazır olduklarını belirtmişlerdir.

—BOTAŞ Yönetim Kurulu 30 Aralık 1998 günlü, 672/14 sayılı kararıyla, doğal gaz alım satım kontratının 18. maddesi çerçevesinde Rus tarafından yazılı olarak teyidi istenilen hususlara cevaben GAZEXPORT'tan BOTAŞ'a gönderilen yazının Rus tarafının yerine getirmesi gerekli gerekli hususları teyid eder mahiyette olmadığı ifade edilerek karşı taraftan tekrar teyid talebinde bulunulmasına, diğer hususların da değerlendirilmek üzere gündemde kalmasına karar vermiştir.

—12 Ocak 1999 tarihinde sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevinden ayrılmıştır. Sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in görevinden ayrıldığı tarihte henüz boru hattının yapım maliyeti belirlenmemiştir.

—BOTAŞ Yönetim Kurulu 10 Şubat 1999 tarih ve 676/10 sayılı kararıyla da, Yatırımlar Grup Başkanlığının Samsun–Ankara Doğal Gaz Boru Hattının inşaatı için 1998 yılında ihale edilip kontratı yapılan 48” çapındaki iki boru hattıyla yine aynı yıl içinde yapılan 3 kompresör istasyonu için alınan teklifler, imzalanan kontrat bedelleri ve ortalama fiyatlar ile OHS Konsorsiyumunun bu ihalelerde teklif ettiği fiyatların da mukayeseli olarak değerlendirildiği bir rapor hazırlamasına ve bu çalışmanın tamamlanmasını müteakip ve gaz alım anlaşmasının 18. maddesi ile ilgili GAZPROM'dan gelecek bilgiye müteakip konsorsiyumun görüşmeye çağırılmasına karar vermiştir.

—BOTAŞ Yönetim Kurulu daha sonra aldığı 07 Nisan 1999 tarih ve 681/13 sayılı kararında, daha önce hazırlanılmasını istediği ve Samsun–Ankara Doğal Gaz Boru Hattının inşaatı için 1998 yılında ihale edilip kontratı yapılan 48” çapındaki iki boru hattıyla yine aynı yıl içinde yapılan 3 kompresör istasyonu için alınan teklifler, imzalanan kontrat bedelleri ve ortalama fiyatlar ile OHS konsorsiyumunun bu ihalelerde teklif ettiği fiyatların da mukayeseli olarak değerlendirileceği teknik rapora, 48” çapındaki Doğubayazıt–Erzurum DGBH'nın da ilave edilmesini ve bu hususta yapılacak çalışmanın daha önceden teşekkül ettirilmiş Üst Komisyonca değerlendirilerek BOTAŞ Yönetim kuruluna sunulmasını karar altına almıştır.

—Üst Komisyon tarafından BOTAŞ Yönetim Kuruluna götürülen bu öneriye istinaden Yönetim Kurulunun 14 Nisan 1999 tarih ve 682/3 sayılı kararıyla 48”lik 500 km. boru hattı maliyeti hesaplamalarında Doğubayazıt–Erzurum Hattının esas alınarak, 33 MW kompresör istasyonunun maliyet hesaplamasında ise Doğubayazıt CS-1 ve Ambarlı CS-2 kompresör istasyonunun teklif fiyatlarının ortalamasının alınarak, 16 milyar metreküp ölçüm istasyonunun maliyetinin de Malkoçlar Ölçüm İstasyonu tevsii projesinin teklif fiyatlarından hareketle ulaşılan toplam 341.266.000 ABD Doları proje maliyeti üzerinden OHS Konsorsiyumu ile görüşmelere başlanması ve sözleşme imzalanması hususunda BOTAŞ Genel Müdürlüğü yetkili kılınmıştır.

—BOTAŞ Yönetim Kurulunun vermiş olduğu yetki çerçevesinde Üst Komisyon OHS Konsorsiyumu ile yapmış olduğu 29.04.1999 tarihli toplantıda 48” boru hattı sistemi için Yönetim Kurulunun kabul ettiği fiyatı Konsorsiyum yetkililerine bildirmiş ve BOTAŞ'a sunulmuş son resmi fiyat teklifleri olan 376 milyon ABD Doları maliyeti bu fiyata göre revize etmeleri istenilmiştir. Konsorsiyum konuyu değerlendirmek üzere süre istemiş ve görüşünü ertesi gün bildireceğini beyan etmiştir.

—30 Nisan 1999 tarihli OHS Konsorsiyumu ile Üst Komisyon arasında aynı konuda yapılan toplantıda Konsorsiyum yazılı olarak BOTAŞ Yönetim Kurulunun uygun gördüğü maliyeti kabul ettiğini beyan etmiştir.

—05 Mayıs 1999 tarihinde OHS Konsorsiyumu ile BOTAŞ arasında yapılacak kontratın ana esaslarını belirleyen bir sözleşme protokolü imzalanmıştır. Bu protokolün 5. maddesi avans ödeme koşullarını içermektedir.

—29 Mayıs 1999 tarihinde sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in ikinci Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı başlamıştır.

—11 Haziran1999 tarih ve 688/7 sayılı BOTAŞ Yönetim Kurulu Kararında, Yönetim Kurulu imzalanan sözleşme protokolünün 5 nolu avans ödeme maddesinde proje bedelinin % 15'i tutarındaki avansın ödenmesi ve projenin başlaması hususlarının doğal gaz alım satım anlaşmasının 18.1–2–3 maddelerinde GAZPROM tarafından verilmesi gereken teyidlere bağlandığı hususlarında bilgi alındığı belirtilmiştir.

—BOTAŞ Yönetim Kurulu 18 Haziran 1999 tarih ve 690 sayılı kararında, OHS Konsorsiyumu ve BOTAŞ arasında 05.05.1999 tarihinde imzalanan ve yapılacak kontratın ana esaslarını belirleyen sözleşme protokolünün 5. Madde'sinde avans ödemesi hususunu yine doğal gaz alım satım anlaşmasının 18.1–2 ve 3. Maddeleri çerçevesinde, deniz geçişiyle ilgili finansmanın temin edildiğinin belgelendirilmesi, ayrıca deniz geçişi borularının, kompresör istasyonunun sipariş edildiğinin belgelendirilmesi hususlarına bağlandığını ifade ederek avans ödenip işe başlanılmasıyla ilgili olarak GAZPROM'un Karadeniz geçişi ile ilgili taahhütlerini yerine getirmemesi veya projeyi gerçekleştirmemesi halinde ülkemizin ve BOTAŞ'ın zarar görmemesi için 3. Madde de ifade edilen hususların garanti altına alınmasına ilave olarak bir heyetin Rusya Federasyonu'na gönderilmesi ve daha sonra konunun BOTAŞ Yönetim Kurulu'nca tekrar değerlendirilmesini kararlaştırmıştır.

—Rusya'ya gönderilen heyet Rusya tarafından yapılan çalışmalarla ilgili tespitlerini 05–06 Temmuz tarihlerinde yaparak bir rapor hazırlamış ve hazırladığı raporu BOTAŞ Yönetim Kuruluna sunmuştur.

—BOTAŞ Yönetim Kurulu 14 Temmuz 1999 tarih ve 692/4 sayılı kararıyla, Mavi Akım Projesinin GAZPROM'dan kaynaklanan sebeplerle gerçekleşmemesi halinde BOTAŞ'ın OHS Konsorsiyumuna Samsun–Ankara Hattı için ödeyeceği avansın BOTAŞ ile GAZEXPORT arasındaki kontrat çerçevesinde batı hattından alınan gazdan mahsup edilmesi hususundaki GAZPROM'un 09.07.1999 tarihli teyid mektubu dikkate alınarak ve OHS Konsorsiyumundan alınan teminat mektubu karşılığında avans ödenmesi ve konsorsiyum ile kontrat imzalanması hususlarında BOTAŞ Genel Müdürlüğü yetkili kılınmıştır.

—OHS Konsorsiyumu ile BOTAŞ arasında 30 Temmuz 1999 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

—Sözleşmede yer alan 5. Nolu avans ödeme maddesi çerçevesinde Proje tutarının % 15'inin avans olarak ödenmesi hususunda Finansman ve Muhasebe Grup Başkanlığı'nın Yatırımlar Grup Başkanlığı'ndan gerekli bilgi ve belgeleri istemesi ve ayrıca konunun Genel Müdürlük Olur'u haline getirilmesi yönündeki talebine istinaden 30.07.1999 tarih ve 861 sayılı Genel Müdürlük Olur'u alınmış ve yazı ekinde ilgili ünite olarak Finansman ve Muhasebe Grup Başkanlığı'na gönderilmiştir. Aynı gün avans ödemesi yapılmıştır.

c- Tanık Anlatımları

Fuat Celepçi 16.3.2005 günlü oturumda, OHS konsorsiyumu ile BOTAŞ'ın 8 ay boyunca pazarlık yaptığını ve en iyi fiyata ulaşmaya çalıştığını;

Çetin Atuk 7.3.2006 günlü oturumda, sanık Mustafa Cumhur Ersümer'e isnat edilen Mavi Akım Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen Ankara- Samsun Doğalgaz Boru Hattı İnşaatının ihalesine ilişkin fizibilite raporunu genel müdürü olduğu şirketin hazırladığını, kendilerine verilen görevin yılda 16 milyar metreküp doğalgazın sevkiyatıyla

ilgili olarak en uygun kriterleri teknik ve ekonomik yönden ve finansman analizi açısından yapılması olduğunu, bununla ilgili fizibiliteyi hazırladıklarını, maliyetin tespitinde herhangi bir telkin olmadığını;

Gökhan Yardım 18.4.2006 günlü oturumda, Mavi Akım kontratına ilişkin görüşmelerde BOTAŞ Genel Müdürü Nevzat ARSEVEN ile birlikte Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatının BOTAŞ tarafından ihale yolu ile yaptırılmasında ısrarlı olduklarını, ancak anlaşma taslağının Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğüne hazırlandığını, bu taslakta GAZPROM firması ve onun ortakları tarafından anılan boru hattı inşaatının yapılmasının öngörüldüğünü;

Mavi Akıma ilişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın 1997 tarihinde imzalandığını, anlaşma imzalandıktan ve yürürlüğe girdikten sonra Stroytransgaz'ın anlaşmanın 3. maddesine dayanarak Samsun Ankara doğalgaz boru hattını inşa edecek yerli ortaklarını bildirdiğini, BOTAŞ'ın bütün yatırımlarında işin % 15'i kadar avans verildiğini, boru hattı fiyatının da kendi istedikleri fiyata düşürüldüğünü, avans ödemesi için ek teminatlar alındığını, 28.11.1997 tarihinde Nevzat ARSEVEN ve kendisinin imzaladığı protokolde boru hattının Türkiye içindeki kısmının BOTAŞ tarafından yapılmasını öngördüklerini, ancak anlaşmayı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü'nün bu şekilde hazırladığını ve kendilerine de böyle olacak dendiğini, BOTAŞ olarak anlaşmaya herhangi bir müdahalelerinin olmadığını;

STROYTRANSGAZ'ın Öztaş ve Hazinedaroğlu firmalarıyla İran Boru Hattı inşasında konsorsiyum oluşturduklarını, Mavi Akım Anlaşması imzalandıktan hemen sonra da STROYTRANSGAZ'ın bu firmaları bildirdiğini, anlaşma yürürlüğe girmeden de kimi milletvekillerinin konsorsiyumu oluşturan firmaları bildirdiğini;

Ayşe İnkaya 18.4.2006 günlü oturumda, yasa gereği ülke içinde boru hatlarını BOTAŞ'ın yapmasının gerektiğini, ancak anlaşmalar genel müdürünün "*böyle anlaşıldı, bu anlaşma böyle olacak*" dediğini, Hükümetlerarası anlaşmanın Stroytransgaz'a yerli ortaklarını belirleme yetkisini verdiğini;

Nevzat Arseven 18.4.2006 günlü oturumda, OHS Konsorsiyumuna gerekli teminatlar alındıktan sonra ödemeler yapıldığını, al ya da öde yükümlülüğünde alınmayan gazın parasının ödenmesi gibi bir durumun olmadığını, daha ileriki teslimat periyotlarında alınmayan gazın çekilebileceğini, al ya da öde yükümlülüğünden dolayı alınamayan gaz için kamu zararının oluşmasının mümkün olduğunu ancak Türkiye açısından gaza olan ihtiyaç nedeniyle bunun söz konusu olmadığını, kendi çalıştığı dönemde al ya da öde yükümlülüğüne girilmediğini;

Kutluhan Çınbay 18.4.2006 günlü oturumda, Samsun-Ankara doğalgaz boru hattının kanun konusu olduğu için ihalesiz verildiğini, pazarlık imkânının olmadığını, diğer projelerde olduğu gibi bu projelerde de avans ödemesi yapıldığını;

Uğur Başer 18.4.2006 günlü oturumda, OHS firmasına ödenen avans karşılığında gerekli teminatların alındığını, Mavi Akım Anlaşmasının 3. maddesine göre Stroytransgaz'ın BOTAŞ'a bir yazı yazarak yerli ortaklarının Öztaş ve Hazinedaroğlu olduğunu bildirdiklerini, konsorsiyumun 421 milyon dolarlık teklif fiyatından 7 aylık görüşme sonrasında 81 milyon dolarlık indirim yaptırıldığını;

Hayri Nadir Bıykoğlu 18.4.2006 günlü oturumda, Mavi Akım Anlaşmasının 3. maddesinde müteahhidin tarif edilmesinin BOTASŞ yönetimini ciddi şekilde sıkıntıya soktuğunu, BOTASŞ'ın diğer boru hatlarında yaptığı gibi uluslararası ihaleye çıkararak rekabet koşulları altında fiyatları ve koşulları belirleme hakkını kaybettiğini, Konsorsiyumun 52 inç çapında ve 470 km uzunluğundaki boru hattı için istemiş olduğu 421 milyon dolarlık teklifin standart olmayan 52 inç çapının 48 inç olarak değiştirilmesiyle 53 milyon dolar düşüğünü, sonraki görüşmeler sonucunda da fiyatın nihai olarak 339 milyon dolara geldiğini, avans ödemesi için Rus tarafından garanti gelene kadar sözleşmenin imzalanması için onay vermediklerini;

GÜRİŞ firmasının kuruluş yıldönümü nedeniyle 7 Ekim 1998 tarihinde Sheraton Otelinde verilen kokteylde TÜMAŞ Genel Müdürü Çetin ATUK'a çok yaygın olmayan 52 inç çap ile yüksek maliyeti sorduğunu, hem TÜMAŞ'ın fizibilite raporundaki hem de konsorsiyum teklifindeki fiyatı yüksek bulduğunu ifade ettiğini, bu fiyatın BOTASŞ' konsorsiyuma karşı zayıf düşüreceğini ifade ettiğini, Çetin ATUK'un da kendisine esasen 390 küsur milyon dolarlık bir rakam tespit ettiklerini, ancak BOTASŞ'tan gelen talep üzerine %25'lik artış yaptıklarını, bu % 25'in pazarlık marjı olduğunu ifade ettiğini, kendisinin de *"onu pazarlık edeceksiniz çitayı mümkün olduğu kadar düşük hatta gerekirse çok gerçekçi olmayan bir rakamla başlayıp makul bir rakama çıkarma gayreti içinde olunması gerektiğini"* söylediğini;

Arif Bilal Uzuner 2.6.2006 günlü oturumda, Rusya Federasyonu'nun inşaat firması bildirme hakkı bulunması nedeniyle Hazinedaroğlu ve ÖZTAŞ firmaları ile konsorsiyum kurduğunu;

Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatında avans ödemesinin şartlarının oluştuğunu ve ödemenin yapıldığını, Doğu Anadolu'daki boru hattı inşaatındaki koşulların Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatındaki koşullara göre daha zor olmadığını;

Regent Zencirci 2.6.2006 günlü oturumda, 15.12.1997 günlü Mavi Akım Anlaşmasının 3. maddesinin Türk tarafına Türk şirketlerini seçme olanağı sağlayacak şekilde düzenlendiğini, bu metni de kendisinin yazdığını;

beyan etmişlerdir.

d- Sanığa Yöneltilen Suçlama ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Samsun-Ankara Doğalgaz boru hattının yapım sürecinin 1996 yılında başladığı, bu süreç içerisinde BOTASŞ Yönetim Kurulu'nun 14 Nisan 1998 günlü, 682/3 sayılı kararı ile hattın yapım bedelinin nihai olarak belirlendiği, Yönetim Kurulunun hattın yapım bedelini belirlemek için kurulmuş olan üst komisyonun belirlediği 341.266.000 ABD Doları proje maliyeti üzerinden OHS Konsorsiyumu ile görüşmeye başlanması için genel müdüre yetki verdiği anlaşılmıştır.

Diğer taraftan, OHS konsorsiyumuna 341.266.000 ABD Doları proje maliyet bedelini esas alarak fiyatlarını revize etmesi gerektiğinin bildirildiği, OHS Konsorsiyumunun 30.4.1999 tarihinde BOTASŞ Yönetim Kurulunca belirlenen bedeli kabul ettiğini bildirdiği, proje bedelinin tespit edilmiş olduğu dönemde sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olmadığı, OHS Konsorsiyumu ile BOTASŞ arasında yapılacak kontratın ana esaslarını belirleyen bir sözleşme protokolünün

imzalandığı, 5.5.1999 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevinin Prof.Dr. Ziya AKTAŞ tarafından yürütüldüğü görülmüştür.

Konuyla ilgili dinlenen tanıklar Samsun-Ankara Doğalgaz boru hattı maliyetinin yüksek olmadığını, Tanık Hayri Nadir Bıyıkoğlu ise sanığın maliyetin yüksekliğinde bir etkisinin bulunmadığını, aksine maliyetlerin düşürülmesi konusunda talimatının bulunduğunu beyan etmişlerdir.

Taraflar arasındaki sözleşmede avans verilmesinin koşullarını belirleyen bir hüküm bulunmadığı gibi, avans ödemesinin de BOTAŞ yönetim kurulu kararıyla gerçekleştiği görülmüştür.

Proje bedelinin Prof. Dr. Ziya Aktaş'ın Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlığı döneminde kabul edilerek sözleşme protokolünün imzalandığı, tanık beyanlarına göre Samsun-Ankara boru hattının maliyetinin yüksek olmadığı ve sanığın maliyetlerin düşürülmesi konusunda sözlü talimatının bulunduğu anlaşıldığından sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

10- YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması sonucunda elektrik enerjisi fonundan yakıt farkı ödenmesine sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a- İddia

Sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in 3046 ve 3154 sayılı yasalar kapsamında görev ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle hatalı enerji planlama ve uygulamasının sorumlusu olarak YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılmasına yol açtığı ve Elektrik Enerjisi Fonu'ndan 117.302.290,62 ABD Doları yakıt farkı ödenmesine neden olmak suretiyle, Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

aa- Yapılan Ödemelerin Dayanağı

12.4.2005 günlü duruşmanın 3 nolu ara kararı gereğince; ikinci yakıt kullanılmasına izin verilen santrallere ilişkin sözleşmeler, ek protokoller ve ESA anlaşmaları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında istenmiştir. Bu belgelerin incelenmesi sonucunda aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

—Trakya Elektrik Anlaşmaları

28 Mayıs 1993 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ersin FARALYALI tarafından imzalanan "Marmara Ereğlisi'nde Kurulacak Doğalgaz Enerji Santrali için Uygulama Anlaşması'nın eki "Marmara Doğalgaz Çevrim Santrali tesis Performans Raporu'nun santral yerleşimini düzenleyen 1.3. maddesinin son fıkrasında; "*Şirket; santrale, doğalgaz temininde bir kesinti olması halinde yedek yakıt olarak kullanılacak olan yakıtı sahada depolayacaktır. Şirket; her iki gaz türbinin de 10(on) gün süreyle temel yükte çalışmasını sağlamak için yeterli miktarda yedek yakıt bulunduracaktır*" denilerek bu belgenin 5/B numaralı ekinde de kullanılacak olan yedek yakıtın (fuel oil-TÜPRAŞ 400) niteliği belirlenmiştir.

Ayrıca Tarife Anlaşmasının Yedek Yakıt Enerji fiyatını düzenleyen 4.4 maddesinde; "*her bir anlaşma kWh'i için uygulanacak fiyat aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:*

Yedek Yakıt Enerji Fiyatı: (Yedek Yakıt Fiyatı x Anlaşma Isı Sarfıyatı) + Artış Enerji Fiyatı” formülü getirilerek girdi olarak yedek yakıt kullanılması durumunda, bu yakıt türünün fiyatının ödemeye esas alınması öngörülmüştür.

—**Unimar Anlaşmaları**

17.11.1995 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Şinasi ALTINEL tarafından imzalanan “Marmara Ereğlisi’nde Kurulacak Doğalgaz Enerji Santraline ait Uygulama Anlaşması”nın eki Tarife Anlaşmasının Yedek Yakıt Enerji fiyatını düzenleyen 4.4 maddesinde; *“her bir anlaşma kWh’i için uygulanacak fiyat aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:*

Yedek Yakıt Enerji Fiyatı: (Yedek Yakıt Fiyatı x Anlaşma Isı Sarfıyatı) + Artış Enerji Fiyatı” formülü getirilerek girdi olarak yedek yakıt kullanılması durumunda, bu yakıt türünün fiyatının ödemeye esas alınması öngörülmüştür.

—**Ova Elektrik Anlaşmaları**

31.5.1996 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüsni DOĞAN tarafından imzalanan “Gebze Dilovası Kombine Çevrim Santralının Kurulması, İşletilmesi ve üretilecek Elektrik Enerjisinin Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş.’ne Satışına İlişkin İmtiyaz Sözleşmesi”nin eki Tarife Anlaşmasının Yedek Yakıt Enerji fiyatını düzenleyen 4.4 maddesinde; *“her bir anlaşma kWh’i için uygulanacak fiyat aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:*

Yedek Yakıt Enerji Fiyatı: (Yedek Yakıt Fiyatı x Anlaşma Isı Sarfıyatı) + Artış Enerji Fiyatı” formülü getirilerek girdi olarak yedek yakıt kullanılması durumunda, bu yakıt türünün fiyatının ödemeye esas alınması öngörülmüştür.

—**Doğa Elektrik Anlaşmaları**

12.5.1993 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ersin FARALYALI tarafından imzalanan “Gaz Türbinli Elektrik Bileşik Çevrimli Esenyurt Termik Santralının Kurulması İşletilmesi ve Üretilecek Elektrik Enerjisinin Türkiye Elektrik Kurumuna Toptan Satışına İzin Verilmesine Dair Sözleşme”, 29.9.1995 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Veysel ATASOY ile “Doğa Enerji Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile imzalanan “Gaz Türbinli Elektrik Bileşik Çevrimli Esenyurt Termik Santralının Kurulması İşletilmesi ve Üretilecek Elektrik Enerjisinin Türkiye Elektrik Kurumuna Toptan Satışına İzin Verilmesine Uygulama Anlaşması” ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu anlaşmanın eki “Tarife Anlaşmasının Anlaşma kwh fiyatlarını düzenleyen 3. maddesinde *“Beher Anlaşma yedek yakıt kwh’inin fiyatı aşağıdakilerin toplamına eşit olacaktır:*

(i) Sabit Kapasite Fiyatı

(ii) Değişken Kapasite Fiyatı

(iii) Yedek Yakıt Enerji Fiyatı ve

(iv) Artan Yedek kwh Fiyatı”

Tek yakıt türüne bağımlı olmadan elektrik enerjisi üretebilen santrallerin sözleşmelerinde, tesiste rutin olarak kullanılması öngörülen yakıt türü (doğalgaz) dışındaki yakıtların kullanılması halinde, üretilen enerjinin fiyatının bu yakıt türüne göre belirlenmesini sağlayan hükümler bulunmaktadır. Dolayısıyla rutin olarak kullanılması öngörülen yakıt türü dışındaki yakıtlarla çalışmaya izin verilmesi halinde, bu yakıtların bedelleri esas alınarak ödeme yapılması, öncelikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile bu tesisleri işleten firmalar arasında imzalanan sözleşmelerin gereğidir.

bb- 3.2.2005 Günlü Ara Kararının 17. Maddesi Uyarınca Getirilen Belgelerin İncelenmesi

Yüce Divan'ın 3 Şubat 2005 günlü oturumunda verilen ara kararının 17. maddesi uyarınca sanığın bakanlıkları döneminde programlanan aylık üretim miktarlarından fazla üretim yapılmasına izin verilen santraller ve ikincil yakıt kullanımına izin verilen santraller ile bu dönemde kamuya ait santrallerin üretim miktarlarında kısıntıya gidilip gidilmediği, gidilmişse sebeplerinin ne olduğunun bildirilmesi istenilmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen 11.4.2005 günlü, 1251 sayılı yazıda;

1996 yılından itibaren yeterli düzeyde yedek kapasite olmadığı;

1998 yılından 2001 yılı sonuna kadar kuraklık yaşandığı ve su gelirlerinin azaldığı ve bunlara bağlı olarak elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sağlanmasında sıkıntılar yaşandığı;

Bu dönemde elektrik enerjisi tüketim talebinin sağlanabilmesi için kamuya ait tüm santrallerin, YİD santrallerinin ve otoprodüktörlerin mümkün olduğu ölçüde çalıştırıldığı;

2000 ve 2001 yıllarında hidroelektrik santrallerdeki su seviyelerinin işletme alt sınır değerlerine kadar indiği;

YİD Santrallerinde üretim yapılabilmesi için üretimi durdurulan ve/veya azaltılan kamu santrali olmadığı;

Doğalgaz yakıtlı olarak çalışan kamu santrallerinin Hamitabat, Ambarlı ve Bursa doğalgaz santralleri olduğu ve Bursa ve doğalgaz santrallerinin sadece doğalgazla çalışabildiği;

Kamuya ait Ambarlı Santralının bazı üniteleri ile YİD modeli çerçevesinde işletilen Trakya, Uni-Mar, Doğa ve Ova santrallerinin doğalgazın yanı sıra motorin (TÜPRAŞ 400) ile de çalışabildiği;

1999 yılı Aralık ayı ile 2000 yılının ilk üç ayında Rusya'dan alınan doğalgaz miktarında azalma olduğu;

YİD modeline göre işletilen 4 santral kesintisiz müşteri olduğu için bu santrallerde doğalgaz kısıntısına gidilmediği, kamu santrallerinin ise kısıntılı müşteri oldukları ve doğalgaz kısıntısına gidildiğini ve bunun sonucu olarak Bursa ve Hamitabat santrallerinin çalışamaz duruma geldikleri;

Elektrik enerjisine olan talebin karşılanabilmesi amacıyla Bursa ve Hamitabat santrallerinde üretim yapılabilmesi için TEAŞ yönetiminin talepte bulunduğu ve YİD santrallerinin ikincil yakıtla çalıştırılarak Bursa ve Hamitabat santrallerinin çalıştırılabildiği;

İkincil yakıt maliyet farkının da 23.8.2000 günlü, 29149 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektrik Enerjisi Fon Yönetmeliğinin değişik 12/b maddesine göre ödendiği;

belirtilmiştir.

Bu yazı içeriğinden 1999 Aralık ile 2000 yılının ilk üç ayı arasındaki dönemde elektrik enerji üretiminde kullanılan doğalgazın temininde güçlük çekildiği, mevcut talebin karşılanabilmesi için sadece doğalgazla çalıştırılabilen iki kamu santralının gaz ihtiyacının giderildiği ve YİD santrallerinin ikincil yakıt kullanımına izin verildiği ve ayrıca kamu santrallerinden Ambarlı Santralının da ikincil yakıtla çalıştırıldığı anlaşılmıştır.

cc- Tanık Anlatımları

Gökhan Yardım 18.4.2006 günlü oturumda, ikincil yakıt kullanan santrallere bunun kullanılması ile ilgili olarak sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in cep telefonundan kendisini aradığını ve kriz masasının YİD santrallerine verilen gazın kesilerek Hamitabat ve Ambarlı santrallerine verilmesi halinde enerji sıkıntısının sona erip ermeyeceği konusunda fikrini sorduğunu, YİD santrallerine verilen doğalgazın devletin santrallerine verilmesi halinde sıkıntının giderilebileceğini ifade ettiğini, bunun üzerine sanık Bakanın kriz masasının talimatlarına uyulmasını söylediğini;

Gülseren Kamçıcı 12.4.2005 günlü oturumda, ikincil yakıtla geçilen dönemin Kasım-1999'dan 2000 yılı Mart ayına kadar devam ettiğini ve yap-işlet-devret santrallerine gaz kesintisi-kısıntısı uygulaması yapıldığını, BOTAŞ'ın bu santrallerle yaptığı sözleşmeler gereği, BOTAŞ için mücbir sebep ihbarında bulduklarını, Ocak ayı başından itibaren ise, Türkiye'de hava koşullarının ağırlaşması nedeniyle doğalgaz arz-talep dengesinin bozulduğunu, bu nedenle de YİD santrallerine kesintiler uygulandığını, yap-işlet-devret santrallerinin yedek yakıtla çalışmalarından ötürü ürettikleri enerjiye ilişkin ödemeye ilgili bir problem olduğunu; BOTAŞ mücbir sebep ihbarında buldukları için böyle bir ödemeyi yapamayacaklarını Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bildirdiklerini Elektrik Enerjisi Fonu Yönetmeliğinde bir değişiklik yapılarak YİD santrallerine ödeme yapıldığını;

Mustafa Mendilcioğlu 6.10.2005 günlü oturumda, 2000 yılı kışında Batıdan gelen gazın da basıncının düşmesi ile kritik günler yaşandığını, öncelik ısınmada olduğu için, otoprodüktörlerin gazının kesildiğini ve ikinci yakıt olanlara ikincil yakıtla geçme talimatı verdiklerini, ikincil yakıtla geçmenin, bakan talimatıyla veya bakanlık talimatıyla olabileceğini, bu yetkinin kullanılarak YİD santrallerine elektrik üretmeleri talimatı verildiğini ve ikincil yakıtla doğalgaz yakıtı arasındaki farkın ödenmesi, kurulan mekanizma ve sözleşmelere göre bunun fon tarafından yatırılması gerektiğini bunun için Bakanlar Kurulu Kararı çıkarıldığını, yasa ve yönetmeliğe uygun olarak ödeme yapıldığını;

beyan etmişlerdir.

c- Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporunda sanığın görevini kötüye kullanarak YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılmasına yol açtığı ileri sürülmüştür.

3.2.2005 günlü duruşmanın 17 nolu ara kararı gereğince, sanığın bakanlıkları döneminde programlanan aylık üretim miktarlarından fazla üretim yapılmasına izin verilen santraller ve ikincil yakıt kullanımına izin verilen santraller ile bu dönemde kamuya ait santrallerin üretim miktarlarında kısıntıya gidilip gidilmediği, gidilmişse sebeplerinin ne olduğunun santral bazında bildirilmesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Türkiye Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünden; ikincil yakıtla geçilmesine izin verilen santrallere BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından verilen doğalgaz taahhüdü ile verilen doğalgaz miktarının bildirilmesi BOTAŞ Genel Müdürlüğünden istenmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğünün günsüz, 5539 referans numaralı yazısında, YİD santrallerine üretim yaptırabilmek için zorunlu nedenler ve sistem arızaları haricinde üretimi durdurulan kamuya ait santral olmadığı belirtilmiştir.

Ayrıca ikincil yakıt kullanarak elektrik üretmesine izin verilen santraller ile 1999

Aralık–2000 Mart döneminde planlanan üretim miktarları ile gerçekleşen üretim miktarları aşağıdaki tabloda gösterildiği şekilde bildirilmiştir.

Santral Adı	Aralık 1999		Ocak 2000		Şubat 2000		Mart 2000	
	Program (kwh)	Fiili (kwh)	Program (kwh)	Fiili (kwh)	Program (kwh)	Fiili (kwh)	Program (kwh)	Fiili (kwh)
Doğa (Esenyurt)	104.643.000 123.777.629		115.956.000 126.899.494		118.668.000 120.090.645		111.156.000 123.384.845	
Ova	193.824.000 196.027.216		168.857.047 184.814.168		171.847.603 175.914.816		156.506.190 192.989.720	
Trakya (Enron)	342.833.000 339.419.000		354.888.000 330.778.000		330.600.000 323.821.200		351.912.000 348.550.100	
Uni-Mar	308.471.000 329.275.800		340.597.117 339.246.100		317.347.596 280.669.400		335.109.679 340.183.000	

Tabloda firma bazındaki aylık üretim miktarlarının zaman zaman programlanan miktarların üzerine çıktığı, bununla birlikte programlanan aylık üretim miktarlarının altında üretim yapılmasının da sözkonusu olduğu görülmüştür.

İkincil yakıt kullanımına izin verilen santrallere, kullandıkları ikincil yakıt ile asli yakıt türü olan doğalgaz arasındaki fiyat farkının ödenmesi, bu santralleri işleten şirketlerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında yapılmış olan ve önceki bölümlerde belirtilen sözleşmelerin gereğidir.

Sanığın bakanlığından önceki dönemlerde, santralleri işleten firmalarla yapılan sözleşmelerde kullanılmasına izin verilen ikincil yakıt için fiyat farkı ödenmesine ilişkin hükümler bulunduğu, ikincil yakıt fiyat farkı ödemesinin enerji ihtiyacını karşılamak için sözleşmeler gereği yapıldığı anlaşıldığından sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekmektedir.

11- Yap-İşlet Santralleri ile İlgili İddialar a-İddia

5 adet yap-işlet santrali ihalesi sürecinde yapılan müdahalelerle rekabetin önlendiği; ihale usul ve esaslarına aykırı tarzdaki işlemlerle sonuçta devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırılarak firmalar lehine haksız kazanç sağlandığı iddiasıyla **Mustafa Cumhuriyet Ersümer**'in 765 sayılı TCK'nın 366, 205 ve 80. maddeleri gereğince ayrı ayrı cezalandırılması istenilmiştir.

b- Dava Konusu Yap-İşlet İhalelerinin Aşamaları

—ETKB 29.8.1996 tarihli Resmî Gazete ile 96/8269 sayılı Kararname hükümleri uyarınca, 10 adet doğalgaz, 3 adet ithal kömür santrali yaptırılacağını, bu santrallerden 6 adedi için ön yeterlilik başvurusunun 20.12.1996 tarihinde alınacağını duyurmuştur.

—İlk 6 santral içerisinde yer alan 700 MW gücünde “GEBZE I” ve 700 MW gücünde “GEBZE II” santralleri birleştirilerek 1400 MW gücünde bir adet Gebze Santrali kurulmasına karar verilmiştir.

—Ön yeterlilik için başvuran 178 şirket ve/veya konsorsiyumdan 153'üne yeterlilik verilmiştir. 5 santral için ise 29 şirket teklif vermiştir.

—TEAŞ Genel Müdürlüğünün 4.3.1997 gün ve 392 sayılı oluru ile Komisyon kurulmuştur. Komisyonun değerlendirmeleri devam ederken Danıştay, 96/8269 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve bu karara dayalı olarak çıkarılan Tebliğ ile ilânın iptaline ve yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

—16.7.1997 günlü “4283 sayılı Yap İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun” ve 97/9853 sayılı Yönetmelik, 29.08.1997 günlü, 23095 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4283 sayılı Yasa’nın geçici 1. maddesindeki “Enerji üretim tesisi kurmak için 09.05.1996 tarih ve 96/8269 sayılı Kararname hükümlerine göre alınmış tekliflerle ilgili işlemlere kaldıkları yerden bu Kanun hükümlerine göre devam edilir” hükmü gereğince değerlendirme komisyonu çalışmalarına devam etmiştir.

—Komisyonun çalışmaları devam ederken dönemin Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden’den “Yap-İşlet Enerji Santrallerinin Sonuçlandırılmasında Uygulanacak Esaslar ve Adımlar” başlıklı faks mesajı gönderilmiştir.

—Değerlendirme Komisyonunca yapılan çalışmalar sonucunda 01.10.1997 tarihli “Değerlendirme Raporları” düzenlenmiştir. Bu rapora göre, yap işlet ihaleleri ve bu ihalelerde birinci sırada olan firmalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Adapazarı Doğalgaz Santrali	İTERGEN-ENKA
Gebze Doğalgaz Santrali	İTERGEN-ENKA
Ankara Doğalgaz Santrali	İTERGEN-ENKA
İzmir Doğalgaz Santrali	İTERGEN-ENKA
İskenderun İthal Kömür Santrali	İTERGEN-ENKA- EXXON

—TEAŞ Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme protokollerine dayanılarak 03.10.1997 günlü, 32–357 sayılı alınan kararda (İhale Kararı):

“...Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde yer alan ‘Alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık uygun gördüğü takdirde; başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ’a bildirir.’ denilmektedir. Bu maddenin Bakanlık uygun gördüğü takdirde cümlesinden alacağımız kararın Bakanlığımızca uygun görülüp görülmeyeceği hususunun tarafımızdan bilinmemesine rağmen;

Türkiye, kurulu gücünün yaklaşık %25'ine tekabül eden 5200 MW'lik bir kapasitenin tek bir teklif sahibinin kontrolüne verilmesi durumunda, bu teklif sahibinin gerek finansman, gerek teknik donanım ve personel yönünden şirketimiz terminine uygun bir zamanda bu taahhüdünü yerine getirememesi halinde sektörde çok büyük sıkıntıların yaşanabileceği,

Ayrıca bu kadar büyük kapasiteye sahip olacak bir Şirketle Şirketimiz arasında veya Şirketin bünyesinden kaynaklanabilecek (grev, lokavt v.s.) olumsuzlukların da sektörde yine büyük sıkıntılar yaşatabileceği ve diğer yandan,

Sektörde başlatılan özelleştirme uygulamaları karşısında böyle büyük bir kapasite ile bir tekel oluşturulması hem özelleştirmenin ruhuna aykırı düşeceği ve hem de rekabeti olumsuz yönde etkileyebileceği ve aynı yerdeki BOT (Yap-İşlet-Devret) tekliflerinin de dikkate alınarak,

—1400 MW gücündeki Gebze doğalgaz,

—1400 MW gücündeki İzmir doğalgaz,

—700 MW gücündeki Adapazarı doğalgaz santrallerinin en uygun teklif veren INTERGEN-ENKA konsorsiyumuna,

Diğer yandan gerek riskin yayılması ve gerekse Avrupa'nın sanayileşmiş iki büyük ülkesi Almanya ve İngiltere konsorsiyumlarına da imkân verilmesinin uygun olacağı düşüncesiyle,

—1000 MW gücündeki ithal kömürlü İskenderun Santralinin; santral yeri olarak serbest bölge dışında bir yerde arazi temin etmesi, bunun için bir maliyet artışı talep etmemesi halinde ve birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla SIEMENS-STEAG konsorsiyumuna,

—700 MW gücündeki Ankara Doğalgaz Santralinin ise teklif sahibinin, birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla NATIONAL POWER- BAYINDIR- MİMAG konsorsiyumuna,

Verilmesi hususunda gerekli işlemlerin Genel Müdürlükçe ikmaline, Oybirliği ile karar verildi." denilmiştir.

—1000 MW gücündeki İskenderun Santrali ihalesinde İntergen-Enka-Exxon konsorsiyumunun birinci en iyi teklifi vermesine rağmen, TEAŞ yönetim kurulunun ihaleyi ikinci sıradaki firma olan Siemens-Steag konsorsiyumuna vermesi üzerine Exxon firması, konsorsiyum yapısının farklı olması nedeniyle birinci olduğu tek ihale olan İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesinin ikinci gelen firmaya verilmesini kabul etmemiştir.

İntergen/Enka/Exxon konsorsiyumunun yabancı ortağı Exxon Power Investment Company Limited Şti. 01.12.1997 tarihinde TEAŞ'a; 06.02.1998 tarihinde de M. Cumhur ERSÜMER'e yazı yazarak, teklif inceleme süresi sonucunda 'birinci şirket' olduklarının kendilerine bildirilmesine rağmen görüşmelere çağrılmadıklarını, İskenderun projesinin, Exxon şirketinin Türkiye'deki ilk potansiyel projesi olmasına rağmen, İntergen, Enka ve Exxon şirketlerinden oluşan konsorsiyumlarına verilmediğini, bildirilmesi halinde sorunu çözebileceklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Exxon'un bu yazılarına, gerek Bakanlık gerekse TEAŞ tarafından herhangi bir cevap verilmemiştir.

—Bakanlık tarafından "tesis kurma ve işletme izni" verilmesini müteakip Şartname eki sözleşme taslaklarının, ihaleyi kazanan konsorsiyumların teklif mektuplarında belirttikleri şartlara göre yeniden düzenlenmesi amacıyla Yap-İşlet Komisyonu adı altında bir komisyon kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Şirketlerin Komisyon çalışmalarına katılmaları sonucunda sözleşme görüşmelerine başlanılmış ve bu görüşmeler sonucunda şartname eki sözleşme taslaklarında

değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler sonucu şirketlere, kamu üzerinde imtiyaz teşkil edecek kadar üstün haklar verildiği belirtilmiştir.

—İskenderun İthal Kömür Santrali dışındaki diğer 4 doğalgaz santralinin yapımını üstlenen şirketler İsken A.Ş. lehine olarak yapılan bu değişikliklerin (alım garantisi miktarının artırılması), 08.10.1998 tarihinde imzalamış oldukları Sözleşmelerin 2.3 maddesinde yer alan hüküm gereğince kendilerine de uygulanmasını istemişlerdir.

21.04.2000 günlü, 34–182 sayılı yönetim kurulu kararı ile Değişiklik Protokolleri onaylanarak sözleşmelere kayıt düşülmüştür.

—TEAŞ Yönetim Kurulu 21.04.2000 günlü, 444 sayılı müzekkereyi görüşerek, aynı gün 21.04.2000 günlü, 34–182 sayılı yönetim kurulu kararını almış ve yapılan tüm bu değişiklikleri onaylamıştır.

c-Samğa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

aa-Değerlendirme Komisyonuna Müdahale ile İhalelerde Rekabetin Engellenmesi

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, değerlendirme komisyonu üyesi Tanık Gediz Lekesiz'in ifadesine göre, teklif değerlendirme çalışmaları esnasında dönemin Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden'in Komisyonu ziyaret ederek ihale ile ilgili bilgi aldığı, 22.9.1997 tarihinde Müsteşar tarafından dönemin TEAŞ Genel Müdürü Zeki Köseoğlu'na gönderilen “*Yap İşlet Santrallerininin Sonuçlandırılmasında Uygulanacak Esaslar ve Adımlar*” başlıklı imzasız faks mesajı ile Değerlendirme Komisyonuna, İskenderun İthal Kömür Santraline ilişkin teklifler değerlendirilirken, tekliflerin yakıtla ilgili kısmına eskalasyon uygulanmaksızın net bugünkü değer üzerinden hesap yapılması talimatı verildiği, bu santrale ilişkin olarak verilen tekliflerin bir kısmında yakıt bedelinin gerçekleşen oranda eskale edileceği belirtilirken Siemens-Steag Konsorsiyumu tarafından verilen teklifte bu oranın %2 olarak sabit belirtildiği, ilk değerlendirme esnasında Siemens-Steag Konsorsiyumunun aleyhine görünen bu hususun değinilen faks mesajıyla ortadan kaldırılmaya çalışıldığı ileri sürülmüştür.

–22 Eylül 1997 günlü “Yap-İşlet Enerji Santrallerininin Sonuçlandırılmasında Uygulanacak Esaslar ve Adımlar” başlıklı faks mesajı

Yap-İşlet teklifleri için TEAŞ Genel Müdürlüğünün 4.3.1997 günlü, 392 sayılı oluru ile kurulan Teklif Değerlendirme Komisyonuna çalışmaları devam ederken dönemin Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden'den gönderildiği belirtilen faks mesajında;

“1- Amaç en iyi konsorsiyuma en ucuz elektrik üretme imkânı vermektir.

2- Teklif veren her Konsorsiyum taahhüdünü yerine getirebilecek güç ve kapasitededir.

3- Yakıt randımanına göre düzeltilmiş tarife analizine göre, her proje için teklif veren en iyi 3 (üç) konsorsiyum sıralanmalı ve ilan edilmelidir.

4- Hangi projenin hangi konsorsiyuma verileceği oluşacak üst düzey komisyonun müzakerelerine bırakılmalıdır. Şartname bu yetkiyi idareye tanımıştır.

5- Bu işlem birden fazla projede birinci olan konsorsiyumun kazandığı projelerin tamamını alacağı anlamına gelmez, fakat bu işlem, her proje için en ekonomik tarifenin tespit edilmesini sağlamış olacaktır.

Aksi takdirde aynı konsorsiyumun birden fazla projede birinci geldiğini sırf ilan etmemek için yapılacak sıralama projenin daha yüksek tarife ile bağlanmasına neden olacaktır.

Komisyon, proje bazında birinci gelenin tarifelerini kabul etmek kaydıyla, projeyi ikinci veya üçüncü gelene verebilir, idare, böylece, her proje için en ekonomik tarifeyi esas almak kaydıyla, projelerin en ciddi konsorsiyumlar arasında dağıtımını sağlayacak takdir yetkisine sahip olacaktır.”

denilmiştir.

– Tanıklardan;

Halil Yurdakul Yiğitgüden 30.6.2006 günlü oturumda, kendisine gelen bilgi notlarını ilgili kuruluşa iletmediğini, bu tür iletimin talimat niteliğinde algılanamayacağını, gereği yapılsın diye iletilenlerin dahi mevzuat çerçevesinde değerlendirilip sonuçlandırıldığını, faksın içeriğindeki bilgi notunun kimden geldiğini hatırlamadığını, kendisinin ihalenin değerlendirilmesi aşamasında hiçbir katkısının olmadığını, iş yoğunluğu içerisinde faksın içeriği hakkında detaylı bilgi sahibi olmasının mümkün bulunmadığını, göreve başladığı ilk günlerde genel müdürlükleri ziyaret ettiğini, TEAŞ Genel Müdürlüğünü bu sebeple ziyareti sırasında ihale komisyonunun çalıştığını öğrenmesi üzerine Komisyonu da ziyaret ettiğini, ihalenin değerlendirilmesiyle ilgili olarak herhangi bir bilgi almadığını;

Gediz Lekesiz 13.5.2005 günlü oturumda, değerlendirme sürerken, Yurdakul Yiğitgüden'den faks mesajı ulaştığını, mesajda “yap-işlet-devret” teki prensiplerin öne alınması, belli firmaların öne çıkarılması isteminin gizli olduğunu, mesajı okuyup kenara koyduklarını, 16 Kasım 1998’de Muzaffer Selvi’nin derkenar notuyla bir yazının havale edildiğini, sadece parasal değil, ülkenin belli önemli çıkarlarını da sağlayan kıstasları içeren şirketin fon 1, fon 4’ü dikkate almalarının istendiğini, kendilerinin de bunu bu şekilde yapamayacaklarını bildirdiklerini, bu yazının, 16 Kasım’da işleme girmiş olmasına rağmen, 16 Ekim tarihini taşıdığını, ikinci defa not yazmasını istediklerinde, Muzaffer Selvi’nin, Bakanlık olurluğunu da dikkate alarak yapıldığını belirtmek üzere taksir yazılmasını istediğini;

Hatice Çam 13.5.2005 günlü oturumda, değerlendirme komisyonunun çalışmaları sırasında, 22.9.1997 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden’in makamından gönderilen faks mesajının komisyon üzerinde bir etkisi olmadığını, Komisyonun değerlendirmeler sırasında uyacağı esasların önceden belirli olduğunu, Haldun Atıf Danışman’ın Komisyonu ziyarete geldiğini, fakat bir konuşma geçtiğini hatırlamadığını, çalışmaları konusunda bir baskı, tavsiye, telkin, yönlendirmeye de şahit olmadığını;

Mustafa Sinan Egeli 13.5.2005 günlü oturumda, değerlendirme komisyonunun çalışmaları sırasında 22.9.1997 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden’in makamından gönderilen faks mesajını ilk önce görmediğini, ama kendilerine dışarıdan gelen hiçbir yazıyı zaten dikkate almadıklarını, teknik değerlendirme komisyonu üyesi iken kendilerini ziyarete gelen Müsteşarın Yurdakul Yiğitgüden, Müsteşar Yardımcısının Haldun Danışman olduğunu, teklif değerlendirme odasına geldiklerini hatırlamadığını, genel müdürlük makamı diye hatırladığını, teklif değerlendirme odasına belki bir kere, zannına göre Haldun Bey’in “çalışmalarınızda başarılar dilerim” demek için gelmiş olabileceğini;

Gülçin Varol 13.5.2005 günlü oturumda, genel müdürlüğe geldiklerini hatırladığını, ancak yönlendirme şeklinde hatırlamadığını; yani, sadece “*çalışmalar nasıl gidiyor*” şeklinde rutin bir ziyaret gibi anımsadığını;

Mehmet Ergül Yazar 13.5.2005 günlü oturumda, çalıştığı dönemde değerlendirme komisyonunda kendisine herhangi bir telkinin gelmediğini, bir defa değerlendirme komisyonunda 8–10 arkadaş çalışırken, müsteşar yardımcısı Haldun Atif Danışman’ın geldiğini, değerlendirmeye ilgili değil de, işler nasıl gidiyor, ne zaman bitecek şeklinde konuşmalar hatırladığını;

Mehmet Zeki Köseoğlu 15.11.2005 günlü oturumda, faks mesajının Müsteşarın parafıyla geldiğini, yazıyı hatırladığını, bu yazının içeriğinin yasalarında zaten olduğunu, 5 santralin hepsinin Amerikalılara verilmesini istemediklerini, kendisinin bu faksı talimat olarak görmediğini, zaten yazılı olan kurallar bulunduğunu, tüzüklerde yazılı olan kuralların tekrar hatırlatılması şeklinde ilgili makama havale ettiğini, Meclis Araştırma ve Soruşturma Komisyonundaki beyanlarını kabul etmediğini, zaman zaman Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden ve Haldun Atif Danışman’ın ziyaretlerine geldiğini, birtakım konularda fikir teatisinde bulduklarını, ancak sözleşme görüşmeleri sırasında şu olsun, bu olsun diye hiçbir zaman söylemediklerini;

beyan etmişlerdir.

—Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın bakanlık Eski Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden hakkındaki kararları

21.9.2001 günlü olur ile Yurdakul Yiğitgüden hakkında değerlendirme komisyonuna gönderdiği faksla ilgili olarak soruşturma izni verilmediği, bu karara itiraz üzerine Danıştay İkinci Dairesinin 25.12.2001 günlü 2001/1579 Esas, 2001/3085 Karar sayılı kararı ile soruşturma izninin TCK’nın 240. maddesine ilişkin olması, maddenin de 4616 sayılı Yasa kapsamında bulunması sebebiyle işin geri çevrilmesine karar verildiği, bunun üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 26.4.2002 günlü, 2002/8 sayılı kararı ile sanığın üzerine atılı suçun TCK’nın 240. maddesi, dolayısıyla 4616 sayılı Yasa kapsamında kalması nedeniyle soruşturmanın ertelenmesine karar verildiği, erteleme konusu suçun dava zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle de 16.6.2004 günlü, 2004/41 sayılı kararı ile şikâyetin işleminden kaldırılıp kayıttan düşürülmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

Tanık beyanlarından ve dosyadaki diğer kanıtlardan yap işlet ihalelerinin değerlendirilmesi aşamasında sanığın yetkililere faks mesajının gönderilmesi için herhangi bir talimatının olmadığı gibi, teklif değerlendirme komisyonuna ziyaret ya da herhangi bir şekilde müdahalesinin de bulunmadığı anlaşıldığından bu konuda sanığa sorumluluk yüklenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

bb- 4283 sayılı Yasa ve ilgili Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak santral yapımları işinin şirketlere birincilik sırasına göre değil özel tercihlere göre verilmesini onaylamak

İskenderun İthal Kömür Santrali ile Ankara Doğalgaz Santralinin birinci sıradaki konsorsiyumlara verilmeyerek, birinci sıradaki teklife inmek şartıyla ikinci sıradaki konsorsiyumlara verilmesi işleminin yürürlükteki kanun ve ilgili yönetmeliklere aykırı olduğu, sonuçta Bakan M. Cumhur Ersümer tarafından 24.10.1997 tarihli yazılarla

konsorsiyumlara “*ruhsat ve izin*” verilirken bu aykırılıkların dikkate alınmadığı iddia edilmiştir.

–Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 6.6.2005 günlü, E.2002/296, K.2005/144 sayılı kararı

Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin bu kararında müzayedeye hile ve fesat karıştırmak, cürüm işlemek için teşekkül kurmak ve görevi kötüye kullanmak suçlarından Zeki Köseoğlu ve diğerleri hakkında açılan kamu davasında İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesine fesat karıştırıldığı ve bu amaçla çıkar amaçlı suç örgütü kurulduğu iddiası da yer almaktadır. Kararda, İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesinin bütün ihalenin aynı sermaye grubuna vermeme gerekçesine bağlansa bile, ihalenin ikinci gelen ortaklığa verilmesi için çaba sarf edildiği, bu çabanın; yapılan ilanlarda firmanın kayırıldığı, ek süre verildiği, tekliflerin verilmesinden sonra firmanın teklifi revize etmesinin sağlandığı, santralin kurulu gücünün artırıldığı, EXXON firmasının düşük fiyata inebileceği yazılarının göz ardı edildiği olgularından anlaşıldığı, ihaleye fesat karıştırma suçunun oluştuğu, ancak suç tarihi itibarıyla fiilin zaman aşımı süresinin dolduğu ifade edilmiştir.

İkinci gelen firmaya ihalenin verilmesinden sonra dahi firmanın sözleşmeden önce yapması gereken işlemlerde isteksiz davranmasına rağmen idarenin şirketle sözleşme yapmak için şirketi zorladığı, bunun için santralin kurulu gücünün artırılması gibi çeşitli avantajlar sağladığı ve süreler verdiği, sanıkların bu şekilde sözleşmeyi imzalamalarının görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu, ancak suç tarihinin sözleşmenin imzalandığı 9.3.1999 olarak kabulü nedeniyle 4616 sayılı Yasa kapsamında kaldığı belirtilmiştir.

–1.10.1997 günlü, 1997/4 sayılı “Değerlendirme Protokolü”

Bu protokol ihale kararının temelini oluşturmakta, değerlendirme komisyonunun kendisine iletilmiş olan teklifleri 4283 sayılı Yasa ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmelik çerçevesinde yürüttüğü çalışmalar sonucunda yapılan değerlendirme sonuçlarını göstermektedir.

Buna göre sıralamanın; İntergen-Enka, Siemens-Steag, National Power- Gama şeklinde olduğu belirtilmiştir.

–TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü, 32–357 sayılı kararı

Kararda “...Yönetmeliğin 26. maddesinde yer alan “Alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık uygun gördüğü takdirde; başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ’a bildirilir” denilmektedir. Bu maddenin **Bakanlık uygun gördüğü takdirde** cümlesinden alacağımız kararın Bakanlığımızca uygun görülüp görülmeyeceği hususunun tarafımızdan bilinmemesine rağmen;

1) Türkiye kurulu gücünün yaklaşık % 25’ine tekabül eden 5200 MW’lık bir kapasitenin tek bir teklif sahibinin kontrolüne verilmesi durumunda bu teklif sahibinin gerek finansman, gerek teknik ekipman ve personel yönünden Şirketimiz terminine uygun bir zamanda bu taahhüdünü yerine getirememesi halinde sektörde çok büyük sıkıntıların yaşanabileceği,

2) Ayrıca bu kadar büyük kapasiteye sahip olacak bir şirketle Şirketimiz arasında veya şirketin bünyesinden kaynaklanabilecek (grev, lokavt vs.) olumsuzluklarında sektörde

yine büyük sıkıntıların yaşanabileceği ve diğer yandan,

3) Sektörde başlatılan özelleştirme uygulamaları karşısında böyle büyük bir kapasite ile bir monopol oluşturması hem özelleştirmenin ruhuna aykırı düşecek ve hem de rekabeti olumsuz etkileyebileceği ve

4) Aynı yerdeki BOT (Yap-İşlet-Devret)tekliflerinin de dikkate alınarak,-1400 MW gücündeki Gebze Doğalgaz,

—1400 MW gücündeki İzmir Doğalgaz,

—700 MW gücündeki Adapazarı Doğalgaz Santrallerinin en uygun teklif sahibi İntergen-ENKA Konsorsiyumuna,

—Diğer yandan gerek riskin yayılması ve gerekse Avrupanın sanayileşmiş iki büyük ülkesi Almanya ve İngiltere konsorsiyumlarına da imkân verilmesinin uygun olacağı düşüncesiyle,

—1000 MW gücündeki ithal kömürlü İskenderun Santralının santral yerinin serbest bölgede deklare edilmiş olması, bu bölge dışında bir yerde arazi temin etmesi ve bunun için bir maliyet artışı talep etmemesi halinde ve birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla Siemens-Steag konsorsiyumuna,

—700 MW gücündeki Ankara Doğalgaz santralının ise teklif sahibinin, birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla National Power- Bayındır Mimag konsorsiyumuna verilmesi”

denilmiştir.

—Yap-işlet projelerine ilişkin 24.10.1997 günlü, 4975 sayılı Mustafa Cumhur Ersümer’in oluru.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer, TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü, 32–357 sayılı kararında belirtilen konsorsiyumlara santralleri yapıp işletmeleri için gerekli ruhsat ve iznin verilmesine olur vermiştir.

– EXXON Firmasının TEAŞ’a gönderdiği 1.12.1997 günlü yazısı ile Bakan Mustafa Cumhur Ersümer’e yazdığı 6.2.1998 günlü yazısı

TEAŞ’a yazılan yazıda, INTERGEN-ENKA-EXXON Konsorsiyumunun teklif tarihinden yazının yazıldığı tarihe kadar kömürün fiyatındaki düşümlere bağlı olarak kendi tekliflerinin düşmüş olabileceği, 6.2.1998 günlü yazıda ise, EXXON Şirketinin Türkiye’de ilk potansiyel projesi olmasına rağmen ihalenin kendilerine verilmemesinin ETKB tarafından çözümlenebileceği belirtilmiştir.

– Tanıklardan;

Hatice Çam 13.5.2005 günlü oturumda, İskenderun İthal Kömür Santrali ve Ankara Doğalgaz Çevrim Santrali ihalelerinde birinci sırada oldukları halde, ihale verilmeyen firmaların sözleşme imzalamama yönünde bir beyanlarının olmadığını, ihalenin ikinci sıradakilere verilmesinin kendilerinin dışında geliştiğini;

Mustafa Sinan Egeli 13.5.2005 günlü oturumda, İskenderun İthal Kömür Santrali ve Ankara Doğalgaz Çevrim Santrali ihalelerinde birinci sırada oldukları halde kendilerine ihale verilmeyen firmaların “biz ihaleyi almak istemiyoruz, imzalamayız” gibi bu yönde bir beyanları olmadığını, o aşamada kendilerinin firmalarla bir görüşme yapmadıklarını, değerlendirme sonucunda birinci çıkan firmaları yönetime sunduklarını;

Recep Yılmaz 13.5.2005 günlü oturumda, 5 santralin hepsinin bir firmada kaldığını, ancak, yönetimin 5 santrali de aynı firmaya vermede sakınca gördüğünü, dolayısıyla, yönetim kararıyla diğer iki santralden Ankara Santralinin Bayındır Mimag, İskenderun Santralinin ise Siemens-Steag Firmasına verildiğini, bunun komisyonun kararı dışında olduğunu;

Saba Soytekin 10.6.2005 günlü oturumda, değerlendirme komisyonunun çalışmaları sonunda beş projenin beşini de ENKA İNTERGEN konsorsiyumunun kazandığına ilişkin taktirli hazırladıklarını, daha sonra yönetim kuruluna sunduklarını, kendisinin komisyonda olduğu süre içerisinde bir baskının olmadığını;

Birsel Sönmez 10.6.2005 günlü oturumda, 5 tane santralin ihaleye çıktığını, bu 5 santrali de ENKA Ortaklığının kazandığını, fakat o zamanki genel müdür Zeki Köseoğlu'nun yönetim kurulu toplantısında 5 tane santralin bir firmaya, konsorsiyuma verilmesinin gerek kredi bulma zorlukları bakımından gerekse işin yapılmasının zorluğunu dikkate alarak bunun 3 tanesini şirketlerin de muvafakatini alarak ENKA ortaklığına verilmesini; İskenderun İthal Kömür Santralinin de Siemens-Steag konsorsiyumuna verilmesini, Ankara Doğalgaz Santralinin de Bayındır'ın ortak olduğu konsorsiyuma verilmesinin doğru olacağını ifade ettiğini, kendilerinin de yönetim kurulunda bunu değerlendirdiklerini, netice itibariyle, genel müdürün teklifinin, daha doğrusu "*hükümetten, bakanlıktan gelen teklifin doğru olduğunu*" ve o şekilde yapmasında ülke açısından yarar olacağı kanaatine vararak ihaleyi gerçekleştirdiklerini, ihalenin ikinci sıradaki firmalara verilmesi hususunda sanık Mustafa Cumhur Ersümer'den herhangi bir talimat almadıklarını, TEAŞ yönetim kurulunun başındaki genel müdürün bakana icraatı hakkında bilgi vermesinin normal olduğunu, Türkiye'de böyle bir usul olduğunu, hiçbir genel müdürün Türkiye'nin yüzde 20 ihtiyacını karşılayacak bir santraller topluluğunun, Enerji Bakanının, Başbakanın haberi olmadan vermesinin mümkün olmadığını, onlarla istişare yapıp bunları yönetim kurulu ile paylaşmasının normal olduğunu daha önceki beyanlarında söylediğini;

Şarık Tara 10.6.2005 günlü oturumda, yap işlet santral ihalesinde kendilerinin bir tanesine veya 5 tanesine de teklif verebilmelerinin olanaklı olduğunun söylenmesi üzerine, 5 santral için de teklif verdiklerini, 5'inde de birinci oldukları halde idarenin bazı sebeplerle, santrallerden üçünün ihalesini kendilerine verdiğini, İskenderun İthal Kömür ve Ankara Doğalgaz Santrallerinin ikinci sıradaki firmalara verilmesinden devletin bir zararı olmadığını, çünkü ihalenin verildiği firmaların tekliflerinin onların fiyatlarına indirdiklerini, TEAŞ'a 1970'ten beri müteahhit olarak çalıştıklarını, bu nedenle karara kendilerinin itiraz etmeyi lüzumlu dahi görmediklerini, bu 5 yap-işlet projesi, kendilerinin de ortak oldukları konsorsiyuma verilmesi halinde yatırım kredisini bulmakta zorlanmayacaklarını, 5 işe müracaat ettiklerine göre, 5 iş için de yatırım kredisini bulmayı idareye karşı taahhüt etmiş durumda olduklarını, onun için böyle bir durumun gerçekleşmediğini;

Necip Timuçin Tümer 10.6.2005 günlü oturumda, yap işlet ihalelerinin beşinde de Enka-Bechtel grubunun fiyatının en düşük olduğunu, ancak, tüm ihalenin aynı gruba verilmesinin, bu grubun monopol olmasına sebebiyet verilmesi olasılığı ve temin edilecek kredinin çok yüksek olması ve ayrıca sadece bir Amerikan firmasının lider olduğu bir gruba hepsinin birden verilmesindeki sakıncalar düşünülerek, ENKA'nın fiyatına indirmek suretiyle 3'nün Enka-Bechtel grubuna verilmesinin, kömürün başka bir Fransız ve Siemens

Alman Firmasına verilmesinin ki, -onların da kömür santralleri bakımından bu konuda dünyada bir numarada olan bir firma olması nedeniyle- diğerinin de diğer başka bir firmaya verilmesinin uygun görüldüğünü, yönetim kurulunda görüşüldüğünü ve kararın öyle verildiğini, herhangi bir zararın doğmadığını, ihalelerin ikinci sıradaki firmalara verilmesi hususunda Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'den herhangi bir tavsiye, telkin, talimat almadıklarını, zaten, yönetim kurulu üyesi olarak Sayın Bakanla görüşmelerinin mümkün olmadığını;

Sinan Tara 10.6.2005 günlü oturumda, yap-işlet modeliyle ihale edilen İskenderun İthal Kömür Santrali ile Ankara Doğalgaz Çevrim Santralin ihalelerinde sözleşme imzalamama yönünde bir iradelerinin olmadığını, kendilerinin beş ihalede de en iyi teklifi verdiklerini, ancak, beş ihalenin de kendilerine verilmesi halinde Türkiye'deki elektrik üretiminin yüzde 40'ının tek bir şirket tarafından üretiliyor olacağını, bu nedenle beş işin beşinin de kendilerine verilmesinin gerçekçi olmadığını düşündüklerini, Türkiye elektriğinin yüzde 40'ının bir firmaya emanet edilmemesi kararını makul bulduklarını, bu nedenle de itiraz etmediklerini, ancak ihaleden çekilmediklerini, EXXON firmasının ihaleye itirazının olduğunu; kömür fiyatlarının bir eskalasyon formülüne bağlı olduğunu, kömür fiyatlarının düşmesinin, rakipleri için de aynı oranda düşmesi anlamına geldiğini, dolayısıyla, rakipler arasındaki farkın değişmemesi gerektiğini ama bu görüşmelerin kendileri dışında olduğunu; birinci sırada oldukları halde ihalesi verilmeyen 2 adet yap-işlet ihalelerinden vazgeçmeleri konusunda hiçbir şekilde baskının olmadığını, kendilerinin de vazgeçmelerinin olmadığını;

Muzaffer Selvi 6.10.2005 günlü oturumda, Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığında 11 Ocak 2001 tarihinde *"ihaleye göre, şartnameye göre uygun olan ilk 3 firma seçilir. Bu 3 firmadan birine, genellikle ilk sıradaki firmaya ihale verilir; ama Bakan Bey, ikinci ve üçüncü sıradaki firmalara vermek isterse, ihaleyi onaylamaz, bu şekilde ihale beklemeye alınır"* beyanının okunması üzerine, bu ifadesinin tamamen yanlış, baskı altında alınmış bir ifade olduğunu; çünkü yönetmeliklere göre böyle bir şeyin doğru olmadığını, bir yönetim kurulları olduğunu, hiçbir yönetim kurulu kararının bakanlığa gönderilmediğini, hiçbir şekilde bilgi vermediklerini, yönetim kurulu kararlarından dolayı zaten yargılandığını, santrallerin tümünün 5-5,5 milyar dolarlık bir yatırım olduğunu, bir şirketin altından kalkmasının çok zor olduğunu, işletme dönemi 20 yıl boyunca bu şirket ile TEAŞ'ın işletme sorunlarının olabileceğini, bu şirketin, grevinden, lokavta kadar veyahut elektrik fiyatlarında zımnen işi durdurmasının bile ekonomiye çok büyük sıkıntıları olabileceğini, bunun alternatifini TEAŞ Yönetim Kurulu olarak kendilerinin bulmaları gerektiğini ve böyle bir çözüm bulduklarını;

Mehmet Zeki Köseoğlu 15.11.2005 günlü oturumda, yönetim kurulu toplantısında santral ihalelerinin 5'ini de INTERGEN ve ENKA'nın kazandığını, ancak, Türkiye'nin, aşağı yukarı, o günkü kurulu gücünün yüzde 25'ine tekabül eden bu miktardaki bir enerji üretiminin tek bir firmaya verilmesinin sakıncalı olduğunu düşündüklerini, bu çerçevede aralarında konuştuklarını, üçünün INTERGEN ENKA'ya verilmesini, ikisinin de işte birinin Almanlara, birinin İngilizlere verilmesini kararlaştırdıklarını ve aynı koşullarda Yönetim Kurulu olarak karar aldıklarını, İskenderun'da ikinci sırada olan Siemens-Steag firmasına, dünyada en büyük kömür üreticisi olmaları ve kömür konusundaki tecrübeleri nedeniyle,

National Power'ın gaz konusunda tecrübeli olmaları nedeniyle Ankara Doğalgaz Santrali için düşündüklerini, kararı yönetim kurulunda aldıktan sonra, zaman zaman bakanlık makamıyla, müsteşarlık makamıyla konuşmaları çerçevesinde; düşüncelerini makama sunduklarını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

16.7.1997 günlü, 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli İle Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Alınan teklifler TEAŞ tarafından bu Kanun ve çıkarılacak yönetmelik hükümleri çerçevesinde değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık, TEAŞ tarafından kendisine gönderilen teklifi uygun gördüğü takdirde tesis kurma ve işletme izni verir.*"

Beşinci fıkrasında;

"Bu iznin verildiğinin TEAŞ'a bildirilmesinden sonra, TEAŞ ile üretim şirketi arasında üretim tesisi kurma, işletme ve enerji satışını düzenleyen sözleşme imzalanır."

denilmiştir.

1.8.1997 günlü, 97/9853 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 20. maddesinde tekliflerin değerlendirilmesinde dikkate alınacak konular belirtilmiştir. Buna göre;

Şartnamede yer alacak uygunluk ve yeterlilik şartlarını karşılayamayan tekliflerin en ucuz olması, tekliflerin değerlendirilmesinde bu teklifin sahibine başarılı sayılması konusunda bir hak kazandırmaz. Şartname ve sözleşmeye uygun olarak hazırlanmamış olan teklifler değerlendirmeye alınmaz. Değerlendirme komisyonu teklifleri karşılaştırmalı olarak inceleyerek görüşünü tekliflerin geçerlilik süresini de dikkate alarak yönetim kuruluna bildirir.

Bu düzenlemelerden tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında TEAŞ Genel Müdürlüğünün yetkili olduğu anlaşılmıştır.

Tekliflerin değerlendirilmesi için 4.3.1997 günlü ve 392 sayılı TEAŞ Genel Müdürlüğünün oluru ile teklif değerlendirme komisyonu oluşturulmuş, komisyonun hazırladığı 1.10.1997 günlü değerlendirme protokolüne göre, Adapazarı, Gebze, Ankara ve İzmir Doğalgaz Santrallerinde İntergen-Enka, İskenderun İthal kömür santralinde ise İntergen-Enka-Exxon konsorsiyumlarının birinci sırada oldukları belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 26. maddesine göre, alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilecek, Bakanlık, uygun gördüğü takdirde; başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ'a bildirecektir.

TEAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü, 32-357 sayılı kararı ile Ankara Doğalgaz Santrali ve İskenderun İthal Kömür Santrali ihalelerinin birinci gelen firmaların teklif ve şartlarına inilmesi kaydıyla sıralamada ikinci gelen firmalara verilmesine karar verildiği tespit edilmiştir.

Yap işlet ihalelerinin Türkiye'nin o zamanki kurulu gücünün % 25'ini oluşturması nedeniyle kapsamlı bir ihale olduğu, sanık Bakanın TEAŞ Yönetim Kurulunun bu ihaleyle ilgili çalışmalarından bilgi sahibi olduğu, tanıklar TEAŞ Yönetim Kurulu üyeleri Birsal Sönmez, Necip Timuçin Tümer ve Zeki Köseoğlu'nun beyanlarından anlaşılmış ise de aynı tanıklar sanık Bakanın Yönetim Kurulunun karar alma sürecine doğrudan ya da dolaylı olarak yetkilileri yönlendirmesinin olmadığını da beyan etmişlerdir.

Öte yandan, 3.10.1997 günlü TEAŞ Yönetim Kurulu kararında "*Bakanlığımızca uygun görülüp görülmeyeceği hususunun tarafımızdan bilinmemesine rağmen...*" ibaresinin yer alması da sanık Bakanın Yönetim Kurulu kararının alınmasında yönlendirmesinin bulunmadığını göstermektedir. Bu nedenle yönetim kurulu kararının sanık tarafından aldırıldığına ilişkin sav yerinde görülmemiştir.

Ancak, İntergen/Enka/Exxon konsorsiyumunun yabancı ortağı Exxon Power Investment Company Limited Şti. Temsilcisinin teklif değerlendirme komisyonunda yapılan inceleme sonucunda, teklif inceleme süresi sonucunda birinci şirket olduklarının kendilerine bildirilmesine rağmen görüşmelere çağrılmadıklarına ilişkin sanık Mustafa Cumhur Ersümer'e 06.02.1998 tarihinde yazdığı yazının içeriği ve bu konuda dinlenen tanıklar Sinan Tara ve Şarık Tara'nın beyanları birlikte değerlendirildiğinde, ihalede birinci gelen firmaların ihaleden çekilme iradelerinin de bulunmaması karşısında TEAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü kararı uyarınca sanık Bakanın 24.10.1997 günlü, 4975 sayılı oluru ile Ankara Doğalgaz ve İskenderun İthal Kömür Santrallerini alan firmalara ruhsat ve izin vermesi, hukuki niteleme ve kabul sırasında ayrıca değerlendirilecektir.

cc- İskenderun İKS'nin ihalesinde santralin kurulu gücünün 1100 MW'den 1210 MW'ye çıkarılmasının Kanun, ilgili Yönetmelik ve Şartname hükümlerine aykırı olduğunu bildiği halde TEAŞ Genel Müdürlüğüne bu konuda yetki vermek

Meclis soruşturma komisyonu raporunda;

Bakanlık tarafından "*tesis kurma ve işletme izni*" verilmesinden sonra, İskenderun ithal kömür santrali sözleşme taslağının şirket lehine değiştirildiği, İskan A.Ş. firmasının değişik bahaneler ileri sürerek Komisyonca hazırlanıp paraflanmış sözleşme taslağının imzalanmasına yanaşmadığı ve birinci sıradaki İntergen-Enka-Exxon konsorsiyumunun teklifini kabul edebilmesi için santralin kurulu gücünün ve buna bağlı olarak garanti edilen enerji miktarının artırılması talebinde bulunduğu ve şirketin bu talepleri üzerine 26.11.1998 tarih ve 62-545 nolu "*Orijinal tekliftteki net kurulu güç olan 1100 MW'nin en fazla %10 artırılması veya eksiltilmesine imkan verilmesine....*" şeklinde TEAŞ yönetim kurulu kararının alındığı,

Yap-İşlet Komisyonunun 14.12.1998 tarihli tavrında kararın 97/9853 sayılı Yönetmeliğin 17. maddesine aykırı olduğunu belirttiği, Komisyonunun bütün bu uyarılarına rağmen, önce 21.12.1998 tarih, 65-576 sayılı Kararı, bir gün sonra; 22.12.1998 tarih ve 66-577 sayılı Kararının alındığı, bu kararlarla firmanın kapasite artırımı, yıllık üretim miktarları ve çalışma saatleri ile ilgili taleplerinin tamamen karşılandığı, söz konusu yönetim kurulu kararında yer alan hususların sözleşmeye aynen konulmasını teminen Yap-İşlet Komisyonu tarafından hazırlanıp paraflanarak komisyon odasında muhafaza edilen sözleşme taslağının odanın çilingir marifeti ile açılıp tutanak tutulmak sureti ile alındığı ve Taslağın 8. sayfası ile Form-1, Form-4 ve hukuki mütalaanın ilk sayfalarının değiştirildiği ve değiştirilen

sayfaların yalnızca Genel Müdür Zeki Köseoğlu ve Genel Müdür Yardımcısı Muzaffer Selvi tarafından paraflanarak hazine garantisi alınabilmesini teminen Hazine Müsteşarlığına gönderildiği,

Hazine Müsteşarlığının yazısı üzerine, TEAŞ Genel Müdürlüğünün 04.01.1999 tarihinde konuyu Bakanlığa aktardığı ve Bakan M. Cumhur Ersümer tarafından imzalı 06.01.1999 tarih ve 74 sayılı yazısı Bakanlıkça daha önce olur verilmiş olan ruhsat ve iznin yeniden verilmesine gerek olmadığı belirtildiği ve bunun üzerine TEAŞ Genel Müdürlüğü ile İsken A.Ş. arasında 07.01.1999 tarihinde sözleşmenin imzalandığı,

belirtilerek Mustafa Cumhur Ersümer'in söz konusu santralin kurulu gücünün 1100 MW'den 1210 MW'ye çıkarılmasının Kanun, ilgili Yönetmelik ve Şartname hükümlerine aykırı olduğunu bildiği halde TEAŞ Genel Müdürlüğüne bu konu hakkında yetki verdiği ileri sürülmüştür.

–Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 6.6.2005 günlü, E.2002/296, K.2005/144 sayılı kararı

Kararın ilgili bölümünde, sanıklar Muzaffer Selvi, Birsal Sönmez, Ünal Peker ve Necip Timuçin Tümer hakkında; İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesinde ihalenin verildiği tarihten sonra sözleşme hazırlıkları ve sözleşmenin imzalanmasına kadar TEAŞ aleyhine ihaleyi alan şirket lehine birçok düzenlemeler yapıldığını, santralin kurulu gücünün 1000 MW'den 1200 MW'ye çıkarıldığını, böylece ihale şartnamesinde olmayan avantajın firmaya sağlandığını, ayrıca EXXON firmasının teklifi düşürebileceğine dair yazılarının dikkate alınmadığını, şirkete ihale verilmesi koşullarını kabul ettiğine dair taahhütnameyi vermesi için yedi gün, sözleşme imzalaması için otuz gün süre verilmesine rağmen bu sürenin iki kez uzatıldığı, sonrasında 9.3.1999 tarihinde sözleşmenin imzalandığı, sözleşmenin imzalanmasından sonra 12.4.2000 tarihli sözleşme açıklama tutanağında sözleşmenin maddelerini tadil eder mahiyette Kurumu yeni yükümlülükler altına sokan maddeler eklendiğini, böylece kurumun sözleşmede olmayan şekilde risk altına sokulduğu belirtilerek sanıklar TEAŞ yönetim kurulu üyeleri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm edilmişlerdir.

Kararın bu bölümü, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 21.2.2007 günlü, 2006/3609 Esas, 2007/1413 sayılı kararı ile onanmıştır.

–İskenderun İthal Kömür Santraline ilişkin belgelerin bulunduğu odanın kapı kilidinin açılarak evrakların alındığına ilişkin 6.1.1999 tarihli tutanak

Tutanakta Muzaffer Selvi'nin talimatıyla kilit altında bulunan İskenderun İKS sözleşmesinin çilingir aracılığı ile kapının açtırılması suretiyle alındığı belirtilmiştir.

–TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 26.11.1998 günlü, 62–545 sayılı kararı

Siemens-Steag firmasının teklif fiyatının birinci Konsorsiyumun fiyatına çekildiği, firmanın bu projeyi gerçekleştirebilmesini temin etmek amacıyla “*Orijinal teklifinde vermiş olduğu net kurulu gücü 1100 MW'in en fazla (+—)% 10 artırılması veya azaltılmasına imkânın verilmesine, (güç durumunun belirlenmesinden sonra APK Dairesi Başkanlığınca üretim planlamasının düzenlenmesine)...*” karar verildiği görülmüştür.

–Yap İşlet Komisyonunun 14.12.1998 günlü yazısı

Yazıda, “*1100 MW'in artırılmasına mı yoksa azaltılmasına mı yönelik olduğunun tam olarak anlaşılabilmesi, eğer 110 MW'in % 10 arttırılması yönünde şirkete bir imkân*

tanınıyor ise bu takdirde ilk ihale aşamasında tüm teklif sahiplerine verilen Teklif Hazırlama Kurallarının 18. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci bendi; "Maksimum sürekli güçte (çevre şartlarında) net çıkış gücü 1100 MW'ın üstünde olan teklifler değerlendirmeye alınmayacaktır. " yine Teklif Hazırlama Kurallarının 18. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci bendi; "Maksimum sürekli güçte türbin ünitesi çıkış gücü 550 MW'ın üstünde olan teklifler değerlendirilmeyecektir" 29.8.1997 tarih ve 23095 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 97/9853 sayılı Yönetmeliğin 20. maddesinin üçüncü fıkrası; "Şartname ve sözleşmeye uygun olarak hazırlanmamış olan teklifler değerlendirmeye alınmaz. " hükümlerini amir olup, teklif aşamasında tek ünite için 605 MW, tüm tesis için 1210 MW gücündeki bir santral teklifi değerlendirmeye dahi alınamayacak iken, Yönetim kurulumuzun bu kararı ile anılan Şirket ile tek ünitesi 605 MW olan 1210 MW gücündeki bir santral ile ilgili olarak sözleşme imzalanma aşamasına gelinmiştir. Bunun ise teklifin ve tüm ihalenin bazını değiştirdiğinin, diğer teklif sahipleri ile ilgili olarak haksız rekabete neden olduğunun, ayrıca TEAŞ'a maddi külfet getirdiğinin ve herşeyden önemlisi Yönetmelik hükümlerine aykırı olduğunun Yönetim Kurulumuzun takdirlerine sunulmasında bir kez daha yarar görülmektedir. Ayrıca Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkılmış, ihale prensipleri Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiş olup, bu prensiplerin Teşekkülümüz Yönetim Kurulu kararı ile değiştirilmesi, normlar hiyerarşisine de aykırılık oluşturmaktadır."denilerek, İskenderun İKS sözleşmesi için Yönetim Kurulundan talimat istenildiği görülmüştür.

–TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 21.12.1998 günlü, 64–576 sayılı kararı

Yönetim Kurulu "İskenderun Enerji Üretim ve ticaret A.Ş. tarafından yapılacak santralin maksimum sürekli güçte (çevre şartlarında) net çıkış gücünün 1100 MW olarak kabul edilmesine" karar vermiştir.

–TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 22.12.1998 günlü, 66–577 sayılı kararı

Kararda;

"1-İskenderun Enerji Üretim ve Ticaret A.Ş. tarafından orijinal teklifinde verilmiş olan santral maksimum sürekli güçte (çevre şartlarında) net çıkış gücü 1100 MW'ın, 1210 MW olarak kabul edilmesine,

2-Yıllık üretim miktarları ve çalışma saatlerinin firma tarafından Şirketimize 8.12.1998 tarihinde verilen Form-1'de yer alan miktarlar olarak kabul edilmesine, Enka-İntergen'in Form-1'de yer alan enerji birim fiyatlarının (dağılımları ile birlikte) aynen muhafaza edilmesine, yapılan hesaplamada her iki Konsorsiyumunda Şirketimize ortalama 20 yıllık birim satış fiyatı 4.12 Cent/kwh olarak bulunmuştur. Siemens-Steag Konsorsiyumundan 0.02 Cent/kwh karşılığı 30 milyon Dolar bir indirimin son yılki satışlarından yapılmasına,

3- Form-4'ün, birinci bentte yer alan karar doğrultusunda yeniden düzenlenmesine, ve gerekli işlemlerin Genel Müdürlükçe ikmaline, oybirliğiyle karar verildi" denilmiştir.

–Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 30.12.1998 günlü, 3581 sayılı yazısı

Yazıda "...Söz konusu projeyi gerçekleştirecek şirket yetkilileri ile yapılan toplantıda kurulacak olan santralin kapasitesinin Yönetim Kurulu Kararı ile 1100 MW'dan 1210 MW'a çıkarıldığı öğrenilmiştir. Bu çerçevede, ihaleye Bakanlar Kurulu Kararı ile

çıkılmış olduğu, ancak kapasitenin Yönetim kurulu kararı ile artırılmış olduğu görülmektedir...

...Bu çerçevede, İskenderun İthal Kömür Santrali projesi ile ilgili olarak Şirket ile kurumunuz arasında imzalanan protokol ile şartları tesbit edilen Enerji Satış Anlaşmasında yukarıda değinilen ve Sözleşmeleri imzalanan diğer yap-işlet projelerinden farklı olan hususların bu sözleşmelerde yer alan 2.3 üncü madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.” denilmiştir.

–Bakan Mustafa Cumhur Ersümer imzalı, ETKB’nin 6.1.1999 günlü, 74 sayılı yazısı

Hazine Müsteşarlığının yukarıda belirtilen yazısı üzerine konu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına iletildiğinde, Bakanlığın cevabi yazısında, “...Bilindiği gibi, Genel Müdürlüğünüzce yukarıda adı geçen santrallerde yapılan kurulu güç artışlarında Bakanlığımız onayına ihtiyaç duyulmamıştır. İskenderun İthal Kömür Santralinin Kurulu gücünün 110 MW’dan 1210 MW’a yükseltilmesi ile ilgili karar, diğer santrallerde olduğu gibi Genel Müdürlüğünüzce alınmış olup Bakanlığımızca ilgi “b”de kayıtlı Makam Oluru ile verilmiş olan ruhsat ve iznin yukarıdaki nedenlerle yenilenmesine gerek duyulmamaktadır.”denilmiştir.

–TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 21.4.2000 günlü, 34/182 sayılı Kararı

Kararın, İskenderun İKS’ye ilişkin olarak açıklama tutanağının onaylanarak sözleşmeye ek olmasını, taahhüt ve muvafakatin onaylanmasını ve diğer hususları içerdiği anlaşılmaktadır.

–Tanıklardan;

Gediz Lekesiz 13.5.2005 günlü oturumda, İskenderun projesinin sözleşmesini parafayıp, baskı yapılan konuda şerh düştükten sonra orijinalini kilitli odada sakladıklarını, Genel Müdür Zeki Köseoğlu, Genel Müdür Yardımcısı Muzaffer Selvi’nin talimatları ile odanın açtırılarak, imzalı nüshasının alındığını, aradan sayfaların değiştirildiğini, sözleşmenin içinde ihale şartlarına olabildiğince uygun hazırlanan metnin belirli sayfalarının çekilip alındığını, o sayfalarda sadece Muzaffer Selvi ve Zeki Köseoğlu’nun parafalarının olduğunu, ihalenin 1 000 megavat artı eksi yüzde 10 olarak çıkarıldığını, “*artı yüzde 10’un üzerindeki teklifler değerlendirmeye alınmayacaktır*” ifadesinin ihalede bulunduğunu, belli kapasitenin üstüne çıkınca santrallerin özelliklerinin değiştiğini, verimlerinin arttığını ancak sistemde sorun yarattığını, bu nedenle 1210 MW’a çıkartılmasını reddettiklerini, İskenderun Projesiyle ilgili kapasite ve üretim miktarının arttırımı ile eskalasyon endekslerinin değişiminin doğrudan fiyata yansıdığını, firmalar lehine değişiklikleri TEAŞ Yönetim Kurulunun yaptığı;

Nedim Seçkin Ülgen 13.5.2005 günlü oturumda, İskenderun İthal Kömür Santral ihalesinde kilit altında bulunan belgenin alınarak, iki ya da üç sayfasının değiştirildiğini, santralin kapasitesinin artırıldığını, Şartnamenin oldukça kısıtlayıcı olduğunu, “*hiçbir şekilde karşı görüş verilemez veyahut değişiklik talebinde bulunamaz*” hükmünü taşıdığını, bu nedenle de uluslararası finansman sağlanmasına yeterli olmadığından sonradan görüşmeler yapılırken birtakım değişiklikler yapıldığını, komisyon tarafından Sözleşmenin 2.3 maddesinde bir değişiklik yapıldığını, “*Sözleşmede yapılan şirket lehine bir değişiklik, diğer şirketlere de teklif edilecektir*” gibi bir hüküm konulduğunu, bu değişikliğe bağlı

olarak diğer sözleşmeler de yürürlüğe girdiğinden, İskenderun'da yapılmış olan kapasite artışını diğer şirketlerin de talep ettiklerini ve bunu gerçekleştirdiklerini;

Mustafa Sinan Egeli 13.5.2005 günlü oturumda, genel müdürlük tarafından görevlendirilen heyet tarafından çilingir ve güvenlik görevlisiyle odanın açıldığını, evrakın genel müdürlük tarafından yetkilendirilmiş daireye teslim edildiğini, birtakım belgelerin o anda değiştirilmediğini, sözleşmelerin ve belgelerin ilgili dairesine olduğu gibi verildiğini, İskenderun Kömür Santralının kapasitesinin 1210 megavata çıkarılmasının şartnameye aykırı olduğunu;

Saba Soytekin 10.6.2005 günlü oturumda, İskenderun Termik Santraliyle ilgili olarak, kendilerinin özellikle 1000 megavattan 1210 megavata çıkarılması konusunda şirket talebi sonucunda komisyon tarafından toplandıklarını ve bu işlemin ihale şartlarına aykırı olduğu düşüncesine vardıklarını, komisyon olarak takrirlerini, bu konuda, doğrudan doğruya Genel Müdürlüğe, yönetim kuruluna sunulmak üzere verdiklerini, 1000 megavattan 1200 megavata yükseltme kararının daha sonra verildiğini;

Birsel Sönmez 10.6.2005 günlü oturumda, İskenderun İthal Kömür Santraline ilişkin kimi belgelerin kilit altında tutulduğu odanın açılarak alındığı ve sonrasında belgelerin bir kısmının değiştirildiği iddiasıyla ilgili olarak olayı hatırlamadığını, yönetim kurulu toplantısında genel müdürün yetkili arkadaşlardan evraklar istediğini, evrak getirip götürme münakaşasının olduğunu, kendisinin santralin ihalesinde en küçük bir yanlışlık olduğu kanaatinde olmadığını, zaten her şeyin sözleşmede yazılmış olduğunu, İskenderun İthal Kömür Santralinin kurulu gücünün artırılması ile ilgili olarak, aradan geçen süre nedeniyle net olarak hatırlamasının mümkün olmadığını, ancak 1100 megavatlık gücün 1210 megavata yükseltildiğini, o tarihlerde Türkiye'de büyük bir enerji sıkıntısı olduğunu, İskenderun Santralinin gücünün artırılmasının memleket açısından enerji ihtiyacı bakımından çok faydalı olacağını anlattığını, kendilerinin de yönetim kurulu olarak onu uygun gördüklerini;

Necip Timuçin Tümer 10.6.2005 günlü oturumda, bir gün ara ile santralin kurulu gücünün artırılmasına karar verilmesi konusunda, Şirketin 110 megavat daha fazla güçteki santrali aynı fiyata yapacak olması, buna göre daha büyük kapasitede bir fabrikayı daha ucuz fiyata yaptırıkları için, idare lehine görüldüğü için böyle bir karar aldıklarını;

Yılmaz Soysal 12.7.2005 günlü oturumda, Türkiye'de çok yoğun enerji sıkıntısı yaşanan bir dönem olması nedeniyle sözleşmelerin, projelerin biran önce hayata girmesinin önem arzettiğini, otoprodüktörlerden bile elektrik alınmak zorunda kalındığını, bu nedenle en ucuz durumdaki bu projeleri, yani kendi alternatifleri olan yap-işlet-devretlere göre nerede ise yarı fiyatına elektrik üretecek olan projeleri bir an önce hayata geçebilmesini sağlamanın amaçlandığını, şekli olarak 60 gün deneme işletmesinin şirketlerle yaptıkları anlaşmada 20 güne indirildiğini, İskenderun İKS projesine ilişkin sözleşme ve belgelerin bulunduğu odanın anahtarının Gediz Lekesiz'de olduğunu, anahtarı vermeyeceğini söylemesi üzerine, Genel Müdür Muzaffer Selvi'nin isteği üzerine odayı açtırıp belgeleri Muzaffer Selvi'ye verdiklerini, sözleşmenin santralin kurulu gücünün yazıldığı sayfaları dahil olmak üzere, bazı kısımlarının sadece genel müdür ve yardımcısı tarafından paraflanarak son haline getirildiğini;

Abdullah Oktay Şatıroğlu 6.10.2005 günlü oturumda, Yönetim kurulu toplantılarında görüşülerek İskenderun'da kapasitenin yükseltildiğini, o sırada, ilgili genel müdür yardımcısının, teknik personelin, uzun uzun yönetim kurulunda bu konuyu anlattıklarını, yani, hem firmanın teknik özellikleri bakımından hem Türkiye'nin o tarihteki elektrik üretimine olan ihtiyacı bakımından hem de bu yap-işlet modelinde elektrik kilovat/saatine ödenen ücretin düşüklüğü, diğer modellerde daha yüksek olması, fabrikanın kurulması yönünden bir maliyete katılmaksızın aynı ücretle daha fazla elektrik alınması mümkün olacağından yüzde 10 artırılması kararına varıldığını, kendilerine Türkiye yönünden 1210'a çıkartıldığı zaman kapasitenin çok yararlı bir durum olacağını anlatıldığını;

Muzaffer Selvi 6.10.2005 günlü oturumda, Siemens Steag Firmasının orijinal teklifinin 1 100 megawatt olduğunu, 1 000 megavat olmadığını, TEAŞ Yönetim Kurulunun 1 000 megawattı 1 100 megavata çıkartmadığını, orijinal teklifin değerlendirildiğini, bu açıdan TEAŞ Yönetim Kurulunun burada herhangi bir güç artırdığı şeklinde yoruma gidilmesinin çok yanlış olduğunu, arkasından tüm diğer 5 santrale da verilen % 10'luk bir güç artışı olduğunu, bunun da sözleşme gereği, artı eksi yüzde 10 haklarını kullanma şeklinde bir hak olduğunu ve artı yüzde 10 hakkın kullanıldığını, bu 1 100 megavat orijinal teklife de yüzde 10 hak kullanıldığında gücün, otomatikman 1 210'a çıktığını, burada TEAŞ Yönetim Kurulunun yine herhangi bir güç artışına değil, tüm firmalara verilen hakkı bu firmaya da aynen verdiğini, burada ne Bakanlığın ne de TEAŞ'ın herhangi bir kusurunun bulunmadığını, her şeyin yönetmelikler ve alt komisyondan gelen şekliyle kabul edildiğini, güç artırmayla fiyatın her zaman aşağıya düşmediğini, İskenderun İKS projesine ilişkin sözleşmelerin bulunduğu odanın çilingirle açıldığını, bir iki sayfanın değiştirilerek Zeki Köseoğlu ile birlikte parafladıklarını ama yönetim kuruluna tekrar tamamını geçirmek üzere sunduklarını;

Mehmet Zeki Köseoğlu 15.11.2005 günlü oturumda, göreve geldikten sonra, 3.10.1997 tarihinde bu ihale dokümanını Yönetim Kurulundan çıkardıktan sonra Bakanın Meclisten aradığını, konuyla ilgili fiyatları açıklamak üzere bir basın toplantısı olduğunu, kendisinin de evrakları almak istediğinde, ilgili kişinin fiyatları veremeyeceğini söylemesi ve Bakanın bir kez daha araması üzerine fiyatları Bakana söylediğini, aradan belli bir süre geçtikten sonra, tam nihaî kararı vereceklerinde, 99 yılında ESA görüşmeleri bittikten sonra, Yönetim Kurulunda birtakım şeylere bakma ihtiyacı duyduklarını, odayı çilingir marifetiyle açtırdıklarını, belgelerin üzerinde lazım olan dokümanların yönetim kuruluna tahrir olarak girecekse paraflanarak girdiğini ama belgelerde bir değişiklik yapılmadığını, 26 kişilik BO komisyonunun görüşmelerini tamamladıktan sonra oluşturulan 11 kişilik, sözleşme görüşmelerini yürüten ikinci komisyonun "tip sözleşme" tabir edilen sözleşmeleri yapmak üzere çalışmalarına 25.11.1998 tarihinde son verdiğini ve aldıkları 210 sayılı kararlar bunu 1 100 megavat olarak önlerine getirdiğini; çünkü Amerikalıların kazan tasarımlarının 2x500'den 1 000 megavat, Almanlarınkinin ise 550 megavattan; 1 100 olduğunu, bunların yönetim kuruluna geldikten sonra, artı eksi yüzde 10 toleransları bulunduğundan, bütün diğer firmalara yapılan uygulamanın İskenderun santraline de yapılarak 1 210 megavata çıkarıldığını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

TEAŞ Yönetim Kurulunun 22.12.1998 günlü ve 66/577 sayılı kararı ile mevzuata aykırı olduğunun Yap İşlet Komisyonunun 25.11.1998 ve 14.12.1998 günlü takrirleriyle bildirilmesine rağmen, İskenderun İthal Kömür Santralının 1100 MW olan net çıkış gücünün 1210 MW olarak kabul edilmesine karar verildiği, karar gereğince sözleşmenin bazı bölümlerinin değiştirildiği ve bu değişikliklerin TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 21.4.2000 günlü, 34/182 sayılı kararı ile onaylandığı görülmüştür.

Anılan kararın alınması ve karar gereğince sözleşmenin bazı bölümlerinin değiştirilmesi için İskenderun İthal Kömür Santrali sözleşmesinin bulunduğu odanın kapısının açılarak belgelerin değiştirilmesine ilişkin süreçte sanığın müdahil olduğuna ilişkin kanıt elde edilemediği gibi, değişiklik protokollerinin yönetim kurulu kararı ile onaylandığı tarihte sanık Bakanın görevde olmadığı anlaşılmıştır.

Öte yandan, 97/9853 sayılı Yönetmeliğin 17. maddesinde “*Kapalı teklif usulünde; isteklilere duyuru, Resmi Gazetede ilan yoluyla yapılır. Bu usulde teklifler kapalı zarfla ve yazılı olarak verilir, istekliler şartnamede belirtilen esaslara uygun olarak tekliflerini hazırlayıp zarfladıktan sonra teklif verme son gün ve saatına kadar belirtilen adreste elden teslim ederler. Son teklif verme gün ve saatinden sonra gelen teklifler kabul edilmez ve açılmaz. Teklif alma gününden ve saatinden sonra yapılacak teklifler, teklif değişiklikleri ve teklif iptalleri dikkate alınmaz.*”denilmektedir.

Buna göre, İskenderun İthal Kömür Santralının kurulu gücünün 1210 MW’ye yükseltilmesine ilişkin TEÜAŞ Yönetim Kurulu kararının Şartname ve sözleşme hükümlerini değiştiren nitelikte olduğu açıktır. Nitekim TEÜAŞ Yönetim Kurulu kararı gereğince sözleşmenin ilgili hükümleri değiştirilmiş ve buna uygun değişiklik protokolleri hazırlanmıştır.

Hazine Müsteşarlığının TEAŞ Genel Müdürlüğüne hitaben 30.12.1998 günlü ve 3581 sayılı yazısı ile İskenderun İthal Kömür Santralının Kurulu gücünün 1100 MW’den 1210 MW’ye yükseltilmesine ilişkin yönetim kurulu kararının diğer sözleşmelere de uygulanması gereken lehe değişiklik niteliğinde olduğunu belirtmesi üzerine konu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına iletilmiştir. Sanık Bakanın 6.1.1999 günlü ve 74 sayılı yazısı ile kurulu gücün artırılmasına ilişkin kararın TEÜAŞ Yönetim Kurulu kararı ile alındığı, şirketlere gerekli ruhsat ve izin önceden verildiği, bu nedenle yeniden ruhsat ve izin verilmesine gerek bulunmadığını belirttiği anlaşılmıştır.

6.1.1999 günlü ve 74 sayılı yazıdan, sanığın TEÜAŞ Yönetim Kurulu kararından bilgi sahibi olduğu anlaşılmakla bu durum kabul ve varılan sonuç kısmında ayrıca değerlendirilmiştir.

dd- İskenderun İthal Kömür Santrali ile Ankara Doğalgaz Santralının mevzuat hükümlerine aykırı olarak yap-işlet ihalelerinde ikinci gelen firmalara verilmesiyle birinci sıradaki firmalar aleyhine ikinci sıradaki firmalara haksız kazanç sağlanması

4283 sayılı Yasa ve 97/9753 sayılı Yönetmelik ile 01.10.1997 tarihli Teklif Değerlendirme Protokollerinde yap işlet ihale usul ve esaslarının ayrıntılı olarak düzenlendiği, İskenderun İthal Kömür Santrali ile Ankara Doğalgaz Santralının birinci sıradaki konsorsiyumlara verilmeyerek, birinci sıradaki teklife inmek şartıyla ikinci sıradaki

konsorsiyumlara verilmesi işleminin yürürlükteki mevzuata aykırı aykırı olduğu, sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in 24.10.1997 tarihli konsorsiyumlara ruhsat ve izin veren bu olurunda TEAŞ yönetim kurulu kararındaki usulsüzlükleri dikkate almadığı ileri sürülmekte, bu işlemin ikinci sıradaki şirketler için haksız menfaat oluşturduğu belirtilmektedir.

Sanık ve müdafii konuya ilişkin savunmasında, öncelikle yap-işlet ihalelerinde yetkinin TEAŞ'a ait olduğunu, bu ihalelerde gerek ihale değerlendirme komisyonuna gerekse TEAŞ yönetim kuruluna herhangi bir talimat, telkin ya da baskısı olmadığını, 24.10.1997 tarihli oluru yönetim kurulu kararının onayı niteliğinde sayılmayacağını, mağdur olduğu kabul edilen söz konusu iki ihalede birinci gelen konsorsiyumların İskenderun İthal Kömür Santralinde İntergen-Enka-Exxon, Ankara Doğalgaz Santralinde İntergen-Enka olduğunu, her iki konsorsiyumun lider ortağının İntergen-Enka olduğunu, mağduriyetin bir mağduru gerektirdiğini, işlemin muhatabının mağduriyet iddiasının bulunmadığını, mağduriyetin somut olarak, haksız bir işleme, yani işin ihalede ikinci gelen firmaya verilmesi suretiyle hukuksal veya parasal bir mağduriyetlerine sebep olunması demek olduğunu, iki konsorsiyumun mağduriyetlerini ileri sürerek hukuki yollara başvurmadıklarını, Şarik Tara ve Sinan Tara'nın yargılamadaki beyanlarının da bunu doğruladığını, mağduriyetin olmadığı durumlarda haksız kazançtan da söz edilemeyeceğini beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü, 32-357 sayılı kararında, riskin yayılması ve gerekse Avrupanın sanayileşmiş iki büyük ülkesi Almanya ve İngiltere konsorsiyumlarına da imkân verilmesinin uygun olacağı gerekçeleriyle, 1000 MW gücündeki ithal kömürlü İskenderun Santralının santral yerinin serbest bölgede deklare edilmiş olması, bu bölge dışında bir yerde arazi temin etmesi ve bunun için bir maliyet artışı talep etmemesi halinde ve birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla Siemens-Steag, 700 MW gücündeki Ankara Doğalgaz santralının ise teklif sahibinin, birinci firmanın teklif fiyatına inmesi kaydıyla National Power- Bayındır Mimag konsorsiyumlarına verilmesine karar verilmiştir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in 24.10.1997 günlü, 4975 sayılı oluru ile firmalara işletme ruhsat ve izninin verildiği anlaşılmıştır.

4283 sayılı Yasanın 3. maddesinin birinci fıkrasında "*Alınan teklifler TEAŞ tarafından bu Kanun ve çıkarılacak yönetmelik hükümleri çerçevesinde değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık, TEAŞ tarafından kendisine gönderilen teklifi uygun gördüğü takdirde tesis kurma ve işletme izni verir*" denilmektedir.

1.8.1997 günlü, 97/9853 sayılı Yönetmeliğin 26. maddesine göre, alınan teklifler TEAŞ tarafından değerlendirildikten sonra, uygun teklif belirlenerek, ilgili üretim şirketine tesis kurma ve işletme izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlık, uygun gördüğü takdirde; başarılı teklif sahibine tesis kurma ve işletme izni verilmesi konusundaki kararını TEAŞ'a bildirir. Bunun üzerine TEAŞ, başarılı teklif sahibine, belirlenen süre içerisinde üretim şirketini kurma çalışmalarını tamamlayarak Bakanlıktan tesis kurma ve işletme iznini alması konusunda yazılı olarak bildirimde bulunur.

Yönetmeliğin 31. maddesinde “Tekliflerin değerlendirilmesi yapıldıktan, Bakanlıkça tesis kurma ve işletme izni verileceği TEAŞ’a bildirildikten sonra, 26 ncı maddede öngörülen koşullar çerçevesinde başarılı teklif sahibi şartname ve sözleşmede öngörüleceği şekilde üretim şirketini oluşturur. Oluşturulan bu üretim şirketine Bakanlıkça tesis kurma ve işletme izni verildikten sonra TEAŞ tarafından sözleşme imzalanmak üzere davet edilir ve sözleşme imzalanır.

Seçilen ve kendisine bildirim yapılan teklif sahibi sözleşme imzalamaya mecburdur. Bu mecburiyete uymadığı takdirde, başarılı teklif sahibinin geçici teminat mektubu TEAŞ adına paraya çevrilerek gelir kaydedilir ve değerlendirmede ikinci olan teklif sahibi, yukarıda belirtilen şekilde sözleşme imzalamaya çağırılır.

TEAŞ'ın, seçilen ve kendisine bildirim yapılan teklif sahibinin sözleşme imzalama mecburiyetine uymaması halinde değerlendirmede ikinci olan, değerlendirmede ikinci olan teklif sahibinin de bu mecburiyete uymaması halinde, değerlendirmede üçüncü olan teklif sahibi ile sözleşme imzalama aşamasında teklif esasları ve şartlarının değişmemesi koşuluyla indirim isteme hakkı saklıdır.” hükmü yer almaktadır.

Teklif Değerlendirme Komisyonu çalışmaları sonucunda 1.10.1997 tarihli raporuna göre, 5 adet yap işlet ihalelerinden doğalgaz santrallerinde İntergen-Enka, kömür santralinde de İntergen-Enka-Exxon konsorsiyumlarının birinci sırada yer aldığı anlaşılmıştır. TEAŞ Yönetim Kurulu 3.10.1997 günlü, 32-357 no.lu kararıyla Ankara ve İskenderun santrallerinin ikinci sıradaki firmalara verilmesine karar verdiği görülmüştür.

TEÜAŞ Yönetim Kurulunun anılan kararına bağlı olarak, sanık M. Cumhuriyet Ersümer’in 24.10.1997 oluru ile şirketlere ruhsat ve izin verilmiştir. Sinan ve Şarık Tara’nın beş yap işlet santrali için finansmanlarının yeterli olduğu ve bu ihalelerden vazgeçtikleri hususunda herhangi bir başvuruda bulunmadıklarına dair beyanları ile Exxon firmasının TEAŞ ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yazdığı, birinci sırada olmalarına rağmen ihalenin kendilerine verilmemesi ve ihalenin kendilerine verilmesi halinde sağlayabilecekleri avantajların belirtildiği yazılar birlikte değerlendirildiğinde, birinci sırada olan firmaların ihaleden çekilme iradelerinin bulunmadığını ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, TEAŞ Yönetim Kurulunun kararıyla Ankara Doğalgaz Santrali için National Power- Bayındır-Mimag, İskenderun İthal Kömür Santrali için Siemens-Steag firmaları lehine durum yaratıldığı, ancak ikinci sıradaki firmalara birinci sıradaki firmaların teklifindeki koşulların öngörüldüğü, bu nedenle zararın varlığından söz edilemeyeceği kuşkusuzdur.

ee- İskenderun İthal Kömür Santralinin Kurulu Gücünün 1100 MW’den 1210 MW’ye artırılarak, üretim artışı ve buna bağlı olarak alım garantisinin artması nedeniyle kamu zararına sebep olmak

22.12.1998 günlü, 66-577 sayılı yönetim kurulu kararı ile İskenderun İthal Kömür Santralinin 1100 MW olan çıkış gücünün 1210 MW’ye yükseltilmesinin, yıllık üretim miktarları ve çalışma saatlerinin firmanın 8.12.1998 tarihli yazısı ekinde sunduğu Form 1’deki yazılı miktarlar olarak kabul edildiği, bunun da 635.079.291 ABD Doları fazla ödeme nedeniyle TEAŞ’a ek maddi külfet yüklediği ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

TEAŞ yönetim kurulunun, yap işlet komisyonunun 14.12.1998 günlü yazılı takririnde; “*Şirketin 8.12.1998 tarihli yazısını da inceleyerek neticede; 8.12.1998 tarihli yazı ekinde verilmiş olan Form 1’de yer alan değerlerin kabul edilmesi halinde, Şirkete tüm sözleşme süresi boyunca eskalasyon ve benzeri nedenlerle olabilecek artışlar dikkate alınmadan ve yakıt gideri kaleminin sadece teslim edilen KWh’ler için ödendiği varsayılarak yine takrirlerine ekli tablolardan açıkça görülebileceği üzere 635.079.291 ABD Doları tutarında ek ödeme yapılacağını, bunun ise teklifin ve tüm ihalenin bazını değiştirdiğini, diğer teklif sahipleri ile ilgili olarak haksız rekabete neden olduğunu, ayrıca TEAŞ’a ek maddi külfet getirdiğini...*”denilmiştir.

TEAŞ yönetim kurulu 21.12.1998 gününde, İskenderun İthal Kömür Santralinin net çıkış gücünün 1100 MW olmasına, 22.12.1998 gününde ise 1210 MW olmasına karar verdiği tespit edilmiştir.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 30.12.1998 günlü, 3581 sayılı yazısı ile bu kararın sonucunda Siemens-Steag firması lehine doğacak değişiklikleri diğer yap- işlet ihaleleri için de talep edilebilecek nitelikte olduğunun belirtilmesi üzerine konunun sanık Mustafa Cumhur Ersümer’e intikal ettirildiği, İskenderun İKS’nin kurulu gücünün artırılmasından sanığın bilgi sahibi olduğu 6.1.1999 günlü, 74 sayılı yazıdan anlaşılmıştır.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden, 29.8.1996 tarihli Resmî Gazete ile 96/8269 sayılı Kararname hükümleri uyarınca ilân edilen 5 yap işlet santral ihalelerinde teklif değerlendirme komisyonunun raporuna göre tüm ihalelerde İntergen Enka firmasının birinci sırada olduğunun anlaşılmasına rağmen;

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer’in;

— Ankara Doğalgaz Santralinin National Power- Bayındır Mimag, İskenderun İthal Kömür Santralinin Siemens-Steag firmalarına birinci sırada bulunan firmaların tekliflerine inilmesi şartıyla verilmesine ilişkin TEAŞ Yönetim Kurulunun 3.10.1997 günlü ve 32–357 sayılı kararı uyarınca 24.10.1997 günlü oluru ile bu şirketlere ruhsat ve izin verdiği,

—İskenderun İthal Kömür Santralinin kurulu gücünün 1100 MW’den 1210 MW’ye yükseltilmesine ilişkin TEÜAŞ Yönetim Kurulunun mevzuata aykırı bu karardan haberdar olduğu halde 6.1.1999 günlü yazı ile bu duruma göz yumduğu,

—Tüm bu uygulamalar sonucunda ihalede belli firmalara avantaj sağlanırken, ihale kriterlerine sahip firmaların mağdur edildiği, anlaşılmıştır.

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Sanığın sabit kabul edilen eylemlerinin suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan hangi suç tipine uyduğunun belirlenmesi, bu belirlemeden sonra, eylemin 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda karşılığının bulunup bulunmadığı ve karşılığının bulunması halinde ise sanık lehine olan kanunun tespiti gerekmektedir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 205. maddesindeki “*Devlet alım satım ve yapımına fesat karıştırma*” suçunun maddi unsuru, devlet hesabına olarak yapılan herhangi

bir eşyanın alım veya satımında, pahasında, miktarında veyahut yapımında, fesat karıştırarak, kendine veya başkasına her ne şekilde olursa olsun haksız menfaat sağlanmasıdır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olaya baktığımızda, sanığın sabit kabul edilen eylemlerinde 205. maddede düzenlenen suçun unsuru olan fesat (hile) ögesi gerçekleşmemiş, kendisi veya üçüncü kişiler lehine Devleti zarara uğrattığı da saptanamamıştır. Bu nedenle, sanığa yüklenen 205. maddedeki suçun oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 366. maddesinde düzenlenen "*Hükümet hesabına yapılan artırma veya eksiltmeye fesat karıştırma*" suçunun yasal unsurlarının da oluşmadığı anlaşılmıştır.

Her ne kadar 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir.*", 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasında "*Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri farklı ise fail lehine olan kanun uygulanır*" denilmekte ise de sanığa atılı eylemlerin işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı Kanunun 205. maddesinde aranan suçun unsurlarının oluşmaması karşısında 5237 sayılı Kanunun 235. maddesi ile karşılaştırma yapılmasına gerek kalmamıştır.

Bu durum karşısında sanığın eylemlerinin genel nitelikte görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığı yönünden irdelenmesi gerekmiştir.

Sanığın sabit kabul edilen eylemlerinin, görevde yetki sınırlarının aşılması ve takdir yetkisinin amacı dışında kullanılması suretiyle gerçekleştirilmesi nedeniyle görevi kötüye kullanma suçuna uyduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan değerlendirme sonucunda, 4283 sayılı Yasa ve ilgili Yönetmelik hükümlerine göre TEAŞ Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen beş adet yap işlet ihalelerinden Ankara Doğalgaz ve İskenderun İthal Kömür Santrali ihalelerinin mevzuata aykırı olarak ikinci sırada bulunan firmalara verilmesine ilişkin TEÜAŞ yönetim kurulu kararından sonra sanık Bakanın, bu ihaleleri alan firmalara 24.10.1997 günlü olur ile işletme ruhsatı ve izni verdiği, böylece ihalede birinci sırada olmayan Siemens-Steag ve Bayındır-Mimag firmaları lehine haksız kazanç sağlanması yolunu açtığı, birinci sırada olduğu halde ihaleyi kazanamayan İntergen-Enka ve İntergen-Enka-Exxon konsorsiyumlarının mağduriyetine sebep olduğu anlaşılmıştır.

Ayrıca Sanığın İskenderun İthal Kömür Santralinin kurulu gücünün mevzuata aykırı olarak 1100 MW'den 1210 MW'ye çıkarılmasına ilişkin TEÜAŞ Yönetim Kurulunun 22.12.1998 günlü, 65-576 sayılı kararından bilgisi olduğu halde, 6.1.1999 günlü, 74 sayılı yazı ile yeniden izne gerek olmadığını belirterek İskenderun İthal Kömür Santrali ihalesini alan firma lehine haksız kazanç ve santralin kurulu gücünün artırılması sebebiyle TEÜAŞ tarafından yapılacak ödemenin artırılmasına neden olduğundan eylemlerinin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine uyduğu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. madde uyarınca da suç olmaktan çıkarılmadığı sonucuna varılmıştır.

Yapılan değerlendirmede sanığın sabit görülen eylemleri, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesinde olduğu gibi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesi yönünden de suç oluşturduğundan eylemlerin tarihlerine göre 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesinde öngörülen suçun 4616 sayılı "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" kapsamında kaldığı, bu nedenle 5252 sayılı Yasa'nın 9. maddesinin üçüncü fıkrası da dikkate alındığında eylemlerin lehe olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

4616 sayılı "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" bu tarihe kadar işlenen suçlar yönünden erteleme olanağı tanımış bulunmaktadır. Her ne kadar 4616 sayılı, "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun"un 21.5.2002 günlü, 4758 sayılı Kanunla değişik dördüncü bendi, Anayasa Mahkemesinin, 15.10.2003 günlü, E:2003/84 ve K:2003/89 sayılı kararı ile "...haklarında...son soruşturma aşamasına geçilmiş olmakla beraber henüz hüküm verilmemiş..."ler yönünden iptal edilmiş ise de suç tarihlerine göre lehe olan Kanun uygulaması da dikkate alındığında, bu Kanuna göre sanık hakkındaki kamu davasının hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verilmesine bir engel bulunmamaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesinin, 21.12.2000 günlü, 4616 sayılı "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun"un 1. maddesinin beşinci bendinde sayılan kapsam dışı suçlar arasında yer almaması nedeniyle, 4616 sayılı Kanunun 1. maddesine 4758 sayılı Kanun ile eklenen dördüncü bent uyarınca, sanık hakkında açılan kamu davasının kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verilmesi gerekir.

12- Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devri işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlükler yaparak devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek

a- İddia

Sanıklar **Mustafa Cumhur Ersümer** ile **Zeki Çakan**'ın Çayırhan İşletme Hakkı Devri projesinde, yasal yetkilerini aşarak, takdir yetkilerini kötüye kullandıkları ve mevzuata aykırı eylem ve işlemleriyle ihaleye fesat karıştırdıkları savlarıyla TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılmaları istenilmiştir.

b- Sanıklara yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devri işlemleri sırasında tekliflerin değerlendirilmesi aşamasından başlamak üzere her aşama ile ilgili olarak sanıklar hakkında ileri sürülen savlar her bir sanık yönünden ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

aa- Sanık Mustafa Cumhur Ersümer yönünden

—85/9799 sayılı Yönetmeliğin 5 (f) maddesi hükmüne göre TKİ Genel Müdürüne Teklif Değerlendirme Kurulunda yer verilmemesi

Çayırhan Termik Santrali İHD ile ilgili olarak 16 Kasım 1996 tarihinde yapılan ilan üzerine, HEMA Hidrolik, GÜRİŞ İnşaat ve Mühendislik A.Ş., PARK Enerji Ekipmanları Madencilik San. Tic. Ltd. Şirketinin teklif verdiği,

30.04.1997 tarihinde alınan tekliflerin değerlendirilmesi için 28.04.1997 tarih ve 1997 sayılı Bakan Recai Kutan oluru ile Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü, TEAŞ Genel Müdürlüğü, TKİ Genel Müdürlüğü, BOTAŞ Genel Müdürlüğü temsilcilerinin de yer aldığı 12 kişilik bir Alt Komisyon oluşturulduğu, Komisyonun 15.10.1997 tarihinde değerlendirme raporunu verdiği,

85/9799 sayılı Yönetmeliğin 5 (f) maddesi gereğince, tekliflerin değerlendirilebilmesi için, EİGM'nin 15.10.1997 tarihinde, müsteşar başkanlığında ilgili Müsteşar Yardımcısı, Enerji İşleri Genel Müdürü, Enerji İşleri Genel Müdür Yardımcısı ve TEAŞ Genel Müdüründen oluşan bir 'Teklif Değerlendirme Kurulu' oluşturulmasına ilişkin yazıya aynı tarihte M.Cumhur Ersümer'in onay verdiği,

belirtilerek 15.10.1997 günlü olur ile Teklif Değerlendirme Kurulunda TKİ genel müdürüne yer verilmemesinin mevzuata aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Danıştay 2. Dairenin 13.12.2001 günlü, E.2001/1481, K.2001/3037 sayılı kararı ile Müsteşar Halil Yurdakul Yiğitgüden hakkında Çayırhan Termik Santrali İHD işlemleriyle ilgili olarak “*cezai yönden sorumluluğunu gerektirecek usulsüzlüğünün bulunmaması nedeniyle*” Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca soruşturma izni verilmemesine ilişkin 3.9.2001 gün ve 139 sayılı karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan itirazın reddedildiği görülmüştür.

85/9799 sayılı Yönetmeliğin 5. maddesinin (f) bendinde; “*Aynı yer için birden fazla fizibilite raporunun alındığı durumlarda, Bakanlık ve ilgili kuruluş temsilcilerince yapılacak ön değerlendirme sonucu en uygun teklifin seçilmesi amacıyla Bakanlık Müsteşarının başkanlığında ilgili müsteşar yardımcısı, ilgili daire başkanı ve ilgili kuruluş genel müdürlerinden oluşan en az beş kişilik bir "Teklif Değerlendirme Kurulu" oluşturulur. Kurul ilgili daire Başkanının teklifi ile ve gerek duyuldukça toplanır.*” denilmiştir.

Maddede yer alan “*ilgili kuruluş*” sözcüğü ile hangi kuruluşun ifade edilmek istendiğinin açıkça belli olmaması ve yukarıda sözü edilen Danıştay 2. Dairenin kararı göz önüne alındığında üst kurulda TKİ genel müdürüne yer verilmemesinde hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmıştır.

—16.11.1996 tarih ve 22819 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ihale ilanının Çayırhan Termik Santraline ilişkin kısmının iptali istemiyle açılan iki ayrı davada Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin 17.12.1997 tarih ve E.1996/1433, K.1997/1363 sayılı ve 24.12.1997 tarih ve E.1997/19, K.1997/1412 sayılı iptal kararlarına uyulmaması

Çayırhan Termik Santralı İHD projesinde, Ankara 1. İdare Mahkemesinin verdiği yargı kararlarına uyulmadığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Çayırhan Termik Santralı İHD ilişkin işlemler yürütülürken; Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin, TESİŞ Sendikası Başkanlığının 16.11.1996 tarih ve 22819 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çayırhan Termik Santralinin İHD'ne yönelik olarak tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davada, 17.12.1997 tarih ve E.1996/1433, K.1997/1363 sayılı kararı ile “*Bakanlığın Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu bir konuda nihai bir işlem tesis edecek şekilde ilan yapmasının hukuka ve mevzuata aykırı olduğu*” gerekçesiyle ihalenin iptaline karar verdiği ve bu kararın **12.02.1998** tarihinde,

Alaattin Atasever'in açtığı davada 24.12.1997 tarih ve E.1997/19, K.1997/1412 sayılı kararı ile aynı gerekçelerle verilen iptal kararının ise **18.02.1998** tarihinde, Bakanlığa tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen yargı kararlarının tebliğinden sonra, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Çayırhan Termik Santrali İHD hakkında Bakanlar Kurulu Kararı alınması için **24.3.1998** tarihinde Başbakanlığa müracaat ettiği, bunun üzerine 31.03.1998 tarih ve 98/10859 sayılı BKK ile Çayırhan Termik Santrali ile 1–2 nci ünitelere kömür sağlayan maden sahasının işletme hakkı devrinin, 3096 sayılı Kanunun 3, 5 ve 9. maddeleri uyarınca 20 yıl süreyle Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş.'ye devrine karar verildiği anlaşılmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı alındıktan sonra, Danıştay 10. Daire'nin 14.3.2001 gün, E.1998/2345 K.2001/815 ve 25.10.2000 gün, E.1998/2400 K.2000/5393 sayılı kararları ile Ankara 1.İdare Mahkemesi'nin yukarıda sayıları ve tarihleri belirtilen kararlarını bozduğu, bozma üzerine Mahkeme'nin davaların reddine karar verdiği belirlenmiştir.

31.3.1998 günlü, 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile *“3096 sayılı Yasa'nın 3,5 ve 9. maddeleri gereğince, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşüne dayanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 24.3.1998 tarih ve 4750 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulu'nca Park Termik Elektrik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye, Ankara Çayırhan Termik Santrali görev bölgesinde yer alan Çayırhan Termik Santralinin 1-2. ünitelerinin ve Ankara OAL- Orta Anadolu Linyit İşletmeleri görev bölgesinde yer alan ve adı geçen santralin 1-2. ünitelerine kömür sağlayan maden sahalarının rehabilitasyonu, işletilmesi; Ankara Çayırhan Termik santrali görev bölgesinde yer alan tevsii mahiyetindeki ve inşaatı devam etmekte olan 3-4. ünitelerinin işletilmesi ve elektrik üretimi ile ticaretini yapmak üzere 20 yıl süreli görev verilmesi”*ne karar verilmiştir.

3096 sayılı Yasa'nın 5. maddesinin ikinci fıkrasında *“Bu maddenin uygulanması ile ilgili hususlar Bakanlar Kurulunca çıkarılacak Yönetmelik çerçevesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca yürütülür.”*;

Yasanın uygulanmasına ilişkin 87/11487 sayılı Yönetmeliğin 5. maddesinin (b) bendinde de *“Bakanlık, rapor konusunda ilgili kuruluşların görüşlerini aldıktan sonra gerekli gördüğü takdirde müracaat ile ilgili olarak işletme hakkı devredilecek tesislerin tesbiti için gerekli çalışmaları yapar.”*

denilmiştir.

Bu düzenlemelere göre, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın işletme hakkı devri konusunda yaptığı işlemlerin, tesislerin işletilmesi ve elektrik üretimi ile ticaretini yapmak üzere görev verilmesi konusunda alınacak Bakanlar Kurulu kararına esas teşkil eden hazırlık işlemi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 31.3.1998 günlü, 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Çayırhan İşletme Hakkı Devri ile ilgili olarak Park Termik Elektrik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye 20 yıl süreyle görev verilmiştir.

Öte yandan, önceki kararların bozulması üzerine verilen Ankara 1. İdare Mahkemesinin 2001/1577 Esas, 2003/243 Karar; 2002/546 Esas, 2002/820 sayılı kararlarında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının mevzuat çerçevesinde ilgili şirketle yapacağı sözleşme aşamasına kadar yapılan işlemlerin, bu işlemler zincirinin bir parçası olduğu belirtilerek davaların reddine karar verilmiştir.

Buna göre, yürütülmekte olan işlemlerin durdurulması halinde doğabilecek kamu zararı ve idare mahkemesi kararlarının temyiz edilmiş olduğu gözetildiğinde sanık bakanın suç kastı ile hareket etmediği sonucuna varılmıştır.

Başkanvekili Haşim KILIÇ ve üye Şevket APALAK, “Ankara 1. İdare Mahkemesi’nin Çayırhan Termik Santralinin İHD’ne yönelik olarak tesis edilen işlemin iptaline ilişkin kararının Bakanlığa 12.02.1998 ve 18.02.1998 tarihlerinde tebliğ edilmesine rağmen yargı kararına uyulmayarak Bakanlar Kurulu Kararı alınması için 24.3.1998 tarihinde Başbakanlığa başvurulmasını görevde yetkinin kötüye kullanması suçunu oluşturduğu ancak suç tarihi itibarıyla 4616 sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmesi gerektiği” düşüncesiyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

—İmtiyaz sözleşmesi taslağı hakkında TEAŞ Genel Müdürlüğünün uyarılarının dikkate alınmadan sözleşmenin imzalanması

TEAŞ Genel Müdürlüğünün uyarı yazılarının dikkate alınmaksızın sözleşmenin imzalandığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

İmtiyaz sözleşmesi taslağının 30.06.1998 tarih ve 3357 sayılı Bakanlık yazısı ile TEAŞ ve Elektrik Enerjisi Fonuna (EEF) gönderilerek, Elektrik Satış Anlaşması (ESA), Devir Sözleşmesi ve Yakıt Anlaşması ile Fon Anlaşmalarının, İmtiyaz Sözleşmesi taslağı doğrultusunda hazırlanmasının talep edildiği;

TEAŞ Genel Müdürlüğünün 17.07.1998 tarih ve 10553 sayılı yazıyla; eskalasyon formüllerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği, ayrıca baca gazı arıtma tesisi ile ilgili olarak tanınan 2 yıllık muafiyet süresinin Şartnameye aykırı olarak uzatıldığı, işletme süresinin uzun olduğu, şirket tarafından yapılan yatırımların tarifeye yansıtıldığı, rehabilitasyon ve yatırımların ayrıntılı döküm yapılmaksızın listelenmesi ve tamamlanacağı tarihin net olmadığı belirtilerek, bu konulara açıklık getirecek şekilde imtiyaz sözleşmesinin yeniden düzenlenmesi gerektiğinin bildirildiği,

görülmüştür.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 07.09.1998 günlü, 4782 sayılı yazısı ile TEAŞ Genel Müdürlüğüne hitaben, İHD prosedürünün başlangıcından itibaren ortaklaşa sürdürülen çalışmalarda, Danıştay incelemesi aşamasında olan sözleşmelerle ilgili TEAŞ görüşlerinin ayrı ayrı zamanlarda, ayrı konular olarak gündeme getirilmesinin çalışmaları olumsuz etkilediği belirtilerek 08.09.1998 tarihinde üst düzey toplantı yapılacağı bildirildiği anlaşılmıştır.

Danıştay 2. Dairenin 13.12.2001 günlü, E.2001/1481, K.2001/3037 sayılı kararı ile Müsteşar Halil Yurdakul Yiğitgüden hakkında Çayırhan Termik Santrali İHD işlemleriyle ilgili olarak “cezai yönden sorumluluğunu gerektirecek usulsüzlüğünün bulunmaması nedeniyle” Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca soruşturma izni verilmemesine ilişkin 3.9.2001 gün ve 139 sayılı Karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan itirazın reddedildiği görülmüştür.

Öte yandan Çayırhan İHD Sözleşmesinin Danıştay 1. Dairesinin 19.11.1998 günlü, E.1998/117, K.1998/245 sayılı kararıyla onandığı anlaşılmıştır.

İşletme hakkı devrine ilişkin işlemlerin Bakanlık tarafından yürütüldüğü, TEAŞ Genel Müdürlüğünün uyarılarının 8.9.1998 günlü toplantıda değerlendirildiği, imtiyaz

sözleşmesinin Danıştay onayından geçtiği ve ETKB Müsteşarı Halil Yurdakul Yiğitgüden hakkında Çayırhan Termik Santrali İHD işlemleriyle ilgili usulsüzlük bulunmadığı belirtilerek Danıştay 2. Dairesinin kararıyla soruşturma izni verilmemesi nedenleriyle TEAŞ Genel Müdürlüğünün 17.07.1998 gün ve 10553 sayılı yazısında belirtilen hususlara uyulmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmıştır.

—İmtiyaz Sözleşmesinin 15. maddesinde belirtilen Yakıt ve Sigorta Anlaşmaları yapılmadan tesisin 1 ve 2. ünitelerinin fiilen devri

Zorunlu anlaşmalar arasında yer aldığı belirtilen yakıt ve sigorta anlaşmaları yapılmaksızın tesisin 1. ve 2. ünitelerinin fiili devrinin yapıldığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

İmtiyaz sözleşmesinin 34. maddesine göre, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde tamamlanacağı öngörülen ve sözleşmenin 15. maddesi gereğince imzalanması zorunlu sözleşmelerden olan, sigorta anlaşması **18.07.2000** tarihinde, yakıt anlaşması **30.07.2001** tarihinde imzalanmıştır.

İmtiyaz sözleşmesinin 5. maddesinin birinci fıkrasında, “*Mevcut tesislerin sözleşme süresinin sonuna kadar işletilmek üzere şirkete devri, sözleşmede yer alan esaslar çerçevesinde TEAŞ ile Şirket arasında düzenlenecek devir sözleşmesi ile yapılacak, fiili devir ise devir sözleşmesinin imzalandığı tarihten itibaren 15 gün içinde gerçekleştirilecektir.*” denilmiştir.

Buna göre, devir sözleşmesinin TEAŞ Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür Muzaffer Selvi ve Genel Müdür Yardımcısı Ünal Peker ile şirket temsilcisi arasında 23.6.2000 tarihinde imzalandığı, 1.5.2000 günlü bakan oluru ile oluşturulan 7 kişilik Devir Kurulunun fiili devri 30.6.2000 gününde gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

Sigorta ve yakıt anlaşmalarının imzalanmasından önce fiili devrin yapıldığı anlaşılmakta ise de, işlemlerin TEAŞ Genel Müdürlüğünce yürütüldüğü ve sanık Bakanın bu konuda emir ve talimat verdiği hususunda bir kanıt bulunmadığından sanığın sorumluluğundan söz edilemez.

—TEAŞ Genel Müdürlüğünün Enerji Satış Anlaşması (ESA) Taslağı ile ilgili uyarılarının dikkate alınmaması

Enerji satış anlaşması (ESA) taslağı ile ilgili TEAŞ Genel Müdürlüğü uyarılarının dikkate alınmadığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

TEAŞ Genel Müdürlüğünün, 30.12.1998 tarih ve 2061 sayılı yazısında, eskalasyon formüllerinin yeniden, arıtma tesislerinin ve izinlerinin, şirket tarafından yapılan yatırımların tarifeye yansıtılması konularının gözden geçirilmesi, kesin teminatın yıllar itibarıyla ve öngörülen miktarlarda verilmesiyle ilgili zorlayıcı maddelerin imtiyaz sözleşmesine konulması gerektiğinin belirtildiği görülmüştür.

İşlemlerin TEAŞ Genel Müdürlüğünce yürütüldüğü ve sanık Bakanın bu konuda emir ve talimat verdiği hususunda bir kanıt bulunmadığı anlaşılmıştır.

Kaldı ki, Danıştay imtiyaz sözleşmesini 19.11.1998 tarihinde onaylanmış, iddia konusu TEAŞ Genel Müdürlüğünün yazısı bu onaydan sonra gönderilmiştir.

Bu nedenle ileri sürülen sav yerinde görülmemiştir.

—Güneş Sigorta A.Ş. ile imzalanan Sigorta Anlaşmasında daha önceki sigorta anlaşmasına göre rizikoların daraltılmasına rağmen Bakanlık tarafından uygun bulunması

Rizikoları daha önceki sigorta anlaşmasına göre daraltan sigorta anlaşmasının uygun görüldüğü ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

İmtiyaz Sözleşmesinin 15. maddesi uyarınca, Şirket ile Anadolu Sigorta A.Ş. arasında düzenlenen 18.02.2000 tarihli sigorta anlaşması taslağının görüş alınmak üzere Bakanlığa gönderildiği, Bakanlığın 31.03.2000 tarihinde sigorta poliçesi üzerindeki taahhütleri uygun bulduğunu Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş.'ye bildirdiği, şirketin bu taslak yerine, Güneş Sigorta A.Ş. ile imzaladığı poliçeyi 18.07.2000 tarihinde Bakanlığa gönderdiği anlaşılmıştır.

Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 20.7.2000 günlü, 3576 sayılı yazısında “...İmtiyaz sözleşmesinin 13. maddesi uyarınca Bakanlığımızca uygun görülen Anadolu Hayat A.Ş. ile yapılmış olan sigorta anlaşmasının hükümleri aynı kalmak kaydıyla Güneş Sigorta A.Ş. ile yeni bir sigorta anlaşması yapılması Bakanlığımızca uygun bulunmuştur” denilmiştir.

20.7.2000 günlü yazı içeriğinden Anadolu Hayat A.Ş. ile yapılan sigorta anlaşması koşullarıyla Güneş Sigorta ile anlaşma yapılmasının uygun görülmesinin anlaşılmasına göre, işlemde hukuka aykırılık bulunmadığından ileri sürülen sav yerinde görülmemiştir.

—İmtiyaz Sözleşmesi ekinde bulunan Rehabilitasyon ve Yatırımlar Tablosunda santralde yapılacak olan yatırımların detaylı olarak belirtilmemesi nedeniyle zarar oluştuğu

İmtiyaz Sözleşmesinin 7. maddesi; “(yatırımlar) Şirket tarafından, ... öngörülen tarihlerde gerçekleştirilemez ve geçici kabulleri yapılamaz ise, yatırımın etkilendiği miktarda tarifede indirim yapılacaktır”.

Şartnamenin 1. Bölüm, 22.5 maddesinde ise “Şirket tarafından gerçekleştirilecek yatırımların tarifeye yansıtılması, ancak bu tesislerin geçici kabullerinin gerçekleştirilmesinden sonra olacağından firmalar 20 yıllık tarife tekliflerinde bu hususu göz önüne almalıdırlar.”

denilmesine rağmen;

—İmtiyaz sözleşmesi ekinde bulunan Rehabilitasyon ve Yatırımlar Tablosunda santralde yapılacak olan yatırımlar detaylı olarak belirtilmediğinden, yatırımların zamanında ve imtiyaz sözleşmesinde tarifeye yansıtılmış bulunan tutarlarda yapılıp yapılmadığının Bakanlık tarafından anlaşılacağı,

—Fiili devir tarihinden itibaren sözleşme ekindeki tabloya göre firmanın 6 ay içerisinde yapacağını belirttiği santral ve maden sahası yatırımları ile ilgili geçici kabul yapılmadığı ve fiili devirden 1 yıl sonra düzenlenen denetim raporu ile firmanın 6 ay içerisinde yapacağını belirttiği yatırımların tamamı gerçekleşmiş gibi işlem tesis edilerek tarife belirlendiği,

—Birinci yılın içinde tamamlanması öngörülen yatırımların olduğu ve bu yatırımlar henüz tamamlanmadan ve geçici kabulleri yapılmadan önce, ilk aydan itibaren bu yatırımlarla ilgili geri ödemelerin tarifeye yansıtılarak şirkete bu yolla ön finans sağlandığı,

—Yatırım ve Rehabilitasyonlar Tablolarında 1. yıl yatırım için sadece santralde 3.285.000 ABD Doları öngörülmüş olduğu, şirketin, tarifesini oluştururken yatırım ve rehabilitasyonlar tablolarında yer almamasına rağmen 4 milyon ABD Doları tutarında maden sahası yatırımı yapacağı varsayımı ile kapasite bedeli tablosunda yatırım anapara geri ödemesi olarak 3.519.563 ABD Doları gösterilerek tarife belirlendiği,

—Yatırım ve rehabilitasyonlar tablolarında belirtilen tamamlama tarihleri dikkate alındığında ilk yıl yatırım anapara geri ödemesi 3.042.750 ABD Doları olduğu ve firmaya ilk yıl 476.813 ABD Doları tutarında fazla ödemede bulunduğu,

—Yatırım ve rehabilitasyonlar tablosunda santral ve maden sahası yatırımları toplamının 72.961.500 ABD Doları olduğu belirtilmesine rağmen, tarife esas yıllık kapasite bedeli tablosunda 92.844.501 ABD Doları olarak gösterilmesi nedeniyle tarifelerin 19.883.000 ABD Doları yüksek belirlendiği,

ileri sürülmüştür.

Danıştay tarafından onaylanan sözleşmenin uygulanması aşamasında yapılan işlemlerde sanık Bakana yüklenecek hukuki sorumluluğu ortaya koyacak her türlü şüpheden uzak, inandırıcı kanıt bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

—Şirketin maden sahasında yapmayı taahhüt ettiği yatırım ve rehabilitasyonların en erken 1,5 yıl sonra ve geçici kabulü müteakip tarifeye yansıtılması gerekirken ilk yıldan itibaren yansıtılması

İmtiyaz sözleşmesi eki maden sahası yatırım ve rehabilitasyon tablosunda, maden yatırımının en erken 1,5 yıl sonra tamamlanacağını belirtildiği, fizibilite raporunda ise 1. yıl için 4.000.000 ABD Doları, 2. yıl için 5.515.000 ABD Doları tutarında olmak üzere toplam 9.515.000 ABD Doları tutarında maden sahası yatırım ve rehabilitasyonunun tamamlanacağını belirtildiği, buna göre en erken 1,5 yıl sonra tarifeye yansıtılması gerekirken, ilk yıldan itibaren tarifeye yansıtıldığı ileri sürülmüştür.

28.7.2000 günlü, 3776 sayılı Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün hazırlayıp uygun görüşle sunduğu birinci yıl işletme tarifesine sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in onay verdiği anlaşılmıştır.

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesinde, yatırım bedelinin birinci yıl tarifeye yansıtılıp yansıtılmayacağına ilişkin olarak sanık Bakanın bilgisinin bulunduğu ya da bu durumu bilerek birinci yıl işletme tarifesine onay verdiğine ilişkin herhangi bir kanıt bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

—Fiili devir tarihinde fizibilite raporunda belirtilen işçi sayısının azaltılması

İhale aşamasında, şartname ekinde Orta Anadolu Linyitleri işletmesinde 1762 kişi, santralde 700 kişi olmak üzere toplam 2462 işçi çalıştığının ihaleye katılacak firmalara bildirilerek, fizibilite raporlarının verilmesinde bu hususu göz önünde bulundurmalarının istendiği, Park Termik Elektrik Üretim A.Ş. tarafından verilen fizibilite raporunda işletme süresinin ilk dört yılı sonunda santraldeki personel sayısının 700'den 600'e, ilk altı yılın sonunda Orta Anadolu Linyitleri işletmesindeki personel sayısının ise 1762'den 890'a düşürülmesinin öngörüldüğü ve imtiyaz sözleşmesi ekindeki tarifenin 7 yıllık dönemi ile ilgili personel giderlerinin buna göre hesaplandığı, Şirkete 1514 kişinin devredilmesi nedeniyle bu işçi sayısına göre 1. yıldan itibaren tarifenin yeniden düzenlenmesi gerekirken,

düzenlenmeyerek 30.06.2000–9.5.2001 tarihleri arasında kamunun 11.752.680 ABD Doları zarara uğratıldığı ileri sürülmüştür.

İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesi "*Sözleşmenin ekinde yer alan tarife 30.04.1997 tarihinden itibaren fiili devre kadar yapılacak toplu iş sözleşmesinin sonuçlarının etkisi oranında Bakanlıkça revize edilecektir.*" hükmünü taşımaktadır.

Buna göre, tarifenin çalıştırılan işçi sayısına göre revize edilmemesinden zarar doğduğu ileri sürülmüş ise de, iddiayla sanığın bağlantısını ortaya koyacak kanıt bulunmamıştır.

— 1. Yıl Tarifesinin aynen onaylanması suretiyle Şirkete haksız ödemede bulunulması

Sanığın Şirketin imtiyaz sözleşmesi ekinde vermiş olduğu tarife tabloları ile fizibilite raporları arasındaki farklılıkları fiili devir tarihinde gidereceği yönünde verdiği teyit yazısını uygulamaya koymayarak, şirketin teklifindeki 1. yıl tarifesini aynen alarak buna eskalasyon uygulamak suretiyle onay verdiği ve böylece şirkete haksız ödeme yaptığı ileri sürülmüştür.

Şirketin 30 Nisan 1997 tarihinde verdiği teklife ek olarak, 17.10.1997 gününde teyit yazısını Teklif Değerlendirme Kuruluna sunduğu anlaşılmıştır. Söz konusu teyit yazısında belirtilen hususların dikkate alınmayarak 1. yıl tarifesinin onaylanmasına ilişkin savda, sanığın bu konuda bilgilendirildiği ya da konuya ilişkin herhangi bir emir veya talimat verdiği hususunda kanıt elde edilmediğinden sav yerinde görülmemiştir.

— Şirketin, alacağını Bankalara temlik işlemine Sanığın onay vermesi

Şirketin santral için kullandığı 193.471.125 ABD Doları kredi için temlik işlemine onay vermesi gerekirken, Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş. 05.07.2000–07.11.2002 tarihleri arasında Çayırhan Termik Santrali gelirlerini karşılık göstererek toplam 913.936.110 ABD Doları tutarında kullandığı kredilerle ilgili olarak Şirket tarafından istenen tüm temlik işlemlerinin kabul edildiği, Bakanlık tarafından verilen temliklerin şirketin TEAŞ'tan alacağı aylık istihkakından daha yüksek olduğu, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi durumunda kredi kullandıran bankalar karşısında kamunun yükümlülük altına girebileceği ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş. 05.07.2000 – 07.11.2002 tarihleri arasında tamamı Ankara 35. Noterliğinde düzenlenen 15 adet temlik senedi ile;

- Vakıflar Bankası Kavaklıdere Şubesinden 570.968.110 ABD Doları
- İş Bankası Taksim Şubesinden 312.000.000 ABD Doları
- Tekstilbank Maltepe Şubesinden 10.968.000 ABD Doları
- Şekerbank Başkent Şubesinden 20.000.000 ABD Doları

olmak üzere toplam 913.936.110 ABD Doları tutarında kredi kullandığı;

Şirketin, teklifinde bu santral için toplam 257.961.500 ABD Doları tutarında harcama yapmayı taahhüt ettiği, aynı teklifte bu tutarın %25'inin özsermaye, %75'ini de kredilerle finanse edeceğini bildirdiği; buna göre kullanması gereken kredi miktarının 193.471.125 ABD Doları olması gerektiği anlaşılmıştır.

Buna göre Şirketin çeşitli bankalardan, Çayırhan Termik Santrali için kullanması gereken krediden 720.464.985 ABD Doları daha fazla kredi kullandığı belirlenmiştir.

TEAŞ Genel Müdürlüğünün EİGM'ye yazdığı 28.9.2001 günlü yazısında; “Şirket tarafından bankalara verilmiş olan temliklerin toplamının aylık kuruluşumuza kesmiş olduğu faturaları geçmiş olması halinde bile bankalara vermiş olduğumuz şartlı görüş nedeniyle kuruluşumuz yükümlülük altına girmemekte olup bankalar alacak doğduğunda alacaklarını tahsil edebileceklerdir.” denilmiştir.

Bu durumda, şirketin kullanmış olduğu kredi için Çayırhan 1,2,3 ve 4 ünitelerinin gelirlerinin temlik işlemlerine onay verilmesinde Sanık Bakana yüklenecek hukuki sorumluluk bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

bb- Sanık Zeki Çakan yönünden

—Fizibilite hazırlama esaslarında ve İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesinde 3 ve 4. üncü ünitelerin kömür birim fiyatı 25,7 ABD Doları/ton olarak belirtildiği halde fizibilite raporunda kömür fiyatının 26 ABD Doları/ton olarak hesaplanması

Santralin ikinci yıl tarifesinin belirlenmesinde Şartname ve İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesinde 3. ve 4. ünitelerin kömür birim fiyatının 25,7 ABD Doları/ton olarak belirtilmesine rağmen Şirketin Bakanlığa verdiği fizibilite raporunda bu ünitelere ilişkin kömür fiyatının 26 ABD Doları/ton olarak alındığı ve sanığın Bakanlığı döneminde (5.10.2001–11.11.2002) 887.790 ABD Doları fazla ödemede bulunduğu ve sanığın tarifeye onay vermesi nedeniyle sorumlu olduğu ileri sürülmüştür.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 29.8.2001 günlü, 3783 sayılı yazısı ile Çayırhan Termik Santrali 2. yıl tarifesinin onaya sunulduğu ve aynı gün sanık Zeki Çakan'ın tarifeye olur verdiği anlaşılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 11.3.2005 günlü, 874 sayılı yazısında;

“...İmtiyaz sözleşmesinde kömür bedeli olarak, 2.570.000 TL/ton fiyatın tahmini olarak alınmış olup, bu bedel bir baz bedeldir.

Tahmini olarak alınan 2.570.000 TL/ton fiyatta, işletme süresince meydana gelecek değişikliklerin harcama kalemine aynen yansıtılacağı yönünde imtiyaz sözleşmesinin 18. maddesinde açık hüküm bulunmaktadır.

Ana yakıt gideri harcama kaleminin, imtiyaz sözleşmesinin 19. maddesinde belirtilen eskalasyona tabi olmayacağı belirtilmiş ve bu harcama kalemine ait eskalasyon formülü imtiyaz sözleşmesinin 18. maddesinde verilmiştir.

Yine İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesi son paragrafında “Şirket yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan ana yakıt gideri değerini esas alarak enerji satış faturasını düzenleyecek ve şirketin faturaya esas ay içersinde aldığı kömür karşılığını Park Teknik A.Ş nin TEAŞ adına düzenlediği fatura tutarı şirketin enerji satış faturasından düşülecektir” hükmü bulunmaktadır.

İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde; birim ana yakıt gideri olan kömür fiyatı, fiili kömür fiyatındaki değişimlere göre mülga TEAŞ ve EÜAŞ/TETAŞ tarafından eskale edilmektedir. Bu nedenle; İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesinde tahmini 2.570.000 TL/ton olarak belirtilen ve yine İmtiyaz Sözleşmesinin Ek 1-b nolu ekindeki üretim bedeli tablosunda yer alan Ana Yakıt Giderleri gerçekleşen fiili yakıt giderlerini yansıtmamaktadır. denilmiştir.

Bu yazı içeriği gözetildiğinde ileri sürülen savda hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmıştır.

—TEAŞ Yönetim Kurulunun 20.6.2000 tarihli kararının İdare Mahkemesi'nce yok hükmünde kabul edilmesine rağmen, bu karara dayalı olarak yapılan E.S.A ve Devir Sözleşmesi konusunda Bakanın denetim görevini yerine getirmemesi, yönetim kurulu kararını alan kişiler hakkında soruşturma açılmasına izni vermemesi ve soruşturma açılmasını talep eden genel müdür vekili hakkında uyarma cezası vermesi

TEAŞ Ana Statüsünün 7. maddesinin 3. bendinde; *"Yönetim Kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu olan en az 4 üye ile toplanır ve kararlarını üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alır. Ancak, Yönetim Kurulunun üye tam sayısı ile toplanması halinde oylarda eşitlik olursa başkanın bulunduğu taraf salt çoğunluğu sağlamış sayılır"* denilmektedir.

TEAŞ Yönetim Kurulunun 20.6.2000 gün ve 43-319 sayılı elektrik satış anlaşması ve devir sözleşmesinin şirket ile karşılıklı imzalanması yönündeki kararını 3 kişi ile toplanarak aldığı, bu karara dayanılarak 23.06.2000 tarihinde E.S.A. ve devir anlaşması imzalanarak yürürlüğe girdiği, 1.05.2000 tarihli bakan oluru ile oluşturulan Devir Kurulunun, 30.6.2000 tarihinde fiili devri gerçekleştirdiği, devir kurulunun işlemlerini 22.8.2000 tarihinde tamamlayarak devir protokolünü 24.08.2000 tarihinde TEAŞ Genel Müdürlüğüne sunduğu, Yönetim Kurulunun 19.9.2000 günlü, 52-434 sayılı kararı ile devir protokolünü onayladığı anlaşılmıştır.

ETKB'nin 18.6.2001 günlü yazısı ile Danıştay 1.Daire Başkanlığına müracaat ederek;

- Eksik toplantı ve karar yeter sayısı ile alınan yönetim kurulu kararlarının hukuki durumu,

- Toplantı ve karar yeter sayısı bulunmayan yönetim kurulu kararına göre imzalanan ESA ve devir sözleşmesinin hukuki durumu,

- Devir sözleşmesi uyarınca devir kurulunca hazırlanan *"Devir Protokolünün"* onayına ilişkin toplantı ve karar yeter sayısına sahip 19.09.2000 tarih ve 52-434 sayılı yönetim kurulu kararının, yukarıda belirtilen eksik nisapla alınan yönetim kurulu kararına icazet ve ESA ile devir sözleşmesinin onayı anlamına gelip gelmediği,

- Eksik nisaplı yönetim kurulu kararı ile bu karara göre imzalanan ESA ile devir sözleşmelerinin hukuken sakatlık derecelerine göre, idari istikrar ilkesi yönünden şimdiki yönetim kurulunu bağlayıcı olup olmadığı,

- Yukarıda belirtilen yönetim kurulu kararı ve sözleşmelerin hukuki sakatlıklarının giderilip giderilemeyeceği, şimdiki yönetim kurulunca bu çerçevede ne gibi işlemlerin yapılması gerektiği,

hususlarında tereddütlerin giderilmesi için istişari mahiyette görüş istediği, Dairenin 02.07.2001 günlü, E.2001/82 K.2001/82 kararıyla yargı süreci devam eden bir işlem için görüş beyan etmesine olanak bulunmadığına karar verdiği, bunun üzerine, TEAŞ'ın A.Ü. Hukuk Fakültesinden bu konuda görüş talep ettiği, gelen görüşte 3 ve 4. ünitelerin devrinin yapılabileceğinin belirtildiği, Mülga TEAŞ bu görüşe dayanarak 3 ve 4. ünitelere ait yakıt anlaşmasını imzalayarak, 05.10.2001 tarihinde 3-4 üncü ünitelerin devrini gerçekleştirdiği ve yapılan devir işleminin Devir Protokolünün 5.5. maddesi uyarınca Bakanlığa bildirildiği;

TEAŞ Yönetim Kurulunun 20.6.2000 günlü, 43–319 sayılı kararının iptali için Ankara 7. İdare Mahkemesince, yürürlüğün durdurulması isteminin reddine, 25.3.2002 günlü, E: 2001/675, K: 2002/267 sayılı kararı ile yönetim kurulu kararının yok hükmünde olduğuna karar verdiği, kararın Şirket ve TETAŞ tarafından temyiz edildiği; anlaşmıştır.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

TEAŞ Yönetim Kurulunun sözü edilen kararının 20.6.2000, karara dayanarak yapılan E.S.A ve Devir Sözleşmelerinin 23.06.2000 tarihinde yapıldığı, sanık Zeki Çakan'ın ise 9.5.2001 tarihinde göreve başladığı anlaşmıştır.

Bu nedenle, sanığın göreve başladıktan sonra, söz konusu işlemlerle ilgili olarak Danıştay 1. Dairesi Başkanlığından istişari mahiyette görüş istemesi nedeniyle denetim görevini yerine getirmediğine ilişkin sav yerinde görülmemiştir.

Öte yandan, sanığın 21.9.2001 tarih ve 49 sayılı müfettiş raporuna, 28.9.2001 gününde olur verdiği, müfettiş raporunun TEAŞ Ana Statüsünün 7. maddesinin 3. bendine aykırı olarak alınması ve sözkonusu kararlar hakkında yetkililer tarafından bir tedbir alınmamış olmasına ilişkin olduğu ve olurda; "*Çayırhan Termik Santrali ve maden sahalarının devriyle ilgili 3 imzayla alınan söz konusu yönetim kurulu kararı ile bu karar dayanılarak tesis edilmiş olan sözleşmelerin hukuki durumunun Danıştayın istişari görüş belitmemesinin gerekçesini oluşturan ve KİGEM tarafından mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle Ankara 7. İdare Mahkemesinde dava konusu edilen yargılama sonucuna göre bütün işlemlerin yürütülmesi gerektiğinden bu aşamada herhangi bir işlem tesisine gerek olmadığı,*

Ayrıca TEAŞ Yönetim Kurulunca soruşturma kapsamındaki 3 imza ile alınmış diğer kararlar ile bu karar dayanılarak idarece tesis edilen işlemlerin hukuki sakatlıklarında emsal teşkil edecek Ankara 7. İdare Mahkemesi kararının sonuçlarına göre giderilmesi gerektiği,

Sözkonusu kararların hukuki geçerliliğinin tesbiti için bir yandan Danıştay'dan istişari görüş istenirken bunun sonucunu beklemeden, diğer yandan da Bakanlığımız'dan soruşturma talep edilmesi suretiyle çelişkili tutum ve davranış sergileyen Genel Müdür Vekili Ömer Esirgemez'in yazılı olarak uyarılması,

*Ayrıca emsal teşkil edecek sözkonusu yargı kararının sonucuna göre ilgililer hakkında gereken soruşturmaların yapılabilmesi için de keyfiyetin Bakanlığımıza bildirilmesi hususlarında TEAŞ Genel Müdürlüğüne yazılı bir talimatın gönderilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır"*denilmekte olduğu anlaşmıştır.

Sanığın söz konusu inceleme raporuna onay vermesine ilişkin olurun bakanlık görevinin gerektirdiği takdir yetkisi sınırları içinde kaldığı anlaşıldığından, işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

—Fiili devir tarihinde fizibilite raporunda belirtilen işçi sayısının azaltılması

Fiili devir tarihi itibarıyla tesislerde çalıştırılmakta olan işçi sayısı ve/veya toplam işçilik giderleri şirketin taahhüt etmiş olduğu işçi sayısı ve/veya toplam işçilik giderlerinin altında kalması ve devir sözleşmesinin 5.6/b maddesi ve İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesi uyarınca tarifinin bu duruma göre düşürülmesi gerekmesine rağmen 2. yıl tarifesi

belirlenirken bu hususların dikkate alınmayarak şirkete, 09.05.2001–12.11.2002 tarihleri arasında 15.693.760 ABD Doları tutarında fazla ödeme yapıldığı ileri sürülmüştür.

Sanığın 29.8.2001 gün, 3783 sayılı olur ile 2. yıl tarifesini onayladığı anlaşılmıştır.

İmtiyaz Sözleşmesinin 18. maddesinde "*Sözleşmenin ekinde yer alan tarife 30.04.1997 tarihinden itibaren fiili devre kadar yapılacak toplu iş sözleşmesinin sonuçlarının etkisi oranında Bakanlıkça revize edilecektir.*"denilmektedir.

Buna göre tarifenin çalıştırılan işçi sayısına göre revize edilmemesinden zarar doğduğu ileri sürülmüş ise de, iddiayla sanığın bağlantısını ortaya koyacak kanıt bulunmamıştır.

— 2. Yıl Tarifesinin aynen onaylanması suretiyle şirkete haksız ödemede bulunulması

Cumhur Ersümer'in, Şirketin verdiği teyit yazısını uygulamaya koymayarak 1. yıl tarifesini onayladığı, Sanık Zeki Çakan'ın da, 2. yıl tarifesine onay vererek 1. yıl tarife onayındaki uygulamayı aynen devam ettirdiği ve bu yolla şirkete yapacağı yatırımlar için ön finansman sağladığı ileri sürülmüştür.

Şirketin 30 Nisan 1997 tarihinde verdiği teklife ek olarak, 17.10.1997 gününde teyit yazısını Teklif Değerlendirme Kuruluna sunduğu anlaşılmıştır. Söz konusu teyit yazısında belirtilen hususların dikkate alınmayarak 2. yıl tarifesinin onaylanmasına ilişkin savda, sanığın bu konuda bilgilendirildiği ya da konuya ilişkin herhangi bir emir veya talimat verdiği hususunda kanıt elde edilmediğinden sav yerinde görülmemiştir.

—Şirketin Bankalara alacağını temlik işlemine onay verilmesi

Şirketin santral için kullandığı tüm temlik işlemlerinin kabul edildiği, Bakanlık tarafından verilen temliklerin şirketin TEAŞ'tan alacağı aylık istihkakından daha yüksek olduğu, Sözleşmenin süresinden önce sona ermesi durumunda kredi kullandıran bankalar karşısında kamunun yükümlülük altına girebileceği ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş. 05.07.2000 – 07.11.2002 tarihleri arasında tamamı Ankara 35. Noterliğinde düzenlenen 15 adet temlik senedi ile toplam 913.936.110 ABD Doları tutarında kredi kullandığı;

Şirketin, teklifinde bu santral için toplam 257.961.500 ABD Doları tutarında harcama yapmayı taahhüt ettiği, aynı teklifte bu tutarın %25'inin özsermaye, %75'ini de kredilerle finanse edeceğini bildirdiği; buna göre kullanması gereken kredi miktarının 193.471.125 ABD Doları olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Buna göre şirketin çeşitli bankalardan, Çayırhan Termik Santrali için kullanması gereken krediden 720.464.985 ABD Doları daha fazla kredi kullandığı belirlenmiştir.

TEAŞ Genel Müdürlüğünün EİGM'ye yazdığı 28.9.2001 günlü yazısında; "*Şirket tarafından bankalara verilmiş olan temliklerin toplamının aylık kuruluşumuza kesmiş olduğu faturaları geçmiş olması halinde bile bankalara vermiş olduğumuz şartlı görüş nedeniyle kuruluşumuz yükümlülük altına girmemekte olup bankalar alacak olduğunda alacaklarını tahsil edebileceklerdir.*" denilmiştir.

Buna göre, şirketin kullanmış olduğu kredi için Çayırhan 1, 2, 3 ve 4. ünitelerinin gelirlerinin temlik işlemlerine onay verilmesinde Sanık Bakana yüklenecek hukuki sorumluluk bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

c- Kabul ve Varılan Sonuç

Çayırhan İHD projesinde Yüce Divana sevk kararı ile sanık Bakanların ihaleye fesat karıştırma suçundan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olaya baktığımızda, sanıkların eylemlerinde 205. maddede düzenlenen suçun unsuru olan fesat (hile) ögesi gerçekleşmemiş, kendileri veya üçüncü kişiler lehine haksız menfaat temin ederek Devletin zarara uğratıldığı da saptanamamıştır. Bu nedenlerle, sanıklara yüklenen 205. maddedeki suçun oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 366. maddesinde düzenlenen "*Hükümet hesabına yapılan artırma veya eksiltmeye fesat karıştırma*" suçunun yasal unsurlarının da oluşmadığı anlaşılmıştır.

Sanıkların eylemlerinin genel nitelikteki görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığının irdelenmesi gerekmiştir.

Yukarıdaki bölümlerde açıklandığı üzere projeye ilgili olarak ileri sürülen savlardan bir kısmında sanıklarla illiyet bağıını kuran kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gibi, bir kısmında da hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından görevi kötüye kullanma suçunun da oluşmadığı kanaatine varılmıştır.

13- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle devlet alım ve satımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesini ihlal etmek

a-İddia

Bozcaada rüzgâr enerji santrali projesinde, fizibilite aşamasından başlamak üzere sözleşme imzalanması ve ticari işletme tarihine kadar devam eden süreçte, yasa, yönetmelik ve sözleşme hükümlerine aykırı olarak usulsüz şekilde işlemler tesis eden dönemin Bakanı **Mustafa Cumhur Ersümer**'in devlet alım-satımına fesat karıştırarak, şirket lehine haksız çıkar sağladığı, bu nedenle TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b-Bozcaada Rüzgâr Enerji Santralinin Yapım Süreci

—Demirer Holding A.Ş.'nin 14.04.1998 tarihinde ilk teklifini vermiştir.

—Şirketin verdiği ön fizibilite raporu hakkında TEAŞ, TEDAŞ ve EİEİ Genel Müdürlüklerinin görüşleri alınmış ve bu görüşler çerçevesinde ön fizibilite raporu ile ilgili Bakanlık "*Demirer Holding A.Ş. Bozcaada Rüzgâr Santrali Başvuru Değerlendirme Raporu*" düzenlenmiş, Firmanın hazırladığı başvuru raporu olumlu bulunarak fizibilite raporu hazırlanması uygun görülmüştür.

—Enerji İşleri Genel Müdürlüğü, Şirketten kurum görüşleri doğrultusunda en geç 30.09.1998 tarihine kadar düzenleyeceği fizibilite raporu istenmesi hususunda 29.6.1998 tarihinde Bakan M.Cumhur ERSÜMER'den olur almıştır.

—Demirer Holding'in, 10,2 MW kurulu gücündeki santrale ilişkin fizibilite raporunu bakanlığa vermesi üzerine rapor, kurum görüşleri alınmak üzere ilgili kuruluşlara gönderilmiştir.

—Sözleşme görüşmelerine başlanması için 04.11.1998 tarih ve 5869 sayılı yazı ile bakan olurunun alınmasından sonra sözleşme taslağı hazırlanarak;

09.11.1998 tarih ve 5915 sayılı yazı ile görüşü alınmak üzere DPT Müsteşarlığına,

İncelenmek üzere 09.11.1998 tarih ve 5932 sayılı yazı ile Danıştay Başkanlığına, 09.11.1998 tarih ve 5917 sayılı yazı ile de Hazine Garantisi yönünden incelenmesi için Hazine Müsteşarlığına gönderilmiştir.

—Danıştay 1 inci Dairesi E:2000/57, K:2000/53 sayılı kararında özetle;

3996 sayılı Kanunun 4493 sayılı Kanunla değişik 2 ve 5. maddelerinin açık hükümleri ve gerekçesi karşısında, kamu tüzel kişileri tarafından yürütülen “elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti” ile ilgili yatırım ve hizmetlerin özel hukuk kişilerine yaptırılması, işletilmesi ve devredilmesi konularında düzenlenecek sözleşmelerin hukuki niteliği değiştirilerek özel hukuk sözleşmesi sayıldığı ve özel hukuk kurallarına tabii olduğu sonucuna ulaşıldığı, 3996 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinde 3096 sayılı Kanun hükümlerinin saklı olduğu ve ilgili idarenin isteği halinde 3096 sayılı Kanuna tabii işlerde 3996 sayılı Kanunun 5, 11, 12 ve 14 üncü madde hükümlerinden yararlanabilmesine olanak tanındığı, ancak 3096 sayılı Kanuna yapılan bu yollamanın 3996 sayılı Kanunun 4493 sayılı Kanunla değişik 2 ve 5 inci maddelerinin açık hükümleri gereği bundan böyle elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti ile ilgili yatırım ve hizmetlerin 3096 sayılı Kanuna göre imtiyaz sözleşmesi biçiminde düzenlenmesine olanak sağlamadığı, diğer taraftan bu projeye ilişkin sözleşmenin 3996 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin 4501 sayılı Kanunla değişik 2 nci fıkrasında belirtilen istisnadan yararlanabilmesi için 4501 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 24.01.2000 tarihinden önce Danıştay incelemesinden geçmiş ve taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiş bir sözleşmenin varlığının zorunlu olduğu, bu durumda sözü edilen geçici maddede belirtilen “başlatılmış proje ve iş” olarak nitelendirilmeyen, dolayısıyla bu Madde hükmünün de uygulanma olanağı bulunmayan Sözleşme taslağının 3996 sayılı Kanunun 5 inci maddesi gereği “özel hukuk sözleşmesi” olarak düzenlenmesi gerektiği, özel hukuk hükümlerine göre taraflar arasında düzenlenmesi gereken sözleşmenin Danıştay’ca incelenmesine ve bu sözleşmeyle ilgili olarak düşünce bildirilmesine olanak bulunmadığını belirtmiştir.

Bu karar Danıştay İdari İşler Kurulunun 04.05.2000 tarih ve E:2000/32, K:2000/26 sayılı kararı ile onanarak 15.05.2000 tarih ve 2000/28 sayılı yazı ile durum bakanlığa bildirilmiştir.

—13.06.2000 tarih ve 2874 sayılı olur ile sözleşme görüşmelerine başlanmasına karar verilmiş, aynı gün anlaşma da imzalanmıştır.

—BORES A.Ş. unvanlı enerji şirketi de 08.10.1999 tarihli Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanarak hükmi şahsiyet kazanmıştır.

—ESA’nın 21.6.2000 tarihinde parafe edilmesini müteakip BORES A.Ş. 26.06.2000 tarihinde bakanlığa başvurarak Hazine Garantisi olmadan sözleşme şartlarına uygun olarak enerji üretilip satmayı kabul ettiğini bildirmiştir.

—Şirketin bu bildirim üzerine Bakanlık, TEDAŞ’a hitaben 30.06.2000 tarih ve 3233 sayılı bir yazı yazarak Hazine garantisi verilinceye kadar garantisiz olarak ESA’nın imzalanması yönünde talimat vermiştir. Bu talimat üzerine 07.07.2000 tarihinde TEDAŞ ile Demirer Holding A.Ş. ve Enercon GmbH’nin oluşturduğu “Ortak Girişim Grubu” arasında ESA imzalanmıştır.

—Bakanlık 10.07.2000 tarihinde Demirer Holding A.Ş.’ye yazdığı bir yazı ile 12.07.2000 tarihinde geçici kabul işlemlerinin başlayacağını bildirmiştir.

—Firma inşaata Aralık 1999 tarihi itibariyle başlamış, inşaat 6 ay içinde tamamlanarak santralin 9,6 MW gücündeki 16 ünitesi 14.07.2000 tarihinde, 0,6 MW gücündeki 1 ünitesi de 25.07.2000 tarihinde yapılan geçici kabul işlemleri uyarınca ticari işletmeye alınmıştır.

c-Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

—Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı ile kesinleşmiş bulunan ve Bakanlığa bildirilen Danıştay 1. Dairesinin E:2000/57, K:2000/53 sayılı Kararına rağmen sözleşme görüşmelerine başlanmasına ilişkin 13.06.2000 günlü, 2874 sayılı oluru vermek ve aynı gün şirketle sözleşme imzalamak

3096 sayılı Yasa'nın 1. maddesinde, *“Bu Kanunun amacı, Türkiye Elektrik Kurumu dışındaki özel hukuk hükümlerine tabi sermaye şirketleri statüsüne sahip yerli ve yabancı şirketlerin elektrik üretimi, iletimi, dağıtımını ve ticareti ile görevlendirilmesini düzenlemektir.”*;

2. maddesinde, *“Bu Kanun, Türkiye Elektrik Kurumu dışında elektrik üretimi, iletimi, dağıtımını ve ticareti görevinin verilmesi ile sözleşme, süre, tarife ve görevin sona ermesi şekil ve esaslarını kapsar.”*;

4. maddesinde ise, *“Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatının, olumlu görüşünü almak suretiyle sadece elektrik üretmek amacı ile kurulacak sermaye şirketlerine, elektrik üretimi yapacak tesisi kurma ve tesisi işletme müsaadesi verebilir.”*denilmektedir.

Demirer Holding A.Ş., 3096 sayılı Yasa hükümlerine göre, 14.04.1998 tarihinde santral yapma istemini belirten teklifini verdiği, teklif üzerine alınan görüşler çerçevesinde değerlendirme raporu düzenlendiği ve bu rapora göre şirketten fizibilite raporu istenmesi konusunda 29.6.1998 tarihinde bakan oluru alındığı dosyadaki belgelerden anlaşılmıştır.

Danıştay Kararı gereğince başlatılmış iş ve proje sayılmayan BORES projesiyle ilgili olarak sanığın uygulama anlaşmasını imzalamasında 765 sayılı Yasa'nın 205. maddesi gereğince hile unsurunun bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir.

Danıştay Kararından;

—3996 sayılı Yasa elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti ile ilgili yatırım ve hizmetlerin 3096 sayılı Kanuna göre imtiyaz sözleşmesi biçiminde düzenlenmesine olanak sağlamadığı,

—Bu projeye ilişkin sözleşmenin 3996 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin 4501 sayılı Kanunla değişik 2. fıkrasında belirtilen istisnadan yararlanabilmesi için 4501 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 24.01.2000 tarihinden önce Danıştay incelemesinden geçmiş ve taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiş bir sözleşmenin varlığı zorunlu olduğu,

—Geçici maddede belirtilen *“başlatılmış proje ve iş”* olarak nitelendirilmeyen, dolayısıyla bu madde hükmünün de uygulanma olanağı bulunmayan Sözleşme taslağının 3996 sayılı Kanunun 5. maddesi gereği *“özel hukuk sözleşmesi”* olarak düzenlenmesi gerektiği,

— Özel hukuk hükümlerine göre taraflar arasında düzenlenmesi gereken sözleşmenin Danıştay'ca incelenmesine ve bu sözleşmeyle ilgili olarak düşünce bildirilmesine olanak bulunmadığı;

gerekçeleriyle sözleşmeyle ilgili olarak görüşünü bildirmediği anlaşılmıştır.

20.12.1999 tarihinde 4493 sayılı Kanunla elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti 3996 sayılı kanunun kapsamına alınmıştır. Bu nedenle yukarıdaki olurun verildiği tarihte 3996 sayılı Yasa'ya göre Bozcaada Rüzgâr Enerji Santralının yapımının mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

Kaldı ki, 3096 sayılı Yasa'ya göre başlatılan bir işin 4493 sayılı Yasa ile değişik 3996 sayılı Yasa kapsamına kendiliğinden gireceğine ilişkin hüküm de bulunmamaktadır.

Ancak, 3996 sayılı Kanunun 4501 sayılı Kanunun 7. maddesiyle değişik geçici 1. maddesinin ikinci fıkrasında;

“Ancak, birinci fıkrada belirtilen proje ve işler ile 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi hakkında Kanun ve 3465 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Dışındaki Kuruluşların Erişme Kontrollü Karayolu (Otoyol) Yapımı, Bakımı ve İşletilmesi ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanuna tabi proje ve işlere de bu Kanunun 5 inci madde hükmünün uygulanmasına, görevli veya sermaye şirketinin, Kanunun yayımı tarihinden bir ay içerisinde başvurusu ve ilgili idarenin müracaatı üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilir. Bu durumda idare görevli veya sermaye şirketi arasında yapılmış olan sözleşme uluslar arası finansman temini kriterleri ve idarenin yürürlükteki benzer uygulama sözleşmeleri de dikkate alınarak, özel hukuk hükümlerine göre, Bakanlar Kurulu kararının yayımından itibaren üç ay içinde yeniden düzenlenir. Bu süre, tarafların mutabakatı ile en çok üç ay daha uzatılabilir”

denilmektedir.

Söz konusu geçici madde, 4501 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 24.1.2000 tarihinden önce yapılmış sözleşmeler hakkında uygulanacak usul ve esasları düzenlemektedir.

Somut olayda, santralin yapımını üstlenen sermaye şirketinin veya Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının, 4501 sayılı Yasanın yayım tarihi olan 22.01.2000 tarihinden başlamak üzere bir aylık sürede, 3996 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinin ikinci fıkrasına göre başvuruda bulunmadığı, bu nedenle BORES'in işlemlerinin 3096 sayılı Yasa kapsamında sürdürüldüğü anlaşılacakla sanık Bakanın uygulama anlaşmasını imzalamasının 3096 sayılı Yasa hükümlerine uygun olduğu açıktır.

Bu nedenle sanık Bakanın sözleşme görüşmelerine başlanması için olur vermesinin ve uygulama anlaşmasını imzalamasının ihaleye fesat karıştırma unsuru olarak ileri sürülmesi yerinde görülmemiştir.

Öte yandan, sanığın mevcut şirket ile uygulama anlaşması imzalamış olmasının projenin geldiği aşama da dikkate alınarak yasal bir zorunluluktan kaynaklandığı, ayrıca sanığın ihale açmayarak ihaleye katılma yeterliliğine sahip olan firmaların ihaleye katılmalarını engellemek kastıyla hareket ettiğine ilişkin herhangi bir delil de tespit edilememiştir.

Konu kabule ilişkin bölümde görevi kötüye kullanma suçu yönünden ayrıca değerlendirilmiştir.

—BORES projesinde ileri sürülen diğer konular

Meclis soruşturma komisyonu raporunda;

—3996 sayılı Kanun ve 94/5907 sayılı Yönetmeliğin 3 üncü maddelerinde bulunan hükümlere aykırı olarak Anlaşmanın “*Ortak Girişim Grubu*” ile imzalanması,

—3996 sayılı Kanuna aykırı olarak “Ortak Girişim Grubu” ile imzalanan Uygulama Anlaşmasına, “*Anlaşmanın imzalanmasından en geç 3 ay sonra Ana Sözleşmesi İdare’ce kabul edilecek yeni bir sermaye şirketi kurulacağı ve yeni şirketin tescil ve ilanı ile şirketin bu Anlaşma ile üstlendiği tüm hak ve yükümlülükler bu şirkete devredilir*” şeklinde hüküm konulması,

—Uygulama Anlaşmasınının 36. maddesi ile 94/5907 Sayılı Yönetmeliğin 33. maddelerinde Uygulama Anlaşmasınının yürürlüğe girmesinin ancak yapılması gereken tüm anlaşmaların imzalanması ile mümkün olabileceği hüküm altına alınmasına rağmen, şirketin yapması gereken Fon, İnşaat, Kredi ve Sigorta Anlaşmaları yapılmadan Sözleşmenin yürürlüğe konulması,

—Bakanlık ile Şirketin kendi aralarında anlaşarak Hazine garantisi olmaksızın sözleşmeyi yürürlüğe koymak suretiyle hem uygulama anlaşmasındaki ve hem de ilgili Yönetmelikteki hükümlerinin aksine hareket edilmesi,

—İlgili kuruluşların santral sahasını 3. derece deprem bölgesi olarak gösteren ve firma tarafından düzenlenen fizibilite raporuna karşı ciddi itirazları mevcut olması nedeniyle geçici kabul heyetinde inşaatın gerçekten 1. derece deprem bölgesi koşulları dikkate alınarak yapılıp yapılmadığı konusunu değerlendirecek bir inşaat mühendisinin görevlendirilmemesi ve bu suretle kamunun risk altına sokulması,

—Santral projesinin onaylanmasını müteakip Şirketin tesisi projeye uygun olarak inşa etmesi gerekirken, santral projesi Bakanlık tarafından onaylanmadan önce santralin inşaatının bitmiş olması ve tesisin herhangi bir projeye bağlı kalımsızın tamamlanması ve şirkete gerekli işlemler tamamlanmadan gayri resmî ve gayri yasal olarak yer teslimi yapılması,

—Uygulama Anlaşmasına “*gizlilik*” hükmünün konulması ile şeffaflık ve açıklık ilkelerine aykırı davranılarak, bu yolla sözleşmede yapılan kamu aleyhine düzenlemeler ile yasaya aykırılıkların ilgili kuruluşlar ve kamuoyu tarafından öğrenilmesinin engellenmesi, olarak BORES’le ilgili diğer iddiaların belirtildiği görülmüştür.

Yukarıda ileri sürülen hususların birçoğunun, işin 3996 sayılı Yasa kapsamında kabul edilmesinin fer’i sonucu olduğu anlaşılmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, BORES projesinin Danıştay kararına rağmen 3096 sayılı Yasa kapsamında yürütülmesi savı 765 sayılı Yasa’nın 205. maddesi kapsamında görülmediğinden, buna bağlı olarak ileri sürülen savlar da yerinde değildir.

Bu kapsamda olmayan savlara gelince, dosyada yer alan bilgi ve belgelerden;

Hazine garantisi olmaksızın sözleşmenin yürürlüğe konulması savı, uygulama anlaşmasınının yürürlüğe girmesinin Hazine garantisine bağlı olmaması, Şirketin Hazine garantisinden geçici de olsa vazgeçmesinin kamu yararına olması ve Şirketin Hazine garantisinden tamamen vazgeçmesinin istenmesinde;

Fizibilite raporunda santral yerinin 1. derece deprem bölgesi yerine 3. derece deprem bölgesi olarak gösterilmesine yönelik itirazların dikkate alınmaması, geçici kabul heyetinde bakanlıkça bir inşaat mühendisi görevlendirilmeyerek kamunun risk altına sokulması, uygulama anlaşmasınının 36. maddesine aykırı olarak proje onaylanmadan

firmanın fiilen inşaata başlaması savlarında, sanığın olaylardaki etkisini ve bağlantısını ortaya koyan kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gibi, uygulama anlaşmasının “gizlilik” maddesinin ticari sır ile ilgili bulunması gözetildiğinde bu ibarenin konulmasında; hukuka aykırılık görülmemiştir.

—Danıştay kararına göre 3996 sayılı Yasa kapsamında ihale açılması gerekirken, 3096 sayılı Yasa hükümlerine göre projenin yürütülmesine devam edilerek, Ortak Girişim Grubu lehine haksız menfaat sağlamak

Bozcaada RES projesinin 3096 sayılı Yasa hükümlerine göre başlatılıp sonuçlandırılan bir proje olduğu, bu projenin 3996 sayılı Yasa kapsamında devam ettirilmesinin mümkün olmadığı yukarıda açıklanmıştır.

BORES projesinin 1998 yılında 3096 sayılı Kanuna bağlı iş olarak başlatılması ve fizibilitesinin alınması, ilgili kuruluşların fizibilite hakkında görüşlerinin alınıp DPT'nin projeyi onaylamasından sonra, Danıştay'ın imtiyaz sözleşme taslağını onaylaması aşamasında, Anayasa'nın 155. maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilerek Danıştay'ın imtiyaz sözleşmesi taslağını onaylamasına son verilmiştir.

13.08.1999 günlü, 4446 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle değişik Anayasa'nın 155. maddesinin ikinci fıkrasında, “*Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idari uyumsuzlukları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.*” denilmektedir.

Buna göre, Danıştay'ın imtiyaz sözleşmesi niteliğinde olan uygulama anlaşması hakkında iki ay içinde düşüncesini bildiren kararı ise fonksiyonel nitelikli olmayıp, yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu açıdan idarenin bu karara uymakta zorunluluğu bulunmamaktadır.

Öte yandan, 27.5.2000 tarihli “*Müsteşarlar Mutabakat Zaptı*”nın 3. maddesi gereğince ülkenin enerji sıkıntısının aşılmasında devam edilmesi kararlaştırılan projelerden birisi de Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali projesidir.

BORES projesinin 3096 sayılı yasa hükümlerine göre yürütülmesi nedeniyle “*Ortak Girişim Grubu*” lehine haksız kazanç sağlandığına ilişkin sav yerinde görülmemiştir.

—Bakanlığın gerçekleşen yatırım tutarının denetimini yaptırmaması nedeniyle kamu zararına sebebiyet vermek

Santralin gerçekleşen toplam yatırım tutarı ile ilgili denetim yaptırmayarak ve firmaya taahhüt ettiği yüksek yatırım tutarı üzerinden kabul edilen tarifelerden ödeme yapılması nedeniyle 2003 yılı itibariyle gerçekleşen 1.045.314 ABD Doları ve kalan işletme süresi boyunca oluşacak 1.596.816 ABD Doları olmak üzere toplam 2.642.130 ABD Doları tutarındaki kamu zararına sebebiyet verildiği iddia edilmiştir.

Sanığın isnat edilen sava ilişkin sanığın olaylardaki rolünü ortaya koyan ve bağlantısını sağlayan herhangi bir delil bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden, BORES projesinde: Sanık bakan tarafından;

—Danıştay’ın işin 3996 sayılı Yasa kapsamında özel hukuk sözleşmesi hükümlerine tabi olduğunun belirtilmesine rağmen 13.6.2000 gününde firmayla sözleşme görüşmelerine başlanmasına ilişkin olur verildiği,

—Ortak Girişim Grubu ile uygulama sözleşmesinin imzalandığı, anlaşılmıştır.

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda TEDAŞ ile BORES A.Ş arasındaki yap işlet devret santraline ilişkin uygulama anlaşmasının 3096 sayılı Yasa kapsamında kalması nedeniyle, iddia konusu eylemlerde sanığa atılı TCK’nın 205. maddesindeki suçun unsurlarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Sanığın eylemlerinin genel nitelikteki görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığının irdelenmesi gerekmiştir.

BORES projesinin 3096 sayılı Yasa kapsamında başlatılan bir iş olması, Danıştay onayı sırasında Anayasada yapılan değişiklikle bu tür projelere ilişkin Danıştay kararlarının yol gösterici niteliğe dönüşmesi, projenin 3996 sayılı Yasa kapsamına alınması konusunda geçici 1. madde gereğince talebin bulunmaması ve 27.5.2000 günlü Müsteşarlar Mutabakat Zaptı gereğince, DPT onayından geçen projenin ülkenin enerji ihtiyacından dolayı devam edilmesi zorunlu projeler arasında yer alması nedenleriyle sözleşme görüşmelerine başlanmasına ilişkin 13.6.2000 günlü olurda ve Ortak Girişim Grubu ile uygulama sözleşmesinin imzalanmasında hukuka aykırılık bulunmadığı gibi, projeye ilgili diğer iddialarda sanığın görevini kötüye kullandığına ilişkin kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği, suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı kanaatine varılmıştır.

Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler A. Necmi ÖZLER ile Şevket APALAK “4501 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 24.01.2000 tarihinde BORES projesinin sözleşmesinin imzalanmaması nedeniyle projenin başlatılmış proje ve iş olarak kabulü mümkün olmadığından projeye devam edilmesinin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu” düşüncesiyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

14-Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde takdir yetkisini amaç dışı kullanarak devlet alım ve satımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK’nın 205 inci maddesini ihlal etmek

a-İddia

Sanık **Mustafa Cumhur Ersümer’in** Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali projesinde mevzuata aykırı olarak devlet alım-satımına fesat karıştırarak, şirket lehine haksız çıkar sağladığı iddiasıyla TCK’nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b-Alaçatı Rüzgâr Enerji Santralinin Yapım Süreci

—Interwind firmasının 07.10.1996 tarihinde 3096 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca 1,2 MW gücünde bir santral kurma isteği ile ETKB’ye başvurmuştur.

—İlgili kuruluşların olumlu görüşlerinin alınmasından sonra fizibilite raporu istenmesine ilişkin 17.12.1996 günlü Bakan Oluru alınmıştır.

—21.03.1997 tarihli Fizibilite Raporunda rüzgâr santrali için 1,2 MW ve 7,2 MW olmak üzere iki seçeneğe yer verilmiş, Bakanlığın santralin 7,2 MW gücünde kurulmasını tercih ederek fizibilite raporu, görüşleri alınmak üzere ilgili kuruluşlara gönderilmiştir.

—Kurum görüşlerinin de yer aldığı değerlendirme raporu düzenlenerek Bakanlık tarafından 30.05.1997 tarihinde istenilmesi üzerine, Şirket 21.07.1997 tarihinde revize fizibilite raporunu vermiştir.

—04.12.1997 tarihinde DPT tarafından projeye olumlu görüş verilmiştir.

—Firmayla sözleşme görüşmelerine başlanması için 18.12.1997 tarih ve 5900 sayılı Bakan Oluru alınmıştır.

—Danıştay tarafından onaylanan imtiyaz sözleşme taslağının imzalanması için 30.07.1998 tarih ve 4037 sayılı Bakan Oluru alınmış ve aynı gün sözleşme imzalanmıştır.

—İmtiyaz Sözleşmesinin imzalanmasını müteakip şirket TEDAŞ ile ESA'yı imzalamıştır. Hazine Müsteşarlığı tarafından TEDAŞ'ın ödemeleri için Hazine Garantisi verilmiştir.

—Fizibilite Raporuna göre inşaat süresi 6 ay olmasına rağmen firma, İmtiyaz sözleşmesinin imzalandığı tarihten 3 ay sonra Bakanlığa başvurarak geçici kabulün yapılmasını talep etmiştir.

c-Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

—İmtiyaz Sözleşmesi imzalandıktan sonra, 3096 Sayılı Yasa ve İmtiyaz Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak Leasing Sözleşmesinin kabul edilmesi ve sonuçta Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali Sanayi ve Ticaret A.Ş. lehine haksız menfaat sağlanması

—Hazine Müsteşarlığı tarafından ARES San. ve Tic. A.Ş. adına 08.09.1998 tarih ve 57139 sayılı yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir.

Şirketle Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. arasında imzalanan finansal kiralama sözleşmesine dayanılarak Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. adına da yatırım teşvik belgesi talep edilmesi üzerine Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından 10.09.1998 tarih ve 60139 sayılı bir yazı ile Bakanlıktan, söz konusu yatırım kapsamındaki ithal makine ve teçhizatın finansal kiralama yöntemiyle temin edilmesinin uygun olup olmayacağı hususu sorulmuştur.

—Bakanlık 11.09.1998 günlü yazısı ile imtiyaz sözleşmesi ve kredi anlaşmasının görüş alınmak üzere Hazine Müsteşarlığına gönderildiğini bildirmiş;

Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü Başkanlığının 14.09.1998 günlü ve 60830 sayılı yazısında;

“Bilindiği üzere 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılan sözleşme ile kiralayan, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre ile feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmaktadır.

Anılan Kanun'un 17 nci maddesi ve Vakıf ile Görevli Şirket arasında imzalanan 3808 sayılı sözleşme hükümleri uyarınca malın mülkiyeti, Vakıf'a ait olup, sadece zilyetlik kiracı konumundaki Görevli Şirket'e geçmiş bulunmaktadır.

Yine anılan Kanun'un 15 inci maddesinde, kiracının finansal kiralama konusu mal üzerindeki zilyetliğini üçüncü bir kişiye devredemeyeceği hükme bağlanmış olup, bu hükme Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin 19 uncu maddesinde de yer verilmiştir.

Finansal Kiralama Sözleşmesi ile getirilen bu düzenlemenin, Bakanlığınız ile Görevli Şirket arasında imzalanan 30.07.1998 tarihli imtiyaz Sözleşmesi hükümlerine aykırı olduğu düşünülmektedir. Zira İmtiyaz Sözleşmesi'nin "Sözleşmenin Feshi" matlaplı 28 inci maddesinde, her ne sebep ile olursa olsun sözleşmenin süresinden önce feshedilmesi halinde, tesislerin Bakanlığa geçeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Ancak, finansal kiralama suretiyle getirilen rüzgâr tribünü üzerinde Finansal Kiralama Kanunu'ndan ve sözleşmeden kaynaklanan devir yasağı, İmtiyaz Sözleşmesi'nin 28 inci maddesinin uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır.

Yine Finansal Kiralama Kanunu'nun 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında; kiralayanın, mülkiyeti kendisinde olan finansal kiralama konusu malı sözleşme süresince sigortalatmak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede, Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin 28 ve müteakip maddelerinde, Vakıf'ın sözleşme konusu malı sigorta ettireceği, primlerinin Görevli Şirket tarafından ödeneceği ve sigorta sözleşmesi ve sigorta poliçesinde sigortalı ve lehtar olarak Vakıf'ın yazılı olacağı, sigorta poliçesinde yazılı olan risklerin kısmen veya tamamen gerçekleşmesi halinde, sigorta tazminatının Vakıf'a ödeneceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. 30.07.1998 tarihli İmtiyaz Sözleşmesi'nin tetkikinden Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin bu hükümlerinin, İmtiyaz Sözleşmesi'nin "Sigorta" matlaplı 13 üncü maddesine aykırılık teşkil ettiği tespit edilmiştir. Zira İmtiyaz Sözleşmesi uyarınca, Görevli Şirket tarafından yaptırılacak sigortalar Bakanlığınız adına olacaktır ve Sözleşme'nin herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda sigorta gelirleri yine Bakanlığınıza ait bulunmaktadır.

Netice itibariyle Görevli Şirket ile Vakıf arasında imzalanan 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin mahiyeti gereği Alaçatı Rüzgâr Santrali Projesi'nde uygulamasının mümkün olmadığı düşünülmektedir." denilmiştir.

Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 21.09.1998 tarihinde Bakanlığa hitaben yazısında;

"..Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında 98/10755 sayılı Kararın Uygulanmasına İlişkin 98/1 sayılı Tebliğ'in 25. maddesi gereğince "Yap İşlet Devret modeliyle gerçekleştirilecek yatırımlar için ilgili mercilerce gerekli iznin verilmiş olması kaydıyla teşvik belgesi müracaatında bulunulabilir" hükmü yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde Vakıf Finansal Kiralama A.Ş nin Müsteşarlığımıza yapmış olduğu Yatırım Teşvik Belgesi Müracaatının sonuçlandırılabilmesi için söz konusu yatırım kapsamındaki makine ve teçhizatın Vakıf Finansal Kiralama A.Ş' den finansal kiralama yöntemi ile temin edilmesinin 3096 sayılı Kanun 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu Danıştay tarafından onaylanıp Bakanlığınız ile firma arasında imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi firma ile Vakıf Finansal Kiralama A.Ş arasında düzenlenen finansal kiralama sözleşmesi ve ilgili diğer mevzuat hükümleri yönünden ....kayıtlı yazımızda yer alan hususlarla birlikte değerlendirilerek Bakanlığınızdan izin verilip verilmeyeceğinin bildirilmesi.." denilmiştir.

—Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’nin 29.09.1998 günlü ve 3038 sayılı yazı ile sözleşmeye konu olan bu makine ve ekipmanları finansal kiralama süresi içinde hiçbir kurum ve kuruluşa devredilmeyeceğini taahhüt ettiği görülmüştür.

—Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’den alınan bu taahhütnameyi müteakip ARES A.Ş. ortaklarından Güçbirliği Holdingin, Hazine Müsteşarlığı ve Bakanlığa gönderdiği yazılarla “*makinelere gümrükte beklediğini, Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’den alınan taahhüt ile sorunların ortadan kalktığını*” bildirdiği anlaşılmıştır.

—Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’den alınan taahhütnameden sonra ARES A.Ş. de bir taahhütname ile finansal kiralama süresinde şirket kusuru ve mücbir sebep olayları nedeniyle fesih durumunda finansal kiralamaya konu olan ithal edilecek türbinlere ilişkin geri ödeme yükümlülüğünün şirkete ait olacağını, bu konuda Bakanlık ve Hazine Müsteşarlığından herhangi bir talepte bulunmayacaklarını bildirdiği belirlenmiştir.

—Sanık Mustafa Cumhur Ersümer’in, finansal kiralama sözleşmesinin uygulanmasına 12.10.1998 tarihinde onay verdiği ve bu olurda:

“3096 sayılı Kanunun 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan 7,2 MW kurulu gücündeki rüzgâr santraline ilişkin İmtiyaz Sözleşmesinin 30.07.1998 tarihinde imzalandığı, ancak şirketin gerekli şartlar sağlanmadan gayri resmi olarak inşaat çalışmalarına başladığı,

Fizibilite Raporunda 10 yıl vadeli ve %10 faizli kredi kullanılması öngörülmekle birlikte şirketin türbinleri Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’den finansal kiralama ile temini yoluna gittiğini, ancak Finansal Kiralama Sözleşmesinin mülkiyet, devir ve sigorta ile ilgili hükümlerinin 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesine aykırılık teşkil ettiğini, 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesi uyarınca arazinin ve arazinin mütemmim cüzü olan tesislerin mülkiyetinin Devlete ait olması ve Sözleşme süresi içinde herhangi bir tarihte Şirket kusuru veya mücbir sebep nedeniyle fesih olması halinde tesislerin Devlete geçmesi gerektiği, ayrıca sigortaların Bakanlık adına yapılmasının zorunlu olduğu,

Oysa, Şirket ve Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. arasında yapılan 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesinde 5 yıllık finansal kiralama süresince tesislerin mülkiyetinin Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’ye ait olup bu süre içinde fesih olması halinde tesislerin hiçbir şekilde Bakanlığa devrinin mümkün olmadığı ve bu çerçevede Hazine Müsteşarlığı DEİ Genel Müdürlüğü’nün finansal kiralama yöntemine karşı olduklarını yazılı olarak bildirdiklerini, ayrıca firma tarafından yapılan Teşvik Belgesi başvurusunun değerlendirilebilmesi için finansal kiralama yöntemine Bakanlıkça izin verilip verilmediği hususunda kendilerinden açık bir cevap beklediklerini,

Diğer taraftan içinde bulunulan enerji darboğazı ile santral için getirilen makine ve teçhizatın gümrükte beklemekte olduğu hususu da dikkate alınarak, projenin gecikmemesini teminen Şirketçe verilen taahhütname çerçevesinde bir kereye mahsus olmak üzere Alaçatı Rüzgâr Santralinde finansal kiralama yönteminin kullanılmasına izin verilmesi” denilmiştir.

—Mevzuata aykırı olan finansal kiralama yönteminin kullanıldığı iddiasına ilişkin, dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden hakkında 4616 sayılı Yasa gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 2001/120 Hz.2002/6 sayılı ile 3.4.2002 gününde erteleme kararı verilmiştir.

—**Tanıklardan;**

Nazan Öztürk 12.4.2005 günlü oturumda, görevi gereği Genel Müdürlük makamı ile muhatap olduğunu ve talimatı Genel Müdür Yardımcısı Yavuz Gürsoy'dan aldığını;

Hasan Hüseyin Çoğalan 10.6.2005 günlü oturumda, amirlerinin Bakanlık onayı hazırlanması talimatı verdiğini, finansal kiralamanın 3096 sayılı kanuna uygun olmadığını, şube müdürü ve uzman arkadaşıyla karşı çıktıklarını, amirlerinin talimatıyla yazıyı hazırladıklarını ama yazıya paraf atmadıklarını ve Müsteşarla ve Bakanla bir temasının olmadığını;

Yavuz Gürsoy 10.6.2005 günlü oturumda, yazıyı paraflamak istemeyen bürokratları paraflamadan getirmelerini söylediğini, Bakan Ersümer'le görüşmediğini, herhangi bir talimat almadığını;

Mustafa Mendilcioğlu 6.10.2005 günlü oturumda, Alaçatı Res Santralinin kredi temin işlemlerinde finansal kiralama yönteminin kullanılmasına ait yazının çıkmasının siyasî iradenin takdiri olduğunu, dönemin genel müdür yardımcısı Yavuz Gürsoy'a söylediğine ilişkin bir olay hatırlamadığını, ortada aşılması gereken bir sorunun bulunduğunu, 3096 sayılı kanunda finansal kiralama işlemi yapılamayacağına dair bir hüküm olmadığını, finansal kiralama kanununun sonradan yürürlüğe girdiğini, bu konuda bir açıklık olmadığını, yazıyı imzalamayan memurların farklı yorumda bulduklarını, bundan dolayı herhangi bir baskı ya da telkinlerinin de olmadığını, devleti garantiye aldıkları inancıyla hareket ettiklerini, devletin bundan dolayı bir zararının da doğmadığını;

Haldun Atıf Danışman 30.6.2006 günlü oturumda, finansal kiralamanın 3096 sayılı kanuna aykırı olmadığını, diğerlerinin farklı düşündüklerini ve görüş ayrılığının finansal kiralamanın yorumundan çıktığını;

Halil Yurdakul Yiğitgüden 30.6.2006 günlü oturumda, 3096 sayılı kanunda finansal kiralamayla ilgili uygulanamaz şekilde aksine bir hüküm olmadığını, finansal kiralamanın Sütçüler HES'te uygulandığını, konuyla ilgili gerekli kontrgarantilerin alındığını, finansal kiralama süresinin sona erdiğini, tesisin işletmeye girdiğini ve olur konusunda Bakanın kendisine bir talimatı olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Ülkenin içinde bulunduğu enerji darboğazının aşılması, projelerin belirli bir aşamaya gelmiş olması, santral için getirilen makine ve gümrükte bekleyen teçhizatın acilen çekilmesi gerektiği, Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'den sözleşmeye konu olan bu makine ve ekipmanları finansal kiralama süresi içinde hiçbir kurum ve kuruluşa devredilmeyeceğine ilişkin taahhütname alındığı hususları gözetildiğinde, Alaçatı Rüzgar Enerji Santralinde finansal kiralama yönteminin kullanılmasına izin verilmesinde sanık Bakanın suç kastının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

—**Bakanlık elemanları ve Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğünün firma tarafından düzenlenen ön fizibilite raporunda 12 yıl olan işletme süresinin fizibilite raporunda 20 yıla çıkarılması**

Fizibilite raporu hakkında görüşlerini bildiren Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğünün 13.5.1997 tarihli yazısında; “...Buna karşılık işletme süresi talebi ise 12 yıldan 20 yıla çıkarılmıştır, bu sürenin en gelişmiş sistemlerin ekonomik ömür sınırı olduğu

dikkate alınmalıdır...” görüşünün dikkate alınmayarak sürenin 20 yıla çıkarılmasının şirket lehine haksız menfaat olduğu ileri sürülmüş ise de;

Danıştay 1. Dairesinin 22 Haziran 1998 günlü, E.1998/59, K.1998/99 sayılı kararı ile imtiyaz sözleşmesinin onaylanması, 4.12.1997 günlü DPT tarafından projeye olumlu görüş verilmesi gözetildiğinde sav yerinde görülmemiştir.

—Alaçatı RES ile ilgili ileri sürülen diğer savlar

—Yer teslimi yapılmadan tesisin inşaatına başlanması,

—85/9799 Sayılı Yönetmelik hükümlerine göre tesisin kurulacağı yerin kesin koordinatları ve topoğrafya, genel jeoloji, deprem ile iklim koşullarının fizibilite raporunda yer alması gerekirken, bu unsurları taşımayan, fizibilite raporuna dayanarak projenin kabul edilmesi,

—İmtiyaz sözleşmesinde bağımsız danışmanlık şirketi ile yapılacak bağımsız danışmanlık anlaşmasının öngörülmemesi,

—94/5907 sayılı Yönetmeliğin 39. maddesine göre imtiyaz sözleşmesi imzalanmadan önce Hazine Müsteşarlığından görüş alınması gerekliliğine uyulmaması.

—İmtiyaz Sözleşmesine “gizlilik” hükmünün konulması,

—İmtiyaz Sözleşmesinde rüzgâra dayalı eksik üretim nedeniyle firmaya herhangi bir ceza uygulanmayacağı şeklinde düzenleme yapılması ve fazla üretim tarifesinin tam tarife olarak belirlenmesi,

iddialarında sanık ile fiiller arasında illiyet bağı kurulamadığı gibi sorumluluğunu gerektirir kesin ve inandırıcı kanıt da elde edilememiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali projesinde:

Sanık bakan tarafından;

—12.10.1998 günlü oluru ile finansal kiralama sözleşmesinin uygulanmasına onay verildiği,

—Firmayla sözleşme görüşmelerine başlanması için 18.12.1997 tarih ve 5900 sayılı olur verildiği,

—Danıştay tarafından onaylanan imtiyaz sözleşme taslağının imzalanması için 30.07.1998 tarih ve 4037 sayılı olur verildiği,

anlaşılmıştır.

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda TEDAŞ ile BORES A.Ş arasındaki yap işlet devret santraline ilişkin uygulama anlaşmasının 3096 sayılı Yasa kapsamında kalması nedeniyle, iddia konusu eylemlerde sanığa atılı TCK’nın 205. maddesindeki suçun unsurlarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Sanığın eylemlerinin genel nitelikteki görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığının irdelenmesi gerekmiştir.

12.10.1998 günlü Bakanlık olurunun son paragrafında, “Diğer taraftan içinde bulunulan enerji darboğazı ile santral için getirilen makine ve teçhizatın gümrükte

beklemekte olduğu hususu da dikkate alınarak, projenin gecikmemesini teminen Şirketçe verilen taahhütname çerçevesinde bir kereye mahsus olmak üzere Alaçatı Rüzgar Santralinde finansal kiralama yönteminin kullanılmasına izin verilmesi” denilmekle ülkenin enerji sıkıntısının aşılmasında Alaçatı RES projesinin devam ettirilmesinde kamunun menfaati açısından zorunluluk bulunduğu kanaatine varılmıştır.

Danıştay ve DPT'nin onayından geçen projenin belirli aşamaya geldiği, Ülkenin enerjiye gereksinimi, finansal kiralama sözleşmesinin oluşturabileceği sakıncaların önlenmesi amacıyla sözleşmeye konu makine ve ekipmanların finansal kiralama süresi içinde başka bir kurum veya kuruluşa devredilemeyeceğinin taahhüt edilmesi ve olaya ilişkin dinlenen tanıkların beyanları birlikte değerlendirildiğinde görevi kötüye kullanma suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Ahmet AKYALÇIN, Mustafa YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR ve Serruh KALELİ “*sanığın yasal hükümlere aykırı olarak finansal kiralama yönteminin kullanılması hususunda onay vermesinin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu*” düşüncesiyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

15- Dinar II Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a- İddia

Dinar II Hidroelektrik Santral projesinde mevzuata aykırı işlemler tesis eden dönemin Bakanı **Mustafa Cumhur Ersümer**'in devlet alım-satımına fesat karıştırarak, şirket lehine haksız çıkar sağlaması nedeniyle 765 sayılı TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Dinar II Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci

—3096 sayılı Yasanın 4. maddesi gereğince, AOK İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Afyon ili, Dinar ilçesi sınırları içerisinde yeralan 3 MVV kurulu gücündeki Dinar II HES kurup işletmek üzere başvuruda bulunmuştur.

—Söz konusu projeyi gerçekleştirmek üzere Metak Enerji ve Ticaret A.Ş. kurularak, bu şirketin kuruluşu 03 Haziran 1997 tarih ve 4302 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde tescil edilmiştir.

—Sözleşme görüşmeleri esnasında Şirket 4.25 cent/kWh olan ortalama satış fiyatı değişmemek üzere özsermaye oranını % 50'den, % 20'ye düşürmek için Bakanlığa müracaat etmiştir. Şirketin sozkonusu talebi Bakanlıkça uygun görülerek Şirketten mali tablolarını ve tarifelerini yürürlükte bulunan mevzuata göre yeniden düzenlemesi istenmiş, söz konusu fizibilite raporu 3 kez revize edilmiş ve bu revizyonlar sonucunda yatırım tutarı 2.439.100 ABD Doları'dan 4.119.310 ABD Doları'na yükseltilmiş, sonuçta 15 yıllık ortalama satış fiyatı 4.11 cent/kWh'e düşmüştür.

—Metak Enerji ve Ticaret A.Ş. ile 15 yıllık ortalama satış fiyatı 4.11 cent/kVWh olmak ve sözleşme imza tarihinden itibaren eskalasyon uygulanmak üzere sözleşme görüşmelerine başlanması hususunda sanık M.Cumhur Ersümer'den 14.1.1998 tarihinde olur alınmıştır.

—Firma tarafından 21.09.1989 tarihinde düzenlenen ilk fizibilite raporuna göre, %20'si özkaynaklarla %80'i ise kredilerle finanse edilmesi planlanan toplam yatırım tutarı 1989 yılı fiyatları ile 2.439.100 ABD Doları'dır.

—Bakanlığa sunulan fizibilite raporu hakkında ilgili kuruluşlar (DSİ, TEDAŞ, EİEİ Genel Müdürlüğü ve DPT Müsteşarlığı) olumlu görüş bildirmişlerdir.

—03.06.1998 tarihinde Danıştay'ın onayından geçen sözleşme 30.07.1998 tarihinde M.Cumhur Ersümer tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

—Firma 17.11.1999 tarihinde TEDAŞ ile ESA'yı, 30.06.1999 tarihinde ise DSİ ile su kullanım anlaşmasını imzalamış, 16.11.1999 tarihinde yer teslimi yapılmıştır.

—01.12.2000 tarihinde tesislerin geçici kabulü yapılarak işletmeye başlamıştır.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme

—Fizibilite raporunda tesislerin yer aldığı bölge birinci derece deprem kuşağı olarak gösterilmesine rağmen tesislerin burada yapılmasına izin verilmesi

Fizibilite raporunun “*jeolojik durum*” başlıklı 5. Bölümünde, proje sahasının; İmar ve İskân Bakanlığının hazırlamış olduğu Türkiye deprem bölgelerini gösteren haritaya göre birinci derecede deprem bölgesi içinde yer aldığı; yalnızca standart penetrasyon deneyi sonuçlarına dayanılarak ve bina önemi, zemine gelecek deprem yükü, mevcut yeraltı suyu göz önüne alınmadan emniyetli taşıma gücünün belirlendiği, şişme potansiyeli bulunmadığı, sıvılaşma analizi ve oturma hesaplarının yapılmadığı, buna rağmen bu zeminde proje yapımına izin verildiği ileri sürülmüştür.

Dinar II HES projesine ait sözleşmenin mevzuata uygunluğunun Danıştay onayından geçmesi ve sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek herhangi bir kanıt elde edilmediğinden sav yerinde görülmemiştir.

—İmtiyaz sözleşmesinin yürürlüğe girmesi koşulu olan elektrik enerjisi fon anlaşması yapılmadan yer teslimi yapılması

İmtiyaz sözleşmesinin 14. maddesi gereğince EEF ile fon anlaşmasının zorunlu anlaşmalar arasında yer aldığı, 34. maddede yer teslimi isteminin zorunlu anlaşmalardan sonra yapılabileceğinin hüküm altına alındığı, 16.11.1999 tarihinde yer tesliminin yapıldığı anlaşılmıştır.

Fon anlaşmasının, sözleşmenin imzalanmasından itibaren bir yıl içinde imzalanması gerekirken, süre uzatımları ve sonuçta 3.7.2001 tarih ve 4683 sayılı Yasa ile 31.12.2001 tarihinden itibaren EEF'nin tüm gelir ve giderlerinin genel bütçe kapsamına alınması nedeniyle imzalanamadığı anlaşılmıştır.

Teknik bir iş olan santralin yapılacağı yerin saptanması ve yer tesliminin Enerji İşleri Genel Müdürlüğüne ait bulunduğu ve fon anlaşmasının tarafının tüzel kişiliği haiz EEF olması, sanık Bakanın yer teslimi konusunda sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek herhangi bir kanıt elde edilmemesi nedeniyle sav yerinde görülmemiştir.

—Şirketin 2001 yılına ilişkin eksik üretimden kaynaklanan alacağını tahsil etmek için Bakanlık aleyhine hukuki süreç başlatması

Sanık Bakanın, projeye ilişkin su akımlarının 16,26 GWh yıllık üretimi gerçekleştirmesinin mümkün olmayacağı açık olmasına rağmen, firmanın su akımlarındaki yetersizlikleri nedeniyle yeterli üretim yapamaması ve eksik üretimden kaynaklanan gelir kaybının Fondan karşılanmaması sonucu oluşan zararın, Bakanlıktan istenmesine sebebiyet verildiği ileri sürülmüştür.

Sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek bir kanıt bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

—İmtiyaz sözleşmesinde öngörülen özkaynak-kredi oranının denetiminin yapılmaması sonucu kamu zararına sebebiyet verilmesi

Firmanın fizibilite raporunda ve imtiyaz sözleşmesinde taahhüt ettiği % 20- % 80 özkaynak-kredi oranının %8-%92 olarak gerçekleştiği, dolayısıyla firmanın öngördüğü özkaynak-içkârlılık oranından daha yüksek oranda kâr elde ettiği ve bu yolla kamunun zarara uğratıldığı ileri sürülmüştür.

Sanığın iddiada yer alan konuyla bağlantısının bulunmadığı gibi cezai sorumluluğunu gerektirir yeterli kanıt elde edilemediğinden sav yerinde görülmemiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden, Dinar II HES projesinde:

Sanık bakan tarafından;

—Şirketle sözleşme görüşmelerine başlanması hususunda 14.1.1998 tarihinde olur verildiği,

—Şirket ile sözleşmenin 30.07.1998 tarihinde imzalandığı, anlaşılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda iddiada yer alan olayların ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmadığı gibi, sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek deliller de elde edilemediğinden sanığın beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

16- Çal Hidroelektrik Santrali ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a- İddia

Kurum görüşlerinin dikkate alınmaması, firmanın teklif ettiği ile gerçekleşen maliyet nedeniyle şirketin yüksek kârlılık oranıyla çalışması sonucunda kamunun zarara uğramasından dolayı dönemin Bakanı **Mustafa Cumhur Ersümer'in** devlet alım-satımına fesat karıştırarak, şirket lehine haksız çıkar sağladığı ve 765 sayılı TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Çal Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci

—LİMAK İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Çal HES projesini gerçekleştirmek için 29.06.1994 tarihinde başvurmuş, başvuru hakkında ilgili kuruluşların olumlu görüşleri üzerine Bakanlık firmadan fizibilite raporu hazırlamasını talep etmiştir.

—Firmanın 27.04.1995 tarihinde verdiği fizibilite raporu hakkında kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan revize fizibilite raporu hakkında;

TEDAŞ Genel Müdürlüğü; Ulusal Elektrik Sistemine dahil edilebilmesi için gerekli olan özel bağlantı hattının yüklenici firma tarafından yapılmasının ekonomik açıdan daha uygun olduğunu;

DSİ Genel Müdürlüğü; güvenilir enerjinin aylık ortalama akım değerlerine dayanılarak hesaplanmasının uygun olacağını ve ortak tesislerin enerji hissesinin proje bedeline dahil edilmesi gerektiğini;

TEAŞ Genel Müdürlüğü; fizibilite raporuna göre enerji üretiminde fark olmadığından projenin ekonomik görünmediğini;

Enerji İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü; projeye ait iç kârlılık oranının çok düşük olduğunu, tesis yatırım bedelinin yüksek olduğunu; belirtmişlerdir.

—Kuruluş yazılarının firmaya bildirilmesi üzerine, firma 10 Aralık 1996 tarihli yazısı ile projenin işletme süresini 15 yıldan 20 yıla çıkartmış, proje keşiflerini 1996 yılı DSİ fiyatlarına göre güncelleştirerek 3 seçenekli revize rapor hazırlamıştır.

—İletim hattı bedeli ve DSİ payının dahil olduğu seçenek, Bakanlıkça kabul edilerek firma ile sözleşme görüşmelerine başlanması için 20.6.1997 tarihinde dönemin Bakanı Recai Kutun tarafından onay verilmiştir.

—Danıştay Başkanlığı onayından geçen İmtiyaz Sözleşmesi **09.03.1998** tarihinde dönemin Bakanı M. Cumhur ERSÜMER ile firma arasında imzalanmıştır.

— 26.01.1999 tarihinde EEF ile Fon Anlaşması, 16.02.1999 tarihinde DSİ ile Su Kullanım Anlaşması imzalanmıştır.

—Firma, imtiyaz sözleşmesinin 34 üncü maddesinde yer alan hükümler uyarınca 12 aylık süre içerisinde gerekli anlaşmaları tamamlayamadığından 6 ay ek süre istemiş, birinci ek süre 19.4.1999 tarihli Bakan Ziya AKTAŞ oluru ile verilmiş, Firma TEDAŞ ile 27.05.1999 tarihinde Enerji Satış Anlaşması dışında imzalanması zorunlu olan İşletme Bakım, Sigorta, İnşaat, Kredi Sözleşmelerini imzalamadığı ve Hazine Garantisi alamadığından 09.09.1999 tarihinden itibaren ikinci kez 6 aylık ek süre verilmiştir.

—Sözleşmenin yürürlüğü için gerekli anlaşmaların imzalanmaması nedeniyle üçüncü kez süre uzatım talebinde bulunulması üzerine, istemin kabulünün imtiyaz sözleşmesinde değişiklik yapılması ve bu değişikliğin Danıştay incelemesinden geçirilmesi gerektiğinden **1.5.2000** tarihinde M.Cumhur Ersümer'in oluru ile süre uzatımı için hazırlanan ek Protokol, 26.07.2000 tarihinde Danıştay Başkanlığına gönderilmiştir. Danıştay onayından geçen ek protokol sanık Bakan tarafından **9.11.2000** tarihli olur ile onaylanmıştır.

—Firma 9.3.2000 tarihinden itibaren 6 aylık süre uzatımında da TEDAŞ ödemeleri için Hazine Garantisini alamamıştır.

—Şirket, 12.05.2000 tarihinde sigorta anlaşmasını yapmış, şirketin bakanlığa vermiş olduğu kesin projeler onaylanmış ve 16.06.2000 tarihinde yer teslimi, 12.01.2001 tarihinde tesislerin geçici kabulü yapılarak işletmeye alınmıştır.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme

—Revize Fizibilite Raporu hakkında DSİ görüşlerinin dikkate alınmaması

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

DSİ Genel Müdürlüğünün revize fizibilite raporu hakkında güvenilir enerjinin aylık ortalama akım değerlerine dayanılarak hesaplanmasının uygun olacağını ve ortak tesislerin enerji hissesinin proje bedeline dahil edilmesi gerektiği konusunda görüş bildirdiği anlaşılmıştır.

Bağlayıcı olmayan kurum görüşleri alındıktan sonra imtiyaz sözleşmesinin Danıştay onayından geçmesi, ayrıca sanığın cezai sorumluluğunu gerektiren kanıtın bulunmaması nedeniyle sav yerinde görülmemiştir.

—Özsermayeye verilen IRR'nin (içkârlılık) Sözleşmesine göre alınması gereken oranın çok üzerinde olması

Teknik bir konu olan savla ilgili sanık Bakana ulaştırılan bir bilginin olduğu ya da sanığın bu konuda yetkililere emir ve talimat verdiği hususunda kanıt bulunmadığı anlaşıldığından sav yerinde görülmemiştir.

—İki kez verilen süre uzatımına rağmen Sözleşmenin 34. maddesi hükmü gereğince gerekli şartları yerine getirmeyen şirketle anlaşmanın feshedilmesi yerine üçüncü kez süre uzatımı için ek protokol hazırlanarak yer tesliminin yapılması

Üçüncü kez süre uzatımı isteminde mevcut sözleşmenin buna imkân tanımaması nedeniyle ek protokolün hazırlanması için sanığın 1.5.2000 tarihinde onay verdiği anlaşılmış ise de tanık Osman İlhan'ın santralin inşaatının tamamlandığına, iki kez süre uzatımının Danıştay onayından geçtiğine, çevreyi kirletmeyen ve döviz ödemesi olmayan bir santral olduğuna ilişkin beyanı ile sözleşmenin feshi ya da devamı konusunun projenin geldiği aşama dikkate alındığında süre uzatımında kamu yararı düşüncesiyle hareket edildiği anlaşıldığından ileri sürülen sav yerinde görülmemiştir.

—Ortalama fiyatın dışında özsermayesine fiilen aldığı IRR'nin kontrolü yapılmayarak 2003 sonu itibariyle 775.000 ABD Doları'lık bir kamu zararının oluşmasına sebebiyet vermek

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesinde, Bakan Recai Kutan döneminde başlatılan projenin mevzuata uygun olarak yürütüldüğü ve imzalanan imtiyaz sözleşmesinin Danıştay onayından geçtiği, iddiada yer alan işlemlerle sanık Bakanın cezai sorumluluğunu gerektirir bağlantısının bulunmadığı anlaşılmakla sav yerinde bulunmamıştır.

—İmtiyaz Sözleşmesine fazla üretimin tam tarife üzerinden satın alınacağı hükmü konularak şirkete haksız kazanç sağlamak

Soruşturma komisyonu raporunda, Sözleşmenin 19. maddesi gereğince, yıllık üretimin altında veya üzerinde gerçekleşecek üretimler TEDAŞ tarafından o yıla ait satış tarifesi üzerinden satın alınacağına hüküm altına alındığı, 2002 yılında yapılan fazla üretimin 6.04 cent/kWh'den satın alınarak şirkete haksız kazanç sağlandığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

İmtiyaz sözleşmesinin Danıştay onayından geçtiği, sanığın iddia konusu işlemin yapılmasında suç kastını gösteren herhangi bir kanıt bulunmadığı gözetilerek ileri sürülen sav yerinde görülmemiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden Çal HES projesinde:

Sanık Bakan tarafından;

— 09.03.1998 tarihinde imtiyaz sözleşmesinin imzalandığı,

—1.5.2000 tarihinde üçüncü kez süre uzatımı için ek protokol hazırlanması olurunun verildiği,

—9.11.2000 tarihinde ek protokolün imzalandığı,

anlaşılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda iddiada yer alan olayların ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmadığı gibi, sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek deliller de elde edilemediğinden sanığın beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

17- Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak

a- İddia

Sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali ihale sürecinde yasal prosedüre aykırı bir şekilde onay vererek şirket lehine ve kamunun zararına yol açtığı iddia edilerek TCK'nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci

—Kayseri ve Civarı Elektrik T.A.Ş ve Kier International ASEA-Bekir Halil Çelik Konsorsiyumu 3096 sayılı Yasa'ya göre tesis edip işletmek üzere ETKB'ye başvurmuştur.

—3096 sayılı Kanun uyarınca; Yamula Barajı ve HES Projesi'nin Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından tesis edilip işletilmesi; Bakanlık Kusuru ve Force Majeur halleri hariç olmak üzere, 15 yıllık ortalama satış fiyatı (1991 yılı fiyatlarıyla) 4.79 cent/kWh olmak üzere 28.01.1994 tarihli Bakan oluru ile uygun bulunmuştur.

—Şirket 23.09.1994 tarih ve 64 sayılı yazısı ile fizibilite raporlarında çok amaçlı proje olan Yamula Barajı ve HES'in sulama faydasına isabet eden miktarının nereden ve nasıl karşılanacağı hususunun açıklığa kavuşturulmasını istemesi üzerine DSİ Genel Müdürlüğünün görüşü alındıktan sonra, makam oluru alınarak, toplam yatırım tutarı içindeki sulama faydasına ilişkin yatırımların da tarifeye yansıtılması ve şirketten sulama faydasına isabet eden bedellerin de ilavesiyle yeni fiyatların hesaplanması istenilmiştir. DSİ XII. Bölge Müdürlüğü'nce yapılan maliyet bölüştürülmesi çalışmaları sonucunda tesisin enerji hissesi %90,2, sulama hissesi %9,8 olarak belirlenmiştir.

—Sonrasında Şirketin Bakanlığa sunduğu değişik teklifler müzakere edilmiştir.

—Şirket 22.08.1996 tarih ve 132 sayılı yazısında; Yamula Baraj ve HES tesis maliyeti içerisinde bulunan, ilerde kurulması planlanan 2X50 MW kurulu gücündeki santralin bugünden tesis edilmesi zorunlu olan ilave inşaat maliyeti olan 5.776.500 ABD ABD Doları, %9,8 oranındaki sulama hissesinin getirdiği ilave maliyet tutarı olan 9.873.300 ABDS ve Kamulaştırma bedeli olan (Sulama hissesine tekabül eden kamulaştırma bedeli hariç) 15.290.000 ABD ABD Doları'nın toplamı olarak 30.939.800 ABD ABD Doları'nın Elektrik Enerjisi Fonundan karşılanmasını talep etmiştir.

—Şirketin EEF'den karşılanmasını talep ettiği toplam 30.939.800 ABD ABD Doları tutarındaki yatırım kalemlerinden 15.290.000 ABD ABD Doları tutarındaki kamulaştırma bedelinin (sulama hissesine tekabül eden kamulaştırma bedeli hariç) EEF tarafından kredi şeklinde karşılanması Fon Yönelimi tarafından prensip olarak uygun bulunmuş ve bu kredinin Fon Yönetim Kurulunca belirlenecek faizi ile birlikte enerji tarifeleri yoluyla geri alınmasına karar verilmiştir.

—EEF Yönetiminin Kararı ve İmtiyaz Sözleşmesi Taslağı 10.06.1997 tarih ve 2793 sayılı yazı ile Şirkete gönderilmiş ve aşağıda belirtilen esaslar dâhilinde Şirketten revize mali analiz raporu ve konuya ilişkin teyidi istenmiştir.

- Projenin yatırım süresi 5 yıl, işletme süresi 20 yıl olacaktır.
- Mali analizler 1997 yılı değerleriyle ABD Dolan bazında hazırlanacaktır.
- Toplam Yatırım Tutarı ve İşletme Giderleri, Sözleşme ve ekinde belirtilen esaslar dahilinde eskale edilecektir.
- Sulama projeleri yatırımları DSİ tarafından gerçekleştirilinceye kadar barajda tutulan suyun tamamı enerji amaçlı kullanılacaktır. Sulama projelerinin tamamlanmasından sonra sulamadan artan su enerjide kullanılacak ve bu durum ortaya çıktığında Tarife yeni enerji üretim değerlerine göre revize edilecektir.
- Su alma yapılarının inşası sırasında gerekli rezervuar işletme kurallarına uyulacak ve rezervuardan alınacak su için herhangi bir tazminat talebinde bulunulmayacağı sözleşmede hükme bağlanacaktır.
- İlerde 2X50 MVV ilave ile 4X50 MW pik santral olarak tevsi edilmeye sözkonusu olan projenin ilave bölümleri için bugünden yapılması gerekli olan yatırım kalemleri belirlenecek ve bunlar Toplam Yatırım Tutarı içinde ayrı bir kalem olarak yer alacaktır.
- Projenin %9,8 oranındaki sulama hissesine düşen ilave maliyetler de Toplam Yatırım Tutarı içinde yer alacaktır.
- Projenin enerji hissesine tekabül eden 15.290.000 ABD Doları tutarındaki kamulaştırma bedeli ve masrafları EEF tarafından kredi olarak karşılanacaktır. Sulama hissesine tekabül eden kamulaştırma bedeli ve masrafları toplam yatırım tutarı içinde yer alacak ve şirket tarafından finanse edilecektir.
- Sözleşmenin genel çerçevesi yazımız ekinde gönderilen taslak sözleşme kapsamında olacaktır.
- Sözleşmenin imzalanması aşamasında, masrafları yatırım döneminde toplam yatırım tutarına, işletme döneminde işletme giderlerine dahil edilmiş olan toplam yatırım tutarının %1' i oranında kesin teminat mektubu alınacaktır.
- Şirket yukarıda belirtilen esaslar dahilinde hazırlamış olduğu revize mali analiz raporlarını 22.07.1997 tarih ve 153 sayılı yazısı ile Bakanlığa göndermiştir. Şirketin teklifi, 20 yıl işletme dönemi için 1997 yılı fiyatları bazında ortalama satış fiyatı 5.65 cent/kWh'dır.
- Şirketin bu teklifi 18.08.1997 tarih ve 3948 sayılı yazı ile görüşleri alınmak üzere TEAŞ, EİEİ ve DSİ Genel Müdürlüklerine gönderilerek konuya ilişkin kuruluş görüşleri alınmıştır.
- Kuruluşlar tarafından yapılan değerlendirmede şirketin teklifinin yüksek olması nedeniyle uygun bulunmadığına ilişkin gerekçelerinin anlatıldığı yazı hazırlanıp imzaya sunulmuş, evrak genel müdür yardımcısı Yavuz Gürsoy'da iken şirket 8.10.1997 tarih ve 195 sayılı yazı ile bakanlığa başvurmuştur.
- Yönetim Kurulu Başkanı Faruk Molu ve Yönetim Kurulu Başkan Vekili Yaşar Koçoğlu'nun imzaladığı yazıda;
- “...23.09.1997 ve 07.10.1997 tarihlerinde Sayın Bakanı ziyaretimizde ortalama satış fiyatımızın ancak 5.25 (C/Kwh) olmasının kabul edilebileceği ifade edilmiştir.
- ... Yamula Baraj ve Hidroelektrik Santralının Kızılirmağın menbağında, ve çok maksatlı bir proje oluşu sebebiyle enerji maliyetinin düşürülmesi ancak daha önceki hesaplarda 15 milyon ABD Doları olarak öngörülen gayri melhuz giderlerin 5 milyon ABD Doları

mertebesinde olacağıın kabulü ve diğer bazı küçük değişikliklerle istenilen fiyat seviyesine düşülmesi sağlanabilmiştir. Ancak bir baraj yapımında bilhassa temel, malzeme ve jeolojik şartlardan esinlenen, fiyat artışları olacağı bilinen bir husustur.

Kamulaştırma bedeli ve masraflarının getireceği ilaveler hesaplanan ortalama satış fiyatına dahil değildir. Gayri melhuz masrafların 5 milyon ABD Doları'ı aşması muhtemel kısmı ve kamulaştırma masraflarının getireceği ilaveler için belirlenecek ödeme planı ve faiz oranlarına göre hesaplanacak bedel 5.25 (Cent/Kwh) olarak, Bakanlığınızca, kabul olunan ortalama satış fiyatına ilave edilecektir.

Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santralına ait 5.25 (Cent/Kwh) birim fiyat esasına göre hazırlanmakta olan feasibility revizyon tabloları en kısa zamanda takdim edilecektir.

Bilgi ve gereğini emir ve takdirlerinize arz ederiz.” denilmiştir.

—Şirket 15.10.1997 tarih ve 196 sayılı yazısında; beklenmeyen giderlerin 5 milyon ABD ABD Doları'nı aşması muhtemel kısmının da tarifeye yansıtılması şartıyla 5,25 cent/kWh birim fiyatına göre hazırladıkları revize mali analizlerini Bakanlığa göndermiştir.

—Sanık tarafından 05.11.1997 tarihli olur ile "20 yıllık işletme süresi ve 1997 yılı fiyatları bazında 5,25 cent/kWh ortalama satış fiyatı ile Sözleşme imzalanması" uygun bulunmuştur.

—27.11.1997 tarihinde taslak Sözleşme Danıştay Başkanlığına gönderilmiş, 21.04.1998 tarihli Danıştay Başkanlığı kararı ile uygun bulunmuştur.

—3096 sayılı Kanununun 4. maddesi gereği Kayseri Elektrik T.A.Ş. ile Bakanlık arasında ortalama satış fiyatı 5,25 cent/kWh olan Sözleşme 26.06.1998 tarihinde imzalanmıştır.

—Sözleşme,04.06.2003 tarihinde taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

—Fizibilite raporunun düzenlenmesi sırasında Şirket Temsilcisi ile Bakan M. Cumhur Ersümer'in görüşerek elektrik satış fiyatının 5,25 olarak tespiti ile şirket lehine haksız kazanç sağlanması

Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali projesinde fizibilite raporunun düzenlenmesinde, elektrik satış fiyatının tespitinin değerlendirildiği sırada Yönetim Kurulu Başkanı Faruk Molu ve Yönetim Kurulu Başkan Vekili Yaşar Koçoğlu'nun birlikte imzaladıkları dosyada mevcut yazıda, 23.09.1997 ve 07.10.1997 tarihlerinde sanık Mustafa Cumhur Ersümer'i ziyaretlerinde ortalama satış fiyatının 5.25 (C/Kwh) olmasının kabul edilebileceğinin ifade edildiği görülmüştür.

Tanıklardan;

Faruk Molu 10.6.2005 günlü oturumda, Yamula Barajı HES projesi ile ilgili yabancı şirketlerle görüşmelerinde ortaklık ve finansman teklifinin, işin kârlı olmaması nedeniyle reddedildiğini, kendisinin mevcut şirket imkânlarıyla işe devam ettiğini, derivasyon tünelinin ihalesini yaptığını, baraj gövdesinin ihalesi için de imkânlar sağladığını, bunları yapmadan önce Mustafa Cumhur Ersümer'le görüştüğünü, bu projenin başlanmasının bu fiyatlarla mümkün olmadığını belirttiğini, Ersümer'e hem politik olarak hem kişisel olarak görüşerek baskı da yaptığını ve neticede fiyat yükseltme kararını aldıklarını ve bu fiyatlar üzerine de Enerji Bakanlığı ile su kullanım anlaşması yaptıklarını, işin içine siyasi rant karışınca projeden çekildiğini, kendisinin bu konuyla ilgili temasının

sanık Bakan'la olduğunu, kendisinin “olmaz, ben sorumlu olurum” dediğini, bu kararın alınmamış olması halinde barajın yapılmasının mümkün olmadığını, 5.65(CENT/Kwh) teklif ettiğini, daha kârlı olmasını sağlamak için böyle teklif ettiğini;

Yaşar Koçoğlu 10.6.2005 günlü oturumda, sanıkla yapılan görüşmelerde kendisinin bulunmadığını, Yamula Projesinin çok amaçlı proje olması sebebiyle, sulama, enerji üretimi ve taşkın korunmasının olduğunu, değişik aşamalardan geçen projede bir oluşum başlatarak yeni bir kuruluşla bu projenin kesin fizibilite raporlarını yapmaya başladıklarını, uzun zaman alan bu işlemler sonucunda, kredi bulabilmek için birtakım kuruluşlarla temasa geçtiklerini, prensip olarak Enerji Bakanlığının 5 centin üzerindeki fiyatlara pek olumlu bakmadıklarının söylenmesi üzerine Yönetim Kurulu Başkanlarının sanık Bakan'la görüşerek, fiyatın 5 sent seviyesinde olması halinde bu işin yapılamayacağını bildirdiğini, 5,25 cent olan fiyatın ve gayri melhuz masraflar faslında olan 15 milyon dolarlık kısmın 10 milyon dolara indirilmek suretiyle bunun 5,25 cent mertebesine çekebileceklerini yazılı olarak bildirdiklerini;

Yavuz Gürsoy 10.6.2005 günlü oturumda, Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santraliyle ilgili olarak 1991 yılında 4,79 sent/kilovatsaat olarak bir onay alındığını, şirketin bir süre sonra 5,65 olarak fiyat teklifinde bulunduğunu, Bakanlığa daha sonra gelen yazı üzerine 5,25 üzerinde anlaştıklarını, fiyatın belirlenmesiyle ilgili olarak sanıkla herhangi bir görüşme yapmadığını, 5,25'lik tarifenin dayanağını yazıdan öğrendiklerini;

Rıza Güngör 12.4.2005 günlü oturumda, projenin başlamasından çok sonra kendisinin Enerji İşleri Genel Müdürlüğünde görevlendirildiğini, şirketin sunduğu revize fizibilite raporunda fiyatın 5,65 sent olduğunu, kendisi de dahil olmak üzere ilgili kuruluşların fiyatı yüksek bulduklarını, şirketle müzakerenin sürdüğü bir aşamada, ilgili kuruluşlardan gelen görüşleri yazılı hale getirip, şirkete bildirimde bulunmak üzere iken Yaşar Koçoğlu'nun gelerek yapılan değerlendirmenin şirkete gitmesine gerek olmadığını, şirket yetkilisi de yanında olduğu halde beyan ettiğini, sanık Bakan'la görüşerek rakamın 5,25 sent olmasının uygun olduğunu belirlemiş olduklarının ifade ettiğini, buna göre onay hazırlanmasını istediklerini, kendisinin böyle şifahi talimatla onay hazırlamayacağını ifade etmesi üzerine şirket temsilcisinin yazılı beyanda bulunması durumunda onayın yazılıp yazılmayacağını sorduğunu, bunun üzerine olabileceğini söylediğini, bu onayın bu şekilde hazırlanmasına gönlünün razı olmadığını, daire başkanının da Bakanın talimatı varsa söylenecek bir şey olmadığını ifade ettiğini, bu arada şirketin aynı gün tarihi itibarıyla önce bahsedilen yazıyı kuruma sunduğunu;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Sanığın 3096 sayılı Yasaya ve uygulama yönetmeliğine aykırı olarak, tabanı teknik ve ekonomik verilere dayanmadan ve mali analiz tabloları bulunmadığı halde şirket Yönetim Kurulu Başkanı Faruk Molu ile görüşerek elektrik satış fiyatının 5,25 olarak belirlenmesinde etkili olduğu anlaşılmıştır.

Eylem, kabul ve varılan sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

—İşletme süresinin 20 yıla çıkartılması

Dosyadaki bilgi ve belgelerden, kamulaştırma bedelinin EEF tarafından kredi şeklinde karşılanmasının Fon Yönetimi tarafından prensip olarak uygun bulunduğu, bu

kredinin Fon Yönetim Kurulunca belirlenecek faizi ile birlikte enerji tarifeleri yoluyla geri alınmasına karar verildiği, EEF yönetiminin kararı ve imtiyaz sözleşmesi taslağı şirkete gönderilerek, belirtilen esaslar dâhilinde şirketten revize mali analiz raporu istendiği, bu rapora istinaden işletme süresinin 20 yıla çıkarıldığı anlaşıldığından mevzuata uygun yürütülen işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.

—Sözleşmeler imzalanmadan ve uygun yer teslimi yapılmadan temel atılması

İşin tamamlanmasına ilişkin taahhüt edilen sürenin yer teslimi ile başladığı, bunun teknik bir işlem olduğu, yer teslimi yapılmaksızın inşaata başlanması yolunda sanığın herhangi bir yönlendirmesinin olduğuna dair bir kanıtın da bulunmadığı anlaşılacakla sav yerinde görülmemiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden, Yamula HES projesinde:

Sanık bakanın 05.11.1997 tarihli oluru ile *"20 yıllık işletme süresi ve 1997 yılı fiyatları bazında 5,25 cent/kWh ortalama satış fiyatı ile Sözleşme imzalanması"* uygun bulunarak fiyatın tespit edilmesinde etkili olduğu anlaşılmıştır.

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Somut olayda, sanığın sabit kabul edilen Faruk Molu ile görüşerek Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali sözleşmesindeki elektrik satış birim fiyatının 5,25 cent olarak belirlenmesine etkisinin olduğu tanık beyanları ve şirket temsilcilerinin sunduğu yazılı belgeden anlaşılacakla bu eylemlerin TCK'nın 205. maddesindeki suç oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

Her ne kadar 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasında, *"Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanun hükümleri farklı ise fail lehine olan kanun uygulanır"* denilmekte ise de sanığa atılı eylemlerin işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı Kanunun 205. maddesinde aranan suçun unsurlarının oluşmaması karşısında 5237 sayılı Kanunun 235. maddesi ile karşılaştırma yapılmasına gerek kalmamıştır.

Bu durum karşısında, sanığın eylemlerinin genel nitelikte görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmadığı yönünden irdelenmesi gerekmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda, şirketin revize mali analiz raporları ile teklif ettiği 5.65 cent/kWh ortalama satış fiyatının Bakanlık tarafından kabul edilememesi gerekçelerinin şirkete bildirileceği aşamada, fiyatla ilgili mali analiz raporları ve teknik birimlerin görüşleri alınmaksızın sadece Kayseri Elektrik Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş. temsilcisi Faruk Molu ile görüşülerek elektrik satış fiyatının 5.25 cent/kWh olarak belirlenmesinin 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine uyduğu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinde de suç olmaktan çıkarılmadığı sonucuna varılmıştır.

Üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Serruh KALELİ, ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT *"Sanığa atılı eylemlerin kişilerin mağduriyeti, kamunun zararı ve haksız kazanç sağlandığının saptanamaması nedeniyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun*

257. maddesine göre suç olmaktan çıktığı” ve “beraat kararı verilmesi gerektiği” düşüncesiyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

e- 4616 Sayılı Yasa Bakımından Değerlendirme

Yapılan tüm değerlendirmelerden sonra sanığın sabit görülen eylemi, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesine uyduğu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinde suç olmaktan çıkarılmadığı, eylem tarihlerine göre de bu suçun 4616 sayılı “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun” kapsamında kaldığı sonucuna varılmıştır.

4616 sayılı “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun” bu tarihe kadar işlenen suçlar yönünden erteleme olanağı tanımış bulunmaktadır. Her ne kadar 4616 sayılı, “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun”un 21.5.2002 günlü, 4758 sayılı Kanunla değişik dördüncü bendi, Anayasa Mahkemesinin, 15.10.2003 günlü, E:2003/84 ve K:2003/89 sayılı kararı ile “...haklarında...son soruşturma aşamasına geçilmiş olmakla beraber henüz hüküm verilmemiş...”ler yönünden iptal edilmiş ise de suç tarihlerine göre lehe olan Kanun uygulaması da dikkate alındığında, bu Kanuna göre sanık hakkındaki kamu davasının hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verilmesine bir engel bulunmamaktadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 240. maddesinin, 21.12.2000 günlü, 4616 sayılı “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun”un 1. maddesinin beşinci bendinde sayılan kapsam dışı suçlar arasında yer almaması nedeniyle, 4616 sayılı Kanunun 1. maddesine 4758 sayılı Kanun ile eklenen dördüncü bent uyarınca, sanık hakkında açılan kamu davasının kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verilmesi gerekmiştir.

18- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri İhalelerinde Usulsüz İşlemler Yaparak Devlet Alım ve Satımına Fesat Karıştırmak

a-İddia

TEDAŞ işletme hakkı devri ihalelerinin değerlendirme aşamasında, firma tercihlerini belirttiği, Bakanlık Makamını kullanmak suretiyle bürokratlar ve ihaleyi alan firmalar üzerinde siyasi baskı kurduğu iddiasıyla **Mustafa Cumhur ERSÜMER’in** 765 sayılı TCK’nın 205. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri İhaleleri Süreci

—24 Kasım 1996 günlü, 22827 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan TEDAŞ Genel Müdürlüğüne ait elektrik dağıtım tesislerinin işletme hakkının özel sektöre devrine ilişkin ihale ilân edilmiştir.

—9.1.1997 günlü sözleşme ve teklife ait şartnamenin uygulamaya konulmasına Bakan Recai Kutun olur vermiştir.

—2.4.1997 günlü Osman İlhan’ın başkanlığında 11 kişilik bir “Teklif Değerlendirme Komisyonu” oluşturulmasına Bakan Recai Kutun olur vermiştir.

—18.08.1997 gününde üç değişik şerh ile hazırlanan teklif değerlendirme raporunda tekliflerin değerlendirilmesinde nelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiş, komisyon üyelerinin görüşleri de eklenerek ihalelerle ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

—3.11.1997 tarihinde Bakan M. Cumhur Ersümer üst kurul oluşturulmasına, 07.01.1998 tarihinde ise üst komisyonun kararına olur vermiştir.

—3096 sayılı Yasa gereğince Danıştay incelemesinden geçen sözleşme taslakları ile Bakanlar Kurulu kararları çıkan şirketler ile bakanlık arasında 7.1.1999 tarihinde imtiyaz sözleşmeleri imzalanmıştır.

—Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 11 Mart 2005 günlü, 873 sayılı yazısıyla 13 ve 19. görev bölgeleri için istihsal edilen Bakanlar Kurulu kararları Danıştay tarafından iptal edildiğinden, 5. görev bölgesi için Bakanlar Kurulu kararı istihsal edilemediğinden, 14. görev bölgesinde ise iki farklı sermaye şirketi kurulması nedeniyle görevlendirme yapılamadığından özel sektöre devir işleminin gerçekleştirilemediği, TEDAŞ İHD ihalelerinin hiç birinde işletme haklarının fiilen devredilemediği bildirilmiştir.

c- Saniğe Yöneltilen Suçlamalarla ilgili Değerlendirme

—Mevzuatta yer almamasına rağmen Mustafa Cumhur Ersümer'in bir üst kurul oluşturulması talimatı vermesi

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, saniğin TEDAŞ İHD ihalelerinin değerlendirmesi sürecinde üst kurul kurulmasına ilişkin talimatı ve bu talimat üzerine üst komisyon kurulmasının ihaleye fesat karıştırma olduğu ileri sürülmüştür.

11.4.1997 günlü eski Bakan Recai Kutan'ın oluru ile elektrik dağıtım tesislerine ait 25 bölgeye ilişkin ihale tekliflerini incelemek ve değerlendirmek üzere Enerji İşleri Genel Müdür Yardımcısı Osman İlhan'ın başkanlığında 11 kişilik bir teklif değerlendirme komisyonu oluşturulduğu, çalışmanın sonucunda hazırlanan teklif değerlendirme raporunun üç değişik şerh ile 18.08.1997 tarihinde bakanlık makamına sunulduğu, bu yazı üzerine Mustafa Cumhur Ersümer'in elyazısı ile 22.10.1997 tarihli derkenar notunda “*Sn. Müsteşarım, yapılan işlerin kontrolü eksikliklerin tetkiki ve üst kurul teşkil edilmek üzere Enerji İşleri Genel Müdürlüğünü görevlendirelim.*” şeklinde talimat verdiği, bu talimatın sonucunda 3.11.1997 tarihli olur ile kazanan firmaları belirlemek üzere üst komisyon oluşturulduğu anlaşılmıştır.

TEDAŞ İHD ihaleleriyle ilgili teklif değerlendirme komisyonunun bakanlığa sunduğu raporunda ihalenin sonuçlandırılmadığının açıkça belirtildiği, değerlendirme raporuna ilişkin farklı görüşlere rapor ekinde yer verildiği görülmüştür.

3096 sayılı Yasa'nın “*işletme hakkının devri*” başlıklı 5. maddesinde;

“*Görev bölgelerinde kamu kurum ve kuruluşlarınca (Kamu iktisadi teşebbüsleri dahil) yapılmış veya yapılacak üretim, iletim ve dağıtım tesislerinin işletme haklarının görevli şirketlere verilmesine Bakanlar Kurulu tarafından karar verilebilir.*”

Bu maddenin uygulanması ile ilgili hususlar Bakanlar Kurulunca çıkarılacak Yönetmelik çerçevesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca yürütülür”;

Bu maddeye dayanılarak çıkarılan 85/9800 ve 87/11488 sayılı yönetmeliklerde, fizibilite raporlarının nasıl değerlendirileceği konusunda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, 85/9799 sayılı Yönetmeliğin 5. maddesinin (f) bendinde; “*Aynı yer için birden fazla fizibilite raporunun alındığı durumlarda, Bakanlık ve ilgili kuruluş temsilcilerince yapılacak ön değerlendirme sonucu en uygun teklifin seçilmesi amacıyla Bakanlık Müsteşarının başkanlığında ilgili müsteşar yardımcısı, ilgili daire başkanı ve ilgili kuruluş genel*

müdürlerinden oluşan en az beş kişilik bir "Teklif Değerlendirme Kurulu" oluşturulur. Kurul ilgili daire Başkanının teklifi ile ve gerek duyuldukça toplanır."
denilmektedir.

TEDAŞ İHD ihalelerinin değerlendirilmesinde teklif değerlendirme komisyonunda farklı görüşler belirtilerek ihaleye ilişkin değerlendirme yapılamayacağını belirtilmesi üzerine, işlerin aksamasını önlemek amacıyla, konuya ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmadığı da gözetilerek, 85/9799 sayılı Yönetmelik'in 5. maddesinde öngörülen yöntemle yeniden üst kurul oluşturulmasında hukuka aykırılık bulunmadığından sav yerinde görülmemiştir.

—Mustafa Cumhur Ersümer'in firma tercihi belirterek 5., 13., 14. ve 19. görev bölgelerine ilişkin TEDAŞ İHD ihalelerinde müdahalede bulunması

•5. görev bölgesine ilişkin olarak

5. görev bölgesi Çanakkale-Balıkesir İHD ihalesinde teklif değerlendirme komisyon başkanı ve üst kurul üyesi Osman İlhan'ın "*Görev yaptığı sürelerde bakan ve müsteşardan zaman zaman baskı gördüğünü; bunlardan birisinin elektrik dağıtım ihaleleri ile ilgili olduğunu, dönemin Bakanı M.Cumhur Ersümer'in; (seçim bölgesi olan) Balıkesir-Çanakkale 5 nolu görev bölgesini Niyazi Önen'in ortaklığı olan "Best Grubu'nun alması yönünde imada bulunduğunu, ayrıca, Bakanın istediğini yaparsa kendisini genel müdür olarak değerlendirebileceğini"* söylediğine ilişkin ifadesine dayanılarak sanığın firma tercihlerini belirterek ihaleye fesat karıştırdığı ileri sürülmüştür.

Sanığın 13.2.1997 günlü oluru ile onayladığı üst kurul kararına göre, 5. görev bölgesine ilişkin ihaleyi Korona Mühendislik Elektrik Sanayii ve Tic. A.Ş. önderliğinde Yiğit Akbaş, Recep Buran ve Cemal Eligül'den oluşan konsorsiyumun kazandığı anlaşılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 11.3.2005 günlü, 873 sayılı yazısından 5 nolu görev bölgesi için Bakanlar Kurulu kararının istihsal edilmediği, sözleşme imzalanmadığı ve devir yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tanıklardan;

Osman İlhan 12.7.2005 günlü oturumda, TEDAŞ'a bağlı işletmelerin işletme hakkı devriyle ilgili, özellikle Balıkesir-Çanakkale bölgesinde, yönlendirme denilebilecek bir tesiri olduğunu, Balıkesir ve Çanakkale bölgesinde BEST firmasının teklif verdiğini, BEST firması içerisinde Niyazi Önen'in ortak olduğunu, Cumhur Ersümer'in bir görüşmelerinde, komisyon başkanı sıfatıyla görüştüğünü, o bölgenin durumunu sorduğunu, BEST firmasının kazanmasının mümkün olmadığını, BEST firmasının kazanma şansı nedir diye sorduğunda; sadece fiyat değerlendirmesi yapıldığını, kayıp kaçak ve diğer maliyetlere etkilerinin hesaplanmadığını, bunlar hesaplandıktan sonra net olarak belli olacağını söylediğini, tekrar sorulduğunda kazanma şansının olmadığını söylediğini, orada birinci olan firmanın Korona olduğunu, o firmanın kararını da Sayın Bakanın onayladığını, böyle bir diyalogun aralarında geçtiğini, kendisine taşıyamayacağı kadar bir baskı olmadığını, bu nedenle de istifa etmediğini, yönlendirmelerin her hükümet döneminde bürokratlara yapıldığını; ancak, bürokratların görevinin, bu yönlendirmeler çerçevesinde uygun olanları yapmak, olmayanları yapmamak olduğunu, kendisine yapılan yönlendirmeyi üç kişiyle paylaştığını;

Çanakkale bölgesiyle ilgili olarak kendi kanaatinin yanlış da olabileceğini, kendisinin bağ kurduğunu, Sayın Bakanın daha yeni geldiğini, sıralamanın durumunu, fiyat durumlarını da bilmeyebileceğini, sonrasında kendisine bir baskı gelmediğini, birkaç ay sonra komisyonun kurulduğunu, ne kendisine ne de komisyonun üyelerine Balıkesir-Çanakkale bölgesiyle ilgili devam eden bir baskı olmadığını;

Recep Buran 8.2.2006 günlü oturumda, kazandıkları 5. görev bölgesindeki ihalede, ihale sonrasında aynı görev bölgesinde ihaleye giren firma ya da firmaların kendileriyle ortaklığının söz konusu olmadığını, ortaklık girişimlerinin dahi olmadığını, BEST firmasını tanıdığını ancak Rona YIRCALI'nın da herhangi bir teklifinin olmadığını;

Cemal Eligül 8.2.2006 günlü oturumda, TEDAŞ işletme hakkı devri ihalelerinde, kendisinin ihalelerin başlangıcından itibaren hiçbir katkısının olmadığını, ortaklarının işi takip ettiğini, ihalelerin seyriyle ilgili direkt olarak hiçbir ilişkisinin olmadığını;

Murat Yılmaz 13.9.2005 günlü oturumda, bir gün Osman İlhan'ın, küçük bir kağıda yazılmış 5-6 şirket isminin olduğu kağıdı göstererek "*bu şirketlerin durumuna bir bakabilir misin, Cumhur Bey soruyor*" dediğini, şirketlerin durumuna baktıklarını, hatırlayabildiği kadarıyla en iyisinin yerinin dördüncü sırada olduğunu, Osman Bey'in kendisine "*eğer, bu konuda bir baskı olursa, ben istifa ederim*" dediğini, bunun dışında Osman İlhan'la başka konuşmaları olmadığını, çalışmalarını sırasında Cumhur Ersümer'in herhangi bir baskısının, yönlendirmesinin, kanunsuz bir emrinin söz konusu olmadığını;

Hami Çelebi 13.9.2005 günlü oturumda, sadece birkaç kez, Cumartesi de çalıştıkları zaman ifadesinden Osman İlhan'ın, bu projenin başından beri içinde olduğu için Sayın Bakanla da görüştüğünü bildiklerini, bir gün elinde, bazı firmaların durumu konusunda liste olduğu halde bunların durumunu sorduğunu, alt komisyonda çalışmalarını nedeniyle söz konusu firmaların şansı bulunup bulunmadığı konusunda açıklama yaptıklarını, kendilerinden bilgiyi Osman İlhan'ın istediğini, ne Bakanı ne de üst komisyonu görmediklerini;

Mustafa Çetin 13.9.2005 günlü oturumda, şube müdürü Murat Yılmaz'ın de bulunduğu bir ortamda Osman İlhan'ın Bakanın bazı bölgelerde, bazı firmaların durumlarını sorduğunu, bununla ilgili bilgi istediğini, bazı bölgelerde telkini olabileceği izlenimi edindiğini ifade ettiğini, kendilerinin de, komisyon olarak, şartnamede mevcut teklifler üzerinden ayrı bir değerlendirme yapmanın mümkün olmadığını beyan ettiklerini; Bakanın sorduğu söz konusu bölgelerin hatırlayabildiği kadarıyla, Balıkesir, Çanakkale ile Ankara, Kırıkkale olduğunu;

Yiğit Akbaş 8.2.2006 günlü oturumda, 5. görev bölgesiyle ilgili ihalede birkaç firmayla ortaklık konusunda temalarının olduğunu, BEST firmasının elektrik sektöründe trafo imal eden büyük bir kuruluş olduğunu, bu nedenle onlarla görüştiklerini, bu ihaleler sırasında finansman gerektiğini, bu çerçevede kendi istekleriyle bu firmayla da görüştiklerini, görüşme konusunda herhangi bir telkin olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesinden, her ne kadar tanık Osman İlhan'ın BEST firmasının kazanması yolunda baskı olmamakla birlikte bir yönlendirme olduğuna ilişkin beyanı bulunmakta ise de tanık hakkında bakanlıkça verilen disiplin cezası bulunması nedeniyle ifadesine itibar edilmemiş, sanığın TEDAŞ İHD ihalelerinden 5. görev

bölgesi olan Balıkesir-Çanakkale bölgesinde Best firması lehine müdahalede bulunduğu ilişkin kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden bu konuya ilişkin sav yerinde bulunmamıştır.

●**13. görev bölgesine ilişkin olarak**

13. görev bölgesi olan Ankara-Kırıkkale İHD ihalesinde teklif değerlendirme komisyon başkanı ve üst kurul üyesi Osman İlhan'ın ifadesine göre, ihalenin Barmek Holding'e verilmesi için sanığın yönlendirmeleri olduğu ileri sürülmüştür.

7.7.1998 günlü Mustafa Cumhur Ersümer'in onayladığı üst komisyon kararına göre, 13. görev bölgesinde Barmek Holding'in önderliğindeki oluşumun birinci olduğu, 29. görev bölgesindeki ihalede de ilk sırada olan oluşum içinde yer alan Doğan Holding'in Barmek ile ortak olması nedeniyle şartnamenin 3. ve 5. maddeleri gereğince sorun bulunduğu ve bu nedenle ek karar alınmasının gerekli olduğunun belirtildiği anlaşılmıştır.

İhale Şartnamesinin 3. maddesinde, *“Teklif sahipleri (şirketler ve ortakları), (A) grubundaki bölgelerden en fazla ikisi için ve (B) grubundaki bölgelerden ise en fazla dördü için teklif verebilecekler ancak, en uygun teklif verilse dahi (A) grubundaki görev bölgelerinden bir, (B) grubundaki görev bölgelerinden iki olmak üzere en fazla 3 bölgenin dağıtım hizmetlerinde görevlendirme hakkı alabileceklerdir. Teklif sahipleri verecekleri tekliflerde tercih önceliklerini belirteceklerdir.”*;

5. maddesinde ise *“Tekliflerin değerlendirilmesi sonrasında teklif sahibinin (A) grubu için verdiği tekliflerin her ikisinin de verilen teklifler arasında en yüksek puanı aldığını anlaşılması halinde teklif sahibinin tercih ettiği bölge esas alınacak, diğer bölge için verdiği teklif ise geçersiz sayılacaktır. Aynı yöntem (B) grubu görev bölgeleri için teklif verenlerde uygulanacaktır.”*

denilmektedir.

Buna göre, 13. görev bölgesi ile ilgili ihalenin iptal edilerek yeniden ilana çıkarılması veya 29. görev bölgesinde de birinci sıradaki oluşumun içinde yer alan Doğan Holdingin bu oluşumda yer almaması kaydıyla ihalenin Barmek Holdingin liderliğindeki oluşuma verilmesi şeklinde bakan onayına iki görüşün sunulduğu, sanık Bakanın 7.7.1998 günlü olur ile ikinci görüşü uygun bulduğu anlaşılmıştır.

Tanıklardan;

Osman İlhan 12.7.2005 günlü oturumda, Ankara bölgesiyle ilgili olarak hukuki tartışma çıktığını, iki farklı görüşün ortaya çıktığını, bu konuda sanıkla farklı düşündüklerini, ancak, konu yargıya intikal ettirildiğinde Danıştay'ın da yapılan işlemi hukuka uygun bulunduğunu, kendisine taşıyamayacağı kadar bir baskı olmadığını, bu nedenle de istifa etmediğini, TEDAŞ'a ait santrallerin işletme hakkı devrine yönelik işlemlerin hiçbirinin sonuçlandırılmadığını, hiçbir bölgenin devredilmediğini;

Murat Yılmaz 13.9.2005 günlü oturumda, bir gün Osman İlhan'ın, küçük bir kâğıda yazılmış 5–6 şirket isminin olduğu kâğıdı göstererek *“bu şirketlerin durumuna bir bakabilir misin, Cumhur Bey soruyor”* dediğini, şirketlerin durumuna baktıklarını, hatırlayabildiği kadarıyla en iyisinin yerinin dördüncü sırada olduğunu, Osman Bey'in kendisine *“eğer, bu konuda bir baskı olursa, ben istifa ederim”* dediğini, kendisinin de böyle bir baskıyı kabul etmeyeceklerini *“biz de ayrılırız, şey yapmayız, baskı altında çalışmayız”* dediklerini; bunun dışında Osman İlhan'la bu konuda başka konuşmaları

olmadığını, çalışmalar sırasında Cumhuriyet'in herhangi bir baskısının, yönlendirmesinin, kanunsuz bir emrinin söz konusu olmadığını;

Mustafa Çetin 13.9.2005 günlü oturumda, Murat Yılmaz'ın de bulunduğu bir ortamda Sayın Osman İlhan'ın, Sayın Bakanın bazı bölgelerde, bazı firmaların durumlarını sorduğunu, bununla ilgili bilgi istediğini, bazı bölgelerde telkini olabileceği izlenimi edindiğini ifade ettiğini, kendilerinin de, komisyon olarak, şartnamede mevcut teklifler üzerinden ayrı bir değerlendirme yapmanın mümkün olmadığını beyan ettiklerini; böyle bir izlenim edindiğini Osman İlhan'ın aktardığını; ama Sayın Bakanın ağzından böyle bir şey duymadığı gibi, Sayın Bakan ile Osman İlhan arasında böyle bir konuşma geçtiğinde yanlarında da olmadığını, Bakanın sorduğu söz konusu bölgelerin hatırlayabildiği kadarıyla, Balıkesir, Çanakkale ile Ankara, Kırıkkale olduğunu;

Halil Yurdakul Yiğitgüden 30.6.2006 günlü oturumda, 13. görev bölgesiyle ilgili olarak komisyonda tereddüt oluştuğunu, bu durumun raporda ve olurda belirtildiğini, bu açıdan Bakanın bir telkinin söz konusu olmadığını, görüşlerin değerlendirilmesi şeklinde bir gelişmenin bulunduğunu;

Haldun Atif Danışman 30.6.2006 günlü oturumda, değerlendirme sonucunda birinci olan grubun içinde Doğan Holding'in de ortak olması nedeniyle sorun olduğunu, ihaleyle ilgili olarak iki görüş oluştuğunu, bunlar belirtilerek bakan onayı alındığını;

Hami Çelebi 13.9.2005 günlü oturumda, TEDAŞ'ın işletme hakkı devri ihalesiyle ilgili işin başından sonuçlandırılıncaya kadar o proje içerisinde, altyapısında, teknisyen sıfatıyla görev yaptığını, çalışmalar sırasında, herhangi bir şekilde bir baskı izlemediğini, görmediğini, değerlendirmelerin şartname çerçevesinde ve kamu yararı gözetilerek alındığını, kendilerinden bilgiyi, Osman İlhan'ın istediğini, ne Bakan ne de üst komisyonu görmediklerini, Osman İlhan'ın talimatları ile hareket ettiklerini, genel çalışmayı tamamen üst komisyonun yaptığını;

Mustafa Mendilcioğlu 6.10.2005 günlü oturumda, Alt komisyonunun verdiği rapordaki bütün unsurların, hiçbir şey gizlenmeden, bütün olayın resmi, bütün tekliflerin resmi konarak üst kurula sunulduğunu, üst kurulun yaptığı çalışmalarda en uygun teklifin belirlendiğini ve Bakan onayına sunduklarını, Bakanın onayından sonra, 3096 sayılı Kanun uygulaması gereği Bakanlar Kurulundan karar alınması gerektiğinden, Bakanın, Bakanlar Kurulundan gerekli kararı aldığını, Danıştay prosedürünün tamamlandığını, bu arada bir kısım şirketlerin yargıya başvurduklarını, bunların sonuçlanmasının beklendiğini, sonrasında sözleşmelerin imzalandığını;

Kadir Ramazan Coşkun 6.10.2005 günlü oturumda, üst komisyon olarak puan vermediklerini, bir sıralama yapmadıklarını, teknik arkadaşların sundukları teknik bilgileri değerlendirerek kararlar verdiklerini ve bu kararları verdikten sonra da komisyon olarak, ihaleyi sonuçlandıran makam da olmadıklarını, ihaleyi sonuçlandıran makamın Bakanlar Kurulu olduğunu, Bakanın değerlendirmelerin şeffaf olması için üst komisyon kurulması yolunu seçtiğini, Bakan'ın kurul üzerinde herhangi bir baskısının bulunmadığını, Barmek firmasının kazandığı 13. görev bölgesi ile ilgili olarak, Komisyonda oluşan iki ayrı görüşü bakana sunduklarını, Danıştay 10. Dairesinin bu işlemin doğru olduğuna karar verdiğini;

Önder Piyade 15.12.2005 günlü oturumda, ihale sürecinde Mustafa Cumhuriyet'in herhangi bir baskısının olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde, sanığın 13. görev bölgesine ilişkin ihalenin Barmek Holding'e verilmesi için yönlendirmede bulunduğu dair kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden sav yerinde bulunmamıştır.

Kaldı ki, imtiyaz sözleşmesi Danıştay tarafından onaylanmış, Danıştay 10. Dairenin 4.10.2000 günlü, E.1998/4102, K.2000/4927 sayılı kararında 13. görev bölgesine ilişkin işlemlerde usulsüzlük olmadığı gerekçesi ile istem reddedilmiştir.

●**14. görev bölgesine ilişkin olarak**

14. görev bölgesi Konya-Karaman İHD ihalesinde ihalenin Özkaymak firmasına verilmesi için sanığın baskısının olduğu, bu firmanın birinci olmadığından anlaşılmasından sonra ihaleyi alan birinci sıradaki firma ile Özkaymak firmasının hisse devri yoluyla ortaklık oluşturarak Bakanın isteminin yerine getirildiği ileri sürülmüştür.

14. görev bölgesine ilişkin Mustafa Cumhur Ersümer'in onayladığı, 20.2.1998 günlü üst kurul kararına göre, Koçoğlu İnşaat A.Ş., Ahmet Yıldız, Cevdet Çavuşoğlu, Selahattin Ural, Pakize Yıldız'dan oluşan oluşumun en uygun teklif olduğuna karar verildiği görülmüştür.

Ahmet Yıldız, Şükrü Koçoğlu ve Rahim Özkaymak temsilcilerinin imzaladığı ortak girişim protokolüne göre, oluşturulacak şirkette Özkaymak grubunun % 64 hisseye sahip olacağına karar altına alındığı görülmüştür.

Öte yandan Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığı'nın 11.3.2005 günlü ve 873 sayılı yazısında "...14 nolu görev bölgesi içinde, teklifi uygun bulunan oluşumca 3096 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik hükümlerine istinaden sadece elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticareti ile ilgili iki farklı sermaye şirketi kurulmuş ve bu nedenle söz konusu görev bölgesi için 3096 sayılı Kanuna göre görevlendirme yapılamamıştır..." denilmiştir.

Tanıklardan;

Osman İlhan 12.7.2005 günlü oturumda, Sivas ve Konya ile ilgili olarak Bakan'la doğrudan temaslarının olmadığını; ama o iki bölgeyle ilgili direkt olarak ÖZKAYMAK kazansın veya ŞARA kazansın şeklinde bir ifadesinin olmadığını, somut olarak böyle bir ifade olsaydı açıklayacağını, ancak dolaylı olarak siyasî yapılarından dolayı zaman içerisinde böyle bir kanaatin kendisinde oluştuğunu, kazanan firmaların müracaat ederek, ihale aşamasından sonra, ortaklık yapılarını değiştirmek istediklerini beyan ettiklerini; bunun da, mevzuat gereği Rekabet Kurumunun olumlu görüşleri ve bakanın onayıyla gerçekleşen genel bir uygulama olduğunu, ayrıca TEDAŞ'a ait santrallerin işletme hakkı devrine yönelik işlemlerin hiçbirinin sonuçlandırılmadığını, hiçbir bölgenin devredilmediğini;

Halil Yurdakul Yiğitgüden 30.6.2006 günlü oturumda, TEDAŞ İHD ihalelerinde üst komisyon başkanlığı görevini yürüttüğünü, Bakanın kendisine herhangi bir talimatının olmadığını, makamında Ahmet Yıldız'ın ifadesinde geçtiği gibi bir olayın gerçekleşmediğini, zaman zaman müteşebbislerin kendisinden randevu istediklerini, bu ziyaretlerde herhangi bir tartışmaya girmeden, sorun varsa ilgili birimlere yönlendirdiğini, ticari bir konuda arabuluculuk etmesinin görevi dahilinde de bulunmadığını;

Haldun Atif Danışman 30.6.2006 günlü oturumda, Ahmet Yıldız'ın ifadesine göre Rahim Özkaymak lehine telkinde bulunduğu ilişkin iddianın doğru olmadığını, Konya

bölgesi ile ilgili olarak şirketin kurulmasındaki gecikme nedeniyle sıkıntı bulunduğunu, bu nedenle Ahmet Yıldız ile bir iki kez gördüğünü hatırladığını, bir gün ortaklıkla ilgili sorunları çözmüş olarak geldiklerini, ancak toplantı sırasında da anlaşmazlıkları olduğunu görünce kendisinin toplantıdan çıktığını, böyle bir anlaşmanın önceden yapılması gerekirken yanında cereyan etmesinden rahatsız olduğunu, Ahmet Yıldız'a herhangi bir telkinin söz konusu olmadığını;

Cevdet Çavuşoğlu 15.11.2005 günlü oturumda, 14 numaralı görev bölgesindeki ihaleyi kazandıklarına dair Bakanlıktan intikal eden yazılar üzerine, ilgili işlemleri Ankara'da bulunan Ahmet Yıldız'ın yürüttüğünü, Konya'da olduğu için Bakanlığa dahi hiç gelmediğini, ihale üzerlerinde kalmasına rağmen şirketin kuruluşu için süre verildiğini, şirketin kuruluşu sırasında ortak olarak almaları gereken firmanın Konya'da büyük bir firma olduğunu, bu firmanın alınmaması halinde ihalenin kalacağı konusunda bilgilendirildiğini, bunu Ahmet Yıldız'dan duyduğunu, bir seneye yakın pazarlıkların devam ettiğini; anlaşmanın sağlanmadığını, işin iptal edildiğini, Sedaş'ın Koçyıldız ve Rahim Özkaymak ortaklığı için kurulduğunu, Mustafa Cumhur Ersümer'in baskısı konusunda bilgisi bulunmadığını;

Eşref Selahattin Ural 15.11.2005 günlü oturumda, Yıldızlar Elektrikle birlikte Konya-Karaman bölgesindeki ihaleye katıldıklarını, ihalenin firmalarında kaldığını, ancak sonuçta ihalenin iptal edildiğini, konuyla ilgili Cumhur Ersümer'le bir temasının olmadığını, bu ihalede büyük bir ödeme gerektiğini, Koçoğlu yönetim kurulu başkanı Şükrü Koçoğlu'nun, Konyalı bir grupla tanışıklıkları olduğunu, finans yönünden de bunu uygun gördüklerini, bu nedenle SEDAŞ'ın kurulduğunu, ortaklık konusunda kendisine herhangi bir baskı gelmediğini, ortaklığı şirketin istediğini, Aktaş ve Koçyıldız'ın Sedaş içinde tek çatı altında toplanmasının amaçlandığını;

Pakize Yıldız 15.11.2005 günlü oturumda, bu ihaleye 3.4.1997 tarihinde konsorsiyum üyeleri olarak başvurduklarını, Şubat 1998'e kadar herhangi bir bilgi gelmediğini, Şubat 1998'de ihalenin kendilerinde kaldığını öğrendikten sonra Koçyıldız Dağıtım ve Anonim Şirketi kurulduğunu, ortaklık konusunda bakanlıktan baskı olduğunu duyduğunu;

Ahmet Yıldız 15.12.2005 günlü oturumda, ihalenin, 1997 yılında 3 Nisan'da yapıldığını ve Türkiye'de 25 bölgeyle birlikte yapılan ihalelerden biri olduğunu, kendisini bu ihalelerden 4 bölge için başvuruda bulunduğunu, şeffaf bir ihale olduğunu, başvurduğu ihalelerden Nevşehir ve Konya bölgelerindeki ihaleleri kazandığını, bir-iki ay içinde sonuçların komisyonlarda değerlendirilip açıklanacağını söylenmesine rağmen iki ayın sonunda Hükümetin değişmesi sebebiyle 7-8 ay kadar geciktiğini, sonrasında Bakanlıktan Fevzi Başaran vasıtasıyla çağrıldığını, Bakanlıkta Haldun Atıf Danışman, Mustafa Mendilcioğlu ve Yurdakul Yiğitgüden ile görüşüğünü, kendisine görüşmelerin daha süreceğini, bu görüşmelerin sonucunun iletileceğini söylediklerini, sonraki görüşmelerde araya Fevzi İşbaşaran, daha başka tanıdıkların girmeye başladığını, Konyalılarla ortak olma konusunu düşünmesinin söylendiğini, daha sonra Özkaymak'la ortaklık olması halinde ihalenin verileceği konusunda telkinlerin başladığını, Bu telkinleri Mustafa Mendilcioğlu Haldun Atıf Danışman ve Osman İlhan'ın yaptığını, telkinlerin hep Rahim Özkaymak'la ortaklık üzerine olduğunu;

Bakanlıkta müsteşar yardımcısı, genel müdür, müsteşar ve başta o günün bakanı Sayın Cumhurbaşkan'ın Rahim Özkaymak'ı desteklediğini belirttiğini, Konya'ya gittiği gibi, Konya'dan da görüşmeye geldiklerini, görüşmelerin bir yıl kadar sürdüğünü, ayrıca yazışmaların da olduğunu, Konya'da Özkaymak Firmasının sahibi kişi ve çocuklarıyla birlikte hisselerinin % 75 olması konusunda ısrarlı olduklarını, Sayın Cumhurbaşkan'ın makamına en az, herhalde, 4 veya 5 defa çeşitli arkadaşlarla, örneğin, Feyzi İşbaşaran aracılığıyla gittiğini ve her seferinde bunun olması konusunda kendisinden istirahatda bulunduğunu, sürekli şekilde Konyalılarla ortaklığın gerçekleşmesi halinde bu işin olacağını, ne yapıp edip ortaklığı gerçekleştirilmemesi gerektiği konusunda bir hava sezdiğini, bir randevu temin edilip gidildiğinde, artık kararını verdiğini, adaletli, hakkaniyetli bir ortaklık teklifi olarak kaleme aldığı "10 maddelik" metin hazırladığını, Mecliste Cumhurbaşkan'ın gösterdiğini, bir sayfalık önerisini Bakanın alıp cebine koyduğunu ve kendisine "hastanelik olduğunu söylemişsin, ben de tımarhanelik olacağım bu iş olmazsa" dediğini, yanlarında Feyzi İşbaşaran olduğunu, bu olaydan sonra bu işin olmayacağına yavaş yavaş inanmaya başladığını, günlerce kendisini oyaladıklarını, Şükrü Koçoğlu'yla, konsorsiyumlarının içinde olmasına rağmen, Konyalılarla yapılan müzakerelerde aynı düşüncede olmadıklarını, Şükrü'nün Rahim Özkaymak'tan yana bir tavır almaya çalıştığını, hatta bu nedenle tartıştıklarını;

Rahim Özkaymak 8.2.2006 günlü oturumda, TEDAŞ İşletme Hakkı Devri ihalelerinde Konya bölgesi için Konya'dan 9 firma katıldığını, bu 9 firmanın da, ihaleye katılan kişilerle konsorsiyum kurmak için uğraştığını ancak Koçoğlu'nun talebi üzerine kendilerinin anlaşmalarını, bu anlaşmayı protokolle yaptıklarını, buna göre, yüzde 36'sı Koçoğlu Grubunun ve yüzde 64'ü de Konya grubu olarak AKTAŞ grubunu belirlediklerini, Konsorsiyumun böyle belirlenmesi konusunda Bakanlıktan herhangi bir baskı olmadığını, Konya Grubunun AKTAŞ şirketini kurduğunu, Koçoğlu grubunun da Koçyıldız şirketi kurduğunu, her iki şirketin ortak olması için Sedaş'ı kurduklarını, ihale netleşmeden anlaşmanın gerçekleştiğini, Ahmet Yıldız'ın yalan söylediğini, Koçoğlu Grubunun ortağı olarak Ahmet Yıldız'ı tanıdığını, daha ihale hiç yapılmadan 3-5 sefer toplandıklarını, o toplantılarda, sermayesine göre hisseleri belirlediklerini, ihale büyük olduğu için bütün şirketlerin ihale gerçekleşmeden ortak arayışı içinde olduğunu, Müsteşar Bey'e Ahmet Beyle gitmediklerini, ama Müsteşarla da görüştiklerini, genel müdürle ve bir kez de 10-15-20 kişilik grupla Sanık Bakanla görüştiklerini, bu ziyaretlerinin amacının ihalenin kendilerinde kalması olmadığını, Bakanla herhangi bir yakınlığının olmadığını, "ihaleyi mutlaka biz alacağız" şeklinde açıklamasının da olmadığını;

M. Şükrü Koçoğlu 8.2.2006 günlü oturumda, 14. Bölge İşletme hakkı devri ihalesine konsorsiyum olarak girdiklerini, ihalenin kendilerinde kaldığını, ancak kendi bölgelerinde sorunları olduğunu, o zaman Konya'da karayolu yaptıklarını, Konya Havaalanını da kendilerinin yaptıklarını, bu nedenle sıkça Konya'ya gittiğini, Özkaymak grubunun, Rahim Özkaymak'ın otelinde kaldıklarından söz konusu ihaleyle ilgili olarak da konuştuklarını, hatta ihale kimde kalırsa kalsın birlikte yapılabileceğinin de dile getirildiğini, konuyu Ahmet Yıldız'a da açtığını, Ahmet Yıldız'ın Niğde-Nevşehir bölgesindeki ihaleyi de kazandığını, o ihalede de ortaklık yaptığını, maddî durumunun o kadar iyi olmadığını, zaten bu nedenle de konsorsiyum olarak girdiklerini, Özkaymak'la

ortaklığı kendisinin önerdiğini, Ahmet Yıldız'ın da durumu kabul ettiğini, Ahmet Yıldız'la geç saatlere kadar toplantılar yapıldığını, kendisinin akşam aldıkları karardan ertesi gün vazgeçtiğini, önce yarı yarıya ortak olmak istediklerini, neticede ortaklığa konulan pay oranında 2/3'ü Özkaymak, 1/3'ü kendilerinde olmak üzere anlaştıklarını, kendilerinin Koçyıldız, Konyalıların Aktaş diye bir şirket kurduklarını, sonra bu iki şirketin Sedaş diye Selçuklu Elektrik Dağıtım şirketini kurduğunu, ancak işin sonuçsuz kaldığını, pilot firmanın kendileri olduklarını, işi kendilerinin yürüttüklerini, ancak o zaman Cumhur Bey'le en ufak bir temasının olmadığını, Koçoğlu, Ahmet Yıldız ve Özkaymak, Konyalılar grubu olarak bir protokolleri bulunduğunu, protokolün ihaleden sonra yapıldığını, Özkaymak ile ortaklık konusunda Bakanlıktan herhangi bir telkin ya da ima olmadığını, Ahmet Yıldız'ın bakanla görüşmesi konusunda bilgisinin bulunmadığını;

Fevzi İşbaşaran 8.2.2006 günlü oturumda, Ahmet Yıldız'ın Bakanla tanıştırmayı istediğini, bunun üzerine M. Cumhur Ersümer'i, ihaleden sonra Ahmet Yıldız'la ziyaret ettiklerini, görüşme sırasında odada başka heyetlerin de bulunduğunu, Ahmet Yıldız ile Bakanı o zaman tanıştırdığını, Ahmet Yıldız'ın ihale süreci ile ilgili öğrenmek istedikleri olduğunu söylemesi üzerine bürokratlarından birini arayarak; *"Ahmet Bey, bu iş Bakanlar Kuruluna gidecek, daha sonra Danıştay'a gidecek, süreç budur. Anladığım kadarıyla iki yer almışsınız"* dediğini, Bakanın bürokrati ile konuştuktan sonra Ahmet Beyin Nevşehir Bölgesi ve Konya Bölgesinde iki ihaleyi aldığını öğrendiğini, daha fazla bilgi için bürokratlarla konuşabileceğini, ancak o an için prosedürün yürüdüğünü belirttiğini, Ahmet Bey ile daha sonra bir iki defa telefonla görüşmeleri olduğunu, telefon görüşmelerinde finansman sıkıntısından bahsettiğini, iki ihaleyi aldığını, ancak ikisini birden yürütecek parası olmadığını beyan ettiğini, ortaklık yapmasının sebebinin bu olabileceğini, henüz Bakanlar Kurulundan çıkmamış, Danıştay'dan geçmemiş ve o günlerde Hazinesinin de garanti vermediği bu tür projeler yabancı finans kuruluşlarının kredi vermediğini Ahmet Yıldız'ın ifade ettiğini, ortaklığı kendi finansman sorunundan dolayı yapmak zorunda olduğunu, başka çaresinin bulunmadığını telefonla birkaç kez anlattığını, sonra görüşmediklerini, M. Cumhur Ersümer'in yeniden bakan olduğunda, Ahmet Yıldız'ın o zaman tekrar kendisini aradığını ve Bakana hayırlı olsun demek için gitmek istediğini ifade ettiğini, Bakanın zamanı olmadığını Meclis'te görüşebileceğini ifade etmesi üzerine Meclis'e gittiklerini, Bakanın grup toplantısından çıktığında Ahmet Bey'i görüştürmek üzere yanına gittiklerini, Bakanın o anda Ahmet Beyi yine hatırlayamadığını, kendisinin tekrar hatırlatmak zorunda kaldığını, yanlarında bir çok insan olduğu halde kuliste hem yürüyüp hem konuştuklarını, ne konuşulduğunu duymadığını ancak toplam 5 dakika görüştiklerini, daha sonra Ahmet Bey'in izin isteyerek Meclis'ten ayrıldığını, o günden sonra da kendisini görmediğini, 14. görev bölgesinde Ahmet Yıldız'ın Rahim Özkaymak ile ortak olması konusunda herhangi bir bilgisinin olmadığını, Bakanlık Müsteşar yardımcılarının Ahmet Yıldız'ı Rahim Özkaymak ile ortak olması konusunda çağrılmalarında kendisinin aracı olduğu konusundaki beyana kesinlikle katılmadığını, Ahmet Yıldız'ın uzun yıllardır Bakanlıkta iş yaptığını, Bakanlık bürokratlarını çok iyi tanıdığını, kendisinin aracılığına da ihtiyacı olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Ahmet Yıldız, Şükrü Koçoğlu ve Rahim Özkaymak temsilcilerinin imzaladığı ortak girişim protokolünde TEDAŞ İHD 14. görev bölgesine ilişkin oluşturulacak görev şirketinde Özkaymak grubunun % 64 hisseyle ortaklığının karar altına alındığı, bu karar gereğince Selçuklu Elektrik Dağıtım A.Ş. (SEDAŞ)'ın kurulduğu ve Rahim Özkaymak'ın da bu şirketin ortağı olduğu tespit edilmiş, mağdur olduğunu ileri süren tanık Ahmet Yıldız, Özkaymak firmasıyla ortak olması konusunda Bakanlıktan baskı gördüğünü belirtmiş ise de;

Bu olayın tanığı olduğunu beyan ettiği Fevzi İşbaşaran'ın, sanık bakan tarafından Ahmet Yıldız'a baskı yapıldığına ilişkin herhangi bir bilgi ve görgüsünün bulunmadığını, sadece bakanla görüşmelerini sağladığını yeminli anlatımı ile belirttiği, ancak duruşmada dinlenen tanık Ahmet Yıldız'ın sanık ya da bakanlık tarafından kendisine baskı yapıldığına ilişkin doğrudan bir anlatımının bulunmadığı, yalnızca baskı konusunda sezgilerinden söz ettiği; bu konudaki ifadesinin ortakları dahil olmak üzere diğer tanıklarca da doğrulanmadığı anlaşılmıştır.

Sanık Bakanın TEDAŞ İHD ihalelerinden 14. görev bölgesi olan Konya-Karaman bölgesinde Özkaymak firması lehine müdahalede bulunduğu ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden sav yerinde bulunmamıştır.

Kabul ve varılan sonuç bölümünde konu görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma suçları bakımından ayrıca ele alınmıştır.

●19. Görev Bölgesine İlişkin Olarak

19. görev bölgesi Sivas-Tokat-Yozgat İHD ihalesinde sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in firma tercihini belirterek müdahalede bulunduğu iddia edilmiştir.

—20.2.1998 günlü olur ile onaylanan üst kurul kararına göre bu bölgede ihaleyi Eltes Elektrik Tes. İnşaat Kol. Şti.'nin aldığı;

—Danıştay Birinci Dairesinin 8.10.1998 günlü, E.1998/94, K.1998/228 sayılı kararı ile 19 nolu görev bölgesine ilişkin imtiyaz sözleşmesinin onaylandığı;

—Danıştay Onuncu Dairenin 20.11.2002 günlü, E.2002/204, K.2002/4470 sayılı kararından 19. görev bölgesiyle ilgili Bakanlar Kurulu kararının iptaline karar verildiği, ETKB Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 11.3.2005 günlü, 873 sayılı yazısından, (19) no'lu görev bölgesi için istihsal edilen Bakanlar Kurulu kararının Danıştay tarafından iptal edilmesi nedeniyle bu bölge için özel sektöre devir işleminin yapılmadığının belirtildiği; anlaşılmıştır.

—**Tanık Osman İlhan** 12.7.2005 günlü oturumda, TBMM'deki ifadesiyle ilgili olarak Sivas ve Konya ile ilgili olarak Bakanla doğrudan temaslarının olmadığını Özkaymak kazansın veya Şara kazansın şeklinde bir ifadesinin olmadığını, somut olarak böyle bir ifade olsaydı açıklayacağını, ancak dolaylı olarak siyasî yapılarından dolayı zaman içerisinde belki gelen yönlendirme telefonları nedeniyle o kanaatin oluştuğunu, oralarda da Şara ve Özkaymak firmasının kazanmadığını, birinci olan firmaların kendi fiyatlarıyla kazandığını, şirketlerin ortaklık yapılarının ihale aşamasından sonra değiştirmelerinin mevzuat gereği Rekabet Kurumunun olumlu görüşleri ve bakanın onayıyla genel bir uygulama olduğunu ifade etmiştir.

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesinde;

Sanığın TEDAŞ İHD ihalelerinden 19. görev bölgesi olan Sivas-Tokat bölgesinde Şara firması lehine müdahalede bulunduğuna ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden bu konuya ilişkin sav yerinde bulunmamıştır.

—Alt Komisyon raporuna göre ihalenin sonuçlandırılması mümkün değilken üst kurul oluşturularak sonuçlandırılması suretiyle kazanan firmalar lehine haksız menfaat sağlamak

●Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14.10.2005 günlü, E.2002/3 MD, K. 2005/5 sayılı dava dosyasının incelenmesinden;

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 04.10.2002 gün ve 2002/39084 sayılı iddianamesinde, elektrik dağıtım tesislerinin işletme haklarının devri ile ilgili 7, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 22, 23, 25, 28 ve 29 numaralı görev bölgelerine ait ihale dosyalarının incelenmesinde 3 Nisan 1997 tarihinde kurulan birinci ihale komisyonunda TEDAŞ'tan gelen komisyon üyelerinin olumsuz görüş bildirmeleri üzerine kendilerine "*firmaların fizibilitelelerini fotoğraflayıp yorum yapmadan komisyondaki görevlerini bırakmalarının*" istendiği, bunun üzerine Mustafa Cumhur Ersümer'in oluru ile Müsteşar H. Yurdakul Yiğitgüden, Müsteşar Yardımcısı Haldun Atıf Danışman, Enerji İşleri Genel Müdürü Mustafa Mendilcioğlu, TEDAŞ Genel Müdürü Kadir Ramazan Coşkun ve Genel Müdür Yardımcısı Osman İlhan'dan oluşan ikinci komisyonun kurulduğu;

İkinci komisyonun birinci komisyonun uyarılarını dikkate almadığı, görevli şirketin görev karşılığında sattıkları enerji karşılığında talep ettikleri kâr payının toplamının G değeri olarak isimlendirildiği;

Buna göre sanıkların temettü vergisini G değerine ilave etmeden ihale mevzuatına ve şartname esaslarına aykırı davranıp ihaleleri kendi öngördükleri firmalar üzerine bırakarak ihaleye fesat karıştırdıkları;

Alt kriterlere puan verilmesi, bunun firma tekliflerinin alındıktan sonra yapılması, fizibilitelelerini hazırlarken hangi alt detay konulara hangi puanların verileceğini bilmelerinin mümkün olmadığı;

Belirtilerek ihale komisyonunun ihale şartnamesine aykırı ve sonradan değiştirilen firmaların habersiz oldukları bu puanlama metodunu kullanarak, daha uygun teklif veren firmaları ihalede ikinci hatta üçüncü sıraya iterek ihaleyi istediği firmalara daha yüksek teklifte verdiği;

Görevli şirketler tarafından çalıştırılacak işçi sayısını ve işçilik giderine netleştirmeyen, bu miktarın üzerindeki işçilerin çıkarılması halinde kıdem tazminatının şirketlere ait olması yolunda birinci alt komisyonun uyarılarına rağmen sözleşmeye hüküm koymayan komisyon üyelerinin görevlerini suiistimal ettiği ve diğer iddialar ile sanıkların sözleşmelerde ihale şartnamesine aykırı değişiklikler yapmak suretiyle ihale şartlarının değiştirilmesine ve ihalede rekabet şartlarının ihlal edilmesine neden oldukları; sanıkların birlikte devamlı hareket etmeleri ve bu şekilde bir araya gelmek suretiyle teşekkül oluşturdukları iddiasıyla 765 sayılı TCK'nın 240, 313 ve 366/2. maddeleri gereğince cezalandırılmaları istemiyle Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesine 2002/297 Esas sayılı dava açıldığı;

anlaşılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Halil Yurdakul Yiğitgüden hakkında ise evrakın ayrılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 27.09.2002 günlü, 2002/12 sayılı iddianamesiyle; sanık Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Halil Yurdakul Yiğitgüden hakkında benzer iddialarla ihaleye fesat karıştırma ve görevi kötüye kullanmak suçlarından 765 sayılı TCK'nın 205 (5 kez) ve 240 maddeleri uyarınca cezalandırılması istemiyle Yargıtay 5. Ceza Dairesine kamu davası açıldığı, 2002/3 MD Esas sayılı dava ile Ağır ceza Mahkemesindeki dava birleştirilerek Yargıtay 5. Ceza Dairesinde birlikte yürütüldüğü, yargılama sonucunda tüm sanıkların beraatlerine karar verildiği ve kararın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.5.2007 günlü, 2007/112 sayılı kararıyla onandığı anlaşılmıştır.

•TEDAŞ İHD ihalelerinde 3096 sayılı Yasa'nın 3, 5 ve 9. maddeleri gereğince 4.5.1998 günlü ve 98/11073 sayılı görevlendirmeye ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının alındığı anlaşılmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı ve Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 14.10.2005 günlü, E.2002/3 MD, K. 2005/5 sayılı kesinleşen beraat kararlarına göre, haksız menfaat olarak ileri sürülen sav yerinde görülmemiştir.

ETKB'nin 11.3.2005 günlü, 873 sayılı yazısından TEDAŞ İHD ihalelerinin hiçbirinde işletme haklarının fiilen devredilmediği, bazılarıyla sözleşme dahi imzalanmadığının, sözleşmeleri bulunan projelerde ise Danıştay kararlarına istinaden devam edilemediğinin belirtilmiş olmasına göre ortada kamu zararının da bulunmadığı anlaşılmıştır.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

Yukarıda açıklandığı üzere, dosyada bulunan tüm delillerden, 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkındaki Kanun gereğince yürütülen TEDAŞ İHD ihalelerinde:

Sanık Bakan tarafından,

—Teklif değerlendirme komisyonunda görüş ayrılığı olması nedeniyle ihalelerinin sonuçlandırılabilmesi için Müsteşar Yurdakul Yiğitgüden başkanlığında üst kurul oluşturulmasına onay verildiği,

—TEDAŞ İHD ihalelerinden müdahale edildiği iddia edilen 5 nolu görev bölgesi olan Çanakkale-Balıkesir, 13 nolu görev bölgesi olan Ankara-Kırıkkale, 14 nolu görev bölgesi olan Konya-Karaman ve 19 nolu görev bölgesi olan Sivas-Tokat-Yozgat bölgelerinde tekliflerin değerlendirilmesi sonucu verilen kararların 13.2.1997, 7.1.1998, 20.2.1998 ve 20.2.1998 tarihlerinde onaylandığı,

anlaşılmıştır.

Yüce Divana sevk kararı ile sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan dolayı 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda iddiada yer alan olayların ihaleye fesat karıştırma suçunu oluşturmadığı gibi, sanığın cezai sorumluluğunu gerektirecek deliller de elde edilemediğinden sanığın beraatine karar verilmesi gerekmektedir.

Üyeler Sacit ADALI ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT, "14. görev bölgesine ilişkin ihalede Ahmet Yıldız, Rahim Özkaymak, Haldun Atıf Danışman ve Fevzi İşbaşaran'ın

ifadeleri birlikte değerlendirildiğinde, ihalede baskı olduğu konusunda sanık Bakan'ın bilgi sahibi olmasına rağmen gözetim ve denetim yetkisini kullanmayarak görevini ihmal ettiği"; üye Şevket APALAK ise "işletme hakkıyla ilgili ihaleyi kazanan Ahmet Yıldız'a bir ortaklık kurması için telkinde bulunduğu, adı geçen önderliğindeki konsorsiyumun oluşturduğu sermaye şirketiyle sözleşme imzalanmayarak mağduriyetine sebebiyet verdiği, bu oluşumun da görevde yetkiyi kötüye kullanma yönününden değerlendirilmesi gerektiği" düşünceleriyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

19- Gereğinden fazla otoprodüktör santraline izin vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak

a- İddia

Sanık **Zeki Çakan**'ın yetkisi bulunmadığı halde 39 adet otoprodüktör sözleşmesi imzalayarak görevini kötüye kullanması nedeniyle TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Otoprodüktör Sözleşmelerinin Süreci

—3096 sayılı Yasanın uygulanmasını göstermek üzere 85/9799 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ekinde yayımlanan "*Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ve Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretim Tesisi Kurma ve İşletme İzni Verilmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik*" hükümlerine göre otoprodüktör santraller kurulup işletilmektedir.

—03.03.2001 tarihinde yayımlanıp yürürlüğe giren 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun geçici 2. maddesinde, "*Elektrik Piyasası Düzenleme Kurulunun ilk üyelerinin bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde atanır. Kurul oluşmadan Kurum personelinin ataması yapılamaz.*",

Geçici 3.maddesinde, "*Hazırlık dönemi, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren onsekiz aylık süreyi ifade eder. Bakanlar Kurulu bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere altı aya kadar uzatabilir.*" ve "*Hazırlık dönemi kapsamında: Dönem süresince, bu Kanunla düzenlenmesi gereken yönetmelikler hazırlanır ve yayımlanır. Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur. Kurulun oluşumuna kadar elektrik enerjisi arz güvenliği açısından acil hallere münhasır olmak üzere Bakanlık gerekli önlemleri alır.*"

denilmektedir.

—Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu 19.11.2001 tarihinde görevine başlamıştır. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından 4628 sayılı Kanuna dayanılarak çıkarılan "*Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği*" 04.08.2002 günlü, 24836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

—Mayıs 2001-Ağustos 2002 tarihleri arasında sözleşmesi imzalanan 39 adet otoprodüktör tesisi ile ilgili olarak;

▪Enerji İşleri Genel Müdürlüğü 09.05.2001 tarihli yazı ile daha önce yapılan müracaatlarla ilgili çözümlerin geliştirilmesi amacıyla Enerji İşleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda, DSİ, BOTAŞ, EİEİ, TEAŞ ve TEDAŞ genel müdürlüklerinden yetkili uzmanların katılımıyla bir komisyonun oluşturulması hususunu Bakanlık Makamına sunmuş, bu talep müsteşar tarafından 09.05.2001 tarihinde verilen olur ile uygun bulunmuştur.

▪Yapılan toplantılar sonucunda yapılabilir olmadığına karar verilen 25 adet ve toplam kurulu gücü 5.998 MW olup iptal edilen otoprodüktör projelerinin durumu Enerji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ilgili firmalara bildirilmiştir.

▪Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) Genel Müdürlüğü tarafından 20.11.2001 tarihinde dönemin Bakanı Zeki Çakan'a verilen "*Elektrik Enerjisi Arz-Talep Durumunun Değerlendirilmesi*" konulu brifingde; yapılan değerlendirmeler ışığında 4628 sayılı Kanunun uygulanmasına yönelik geçiş süresinde uygulanmak üzere otoprodüktör ve otoprodüktör grupları tarafından Bakanlığa yapılmış olan mevcut ve yeni yapılacak başvurular ile ilgili değerlendirme kriterlerinin ülkemizin enerji durumu ve mevzuat hükümleri çerçevesinde konu ile ilgili genel müdürlüklerin yapacağı ortak çalışmada belirlenmesi kararlaştırılmış, yapılan toplantı sonucunda "*Mevcut ve Yeni Otoprodüktör Müracaatlarının Değerlendirme Kriterleri*", "*Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*" ve "*Hemen Devreye Alınabilecek Otoprodüktör Santralleri*" başlıkları altında ayrıntılı rapor hazırlanmıştır.

▪Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün, otoprodüktör projeleri izni için 6.3.2002 günlü, 421-1-1091 sayılı yazısı ile EPDK'dan görüş istemi üzerine;

EPDK 27.3.2002 günlü, EPK/369 sayılı cevabı ile 4628 sayılı Yasa'nın geçici 3. maddesinin "*Hazırlık Dönemi Kapsamında*" başlıklı, a.5 fıkrasında yer alan; "*Kurulun oluşumuna kadar elektrik enerjisi arz güvenliği açısından acil hallere münhasır olmak üzere bakanlık gerekli önlemleri alır*" hükmü ile Kanunun 2. maddesindeki "*Otoprodüktörler ve otoprodüktör gruplarının çalışma usul ve esasları, ortaklarına yapacakları satışın niteliğine ilişkin düzenlemeler ile ihtiyaç fazlası olarak ürettikleri elektriğin satışı çıkarılacak yönetmelikle belirlenir*" hükmünü hatırlatarak hazırlık dönemi süresince 4628 sayılı Yasa hükümlerine uygun işlem yapılmasının, elektrik piyasasının zamanında işlerlik kazanabilmesi için önem arzettiğini Bakanlığa bildirmiştir.

—Bakanlık hukuk müşavirliği EPDK'nın anılan görüşlerine iştirak etmiştir.

Hukuk Müşavirliğinin 04.03.2002 günlü, 147-724 sayılı yazısında "*Ayrıca, Enerji Piyasası Kurulunun oluştuğu göz önüne alınarak, otoprodüktör başvuruları ile ilgili yapılacak değerlendirmelerde, Bakanlığımız yetki ve sorumluluk sınırının da dikkate alınması gerektiği görüşündeyiz*" denilmiştir.

—Ağustos 2001-Ağustos 2002 tarihleri arasında toplam 39 adet otoprodüktör proje sözleşmesi imzalanmıştır.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme

Dosyadaki bilgi ve belgelerden;

— Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 16.04.2002 günlü, 1258 sayılı yazısında;

"...*Bu sözleşmelerle kurulacak tesisler özel sektörün mülkiyetinde olup, devletle bir enerji alış ve satışı bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu 39 projede devletin herhangi bir mecburiyeti ve mağduriyeti söz konusu değildir. Firmaların öz kaynakları veya kendi imkânları ile temin ettikleri krediler ile kurulan ve büyük bir kısmında tesislerde atık ısının kullanıldığı, kojenerasyon özelliğe ve yüksek verimliliğe sahip olan otoprodüktörlerin riskleri ve sorumluluğu her yönüyle santral tesis eden firmalara aittir.*

Bahse konu 39 proje sözleşmelerinin her birinde 4628 sayılı yasaya uyum sağlamaları hususu sağlanmış olup, uyum konusunda bugüne kadar olumsuz bir husus

gündeme gelmemiş ve hemen hepsi lisanslarını almışlardır. Bu sözleşmeler, 4628 sayılı Kanunla amaçlanan sisteme tam uygun sözleşmelerdir.

Otoprodüktör tesislerinin birçoğu, sanayi tesislerinin kendi enerji (elektrik ve/veya buhar) ihtiyaçlarının yerel olarak temini amacıyla kurulduklarından ve çoğunda atık ısı değerlendirildiğinden ve verimliliği artırdıklarından, tesisin ekonomik ve teknik fizibilitesinin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadırlar ve tesislerin ekonomisini artırmaktadırlar. Bu nedenle, kurulmaları ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Otoprodüktör projelerinin mantığında ve yapım kararlarında genel ülke elektrik arz talep dengesinin durumundan ziyade, ilgili tesisin ekonomik gerekleri ve bu gereklerin sonucu olan ülke ekonomisine katkı rol oynamaktadır...

4628 sayılı Kanun çerçevesinde ilgili Lisans Yönetmeliği EPDK tarafından yayımlanıncaya kadar otoprodüktör projelerinde sözleşme imzalama yetkisi EPDK'da değil Bakanlığımızda idi.

Bu nedenle, 18 aylık uzun geçiş sürecinde ve ilgili yönetmelikler yayımlanıncaya kadar sanayi tesislerinin ekonomik gereklerinden kaynaklanan otoprodüktör projelerinin yapılmasına da imkan sağlamak için 4628 sayılı Kanun'un Geçici 3. Maddesinde yer verilen "Bu Kanunla düzenlenmesi gereken yönetmelikler hazırlanır ve yayımlanır. Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur" hükmü doğrultusunda mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam edilmiştir.

Nitekim, bu hususa açıklık getirmek üzere Kurul atandıktan sonra gerek EPDK ile yapılan görüşmelerde gerekse EPDK ile yapılan yazışmalarda Bakanlığımızca yapılmakta olan uygulama gündeme getirilmiş olmasına ve bilinmesine rağmen bu konuda yetkinin EPDK'da olduğuna dair bir görüş verilmemiştir. Bakanlığımızca yetkili olarak imzalanan sözleşmelerle ilgili olarak diğer kuruluşlardaki işlemler ilgili kuruluşlarca yürütülmüş; daha sonra sözleşmeler yasal olarak imzalandığından ve geçerli olduğundan lisans müracaatları EPDK'ca işleme konmuş; lisansları verilmiştir.

EPDK tarafından Lisans Yönetmeliği yayımlandıktan sonra ise 4628 sayılı Kanun'un yukarıda vazedilen hükmü doğrultusunda Bakanlığımızca otoprodüktör sözleşmesi imzalanmamıştır."

denilmiştir.

—EİGM'nin 22.05.2002 günlü, 2441 sayılı yazısında 4628 sayılı Yasa çerçevesinde lisans yönetmeliklerinin hazırlık çalışmalarının son aşamaya geldiği, bakanlıkta sözleşmesi imzalanmış projelerle, değerlendirilmekte olanların işlemlerinin de ileri aşamaya geldiği, bu işlemlere 85/9799 sayılı Yönetmelik hükümlerinin, yeni müracaatlara ise kurum tarafından çıkarılacak lisans yönetmeliğinin uygulanacağı belirtilmiştir.

—Sanık müdafii Av.Birgül Feyzioğlu'nun 9.5.2007 günlü duruşmada ibraz ettiği Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun 18.4.2007 günlü, 10189 sayılı yazısında "Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin 52 nci maddesi ile Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi ile Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi dışındaki Kuruluşlara Elektrik Enerjisi Üretim Tesisi Kurma ve İşletme İzni Verilmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik" ile "Elektrik Enerjisi İmdat Grupları ve Otoprodüktör Tesisleri Ruhsat Yönetmeliği" hükümlerinden bu Yönetmelik ile düzenlenmiş konulara ilişkin olanlar, bu Yönetmeliğin

yayımlı tarihten itibaren hükümsüz kılınmıştır. Söz konusu yönetmeliklerde otoprodüktör ve otoprodüktör grubu uygulama sözleşmelerini imzalamaya Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkili kılınmıştır.” denilmiştir.

d- Kabul ve Varılan Sonuç

03.03.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile kurulan Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu 19.11.2001 tarihinde görevine başlamıştır.

Kanunun geçici 3. maddesinde, *“Bu Kanunla düzenlenmesi gereken yönetmelikler hazırlanır ve yayımlanır. Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut yönetmeliklerin uygulanmasına devam olunur...Kurulun oluşumuna kadar elektrik enerjisi arz güvenliği açısından acil hollere münhasır olmak üzere bakanlık gerekli önlemleri alır”* denilmiştir.

85/9799 sayılı Yönetmelik uyarınca kurul üyelerinin atandığı 19.11.2001 tarihine kadar 11 adet, 19.11.2001’den EPDK tarafından hazırlanan Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin yayımlandığı 4.8.2002 tarihine kadar da 28 adet olmak üzere toplam 39 adet otoprodüktör proje sözleşmesi imzalandığı anlaşılmıştır.

Sanığın, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun 03.03.2001 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra otoprodüktör ve otoprodüktör grubu sözleşmelerinin imzalanmasında, geçici 3. maddedeki hükme dayanarak bu santrallere ilişkin başvuruların değerlendirilmesinde tereddütlerin giderilmesi için komisyon oluşturduğu, zaman zaman Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan görüş aldığı anlaşılmıştır.

Öte yandan, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun 18.4.2007 günlü, 10189 sayılı yazısında, 4628 sayılı Yasa’nın geçici 3. maddesi uyarınca, Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği yayımlanıncaya kadar, otoprodüktör santralleri sözleşmelerinin imzalanmasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yetkili olduğu açıkça belirtilmiştir.

Bu nedenlerle, 39 adet otoprodüktör santrallerine ilişkin sözleşmelerin imzalanmasında hukuka aykırılık bulunmadığından sanığın beraatine karar verilmesi gerekmektedir.

20-Bartın-Cide ve Fethiye-Finike Mobil Santrallerinin Samsun’a Naklinde Görevini Kötüye Kullanmak; Esenboğa ve Batman Mobil Santral İhalelerinde İhaleye Fesat Karıştırmak

a-İddia

Bartın-Cide ve Fethiye-Finike Mobil Santrallerinin Samsun’a naklinde dönemin bakanları **Mustafa Cumhur Ersümer** ile **Zeki Çakan**’ın görevlerini kötüye kullandıkları iddiasıyla 765 sayılı TCK’nın 240. maddesi gereğince ayrı ayrı; **Mustafa Cumhur Ersümer**’in Esenboğa ve Batman mobil santral ihalelerine fesat karıştırdığı iddiasıyla 765 sayılı TCK’nın 205. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istenilmiştir.

b- Mobil Santral İhaleleri ve Nakilleri Süreci

aa- Genel Olarak

–TEAŞ Genel Müdürlüğünün 11.02.1998 günlü, 263 sayılı yazısında;

Geçmiş yıllarda gerçekleşen enerji üretim programlarından da veriler kullanmak suretiyle 1998 yılı için yapılan tahmini programa istinaden 1998 üretim programında üretimin kuruluşlara göre dağılımından da örnekler verilmek suretiyle su gelirlerindeki kısıtlılık, tahmin edilen enerji açığının karşılanması ve bir darboğaz ile karşılaşılmaması için

tüm imkânlarla ilavaten en kısa sürede devreye girmesi mümkün mobil (yüzer-gezer) santrallerin “*Kiralınması ve Hizmet Alımı*” ile bu açığın karşılanması düşünülüğünü, bu amaçla 233 sayılı KHK’nın 35. maddesinin 4. fıkrasındaki “*teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklıklara konuları ile ilgili olarak Bakanlar Kurulunca görev verilebilir.*” hükmü kapsamında kiralama ve hizmet alımı yoluyla görev verilmesi hususunda Bakanlar Kurulu Kararı alınmasını istemesi üzerine, 16.03.1998 günlü ve 98/10826 sayılı Kararname çıkarılarak, gereği için 20.04.1998 gün ve 2060 sayılı yazı ekinde TEAŞ Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

–TEAŞ Genel Müdürlüğü 1998 yılından itibaren 4 grupta, 16 adet mobil santral ihalesi gerçekleştirmiştir.

–Her iki sanığın yetkilerini amaçları dışında kullanarak nakillerine karar verdikleri iddia olunan santraller 4. grupta yer alan Bartın-Cide ve Fethiye-Finike santralleridir.

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer’in ihalelerine fesat karıştırdığı iddia olunan santraller ise 3. grupta yer alan Esenboğa Santrali ile 4. grupta yer alan Batman Mobil Santralidir.

bb- Mobil Santral Nakilleri Hakkındaki İddialarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporuna göre, gerek fiyat oluşumu gerekse çevre mevzuatı açısından 100+100 MW kurulu güçte iki santralin de Samsun’da konuşlandırılması kararlarının isabetsiz olduğu, yer sorununun sözleşme imzalandıktan sonra uzun süre belirsizliğini koruduğu, her iki santralin de 27.2.2003 tarihinde üretime girmiş olmasının enerji krizi gerekçesinin ne kadar sağlıklı olduğunu gösterdiği gerekçeleriyle sanıkların görevlerini kötüye kullandıkları ileri sürülmüştür.

–TEAŞ Yönetim Kurulunun 24.11.2000 günlü, 62–515 sayılı kararına göre, Bartın-Cide Santrali ihalesinde Cengiz firması, Fethiye-Finike Santrali ihalesinde ise AKSA firması ile sözleşme imzalandığı anlaşılmıştır.

–Cengiz İnşaat A.Ş.’nin 18.4.2001 tarihli başvuru yazısında, “*...Finlandiya’da yüklemeye hazır bekletilen santralimizin teknik olarak konuşlandırılmasında problem olmayan, konunun ulusal basında gündeme gelmesinden dolayı yeni arsa temininde karşılaştığımız muhtemel zorluklar, sorumluluğumuz dışında kaybedilen süreler ve yeni yer ile ilgili proje süreleri de dikkate alınarak, taahhütümüz altında olan Mobil Santralin konuşlandırılma yerinin yapılabilirliği olan uygun başka bir bölgeye sözleşmemizin ilgili maddeleri uyarınca kaydırılarak değiştirilmesini yüksek müsadelerinize arz ederiz.*”denilmiştir.

–Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığının 31.5.2001 günlü yazısında; santralin kendi bölgelerine kurulmasının talebi üzerine TEAŞ Genel Müdürlüğüne kurulan komisyonun 13.6.2001 günlü raporu ile santralin teknik açıdan Samsun’a kurulmasının mümkün olacağı sonucuna varıldığı görülmüştür.

–Bartın-Cide Mobil Santralinin yer değişikliği konusunda Bartın Ziraat Mühendisleri Odası ile tarihsiz ve imzasız şikâyet dilekçeleri verilmesi nedeniyle ETKB Teftiş Kurulu Başkanlığının 25.06.2001 günlü, 33 sayılı inceleme raporunda, “*Mobil santralin Samsun’da konuşlandırılması yönündeki Samsun Büyük Şehir Belediye Başkanlığının talebi ve bu talep üzerine kurumca başlatılan ve teknik açıdan uygun olduğu*

sonucuna varılan çalışmaların, kuruma her hangi bir ilave maliyet getirmemek kaydı ile, firmayla iletişim kurularak sürdürülmesi hususunda TEAŞ Genel Müdürlüğüne talimat verilmesinin uygun olacağı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır,”denilmiştir.

–Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının, TEAŞ Genel Müdürlüğünce yaptırılacak olan mobil santralle ilgili olarak raporda getirilen öneri doğrultusunda gerekli işlemlerin yerine getirilmesi için bir nüshasının TEAŞ Genel Müdürlüğüne gönderilmesi konusunda bakanlık makamından olur istemesi üzerine Zeki Çakan’ın 26.6.2001 günlü, 109 sayılı oluru verdiği anlaşılmıştır.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Mobil santral ihaleleri işlemlerinin mevzuat gereği TEAŞ Genel Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü, Cengiz İnşaat A.Ş.’nin TEAŞ Genel müdürlüğüne başvuruda bulunduğu 18.4.2001 tarihinin, sanık Mustafa Cumhur Ersümer’in bakanlığı döneminde olduğu, ancak sanık Bakanın konuya ilişkin olarak yetkilileri yönlendirdiğine dair kesin ve inandırıcı kanıt bulunmadığı, sanık Zeki Çakan’ın Teftiş Kurulu Başkanlığının inceleme raporuna onay vermesinde hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından sanıklara yüklenen görevi kötüye kullanmak suçunun unsurlarının oluşmadığı sonucuna varıldığından haklarında beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

cc- Batman Mobil Santrali İhalesine Fesat Karıştırma Suçlaması ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, Batman Mobil Santral ihalesinde ikinci sırada yer alan Karadeniz Enerji Yatırımları firmasının temsilcisi Erol Akçal’ın itirazı üzerine sanık Mustafa Cumhur Ersümer’in Muzaffer Selvi’yi arayarak işin Karadeniz Enerji Yatırımları firmasına verilmesini istediğini “*Bu işi bitirin, sıkıntım var, Erol Akçal’ı gönderiyorum*” dediği, böylece ihaleleri kendi istediği firmalara verdirmek için TEAŞ yönetim kurulu üyelerine baskı kurarak ihaleye fesat karıştırdığı ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

–İhaleye ilişkin kapalı zarfların 12.10.2000 tarihinde Satınalma ve İhale Komisyonunda açıldığı, 16.10.2000 günlü genel müdür oluru ile oluşturulan değerlendirme komisyonunun 6.11.2000 günlü değerlendirme raporuna göre, Batman Mobil Santrali için en uygun teklifi Pasiner-Fernas şirketinin verdiği, ikinci sırada yer alan Karadeniz Enerji Yatırımları firmasının vermiş olduğu teklifin şartnameye aykırı bulunduğu, 13.10.2000 ve 16.10.2000 günlü itiraz dilekçelerinin sonuç sıralamayı değiştirmedikçe karar verildiği anlaşılmıştır.

Tanıklardan;

Muzaffer Selvi 6.10.2005 günlü oturumda, Bakanlık Özel Kalem Müdiresi Hülya Hanımın kendisini arayarak, Bakana gelerek ihaleye itirazda bulunan Erol Akçal’ın kendisine geleceğini, Bakan’ın talimatı olarak kendisiyle ilgilenip doğrusu neyse onu yapın denildiğini, bunu kendisine sekreterin söylediğini, Bakan’ın doğrudan doğruya telefon açarak, “*sıkıntılarım var Erol Akçal’ı gönderiyorum*” şeklinde bir ifade kullanmadığını; Erol Akçal’ın kendisine geldiğinde, değerlendirmelerine göre birinci olmaları gerektiğini ifade ettiğini, kendisinin de Komisyon Başkanı çağırıldığını, durumu açıklayarak, firmanın itirazının doğru olup olmadığını sorduğunu, bunun üzerine teknik dokümanları ortaya

konularak Fernas isimli firmanın birinci olduğunun anlatıldığını, sonuçta Erol Bey'in de "biz böyle bilmiyormuşuz, Fernas haklı" diyerek gittiğini;

Öner Gülyeşil 15.12.2005 günlü oturumda, Muzaffer Selvi'nin kendisine, Sanık M. Cumhuriyet Ersümer'in Batman santraliyle ilgili ihaleyi değerlendirerek imkân varsa firmaya (Karadeniz Enerji) yardımcı olmasını istediğini söylediğini;

Nuri Doğan Karadeniz 12.7.2005 günlü oturumda, Batman Mobil Santral kiralama ihalesi sonuçları açıklanınca, TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi ile görüştüğünü, sanık M. Cumhuriyet Ersümer'le de görüşme yapıldığını, ancak sonucun değişmediğini, işin daha önce birinci olduğu açıklanan Pasiner-Fernas isimli firmaya verildiğini;

Erol Akçal 12.7.2005 günlü oturumda, Batman Mobil Santral ihalesini haksız yere kaybettiklerini düşündükleri için sanık M. Cumhuriyet Ersümer ile görüştüğünü, kendisini dinleyip Genel Müdür Muzaffer Selvi'ye gönderdiğini, Genel Müdürün de ihale komisyonu başkanı olduğunu tahmin ettiği bürokrati çağırdığını, onun komisyonun ittifakla karar verdiğini belirterek yapacakları bir şey olmadığını ifade ettiğini, ancak kendisinin tatmin olmadığını, bu şekilde işi alamadıklarını, ihaleden önce ya da sonra işin kendi üzerlerinde kalmasının sağlanması için sanık M. Cumhuriyet Ersümer ile her hangi bir görüşmelerinin olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Yukarıda yapılan açıklamalara göre, Batman Mobil Santrali ihalesinde mevzuat gereğince yetkinin TEAŞ Genel Müdürlüğünde olduğu, bu nedenle de 16.10.2000 günlü genel müdür oluru ile oluşturulan değerlendirme komisyonunun 6.11.2000 günlü raporuna göre ihaleyi Pasiner-Fernas şirketinin kazandığı, ihalede ikinci sırada yer alan firmanın itirazı üzerine sanık Mustafa Cumhuriyet Ersümer'in Karadeniz Enerji Firmasının temsilcisi Erol Akçal ile görüştüğü ancak ihalenin bu firmaya verilmesi için emir, talimat ya da yönlendirmesinin olduğuna ilişkin açık, kesin ve inandırıcı kanıt elde edilemediği anlaşılınca yüklenen suçtan beraat kararı verilmesi gerekmiştir.

dd- Esenboğa Mobil Santrali İhalesine Fesat Karıştırma Suçlaması ile İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Esenboğa Mobil Santrali ihalesinde, Sanık Mustafa Cumhuriyet Ersümer'in Muzaffer Selvi'yi arayarak ihalede üçüncü sırada yer alan Park Holding A.Ş.'ye ihalenin verilmesini isteyerek ihaleye fesat karıştırdığı ileri sürülmüştür.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden;

—Esenboğa Mobil Santrali ihalesinde 30.5.2000 tarihinde, Satınalma ve İhale Komisyonunda kapalı zarfların açılmasından sonra tekliflerin Teknik Ünitenin 30.6.2000 günlü değerlendirme raporunda değerlendirilerek, sonuçta ihalede AKSA Enerji A.Ş.'nin birinci sırada olduğuna karar verildiği görülmüştür.

—Aksa Enerji Üretim A.Ş.'nin ortaklarının "Kazancı Holding A.Ş., Aksa Makine Sanayi A.Ş., Ali Metin Kazancı, Şaban Cemil Kazancı, Necati Baykal" olduğu anlaşılmıştır.

—5.9.2000 günlü Satınalma ve İhale Komisyonu Protokolünde Esenboğa Mobil Santrali ihalesinin belirtilen yakıt fiyatı üzerinden ticaret dairesi başkanlığının firmalardan teyit alması şartına bağlı olarak ihale edilmesinin kararlaştırıldığı görülmüştür.

—Bu karar üzerine, Aksa Enerji Üretim A.Ş.'nin 7.9.2000 günü teyidini bildirdiği, 8.9.2000 gününde ise kurucuları "Kazancı Holding A.Ş., Ali Metin Kazancı, Mehmet

Kazancı, Şaban Cemil Kazancı ve Necati Baykal”olan Ankara Enerji Üretim A.Ş.’nin kurulduğu anlaşılmıştır.

—40 MW Esenboğa mobil santralinin kiralanması ve hizmet alımı yolu ile işletilmesi işi TEAŞ Yönetim Kurulunun 19.9.2000 tarihli ve 52–433 sayılı kararı ile en uygun teklifi veren Aksa Enerji Üretim A.Ş firmasına siparişine karar verilmiş ve karar doğrultusunda 20.9.2000 tarihli sipariş mektubu şirkete gönderilerek sözleşme imzalanmak üzere davet edilmiştir.

—Ankara Enerji Üretim A.Ş. Yönetim Kurulunun 3.10.2000 tarihli toplantısında 2000/3-4 ve 5 sayılı kararlar ile şirketin mevcut ortaklık yapısının değiştirilerek “*Park Elektrik Madencilik Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., Ceytaş Madencilik Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., Süleyman Yaşar, Turgay Ciner, Erhan Aygün*” şeklinde ortaklık oluşturulduğu, önceki ortakların ortaklıktan ayrıldıkları belirlenmiştir.

—Aksa Enerji Üretim A.Ş. tarihsiz, 3.10.2000 havale tarihli dilekçesi ile Esenboğa Mobil Santrali ihalesi işinde proje şirketi olarak Ankara Enerji Üretim A.Ş’nin görevlendirildiğini, vergi, resim ve harç istisna belgesi alabilmek için bu şirketin görevlendirildiğinin belirtilmesini talep ettiği, talebin Ticaret Dairesi Başkanlığının 9.10.2000 günlü, 7366 sayılı yazısı ile reddedildiğinin Şirkete bildirildiği, Şirketin 20.10.2000 günlü dilekçeyle aynı talebini yenilediği anlaşılmıştır.

—Ticaret Dairesi Başkanlığının genel müdürlük makamına yazdığı 23.10.2000 günlü, 133 sayılı yazısında devir ve temlik yasağı başlıklı Sözleşmenin 12. maddesinin tadil edilmesi şartıyla Ankara Enerji A.Ş. ile sözleşme imzalanabileceği, bu hususta yönetim kurulu kararı alınması gerektiğinin belirtildiği görülmüştür.

—13.10.2000 tarihinde Aksa Enerji Üretim A.Ş. ile TEAŞ arasında 5 yıllık enerji üretim miktarı 1.752.000.000 kwh için enerji satış bedeli 6,528 cent/kwh ve toplam sipariş tutarı USD 114.370.560 üzerinden ilgili hizmet alım sözleşmesi imzalanmıştır.

—TEAŞ Yönetim Kurulunun 26.10.2000 günlü, 57–488 sayılı Kararıyla, sözleşmenin “*Devir ve Temlik Yasağı*” başlıklı 12. maddesi, “*TEAŞ’ın onayını almak kaydıyla, yüklenicinin sözleşmeden kaynaklanan her türlü borç hak ve/veya alacağı kreditora temlik edilebilecek veya yüklenicinin görevlendireceği başka bir şirketle aynı koşullarda sözleşme yenilenebilecektir*” şeklinde tadil edilmiş ve Aksa Enerji Üretim A.Ş ile imzalanan sözleşmenin Ankara Enerji Üretim A.Ş. ile yeniden imzalanması hususunda genel müdürlüğün yetkili kılınmasına karar verilmiştir.

—20.11.2000 tarihinde de Aksa Enerji Üretim A.Ş ile Ankara Enerji Üretim A.Ş arasında işin devriyle ilgili bir sözleşme imzalanmış ve sözleşmeye TEAŞ Genel Müdürlüğü yetkilileri de imza koymuştur.

Tanıklardan;

Muzaffer Selvi,

—11 Ocak 2001 tarihinde Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı’nda verdiği ifadesinde;

“Bu konu doğrudur, Şu anki Bakanın baskısı ile yaptık, Aksa firması ile Ankara Enerji firmalarının birbirleri arasında anlaşmaları üzerine Aksa firmasından ihale şartnamesi alınıp TEAŞ Yönetim Kurulu tarafından aynı şartlarda Ankara Enerji firması için düzenlendi. Bu konuda Hukuk müşavirliğinin raporunda aynı ad altında başka bir firmaya

verilebileceği belirtilmiştir. Düzenlemelerden sonra ihale Ankara Enerji firmasına verildi. Ankara Enerji Firmasının Dardanel Şirketi ile ortak olduğunu duydum. Dardanel firmasının da Enerji sektörüne girmek için Ankara Enerjide hissesinin olduğunu duydum, ortaklık belgeleri vardır.

...Bu ihale öncesi AKSA'nın jenaratör gruplarının yönetim kurulu başkanı Cemil Kazancı ile Esenboğa gezer santralinin ihalesi kazanıldıktan sonra İstanbul'da bir araya geldik. AKSA firması ihalenin %25'ini Çanakkale Dardanel firmasına devredecek. Enerji Bakanı beni çağırarak bana 'ihaleyi AKSA'dan alıp PARK Enerjiye ver' dedi. Park Enerji 3. sırada idi. Bunun mümkün olmadığını, AKSA'nın ihaleden çekilmesi gerektiğini söyledim. Bakan da söylediği hiçbir işi sonuçlandırmadığımı, hep aksine hareket ettiğimi söyleyerek beni azarladı. Bana 'çağır Cemil'i bu ihaleden çekilsin' dedi. Ben de Cemil Kazancı ile kendisinin görüşmesinin daha uygun olacağını söyledim. Bakan Beyin ihaleyi AKSA firmasına vermeye niyeti yoktu. İstanbul'da Mustafa Mendilcioğlu, ben ve bir arkadaşımız Bakan Beyi hastanede ziyarete gittik. Burada Bakana Cemil KAZANCI ile görüştüğümü ama tekliften vazgeçmediğini söyledim. Bakan da ihaleyi Cemil Kazancı'ya vermeyeceğini bekletilmesini söyledi. Biz TEAŞ yönetimi olarak ya Bakanın Cemil Kazancı ile anlaşması gerektiğini ya da 5–10 gün içerisinde ihaleyi AKSA'ya vereceğimizi bildirdim. Bu arada PARK firmasının temsilcisi Erhan Aygün de Bakanın zorlamasıyla Cemil Kazancı ile anlaşmış. AKSA firması ihaleden çekildi. Çekildikten sonra ihaleyi Park Enerji'nin bağlısı Ankara Enerji'ye verdik. Buradaki olayda Bakan Ersümer beyin baskısına dayanamayan AKSA firması PARK Enerji ile anlaşarak PARK Enerji'nin kurmuş olduğu Ankara Enerjiye hisse devri yaparak ihaleden çekildi. İhaleyi kazanan Ankara Enerji'de Çanakkale Dardanel'in hissesi olup olmadığını bilmiyorum. Ama ortak olduğunu duydum. İhaleden sonra Çanakkale Dardanel'in menfaatlerini koruma amacındaki Bakan Bey bana teşekkür etti. Bu olay Bakan Beyin tamamen Çanakkale Dardanel'e %25 ihalede pay verme operasyonudur." ;

—13 Ocak 2001 tarihinde Ankara DGM Cumhuriyet Başsavcılığında ve DGM Yedek Hâkimliğinde tekrarladığı ifadesinde;

"Bu vesileyle birkaç gezer santral ihalesi yapıldı. Burada da Bakan Cumhurbaşkanlığı Ersümer'in önemli gördüğü Ankara Esenboğa santralında takındığı tavır belirtmek istiyorum. Bu ihaleyi normal şartlarda Aksa Elektrik kazanmıştı. Beni bir gün makamına çağırdı ve bu ihaleyi ihale sıralamasında üçüncü sıradaki Park Holding'e vermeme söyledi. Ben kurumun içinde yaşadığım bir sürü stres ve nükleer enerji santral ihalesi ile ilgili sürtüşmelerin giderilebileceği düşüncesiyle mümkün olur ise ve teknik arkadaşlar uygun görür ise bir bakabileceğimi kendisine ifade ettim. Ancak Öner Gülyeşil ve Termik Santraller Daire Başkanı Recep Yılmaz'ı çağırdığımda bunu mümkün olamayacağını ifade ettiler..Bu kez Aksa Elektrik Yönetim Kurulu Başkanı Cemil Kazancı'yı çağırıp Bakan'ın böyle bir talimatının olduğunu, sen diğer iki yeri de aldın buradan vazgeçebilir misin dediğimde önce ortaklarıma danışın dedi ve uzun bir süre bu talebimize cevap vermedi. Bakan'ın ısrarı üzerine bu işten rahatsız olan Park Holding'te kendilerinin bir sürü santral ihalesi aldığını, ancak Bakan'ın isteği olduğu için aracılık yaptıklarını ifade ediyorlardı. Sonuçta Aksa bizimle sözleşme imzaladı ve Park Holding Ankara Enerji diye bir firma kurdu. Aksa'nın da hisselerini sonradan ona devrettiğini öğrendik. Bu hususta yani

Aksa'nın hisselerini Ankara Enerji'ye devrettiğine dair bilgi bizim Yönetim Kurulumuzdan geçti.";

—Yüce Divandaki 6.10.2005 tarihli oturumdaki ifadesinde;

Beyaz Enerji operasyonu sırasında verdiği ifadelerini baskı altında tutulduğu için verdiği.

beyan etmiştir.

Öner Gülyeşil 15.12.2005 günlü oturumda, o dönemde genel müdür yardımcısı olduğunu, konuyla doğruya muhatap olmadığını, kendisinin Muzaffer Selvi'nin odasında otururken telefon geldiğini görüşmeden sonra "*arayan Enerji Bakanı idi en ucuz veren firma değil, diğer firmalara verme konusunda baskı yapıyor dediğini*";

Şaban Cemil Kazancı 7.3.2006 günlü oturumda, AKSA Yönetim Kurulu Başkanı olarak özgür iradeleri ve ticari kazanç düşüncesiyle devir işlemlerini yaptıklarını, hiçbir baskıya maruz kalmadıklarını;

Turgay Ciner 15.12.2005 günlü oturumda, ihaleyi kazanan firmadan şirketlerini satın almak istediklerini, özel hukuk sözleşmesi çerçevesinde hisselerini devraldıklarını, bir ortaklık tesis edilmediğini, o dönemde yapılan bu işlemlerin Bakanlığın bilgisi dışında gerçekleştiğini, bir anonim şirketin hisselerini devralmak için Enerji Bakanlığından izin gerekmediğini, işlem olduktan sonra Bakanlığın haberdar olmasının ise doğal olduğunu;

Erhan Aygün 15.11.2005 günlü oturumda, İhalede üçüncü sırada olduklarını,, AKSA Enerji'nin sözleşmeyi imzaladığını, bu projeyi yürütmek amacıyla Ankara Enerji Şirketini kurduğunu, şirketin devrini istediklerini, karşılıklı anlaşma çerçevesinde kendi şirketlerine devrini aldıklarını, sanık Cumhur Ersümer'i tanımadığını, baskı konusunda bilgisinin olmadığını;

Mehmet Kenan Tekdağ 15.11.2005 günlü oturumda, Park Grubunun, Cumhur Ersümer'in ya da Zeki Çakan'ın bakanlıkta bakanlık görevini devam ettirdiği dönemde Enerji Bakanlığında ya da Bakanlığın bağlı ya da ilgili hiçbir kuruluşundan ihale kazanmadığını, Esenboğa ihalesini kazanan AKSA Anonim Şirketinin sahibi Cemil Kazancı'nın, Turgay Ciner'in çok yakın arkadaşı olduğunu, özel hukuk ilişkisi içerisinde tamamen rızaen Ankara Enerji Şirketinin, Park Grubunun çeşitli şirketlerine devredildiğini, herhangi bir baskı yapılmadığını;

Demir Erman 12.7.2005 günlü, Hakan Özyıldız 15.11.2005 günlü oturumda, bu ihalelerde herhangi bir şekilde iletilen bir tercih veya bir yönlendirmenin söz konusu olmadığını;

beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Esenboğa Mobil Santralinin kiralanması ve hizmet alımı yoluyla çalıştırılması işinin 30.5.2000 tarihinde ihalesinin ve 30.6.2000 tarihinde teklif değerlendirmesinin yapıldığı, buna göre Aksa Enerji A. Ş.'nin en iyi teklifle birinci, Park Enerji A.Ş.'nin ise üçüncü sırada yer aldığı, henüz ihale sözleşmesi imzalanmadan Aksa Enerji A.Ş.'nin 8.9.2000 tarihinde Ankara Enerji A.Ş. adlı bir "*proje uygulama şirketi*" kurduğu, TEAŞ yönetim kurulunun 19.9.2000 tarihli kararı ile anılan santralin en uygun teklifi veren Aksa Enerji A.Ş.'ye sipariş edildiği ve 20.9.2000 tarihli sipariş mektubu ile firmanın sözleşme imzasına davet edildiği, Esenboğa Mobil Santrali Kiralaması ve Hizmet Alımı Yoluyla

Çalıştırılmasına ilişkin Şartnamenin ekinde yer alan sözleşme taslağının 12. maddesinin “Yüklenici, iş bu sözleşme hükümleri gereğince, borç, hak ve/veya alacağı hiçbir şekilde üçüncü şahıslara devir ve/veya temlik edemez. Ancak, yüklenici, bu sözleşme hükümleri gereğince doğan alacağını, TEAŞ’ın yazılı onayını almak kaydıyla, bu proje için kredi aldığı kreditora temlik edebilecektir” hükmünü öngördüğü, Aksa Enerji A.Ş.’nin 3.10.2000 tarihinde TEAŞ’a başvurarak, kurduğu Ankara Enerji A.Ş. ile ilgili bildirimde bulunduğu ve bu şirketin görevlendirildiğine ilişkin TEAŞ’tan olur istendiği, bu arada Ankara Enerji A.Ş.’nin aynı tarihte (3.10.2000’de) ortaklık yapısını tamamen değiştirerek, Aksa Enerji hissedarlarının elinde olan tüm hisselerin Park Holding iştirakleri ve gerçek kişilerine devredildiği, TEAŞ’ın Aksa Enerji’nin talebini 9.10.2000 tarihinde reddettiği, bunun üzerine 13.10.2000 tarihinde Aksa Enerji A.Ş. ile TEAŞ arasında anılan santralle ilgili olarak hizmet alım sözleşmesi imzalandığı, bu anlaşmanın imzalanmasından sonra da, daha önceki başvurunun 9.10.2000 tarihinde reddedilmesine rağmen, Aksa Enerji’nin 20.10.2000 tarihinde aynı konudaki başvurusunu yenilediği, TEAŞ Ticaret Dairesi Başkanlığının TEAŞ Genel Müdürlük makamına yazdığı hizmet alım sözleşmesinin imzalandığı tarihten on üç gün sonra, 23.10.2000 tarihli yazıda Sözleşmenin “devir ve temlik yasağı” başlıklı 12. maddesinin tadil edilmesi şartıyla, Ankara Enerji A.Ş. ile sözleşme imzalanabileceğinin, ancak bunun için yönetim kurulu kararı gerektiğinin belirtildiği, TEAŞ Yönetim Kurulunun 26.10.2000 tarihli kararı ile daha önce taraflarca imza altına alınan Devir Sözleşmesinin “Devir ve Temlik Yasağı” başlıklı 12. maddesinin ““TEAŞ’ın onayını almak kaydıyla, yüklenicinin sözleşmeden kaynaklanan her türlü borç hak ve/veya alacağı kreditora temlik edilebilecek veya yüklenicinin görevlendireceği başka bir şirketle aynı koşullarda sözleşme yenilenebilecektir” şeklinde tadil edildiği, bu yönetim kurulu kararından sonra 2.11.2000 tarihinde Aksa Enerji A.Ş. ile Ankara Enerji A.Ş. arasında bir devir sözleşmesinin imza altına alındığı ve TEAŞ yetkililerinin de bu sözleşmeye imza koydukları, sözleşme metninde “...Esenboğa/Ankara Trafo merkezinde 40 MW’lık bir mobil santralinin beş yıl süre ile konuşlandırılmak üzere kiralanması ve hizmet alımı yoluyla işletilmesi işi; toplam enerji üretim miktarı 1.752.000 000 KWH, enerji satış bedeli 6,528 cent/KWH ve toplam sipariş tutarı USD 114.370.560 olmak üzere Aksa Enerji Üretim A.Ş. firmasına (DEVREDEN) sipariş edilmiş ve TEAŞ ile DEVREDEN arasında 13.10.2000 tarihinde ekli sözleşme imzalanmıştır. Sözleşmenin imzalanmasını müteakip DEVREDEN, sözleşme konusu mobil santralin kuruluş ve işletilmesini gerçekleştirmek üzere kurduğunu belirttiği Ankara Enerji Üretim A.Ş. firmasına (DEVREALAN) yukarıda ayrıntısı verilen sözleşmenin devrini talep etmiş ve devreden bu talebi TEAŞ tarafından uygun bulunmuş olup...” denildiği görülmüştür.

Olay tarihinde TEAŞ Genel Müdür Yardımcısı olan tanık Öner GÜLYEŞİL, Yüce Divan’da 15.12.2005 günü alınan ifadesinde, TBMM Soruşturma Komisyonunca alınan 1.6.2004 tarihli ifadesini teyit etmiş olup; Esenboğa Santrali ihalesi konusunda sanık bakan Cumhur ERSÜMER’in, kendisinin tesadüfen makamda bulunduğu bir sırada TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer SELVİ’yi telefonla arayarak, ihalenin birinci sıradaki Aksa firmasına verilmeyip, başka bir firmaya verilmesi konusunda baskı yaptığını kendisine Muzaffer SELVİ’nin o an söylediğini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Tanık Öner GÜLYEŞİL Beyaz Enerji davası nedeniyle Ankara DGM Cumhuriyet savcısınca alınan ifadesinde ise daha

detaylı bilgi vermekte ve Bakanın adını andığı firmanın Park Holding olduğunu söylemektedir. TBMM Soruşturma Komisyonunda ise bu firmanın adını hatırlamadığını beyan etmektedir.

Tanık Muzaffer SELVİ'nin 11.1.2001 tarihinde Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığında, 13.1.2001 tarihinde ise Ankara DGM Cumhuriyet Savcılığı ve Ankara DGM Yedek Hakimliğinde verdiği ve birbirini doğrulayan ifadelerinde sanık Bakan Cumhur ERSÜMER'in Esenboğa mobil santral ihalesi ile ilgili olarak kendisine baskı yaptığını ve ihalenin üçüncü sıradaki Park Holding'e verilmesini istediğini belirtmekte; TBMM Soruşturma Komisyonuna verdiği 2.6.2004 tarihli ifadesinde ise (s.14) olayı tevile birlikte "...Hayır, bana doğrudan doğruya bir şey söylemiş değil. Böyle sağdan soldan baskılar var, uygunsa gereğini yapın şeklindeydi..." biçiminde açıklamada bulunduğu, Yüce Divan'daki 6.10.2005 tarihli oturumda ise hazırlık ifadelerinin baskıya dayalı olduğu şeklinde ifade verdiği görülmektedir.

Esenboğa Mobil Santral ihalesi şartnamesi ekinde yer alan Sözleşme Taslağının 12. maddesi açıkça "*devir ve temlik yasağı*" öngörmesine karşın, ihaleyi birinci sırada kazanan Aksa Enerji A.Ş.'nin bu devir yasağına karşı bir dizi işlem gerçekleştirmesi, bu meyanda önce 8.9.2000 tarihinde Ankara Enerji A.Ş.'yi kurup, 3.10.2000 tarihinde bu şirketin tüm hisselerinin anılan ihalede üçüncü sırada yer alan Park Holding iştiraklerine ve gerçek kişilerine devredilmesi, akabinde de 3.10.2000 tarihinde TEAŞ'a başvurularak Ankara Enerji A.Ş.'nin imzalanacak sözleşmenin muhatabı kabul edilmesinin istenmesi, bu talebin reddi ve 13.10.2000 tarihinde Aksa Enerji A.Ş. ile TEAŞ arasında sözleşme imzalanmasına karşın, 20.10.2000 tarihinde yeniden TEAŞ'a başvurularak bundan böyle muhatabın Ankara Enerji A.Ş. olmasının talep edilmesi ve bu kez TEAŞ Yönetim Kurulu'nun 26.10.2000 tarihli kararı ile sözleşmenin devir ve temlik yasağı öngören 12. maddesinin tadil edilerek yeni metinle Ankara Enerji A.Ş.'nin muhatap alınmasının önünün açılması ve akabinde de 21.11.2000 tarihinde Aksa Enerji A.Ş.'nin sözleşmeden doğan tüm hak ve alacaklarının TEAŞ'ın yazılı rızası ile Park Holding (Park Enerji) sahipliğindeki Ankara Enerji A.Ş.'ye devir ve temlik edilmesinde, yukarıda özetlenen tanık beyanları ile uyumlu bir safahatın söz konusu olduğu, anılan ihalenin sanık Bakan Cumhur ERSÜMER'in telkin ve yönlendirmesi ile sonuçta Park Holding A.Ş.'ye fiilen verilmiş olduğu, olayın mevcut gelişme biçiminin ticaret hukuku kurallarının doğal işleyişi ile örtüşmediği ve hayatın olağan akışına göre kendisine bırakılma olasılığı bulunmayan bir işten dolayı, yeni kurulan bir şirketin tüm hisselerinin bir başka şirkete alelacele devrinin makul görülemeyeceği, dolayısıyla sanığın ihale sürecine belirtilen biçimde müdahalede bulunduğu kanaatine varılmıştır.

Bu ihalenin yapılıp sonuçlandırılmasında tüm yetkinin TEAŞ Yönetim Kurulu'na ait olması karşısında, sanığın fiilinin ihaleye fesat karıştırmak ya da 765 sayılı TCK.'nın 366. maddesi kapsamında değerlendirilmesine imkân görülmemiştir. Ancak sanığın ihale sürecine müdahale, telkin ve yönlendirme şeklinde gerçekleşen fiilinin 765 sayılı TCK.'nın 240. maddesi kapsamına giren memuriyet görevini kötüye kullanma suçuna sebebiyet verdiği; ihalenin sonuçta üçüncü sırada bulunan bir firmaya verilmiş olmasıyla bu şirket lehine haksız kazanca yol açılmış olması nedeniyle de fiilin 5237 sayılı TCK.'nın 257. maddesine de uyduğu ve suç olmaktan çıkarılmadığı görüldüğünden; sanığın sabit görülen bu suçtan mahkûmiyeti yoluna gidilmiştir.

TCK'nın 240. maddesinde öngörülen cezayı hafifletici nedenlerin olayda bulunmaması nedeniyle maddenin birinci tümcesi dikkate alınarak uygulama yapılmıştır.

Ceza tayininde sanığın işgal ettiği makam ve statüsü ile ihale tutarının yüksekliği ile sektörel etki alanı dikkate alınarak asgari haddten uzaklaştırılmıştır.

Sanığın duruşmalardaki olumlu hali gözetilerek hakkında TCK'nın 59. maddesinin ikinci fıkrası uygulanmış ve sanığın geçmişteki hali, suç işleme hususundaki eğilimine göre cezasının ertelenmesi halinde ileride bir daha suç işlemeyeceğine dair yeterli kanaat elde edildiğinden 647 sayılı Yasa'nın 6. maddesi gereğince cezasının ertelenmesine karar verilmiştir.

Üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN ve A. Necmi ÖZLER, “*Sanığın Esenboğa Mobil Santral ihalesinde baskı yaptığına dair sübutun kabulünü gerektirecek açık, kesin ve inandırıcı mahkûmiyete yeterli kanıt elde edilemediği*” düşüncesiyle bu değerlendirmeye katılmamışlardır.

21-Üretilen elektriğin TEAŞ ya da TEDAŞ'a satılmasında ve enerji projelerinde eskalasyon uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak

a-İddia

Sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in 08.06.1998 tarihinde verdiği olur ile sözleşmelerin imza tarihinden başlamak üzere yatırım dönemi eskalasyon uygulamasının başlatılması, 3096 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin 2. fıkrasındaki “*Bu tesisde üretilen elektrik enerjisi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca tespit olunacak tarifeye göre bölgelerinde Türkiye Elektrik Kurumuna veya o bölgede faaliyet gösteren görevli şirkete satılır.*” düzenlemesine rağmen 19.11.1997 tarihinde verdiği olur ile görevli şirketin sorumluluğundaki sisteme YİD ve İHD projelerinin bağlanması halinde dahi üretecekleri elektriği sadece TEAŞ/TEDAŞ'a satışına olanak sağlaması suretiyle görevini kötüye kullandığı ileri sürülmüştür.

b- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

—Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in bakanlığından önce, 05.05.1995 tarihli bakan oluru ile ilk yatırım ve işletme dönemi eskalasyon uygulamasının fizibilite raporunun verilme tarihinden geçerli olmak üzere ile başlatıldığı, 14.11.1996 tarihinde bakan oluru ile de yatırım dönemi eskalasyonu ortadan kaldırılarak, sadece yıllık işletme giderlerine eskalasyon uygulaması başlatıldığı görülmüştür.

—**İddia konusu 19.11.1997 tarihli Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün istemi üzerine verilen olurda;**

“*Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi hakkındaki 3096 sayılı Kanunun 4. maddesinde “üretim tesislerinde üretilen enerjinin Bakanlığımızca tesbit olunacak tarifeye göre Türkiye Elektrik Kurumuna veya bölgede faaliyet gösteren Görevli Şirkete satılacağı”,*

Enerji alışverişine ilişkin 6. maddesinde ise “Görev Bölgelerindeki elektrik ihtiyacının bölge içerisinden karşılanmasının esas olduğu, ancak bölge içerisindeki enerji üretimi yetersiz kaldığı hallerde veya enerji ekonomisi temin etmek amacıyla Türkiye Elektrik Kurumu ile Görevli Şirketler veya birden çok Görevli Şirket arasında enerji alışverişi yapılabileceği” hükme bağlanmıştır.

Kanunun 4. maddesine göre özel sektör tarafından tesis edilip işletilen veya başvuru alınan bazı projeler, elektrik enerjisi üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti ile görevlendirilmiş “Görevli Şirketlerin” Görev Bölgelerinde yer almaktadır. Bu durumda Kanun’a göre TEAŞ/TEDAŞ sistemine bağlantı olmadığı durumlarda Enerji Satış Anlaşmalarının Görevli Şirket ile imzalanması ve üretilen enerjinin Bakanlığımızca tespit olunmuş tarife üzerinden Görevli Şirkete satılması gerekmektedir.

Ancak;

A) Projeler için gerekli finansman, şirketler tarafından temin edilmekte ve buna karşılık 3996 sayılı Kanunun 11. maddesi hükmü çerçevesinde enerjiyi satın alan kamu kuruluşunun enerji bedeli ödemeleri Hazine Müsteşarlığı tarafından garanti edilebilmektedir. Tesisde üretilen enerjiyi yine bir özel sektör olan Görevli Şirketin satın alması durumunda böyle bir garanti verilmesi mümkün olamamaktadır. Tesiste üretilen enerjiyi satın alacak kuruluşun enerji bedeli ödemelerinin Hazine Müsteşarlığı tarafından garanti edilmemesi halinde ise projeler için kredi temini zorlaşmakta veya mümkün olmamaktadır.

B) TEAŞ, TEDAŞ ve Bağlı ortaklıklar tarafından satışa arz edilen elektrik enerjisinin satış fiyatı, bu kuruluşlar tarafından işletilmekte olan tüm enerji tesislerinde üretilen enerji maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması alınarak bulunan paçal fiyattır. 3096 sayılı Kanun çerçevesinde özel sektör tarafından gerçekleştirilen projelerde özellikle işletmenin ilk yıllarında kredi geri ödemelerinden dolayı enerji satış fiyatı Görevli Şirketlerin kendi üretim tesislerinden elde ettikleri enerjinin maliyeti veya TEAŞ’dan satın aldıkları enerji fiyatından daha yüksek bir fiyatla enerji almaya itiraz etmektedirler.

Yukarıda yer alan hususlar ve oluşturulmakta olan havuz sistemi de gözönünde bulundurularak Görev Bölgelerinde, 3096 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelikler çerçevesinde özel sektör tarafından gerçekleştirilecek enerji projelerinde üretilen enerjinin bağlantı durumuna göre TEAŞ/TEDAŞ tarafından satın alınması ve ilgili kurumların bu konuda talimatlandırılması Genel Müdürlüğümüzce uygun mütala edilmektedir.”

denilmiştir.

3096 sayılı Yasa kapsamında mütalaa edilen yukarıdaki olurda hukuka aykırılık görülmediğinden, sanığa yüklenen görevini kötüye kullanma suçunun unsurları oluşmadığından beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

—İddia konusu Mustafa Cumhur Ersümer’in bakanlığı döneminde Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün istemi üzerine verdiği 8.6.1998 günlü olurda;

“Bilindiği üzere, 3096 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde enerji sektöründe Yap-İşlet Devret (YİD) projelerinin gerçekleştirilmesi işlemleri Bakanlığımızca yürütülmektedir.

Sözkonusu projelerle ilgili çalışmalara yön vermek ve Genel Müdürlüğümüzce çalışmalarını yürütülen bütün projelerde uygulamanın aynı bazda yürütülmesini temin amacı ile ilgedeki Makam Oluru alınmıştır.

Sözkonusu Makam Olurunun 1. Maddesinde eskalasyon uygulamasının başlangıç tarihi olarak fiyatların baz alındığı tarih alınmıştır. Ancak fizibilite raporlarının Bakanlığımız ve ilgili kuruluşlarca değerlendirilmesi ve şirketler tarafından revize fizibilite raporlarının hazırlanması tahmin edilenden uzun zaman almakta, şirketler de eskalasyon

uygulanacağını dikkate alarak gerekli çalışmaların tamamlanmasında esnek davranmaktadırlar, ayrıca imtiyaz sözleşmesi imzalanmadan projenin teknik ve ekonomik yapılabilirliği kesinleşmemiş olmakla birlikte Bakanlığımız imza tarihinden önce eskalasyon uygulaması yükümlülüğünü kabul etmiş olmaktadır.

Uygulamada ortaya çıkan bu tür problemleri çözmek amacıyla; sözkonusu Makam Olur'unun aşağıdaki şekilde değiştirilmesi Genel Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

İş bu Olur tarihinden sonra fizibilite raporu istenecek projelere uygulanmak üzere;

1- Şirket kusurundan dolayı meydana gelen gecikmeler hariç, imtiyaz sözleşmesinin Danıştay incelemesinin tamamlanmasını müteakip yürürlüğe giriş tarihinden başlamak üzere ticari işletme tarihine kadar geçen süre boyunca Tarifinin tesbitinde esas alınan Toplam Yatırım Tutarının (Yatırım dönemi faizleri ve finansman masrafları hariç) temrin programı uyarınca, yatırımın yıllara dağılımı da dikkate alınarak Amerikan Tüketici Fiyatları Genel Endeks Sayıları Artış Oranına (USA Consumer Price All Item Indeks Number) göre eskale edilmesi ve/veya ayarlanması,

Bu konuların imtiyaz sözleşmesinin ilgili maddeleri ve eklerinde ayrıntılı olarak düzenlenmesi,

2- Termik Santral projeleri için istenecek fizibilite raporlarının, ekte yer alan Fizibilite Raporu ile ilgili Hususlar ile Mali Analiz ve Özet Bilgiler Formuna göre hazırlanması,

3- İmtiyaz sözleşmelerinin Danıştay incelemesinin tamamlanmasının müteakip Bakanlığımızla ilgili Şirket arasında imzalandığı tarihte yürürlüğe girmesi, finansmanın tamamlanması ve projenin tesisine başlanması için gerekli diğer şartların sağlanması için Şirkete verilen sürelerin imtiyaz sözleşmelerinde belirtildiği şekilde uygulanması,

4- İlgili Makam Oluru'nun 4. maddesi uyarınca 1998 yılı içinde fizibilite raporları teslim edilen projeler için Enerji Fonu Katkı Payı olarak alınan 390.000.000 (Üçyüzdoksanmilyon) TL'nin her takvim yılı başında %60 arttırılmasını, (Artırımlar, 10 milyonun altında kalan küsuratlar 10 milyona tamamlanacak şekilde tespit edilecektir)."

denilmiştir.

—8.2.2006 günlü 7 numaralı ara kararının gereği olarak verilen Enerji İşleri Genel Müdürlüğünün 2 Mart 2006 günlü, 622 sayılı cevap yazısı

Yazıda; bakanlıkça 3096 sayılı Yasa kapsamındaki imtiyaz sözleşmesi imzalanan bütün projeler için Danıştay Başkanlığının uygun görüşünün alındığı, uygulama sözleşmesinde Danıştay Başkanlığı görüşünün gerekmediği, sözleşmesinde yatırım dönemi eskalasyonu olmadığı halde, doğrudan bu olura dayanılarak fiyat artışı yapılmasına ilişkin bir işleme rastlanmadığı, 08.06.1998 tarihli olurun yap-işlet-devret projelerine münhasır olduğu, bu sözleşmelerin ise 4683 sayılı Yasa kapsamında mülga TEAŞ (Türkiye Elektrik İletim Üretim A.Ş.) ile yapıldığı ve bu sözleşmelerde yatırım dönemi eskalasyonu bulunmadığı, Bakanlıkça 08.06.1998 tarihinden önce ve sonra imtiyaz sözleşmesi imzalanan ve sözleşmelerinde "yatırım dönemi eskalasyonu uygulanmayacaktır" denildiği halde bu onaydan sonra fiyat artışı yapılan projeye de rastlanmadığı belirtilmiştir.

Bu durumda 3096 sayılı Yasa kapsamındaki bütün projelerde Danıştay'dan imtiyaz sözleşmelerinin içeriğine ilişkin uygun görüş alındığı, önceki bakan olurları gereğince

oluşturulan eskalasyondaki farklı kriter uygulama sorunlarını çözmek amacıyla 8.6.1998 günlü olurun verildiği görülmüştür.

Kaldı ki Enerji işleri Genel Müdürlüğünün 2 Mart 2006 günlü yazısından da iddia konusu olurda belirtilen eskalasyon uygulamasının yapılmadığı ve böylece herhangi bir zararın doğmadığı anlaşılmıştır.

22- Atasu Barajı ve Hidroelektrik Santrali ile ilgili 8.5.2000 ve 10.9.2002 tarihlerinde mevzuata aykırı keşif artışı olurları vererek görev ve yetkilerini kötüye kullanmak

a- İddia

Atasu Barajı ve HES İnşaatında, 2886 sayılı Kanununun 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan keşif artışı olurları veren dönemin bakanları **Mustafa Cumhur Ersümer** ile **Zeki Çakan**'ın görevlerini kötüye kullandıkları, 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılmaları istenilmiştir.

b- Atasu Barajı ve Hidroelektrik Santralinin Yapım Süreci

—Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığının Kalyon Deresi üzerindeki Atasu Barajı inşaatı işi ve yapılacak ihale ile ilgili olarak gönderdiği 18.11.1997 günlü ve 5006 sayılı davet yazısında;

“a)Derivasyon, 585 m uzunluğunda ve 4,00 m iç çapında dairesel kesitli bir tünel ile sağlanacaktır.

b)Dolusavak, yandan alıslı ve kapaksızdır. Enerji kırıcısı sıçratma eşikli tiptedir.

c)Baraj gövdesi, ön yüzü beton kaplı kaya dolgu tipinde olup, temelden 118 m yükseklikte ve 372 m kret uzunluğundadır.

d)Enerji tüneli, dairesel kesitli ve 1734 m uzunluğunda olup çapı 3.00 m'dir. Cebri boru 122 m uzunlukta olup çapı değişkendir.

e)Santral binası yarı gömülü tipte olup eni 13,90 m, boyu 18,10 m ve yüksekliği 17,70 m olan iki adet ünite ihtiva eden betonarme bir yapıdır.”

denilmiştir.

—Özel Teknik Şartnamenin 2. maddesinde;

“Bu ihale ile yapılacak işler; a)Baraj gövdesi inşaatı, b)Derivasyon ve dipsavak tüneli inşaatı, c)Cebri boru imalatı ,d)Dolusavak inşaatı, e)Su alma yapısı, enerji tüneli ve HES İnşaatı, f)Ulaşım yolu, g)Yolların inşası, h)Müteferrik işler” şeklinde listelenmiştir.

—DSİ Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığınca DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü (Trabzon) sınırları içerisinde yürütülmekte olan proje, 16.01.1998 tarihinde Ziya Çarmıklı Müesseseleri İnşaat ve Turizm A.Ş.'ye ihale edilmiştir.

—DSİ Genel Müdürlüğü Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığının 5.4.2000 tarihli olur yazısında;

“...Bölge Müdürlüğü'nün 14.02.2000 tarih ve 1197 sayılı yazısında özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır.

Trabzon şehri içme, kullanma ve endüstri suyunun temin edildiği Değirmendere üzerine kurulu regülatör, isale hattı ve arıtma tesislerinden oluşan tesislerin planlamasının kuruluşumuzca, inşaat işinin İller Bankasınca gerçekleştirildiği ve tesislerin 1992 yılında hizmete alındığı belirtilerek, söz konusu bu sistemin 1998 yılma kadar Trabzon şehrinin su

ihtiyacını karşılamaya yönelik olduğu, bu yıldan sonra da içme suyu amaçlı Atasu Barajının devreye girmesinin gerektiği, ancak barajın 1997 yılında ihale edilebildiği ve bu güne kadar da % 9 fiziki gerçekleştirme sağlandığı bildirilmektedir.

Değirmendere üzerindeki regülatörün (Esiroğlu) membaında Maçka İlçesi ile çok sayıda köy yerleşim yeri olması ve bu yerleşim birimlerinin tüm kanalizasyon ve atık sularının Değirmendere'ye deşarjının önemli ölçüde suyun kirliliğine neden olduğu, bu nedenle Belediyece yapılan müracaatta; Atasu Barajı tamamlanincaya kadar, barajın yapıldığı Galyan deresi suyunun baraj mansabında yapılacak bir regülatör ve 2350 m'lik isale hattıyla arıtma tesisine bağlanması talep edilmiştir.

Talep Bölge Müdürlüğüne değerlendirilmiş, baraj mansabına yapılacak regülatör ile 2350 m'lik isale hattı ile Galyan Deresi suyunun arıtma tesisine getirilebileceği, bu hattın ihtiyaç duyulan su için senenin 9 ayında yeterli olacağı ve 2000 yılı fiyatları ile işin 1 trilyon TL dolayında maliyeti olabileceği 14.02.2000 tarih 1127 sayılı yazı ile bildirilmiştir.

Aynca Bölgesi talep edilen sistemin kalıcı yapılması alternatifini de değerlendirmiş, bu durum suyun eneri ilendirilmeden kullanılmasını gerektirdiğinden bu kayıpların projeyi pahalılandırıldığını, bu nedenle geçici olarak önerildiği belirtilmiş ve hesaplar yazı ekinde verilmiştir.

...Yukarıda yer alan Bölge Müdürlüğü yazısında izah edilen hususlar, Atasu Barajı'nın ihalesinin 1997 yılında yapılabilmesi, tefrik edilen ödeneklerin yetersizliği nedeniyle işin süresinin uzaması ve Trabzon şehri halkının mağduriyeti gözönüne alınarak; Galyan Deresi suyunun geçici olarak baraj yerinin mansabında yapılacak bir regülatör ve 2350 m'lik isale hattı ile mevcut arıtma tesislerine getirilmesi işinin yapılması Başkanlığımızca uygun mütalaa edilmektedir.”

denilmiştir.

—DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü 14.04.2000 tarih ve 2451 sayılı yazısı ile DSİ Genel Müdürlüğüne muhtemel keşif artışını bildirdiği yazısında:

“Derivasyon-dipsavak ve enerji ünitelerinde karşılaşılan zemin şartlarından dolayı kazı ve destekleme tedbirlerinde 1. Keşfe göre %30 oranında artış meydana gelebilecektir.

Dolusavakta zemin şartları nedeniyle projesinde yapılan değişiklikler nedeniyle kazı miktarlarının artması ve yamaç şevlerinin desteklenmeleri nedeniyle 1. Keşfe göre %12 oranında artış meydana gelmiştir.

Baraj gövdesinde gerek talvegteki alüvyon kalınlığının kati projede belirlenenden fazla olması gerekse gövdenin oturduğu yamaçlardaki sıyırma kazısının önemli ölçüde artması nedeniyle gövde sıyırma kazı ve dolgu miktarı artmaktadır. Bunlardan dolayı 1. Keşfe göre %86 oranında keşif artışı meydana gelebilecektir.

Atasu Barajı inşaat alanının yerleşim birimleri içinde olması nedeniyle mevcut yerleşim birimlerine ulaşımı sağlayan yolların büyük bir kısmı rezervuar sahası içinde kalmaktadır. Bunların ulaşımının sağlanabilmesi için rezervuar dışında yeni yolların yapılması gerekmektedir. İlave yapılacak yeni yollardan dolayı %91 oranında artış meydana gelebilecektir.

Trabzon şehrinin içme-kullanma suyu ihtiyacının karşılandığı Değirmedere suyunun aşırı derecede kirlenmesi nedeniyle Galyon Deresi suyunun mevcut artıma tesisine

bağlanabilmesi için yapılacak ilave tesisin baraj inşaatı kapsamına alınması nedeniyle 1. Keşfe göre %5 oranında keşif artışı meydana gelecektir.

Yukarıda belirtilen şekilde işte 1. Keşfe göre toplam %224 oranında muhtemel bir keşif artışı meydana geleceği tahmin edilmektedir... ”

denilmiştir.

—Mustafa Cumhur Ersümer’in 08.05.2000 günlü keşif artışına ilişkin olurlarında;

“Daha önce Genel Müdürlüğümüzce verilmiş olan % 30 oranında ve keşif bedeli cinsinden 2 250 000 000 000 TL tutarındaki keşif artışına ilaveten % 194,22 oranında 14 566 429 950 000 TL tutarında yeni bir keşif artışı verilerek, inşaatın toplam 24 316 429 950 000 TL keşif bedeli ile ikmalini.

Artış gösteren % 224,22 oranındaki işlerin 2886 Sayılı Kanununun 63. Maddesi ve sözleşmeye ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. Maddesi gereğince aynı sözleşme ve şartname hükümleri ile aynı yükleniciye yaptırılmasını tensiplerinize arz ederim.” denilmiştir.

—DSİ Genel Müdürlüğünün 15.3.2001 tarihli oluru ile inşaatı tamamlanan ve işletmeye alınacak olan Galyan regülatörü ve isale hattının başlı başına ayrı bir iş olması, işletilmesi ve bakımının Trabzon Belediyesi tarafından yapılacak olması nedeniyle kesin kabulü, işin tümüyle birlikte yapılmak üzere geçici kabulünün yapılması akabinde Trabzon Belediyesine protokolle teslim edilmesi ve tüm bu işlemlerin yerine getirilmesi için DSİ XXII Bölge Müdürlüğüne yetki verilmiştir.

—DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü 27.07.2001 tarihli yazısı ile DSİ Genel Müdürlüğü Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığına özetle *“Müteahhit firma tarafından özel bir mühendislik firmasına revize planlama raporu hazırlatıldığını ve bu plana göre yapılacak ilave tesisler ile Trabzon şehrinin içme suyu ihtiyacının 2057’ye kadar karşılanacağını ve kurulu gücünde 5 MW’tan 46 MW’a çıkacağını, projenin revize şekli ile yapılacak ilave imalatlarında Atasu Barajı ve HES inşaatı mevcut keşfi içerisinde tamamlanmaya çalışılacağını”* bildirerek, proje revizyonunu sunmuştur.

—DSİ XXII. Bölge Müdürlüğü, 23.05.2002 tarihli yazısında;

“...Revize rapor sonrası ortaya çıkan ilave imalatların Atasu Barajı ve HES inşaatı sözleşmesi ve keşfi içerisinde yapıлып yapılmayacağını bu aşamada belirtmek mümkün görülmemektedir. Zira baraj inşaatında bilinmeyenler (sıyırma kazısı, taşocağı yolu v.s) tam olarak belirlenmemiştir. Bilinmeyenleri büyük ölçüde belirleyecek bu imalatların yapımından sonra görüş belirtmek daha uygun olacaktır.” denilmiştir.

—Revize planlama raporu, DSİ Etüd ve Plan Dairesinin 30.05.2002 tarihli yazısı ile, DSİ XXII. Bölge Müdürlüğünün yukarıdaki 23.05.2002 tarihli yazısında belirtilen hususların dikkate alınması koşuluyla onaylanmıştır.

—DSİ Genel Müdürlüğünün 01.08.2002 tarihli olurlarında;

“Atasu barajı planlama raporunun, Etüd ve Plan Dairesi Başkanlığınca revize edilmiş haline göre kati projelerinde revize edilerek değişmesini, yani revize planlama raporuna göre kati projelere göre projelerin yeniden hazırlanmasını ve projenin hazırlanacak yeni kati projeler göre yürütülmesi işleminin yapılması gerekmektedir.

Bölge Müdürlüğünce uygun bulunarak gönderilen ve Etüd ve Plan Dairesi Başkanlığınca onaylanan “Atasu Barjı ve HES, Maçka I-II Regülatörleri ve HES Revize Planlama Raporu”ndaki değişiklikleri kapsayan proje revizyonunun, rapor onayındaki koşulların bölgesince proje revizyonunda göz önüne alınması şartıyla halen yapımı devam eden projede gerekli revizyonların yapılması, Başkanlığımızca da uygun müteala edilmektedir. Projede gerekli revizyonların yapılması ve işin revize kati projelere göre yürütülmesini tensiplerinize arz ederim.”

denilmiştir.

—Bölge Müdürlüğü 3.9.2002 tarihinde yazdığı yazı ile gerekçelerini bildirdiği hususlar için %170,71 oranında keşif artışına sanık Zeki Çakan 10.09.2002 tarihinde olur vermiştir.

c- Tanık Anlatımları

Talat Ertürk 16.3.2005 günlü oturumda, keşif artışlarının, Devlet Su İşleri kurulduğundan bu yana, elli küsur yıldır aynı sistem içerisinde yürüdüğünü, aşağı yukarı 30-35 paraftan, imzadan geçtikten sonra bakanlığa geldiğini, bakanlığın da hukukî olarak eksiklerine, hukuk görüşü olup olmadığı noktasında inceleyerek artışlara onay verdiğini;

Doğan Altınbilek 12.4.2005 günlü oturumda, beş ayrı hükümette Devlet Su İşleri genel müdürlüğü görevi yaptığını, TBMM’de ifade verdiğinde keşif artışlarıyla ilgili yanlış bir kanaatin orada yaygın olduğunu gördüğünü, bir ihaleye çıkıldığında, ihaleye esas olan projenin içinde işle ilgili miktarların bir listesi olduğunu, bu miktarlarla o işlerin birim fiyatları çarpıldığı zaman ortaya keşfin çıktığını, projeye göre, o anda tahmin edilen değer olan keşfin yüzde yüz doğru olmadığını, proje sırasında herhangi bir zamanda bazı değişikliklerin oluşabildiğini, bu değişikliklere göre de işin miktarlarının arttığını, bu işin artan miktarlarının aynı birim fiyatlarla çarpılmasıyla ikinci keşif oluşturulduğunu, ikinci keşifle birinci keşif arasındaki miktara da keşif artışı denildiğini;

Keşif artışının, bakan veya genel müdürce önerilmediğini bölgesinden başlayarak önerildiğini, bölgedeki tatbikat kontrol dairesi, ilgili şubesi, bölge müdürlüğü, genel müdürlük ilgili dairenin ilgili şubesi, daire başkanlığı, hukuk müşavirliği ve genel müdürlük tarafından imzalandığını, genel müdürün 15. sırada imza attığını, evrakın Bakanlığa geldiğinde de ilgili aşamalardan geçtikten sonra bakanın 19. kişi olarak evraka imza koyduğunu bir bakan hatta bir genel müdür için bütün bu imzaların atıldığı ve bütün prosedürün tamamlandığı bir olaya “hayır” demenin de kolay olmadığını;

Aylık toplantılarla, bölge müdürleri toplantılarında, ihaleli işlerde kapsama iş alma, muhteva değişiklikleri, keşif artışları ve işlerin devri olur konularında olur alınmadan önce genel müdürlük makamına bilgi verileceği talimatına rağmen, aykırı uygulamalarda bulunulduğu gerekçesiyle belirtilen konularda genel müdürün önceden bilgilendirilmesi hususunda makam talimatına titizle uyulması ve her türlü keşif artışı olurlarının bizzat genel müdür tarafından imzalanacağını bilinmesi konusunda kendisinin 23.6.2000 tarihli bir genelge gönderdiğini, hiçbir şekilde yukarıdan şu şekilde bir keşif artışı verin diye bir baskı olmadığını;

Keşif artışının, gereken her aşamada verilebildiğini, bu soruşturmanın konusu olan Atasu Barajında ve Erzurum İsale tüneline iki büyük şehrimize (Trabzon ve Erzurum’a) içme suyu götürme amacıyla ve her iki şehirde de mevcut suların yetersiz ve kalitesiz

olması nedeniyle, kredi alarak bu işlerin bitirilebileceği düşüncesinden hareketle, kredinin de işin büyüklüğüne göre bir seferde alınması gerektiğini, bu açıdan tahmini olan, ikinci keşiflerin verildiğini ve ona göre de kredi talebinde bulunulduğunu, birisi için alınıp diğeri için alınmadığını, bu uygulamanın, 24 Kasım 2004'te mevcut hükümetçe de yeniden kredi alınacak işlere keşif artışı verilmesi şeklinde genelge ile kabul edildiğini;

Keşif artışı verilmediği takdirde işin yeniden bir ya da iki yıl süreç alacak ihaleye çıkarılması gerektiğini, işi feshedip, yeniden ihaleye çıkarılmasının örneğin bu arada taşkın gibi sebeplerle tesisin ortadan kalkması ya da tünelin göçmesi gibi olaylara sebebiyet verebileceğini, bunun da masrafları artıracığını ve işin yeniden mobilizasyonunu zor duruma sokacağını, dolayısıyla, işin yeniden ihalesinin her zaman en uygun çözüm olamayacağını;

Kendisinin de içinde bulunduğu gerek Atasu Barajında gerek Erzurum İçme Suyu İsale Tünelinde gerek Bakırçay-Kınık sulamasında ve Urfa Sulama Kanalında yanlış yapılan uygulama olmadığını;

Mehmet Güllü 12.4.2005 günlü oturumda, işlerin kati projeye esas alınarak hazırlanan keşif metraja dayalı olarak ihale edildiğini, sulama projelerine ait inşaatların büyük sahalara yayılı olarak inşa edilmesi nedeniyle zemin problemlerinin tespiti ve alınacak önlemlerin kati proje safhasında tam olarak mümkün olmadığını, örneğin; zift, sülfat, yeraltı suları gibi problemlerin, inşaat aşamasında meydana çıktığını, projelerin inşaat sürelerinin uzun yıllar almasından dolayı zaman içerisinde hizmet alanlarında değişiklik meydana geldiğini,

Bu nedenlerden dolayı, işlerde meydana gelen iş artışlarının, 2886 Devlet İhale Kanununun 63.maddesi ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine göre, işte artma ve eksilme meydana geldiğini, yüzde 30 üzerinde fazla artışın, temel tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmesi halinde, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın veya birinci derecede ita amirinin onayı ile yüzde 30'un üzerindeki işlerin de aynı müteahhide yaptırılabilirliğini;

İşin ihalesi sırasında tariflenen bir sulama projesinin sulayacağı alanın belli olması sebebiyle bu alanın dışındaki bir alanın ihale muhtevasına alınmasının mümkün olmadığını, ama o işin içerisinde yapılması zorunlu bir işin, alınıp yapılmasının olanaklı olduğunu, keşif artışlarının bugün de verildiğini;

Emin Erdoğan 13.5.2005 günlü oturumda, DSI'de çalışmaları sırasında, keşif artışları olurları için talepte bulunduğunu ve aldığını, DSI'de kuruluşundan bu yana keşif artışı verildiğini, keşif artışlarının proje bütünlüğünü sağlamak ve aynı proje bazında mütemmim cüz olarak bitirilmesi gereken işleri kapsadığında verildiğini,

Erol Çalınlı 13.5.2005 günlü oturumda, Atasu Barajıyla ilgili olarak bu barajın müteahhidinin, bu işi almaya ehil olduğunu, keşif artışı verilmeyip yeniden ihale yapılmasında devletin menfaati olacağı savının, ilgili müfettişlerin her zaman yüksek tenzilatla yapılan bir ihalenin devletin yararına olmadığına ilişkin görüşleri gereğince doğru olmadığını, keşif artışını, iş miktarındaki artma olduğunu, Atasu Barajı'nın, yüzde 17,5 tenzilatla ihale edildiğini, herkesin zannettiği gibi kolay bir iş de olmadığını, birinci müteahhitin bu işi devretmek istediğini ve devrettiğini, ikinci müteahhitin de araziye gördüğü zaman, bu işin altından kalkamayacağını düşündüğünü ve tekrar birinci

müteahhide devrettiğini, bu işi yürüten Cengiz İnşaatın üçüncü firma olduğunu, bu işte de, işin başında keşif artışı verilmesinin nedeninin, işin, yüzde 12-13'lere geldiği zaman Trabzon içme suyu için yapılan Atasu Barajının, yoğun ve had safhada içme suyu sıkıntısını ortadan kaldırmak amacıyla yapıldığını, rantabilite aranmayan tek işin, içme suyu projeleri olduğunu, Atasu Barajının, o tarihlerdeki kısıtlı DPT ödenekleriyle müteahhidin yollardan, tünellerden kaynaklanan nedenlerle işte keşif artışı olacağını hesapladığını, idareye de müracaat ederek, kredi getirmek istemini bildirdiğini, **“Ben kredi getireceğim, bana işimin gerçek miktarını bildirin”** dediğini, bunun üzerine Bölgesince hazırlanan işte meydana gelen artışların tespit edildiğini Cumhuriyet zamanında, yüzde 30'u genel müdür, yüzde 190'ı da yahut yüzde 180'i de, toplam yüzde 224 olan keşif artışının tespit edildiğini, bunun üzerine kredi müracaatı yapıldığını, daha sonra 2002 yılında Zeki Çakan zamanında yüzde 170'lik bir keşif artışı daha alındığını, bunun da yüzde 87'sinin yine Cumhuriyet zamanındaki temel, tüneldeki artışlara dayandığını, geriye kalan yüzde 80 küsurlük bir bölümünün, Atasu Barajının olduğu havzada iki projenin mevcut olması, bu projelerden bir tanesinin enerji amaçlı Maçka regülatörleri ve tünellerinden oluşan grup, bir diğerinin de Atasu Barajı olması nedeniyle Atasu Barajının içmesuyu amaçlı, Maçka regülatörleri ve öbür kısmın da enerji amaçlı olduğunu, planlama raporunun uzun yıllar önce yapıldığını daha sonra DSİ Etüt Plan Dairesinin planlaması üzerine yeni revizyonlarındikkate alındığını, burada birinci hususun, Maçka regülatörleriyle elde edilecek olan enerjiden sonra, regülatörlerden sonra giden suyun boşa gitmesinin önlenmesi, bir tünel sistemiyle, başlangıçta 13,5 kilometre olarak düşünülen tünelin daha 3,5 kilometre düşük olarak Atasu Barajına bu suyun tamamen akıtılmasının sağlanması, sonuçta; enerji miktarında artma, Maçka regülatörlerinin tek başına düşünüldüğünde, rantabilitesi oldukça düşük olmasına rağmen, birlikte düşünülmesi halinde rantabilitesinin yüksek olması ve Atasu Barajının, bu haliyle, 2025-2027 yılına kadar Trabzon'a içmesuyu sağlayacağı öngörülmüşken, bu aktarmadan sonra 2050 yılına kadar hiçbir ilave depolama tesisi yapmadan Trabzon'a içmesuyu sağlamaya devam etmesi fayda ve çıkarlarının olduğunu; o planlama raporuna göre, Atasu Barajından Trabzon'a içmesuyu sağlamak için metreküp başına maliyetin 13,5-14 sent olmasına rağmen, bu revizyondan sonra, bunun 5,5-6 sente düşeceğini, devletin ve kamunun menfaati görülen bir projeyi bundan ayrı düşünmenin mümkün olmayacağını, bu iki projenin birleştirildiğini, bu sistemin beraber düşünülmesinin ve planlama revizyonundan sonra olan işte, kamunun menfaati olduğunu, herkesin, tasfiye edildiği zaman devletin bundan kârı olacağını düşündüğünü, ama, tasfiye edip yeniden ihale yapıldığında DSI, bölgesi, APK Dairesi, Hukuk Müşavirliğine, Maliyenin Bütçe Dairesi ve Saymanlığına, Sayıştay Başkanlığına da dağıtımını yaptıklarını, hiçbir kurumdan yapılan işin yanlış olduğu konusunda bir uyarı da gelmediğini;

Mümtaz Turfan 13.5.2005 günlü oturumda, yapılan işlemlerin ve eylemlerin tama Force Majeur mınının 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesine uygun olduğunu ve işlemlerin tamamında sayısal olarak herhangi bir yorum getirmenin mümkün olmadığını, sayısalığın, yapılan projenin adediyle doğru orantılı olduğunu, eldeki keşif artışlarıyla ilgili herhangi bir bakandan ön talimat almadığını, bunların rutin işlemler olduğunu, aşağıdan yukarıya doğru cereyan eden, işleyen bürokratik işlemlerden bulunduğunu, keşif artışlarının ortaya çıkabilmesi için bunun ilk kez kontrol mühendisince ortaya konulmasının, daha

sonra, kontrol mühendisi, şube müdürleri, bölge müdürleri, oradan merkez dairesi, silsilelerle, bu daireler ve birimlerin içindeki ilgili şube müdürleri, kurumlar, yardımcılar vesaire incelemesine tabi tutmak suretiyle üst makama aktarıldığını, bakana gelene kadar, aşağı yukarı 17–18 kademedan geçtiğini, bütün bu kademelerden olumlu, itirazsız geçen keşif artışlarının Bakanların takdirlerine arz edildiğini, bu işlemler yapılırken, sadece teknik kademelerin değil, aynı zamanda hukukî kademelerin de görüşlerinin mutlaka alındığını;

Keşif özetinin, adı üzerinde tahmin olduğunu, bazı projelerin, bazı varsayımlar dikkate alınarak yapılan tahmin çalışması olduğunu, tatbikatın bambaşka bir husus olduğunu, dolayısıyla, bir işin keşifte herhangi bir şekilde bulunması, o işin mutlaka o fiyatla, o miktarla yapılmasını gerektirmediğini;

beyan etmişlerdir.

d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Sanıklar Mustafa Cumhur Ersümer ve Zeki Çakan'ın Atasu Barajı ve HES İnşaatında, 2886 sayılı Kanununun 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan keşif artışı olurları vermeleri nedeniyle görevlerini kötüye kullandıkları ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Atasu Barajı inşaatına 10.03.1998 tarihinde başlandığı, DSİ XXII. Bölge Müdürlüğünün 14.02.2000 tarih ve 1197 sayılı yazısı ile Atasu Barajı'nın ihalesinin 1997 yılında yapılabilmesi, tefrik edilen ödeneklerin yetersizliği nedeniyle işin süresinin uzaması ve Trabzon şehri halkının mağduriyeti göz önüne alınarak; Galyan Deresi suyunun geçici olarak baraj yerinin mansabında yapılacak bir regülatör ve 2350 m'lik isale hattı ile mevcut arıtma tesislerine getirilmesi işinin yapılmasına DSİ Genel Müdürlüğünce 5.4.2000 tarihinde olur verilerek Galyan deresi regülatör ve isale hattı işinin Atasu Barajı inşaatı kapsamına alındığı anlaşılmıştır.

DSİ XXII. Bölge Müdürlüğünün 14.04.2000 günlü ve 2451 sayılı yazısı ile keşfe göre toplam % 224 oranında muhtemel bir keşif artışı meydana geleceğinin bildirilmesi üzerine;

- % 30 oranını oluşturan 2 250 000 000 000 TL tutarındaki kısmına DSİ Genel Müdürlüğünün;

- % 194,22 oranını oluşturan 14 566 429 950 000 TL tutarındaki kısmına 08.05.2000 tarihinde sanık M.Cumhur Ersümer'in, olur verdiği anlaşılmıştır.

Öte yandan, DSİ Genel Müdürlüğünün 01.08.2002 tarihli yazısı üzerine, DSİ Bölge Müdürlüğünün 3.9.2002 tarihli yazısında %170,71 oranında keşif artışı gerektiğinin bildirilmesi üzerine sanık Zeki Çakan'ın 10.09.2002 tarihinde bu artışa olur verdiği anlaşılmıştır.

2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesinin üçüncü fıkrasında;

*“% 30 oranından fazla artış; temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise; idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın onayı ile süre hariç aynı sözleşme ve şartname hükümleri için % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir”*denilmiştir.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu Başkanlığının 11.4.2005 gün ve 446 sayılı yazısında;

“...%30’un üstündeki keşif artışları, ihale öncesi proje düzenleme esasları dikkate alınarak her türlü etüt, proje ve mühendislik hizmetlerinin kullanılmasına rağmen, önceden bilinmesi ve tahmin edilmesi mümkün olmayan ve iş yapılırken ortaya çıkan temel, tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi zorunlu nedenlerle meydana gelen keşif artışlarıdır.

‘Benzeri işler’ kavramı ilkesel olarak mühendislik hizmetlerinde temel ve tünellerdeki gibi mühendislik etüt ve proje verilerine rağmen uygulama sırasında ortaya çıkan ve önceden tahmin ve hesap edilemeyen durumların ortaya çıkabilmesi, bir başka deyimle temel ve tüneldeki gibi bilinmeyen hususların mevcudiyeti açısından benzerlik olarak mütalaa edilmelidir. Temel ve tünel için yapılan çalışmalar ve elde edilen neticeler ne ise, benzeri işler kavramı için de durum aynıdır...

*‘Benzeri işler’ kavramı, sadece şekil olarak fiziki yönden benzerlik değil, ihale öncesi her türlü mühendislik hizmeti verilerine göre hazırlanan 1 inci keşif düzenlenmesi sırasında, önceden bilinmeyen ve sonradan ortaya çıkan ve işin bitirilmesi için yapılması zorunlu hale gelen işler olarak tanımlanabilir...”*denilerek 2886 sayılı Kanun’un 63. maddesindeki *“benzeri iş”* kavramının kapsamı açıklanmıştır.

Galyan Deresi Regülatör ve İsale Hattı inşaatı işi 5 Nisan 2000 günlü, Maçka I-II Regülatörleri 15 Mart 2001 günlü genel müdür onayı ile kapsama alınmıştır.

Tanıklar Talat Ertürk, Muhittin Kuzu, Erol Çalımlı, Emin Erdoğan, Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı Yasanın 63. maddesine uygun olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, sanık bakanların keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini beyan etmişlerdir.

DSİ XXII. Bölge Müdürlüğünün DSİ Genel Müdürlüğüne yazdığı 14.4.2000 günlü yazısında Atasu Barajının yerleşim birimleri içinde olması nedeniyle yerleşim merkezlerini birbirine bağlayacak olan yolların baraj rezervuar alanı içinde kalması sonucunda yeni yollara ihtiyaç duyulacak olması, Trabzon’un içmesuyu ihtiyacını karşılayan Değirmendere’deki aşırı kirlenme sonucunda Galyan Deresi’nin içmesuyu arıtma tesislerine bağlanmasının zorunlu hale geldiğinin ifade edilmesi, Maçka I-II Regülatörlerinin 15 Mart 2001 günlü genel müdür onayı ile kapsama alınması, DSİ XXII. Bölge Müdürlüğünün DSİ Genel Müdürlüğüne yazdığı 27.7.2001 günlü yazısında 2057 yılına kadar Trabzon’un içmesuyu ihtiyacının karşılanmasının amaçlandığının ifade edildiği, tanık beyanları ile keşif artış onaylarına ilişkin belgelerden sanıkların olur verdikleri keşif artışı istemlerinin DSİ Bölge Müdürlüğüne yapıldığı, böylece teknik yönden gerekliliğin ve Devlet İhale Kanununun 63. maddesindeki koşulların bulunup bulunmadığının DSİ teknik birimlerince belirlenip değerlendirildiği, sanıkların bu değerlendirmenin yapılmasında herhangi bir yönlendirmesinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

DSİ Bölge Müdürlüğünden gelen keşif artışı taleplerinin DSİ Genel Müdürlüğünde kontrol mühendisinden başlayarak, tatbikat şube müdürü, daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdürün denetiminden geçtiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında daire başkanı, müsteşar yardımcıları, müsteşarın incelemesinden

geçtikten sonra bakanların onayına sunulduğu, bu işlemlerde teknik ve hukuki kademelerin olumlu görüş bildirdiği, yapılan değerlendirmelerde izlenen yolun hukuka aykırı olduğu yönünde bakanı sorumlu tutacak bir olguya rastlanmadığı gibi herhangi bir şikâyet ya da ihbarın bulunmadığı gözetilerek, Atasu Barajı HES inşaatı projesinde sanıkların görevlerini kötüye kullandıklarına dair cezai sorumluluğunu gerektirecek kanıt bulunamadığından beraatlerine karar verilmesi gerekmiştir.

23-Bakırçay projesi Kınık sol sahil sulaması inşaatı ile ilgili 13.6.2000 ve 12.9.2002 tarihlerinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkilerini kötüye kullanmak

a- İddia

Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatında, 2886 sayılı Kanununun 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan keşif artışı olurları veren **Mustafa Cumhur Ersümer** ile **Zeki Çakan**'ın görevlerini kötüye kullandıkları, 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılmaları istenilmiştir.

b- Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı Yapım Süreci

—02.01.1993 yılında inşaatı ihale edilen iş, “*Bakırçay Kınık Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı*” işidir. İşin Özel teknik şartnamesinde projenin gayesi:7063 hektar sahanın sulama ve drenaj tesislerinin inşa edilmesidir” olarak belirtilmiştir.

—Projenin 1993 yılında yapılan ihalesinde ‘ana tahliye’ işinin bulunmadığı, bununla ilgili tespitlerin, ‘tatbikat projelerinin’ yapılmaya başlaması ile ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

—İhaleden sonra DSİ İzmir 2.Bölge Müdürlüğü'nün Ocak 1995 yılında yaptığı “*Şebeke Revizyonu Planlama Raporu*” ile proje sahasında daha önce belirtilen ihtiyaçlar göz önüne alınarak, yüksek basınçlı modern sulama şebekesi ile birlikte gerekli basıncı sağlamak üzere 6 pompa istasyonu yanı sıra sahanın ‘derin drenaj’ sahası olması sebebiyle derin drenaj kanalı açılması uygun görülmüştür.

—DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığının, DSİ 2. Bölge Müdürlüğünün yazısını ilgi tutarak 06.03.1997 tarihinde yazdığı yazı ile debiye göre projenin revize edilmesi gerektiğinden bahisle “*T4 tahliyesinin Bakırçay'a ulaştığı kesimde mansap şartının araştırılması*” işinin yapılmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

—DSİ tarafından, proje yapımı sırasında, 1997 Mart ayından başlatılan teknik çalışmalar, DSİ 2. Bölge Müdürlüğünün DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığına yazdığı 25.09.1997 yazısında, “*...debileri Bakırçay geçiremediğinden Bakırçay'da yeterli uzunlukta yatak düzenlemesi projesi hazırlanması uygun olacağı görülmüştür*” denilmiştir.

—Proje ve İnşaat Şube Müdürlüğünün, DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığına yazdığı 26.11.1999 tarihli yazıda “*yatak kesitinin yetersizliği ve sulama drenajı açısından bile yatak tabanının derinleştirilmesi gereği müşterek görüşü oluşmuştur*” denilmiştir.

—DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı'nın, DSİ 2. Bölge Müdürlüğü'ne yazdığı 06.12.1999 tarihli yazıda “*Kınık Sol Sahil Sulaması'nın ana tahliyesini oluşturan Bakırçay ana yatağında mevcut yan derelere ve sözkonusu sulamaların*

tahliyelerine mansap oluşturmak amacıyla düzenleme yapmak gereği bulunmaktadır” denilmiştir.

—DSİ 2. Bölge Müdürlüğü’nün, DSİ Genel Müdürlüğü Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığına yazdığı 03.01.2000 tarihli yazıda *“Bakırçay yatağında derinleştirme ile düzenleme yapılarak yataktaki normal su seviyesi düşürülebilecek, bunun sonucunda tahliye kanallarının Bakırçay’a bağlanan kesimlerine uygun mansap şartı sağlanarak sulama alanındaki tahliye sularının drenajı ile mümkün olabilecektir”* denilmiştir.

—Mart 2000 tarihli Keşif Artışı Değerlendirme Raporuna göre, *“...Kınık Sol Sahil Sulaması ve kat’i proje yapım çalışmaları sürdürülen Kınık Sağ Sahil Sulamasının ana tahliyesini oluşturan Bakırçay ana yatağında mevcut yan derelere ve sözkonusu sulamaların tahliyelerine mansap oluşturmak amacı ile düzenleme gereği de Genel Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir...”* denilmekte ve %145 oranında keşif artışı getiren 2.keşif artışının ana kalemlere göre dağılımında kazı işlerinin keşif artışı içindeki payının %42 olduğu ve %42’lik artışın içinde %8 Kınık Sol İletim Hattının boru hendek kazısı %8, Bakırçay Yatağı İslah payının %19,9 olduğu yazılıdır.

—10.5.2000 günlü genel müdürlüğün % 30 oranında keşif artışı istemine konu olurunda;

“Keşif artışı nedenleri aşağıda açıklanmıştır:

1- *Yörede son yıllarda yaşanan aşırı kuraklık nedeniyle, söz konusu projede kullanılması düşünülen yerüstü ve yeraltı su kaynakları potansiyeli hidrolik açıdan yeniden revize edilerek, mevcut su kaynaklarından temin edilecek sulama sularıyla sulama yapacak olan kanaletli sulama şebekesi, daha fazla tarım alanının sulanmasına imkân verecek ve basıncı 6 adet su pompa istasyonu ile sağlanacak yüksek basınçlı sulama şebekesine dönüştürülmüştür. Bu nedenle; Sulama şebekesi için gerekli olan 6 adet pompa istasyonundaki makine ve ekipmanın temini ve montajı, sulama şebekesi için gerekli olan özel parçalar (vana, vantuz ve hidrant v.s.) parçaların temini ve montajı ile 6 adet pompa istasyonuna ait bina, yaklaşım kanalı ve cebri boru inşaatı, yapılması gerekmiş ve bu durum da keşif artışına neden olmuştur.*

2- *Bakırçay yatak kapasitesinin yetersiz oluşu ve feyez anında yatakta su kotunun yükselmesi nedeniyle Bakırçay’a bağlanan tahliye kanallarının yeterince deşarj olmamasından dolayı taşkın sularının tarım arazisine zarar verdiği görülmüş ve Bakırçay’ın yatak düzenlemesi yapılması gerekmiştir. Bu da kazı ve kazı malzemesi nakliye işlerinde artışa neden olmuştur.*

3- *Sulama alanı içinde tahliye kanalı görevi yapan derelerin (Karadere, Cumalidere, Öcekdere, Beydere ve Çınarlidere gibi) feyez anında tarım arazileri ile ana kanal ve sulama şebekesine vereceği zararları önlemek ve drenaj görevlerini yerine getirmesini sağlamak için adı geçen derelerin kesitlerinin düzenlenmesi, keşif artışına neden olmuştur.*

4- *Su kaynağı olan barajlardan şebekeye su iletecek olan Kınık Sol İletim Kanalının yüksek basınçlı borularla teşkil edilmesi, keşif artışına neden olmuştur.*

Konu Başkanlığımızca incelenmiştir.

1.Keşfe göre % 75 oranında gerçekleştirmiş bulunan "Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı" işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır."

denilmiştir.

—Mustafa Cumhur Ersümer'in 13.06.2000 tarihinde %115 keşif artışı olurunda;

"İnşaatın tümüyle ikmal edilerek hizmete açılabilmesi için yapılması gerekli olan, temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana gelen % 30 oranından fazla keşif artışının nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

1-Yapılan imalat ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin I. keşifte öngörülenden daha yüksek klaslarda olduğu tespit edilmiştir. Bu da kazı klaslarına bağlı olarak maliyet artışına neden olmuştur.

2-Yörede son yıllarda yaşanan aşırı kuraklık nedeniyle, söz konusu projede kullanılması düşünülen yerüstü ve yeraltı su kaynakları potansiyeli hidrolik açıdan yeniden revize edilerek, mevcut su kaynaklarından temin edilecek sulama sularıyla sulama yapacak olan kanaletli sulama şebekesi, daha fazla tarım alanının sulanmasına imkân verecek ve basıncı 6 adet su pompa istasyonu ile sağlanacak yüksek basınçlı sulama şebekesine dönüştürülmüştür. Bu nedenle; Sulama şebekesi için gerekli olan 6 adet pompa istasyonundaki makine ve ekipmanın temini ve montajı, sulama şebekesi için gerekli olan özel parçalar (vana, vantuz ve hidrant v.s.) parçaların temini ve montajı ile 6 adet pompa istasyonuna ait bina, yaklaşım kanalı ve cebri boru inşaatı, yapılması gerekmiş ve bu durum da keşif artışına neden olmuştur.

3-Su kaynağı olan barajlardan şebekeye su iletecek olan ve kati projesinde klasik kanal olarak yapımı düşünülen iletim kanalının, kontrollü sulama işletmesi yapılabilmesi ve yaklaşık 1200 ha sahanın pompajsız olarak sulanmasını sağlamak amacıyla, yüksek basınçlı borular ile teşkil edilmesi, keşif artışına neden olmuştur.

4-Sulama alanı içinde tahliye kanalı görevi yapan derelerin (Karadere, Cunalıdere, Öckedere, Beydere ve Çınarlıdere gibi), feyez anında tarım arazileri ile anakanal ve sulama şebekesine vereceği zararları önlemek ve drenaj görevlerini yerine getirmesini sağlamak için adı geçen derelerin kesitlerinin düzenlenmesi, keşif artışına neden olmuştur.

5-Bakırçay yatak kapasitesinin yetersiz oluşu ve feyez anında yatakta su kotunun yükselmesi nedeniyle Bakırçay'a bağlanan tahliye kanallarının yeterince deşarj olamamasından dolayı taşkın sularının tarım arazisine zarar verdiği görülmüş ve Bakırçay'ın yatak düzenlemesi yapılması gerekmiştir. Bu da kazı ve kazı malzemesi nakliye işlerinde artışa neden olmuştur.

Söz konusu inşaatteki % 30'dan fazla artış, temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana geldiğinden, işin sözleşmesine ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. Maddesindeki "% 30 oranından fazla artış temel, tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili Bakan'm veya birinci derece ita amirinin onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri çerçevesinde % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir." hükmüne istinaden, artış gösteren işlerin aynı yükleniciye yaptırılmasında Genel Müdürlüğümüzce yarar görülmektedir.

I. Keşfe göre % 75 oranında gerçekleştirilmiş bulunan "Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı" işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Müteahhit 28.04.2000 tarihli dilekçesi ile % 30'dan fazla artış gösteren işleri aynı sözleşme şartları ile ikmal etmeyi kabul ve taahhüt etmiş bulunmaktadır."
denilmiştir.

—Kınık Sağ Sahil Sulaması kati projesinin yapılması işi 14.01.1999 tarihinde ihale edilmiştir.

—Zeki Çakan'ın 12.09.2002 tarihinde verdiği % 63 keşif artışına ilişkin olurda;

"Keşif artışının nedenleri aşağıda açıklanmıştır:

1- Yapılan imalat ve sinai imalat kazılarında zemin cinsinin I. keşifte öngörülenden daha yükseklerde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kazı klaslarına bağlı olarak keşif artışına neden olmuştur.

2-P-5. P-6. P-7 grubu borulu sulama şebeke projelerinde, toplulaştırma sonrası proje revizyonu zorunlu hale gelmiş, bu nedenle boru boylarında meydana gelen uzamalar, keşif artışına sebep olmuştur.

3-Pompa binalarının terfi-isale hatlarında depo yerleşim konumundaki değişiklikler dolayısıyla cebri boru boylarında artışlar meydana gelmiş, bu durumda keşif artışına neden olmuştur.

4-Boru hatlarının, dere ve tahliye kanallarından geçen kısımlarında, dere ve tahliye kanallarının geniş olması, bu kısımların çelik boru ile geçilmesi nedeniyle çelik boru boylarındaki uzamalar keşif artışı meydana getirmiştir.

5-P-5. P-6. P-7 grubu borulu sulama şebeke alanlarında, toplulaştırma sonrası ilave tahliye kanallarının yapılması zorunlu hale gelmiş, tahliye kanal kazılarındaki artışlar keşif artışına sebep olmuştur.

Söz konusu inşaatteki % 30'dan fazla artış, temel ve benzeri işler gibi nedenlerden ilen geldiğinden, işin sözleşmesine ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. Maddesindeki "% 30 oranından fazla artış temel, tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili Bakan'm veya birinci derece ita amirinin onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri çerçevesinde % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir." hükmüne istinaden, artış gösteren işlerin aynı yükleniciye yaptırılmasında Genel Müdürlüğümüzce yarar görülmektedir.

"Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı" işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Müteahhit 29.08.2002 tarihli dilekçesi ile. % 30'dan fazla artış gösteren işleri aynı sözleşme şartları ile ikmal etmeyi kabul ve taahhüt etmiş bulunmaktadır."

denilmiştir.

—DSİ Hukuk Müşavirliğinin 10.9.2002 günlü yazısında "Bölge Müdürlüğünün teklifleri doğrultusunda belirtilen ve işin keşfi sırasında öngörülmeyen işlerden olup da %30 u aşan keşif artışını gerektiren hususların teknik açıdan 'temel, tünel ve benzeri işlerden' olması halinde keşif artışı için olur alınmasında sakınca bulunmamaktadır." denilmiştir.

c-Tanık Anlatımları

Talat Ertürk 16.3.2005 günlü oturumda, keşif artışlarının, Devlet Su İşleri kurulduğundan bu yana, elli küsur yıldır aynı sistem içerisinde yürüdüğünü, aşağı yukarı 30–35 paraftan, imzadan geçtikten sonra bakanlığa geldiğini, bakanlığın da hukukî olarak eksiklerine, hukuk görüşü olup olmadığı noktasında inceleyerek artışlara onay verdiğini;

Doğan Altınbilek 12.4.2005 günlü oturumda, beş ayrı hükümette Devlet Su İşleri genel müdürlüğü görevi yaptığını, TBMM’de ifade verdiğinde keşif artışlarıyla ilgili yanlış bir kanaatin orada yaygın olduğunu gördüğünü, bir ihaleye çıkıldığında, ihaleye esas olan projenin içinde işle ilgili miktarların bir listesi olduğunu, bu miktarlarla o işlerin birim fiyatları çarpıldığı zaman ortaya keşfin çıktığını, projeye göre, o anda tahmin edilen değer olan keşfin yüzde yüz doğru olmadığını, proje sırasında herhangi bir zamanda bazı değişikliklerin oluşabildiğini, bu değişikliklere göre de işin miktarlarının arttığını, bu işin artan miktarlarının aynı birim fiyatlarla çarpılmasıyla ikinci keşif oluşturulduğunu, ikinci keşifle birinci keşif arasındaki miktara da keşif artışı denildiğini;

Keşif artışının, bakan veya genel müdürce önerilmediğini bölgesinden başlayarak önerildiğini, bölgedeki tatbikat kontrol dairesi, ilgili şubesi, bölge müdürlüğü, genel müdürlük ilgili dairenin ilgili şubesi, daire başkanlığı, hukuk müşavirliği ve genel müdürlük tarafından imzalandığını, genel müdürün 15. sırada imza attığını, evrakın Bakanlığa geldiğinde de ilgili aşamalardan geçtikten sonra bakanın 19. kişi olarak evraka imza koyduğunu bir bakan hatta bir genel müdür için bütün bu imzaların atıldığı ve bütün prosedürün tamamlandığı bir olaya “hayır” demenin de kolay olmadığını;

Aylık toplantılarla, bölge müdürleri toplantılarında, ihaleli işlerde kapsama iş alma, muhteva değişiklikleri, keşif artışları ve işlerin devri olur konularında olur alınmadan önce genel müdürlük makamına bilgi verileceği talimatına rağmen, aykırı uygulamalarda bulunulduğu gerekçesiyle belirtilen konularda genel müdürün önceden bilgilendirilmesi hususunda makam talimatına titizlikle uyulması ve her türlü keşif artışı olurlarının bizzat genel müdür tarafından imzalanacağını bilinmesi konusunda kendisinin 23.6.2000 tarihli bir genelge gönderdiğini, hiçbir şekilde yukarıdan şu şekilde bir keşif artışı verin diye bir baskı olmadığını;

Bakırçay-Kınık Sulamasında, 60 kilometre bir kanal düzenlemesinin kapsama alındığı iddia edilmesine rağmen, böyle bir yazının olmadığını, sadece mütemmim cüz olan 20 kilometresi için çok sonradan karar verildiğini, hâlbuki suçlamanın 60 kilometresi için olduğunu;

Mehmet Güllü 12.4.2005 günlü oturumda, işlerin kati projeye esas alınarak hazırlanan keşif metrajı dayalı olarak ihale edildiğini, sulama projelerine ait inşaatların büyük sahalara yayılı olarak inşa edilmesi nedeniyle zemin problemlerinin tespiti ve alınacak önlemlerin kati proje safhasında tam olarak mümkün olmadığını, örneğin; zift, sülfat, yeraltı suları gibi problemlerin, inşaat aşamasında meydana çıktığını, projelerin inşaat sürelerinin uzun yıllar almasından dolayı zaman içerisinde hizmet alanlarında değişiklik meydana geldiğini;

Bu nedenlerden dolayı, işlerde meydana gelen iş artışlarının, 2886 Devlet İhale Kanununun 63.maddesi ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine göre, işte artma ve eksilme meydana geldiğini, yüzde 30 üzerinde fazla artışın, temel tünel ve benzeri

işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmesi halinde, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın veya birinci derecede ita amirinin onayı ile yüzde 30'un üzerindeki işlerin de aynı müteahhide yaptırılabilirdiğini, işin ihalesi sırasında tariflenen bir sulama projesinin sulayacağı alanın belli olması sebebiyle bu alanın dışındaki bir alanın ihale muhtevasına alınmasının mümkün olmadığını, ama o işin içerisinde yapılması zorunlu bir işin, alınıp yapılmasının olanaklı olduğunu, keşif artışlarının bugün de verildiğini;

Emin Erdoğan 13.5.2005 günlü oturumda, DSI'de çalışmaları sırasında, keşif artışları olurları için talepte bulunduğunu ve aldığını, DSI'de kuruluşundan bu yana keşif artışı verildiğini, keşif artışlarının proje bütünlüğünü sağlamak ve aynı proje bazında mütemmim cüz olarak bitirilmesi gereken işleri kapsadığında verildiğini;

Bakırçay Projesi Kınık sol sahil ıslah işiyle ilgili Bakırçay yatak ıslahının kapsama alındığını ve bu işin keşfinin yüzde 90 mertebesinde artırdığı iddiasının yanlış olduğunu, Bakırçay yatak ıslahının, inşaatı yapılan işin bünyesinde olmazsa olmaz bir parçası olduğunu gördüğünü, Bakırçay sulamasının, belli bir hektara hizmet eden bir alanda yapıldığını, sulandıktan sonra dönen suların atılması ve taşkın sularının buraya girmemesini temin etmek için, bu projenin kapsama alındığını, bunun iş artırımı olduğunu, oranının, ilk keşfinde 19,9 olduğunu, İzmir Bölge Müdürlüğünün 2000 yılında yazmış olduğu yazısında aynen "*bu Bakırçay yatak ıslahının yapılması yüzde 19,9 keşif artışı getirecektir, bunun payı budur*" diye ibarelerle, net ve açık şekilde belirtildiğini, 2002 yılında projeler tasdiğe geldiğinde, Proje İnşaat Daire Başkanının, 19,9 oranını tutturacak şekilde projeleri tasdik ettiğini, Soruşturma Komisyonunun sorduğu ve kayıtlarda görülen 61 kilometrelik uzunluğun, proje yapma uzunluğu olup, sulanacak sahanın denize çıkışı olan uzunluğunu belirttiğini;

Bu projenin çalışması için, ikmali için bu işin muhakkak yapılmasının gerektiğini, yapılmadığı takdirde, arazinin çoraklaşacağını, tuzlanacağını, çiftçi ünitelerinin ürün almasının mümkün olmayacağını, projenin faydaya dönüşmeyeceğini, soruşturma komisyonunun dediği gibi, yüzde 90 değil, yüzde 19,9 artış getirildiğini, geri kalan yüzde 30 üzeri keşiflerin de, tamamen temel, tünel ve benzeri işlerden gelen artışlar olduğunu, onların da gerekçelerinin, keşif artış olurlarında tek tek yazılı olduğunu;

Bakırçay yatak ıslahının yapılma oranının yüzde 19,9 olduğunu, bu artışın birinci keşifte gösterildiğini, yüzde 163 keşif artışının, temel, tünel ve benzeri işlerden gelen artışlar olduğunu, bu projenin ihale edildiği sırada, kuraklığın etkisiyle proje revizyonu yapıldığında, kanaetli sulamanın, basınçlı borulu sulamaya çevrildiğini, bunların getirdiği keşif artışlarının da yüzde 163'ü bulduğunu, bu keşif artışının, tamamen, proje revizyonundan, Ege'de olan kuraklıktan husule gelen, suların daha iyi kullanılmasını amaçlayan bir konu olduğunu;

Muhittin Kuzu 13.5.2005 günlü oturumda, Bakırçay-Kınık Projesiyle ilgili olarak, Bakırçay-Kınık sol sahil sulamasının ana tahliyesi durumunda olduğunu, bir sulama şebekesinde nasıl ana kanal, yedek tersiyer varsa, aynı şekilde, drenaj şebekesinde de tersiyer, yedek ve ana tahliye şebekesi bulunduğunu, drenaj şebekesinin sulamanın kirli kan damarları gibi olmazsa olmaz bir bütün olduğunu, Bakırçay'ın ıslah edilmiş nitelikte olduğunu, bu nedenle de sol sahil sulaması ihalesinden önce hazırlanan projelerde, mevcut haliyle bu görevi, ana tahliye görevini görür diye kabul edilerek girilmemiş olduğunu,

ancak, proje uygulandığında Bakırçay'ın yatağının olduğunu ancak, yanlardan gelen tahliye ve yan derelerinin, Bakırçay'la birleştiği yerde sedde yapılmadığı sürece Bakırçay taşkın sularını taşıyarak, sulama sahasını tehdit ettiğini, 2002 yılında kilometrelerinin belli olduğunu, bölgenin keşif artışı raporlarının ekindeki raporlarda yüzde 19,9 olarak belirtildiğini;

Teknik açıdan, sulama projelerinde membadan mansaba doğru projelendirilme yapıldığını, tahliye projelerinde ise mansaptan, akacağı noktadan membaa doğru projelendirilme yapıldığını, Bakırçay'ın mansabının da denizden itibaren ölçülerinin yapılıp, projelendirilmesi gerektiğini, 17,5 kilometrelik tahliyede bu taşkın seddesinin sulamanın olmazsa olmaz bir parçası olduğunu, bu yapılmadan sulamaya açılmayacağını;

Bakırçay sol sahil sulamasında keşif artışı yapılmasının mümkün olduğunu, Bakırçay sol sahil sulamasının yüzeysel sulama olarak ihale edildiğini; ihale ettikten sonra bütün projelerin su imkânları değerlendirildiğini, bir planlama revizyonu yapıldığını, buna göre basınçlı borunun neticesinde springle ve damlama sulaması sistemine geçilmesine karar verildiğini, planlama değişikliğiyle keşif artışının olduğunu;

Mümtaz Turfan 13.5.2005 günlü oturumda, yapılan işlemlerin ve eylemlerin tamamının 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesine uygun olduğunu ve işlemlerin tamamında sayısal olarak herhangi bir yorum getirmenin mümkün olmadığını, sayısalığın, yapılan projenin adediyle doğru orantılı olduğunu, eldeki keşif artışlarıyla ilgili herhangi bir bakandan ön talimat almadığını, bunların rutin işlemler olduğunu, aşağıdan yukarıya doğru cereyan eden, işleyen bürokratik işlemlerden bulunduğunu, keşif artışlarının ortaya çıkabilmesi için bunun ilk kez kontrol mühendisince ortaya konulmasının, daha sonra, kontrol mühendisi, şube müdürleri, bölge müdürleri, oradan merkez dairesi, silsilelerle, bu daireler ve birimlerin içindeki ilgili şube müdürleri, kurumlar, yardımcılar vesaire incelemesine tabi tutmak suretiyle üst makama aktarıldığını, bakana gelene kadar, aşağı yukarı 17-18 kademeden geçtiğini, bütün bu kademelerden olumlu, itirazsız geçen keşif artışlarının Bakanların takdirlerine arz edildiğini, bu işlemler yapılırken, sadece teknik kademelerin değil, aynı zamanda hukukî kademelerin de görüşlerinin mutlaka alındığını;

Bakırçay'da neden 61 kilometrelik drenaj kanalının muhtevaya alınarak yapıldığı konusunda, proje kavramı içinde olmak üzere, projenin ayrılmaz bir parçası, mütemmim cüzü niteliğinde olan tüm unsurların, sözleşme özel teknik şartname kapsamında olsun veya olmasın, projenin işletilmesi için asgarî şart olarak projenin olmazsa olmazı niteliği taşıdığını, projenin, mutlaka, drenajının, bir şekilde, sulama projelerinin yapılmasının gerektiğini, projenin, denizden 61 kilometre uzaklıkta olduğunu, tüm projelerde olduğu gibi, buradaki drenajın da, doğal olarak, bir ayağı olması gerektiğini, bu projede, özel olarak, ayağın, Ege Denizi olduğunu, bu projenin dizayn paftalarının; yani, mühendislik hizmetlerinin denizden başlayarak geriye doğru yapılmasının teknik zorunluluk olduğunu; aksi halde, suyu oraya kadar akıtmanın mümkün olmayacağını, bunun talimatlandırılarak yapıldığını, dosyalardaki yazışmalara bakılacak olursa, bu proje mahallinde ve sadece projeyi ilgilendiren drenaj kanalları uzunluğunun takriben 17-17,5-18 kilometre civarında olduğunu açıkça görülebileceğini, bu hususun da ihale safhasında tespit edilmesi mümkün olmayan bir konu olduğunu; çünkü, ihale safhasında projenin, dizaynın ortaya konulmasındaki varsayımın, drenaj kanalı olarak söz konusu yatağın

kullanılacağı varsayımıyla başlanıldığını; ancak, işe başlandıktan sonra, Bakırçay yatağının drenaj kapasitesinin, gelen rüsubat tarafından, tahmin edilenin üstündeki rüsubat tarafından doldurulması dolayısıyla projenin yeniden yapılma zorunluluğunun teknik gereklilik olarak ortaya çıktığını, yapılan işlem ve eylemin ihaleden önce tahmin edilmesinin mümkün olmadığını;

Keşif özetinin, adı üzerinde tahmin olduğunu, bazı projelerin, bazı varsayımlar dikkate alınarak yapılan tahmin çalışması olduğunu, tatbikatın bambaşka bir husus olduğunu, dolayısıyla, bir işin keşifte herhangi bir şekilde bulunması, o işin mutlaka o fiyatla, o miktarla yapılmasını gerektirmediğini;

beyan etmişlerdir.

d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Bakırçay Projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatında Bakırçay yatak kapasitesinin yetersiz oluşu ve Bakırçay'ın yatak düzenlemesi yapılması nedeniyle 13.06.2000 tarihinde sanık Mustafa Cumhur Ersümer tarafından %115 ve 12.09.2002 tarihinde sanık Zeki Çakan tarafından % 63 olmak üzere toplam %178 oranında mevzuata aykırı olarak keşif artışı onayı verildiği ileri sürülmüştür.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Bakırçay Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı projesinde Mustafa Cumhur Ersümer'in 13.06.2000 tarihinde % 115; Zeki Çakan'ın 12.09.2002 tarihinde % 63 keşif artışı olurlarında inşaatın tümüyle tamamlanarak hizmete açılabilmesi için yapılması gerekli olan, temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana gelen % 30 oranından fazla keşif artışına "yapılan imalat ve sınıai imalat kazılarında zemin cinsinin I. keşifte öngörülenden daha yüksek klaslarda olması", "... son yıllarda yaşanan aşırı kuraklık nedeniyle, söz konusu projede kullanılması düşünülen yerüstü ve yer altı su kaynakları potansiyelinin hidrolik açıdan yeniden revize edilmesi gereği ve mevcut su kaynaklarından temin edilecek sulama sularıyla sulama yapacak olan kanaletli sulama şebekesinin, daha fazla tarım alanının sulanmasına imkan verecek şekilde yüksek basınçlı sulama şebekesine dönüştürülmesi", "klasik kanal olarak yapımı düşünülen iletim kanalının, kontrollü sulama işletmesi yapılabilmesi ve yaklaşık 1200 hektar sahanın pompajsız olarak sulanmasının sağlanmak için, yüksek basınçlı borular gereği", "sulama alanı içinde tahliye kanalı görevi yapan derelerin tarım arazileri ile anakanal ve sulama şebekesine vereceği zararları önlemek ve drenaj görevlerini yerine getirmesini sağlamak için derelerin kesitlerinin düzenlenmesi", "taşkın sularının tarım arazisine zarar vermesinin önlenmesi için Bakırçay'ın yatak düzenlemesinin yapılması", "sulama şebeke projelerinde, toplulaştırma sonrası boru boylarında meydana gelen uzamalar", "Pompa binalarının terfi-isale hatlarında depo yerleşim konumundaki değişiklikler dolayısıyla cebri boru boylarında artışlar" gibi nedenlerle teknik yönden gerekliliğinin belirtildiği; DSİ Hukuk Müşavirliğinin 10.9.2002 günlü yazısıyla hukuki yönden olur verildiği görülmüştür.

Tanıklar Talat Ertürk, Muhittin Kuzu, Emin Erdoğan, Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı Yasanın 63. maddesine uygun olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, sanık bakanların

keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini, Bakırçay projesinde kapsama alınan işin teknik zorunluluktan kaynaklandığını beyan etmişlerdir.

Zeki Çakan'ın 2.9.2002 günlü keşif artışı olur yazısında ve eklerinde kazı klâslarında, boru ve çelik boru boylarında, tahliye ve kanal kazılarında artış gerekçesiyle keşif artışlarının verildiği, Bakırçay yatak ıslahı işinin kapsama alındığının açıkça belirtilmediği, sanığın bu konuda bilgilendirildiğine ilişkin herhangi bir kanıtın da bulunmadığı anlaşılmıştır.

DSİ Bölge Müdürlüğünden gelen keşif artışı taleplerinin DSİ Genel Müdürlüğünde kontrol mühendisinden başlayarak, tatbikat şube müdürü, daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdürün denetiminden geçtiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında daire başkanı, müsteşar yardımcıları, müsteşarın incelemesinden geçtikten sonra bakanların onayına sunulduğu, bu işlemlerde teknik ve hukuki kademelerin olumlu görüş bildirdiği, yapılan değerlendirmelerde izlenen yolun hukuka aykırı olduğu yönünde bakanı sorumlu tutacak bir olguya rastlanmadığı gibi herhangi bir şikâyet ya da ihbarın bulunmadığı gözetilerek, Bakırçay projesi Kınık Sol Sahil Sulaması inşaatında sanıkların görevlerini kötüye kullandıklarına dair cezai sorumluluğunu gerektirecek kanıt bulunamadığından beraatlerine karar verilmesi gerekmiştir.

24- Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı ile İlgili 10.9.2002 Tarihli Keşif Artışı Oluru Nedeniyle Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak

a- İddia

Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatında, 2886 sayılı Yasa'nın 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı keşif artışı oluru veren **Zeki Çakan**'ın görevini kötüye kullandığı ve bu nedenle 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı Süreci

—Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca 20.01.1997 tarihinde ihale edilmiştir.

—Iğdır İlçesi Ağabey Köyü sakinlerinin 1996 ve 1997 tarihlerinde Başbakanlık ve Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'na verdikleri dilekçeler ile sel ve taşkınlar nedeniyle zarara uğradıklarını bildirerek Hasar Tespit Komisyonu raporlarını ekledikleri görülmüştür.

— Bu dilekçelerdeki şikâyetler ve durum dikkate alınarak;

DSİ Genel Müdürlüğü Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 10.09.1998 tarihinde DSİ XXIV Bölge Müdürlüğü'ne yazdığı yazıda;

“.....

Iğdır Aras Taşkın Koruma İkmalî 2. kısım İnşaatında püermanet olarak yapılan 4 km'lik sedde inşaatı dışında kalan 32 km'lik sedde inşaatının 1996 yılı fiyatlarıyla 700 TL ve Iğdır Projesi içinde olan “ Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatının “ keşfi 2580 milyar TL olduğundan bu proje kapsamında yapılması halinde bu işte $200/2580 = \%28$ oranında keşif artışı olacağı, ilgili firmanın işin kapasitesinin üzerinde iş makinesinin mevcut olduğu, Dil Ovasında aynı proje boyutunda sedde inşaatını yapmış olduğu ve $\%30$ keşif artışı içersinde kalan işin kısa zamanda yapılarak hizmete dönüşmesi idarenin menfaatine olacağından yukarıda bahsedilen köylerin Aras nehri taşkınlarından acil olarak korunması işinin “Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı” kapsamında yapılması talep edilmektedir.

Konu Genel Müdürlüğümüzce incelenmiş olup söz konusu işin Kat'i projelerinin ve yeşil dosyalarının kısa sürede hazırlanmasının teknik elemen eksikliği ve işlerin yoğunluğu nedeniyle mümkün olmadığı görüldüğünden Kat'i projelerin bedelsiz olarak müteahhit tarafından hazırlanarak idarenin onayına sunulması kaydıyla, konunun aciliyeti bakımından Iğdır Aras Taşkın Koruma İkmalî işinin "Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı" kapsamında yapılması uygun görülmüştür."

denilmiştir.

—XXIV Bölge Müdürlüğü 26.11.1998 tarihinde DSİ Genel Müdürlüğüne yazdığı yazıda;

"Projenin bitirilen kısmından geriye kalan 32 250 m lik kısmının biran önce yapılabilmesi için Bölge Müdürlüğümüzün teklifi ve Genel Müdürlüğün (Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığı) uygun görmesiyle "Araş Taşkın Koruma" işi Bölgemiz kontrollüğünde yapımı devam eden "Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı" kapsamında yapılmasına karar verilmiştir.

Şu anda yüklenici firma tarafından çalışmalar devam etmekte olup projenin bir an önce sonuçlandırılması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak;

1-İlgi yazıda taşkınlardan korunması istenilen Ağabey köyü 02.04.1998 tarihi itibariyle Araş nehri taşkınlarından korunmuştur.

2-Araş nehri taşkın koruma inşaatı işi uygulama safhasında olup, ödenekler nispetinde en kısa sürede bitirilecektir."

denilmiştir.

—DSİ Genel Müdürünün 5.2.1999 tarihinde, DSİ XXIV Bölge Müdürlüğüne yazdığı yazıda, "...Taşkın koruma işinin sağlanabilmesi için "Batı Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı" işi kapsamında Zor Deresi ve derivasyon kanalı projesi hazırlanmış olup, bütçe imkanları nisbetinde inşaatına başlanacaktır."denilmiştir.

— XXIV Bölge Müdürlüğü 8.2.1999 tarihinde DSİ Genel Müdürlüğüne yazdığı yazıda, "...Taşkın koruma işinin önemli olması nedeniyle Zor Deresinde acil önlem olarak "Batı Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı" işi kapsamında alternatif olarak Zor Deresi ve Derivasyon Kanalı projesi hazırlanarak tasdik için Genel Müdürlüğümüze sunulmuştur. 1999 yılında problemin çözümü ilave 400 milyar TL ödeneğin temini halinde mümkün olacaktır." denilmiştir.

—DSİ Genel Müdürlüğü Proje İnşaat Dairesi Başkanlığının 18.7.2002 tarihinde DSİ XXIV Bölge Müdürlüğü'ne yazdığı yazıda;

"Bölge Müdürlüğünüz sınırları dahilinde olup, yapımı devam eden "Batı Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı" işi kapsamında bulunan Aras Nehri Taşkın Koruma Ana Seddeleri inşaatının, sol sahilde 8795 m sağ sahilde ise 9228 m'lik kısmının tamamlanması ile önceden mevcut arklar vasıtasıyla kısıtlı da olsa bir sulama yapılmakta iken, sedde inşaatından sonra sağ sahilde bulunan arkların işlev dışı kalması nedeniyle, yöre köylülerinin sulama suyu taleplerine istinaden sedde arkasında kalan sulanabilir arazilere sulama suyu temin etmek amacıyla Müteahhit firmaya gerekli projelerin hazırlanması için müsaade verilmesi istenen yazınız incelenmiştir.

Konu incelenmiş olup, Batı Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı işi kapsamında, talep edilen işin bulunmadığı ayrıca bu konuda bir planlama raporunun da mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle öncelikle söz konusu sahaya ait planlama raporunun Etüt ve Plan Daire Başkanlığınca hazırlanması ve Etüt ve Plan Daire Başkanlığının önerilerine göre program teklifi yapılması gerekmektedir.”

denilmiştir.

— 20.08.2002 tarihinde genel müdürlük makamının %30 keşif artışını aşağıdaki gerekçelerle verdiği görülmüştür:

“Bölge Müdürlüğünden alınan 24.07.2002 tarih ve 2615 sayılı yazı ve eklerinde "Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı" işinde hazırlanan mukayeseli keşfe göre 1 562 790 232 522 TL tutarında ve % 60,57 oranında keşif artışı meydana geldiği belirtilerek gereği istenmektedir.

Keşif artışı nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

1-Kanal ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin I. Keşifte öngörülen klas ve miktarlardan yüksek olması keşif artışına neden olmuştur.

2-Mansap şartının sağlanması amacıyla; Tahliye ve drenaj kanallarında yapılan iyileştirme çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

3-A20 ana kanalı sulama alanının yamaç ve sel sularından korunması amacıyla yapılan sanat yapılan, drenaj kanalları ve Zor deresi derivasyon kanalı ve tesislerinin yapılması ve rehabilitasyon çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

4-Sulama tesislerinin ve arazilerin Aras nehri taşkınlarından korunması amacıyla, Aras nehri yatağında yapılan koruma ve iyileştirme çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

Konu Başkanlığımızca incelenmiştir.

Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Sözleşmeye ekli Bayındırlık Genel Şartnamesi'nin "İş miktarında artma ve eksilme" başlıklı 19. maddesindeki; "Yapım işlerine ilişkin bir sözleşmenin uygulanması sırasında keşif ve sözleşmede öngörülmemiş olan, iş artışı veya eksilişi zorunlu hale gelirse müteahhit, 2886 sayılı kanun hükümlerine göre, keşif bedelinin % 30'una kadar olan değişiklikleri sözleşme ve şartnamesindeki hükümler çerçevesinde (süre hariç) yapmakla yükümlüdür..." hükmüne istinaden yukarıda nedenleri açıklanan % 60,57 oranındaki keşif artışının, Genel Müdürlüğümüz yetkisinde bulunan % 30 oranında ve 774 000 000 000 TL tutarındaki kısmının aynı müteahhide yaptırılması Başkanlığımızca uygun mütalaa edilmektedir.”

— Zeki Çakan'ın iddia konusu 10.09.2002 tarihli oluru ile %30.57 oranındaki keşif artışını aşağıdaki gerekçelerle verdiği anlaşılmıştır:

“Bölge Müdürlüğünden alınan 24.07.2002 tarih ve 2615 sayılı yazı ve eklerinde "Iğdır Ovası Sulaması Yenileme İnşaatı" işinde hazırlanan mukayeseli keşfe göre 1 562 790 232 522 TL tutarında ve % 60,57 oranında keşif artışı meydana geldiği belirtilerek gereği istenmektedir.

Bahse konu işte meydana gelen % 60,57 oranındaki keşif artışının % 30 oranındaki kısmı Genel Müdürlüğümüzün 20.08.2002 tarih ve 5094 sayılı Olur'u ile verilmiş bulunmaktadır.

İnşaatın tümüyle ikmal edilerek hizmete açılabilmesi için gerekli olan temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana gelen % 30,57 oranındaki keşif artışının nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

1-Kanal ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin I. Keşifte öngörülen klas ve miktarlardan yüksek olması keşif artışına neden olmuştur.

2-Mansap şartının sağlanması amacıyla; Tahliye ve drenaj kanallarında yapılan iyileştirme çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

3-A20 ana kanalı sulama alanının yamaç ve sel 3ulanndan korunması amacıyla yapılan, drenaj kanalları ve Zor deresi derivasyon kanalı ve tesislerinin yapılması ve rehabilitasyon çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

4-Sulama tesislerinin ve arazilerin Aras Nehri taşkınlarından korunması amacıyla, Aras nehri yatağında yapılan koruma ve iyileştirme çalışmaları keşif artışına neden olmuştur.

Söz konusu inşaattaki % 30'dan fazla artış, temel, tünel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana geldiğinden, işin sözleşmesine ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. maddesindeki % 30 oranından fazla artış temel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili Bakan'ın veya birinci derece ita amirinin onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri çerçevesinde % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir. " hükmüne istinaden, artış gösteren işlerin aynı yükleniciye yaptırılmasında Genel Müdürlüğümüzce yarar görülmektedir.

Iğdır Ovası Sulaması Yenileme inşaatı işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Müteahhit 17.07.2002 tarihli dilekçesi ile % 30'dan fazla artış gösteren işin aynı sözleşme şartları ile ikmal etmeyi kabul ve taahhüt etmiş bulunmaktadır."

c-Tanık Anlatımları

Talat Ertürk 16.3.2005 günlü oturumda, keşif artışlarının, Devlet Su İşleri kurulduğundan bu yana, elli küsur yıldır aynı sistem içerisinde yürüdüğünü, aşağı yukarı 30-35 paraftan, imzadan geçtikten sonra bakanlığa geldiğini, bakanlığın da hukukî olarak eksiklerine, hukuk görüşü olup olmadığı noktasında inceleyerek artışlara onay verdiğini;

Doğan Altınbilek 12.4.2005 günlü oturumda, beş ayrı hükümette Devlet Su İşleri genel müdürlüğü görevi yaptığını, TBMM'de ifade verdiğinde keşif artışlarıyla ilgili yanlış bir kanaatin orada yaygın olduğunu gördüğünü, bir ihaleye çıkıldığında, ihaleye esas olan projenin içinde işle ilgili miktarların bir listesi olduğunu, bu miktarlarla o işlerin birim fiyatları çarpıldığı zaman ortaya keşfin çıktığını, projeye göre, o anda tahmin edilen değer olan keşfin yüzde yüz doğru olmadığını, proje sırasında herhangi bir zamanda bazı değişikliklerin oluşabildiğini, bu değişikliklere göre de işin miktarlarının arttığını, bu işin artan miktarlarının aynı birim fiyatlarla çarpılmasıyla ikinci keşif oluşturulduğunu, ikinci keşifle birinci keşif arasındaki miktara da keşif artışı denildiğini,

Keşif artışının, bakan veya genel müdürce önerilmediğini bölgesinden başlayarak önerildiğini, bölgedeki tatbikat kontrol dairesi, ilgili şubesi, bölge müdürlüğü, genel müdürlük ilgili dairenin ilgili şubesi, daire başkanlığı, hukuk müşavirliği ve genel müdürlük tarafından imzalandığını, genel müdürün 15. sırada imza attığını, evrakın Bakanlığa geldiğinde de ilgili aşamalardan geçtikten sonra bakanın 19. kişi olarak evraka imza koyduğunu bir bakan hatta bir genel müdür için bütün bu imzaların atıldığı ve bütün prosedürün tamamlandığı bir olaya “hayır” demenin de kolay olmadığını;

Aylık toplantılarla, bölge müdürleri toplantılarında, ihaleli işlerde kapsama iş alma, muhteva değişiklikleri, keşif artışları ve işlerin devri olur konularında olur alınmadan önce genel müdürlük makamına bilgi verileceği talimatına rağmen, aykırı uygulamalarda bulunduğu gerekçesiyle belirtilen konularda genel müdürün önceden bilgilendirilmesi hususunda makam talimatına titizle uyulması ve her türlü keşif artışı olurlarının bizzat genel müdür tarafından imzalanacağını bilinmesi konusunda kendisinin 23.6.2000 tarihli bir genelge gönderdiğini, hiçbir şekilde yukarıdan şu şekilde bir keşif artışı verin diye bir baskı olmadığını;

Keşif artışı verilmediği takdirde işin yeniden bir ya da iki yıl süreç alacak ihaleye çıkarılması gerektiğini, işi feshedip, yeniden ihaleye çıkarılmasının örneğin bu arada taşkın gibi sebeplerle tesisin ortadan kalkması ya da tünelin göçmesi gibi olaylara sebebiyet verebileceğini, bunun da masrafları artıracığını ve işin yeniden mobilizasyonunu zor duruma sokacağını, dolayısıyla, işin yeniden ihalesinin her zaman en uygun çözüm olamayacağını;

Mehmet Güllü 12.4.2005 günlü oturumda, işlerin kati projeye esas alınarak hazırlanan keşif metraja dayalı olarak ihale edildiğini, sulama projelerine ait inşaatların büyük sahalara yayılı olarak inşa edilmesi nedeniyle zemin problemlerinin tespiti ve alınacak önlemlerin kati proje safhasında tam olarak mümkün olmadığını, örneğin; zift, sülfat, yeraltı suları gibi problemlerin, inşaat aşamasında meydana çıktığını, projelerin inşaat sürelerinin uzun yıllar almasından dolayı zaman içerisinde hizmet alanlarında değişiklik meydana geldiğini,

Bu nedenlerden dolayı, işlerde meydana gelen iş artışlarının, 2886 Devlet İhale Kanununun 63.maddesi ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine göre, işte artma ve eksilme meydana geldiğini, yüzde 30 üzerinde fazla artışın, temel tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmesi halinde, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın veya birinci derecede ita amirinin onayı ile yüzde 30'un üzerindeki işlerin de aynı müteahhide yaptırılabilirliğini, işin ihalesi sırasında tariflenen bir sulama projesinin sulayacağı alanın belli olması sebebiyle bu alanın dışındaki bir alanın ihale muhtevasına alınmasının mümkün olmadığını, ama o işin içerisinde yapılması zorunlu bir işin, alınıp yapılmasının olanaklı olduğunu, keşif artışlarının bugün de verildiğini;

Emin Erdoğan 13.5.2005 günlü oturumda, DSI'de çalışmaları sırasında, keşif artışları olurları için talepte bulunduğunu ve aldığını, DSI'de kuruluşundan bu yana keşif artışı verildiğini, keşif artışlarının proje bütünlüğünü sağlamak ve aynı proje bazında mütemmim cüz olarak bitirilmesi gereken işleri kapsadığında verildiğini,

İğdır Ovası yenileme inşaatının keşif artışlarıyla ilgili Aras Nehri ve Zor Deresi taşkınlarının, tarım arazilerine ve yerleşim yerlerine zarar verdiğini, bu derelerin can ve mal

kaybı yapacak nitelik taşıdığını, hep can ve mal kaybı olacak işlerde öncelik verdiklerini, etrafındaki köylerin boşaldığını, bu köylerin tekrar tarıma kavuşturulması, tekrardan can ve mal kaybına sebebiyet verilmeyecek şekilde nehrin tanzim edilmesi gerektiği konusu, bölge müdürlüğü tarafından ve mahallin idarecileri tarafından bildirildiğinde, keşif artışının yüzde 28 mertebesinde olduğunu, işin emanet usulüyle yapılmasının söz konusu olduğunu, dökme suyla değirmen döner hesabı, makinelerin, 36 kilometrelik bu uzunluğun ilk senelerinde, ancak 4 kilometresini bitirebildiklerini, birlikte bitirilmesi gereken bir sulama ve sulamayı etkileyen taşkın koruma işleri olduğunu, emanet işlere ödenek ayrılmasında zorluk bulunduğunu, Aras taşkın koruma işinin de, Iğdır Ovası yenileme işinin ve Zor Deresi işinin de, proje kavramının ağır olduğu işlerden olduğunu, bu işlerin yapılması sonucunda, vatandaşların, yapılan kovma taş serileri sebebiyle, Aras Nehri'nin getirdiği bol miktarda millerde millerle ekim ve dikime başladıklarını;

Iğdır sulaması içine alınan bu işlerin, tamamen can ve mal koruma talepleri nazarı dikkate alınarak ve Iğdır projesine ayrılan yetersiz ödeneklerin bu işlerde kullanılması amacıyla yapılan işler olduğunu, böylece, oralarda yaşayan insanların can ve mal kaybı korkusundan kurtarılmalarının sağlandığını,

Iğdır Ovasında yüzde 30 içinde kalan artışın, can ve mal kaybına dayalı öngörülemelik şartından, yüzde 30 üzeri, yüzde 30–57 artışın da, tamamen temel ve benzeri işlerden kaynaklanan işlerle ilgili olduğunu, bunların gerekçelerinin, tek tek madde halinde, keşif artış olurlarına derç edildiğini;

Muhittin Kuzu 13.5.2005 günlü oturumda, Iğdır Projesinin, aslında, keşif artışlarının kendisinden sonra olduğunu, Aras taşkın koruma işinin emanet usulüyle yapılmak üzere 1994 yılında programa alındığını, 1997'ye kadar fazla bir başarı gösteremediğini, bunun üzerine, 1997'de, diğer bölgelerden, makine, kamyon, ekipman takviyesi yapılarak bu ıslah işini emaneten yapmaya çalıştıklarını, fakat, yine başarılı olamadıklarını; bunun üzerine, 1998 yılında ihale programına aldıklarını, işin acil olduğunun bildirildiğini, iş geciktikçe de vatandaşlardan şikayetler geldiğini, burada 5 köyün, 2 mezra ve 1 beldenin arazileri ve meskûn alanlarının söz konusu olduğunu, bölgenin bu işin keşfini hazırladığını, Iğdır Ovası sulaması yenilenmiş olan, aynı proje içerisinde, bunun yüzde 28'ine tekabül ettiğini belirterek, bu konuda yapılmasını teklif ettiğini, projede yeterli ödenek de bulunmadığını, bu yenileme inşaatının müteahhidinin daha önce Iğdır-Dilucu seddelerini başarıyla yaptığını, makine ekipmanı da olduğundan acilen ona yaptırmak üzere, bir Genel Müdürlükten, bu iş içerisinde yapılması konusunda yazı yazıldığını, konunun 2886 sayılı Kanununun 63 üncü maddesine uygun olduğunu;

Zor Deresi taşkın koruma işine gelince; birkaç koldan gelen Zor Deresinin önce ovanın kenarındaki A–20 kanalı dediğimiz sulama kanalını taşkına maruz bıraktığını, kanalı açtıktan sonra sulama şebekesine ve tahliye şebekesine zarar verdiğini, ayrıca, kanalın altındaki Halfeli Beldesi ile Hoşhaber Köylerini tehdit ettiğini, yerleşmelerine zarar verdiğini, bu bakımdan acil işlerden olduğunu, A–20 sulama kanalının Iğdır Ovası yenileme inşaatı kapsamında yapılması gereken bir iş olduğunu, bunun teknik şartnamede açıkça yazıldığını, A–20 kanalının öncelikle Zor Deresini tehdit ettiğini, A–20 kanalının ıslah etmeden önce Zor Deresinin taşkının önlenmesinin zorunlu olduğunu, o zamanki ödenek imkânlarının da az olması dolayısıyla, A–20 yenileme işinin baştan sona yavaş ilerlediğini;

hâlbuki Zor Deresi'nin, A-20 kanalının sonlarına isabet ettiğini, vatandaşların, taşkından büyük zarar gördüklerini, bunun üzerine, 1999 yılı başındaki bölgesiyle yapılan yazışmalarda, Zor Deresi taşkının öne alındığını, projedeki ödeneklerin hepsinin aynı projede olup, Iğdır Projesinin ödeneklerinin öncelikle bu taşkın koruma işlerine yönlendirerek, acil taşkın koruma işleri, tedbirleri alındığını, vatandaşların rahatladığını ve kanuna aykırı herhangi bir usulün de bulunmadığını;

Mümtaz Turfan 13.5.2005 günlü oturumda, yapılan işlemlerin ve eylemlerin tamamının 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesine uygun olduğunu ve işlemlerin tamamında sayısal olarak herhangi bir yorum getirmenin mümkün olmadığını, sayısallığın, yapılan projenin adediyle doğru orantılı olduğunu, eldeki keşif artışlarıyla ilgili herhangi bir bakandan ön talimat almadığını, bunların rutin işlemler olduğunu, aşağıdan yukarıya doğru cereyan eden, işleyen bürokratik işlemlerden bulunduğunu, keşif artışlarının ortaya çıkabilmesi için bunun ilk kez kontrol mühendisince ortaya konulmasının, daha sonra, kontrol mühendisi, şube müdürleri, bölge müdürleri, oradan merkez dairesi, silsilelerle, bu daireler ve birimlerin içindeki ilgili şube müdürleri, kurumlar, yardımcılar vesaire incelemesine tabi tutmak suretiyle üst makama aktarıldığını, bakana gelene kadar, aşağı yukarı 17-18 kademeden geçtiğini, bütün bu kademelerden olumlu, itirazsız geçen keşif artışlarının Bakanların takdirlerine arz edildiğini, bu işlemler yapılırken, sadece teknik kademelerin değil, aynı zamanda hukukî kademelerin de görüşlerinin mutlaka alındığını, keşif özetinin, adı üzerinde tahmin olduğunu, bazı projelerin, bazı varsayımlar dikkate alınarak yapılan tahmin çalışması olduğunu, tatbikatın bambaşka bir husus olduğunu, dolayısıyla, bir işin keşifte herhangi bir şekilde bulunması, o işin mutlaka o fiyatla, o miktarla yapılmasını gerektirmediğini;

ifade etmişlerdir.

d- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Sanık Zeki Çakan'ın 10.09.2002 tarihli keşif artışı oluru ile Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. ve 2886 sayılı Yasa'nın 63. maddesine aykırı olarak;

- A30 nolu Ana İletim Kanalı Tamiri,
- Zor Deresi Taşkın Koruma İnşaatı,
- Iğdır-Aras Taşkın Koruma İkmalî 2. Kısım İnşaatını,

Batı Iğdır Ovası Yenileme İnşaatı kapsamına alması nedeniyle cezalandırılması istenilmiştir.

Zeki Çakan'ın 10.09.2002 tarihli %30.57 oranındaki keşif artışı olurunda teknik yönden gerekliliğin "*kanal ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin I. Keşifte öngörülen klas ve miktarlardan yüksek olması*", "*tahliye ve drenaj kanallarında yapılan iyileştirme çalışmaları*", "*A-20 ana kanalı sulama alanının yamaç ve sel alanından korunması amacıyla yapılan, drenaj kanalları ve Zor deresi derivasyon kanalı ve tesislerinin yapılması ve rehabilitasyon çalışmaları*", "*sulama tesislerinin ve arazilerin Aras nehri taşkınlarından korunması için, Aras nehri yatağında yapılan koruma ve iyileştirme çalışmaları*" gibi nedenlerden kaynaklandığının ve istemin Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. maddesine uygun olduğunun belirtildiği görülmüştür.

Tanıklar Talat Ertürk, Muhittin Kuzu, Emin Erdoğan, Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı Yasanın 63. maddesine uygun

olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, Aras Nehri'nin taşkınlarından korunması amacıyla, işin aciliyeti ve bölge halkının talepleri gözetilerek Zor Deresi ve Derivasyon Kanalı projesinin Batı Iğdır Projesi kapsamında değerlendirildiğini, sanık bakanın keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini beyan etmişlerdir.

DSİ Bölge Müdürlüğünden gelen keşif artışı taleplerinin DSİ Genel Müdürlüğünde kontrol mühendisinden başlayarak, tatbikat şube müdürü, daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdürün denetiminden geçtiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında daire başkanı, müsteşar yardımcıları, müsteşarın incelemesinden geçtikten sonra bakanların onayına sunulduğu, bu işlemlerde teknik ve hukuki kademelerin olumlu görüş bildirdiği, yapılan değerlendirmelerde izlenen yolun hukuka aykırı olduğu yönünde bakanı sorumlu tutacak bir olguya rastlanmadığı gibi herhangi bir şikâyet ya da ihbarın bulunmadığı gözetilerek, Batı Iğdır Ovası Yenileme inşaatı projesinde sanığın görevini kötüye kullandığına dair cezai sorumluluğunu gerektirecek kanıt bulunamadığından beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

25-Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı ile İlgili 21.11.2001 ve 8.8.2002 Tarihlerinde Mevzuata Aykırı Keşif Artışı Olurları Vererek Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak

a- İddia

Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatında, 2886 sayılı Kanununun 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı keşif artışı oluru veren dönemin Bakanı **Zeki Çakan**'ın görevini kötüye kullandığı ileri sürülerek 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b-Yukarı Harran Ovası Sulaması İnşaatı Süreci

—DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca 16.01.1997 tarihinde ihale edilmiştir. Sözleşme eki Özel Teknik Şartnamede verilen ihale kapsamında yapılacak işler 60 km. anakanal inşaatı olarak belirlenmiştir

—Aykotek Ortak Girişim Grubu 31.1.2001 tarihinde DSİ 151. Şube Müdürlüğüne müracaat ederek 86 km daha anakanal inşaatı yapımını istemiştir.

—Talep edilen ek işin %30 keşif artışı içerisinde kalması nedeniyle Genel Müdürlük 10.2.2000 tarihinde ek işin muhteva kapsamında yaptırılmasını uygun görmesi üzerine DSİ Genel Müdürlüğü 11.7.2001 tarihinde %30 oranında keşif artışı vermiştir.

— Aynı iş için Zeki Çakan'ın 21.11.2001 tarihli % 82.83 oranındaki keşif artışı olurlarını aşağıdaki gerekçelerle verdiği görülmüştür:

“Söz konusu keşif artışının nedenleri aşağıda açıklanmıştır:

1-Kanal kaplama betonu altına sızabilecek suların kanal dolgusuna zarar vermeden ve kaplama beton altına kaldırma kuvveti oluşturmadan kanaldan uzaklaştırması gayesi ile;

a) Anakanal tabanında, 3 sıra halinde Ø 200'lük tünel tipi PVC borular filtre malzemesi kullanılarak geotekstil malzeme ile bohçalanmak suretiyle, drenaj sistemi teşkil edilmiştir. Ayrıca drenaj sisteminin deşarj edileceği kesimlerde de kanal dolgusunu korumak amacıyla Ø 300 ve Ø 400'lük PVC borular beton kılıf içine alınarak drenaj sisteminden gelen suyun tahliyesi sağlanmıştır. Bu imalatlar keşif artışına neden olmuştur.

b) Kanal tabanından ve şevlerden sızabilecek suların drenaj sistemine aktarılması için kaplama betonu akına şevlerde 25 cm, tabanda 20 cm olmak üzere finişerle tuvenan kum-çakıl filtre malzemesi serilmiş, bu da keşif artışına sebep olmuştur.

c) Anakanalın dolguda geçtiği yerlerde filtre malzemesi içindeki sızıntı suyun dolguya zarar vermesini önlemek amacıyla sodyum betonit içeren geokomposit kil örtüsü yapılmış keşif artışına neden olmuştur.

d) Kanal kaplama betonu derzlerinden sızacak suların kanala zarar vermemesi için. Derzlerde sızdırmazlığı sağlayan derz dolgu malzemesi kullanılmış, bu durum da keşif artışına neden olmuştur.

2- Köy içmesuyu ana isale hattı ve köylere ait tali hatlar anakanal güzergâhını yer yer kesmekte, söz konusu içmesuyu boruları beton kılıflı çelik borular ile deplase edilmiştir. Bu durum da kazı. İmalat, dolgu ve nakliye işlerindeki artışa bağlı olarak keşif artışı meydana gelmiştir.

3- Yapılan imalat ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin 1. Keşifte öngörülen klâslardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum da keşif artışına sebep olmuştur.

4- Anakanal altında yapılan ASG ve diğer sınaî imalatlarda kanal kesiti altında kalan kısımlar, kesitteki su yüksekliğinin fazla olması nedeniyle kanal emniyeti bakımından önem taşıdığından söz konusu imalatların kenar boşlukları beton ile doldurularak emniyete alınmış, bu durum da keşif artışına sebep olmuştur.

Söz konusu inşaattaki % 30'dan fazla artış, temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana geldiğinden, işin sözleşmesine ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. Maddesindeki "% 30 oranından, fazla artış temel, tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili Bakanın veya birinci derece ita amirinin onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri çerçevesinde % 30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir." hükmüne istinaden, artış gösteren işlerin aynı yükleniciye yaptırılmasında Genel Müdürlüğümüzce yarar görülmektedir."

Daha önce verilen % 30 keşif ilavesi dahil % 73 oranında gerçekleştirilmiş bulunan "Yukarı Harran Ovası Sulaması Anakanal İnşaatı" işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Müteahhit 08.11.2001 tarihli dilekçesi ile. % 30'dan fazla artış gösteren işleri aynı sözleşme şartları ile ikmal etmeyi kabul ve taahhüt etmiş bulunmaktadır."

—Zeki Çakan'ın 08.08.2002 tarihli %110.19 oranında keşif artışı oluru gerekçelerinin ise aşağıdaki gibi olduğu anlaşılmıştır:

“Söz konusu keşif artışının nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

1. Kanal kaplama betonu altına sızabilecek suları kanal dolgusuna zarar vermeden ve kaplama betonu alıma kaldırma kuvveti oluşturmadan uzaklaştırmak gayesi ile; anakanal eksenine paralel olarak, kanal tabanının sağ, sol ve ortasından olmak üzere üç sıra kanal drenaj sisteminin teşkil edilmesi ve drenaj sisteminin deşarj edildiği kısımlarda kanal dolgusuna zarar vermemek için drenaj büzlerinin beton zarf içine alınması, keşif artışına neden olmuştur.

2. Kanal kaplama betonu altına, şevlerde 25 cm, tabanda ise 20 cm. kalınlığında tuvenan kum-çakıl filtre serilmesi, keşif artışına neden olmuştur.

3. Kanalın dolguda geçtiği yerlerde filtre içerisinde suyun dolguya zarar vermemesi için geçirimsiz bir tabaka sağlamak gayesiyle sodyum bentonit içeren Geokomposit kil örtününün kullanılması, keşif artışına neden olmuştur.

4. Anakanal güzergâhı yer yer köy içmesuyu ana isale hattını ve köylere ait tali hatları kesmektedir. Anakanal kesitinin büyük olmasından dolayı söz konusu içmesuyu hatlarının, kanal inşaat alanının dışına deplase edilmesi, keşif artışına neden olmuştur.

5. Anakanal güzergâhı 154 kV Şanlıurfa - Viranşehir Enerji nakil hattını muhtelif yerlerde kesmektedir. Anakanal kesitinin büyük olması ve bu kesimlerde kanal dolgu yüksekliğinin fazla olması dolayısıyla enerji nakil hattı ile kanal banketi arasındaki yükseklik emniyet sınırlarının altına düşmüştür. Bu durum can ve mal emniyeti bakımından tehlike oluşturduğundan, adı geçen enerji nakil hattı deplasmanının yapılması, keşif artışına neden olmuştur.

6. İşin bünyesinde yapılan kanal ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin I.Keşifte öngörülenden daha yüksek klaslarda olması, keşif artışına neden olmuştur.

7. Kanal kaplama betonu derzlerinden sızacak su, kanal kesitine zarar vereceğinden sızdırmazlığı sağlamak için derz dolgu yapılması, keşif artışına neden olmuştur.

8. Ana kanal altında yapılan ASG'lerin kanal su kesiti altında kalan kısımlarında, kesitte su yüksekliğinin büyük olması, kanal emniyeti bakımından ASG'lerin kenar dolgularının beton dolgu olarak yapılması, keşif artışına neden olmuştur.

Söz konusu inşaattaki %30'dan fazla artış, temel ve benzeri şartlara bağlı olarak meydana geldiğinden, işin sözleşmesine ekli Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19.Maddesindeki "%30 oranından fazla artış temel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmiş ise, İdare'nin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili Bakan'ın veya birinci derece ita amirinin Onayı ile süre hariç, aynı sözleşme ve şartname hükümleri çerçevesinde %30'u geçen işler de aynı müteahhide yaptırılabilir" hükmüne istinaden, artış gösteren işlerin aynı yükleniciye yaptırılmasında Genel Müdürlüğümüzce yarar görülmektedir.

I.Keşfe göre %95 oranında gerçekleştirilmiş bulunan "Yukarı Harran Ovası 'Sulaması Anakanal İnşaatı" işinden beklenen faydanın sağlanabilmesi inşaatın tamamının ikmal edilmesine bağlı bulunmaktadır.

Müteahhit 19.07.2002 tarihli dilekçesi ile, %30'dan fazla artış gösteren işleri aynı sözleşme şartları ile ikmal ermeyi kabul ve taahhüt etmiş bulunmaktadır."

—ETKB DSİ Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 10.4.2003 tarih ve 500/165 sayılı genel müdürlük makamının oluru ile görevlendirilen Ali Haydar Şahin Başkanlığında hazırlanan Yukarı Harran Ovası Sulaması Anakanal İnşaatı işine ilişkin teknik inceleme raporunda, iddia konusu Zeki Çakan olurlarında muhtevaya alınan anakanal işinden bahsedilmediği belirtilmiştir.

c- Tanık Anlatımları

Talat Ertürk 16.3.2005 günlü oturumda, keşif artışlarının, Devlet Su İşleri kurulduğundan bu yana, elli küsur yıldır aynı sistem içerisinde yürüdüğünü, aşağı yukarı 30–35 paraftan, imzadan geçtikten sonra bakanlığa geldiğini, bakanlığın da hukukî olarak eksiklerine, hukuk görüşü olup olmadığı noktasında inceleyerek artışlara onay verdiğini;

Doğan Altınbilek 12.4.2005 günlü oturumda, beş ayrı hükümette Devlet Su İşleri genel müdürlüğü görevi yaptığını, TBMM’de ifade verdiğinde keşif artışlarıyla ilgili yanlış bir kanaatin orada yaygın olduğunu gördüğünü, bir ihaleye çıkıldığında, ihaleye esas olan projenin içinde işle ilgili miktarların bir listesi olduğunu, bu miktarlarla o işlerin birim fiyatları çarpıldığı zaman ortaya keşfin çıktığını, projeye göre, o anda tahmin edilen değer olan keşfin yüzde yüz doğru olmadığını, proje sırasında herhangi bir zamanda bazı değişikliklerin oluşabildiğini, bu değişikliklere göre de işin miktarlarının arttığını, bu işin artan miktarlarının aynı birim fiyatlarla çarpılmasıyla ikinci keşif oluşturulduğunu, ikinci keşifle birinci keşif arasındaki miktara da keşif artışı denildiğini,

Keşif artışının, bakan veya genel müdürce önerilmediğini bölgesinden başlayarak önerildiğini, bölgedeki tatbikat kontrol dairesi, ilgili şubesi, bölge müdürlüğü, genel müdürlük ilgili dairenin ilgili şubesi, daire başkanlığı, hukuk müşavirliği ve genel müdürlük tarafından imzalandığını, genel müdürün 15. sırada imza attığını, evrakın Bakanlığa geldiğinde de ilgili aşamalardan geçtikten sonra bakanın 19. kişi olarak evraka imza koyduğunu bir bakan hatta bir genel müdür için bütün bu imzaların atıldığı ve bütün prosedürün tamamlandığı bir olaya “hayır” demenin de kolay olmadığını,

Aylık toplantılarla, bölge müdürleri toplantılarında, ihaleli işlerde kapsama iş alma, muhteva değişiklikleri, keşif artışları ve işlerin devri olur konularında olur alınmadan önce genel müdürlük makamına bilgi verileceği talimatına rağmen, aykırı uygulamalarda bulunduğu gerekçesiyle belirtilen konularda genel müdürün önceden bilgilendirilmesi hususunda makam talimatına titizle uyulması ve her türlü keşif artışı olurlarının bizzat genel müdür tarafından imzalanacağını bilinmesi konusunda kendisinin 23.6.2000 tarihli bir genelge gönderdiğini, hiçbir şekilde yukarıdan şu şekilde bir keşif artışı verin diye bir baskı olmadığını, kendisinin de içinde bulunduğu Urfa Sulama Kanalında yanlış yapılan uygulama olmadığını,

Mehmet Güllü 12.4.2005 günlü oturumda, işlerin kati projeye esas alınarak hazırlanan keşif metraja dayalı olarak ihale edildiğini, sulama projelerine ait inşaatların büyük sahalara yayılı olarak inşa edilmesi nedeniyle zemin problemlerinin tespiti ve alınacak önlemlerin kati proje safhasında tam olarak mümkün olmadığını, örneğin; zift, sülfat, yeraltı suları gibi problemlerin, inşaat aşamasında meydana çıktığını, projelerin inşaat sürelerinin uzun yıllar almasından dolayı zaman içerisinde hizmet alanlarında değişiklik meydana geldiğini,

Bu nedenlerden dolayı, işlerde meydana gelen iş artışlarının, 2886 Devlet İhale Kanununun 63.maddesi ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine göre, işte artma ve eksilme meydana geldiğini, yüzde 30 üzerinde fazla artışın, temel tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmesi halinde, idarenin isteği, müteahhidin kabulü ve ilgili bakanın veya birinci derecede ita amirinin onayı ile yüzde 30’un üzerindeki işlerin de aynı müteahhide yaptırılabilirliğini,

İşin ihalesi sırasında tariflenen bir sulama projesinin sulayacağı alanın belli olması sebebiyle bu alanın dışındaki bir alanın ihale muhtevasına alınmasının mümkün olmadığını, ama o işin içerisinde yapılması zorunlu bir işin, alınıp yapılmasının olanaklı olduğunu, keşif artışlarının bugün de verildiğini;

Emin Erdoğan 13.5.2005 günlü oturumda, DSİ’de çalışmaları sırasında, keşif artışları olurları için talepte bulunduğunu ve aldığını, DSİ’de kuruluşundan bu yana keşif artışı verildiğini, keşif artışlarının proje bütünlüğünü sağlamak ve aynı proje bazında mütemmim cüz olarak bitirilmesi gereken işleri kapsadığında verildiğini,

Muhittin Kuzu 13.5.2005 günlü oturumda, Yukarı Harran Ovası sulaması ana kanalıyla ilgili, sözleşme ekleri arasında yer alan birim fiyat tariflerinde 16-D-3 pozu yer almasına rağmen, tariflere U-16-D-3 pozunun ilave edildiği, buna ait genel müdür oluru alınıp alınmadığı konusunda; 1985’te alınmış olur olduğunu, gerekçesinin Urfa ve Harran Ovalarında aşırı kuru ve sıcak iklim sürmesi, beton muhafazası için çok daha fazla su ve işçilik kullanılması olduğunu, bunun da usulüne uygun olduğunu,

Mümtaz Turfan 13.5.2005 günlü oturumda, yapılan işlemlerin ve eylemlerin tamamının 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesine uygun olduğunu ve işlemlerin tamamında sayısal olarak herhangi bir yorum getirmenin mümkün olmadığını, sayısalığın, yapılan projenin adediyle doğru orantılı olduğunu, eldeki keşif artışlarıyla ilgili herhangi bir bakandan ön talimat almadığını, bunların rutin işlemler olduğunu, aşağıdan yukarıya doğru cereyan eden, işleyen bürokratik işlemlerden bulunduğunu, keşif artışlarının ortaya çıkabilmesi için bunun ilk kez kontrol mühendisince ortaya konulmasının, daha sonra, kontrol mühendisi, şube müdürleri, bölge müdürleri, oradan merkez dairesi, silsilelerle, bu daireler ve birimlerin içindeki ilgili şube müdürleri, kurumlar, yardımcılar vesaire incelemesine tabi tutmak suretiyle üst makama aktarıldığını, bakana gelene kadar, aşağı yukarı 17-18 kademeden geçtiğini, bütün bu kademelerden olumlu, itirazsız geçen keşif artışlarının Bakanların takdirlerine arz edildiğini, bu işlemler yapılırken, sadece teknik kademelerin değil, aynı zamanda hukukî kademelerin de görüşlerinin mutlaka alındığını,

Keşif özetinin, adı üzerinde tahmin olduğunu, bazı projelerin, bazı varsayımlar dikkate alınarak yapılan tahmin çalışması olduğunu, tatbikatın bambaşka bir husus olduğunu, dolayısıyla, bir işin keşifte herhangi bir şekilde bulunması, o işin mutlaka o fiyatla, o miktarla yapılmasını gerektirmediğini;

ifade etmişlerdir.

d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı sürecinde, ana kanal inşaatına 86 km. ilave yapım talebine ilişkin olarak DSİ Genel Müdürlüğünün 11.7.2001 günlü oluru ile % 30, aynı konuda sanık Zeki Çakan’ın 21.11.2001 günlü oluru ile % 82,83 oranında keşif artışlarına; sanık Zeki Çakan’ın ayrıca 8.8.2002 tarihinde %110.19 oranında keşif artışına onay verdiği görülmüştür. Bakanın onayına sunulan olur yazılarında keşif artışı nedenleri tek tek açıklanarak teknik yönden gerekli olduğu ve 2886 sayılı Yasa’nın 63. maddesine de uygun olduğu belirtilmiştir.

İddia konusu keşif artışı olurlarında teknik yönden gerekliliğinin gerekçesi olarak “kanal tabanından ve şevlerden sızabilecek suların drenaj sistemine aktarılması için kaplama betonu akına şevlerde 25 cm, tabanda 20 cm olmak üzere finişerle tuvenan kum-çakıl filtre malzemesinin serilmesi”, “anakanalın dolguda geçtiği yerlerde filtre malzemesi içindeki sızıntı suyun dolguya zarar vermesini önlemek amacıyla sodyum betonit içeren

geokomposit kil örtüsü yapılması”, ” köy içmesuyu ana isale hattı ve köylere ait tali hatların anakanal güzergâhını kesmesi nedeniyle içmesuyu borularının beton kılıflı çelik borular ile deplase edilmesi”, “yapılan imalat ve sınaî imalat kazılarında zemin cinsinin 1. Keşifte öngörülen klâslardan daha yüksek olduğunun tespiti”, “kanal kaplama betonu derzlerinden sızacak suyun, kanal kesitine zarar vereceğinden sızdırmazlığı sağlamak için derz dolgu yapılması” gibi sebeplerin sayıldığı, inşaattaki % 30’dan fazla artışın temel ve benzeri şartlara bağlı olarak oluştuğunun ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi’nin 19. maddesine uygunluğunun belirtildiği görülmüştür.

Tanıklar Talat Ertürk, Muhittin Kuzu, Emin Erdoğan, Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı Yasanın 63. maddesine uygun olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, sanık bakanların keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini beyan etmişlerdir. Kaldı ki, ETKB DSİ Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığının 10.4.2003 tarih ve 500/165 sayılı Genel Müdürlük Makamının oluru ile görevlendirilen, DSİ Genel Müdürlüğü Barajlar ve Hidrolik Santraller Dairesi Başkanı Ali Haydar Şahin Başkanlığında hazırlanan tarihsiz teknik inceleme raporunda da keşif artışı istem yazısında kapsama yeni bir iş alınmasından bahsedilmediği belirtilmiştir.

DSİ Bölge Müdürlüğünden gelen keşif artışı taleplerinin DSİ Genel Müdürlüğünde kontrol mühendisinden başlayarak, tatbikat şube müdürü, daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdürün denetiminden geçtiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında daire başkanı, müsteşar yardımcısı, müsteşarın incelemesinden geçtikten sonra bakanların onayına sunulduğu, bu işlemlerde teknik ve hukuki kademelerin olumlu görüş bildirdiği, yapılan değerlendirmelerde izlenen yolun hukuka aykırı olduğu yönünde bakanı sorumlu tutacak bir olguya rastlanmadığı gibi herhangi bir şikayet ya da ihbarın da bulunmadığı gözetilerek, Yukarı Harran Ovası Sulama İnşaatı projesinde sanığın görevini kötüye kullandığına dair cezai sorumluluğunu gerektirecek kanıt bulunamadığından beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

26- Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatı ile İlgili 16.8.2000 ve 21.6.2002 Tarihli Mevzuata Aykırı Keşif Artışı Olurları Vererek Görev ve Yetkilerini Kötüye Kullanmak

a- İddia

Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatında, 2886 sayılı Kanununun 63. maddesine aykırı biçimde temel, tünel ve benzeri işler ile tabii afetler gibi sebeplerden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı keşif artışı olurları veren **Mustafa Cumhur Ersümer** ile **Zeki Çakan**’ın görevlerini kötüye kullandıkları, 765 sayılı TCK’nın 240. maddesi gereğince cezalandırılmaları istenilmiştir.

b- Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli İnşaatı Süreci

—Erzurum İçme Suyu İsale Tüneli işi DSİ Proje ve İnşaat Dairesi Başkanlığınca onaylanarak ihale ilânı üzerine, AS-KA İnşaat A.Ş ile 6.11.1996 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

—Erzurum İçme Suyu Tüneline ait ihaleye esas keşif özeti, ankraj ve kaya bulonları deliklerinin bedelinin B-D.304 üzerinden ödeneceği, Kontak ve Konsolidasyon Enjeksiyon

Deliklerinin ise 31–7836 ve 37 nolu pozdan ödeneceği esasına göre hazırlanmış ve ihaleye çıkmıştır.

—DSİ Bölge Müdürlüğünün 22.2.2000 günlü, DSİ Genel Müdürlüğünden %30 oranında keşif artışı isteminin gerekçeleri şöyledir:

“1- Tünel inşaatı 350 m hidrostatik su basıncı altında yapılmakta olup, suyun tahliyesi için giriş istikametinde 3231 m boyunda tahliye kanalının açılması,

2- Tünel imalatlarının yapımında ve işletme esnasında kullanılacak 12520 m tünel ulaşım yolu ile 881,28 m servis yolu yapımı,

3- Tünel çıkış istikametinde 26 noktada göçük meydana gelmiş ve ayrıca suyun tünel içinden tahliyesini sağlamak amacıyla kanal ve çökeltim havuzlarının yapılması gerekmiştir.

4- Tünelden çıkan suların tahliyesi amacıyla açılan derin kanallar köylere ait su kanallarının bozulmasına neden olmuş, bu sebeple söz konusu köylerin kanallarının devamlılığı için cari sulama boruları, büz ve yol geçişlerinin yapılması, keşif artışına neden olmuştur.”

Genel müdür adına Emin Erdoğan'ın 27.04.2000 tarihinde bu isteme olur verdiği anlaşılmıştır.

—DSİ Bölge Müdürlüğünün 27.6.2000 günlü yazısı ile Bakanlık Makamından %161.10 oranında keşif artışı aşağıdaki gerekçelerle istenilmiştir:

“1- Toplam uzunluğu 4 880 m olan isale tünelinin kazısı sırasında zemin sınıflarının, I. Keşifte öngörülen zemin sınıflarına göre daha zayıf (terzaghi sınıflandırmasına göre IV, V,VI. sınıf zeminler) olduğu gözlenmiş ve bugüne kadar 28 adet göçük meydana gelmiş olması nedeniyle, I. Keşifte düşünülen cins ve kapasitedeki makine ve teçhizatla tünel stabilitesinin sağlanmasının mümkün olmayacağı anlaşılmıştır. Bu nedenlerle kazı ve can emniyetinin sağlanabilmesi için, ankraj bulonu deliklerinin açılmasında rotary tipi makine kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmış, bu durumda keşif artışına neden olmuştur.

2- Tünel kazısı çok çatlaklı bazalt formasyondan geçmektedir. Bu çatlakların kil ve tuf ile dolu olması ve ayrıca tünel kazısı sırasında 70-300 lt/sn su içinde çalışılması, tünelin açıldıktan sonraki zemin duyarlılığını tehlikeye sokmaktadır. Bu sebeple, V, VI, VII, VIII. sınıf zeminlerde kazı ve can emniyetinin sağlanması amacıyla, kazı aynalarında, ceplerde, tünel portalinde ve iksa tabanlarında da kazı yüzeylerine shotcrete yapılması, keşif artışına neden olmuştur.

3- Tünel giriş istikametinde zemin suyu boşalımının tünel stabilitesini deformasyona uğratmayacak şekilde tahliye edilmesi ve kazı aynasındaki çalışmanın mümkün hale getirilmesi amacıyla 40-50 m'de bir açılan ceplerden 40-50 m boyunda drenaj için sondaj delikleri açılması keşif artışına neden olmuştur.

4- Kati projede basınçsız olarak çalışacağı düşünülen isale tünelinin, soğuk bölge şartlarının tünel işletmesine yapacağı olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, basınçlı tipe çevrilmesi imalat işlerinde artışa neden olmuştur.

5- İsale tünelinin yeraltı su seviyesi altında açılması nedeniyle kazı sırasında önemli ve yoğun su boşalımları oluşmaktadır. Bu suyun tahliyesini sağlamak amacıyla 3231

m uzunluğunda tahliye kanalı kazılması, kazı ve buna bağlı nakliye miktarlarında artışa neden olmuştur.

6- *Tünel girişine ulaşımı sağlayan köy yolunun baraj göl alanı altında kalması nedeniyle, tünelin nihai durumunda işletmesini sağlamak ve inşaatını yürütebilmek amacıyla 12 520 m ulaşım ve işletme yolu ile 881 m servis yolu yapılmıştır. Bu da kazı, beton ve nakliye miktarlarında artışa neden olmuştur.*

7- *Halen 350 m hidrositasik su basıncı altında devam etmekte olan tünel kazısı sırasında, çıkış istikametinde 28 noktada meydana gelen göçüklerin emniyetle geçilebilmesi için alınan ilave tedbirler ve göçük malzemesinin tünel dışına nakledilmesi keşif artışına neden olmuştur.*

8- *Tünelden çıkan suların tahliyesini sağlamak amacıyla inşaa edilen derin kanallar sebebiyle köylere ait kadim su hatları kesintiye uğramış, bu kadim hatların devamlılığı amacıyla cari sulama boruları, büz, yol geçişi, köy pınarları besleme hatları inşaa edilmek zorunda kalınmıştır. Bu durumda kazı, imalat ve bunlara bağlı nakliye miktarlarında artışa neden olmuştur.”*

—M.Cumhur ERSÜMER bu isteme 16.08.2000 tarihinde olur vermiştir.

—DSİ Bölge Müdürlüğünün 15.5.2002 günlü yazısı ile Bakanlık Makamından %145.75 oranında aşağıdaki gerekçelerle keşif artışı meydana geldiği belirtilmiştir:

“1- *Toplam uzunluğu 4 880 m olan isale tünelinin kazısı sırasında zemin sınıflarının, I. Keşifte öngörülen zemin sınıflarına göre daha zayıf (terzaghi sınıflandırmasına göre V, VI, VII, VIII. sınıf zeminler) olduğu gözlenmiş ve bugüne kadar 33 adet göçük meydana gelmiş olması nedeniyle, I. Keşifte düşünülen cins ve kapasitedeki makine ve teçhizatla tünel stabilitesinin sağlanmasının mümkün olmayacağı anlaşılmıştır. Bu nedenlerle kazı ve can emniyetinin sağlanabilmesi için, ankraj bulonu deliklerinin açılmasında rotary tip makine kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmış, bu durumda keşif artışına neden olmuştur.*

2- *Tünel kazısı çok çatlaklı bazalt formasyondan geçmektedir. Bu çatlakların kil ve tüf ile dolu olması ve ayrıca tünel kazısı sırasında 100–470 lt/sn su içinde çalışılması, tünelin açıldıktan sonraki zemin duyarlılığını tehlikeye sokmaktadır. Bu sebeple, V, VI, VII, VIII. Sınıf zeminlerde kazı ve can emniyetinin sağlanması amacıyla, kazı aynalarında, ceplerde, tünel portalinde ve iksa tabanlarında da kazı yüzeylerine shotcrete yapılması, keşif artışına neden olmuştur.*

3- *Tünel giriş istikametinde zemin suyu boşalımının tünel stabilitesini deformasyona uğratmayacak şekilde tahliye edilmesi ve kazı aynasındaki çalışmanın mümkün hale getirilmesi amacıyla 40–50 m’de bir açılan ceplerden 40–50 m boyunda drenaj için sondaj delikleri açılması keşif artışına neden olmuştur.*

4- *Kati projede basınçsız olarak çalışacağı düşünülen isale tünelinin, soğuk bölge şartlarının tünel işletmesine yapacağı olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, basınçlı tipe çevrilmesi imalat ve enjeksiyon işlerindeki artışlar keşif artışına neden olmuştur.*

5- *İsale tünelinin yeraltı su seviyesi altında açılması nedeniyle kazı sırasında önemli ve yoğun su boşalımları oluşmaktadır. Bu suyun tahliyesini sağlamak amacıyla 3231*

m uzunluğunda tahliye kanalı açılması nedeniyle kazı ve nakliye miktarlarındaki artışlar keşif artışına neden olmuştur.

6- Tünelden çıkan suların tahliyesini sağlamak amacıyla inşaa edilen derin kanallar sebebiyle köylere ait kadim su hatları kesintiye uğramış, bu kadim hatların devamlılığı amacıyla cari sulama boruları, büz, yol geçişi, köy pınarları besleme hatları inşaa edilmek zorunda kalınması nedeniyle meydana gelen kazı, imalat ve nakliye miktarlarında artışlar keşif artışına neden olmuştur.

7- Tünel inşası tamamlandıktan sonra, tünelin bakım onarım faaliyetlerinin kısa ve uzun vadede yürütülebilmesi için tünele bir işletme ve bakım galerisinin inşaa edilmesi zorunluluğu keşif artışına neden olmuştur.

8-Tünel kazısı sırasında zemin sınıflarının Terzaghi kayaç sınıflandırmasındaki IV, V, VI, VII, VIII nolu zemin sınıfında olması ve aşırı sular nedeniyle çalışmaların emniyetli olarak devam etmesi için, tünel aynasında biri tünel merkezi ile tavanı arasında eksene paralel, diğer ikisi ise sağ ve sol yan duvarlarda sağ ve sol yöne doğru yatayda tünel eksenine ile 10⁰ – 150 açı oluşturacak şekilde sondajlardan elde edilen karotlar ile zemin litolojisi önceden belirlenmiş ve buna göre gerekli tedbirler (İksa aralıklarının sıklaştırılması, aynada enjeksiyon yapılması, süren bulonu uygulaması ve ilave bulon çakılması vb) alınarak aynada ilerleme sağlanabilmiştir, bu da keşif artışına neden olmuştur.

9- Tünel kazısı 350 m hidrositatik su basıncı altında devam etmekte ve her bir aynada 100–470 lt/sn su geçici olmaktadır. Özellikle aşırı su gelen bölgelerde enjeksiyonlu bulonlar gerektiği gibi yapılamamaktadır. Bu nedenle ışınal olarak çakılan bulonların suyun yoğun olduğu bölgelerde enjeksiyon gerektirmeyen swelleks tipi bulon kullanılmış ve keşif artışına neden olmuştur.

10- Tünel içerisinde fay zonlarının ve çatlakların yoğun olduğu bölgelerde su gelişini fazlalaşmakta, invert ve kemer betonu imalatı imkânsız hale gelmektedir. Bu bölgelerde membran ve geotekstil uygulaması yapılarak invert ve kemer betonu dökülmesi nedeniyle beton imalatlarında meydana gelen artışlar keşif artışına neden olmuştur.

11- Tünel zemininin parçalı kırıkla ve aşırı çatlaklı olması: kazı çalışmaları sırasında tünel stabilitesini artırmak için enjeksiyon yapılması ve göçükler nedeniyle meydana gelen enjeksiyon imalatlarında artışlar keşif artışına neden olmuştur.”

— Zeki Çakan bu isteme 21.06.2002 tarihinde olur vermiştir.

c- Tanık Anlatımları

Talat Ertürk 16.3.2005 günlü oturumda, keşif artışlarının, Devlet Su İşleri kurulduğundan bu yana, elli küsur yıldır aynı sistem içerisinde yürüdüğünü, aşağı yukarı 30–35 paraftan, imzadan geçtikten sonra bakanlığa geldiğini, bakanlığın da hukukî olarak eksiklerine, hukuk görüşü olup olmadığı noktasında inceleyerek artışlara onay verdiğini;

Doğan Altınbilek 12.4.2005 günlü oturumda, beş ayrı hükümette Devlet Su İşleri genel müdürlüğü görevi yaptığını, TBMM’de ifade verdiğinde keşif artışlarıyla ilgili yanlış bir kanaatin orada yaygın olduğunu gördüğünü, bir ihaleye çıkıldığında, ihaleye esas olan projenin içinde işle ilgili miktarların bir listesi olduğunu, bu miktarlarla o işlerin birim fiyatları çarpıldığı zaman ortaya keşfin çıktığını, projeye göre, o anda tahmin edilen değer olan keşfin yüzde yüz doğru olmadığını, proje sırasında herhangi bir zamanda bazı değişikliklerin oluşabildiğini, bu değişikliklere göre de işin miktarlarının arttığını, bu işin

artan miktarlarının aynı birim fiyatlarla çarpılmasıyla ikinci keşif oluşturulduğunu, ikinci keşifle birinci keşif arasındaki miktara da keşif artışı denildiğini;

Keşif artışının, bakan veya genel müdürce önerilmediğini bölgesinden başlayarak önerildiğini, bölgedeki tatbikat kontrol dairesi, ilgili şubesi, bölge müdürlüğü, genel müdürlük ilgili dairenin ilgili şubesi, daire başkanlığı, hukuk müşavirliği ve genel müdürlük tarafından imzalandığını, genel müdürün 15. sırada imza attığını, evrakın Bakanlığa geldiğinde de ilgili aşamalardan geçtikten sonra bakanın 19. kişi olarak evraka imza koyduğunu bir bakan hatta bir genel müdür için bütün bu imzaların atıldığı ve bütün prosedürün tamamlandığı bir olaya “hayır” demenin de kolay olmadığını;

Aylık toplantılarla, bölge müdürleri toplantılarında, ihaleli işlerde kapsama iş alma, muhteva değişiklikleri, keşif artışları ve işlerin devri olur konularında olur alınmadan önce genel müdürlük makamına bilgi verileceği talimatına rağmen, aykırı uygulamalarda bulunulduğu gerekçesiyle belirtilen konularda genel müdürün önceden bilgilendirilmesi hususunda makam talimatına titizlikle uyulması ve her türlü keşif artışı olurlarının bizzat genel müdür tarafından imzalanacağını bilmesi konusunda kendisinin 23.6.2000 tarihli bir genelge gönderdiğini, hiçbir şekilde yukarıdan şu şekilde bir keşif artışı verin diye bir baskı olmadığını;

Keşif artışının, gereken her aşamada verilebildiğini, bu soruşturmanın konusu olan Atasu Barajında ve Erzurum İsale Tünelinde iki büyük şehrimize (Trabzon ve Erzurum’a) içme suyu götürme amacıyla ve her iki şehirde de mevcut suların yetersiz ve kalitesiz olması nedeniyle, kredi alarak bu işlerin bitirilebileceği düşüncesinden hareketle, kredinin de işin büyüklüğüne göre bir seferde alınması gerektiğini, bu açıdan tahmini olan, ikinci keşiflerin verildiğini ve ona göre de kredi talebinde bulunulduğunu, birisi için alınıp diğeri için alınmadığını, bu uygulamanın, 24 Kasım 2004’te mevcut hükümetçe de yeniden kredi alınacak işlere keşif artışı verilmesi şeklinde genelge ile kabul edildiğini;

Keşif artışı verilmediği takdirde işin yeniden bir ya da iki yıl süreç alacak ihaleye çıkarılması gerektiğini, işi feshedip, yeniden ihaleye çıkarılmasının örneğin bu arada taşkın gibi sebeplerle tesisin ortadan kalkması ya da tünelin göçmesi gibi olaylara sebebiyet verebileceğini, bunun da masrafları artıracığını ve işin yeniden mobilizasyonunu zor duruma sokacağını, dolayısıyla, işin yeniden ihalesinin her zaman en uygun çözüm olamayacağını, kendisinin de içinde bulunduğu gerek Atasu Barajında gerek Erzurum İçme Suyu İsale Tünelinde yanlış yapılan uygulama olmadığını;

Mehmet Güllü 12.4.2005 günlü oturumda, işlerin kati projeye esas alınarak hazırlanan keşif metraja dayalı olarak ihale edildiğini, sulama projelerine ait inşaatların büyük sahalara yayılı olarak inşa edilmesi nedeniyle zemin problemlerinin tespiti ve alınacak önlemlerin kati proje safhasında tam olarak mümkün olmadığını, örneğin; zift, sülfat, yeraltı suları gibi problemlerin, inşaat aşamasında meydana çıktığını, projelerin inşaat sürelerinin uzun yıllar almasından dolayı zaman içerisinde hizmet alanlarında değişiklik meydana geldiğini;

Bu nedenlerden dolayı, işlerde meydana gelen iş artışlarının, 2886 Devlet İhale Kanununun 63.maddesi ve Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesinin 19. maddesine göre, işte artma ve eksilme meydana geldiğini, yüzde 30 üzerinde fazla artışın, temel tünel ve benzeri işler ile doğal afetler gibi nedenlerden ileri gelmesi halinde, idarenin isteği, müteahhidin

kabulü ve ilgili bakanın veya birinci derecede ita amirinin onayı ile yüzde 30'un üzerindeki işlerin de aynı müteahhide yaptırılabilirdiğini;

İşin ihalesi sırasında tariflenen bir sulama projesinin sulayacağı alanın belli olması sebebiyle bu alanın dışındaki bir alanın ihale muhtevasına alınmasının mümkün olmadığını, ama o işin içerisinde yapılması zorunlu bir işin, alınıp yapılmasının olanaklı olduğunu, keşif artışlarının bugün de verildiğini;

Emin Erdoğan 13.5.2005 günlü oturumda, DSI'de çalışmaları sırasında, keşif artışları olurları için talepte bulunduğunu ve aldığını, DSI'de kuruluşundan bu yana keşif artışı verildiğini, keşif artışlarının proje bütünlüğünü sağlamak ve aynı proje bazında mütemmim cüz olarak bitirilmesi gereken işleri kapsadığında verildiğini;

Muhittin Kuzu 13.5.2005 günlü oturumda, Erzurum İçmesuyu İsale Hattı ile ilgili olarak, DSI'de bulon delikleriyle ilgili iki poz olduğunu, , birisinin, Barajlar ve HES Dairesi Başkanlığının B.D-304 pozunu; diğerinin de, Jeoteknik Hizmetleri Yeraltı Su Dairesi Başkanlığının 31.78.36 ve 31.78.37 pozları olduğunu, Jeohizmet ve Yeraltı Suları Dairesinin, DSI'nin yer bilim konusunda uzman dairesi olduğunu, onların raporu olmadan hareket etmediklerini; bu tünel işi başlayınca birinci keşifte olmasına rağmen bu poz numarasının, bölgesinin, ilgili dairenin birim fiyat listesinden bu fiyatları aldığını, tünele 1.7.1997 tarihinde girildiğini, ekinde ve tünel kazısına mansaptan girildiğini projenin acil olduğunu, tünelin Palandöken Dağlarının altından geçtiğini, kazıda ilk olarak zayıf bir zemin olan 6. sınıf zeminle karşılaşıldığını, sözleşmede olmayan iki pozun da, keşiflerinde olduğunu;

Erol Çalmlı 13.5.2005 günlü oturumda, Erzurum İçmesuyu İsale Hattı projesiyle ilgili olarak, iki poz numarası adı altında tarif edilenin bir delme işlemi olduğunu; bir tünel inşaatı yapıldığında enjeksiyon ya da blon deliği olarak adlandırılan birtakım deliklerin delindiğini, B-D.304 dediğimiz poz numarasıyla tarif edilen işin belediye işçilerinin de bir kompresör ve bir delici tabanca yapılan delme işlemi olduğunu, daha mükemmel makinelerle, her yüksekliğe ve derinliğe ayarlanabilen ve gücü oldukça yüksek makinelerle yapılan delme işlemi de olduğunu, bunlar için Yeraltı Suları ve Jeoteknik Hizmetler Daire Başkanlığının fiyat belirlediğini, 9 metre, 6 metre, 8 metre çapındaki bir tüneldir belediye işçisinin aletle bunu delmesinin mümkün olmayacağını, projede mukavelede yer alan fiyatın ödendiğini, Barajlar Dairesi Başkanının aynı zamanda şantiye şefi olmadığını, muhtemelen bir baraj veya iki barajda bunun kullanılmış olabileceğini, ama, genellikle bu delik açma türlerinin ikisinin müşterek kullanıldığını;

Mümtaz Turfan 13.5.2005 günlü oturumda, yapılan işlemlerin ve eylemlerin tamamının 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 63. maddesine uygun olduğunu ve işlemlerin tamamında sayısal olarak herhangi bir yorum getirmenin mümkün olmadığını, sayısallığın, yapılan projenin adediyle doğru orantılı olduğunu, eldeki keşif artışlarıyla ilgili herhangi bir bakandan ön talimat almadığını, bunların rutin işlemler olduğunu, aşağıdan yukarıya doğru cereyan eden, işleyen bürokratik işlemlerden bulunduğunu, keşif artışlarının ortaya çıkabilmesi için bunun ilk kez kontrol mühendisince ortaya konulmasının, daha sonra, kontrol mühendisi, şube müdürleri, bölge müdürleri, oradan merkez dairesi, silsilelerle, bu daireler ve birimlerin içindeki ilgili şube müdürleri, kurumlar, yardımcılar vesaire incelemesine tabi tutmak suretiyle üst makama aktarıldığını, bakana gelene kadar,

aşağı yukarı 17–18 kademedan geçtiğini, bütün bu kademelerden olumlu, itirazsız geçen keşif artışlarının Bakanların takdirlerine arz edildiğini, bu işlemler yapılırken, sadece teknik kademelerin değil, aynı zamanda hukukî kademelerin de görüşlerinin mutlaka alındığını;

Keşif özetinin, adı üzerinde tahmin olduğunu, bazı projelerin, bazı varsayımlar dikkate alınarak yapılan tahmin çalışması olduğunu, tatbikatın bambaşka bir husus olduğunu, dolayısıyla, bir işin keşifte herhangi bir şekilde bulunması, o işin mutlaka o fiyatla, o miktarla yapılmasını gerektirmediğini;

ifade etmişlerdir.

d- Sanıklara Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Erzurum İçme Suyu İsale Hattı Tüneli İnşaatında B-D.304 pozu yerine 31-7836 ve 31-7837 numaralı pozlardan imalat yaptırılması ile ankraj ve kaya bulonu deliği imalatında yükleniciye fazla ödeme yapılmasına Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi'nin 19. ve 2886 sayılı Yasa'nın 63. maddelerine aykırı olarak verdikleri olurlar ile neden oldukları ileri sürülmüştür.

Erzurum İçme Suyu İsale Hattı Tüneli İnşaatıyla ilgili olarak; sanık M. Cumhuriyet Ersümer'in 16.8.2000 günlü, %161,10 oranında, sanık Zeki Çakan'ın 21.6.2002 günlü, % 147.75 oranında keşif artışı olurları verdikleri görülmüştür.

Erzurum İçme Suyu İsale Hattı Tüneli inşaatında keşif artışının teknik yönden gerekliliğinin 16.8.2000 günlü olurda 8 kalemde, 21.6.2002 günlü olurda ise 11 kalemde sayıldığı, *“isale tünelinin kazısı sırasında zemin sınıflarının, I. Keşifte öngörülen zemin sınıflarına göre daha zayıf olduğu... 28 adet göçük meydana gelmiş olması nedeniyle, I. Keşifte düşünülen cins ve kapasitedeki makine ve teçhizatla tünel stabilitesinin sağlanmasının mümkün olmayacağı”, “kazı ve can emniyetinin sağlanabilmesi”, “İsale tünelinin yer altı su seviyesi altında açılması nedeniyle kazı sırasında önemli ve yoğun su boşalmaları ve bu suyun tahliyesini sağlamak amacıyla 3231 m uzunluğunda tahliye kanalı kazılması, kazı ve buna bağlı nakliye miktarlarında artış olduğu”, “Tünel girişine ulaşımı sağlayan köy yolunun baraj göl alanı altında kalması nedeniyle, tünelin nihai durumda işletmesini sağlamak ve inşaatını yürütebilmek amacıyla 12 520 m ulaşım ve işletme yolu ile 881 m servis yolu yapılması”, “köylere ait kadim su hatları kesintiye uğramış, bu kadim hatların devamlılığı amacıyla cari sulama boruları, büz, yol geçişi, köy pınarları besleme hatları inşaa edilmek zorunda kalınması”, “kazı ve can emniyetinin sağlanabilmesi için, ankraj bulonu deliklerinin açılmasında rotary tip makine kullanılması zorunluluğu”, “Kati projede basınçsız olarak çalışacağı düşünülen isale tünelinin, soğuk bölge şartlarının tünel işletmesine yapacağı olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, basınçlı tipe çevrilmesi”, “ışınsal olarak çakılan bulonların suyun yoğun olduğu bölgelerde enjeksiyon gerektirmeyen swelleks tipi bulon kullanılması”, “kazı çalışmaları sırasında tünel stabilitesini artırmak için enjeksiyon yapılması ve göçükler nedeniyle meydana gelen enjeksiyon imalatlarında artışlar” gibi teknik gerekçelerle keşif artışı istendiği ve uygun görüşle sanık bakanların onayına sunuldukları anlaşılmıştır.*

Tanıklar Talat Ertürk, Muhittin Kuzu, Erol Çalıklı, Emin Erdoğan, Doğan Altınbilek ve Mümtaz Turfan özetle; verilen keşif artışı onaylarının 2886 sayılı Yasanın 63.

maddesine uygun olduğunu, kapsama alınan işlerin tamamlayıcı mahiyette bulunduğunu, sanık bakanların keşif artışı hazırlanması hususunda kendilerine bir talimat vermediğini beyan etmişlerdir.

DSİ Bölge Müdürlüğünden gelen keşif artışı taleplerinin DSİ Genel Müdürlüğünde kontrol mühendisinden başlayarak, tatbikat şube müdürü, daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve genel müdürün denetiminden geçtiği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında daire başkanı, müsteşar yardımcıları, müsteşarın incelemesinden geçtikten sonra bakanların onayına sunulduğu, bu işlemlerde teknik ve hukuki kademelerin olumlu görüş bildirdiği, yapılan değerlendirmelerde izlenen yolun hukuka aykırı olduğu yönünde bakanı sorumlu tutacak bir olguya rastlanmadığı gibi herhangi bir şikâyet ya da ihbarın bulunmadığı gözetilerek, Erzurum İçme Suyu İsale Hattı Tüneli inşaatı projesinde sanıkların görevlerini kötüye kullandıklarına dair cezai sorumluluğunu gerektirecek kanıt bulunamadığından beraatlerine karar verilmesi gerekmiştir.

27- Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri ve Uygulamalarında Görev ve Yetkisini Kötüye Kullanmak

a- İddia

Sanık **Mustafa Cumhur Ersümer**'in ikili işbirliği uygulamalarında ilgili kuruluşların uyarılarını dikkate almayarak mevcut uygulamalara devam ettiği, ilgili kuruluşların görüşlerine başvurmadığı ve rekabet ortamı yaratmadığı gibi bu işlemlerde kamu yararını gözetmediği, bu suretle görevini kötüye kullandığı ileri sürülerek 765 sayılı TCK'nın 240. maddesi gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

b- Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri ve Uygulamaları

—Hükümetlerarası ikili işbirliği çerçevesinde enerji sektöründe baraj ve hidroelektrik santral projeleri, tarım sektöründe de sulama projeleri ele alınmıştır.

▪Baraj ve Hidroelektrik Santral Projeleri

Hükümetlerarası ikili işbirliği çerçevesinde kredili olarak yapımı ele alınan 29 adet baraj ve hidroelektrik santral projesinden; 9 adedi Türkiye-ABD, 8 adedi Türkiye-Avusturya, 5 adedi Türkiye-Kanada, 2 adedi Türkiye-Fransa, 2 adedi Türkiye-İsviçre, 2 adedi Türkiye-Rusya ve 1 adedi de Türkiye-Norveç arasındadır.

Bu protokoller çerçevesindeki baraj ve hidroelektrik santral uygulamalarına ilk olarak 1992 yılında başlanmış, son uygulama ise 2000 yılında gerçekleşmiştir. Bu sekiz yıllık dönem, 31 Ağustos 1992 ile 29 Haziran 1997 arasındaki beş yıllık dönem (I. Dönem) ile Komisyonun görev alanına giren 30 Haziran 1997 ile 3 Mayıs 2000 arasındaki üç yıllık dönem (II. Dönem) olarak ikiye ayrılmıştır.

▪Sulama Projeleri

Hükümetlerarası ikili işbirliği çerçevesinde kredili olarak yapımı ele alınan 13 adet sulama projesinden; 7 adedi Türkiye-İsrail, 4 adedi Türkiye-Hollanda, 1 adedi Türkiye-ABD arasında olup, bir adet proje de İspanyol firmalarına verilmiştir.

▪Hükümetlerarası ikili işbirliği çerçevesinde kredili olarak yapımı ele alınan projelerde genel prosedür

▪Genellikle Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon toplantıları sırasında projeler gündeme getirilmekte, bu toplantılar sonucunda Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve/veya Bakanlık Müsteşarı ile ilgili ülke Bakanı arasında

imzalanan bir protokolle, bir veya birden fazla projenin ilgili ülke firmaları ile bir Türk firmasından oluşan bir firma grubunca gerçekleştirilmesi kararlaştırılmaktadır.

▫Protokolde yer alan proje veya projeler için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmaması ve protokol ülkesine ait firmalar ile Türk firmalardan oluşacak konsorsiyum ile müzakerelerde bulunulması ve işin sonuçlandırılması hususundaki Bakanlar Kurulu Kararı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkilendirilmektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı sözkonusu yetkiyi Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'ne devretmektedir.

▫Protokol ülkesine ait firmalar protokolde yer alan projeleri gerçekleştirmek hususundaki niyetlerini Türkiye'deki elçiliklerine bildirmektedir. Elçilikler tarafından DSİ Genel Müdürlüğüne yapılan başvurularda, o projeyi gerçekleştirecek konsorsiyumun pilot firması ve bu pilot firmanın belirlemiş olduğu yerli ortağın isimleri yer almaktadır.

▫DSİ Genel Müdürlüğü, firmaların tespitinde müdahil olmamakta ancak yabancı ve yerli firmalardan oluşan konsorsiyumun ekonomik, mali, mesleki ve teknik yeterliliği ile tecrübe birikimi, kapasitesi, organizasyon kabiliyeti, yönetici kadrosu, makine parkı gibi hususlar açısından işi yapmaya ehil olup olmadığını değerlendirmekte ve ancak uygunluğu teyid edilen firmalar ile bir sonraki aşamaya geçilmektedir.

▫DSİ Genel Müdürlüğü ile ilgili firma grubu arasında müzakereler yapılmakta ve bunun sonucunda iki taraf arasında bir ticari sözleşme paraflanmaktadır.

▫DSİ Genel Müdürlüğü, firma grubunun getirmiş olduğu kredi teklifini, krediyi getiren bankalar ile müzakere edilmek ve sonuçlandırılmak üzere Hazine Müsteşarlığı'na iletmektedir. DSİ Genel Müdürlüğünün borçlanma yetkisi bulunmadığından, kredilerde borçlu doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'dir. Dolayısıyla bu kredilerde Hazine garantisi söz konusu değildir.

▫Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığının olumlu görüşleri ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu devlet bakanından müzakere ve imza yetkisi alındıktan sonra krediyi getiren bankalar ile kredi görüşmelerine başlanılmakta ve müzakereler sonucu kredi anlaşmaları imzalanmaktadır.

▫Kredi anlaşmalarının Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmasını müteakip bu anlaşmalar ile ticari sözleşme yürürlüğe girmektedir.

▫Hükümetlerarası ikili işbirliği kapsamında tarım sektöründe gerçekleştirilen projeler şunlardır:

▫Türkiye-İsrail protokolünde yer alan Yaylak Ovası Sulama Projesi İnşaatı,

▫Türkiye-İspanya protokolünde yer alan Bozova Pompaj Sulaması 1. Kısım İnşaatı.

c- Sanığa Yöneltilen Suçlamalarla İlgili Değerlendirme, Kabul ve Varılan Sonuç

Meclis soruşturma komisyonu raporunda sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in 30 Haziran 1997 tarihinden sonra imzalanan hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri kapsamında, aşağıda belirtilen altı nedenden dolayı görevini kötüye kullandığı ileri sürülmüştür:

aa- Protokole konu proje veya projeler için öncelik ve enerji arz planlaması açısından DPT Müsteşarlığının görüşleri alınması gerektiği halde alınmaması

Meclis soruşturma komisyonu raporunda, projeyi yürütecek kuruluş tarafından önce bir fizibilite etüdünün hazırlanarak DPT Müsteşarlığına gönderilmesi, projenin DPT

Müşteşarlığı tarafından uygun bulunduğu takdirde yatırım programına alınması ve öncelikli bir proje olarak değerlendirilmesi halinde protokol kapsamına alınması gerekirken, projelerin protokol kapsamına alındıktan sonra DPT Müsteşarlığı tarafından zorunlu olarak yatırım programına alındığı iddia edilmiştir.

bb- Protokol ülkesine ait firmalar arasında ihaleye çıkılmamış olması

Projenin ilgili protokol ülkesine ait bir firma ile Türk firmalarından oluşan bir konsorsiyuma pazarlık usulü ile yaptırılması hususunda Bakanlar Kurulu Kararı alındığı, böylece protokollerde yer alan projeler için 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmadığı iddia edilmiştir.

cc- Rekabet ortamından faydalanılmamış olması

Protokol projelerinin uluslararası kredili ihale yerine pazarlık usulüne göre ihale edilmelerinin, rekabetçi ortamın oluşmasını engellediği ve bu ortamın getirebileceği fiyat avantajlarından yararlanma imkânını ortadan kaldırdığı iddia edilmiştir.

dd- Finansman taahhütlerinin yerine getirilmemiş olması

Hükümetlerarası ikili işbirliği protokollerinin, ilgili hükümetin protokolünde yer alan projelerin finansmanının tamamının karşılanacağına taahhüt edilmesi koşuluna bağlı olarak imzalandığı, dolayısıyla bir protokol projesinin, protokolünde yer aldığı ülke firmaları tarafından gerçekleştirilebilmesi için finansmanın bahse konu ülke tarafından sağlanması gerektiği, ancak uygulamada protokol imzalanan ülkenin, projenin finansmanı için gerekli olan parayı sağlayamadığı ve ülkemiz için çok önemli olan bir projenin inşasının bu nedenle yıllarca askıda kalması sonucunun ortaya çıktığı iddia edilmiştir.

ee-Uluslararası ilişkilerde rahatsızlık yaşanması

Söz konusu protokollerin imzalanması ile protokolde yer alan projelerin yapım işlerinin ilgili ülkenin firmalarına verilmesinin bu ülkelere ayrıcalık sağladığı iddia edilmiştir.

ff- Enerji arz/talep projeksiyonlarını olumsuz etkilemesi

Protokol projelerinin imza aşamasında DPT Müsteşarlığının görüşlerine başvurulmamasının, enerji yatırımlarının temelini oluşturan arz/talep çalışmalarının değerlendirilmeye alınmaması sonucunu doğurması nedeniyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi taahhüdü haline gelen söz konusu protokollerde yer alan projelerin yapımına Ülkemizin enerji fazlası olduğu dönemlerde başlanıldığı, dolayısıyla ihtiyaç duyulmayan yatırımların gerçekleştirilmesi ihtimalinin ortaya çıktığı iddia edilmiştir.

Konuyla ilgili delillerin değerlendirilmesinde;

Hidrolik Baraj inşaatlarına bütçeden ayrılabilen ödeneklerin yetersizliği ve bu ödeneklerle yapılan baraj inşaatlarının çok uzun sürmesi, Türkiye'nin yerli enerji kaynağına olan ihtiyacı da dikkate alınarak, enerji baraj inşaatlarına yeterli kaynak bulunarak hızla bitirilmelerini sağlamak amacıyla ikili işbirliği yoluyla inşaatların yapılmasının tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan, hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri ve uygulamalarına konu olan bu projelerin, 2886 sayılı Yasa'nın 89. maddesine göre, Bakanlar Kurulu Kararlarıyla 2886 sayılı Yasa kapsamı dışına alındığı görülmüştür.

Projelerin ikili işbirliği ile gerçekleştirilebilmesi, işbirliği ve finansman sağlayacak ülke ile Türkiye arasında yapılan resmi görüşmeler sonucunda hazırlanan mutabakat zaptı

veya protokoller ile mümkün olduğundan, bu sürecin başlangıcının Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonları (KEK) toplantısı sonucunda imzalanan Mutabakat Zaptı ya da her iki ülkenin Hükümetleri tarafından yetkilendirilen bakanları veya müsteşarları düzeyinde imzalanan anlaşma ve protokoller ile olduğu, imzalanan protokoldeki hususların gerçekleştirilmesine yönelik olarak DSİ'nin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına, Bakanlığın da Bakanlar Kurulu Kararı alınması için Başbakanlığa başvuruda bulunduğu, başvuru yazılarında ve ekindeki gerekçe raporlarında karşı tarafça belirlenen konsorsiyumların isimlerinin verildiği, Bakanlar Kurulunun, teklif niteliğinde yapılan başvuruyu uygun görürse, Bakanlar Kurulu Kararı çıkarıldığı anlaşılmıştır.

Bu nedenle, hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri ve uygulamalarına ilişkin süreçte nihai kararın Bakanlar Kurulu tarafından verildiği, bu projelerin yapılması için, Hazine Müsteşarlığı ve/veya DPT'den görüş alınması ya da tekliflerin anlaşmanın yapıldığı ülkeden rekabet ortamı doğurabilecek biçimde alınmasının zorunlu bulunduğu veya ikili işbirliği projelerinin uluslararası kredili ihale yoluyla yapılması gerektiği hususunda mevzuatımızda herhangi bir düzenlemenin de yer olmadığı, bu itibarla ikilili işbirliği anlaşmalarıyla ilgili iddialara konu olaylarda görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla yüklenen eylemler nedeniyle sanığın beraatine karar verilmesi gerekmiştir.

VII- ZAMANAŞIMI SORUNU

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı esas hakkındaki görüşünde;

Sanık Mustafa Cumhuriyet Ersümer'e yüklenen;

- Kırklareli Doğalgaz Santrali projesine,
  - 18.12.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile ek mektubun Resmi Gazetede yayımlanmaması ve TBMM bilgisine sunulmamasına,
  - Yap işlet ihaleleri sürecinde ihaleye fesat karıştırılmasına,
  - Çayırhan Termik Santrali İHD projesine,
  - Dinar II HES projesine,
  - Yamula Barajı HES projesine,
  - TEDAŞ İHD ihalelerine,
  - Enerji Projelerinde Eskalasyon Uygulamaları ve 19 Kasım 1997 tarihli olura,
  - Hükümetlerarası İkili İşbirliği Protokolleri ve uygulamalarına,
- ilişkin suçlamalarının gerek sevk maddelerinin 765 sayılı TCK'nın 230 ve 240. ve 366. maddeleri olmaları, gerekse değişen suç vasfına göre TCK'nın 240. maddesi kapsamında değerlendirilmeleri sonucunda suç tarihleri itibariyle dava zamanaşımı sürelerinin gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

Bu eylemler için geçerli zamanaşımı süresinin aynı Yasa'nın 102. maddesinde belirtildiği gibi beş yıl olduğu görülmektedir. Bu sürelerin işleyiş tarihlerini belirlemek için, öncelikle bakanların sorumluluğunda zamanaşımı yönünden farklı bir uygulama öngörülüp görülmediğinin açıklığa kavuşturulması ve zamanaşımı sorununun öncelikle ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir.

Zamanaşımı, hem 765 sayılı Türk Ceza Kanununda hem de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda genel hükümler arasında yer almaktadır. (765 sayılı TCK m. 102 ilâ 118; 5237 sayılı TCK m.66 ilâ 72)

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 117. maddesinde “*Gerek dava ve gerek ceza mürruru zamanı resen tatbik olunur ve bundan ne maznun ve ne de mahkûm vazgeçemezler*” denilmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 72. maddesinin ikinci fıkrasında da benzer bir ifade ile “*Dava ve ceza zamanaşımı resen uygulanır ve bundan şüpheli sanık ve hükümlü vazgeçemezler*” şeklinde bir kurala yer verilmiştir. Zamanaşımı, devletin yargılama hakkının sona ermesi gibi bir sonuç doğurması nedeniyle soruşturma, kovuşturma, istinaf ve temyiz aşamalarının tümünde resen nazara alınır. Verilen bir karar kesinleşip hüküm halini alıncaya kadar dava zamanaşımı işlemeye devam eder.

1- Milletvekillerinin İşledikleri Suçlarda Zamanaşımı

Milletvekilleri hakkında zamanaşımı konusu, Anayasanın “*Yasama dokunulmazlığı*” başlıklı 83. maddesinin üçüncü fıkrasında;

“*Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemeyiz.*” biçiminde düzenlenmiştir.

Doktrinde, 83. maddenin 3. fıkrasında düzenlenen zamanaşımının “*ceza zamanaşımı*” olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Ancak, hakim olan görüş, 83. maddenin üçüncü fıkrasının, aynı zamanda, “*dava zamanaşımı*”nı da kapsayacak şekilde yorumlanması gerektiği yönündedir.

Anayasanın 83. maddesinin üçüncü fıkrası ve TCK'nın 107. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, milletvekilliği süresince zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin kuralda kanun koyucunun iradesinin hem ceza hem de dava zamanaşımını kapsadığı ve milletvekilliği süresince dava zamanaşımının işlemeyeceği sonucuna varılmaktadır. Bir başka ifade ile suç işleyen milletvekilleri hakkında, herhangi bir karara gerek olmaksızın, milletvekilliği süresince dava ve ceza zamanaşımı süreleri işlemeyecektir.

Yasama dokunulmazlığı kurumunun ortaya çıkmasındaki neden, iktidara karşı görünen temsilcilerin iktidar tarafından keyfi, temelsiz ve zamansız kovuşturmalara uğratılarak yasama çalışmalarından alıkonulmamaları düşüncesidir. Dokunulmazlığın amacı milletvekillerini görevleri ile ilgili olmayan eylemlerden dolayı suçsuz saymak olmadığından suç olduğu konusunda duraksama olmayacak bir eylemin failini bu ayrıcalıktan yararlandırmak kurumun amacına ters düşer. Dokunulmazlık Meclisin kararı ile kaldırılabilmesi için mutlak bir nitelik taşımaz. Dokunulmazlık, sorumsuzluk gibi sürekli değildir. Milletvekilliği sıfatının devamı süresince sonuç doğurur, bu sıfatın ortadan kalkmasıyla son bulur. Üyelik sıfatı sona erdikten sonra meclis üyesi hakkında ceza kovuşturması yapılabilir. Bu nedenle de, 83. maddenin üçüncü fıkrasında üyelik süresince zamanaşımının işlemeyeceği kabul edilmiştir.

Milletvekilinin dokunulmazlığının sona ermesinden sonra takibat yapılabilir. Yasama dokunulmazlığı da, üyelik süresinin bitmesi ve Meclis üyesinin yeniden seçilmemesi veya Anayasanın 84. maddesi gereğince üyelik sıfatının düşme sebeplerinden biri ile sona ermesi ya da yasama dokunulmazlığının Meclis tarafından kaldırılması ile sona erer.

2- Bakanların İşledikleri Suçlarda Dava Zamanaşımı

Bakanların işlediği suçları, görevleriyle ilgili işledikleri suçlar ve görevleriyle ilgili olmayan suçlar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Bakanların görevleriyle ilgili olmayan suçları bakımından, milletvekillerinin tabi olduğu kayıt ve şartların aynen geçerli olduğu konusunda, doktrinde ve uygulamada herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Anayasanın 112. maddesine göre, milletvekili olmayan bakanlar da bu sıfatları sona erene kadar, milletvekillerinin tabi olduğu hak ve yükümlülüklerle sahiptirler. Dolayısıyla, zamanaşımı konusunda, milletvekilleri için geçerli olan durum, burada aynen geçerlidir.

Bakanların görevleriyle ilgili suçlara ilişkin değerlendirmeye gelince;

Başbakan ve bakanlar aynı zamanda milletvekili olmaları nedeniyle Anayasanın 83. maddesindeki yasama sorumsuzluğu ve dokunulmazlığından yararlanmaktadırlar. Bakanlık sıfatı milletvekilliği sıfatını ortadan kaldırmamaktadır. +Başbakan ve bakanlar hakkında Meclis soruşturma yöntemini düzenleyen Anayasanın 100. maddesinde, bu kişilerin görevleriyle ilgili suçları yönünden zamanaşımının düzenlenmemiş olması, bu kişilerle ilgili eylemler bakımından genel zamanaşımı kurallarının uygulanması gerektiği anlamına gelmemelidir.

Anayasada bakanlar ve milletvekilleri için geçerli olan tek bir dokunulmazlık vardır. O da Anayasanın 83. maddesinde düzenlenen yasama dokunulmazlığıdır. Milletvekilleriyle bakanların dokunulmazlıkları konusundaki farklılık, dokunulmazlıkların kaldırılması usul ve şartları bakımındandır. Bu konunun, milletvekilleri ve bakanların görev suçları açısından Anayasada farklı düzenlenmesi, dokunulmazlığın esası bakımından bir farklılık bulunduğu anlamında yorumlanamaz. Bu nedenle milletvekilleri, Başbakan ve bakanlar aynı dokunulmazlığa sahiptirler ve bu dokunulmazlık nedeniyle TBMM üyelikleri süresince haklarında zamanaşımı da işlemez.

Anayasanın 100. maddesindeki farklı düzenleme yalnızca dokunulmazlığın kaldırılması bakımından getirilen bir farklılıktır. Diğer hükümler yönünden milletvekili olmaları nedeniyle Başbakan ve bakanlar da milletvekillerinin tabi olduğu kurallara tabi tutulmalıdır. Zamanaşımının bu şekilde uygulanmaması, haklı ve mantıklı bir izahı olmaksızın suç ve suçlular arasında ayrımlar yapılması gibi sonuçlara neden olacaktır.

TBMM üyeleri arasından seçilen Başbakan ve bakanların dışında, Anayasanın 100. maddesinin sağladığı olanakla TBMM dışındaki milletvekili seçilme yeterliği olanlar arasından seçilen bakanların da yasama dokunulmazlığına sahip olduklarının Anayasanın 112. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca belirtilmesi bu görüşün açık kanıtıdır.

Başbakan ve bakanlar hakkında suç tarihinden itibaren zamanaşımının işlemesi durumunda, başbakanlığı veya bakanlığı sırasında ve sonrasında iktidar partisi mensubu olanlar hakkında zamanaşımı süresinin dolması kaçınılmaz olacaktır.

Tüm bu nedenlerle, Anayasanın 83. maddesinin üçüncü fıkrası ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 107. maddesi birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun iradesinin hem ceza hem de dava zamanaşımını kapsadığı, milletvekilleri hakkında milletvekillikleri süresince dava zamanaşımının işlemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in 30.6.1997–11.1.1999 ve 28.05.1999–27.4.2001 tarihleri arasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak görev yaptığı, 24.12.1995 ilâ 3 Kasım 2002 tarihleri arasında ise milletvekili olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda milletvekili olduğu 24.12.1995–3.11.2002 tarihleri arasında zamanaşımı süresi işlemeyecektir.

Buna göre sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'in 765 sayılı TCK'nın 230, 240 ve 366. maddelerinden açılan davalar ile nitelik değişikliğine uğrayarak TCK'nın 240. maddesine dönüşen eylemlere ilişkin kamu davalarında dava zamanaşımı süresinin dolmadığına, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU; Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER ve Şevket APALAK'ın karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Karşı oy kullanan Üyelerin gerekçeleri şöyledir:

“Bu bölümde belirtilen sanık Mustafa Cumhur Ersümer hakkındaki davalarda, gerek sevk maddelerinin 765 sayılı TCK'nın 230, 240 ve 366. maddeleri olması, gerek ihaleye fesat karıştırma suçuna ilişkin eylemlerin TCK'nın 240. maddesine uyduğu sonucuna varılması ve bu suçların işleniş tarihleri gözetildiğinde Başsavcılığın esas hakkındaki mütalaasında da belirtildiği gibi dava zamanaşımı süresinin dolmuş olmasına rağmen, çoğunluğun, sanığın milletvekili ve bakan olarak yasama dokunulmazlığından yararlandığı, bu nedenle milletvekili olduğu 24.12.1995–3.11.2002 tarihleri arasında dava zamanaşımı süresinin işlemediğine dair kabulüne aşağıda başlıklar altında açıkladığımız nedenlerle katılmıyoruz:

A) Bakanların Görev Suçu Dışındaki Suçları İle Milletvekillerinin Suçları Açısından

Anayasanın “Yasama Dokunulmazlığı” başlıklı 83. maddesinde,

“Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanı'nın teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasa'nın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak,, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya TBMM' ne bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca,yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.”

denilmiş, 112. maddesinin son fıkrasında da “Bakanlar Kurulu üyelerinden milletvekili olmayanlar; 81 inci maddede yazılı şekilde Millet Meclisi önünde andiçerler ve bakan sıfatını taşıdıkları sürece milletvekillerinin tabi oldukları kayıt ve şartlara uyarlar ve yasama dokunulmazlığına sahip bulunurlar...” hükümlerine yer verilmiştir.

Anılan maddelere göre yasama dokunulmazlığı çerçevesinde milletvekilleri ile milletvekili olmayan bakanlara tanınan güvencelerin;

1- Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar

alınmadıkça, bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulmamaları,

2- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14. maddesindeki durumlar hariç olmak üzere; seçimden önce veya sonra bir suç işledikleri ileri sürüldüğünde Meclisin kararı olmadıkça tutulamayacakları, sorguya çekilemeyecekleri, tutuklanamayacakları ve yargılanamayacakları,

3- Seçimlerinden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesinin üyelik sıfatının sona ermesine bırakılacağı, olduğu anlaşılmaktadır.

Bu güvencelerden birincisinin zamanaşımı ile ilgisi yoktur. İkinci güvence, ceza soruşturması ve kovuşturması aşamalarında tanınan güvencelerdir. Ancak, ilgili hakkında dava açılmasına yetecek deliller elde edilmişse iddianame tanzim edilmesine de engel bulunmamaktadır. Bu fıkrada zamanaşımı ile ilgili bir kurala yer verilmemiştir. Üçüncü güvence ise kesinleşmiş ceza hükümlerinin yerine getirilmesine ilişkindir. İnfazın, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılması halinde, üyelik süresince zamanaşımının işlemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bu duruma göre, Anayasanın 83. maddesinin üçüncü fıkrasındaki zamanaşımının ceza zamanaşımı olduğu hususunda duraksama olmamakla beraber, bunun aynı zamanda dava zamanaşımını da kapsayıp kapsamadığının tartışılması gerekmektedir.

Anayasanın 83. maddesinin gerekçesinde, dava zamanaşımı ile ilgili bir açıklamaya yer verilmemiş, yasama dokunulmazlığı konusunda 1961 Anayasasının 79. maddesinin aynen benimsendiği ifade edilmiştir.

1961 Anayasasının 79. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bir Meclis üyesi hakkında seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır. Üyelik süresince zamanaşımı işlemez.” hükmü yer almıştır. Bunun 1982 Anayasasının 83. maddesinin üçüncü fıkrasından farkı, “Üyelik süresince zamanaşımı işlemez.” kuralının fıkranın sonunda ayrı bir cümle olarak yer almasıdır. Bu maddenin gerekçesinde de dava zamanaşımı ile ilgili bir açıklık bulunmamaktadır.

1961 Anayasasının 79. maddesinin üçüncü fıkrasındaki zamanaşımı kuralı, ayrı bir cümle olsa da ceza hükmünün infazının ertelenmesini düzenleyen fıkrada bulunduğundan, bu kuralın da dava zamanaşımını kapsamadığının kabulü gerekir. 1982 Anayasasının 83. maddesinin üçüncü fıkrasında ise ceza hükmünün ertelenmesinin düzenlenmesi yanında “üyelik süresince zamanaşımı işlemez.” kuralı, tek cümle içinde yer aldığından bu husustaki bütün duraksamalar giderilmiştir. Bu nedenle, madde metni çok açık olduğundan kuralın dava zamanaşımını da kapsayacak şekilde geniş yorumlanması olanaksızdır. Kuralın kıyas yoluyla dava zamanaşımına da uygulanmasına ise zamanaşımının maddi ceza hukukuna ait bir kavram olması ve kanunilik ilkesine tabi bulunması engel oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Anayasanın 83. maddesinde dava zamanaşımının düzenlenmediği ve bu konuda ceza hukuku genel kurallarının uygulanmasının benimsendiği sonucuna varılmıştır. Bu durumda, ceza kanunlarının dava zamanaşımının başlamasına, durmasına ve kesilmesine ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Nitekim, Askeri Yargıtay

Daireler Kurulunun 8.6.2000 tarih ve 2000/114–114 Esas-Karar sayılı kararı da bu doğrultudadır.

B) Bakanların Görev Suçları Açısından

Anayasanın 148. maddesinde, Anayasa Mahkemesinin Bakanlar Kurulu üyelerini Yüce Divan sıfatıyla yargılayacağı öngörülmüş ve 100. maddesinde de Başbakan ve bakanlar hakkında görev suçları nedeniyle soruşturma açılması, sürdürülmesi ve sonuçlandırılması hususunda özel usul benimsenmiştir. Maddede zamanaşımı ile ilgili bir kural bulunmamaktadır. TBMM İçtüzüğünde de Meclis soruşturmasının ayrıntıları düzenlenmiştir.

Bu hükümlerden de anlaşılacağı gibi, Bakanlar Kurulu üyelerinin görev suçları söz konusu olduğunda, suç ihbarı adli makama yapılamamakta, Anayasanın 100. maddesinde belirtilen şartları taşıyan bir önerge ile soruşturma açılması Meclisten istenilmektedir. Meclisin soruşturma açılmasını kabul etmesi halinde soruşturmayı Meclis soruşturma komisyonu yapmaktadır. İlgilinin Yüce Divana sevk edilip edilmemesine de Meclis Genel Kurulu karar vermektedir. Bu suretle, Bakanlar Kurulu üyelerinin görev suçlarında, suç ihbarından Yüce Divana sevke kadar bütün işlemler (soruşturma aşaması) Meclis tarafından yürütülmekte olup, bu konuda yetkili ve görevli başka bir adli makam da bulunmadığından, Meclis soruşturması ve Yüce Divana sevk kararı ile TBMM adli bir fonksiyon ifa etmektedir.

Meclis soruşturması, Anayasada TBMM'nin denetim yollarından biri olarak düzenlenmiş ise de bu müessesenin birincil amacı, göreve ilişkin suç ihbar ve şikâyetleri ile bunların soruşturulması ve karara bağlanması konusunda Bakanlar Kurulu üyelerine güvence sağlamaktır. Bu nedenle, Başbakan ve bakanlara görev suçlarında yasama dokunulmazlığından farklı böyle bir güvence sağlandığı için Anayasanın 83. maddesinde yer alan yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerin uygulanması olanaksızdır.

Bir görev suçu isnadı ile karşı karşıya olan Bakanlar Kurulu üyelerinin, bu husus bir sonuca ulaştırılmadan görevlerini sürdürmeleri hukuken ve siyaseten uygun ve doğru olmayacağından, Anayasada, isnadın bir an önce sonuçlandırılmasının amaçlandığı ve bunu sağlamaya yönelik düzenlemelere yer verildiği, genel hükümler dışında zamanaşımı ile ilgili ayrı bir kural konulmasına da gerek görülmediği anlaşılmaktadır.

Bu duruma göre; Bakanlar Kurulu üyelerinin görev suçlarına ilişkin davalarda TCK'nin 104. ve YTCK'nin 67. maddelerinde belirtilen hallerin vukuunda, örneğin Yüce Divana sevk kararı verilerek haklarında dava açıldığında ve Yüce Divanda sorgusu yapıldığında zamanaşımı kesilmiş olacak, buna mukabil TCK'nin 107. ve YTCK'nin 67. maddelerinde düzenlenen zamanaşımının durmasına ilişkin nedenler gerçekleşmeyeceğinden zamanaşımının durması söz konusu olmayacaktır. Yüce Divanın 12.4.1995 tarih ve E.1993/1- K.1995/1 sayılı kararında da sanıklardan S.G. hakkındaki dava zamanaşımının dolması nedeniyle davanın ortadan kaldırılması istemi, sanığın Bakan olması nedeniyle zamanaşımının işlemeyeceği gerekçesiyle değil, yargılama konusu suçun müteselsil suç olması ve teselsülün bittiği gün itibarıyla dava zamanaşımının dolmadığı gerekçesiyle reddedilerek, bu düşüncenin kabul edildiği görülmektedir.

VIII- HÜKÜM

Ayrıntıları ve dayanakları yukarıda açıklandığı üzere;

A-Sanıklardan Mustafa Cumhur ERSÜMER'in;

1) 765 sayılı TCK'nın 230, 240 ve 366 ncı maddelerinden açılan davalar ile nitelik değişikliğine uğrayarak TCK 240 ıncı maddesine dönüşen eylemlere ilişkin kamu davalarında dava zamanasını süresinin dolmadığına, üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER ve Şevket APALAK'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2) a- Fiili ve hukuki engeller bulunmasına rağmen Kırklareli doğalgaz santralinin yapımında ısrar ederek, görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

b- İhtiyaç yokken yüksek tarife ile bağitlanan sözleşmeleri gerçekleştirerek, elektrik santralleri için "al ya da öde" şartlı gaz alım bağlantıları yapmak ve planlama ile ilgili anayasal kurumların bilimsel verilerle ortaya koydukları önerileri dikkate almayarak, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

c- 10.12.1996 tarihli doğalgaz anlaşmasındaki fiyat formülünün 18.02.1998 tarihli Ek Mektup (Side Letter) ile değiştirilip kamu zararına sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

d- Damga vergisinden kaçınmak amacıyla bir yıl için imzalanan gaz alım anlaşması süresinin Ek Mektup (Side Letter) ile 23 yıla çıkarıp Turusgaz şirketine menfaat sağlayarak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

e- Bakanlar Kurulundan alınmış bir yetkiyle hareket etmesine rağmen, 18.2.1998 tarihinde imzalanmış olan anlaşmalar ile Ek Mektubu (Side Letter) 244 sayılı Yasa hükümlerine aykırı olarak Resmi Gazete'de yayımlatmamak ve TBMM'nin bilgisine sunmamak suretiyle görevini ihmal ederek 765 sayılı TCK'nın 230 uncu maddesini ihlal etmek,

f- YİD santrallerine aylık program miktarlarından fazla üretim yaptırılması sonucunda elektrik enerjisi fonundan yakıt farkı ödenmesine sebebiyet vererek, devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

g- Samsun-Ankara doğalgaz boru hattı inşaatında görev şirketi OHS konsorsiyumuna yüksek ödeme yaparak ve koşulları oluşmadan avans vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

h- Dinar-II HES ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

ı- Çal HES ihalesinde mevzuata aykırı usulsüz işlemler yaparak devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 205 inci maddesini ihlal etmek,

i- Üretilen elektriğin satılacağı kuruma ilişkin Bakan oluru ile enerji projelerindeki eskalasyon uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

j- Atasu Barajı ve HES inşaatı ile ilgili 8.5.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

k- Bakırçay projesi Kınık Sol Sahil Sulaması İnşaatı ile ilgili 13.6.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

l- Erzurum İçme Suyu Tüneli İnşaatı ile ilgili 16.8.2000 tarihinde mevzuata aykırı keşif artışı oluru vererek görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek,

m- Hükümetlerarası ikili işbirliği protokolleri ve uygulamalarında görev ve yetkisini kötüye kullanmak suretiyle 765 sayılı TCK'nın 240 ıncı maddesini ihlal etmek, fiilleriyle ilgili olarak yüklenen suçların yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE, OYBİRLİĞİYLE,**

3) a- Çayırhan termik santrali işletme hakkı devri işlemlerinde mevzuata aykırı davranarak ve usulsüzlük yaparak Devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak fiili ile ilgili olarak, yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE,** Başkanvekili Haşim KILIÇ ve üye Şevket APALAK'ın eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b- Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde usulsüz işlemler tesis etmek suretiyle Devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak fiili ile ilgili olarak yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE,** Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler A. Necmi ÖZLER ve Şevket APALAK'ın eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

c- Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali ihalesinde takdir yetkisini amaç dışı kullanarak Devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak fiili ile ilgili olarak yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE,** Başkanvekili Haşim KILIÇ, üyeler Ahmet AKYALÇIN, Mustafa YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR ve Serruh KALELİ'nin eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

d- TEDAŞ İşletme Hakkı Devri ihalelerinde usulsüz işlemler yaparak Devlet alım ve satımlarına fesat karıştırmak fiili ile ilgili olarak yüklenen suçun yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE,** üyeler Sacit ADALI ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün eylemin görevi ihmal, üye Şevket APALAK'ın ise görevi kötüye kullanma suçlarını oluşturduğu yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4) a- Beş adet Yap-İşlet santrali ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırmak firmalar lehine haksız kazanç sağlamak fiiliyle ilgili açılan kamu davasında;

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesi sonucu sanığın eyleminin, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 ıncı maddesine uyması, ancak 23 Nisan 1999 tarihinden önce gerçekleştirilmiş olması ve görevi kötüye kullanma suçunun 21.12.2000 günlü, 4616 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesinin 5 inci bendinde sayılan kapsam dışı suçlar arasında yer almaması nedeniyle, 4616 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesine 4758 sayılı Yasa ile eklenen 4 üncü bent uyarınca, **DAVANIN KESİN HÜKME BAĞLANMASININ**

ERTELENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE, suçla ilgili dosya ve delillerin, dava zamanaşımı süresi sonuna kadar muhafaza edilmesine,

b- Yamula Barajı ve Hidroelektrik santrali ihale sürecinde ihale usul ve esaslarına aykırı işlemlerle Devlet alım, satım ve yapımına fesat karıştırarak firma lehine haksız kazanç sağlamak fiiliyle ilgili açılan kamu davasında;

Dosyadaki delillerin değerlendirilmesi sonucu sanığın eyleminin, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 ıncı maddesine uyması, ancak 23 Nisan 1999 tarihinden önce gerçekleştirilmiş olması ve görevi kötüye kullanma suçunun 21.12.2000 günlü, 4616 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesinin 5 inci bendinde sayılan kapsam dışı suçlar arasında yer almaması nedeniyle, 4616 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesine 4758 sayılı Yasa ile eklenen 4 üncü bent uyarınca, **DAVANIN KESİN HÜKME BAĞLANMASININ ERTELENMESİNE,** üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün sanığın beraati gerektiği yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, suçla ilgili dosya ve delillerin, dava zamanaşımı süresi sonuna kadar muhafaza edilmesine,

5)a- aa- Sanığın mobil santral ihalelerinden Esenboğa mobil santrali ihalesinde, ihalenin istediği firmaya verilmesini sağlamak amacıyla baskı kurarak ihaleye doğrudan müdahil olmak eylemine uyan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240/1 maddesi gereğince, suçun işleniş şekli, olayın özellikleri gözetilerek takdiren **İKİ YIL HAPİS ve 91 YTL ADLİ PARA ve İKİ YIL SÜREYLE MEMURİYETTEN YOKSUN KILINMA cezalarıyla CEZALANDIRILMASINA,**

bb- Sanığın duruşmalarda gözlemlenen olumlu hali dikkate alınarak cezasından 765 sayılı TCK'nın 59 uncu maddesinin ikinci fıkrası gereğince takdiren 1/6 oranında indirim yapılarak sonuç olarak **1 YIL 8 AY HAPİS ve 75 YTL ADLİ PARA ve 1 YIL 8 AY SÜREYLE MEMURİYETTEN YOKSUN KILINMA cezalarıyla CEZALANDIRILMASINA,**

cc- 647 sayılı Yasa'nın 6. maddesi gereğince sanığın geçmişteki hali, suç işleme eğilimine göre cezasının ertelenmesi halinde ileride bir daha suç işlemeyeceği kanısına varıldığından **CEZASININ ERTELENMESİNE,**

dd- 765 sayılı TCK'nın 94. maddesi gereğince ihtar yapılmasına (gerekli ihtar yapıldı),

Üyeler Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN ve A. Necmi ÖZLER'in sanığın beraati gerektiği yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

ee- Mahkûmiyet kararı verilen suçtan dolayı yapılan 49 YTL yargılama giderlerinin sanıktan Hazine adına alınmasına,

Bunun dışındaki giderlerin kamu üzerinde bırakılmasına,

ff- Avukatlık ücret tarifesine göre 1500 YTL avukatlık ücretinin sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER'den tahsili ile katılan Hazine ve EÜAŞ vekillerine verilmesine,

b) Esenboğa mobil santrali dışında kalan mobil santrallere ilişkin eylemlerinden **BERAATİNE, OYBİRLİĞİYLE,**

B- Sanıklardan Zeki ÇAKAN'ın;

Üzerine atılı tüm suçlamaların yasal unsurları oluşmadığından **BERAATİNE, OYBİRLİĞİYLE,**

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1

C- Müdahil vekillerinin tazminata ilişkin istemleri hakkında hukuk mahkemelerine başvuru haklarının saklı olduğuna,

D- Yargılama giderlerinin kamu üzerinde bırakılmasına,

27 Temmuz 2007 gününde (kısmen) isteme aykırı ve kesin olarak verilen karar, sanık Mustafa Cumhur ERSÜMER ve müdafii Av. Bülent Hayri ACAR, sanık Zeki ÇAKAN ve müdafileri Av. Turgut KAZAN ve Av. Birgül FEYZİOĞLU, katılanlar vekilleri Av. Zeynep TUNCER, Av. Canan Sibel ÖZKAN, Av. Adnan DÖNDERALP, Av. Özlem DÜDÜKÇÜ ve Av. Veysel KAZAN'ın yüzlerine karşı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Başsavcı Vekili ve Yargıtay Savcısı hazır bulunduğu halde açıkça okundu, anlatıldı.
27.07.2007

Başkanvekili
Haşim KILIÇ

Üye
Sacit ADALI

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
A. Necmi ÖZLER

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1
Karar Günü : 27.7.2007

KARŞIOY YAZISI

Alaçatı Rüzgâr Enerji Santrali (ARES) ile ilgili olarak Sanık M. Cumhuriyet ERSÜMER'e verilen beraat kararına aşağıda açıklanan nedenlerle katılmıyoruz:

1. Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel müdürlüğü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na (ETKB) yazdığı 14.9.1998 tarihli yazıda; Alaçatı Rüzgâr Santrali Projesi'ne ilişkin sigorta ve kredi sözleşmelerinin, bu arada Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. (Vakıf) ile 3096 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde faaliyette bulunmak üzere kurulan ARES A.Ş. (Görevli Şirket) arasında imzalanan Finansal Kiralama Sözleşmesi ile ETKB ile Görevli Şirket arasında 30.7.1998 tarihinde imzalanan İmtiyaz Sözleşmesinin incelenmesinde şu değerlendirmelerde bulunulmuştur :

“... 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılan sözleşme ile kiralayan, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre ile feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmaktadır. Anılan Kanun'un 17 nci maddesi ve Vakıf ile Görevli Şirket arasında imzalanan 3808 sayılı sözleşme hükümleri uyarınca malın mülkiyeti, Vakıf'a ait olup, sadece zilyetlik kiracı konumundaki Görevli Şirket'e geçmiş bulunmaktadır. Yine anılan Kanun'un 15 inci maddesinde, kiracının finansal kiralama konusu mal üzerindeki zilyetliğini üçüncü bir kişiye devredemeyeceği hükme bağlanmış olup, bu hükme Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin 19 uncu maddesinde de yer verilmiştir. **Finansal Kiralama Sözleşmesi ile getirilen bu düzenlemenin, Bakanlığınız ile Görevli Şirket arasında imzalanan 30.7.1998 tarihli İmtiyaz Sözleşmesi hükümlerine aykırı olduğu düşünülmektedir.** Zira İmtiyaz Sözleşmesi'nin 'Sözleşmenin Feshi' matlaplı 28 inci maddesinde, her ne sebep ile olursa olsun sözleşmenin süresinden önce feshedilmesi halinde, tesislerin Bakanlığa geçeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Ancak, finansal kiralama suretiyle getirilen rüzgâr tribünü üzerinde Finansal Kiralama Kanunundan ve sözleşmeden kaynaklanan devir yasağı, İmtiyaz Sözleşmesi'nin 28 inci maddesinin uygulanmaması sonucunu doğurmaktadır... 30.7.1998 tarihli İmtiyaz Sözleşmesi'nin tetkikinden Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin hükümlerinin, İmtiyaz Sözleşmesi'nin 'Sigorta' matlaplı 13 üncü maddesine aykırılık teşkil ettiği tespit edilmiştir. Zira, İmtiyaz Sözleşmesi uyarınca, Görevli Şirket tarafından yaptırılacak sigortalar Bakanlığınız adına olacaktır ve Sözleşme'nin herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda sigorta gelirleri yine Bakanlığınıza ait bulunmaktadır. **Netice itibarıyla, Görevli Şirket ile Vakıf arasında imzalanan 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin, mahiyeti gereği Alaçatı Rüzgâr Santrali Projesi'nde uygulanmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir...**”

2. Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yazdığı 21.9.1998 tarihli yazıda; Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'nin, kendileri adına Yatırım Teşvik Belgesi düzenlemesi talebi nedeniyle, evvelce (10.9.1998 tarihinde) ETKB'na yazılan yazıyla, Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek olan söz konusu yatırım kapsamındaki ithal makine ve teçhizatın Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'den finansal kiralama yöntemiyle temin edilmesinin uygun olup olmayacağı konusundaki Bakanlık görüşünün bildirilmesinin istendiği, 11.9.1998 tarihli Bakanlık cevabında ise 3096 sayılı Kanun uyarınca tesislerin kurulacağı arazi bedelinin Şirket tarafından ödenmek kaydıyla ETKB'nca Maliye Hazinesi adına kamulaştırılarak şirkete kullanım hakkı verildiği, arazi üzerinde kurulacak tesislerin arazinin mütemmim cüzünü teşkil etmesi nedeniyle tesislerin mülkiyetinin de ETKB'na, dolayısıyla Maliye Hazinesine ait olacağı hususunun belirtildiği açıklandıktan sonra "... Ancak, Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fon'u Esasları Hakkında 98/10755 sayılı Karar'ın Uygulanmasına İlişkin 98/1 sayılı Tebliğ'in 25 inci maddesi gereğince **'Yap-İşlet-Devret modeliyle gerçekleştirilecek yatırımlar için, ilgili mercilerce gerekli izin verilmiş olması kaydıyla, teşvik belgesi müracaatında bulunulabilir'** hükmü yer almaktadır. Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde, Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'nin Müsteşarlığımıza yapmış olduğu Yatırım Teşvik Belgesi müracaatının sonuçlandırılabilmesi için; **söz konusu yatırım kapsamındaki makine ve teçhizatın Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'den finansal kiralama yöntemiyle temin edilmesinin 3096 sayılı Kanun, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, Danıştay tarafından onaylanıp Bakanlığınız ile firma arasında imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi, Firma ile Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. arasında düzenlenen finansal kiralama sözleşmesi ve ilgili diğer mevzuat hükümleri yönünden değerlendirilerek, Bakanlığınızca izin verilip verilmeyeceğinin ivedi ve açık olarak bildirilmesi...**" denildiği görülmektedir.

3. Bu yazılardan sonra Enerji İşleri Genel Müdürlüğünce Bakanlık Makamına sunulan 12.10.1998 tarihli "**Olur**" Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sanık M. Cumhur ERSÜMER tarafından uygun bulunmuştur.

Söz konusu Olur'da;

"3096 sayılı Kanununun 4. maddesi uyarınca gerçekleştirilmesi plânlanan 7.2 MW kurulu gücündeki Alaçatı Rüzgâr Santralına ilişkin İmtiyaz Sözleşmesi 30 Temmuz 1998 tarihinde imzalanmış ve **şirket gerekli şartlar sağlanmadan, gayri resmi olarak inşaat çalışmalarına başlamıştır.**

Fizibilite Raporunda 10 yıl vadeli ve % 10 faizli kredi kullanılması öngörülmekle beraber, şirket tribünleri Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'den finansal kiralama ile temin yoluna gitmiştir. Ancak, Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin mülkiyet, devir ve sigorta ile ilgili hükümleri 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesi'ne aykırılık teşkil etmektedir. 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesi uyarınca arazinin ve arazinin mütemmim cüzü olan tesislerin mülkiyetinin Devlet'e ait olması, Sözleşme süresi içinde herhangi bir tarihte Şirket kusuru veya mücbir sebep nedeni ile fesih olması halinde tesislerin Devlet'e geçmesi, ayrıca sigortaların Bakanlığınız adına yaptırılması gerekmektedir. Oysa, Şirket ve Vakıf Finansal

Kiralama A.Ş. arasında yapılan 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi'nde 5 yıllık finansal kiralama süresince tesislerin mülkiyeti Vakıf Finansal Kiralama Şirketi'ne ait olup, bu süre içerisinde fesih olması halinde tesislerin hiçbir şekilde Şirkete veya Bakanlığımıza devri mümkün değildir. Ayrıca, sigortaların doğrudan Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. adına yaptırılması öngörülmektedir. Bu çerçevede, Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü'nden alınan yazılı görüşte de finansal kiralama yönteminin bu projeye uygulanamayacağı düşünülmesi bildirilmiştir...

Finansal Kiralama Sözleşmesi'nin 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesi ile aykırılık teşkil eden hükümleri ile ilgili olarak İmtiyaz Sözleşmesi tarafı Şirket'ten ek-te yer alan Noter tasdikli Taahhütname alınmış olup; içinde bulunduğumuz enerji darboğazı ile makine ve teçhizatın gümrükte beklemekte olduğu da dikkate alınarak, projenin gecikmemesini teminen Şirket'ce verilen taahhütler çerçevesinde bir kereye mahsus olmak üzere, Alaçatı Rüzgâr Santralında finansal kiralama yönteminin kullanılmasına izin verilmesi..." uygun bulunmuştur.

4. Bu Olur'dan sonra ETKB Enerji İşleri Genel Müdürlüğü'nün 14.10.1998 tarihli yazısıyla Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü'ne cevap verilmiş ve "...ilgi yazınız incelenmiş olup, içinde bulunduğumuz enerji darboğazı ile makine ve teçhizatın gümrükte beklemekte olduğu da dikkate alınarak, **bir defaya mahsus olmak üzere Alaçatı Rüzgâr Santralında finansal kiralama yönteminin kullanılması Bakanlığımızca uygun görülmektedir...**" denilmiştir.

5. Söz konusu Olur'un alınması öncesinde ise Santralı yapacak şirketin yetkilisinin 30.9.1998 tarihinde Enerji İşleri Genel Müdür Yardımcısı Yavuz GÜRSOY'a ve yine aynı tarihte ETKB Müsteşarı H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN'e çektiği faksalarda; Sütçüler HES'nin Yap-İşlet-Devret modeli olmasına karşın finansal kiralama yoluyla finanse edildiğini ve hazine garantisinin bulunmadığını, kendilerinin de finansal kiralama yoluyla getirdikleri makineler için hazine garantisi istemediklerini, bu nedenle teşvik için ETKB'nin uygun görüş verebileceğini, yurt dışından gelen tribünlerden 6 adedinin 25 gündür İzmir Limanı'nda bekletildiğini, mevzuattan kaynaklanan ve var olduğu söylenen sakıncaları ortadan kaldırmak üzere, finansal kiralama ile ilgili Hazinenin borçları yüklenmesi haklarından feragatı taahhüt ettiklerini, ayrıca Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'ce de kiralama süresi sonunda hiçbir borç yükümlülüğü aranmaksızın mülkiyetin kamuya (Bakanlığa) devredileceğinin taahhüt edildiğini, dolayısıyla ortada hukuki bir sorunun kalmadığını, bu ilk rüzgâr enerji santralının açılışını bizzat Başbakan'ın yapmak istediğini, makinelerin limanda günlüğü 21.000 ABD Doları demorajla teşviği beklediğini, **olumlu talimatın verilmesi halinde montajın 12 gün içinde tamamlanacağını** belirttiği görülmektedir.

6. Hazine Müsteşarlığının Yüce Divan'ın istemi üzerine yazdığı 25.8.2005 tarihli cevabi yazıda; Sütçüler HES Projesinde finansal kiralama yönteminin uygulanması ile ilgili olarak, 26.12.1994 tarih ve 94/6411 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 95/2 sayılı Tebliğin (RG. 4.4.1995, S. 22248) 21. maddesinde yer alan "Bir yatırımın gerçekleşmesi için gerekli olan menkul ve

gayrimenkullerin tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla temini mümkündür” hükmü gereğince, anılan HES Projesini yüklenen Sütçüler Enerji A.Ş.’ne makine ve teçhizatların finansal kiralama yoluyla temini amacıyla Garanti Finansal Kiralama A.Ş. adına 21.3.1997 tarih ve 50005 sayılı Yatırım Teşvik Belgesi düzenlendiği, finansal kiralama işlemi için ayrıca bir onay bulunmadığı bildirilmiştir.

7. Alaçatı Rüzgâr Enerji Santralında mevzuata aykırılık oluşturan finansal kiralama yönteminin kullanılmasını sağlamak suretiyle memuriyet görevini kötüye kullandığı ve bu nedenle yasal işlem yapılması gerektiği talebiyle ilgili olarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN hakkında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı’nın 6.7.2001 tarih ve 111 sayılı kararı ile “Soruşturma izni verilmemesine” karar verilmiş ve bu karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca yapılan itiraz üzerine Danıştay 2. Dairesinin 12.10.2001 tarih ve E. 2001/1158, K. 2001/2291 sayılı kararıyla, aşağıda belirtilen gerekçeyle, Bakan’ın soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararı kaldırılmıştır :

“... Ancak, söz konusu projede finansal kiralama yönteminin kullanılmasının 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesi hükümlerine açıkça aykırı olduğu da bir gerçektir. Şöyle ki; 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi hükümleri uyarınca kiralanan malın mülkiyeti Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.’ne ait olup, sadece zilyetlik kiracı konumundaki görevli şirkete geçmiş bulunmaktadır. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun 15 inci maddesinde; kiracının, finansal kiralama konusu mal üzerindeki zilyetliğini üçüncü bir kişiye devredemeyeceği hükme bağlanmış olup, bu husus, İmtiyaz Sözleşmesinin 28 inci maddesinde belirtilen, sözleşmenin süresinden önce feshedilmesi halinde, tesislerin Bakanlığa geçeceği yolundaki hükmün uygulanmasına engel teşkil edecektir. 3226 sayılı Kanun’un 17 nci maddesi ile 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi’nin 28 ve müteakip maddelerinde belirtilen, vakfın sözleşme konusu malı sigorta ettireceği, primlerin görevli şirket tarafından ödeneceği, sigorta sözleşmesi ve poliçesinde lehdar olarak vakfın yazılı olacağı ve sigorta poliçelerinde yazılı risklerin gerçekleşmesi halinde tazminatın vakfa ödeneceği yolundaki hükümlerin İmtiyaz Sözleşmesinin 13 üncü maddesine aykırılık oluşturduğu (İmtiyaz Sözleşmesinde, sigortanın Bakanlık adına olacağı, sigorta gelirlerinin de Bakanlığa ait olacağı belirtilmiştir.) dolayısıyla 3808 sayılı Finansal Kiralama Sözleşmesi’nin yürürlükte kalacağı 2003 yılının sonuna kadar finansal kiralama yoluyla temin edilen teçhizat ve malzeme ile ilgili olarak İmtiyaz Sözleşmesinin ilgili hükümlerinin uygulanamaz hale düşeceği açıktır. **Açıklanan nedenlerle ... anılan mevzuata açıkça aykırılık oluşturan finansal kiralama yönteminin kullanılmasını sağladığı anlaşıldığından; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan itirazın kabulü ile Enerji Tabii Kaynaklar Bakanınca adı geçen hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin 6.7.2001 gün ve 111 sayılı Kararın 1 inci maddeye ilişkin kısmının kaldırılmasına ...**”

Danıştay’ın bu kararından sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 3.4.2002 tarih ve 2002/6 Karar no’lu “Erteleme ve İşlemden Kaldırma Kararı” ile ETKB Müsteşarı H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN hakkındaki görevde yetkiyi kötüye kullanma suçu nedeniyle, “... Çeşme-Alaçatı Rüzgâr Enerji Santralında, anılan mevzuata aykırılık oluşturan finansal

kiralama yönteminin kullanılmasını sağladığına ilişkin eyleminden dolayı hakkında kamu davasının açılmasını gerektirecek derece ve nitelikte kanıt mevcut ise de, sanığın yasaya ve sözleşmeye aykırı olarak verdiği onay tarihi olan 12.10.1998'in aynı zamanda suç tarihi olarak kabulünün zaruri bulunmasına göre... 4616 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, atılı suçun niteliğine, işlenme tarihi itibariyle davanın açılmasının ERTELENMESİNE ve zamanaşımı sonuna kadar muhafaza edilmesine..." karar verilmiş, yine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 16.6.2004 tarih ve Hazırlık: 2001/120, Karar: 2004/26 sayılı kararıyla, TCK'nın 102/4 ve 107. maddeleri gereğince erteleme konusu suçun dava zamanaşımı süresinin 2.3.2004 tarihinde dolduğu, adı geçenin bu süre içinde aynı cinsten veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektirecek bir suç işlemeyeceği anlaşıldığından, DAVA AÇILMASINA YER OLMADIĞINA karar verilmiştir.

8. Yukarıda belirtilen tüm kanıt ve olgular birlikte değerlendirildiğinde; Alaçatı Rüzgâr Enerji Santralının yapımında görevli şirketin, 3096 sayılı Kanun ile taraflar arasında imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi hükümlerine açıkça aykırı olduğu halde finansal kiralama yöntemiyle santrali yaptığı, Hazine Müsteşarlığının iki ayrı birimi tarafından yapılan yasaya aykırılık iddia ve uyarılarının ETKB'nce dikkate alınmadığı, Şirket'çe ve Vakıf Finansal Kiralama A.Ş.'nce verilen yazılı taahhütlerin bu hukuki sonucu değiştirici ya da yasaya aykırılığı giderici bir mahiyetinin bulunmadığı, 5 yıllık finansal kiralama süresince tesis mülkiyetinin Vakıf Finansal Kiralama Şirketine aitliğinden FERAGAT EDİLDİĞİNİ gösterir bir belge ya da iradenin bulunmayıp tam tersi, 29.9.1998 tarihli yazıları ile ancak makine ekipman üzerindeki haklarını finansal kiralama anlaşması bitim tarihi olan 3.12.2003 den sonra devredeceklerini kabul ile ilgili şirket yetkilisinin bu konuda olumlu sonuç almak amacıyla ilgili Genel Müdür Yardımcısı ve ETKB Müsteşarı nezdinde yazılı ikna yöntemine başvurduğu, evvelce 1997 yılında Hazine Müsteşarlığınca verilen Sütçüler HES projesindeki finansal kiralama sözleşmesinin kabulünün başka hukuki gerekçeye dayandırıldığı, kaldı ki 3096 sayılı Kanun'un ve ilgili Yönetmeliklerin ruhuyla bağdaşmayan bu yanlış uygulamanın Alaçatı RES bakımından bir emsal teşkil edemeyeceği, belirtilen Danıştay kararı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararlarında da işaret edildiği üzere ETKB Müsteşarının 12.10.1998 tarihli anılan Bakan Olur'unu hazırlamasının görevi kötüye kullanma suçuna sebebiyet verdiği, bu Olur'un metninde açıkça **"...Ancak Finansal Kiralama Sözleşmesinin mülkiyet, devir ve sigorta ile ilgili hükümleri 3096 sayılı Kanun ve İmtiyaz Sözleşmesine aykırılık teşkil etmektedir... Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte de finansal kiralama yönteminin bu projeye uygulanamayacağı düşünülüyor bildirilmiştir..."** şeklinde mevzuata aykırılık hali saptanmasına karşılık, **"...bir kereye mahsus olmak üzere..."**, **"...içinde bulunduğumuz enerji darboğazı ile makine ve teçhizatın gümrükte beklemekte olduğu da dikkate alınarak, projenin gecikmemesini teminen, şirketçe verilen taahhütler çerçevesinde, Alaçatı Rüzgâr Santralında finansal kiralama yönteminin kullanılmasına..."** izin verildiği, sanık Bakan M. Cumhur ERSÜMER'in bu **"Olur"** metnindeki açık hukuka aykırılık saptamasına karşın, subjektif ve firma lehine kimi yorum ve gerekçelerle yetkisine giren hizmette kanun ve nizamın gösterdiği usul ve esas dışında mevzuata aykırı olduğu baştan kabul edilen finansal

kiralama yönteminin kullanılmasına izin vermek suretiyle, Bakanlık Müsteşarı ve alt kademedeki bürokrat kadrosunun hazırladığı Olur'u imzalamayıp iade etmesi gerekirken, bilakis imzalamak suretiyle mevzuatın öngördüğü sınırlar dışına çıktığı ve bu suretle memuriyet görevini kötüye kullanma suçunu işlediği kanaatine vardığımızdan; sayın çoğunluğun sanığın beraati yolundaki kararına karşıyız.

Başkanvekili
Haşim KILIÇ

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1
Karar Günü : 27.7.2007

KARŞIOY YAZISI

Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in, Esenboğa Mobil Santral ihalesini istediği firmaya verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yaparak ihaleye fesat karıştırdığına ilişkin iddia ve bu konudaki delillerin değerlendirilmesi;

Sanık hakkındaki suçlamanın konusunu, 40 MW gücündeki Esenboğa Mobil Santral ihalesini Park Holding'e verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yapmak olarak ifade edilen eylem oluşturmaktadır.

Sanık ve Müdafii, bu suçlama ile ilgili savunmalarında özetle; TEAŞ'ın özel hukuk hükümlerine tabi, kararlarını kendisi alan, tüzel kişiliği haiz bir kuruluş olduğunu, bu nedenle de müdahale etmelerinin mümkün olmadığını belirterek mobil santral ihaleleriyle ve bu bağlamda da Esenboğa Mobil Santral ihalesiyle ilgili suçlamayı reddetmişlerdir.

Mobil santral ihalelerini yapma ve sonuçlandırma yetkisi, Bakanlar Kurulu'nun 16 Mart 1998 tarih ve 1998/10826 sayılı kararı uyarınca TEAŞ Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Buna göre, ihalelerle ilgili olarak alınacak kararları onaylama yetkisi de TEAŞ Yönetim Kurulu'na ait bulunmaktadır.

TEAŞ, 1998 – 2000 yılları arasında on altı mobil santral ihalesini dört grupta yapmıştır. Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'in baskı ve müdahalede bulunduğu iddia edilen mobil santral ihalelerinden biri de üçüncü grup içinde yer alan 40 MW gücündeki Esenboğa Mobil Santral ihalesidir. TEAŞ'ın yaptığı bu ihaleyi, Park Holding'in de katıldığı firmalar arasından en uygun teklifi veren AKSA AŞ'nin normal ihale koşullarında kazandığı anlaşılmaktadır. AKSA AŞ sözleşme yapmadan önce, yani 8.9.2000 tarihinde Kazancı Holding ile Ankara Enerji Üretim AŞ'ni kurmuş ve 3.10.2000 tarihinde de Ankara Enerji Üretim AŞ'nin çoğunluk hissesi Park Holding'e devredilmiştir. AKSA AŞ 3.10.2000 tarihinde TEAŞ'a başvurarak sözleşmenin Ankara Enerji Üretim AŞ ile imzalanmasını istemiş, kabul edilmemesi üzerine de, 13.10.2000 tarihinde TEAŞ ile hizmet alım sözleşmesini imzalamıştır. Daha sonra da AKSA AŞ hisselerini Park Holding'in de ortak olduğu Ankara Enerji Üretim AŞ 20.10.2000 tarihinde devretmiş, devir sözleşmesi de TEAŞ tarafından imzalanmıştır.

Yukarıda seyri anlatılan ihale olayında, sanık Mustafa Cumhur Ersümer'e yüklenen suç, Esenboğa Mobil Santral ihalesini Park Holding'e verdirmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yapmak suretiyle ihaleye fesat karıştırmaktır.

Suçlama konusu olayla ilgili bilgi sahibi olanlar, Yüce Divanda tanık olarak dinlenmişlerdir.

Bunlardan;

Muzaffer Selvi; Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasındaki ifadesinde, TEAŞ Genel Müdürü olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesini normal

şartlarda AKSA Elektriğin kazandığını, ancak Ersümer'in kendisini çağırarak ihaleyi üçüncü gelen Park Holding'e vermesini istediğini, kendisinin de nükleer santral ihalesiyle ilgili olarak yaşanan gerilim nedeniyle çok hırpalandığından "Mümkün ise arkadaşlarla bakarız" dediğini, ancak arkadaşlarının bunu kabul etmediğini, bunun üzerine AKSA Elektrik Yönetim Kurulu Başkanını çağırdığını ve Bakanın talimatı olduğunu kendisine ileterek ihaleden çekilmesini istediğini, firma temsilcisinin gittiğini ve uzun süre firmadan ses çıkmadığını, Park Holding'in de "Bakanın ısrarı olduğu için proje ile ilgilendiklerini" beyan ettiğini, sonuçta ihaleyi kazanan AKSA Elektrik ile sözleşme imzaladıklarını, Park Holding'in Ankara Enerji adı altında bir şirket kurduğunu ve AKSA Elektriğin de hisselerini bu şirkete devrettiğini bildirmiş olmasına karşın, Yüce Divan huzurunda Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında sanık sıfatıyla baskı altında tutulmakta iken bu ifadeleri verdiğini, kendisine isim verilerek "şuna şunu yapın" şeklinde hiç kimsenin baskı yapmadığını, AKSA firmasının Park Holding'e ihaleyi devretmesi olayı ile ilgili olarak ne sanık, ne Cemil Kazancı ve ne de bir başkası ile görüşmesinin söz konusu olmadığını, buna ilişkin beyanlarının da baskı altında iken alındığını beyan ederek, suçlayıcı nitelikteki bu ifadelerini kabul etmemiştir.

Mustafa Mendilcioğlu; Enerji İşleri Genel Müdürü olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesi sırasında bulunmadığını, Bakan ile Muzaffer Selvi arasında ihale konusunun görüşülmüş olacağını, bunun da kendi tahmini olduğunu, daha doğrusu "Muzaffer Selvi ile Bakanın mobil santral ihalesi konusunda görüşmüş müdür görüşmemiş midir" şeklinde ısrarlı bir soruya karşılık bu yanıtı verdiğini beyan ederek, bu tür görüşmelerin çalışma düzeni içinde doğal karşılanması gerektiği anlamında ifadelerde bulunmuştur.

Demir Erman; Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığında görevli olduğunu, ikinci iş olarak TEAŞ yönetim kurulu üyeliği görevini de yaptığını, Esenboğa Mobil Santralı'nın kiralanması işinde talimat almadığını, Park Holding'e verilmesi yolunda baskı yapıldığını duymadığını, böyle şeylerin her zaman söylendiğini, ancak kendilerinin evraka göre karar verdiklerini beyan etmiştir.

Recep Yılmaz; Mobil Santraller Değerlendirme Komisyonu üyesi olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesi sona erdikten sonra kimde kalacağı konusu kendisinden sorulduğunda, verilen tekliflere göre AKSA Firması'nın birinci olduğunu ve kararlarının bu yönde olacağını söylediğini, Muzaffer Selvi ile bir araya geldiklerini onun sadece gidişatı sorduğunu, aralarında başkaca konuşma geçmediğini, kendilerinin de birinci sıradaki firmanın AKSA-AŞ olduğunu söylediklerini ifade etmiştir.

Hakan Özyıldız; Elektrik Üretim AŞ'inde yönetim kurulu üyesi olduğunu, Esenboğa Mobil Santralı ihalesinde sanık Ersümer'in kendisine iletilen bir tercihinin veya yönlendirmesinin olmadığını, diğer yönetim kurulu üyelerinin de bu konuda beyanlarının olmadığını, başkaca duyumunun da bulunmadığını, belirtmiştir.

Mehmet Kenan Tekdağ; beyanında, Park Holding'in baş hukuk müşaviri olduğunu, Esenboğa Mobil Santralı ihalesi için teklif verdiklerini, kazanamadıklarını, sanık Ersümer'in ihalenin kazanılması için herhangi bir girişiminin bulunmadığını, bu hususun ihalenin kazanılmamasıyla da ortaya çıktığını, ihaleyi kazanan AKSA-AŞ'in sahibi Cemil Kazancı'nın Park Holding'in sahibi Turgay Ciner'in çok yakın arkadaşı olduğunu, ihalenin fizibilite açısından onlar için çok da cazip olmadığını, Turgay Ciner'in sahip

olduğu Park Grubunun çeşitli şirketlerine Ticaret Hukuku kurallarına uygun şekilde ve bedeli karşılığında devredildiğini, bu durumun Beyaz Enerji operasyonu sırasında beyanına başvuru Cemil Kazancı tarafından da doğrulandığını açıklayarak, olayın ticari bir işlem olduğunu izaha çalışmıştır.

Erhan Aygün; Park Enerji olarak Esenboğa Mobil Santral ihalesine teklif verdiklerini, ancak işi AKSA Enerji'nin aldığını, firmalarının üçüncü sırada kaldığını, projeyi yürütmek amacıyla AKSA AŞ'nin, Ankara Enerji Şirketi'ni kurduğunu, kendilerinin de bu şirkete ortak olduklarını, AKSA AŞ'nin sahiplerini tanıdıklarını, karşılıklı anlaşma çerçevesinde hisselerin devrini bu şirketten aldıklarını, şu anda da yürüttüklerini açıklamıştır.

Turgay Ciner; Park Holding'in sahibi olduğunu, Esenboğa Mobil Santral ihalesine katıldıklarını kazanamadıklarını kendilerinin piyasa kuralları içinde kurulmuş bir şirkete devrildiklerini, sanık Ersümer ile bu konuda görüşme yapmadığını konu hakkında bilgisinin de olmadığını, dolayısıyla baskı yapmasından da söz edilemeyeceğini, bunun tamamen ticarî bir iş ilişkisi olduğunu belirterek, ihaleye fesat karıştırma yönünde herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

Şaban Cemil Kazancı; Esenboğa Mobil Santral ihalesini kazandıktan sonra, tamamen ticari anlaşmaya göre bedeli karşılığı Turgay Ciner'in sahibi olduğu Park Holding'e devir ettiklerini, bu konuda sanık Mustafa Cumhur Ersümer'den ya da onun adını veren bir kimseden, kendisine bir telkin ya da tavsiyede bulunulmadığını, Ankara Enerji Üretim AŞ'yi ihaleyi kazandıklarını önceden öğrendikleri için kendilerine bildirim yapılmadan kurduklarını, dönemin TEAŞ Genel Müdürü Muzaffer Selvi ile ihaleden çekilmeleri şeklinde bir görüşme yapmadıklarını, hisse devrinin izne tabi olduğunu bildiklerini, ancak hisse devri anlaşmasını yaptıklarını söylemiştir.

İfadelerine özet olarak yer verilen tanık anlatımlarından, Sanık Mustafa Cumhur Ersümer'e isnat edilen bu suçlama ile ilgili en aleyhindeki delilin Muzaffer Selvi'nin baskı ile alındığını, bu nedenle de kabul etmediğini beyan ettiği Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında alınan ifadeleri olduğu görülmektedir. Bu ifadeler ise, AKSA-AŞ Yönetim Kurulu Başkanı Şaban Cemil Kazancı'nın uygun teklif vererek kazandıkları Esenboğa Mobil Santral ihalesini özgür iradeleriyle ve ticari kazanç düşüncesiyle devrettiklerine, hiçbir baskıya maruz kalmadıklarına, Park Holding içinde yer alan Turgay Ciner, Erhan Aygün ve Kenan Tekdağ'ın ise kendilerinin de katıldıkları Esenboğa Mobil Santral ihalesi sonuçlandıktan ve uygun teklif veren AKSA-AŞ'nde kaldıktan sonra, ticari anlaşma çerçevesinde ve bedeli karşılığında bu şirketten satın aldıklarına, TEAŞ Yönetim Kurulu Üyesi Demir Erman ve Hakan Özyıldız'ın da sanık Bakanın kendilerine herhangi bir baskı yapmadığına ilişkin beyanlar ile örtüşmediği gibi ihalenin, Park Holding'e değil de uygun teklif veren AKSA-AŞ'ne verilmesine ilişkin sonuçla da bağdaşmamaktadır.

Bu nedenle Muzaffer Selvi'nin Beyaz Enerji operasyonunun hazırlık tahkikatı sırasında alınan ve başkaca delillerle de doğrulanmayan önceki beyanları sanığın mahkûmiyetine yetecek nitelikte delil olarak kabul edilemez.

Nitekim sanığın baskı yaparak ihaleye fesat karıştırdığına ilişkin Fernas isimli firmanın kazandığı Batman Mobil Santral ihalesinde, Muzaffer Selvi'nin, sanık Cumhur Ersümer'in kendisini telefonla arayarak, "işin Nuri Doğan Karadeniz'e verilmesini istediği,

bu işi bitirin sıkıntılarım var. Erol Akçal'ı gönderiyorum” biçimindeki dava açılmasına esas alınan beyanın, tanık olarak dinlenen Nuri Doğan Karadeniz ile Erol Akçal'ın maddi hata, tapaj hatası nedeniyle ihaleyi kayb ettikleri yolundaki, Mustafa Mendilcioğlu, Demir Erman, Recep Yılmaz, Hakan Özyıldız'ın sanık Bakanın baskısına maruz kalmadıkları ve Öner Gülyeşil'in de sanık Bakanın “imkân varsa firmaya yardımcı olun” dedi biçimindeki Muzaffer Selvi'den duyduğunu belirttiği beyanlar, birbirini ve iddiayı doğrulamadığı için Yüce Divan, Batman Mobil Santral ihalesinden açılan kamu davasında sanık hakkında beraat kararı vermek suretiyle Muzaffer Selvi'nin başka kanıtlarla desteklenmeyen aynı nitelikteki beyanını kabul etmemiştir.

Diğer taraftan sanık hakkında Esenboğa Mobil Santral ihalesi ile ilgili olarak açılan dava, ihaleyi istediği firmaya verdirebilmek için İhale Komisyonu Başkanına baskı yaparak ihaleye fesat karıştırmaktan ibaret olup, ihaleden sonra AKSA Enerji ve TEAŞ arasında imzalanan sözleşmede yer alan devir ve temlik yasağına uymama konusunda açılmış bir dava bulunmamaktadır. Böyle bir davanın açıldığı kabul edilse bile, devir ve temlik yasağı TEAŞ Yönetim Kurulu'nun aldığı karar ile değiştirilmiş ve bu konuda Genel Müdüre imza yetkisi verilmiştir. Sanık Bakanın, TEAŞ Yönetim Kurulu'nu veya Genel Müdürü etkileyerek devir ve temlik yasağının değiştirilmesini sağladığı yolunda ne bir iddia ve ne de bir başka delil bulunmamaktadır.

Sanığın, Esenboğa Mobil Santral ihalesinde baskı yaptığına dair, savunmasının aksine mahkûmiyetini gerektirecek yeterlilikte, her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı deliller elde edilemediğinden, beraatına karar verilmesi gerekir.

Açıklanan nedenlerle mahkûmiyet yönündeki çoğunluk görüşüne katılmadık.

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
A. Necmi ÖZLER

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1
Karar Günü : 27.7.2007

DEĞİŞİK GEREKÇE

1. TBMM Soruşturma Komisyonu Raporunda, Çayırhan Termik Santrali işletme hakkının devri sürecinde Sanık M. Cumhur ERSÜMER'e yöneltilen suçlamalardan ikincisi (ikinci eylem) "16.11.1996 tarih ve 22819 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ihale ilanının Çayırhan Termik Santraline ilişkin kısmının iptali için açılan iki ayrı davaya ilişkin olarak Ankara 1 nci İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararları Bakanlığa resmen tebliğ edilmesine rağmen, Çayırhan Termik Santralinin ilanı hakkında yargı tarafından verilen iptal kararlarının dikkate alınmayarak işlemlerin yürütülmesi ve 31.3.1998 tarih ve 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu kararının çıkarılması" olup; bu nedenle sanığın ihaleye fesat karıştırma suçundan tecziyesi talep edilmektedir.

2. 19.2.1985 tarih ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6 ncı maddesi, bu Bakanlığın Müsteşarı'nın görevlerini belirtmektedir. Buna göre, "Müsteşar, Bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup, Bakanlık hizmetlerini Bakan adına ve Bakanın direktif ve emirleri yönünde, Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma plânlarına ve yıllık programlara, mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla Bakanlık Teftiş Kurulu hariç, Bakanlığın tüm birim ve kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını takip eder ve sağlar. Müsteşar yukarıda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden Bakana karşı sorumludur."

Çayırhan Termik Santralinin işletme hakkının devrine ilişkin olarak sanık M. Cumhur ERSÜMER'e yöneltilen toplam 11 eylemden (bunlardan ikisi diğer sanık Zeki ÇAKAN'la müşterek suçlamadır) dolayı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Müsteşarı H. Yurdakul YİĞİTGÜDEN'in de cezai sorumluluğu bulunduğu iddiasıyla yargı makamlarınca hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesi talebi üzerine, ETKB'nin 3.9.2001 gün ve 139 sayılı kararı ile adı geçen hakkında "Soruşturma izni verilmemesi"ne karar verilmiş; bu karara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca yapılan itiraz üzerine de Danıştay 2. Dairesi'nin 13.12.2001 gün ve E. 2001/1481, K. 2001/3037 sayılı kararı ile adı geçen Müsteşarın Çayırhan Termik Santralinin işletme hakkının devrine ilişkin işlemlerle ilgili olarak cezai yönden sorumluluğunu gerektirecek bir usulsüzlüğün bulunmadığı belirtilerek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılan itiraz reddedilmiştir. Söz konusu Danıştay kararının incelenmesinde; iddia konusu 98/10859 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali amacıyla açılan davanın Danıştay 10. Dairesi'nce reddedildiği ve bu karara karşı vaki temyiz isteminin de Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca reddedilerek kararın onanması karşısında kesinleşmiş yargı kararlarıyla hukukiliği sabit olan bir Bakanlar Kurulu kararı öncesindeki idari nitelik taşıyan işlemler (tekliflerin değerlendirilmesi) ile Danıştay'ın ilgili kurullarının incelemesinden geçirilmiş ve tamamen yasal hale getirilmiş bir imtiyaz sözleşmesinden dolayı adı geçen (Müsteşarın)

cezai yönden sorumluluğunun oluştuğu biçimindeki bir değerlendirmenin, teorik ve uygulamalı ceza hukuku açısından kabul edilebilir olmadığı ifade edilmekte ve Müsteşara yönelik suç iddiası yerinde bulunmamaktadır.

Yukarıda özetlenen safahattan da anlaşılacağı üzere, Sanık M. Cumhuriyet ERSÜMER'e yöneltilen 2. eylemle ilgili olarak, Bakanlık Müsteşarının cezai yönden herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı anılan Danıştay kararıyla kesinleşmiştir. Esasen yeri gelmişken hemen işaret etmek gerekir ki, Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin suçlamada belirtilen her iki iptal kararı da Danıştay 10. Dairesi'nce bozulmuş ve bozmadan sonra da Mahkeme bu bozma ilâmına uyarak her iki davada da RED kararı vermiştir.

3. Bakanlıklarda Müsteşarlar, yukarıda temas edilen mevzuat hükmü uyarınca yargı kararlarının yerine getirilmesi konusunda birinci derecede sorumlu bulunmaktadır. ETKB Müsteşarı hakkında Çayırhan Termik Santrali işletme hakkı devri işlemlerinde 2. eylemle ilgili doğrudan bir suçlama getirilmediği gibi, esasen söz konusu işletme hakkı devrindeki tüm usulsüzlük iddialarının Danıştay 2. Dairesi'nce bir bütün halinde incelenmesi sonucu Müsteşarın cezai yönden herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığı açıkça sabit görüldüğüne göre; sanık Bakan M. Cumhuriyet ERSÜMER'e irtibatlandırılması imkânı olmayan bu eylemden dolayı suçlanmasında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle, söz konusu 2. eylem bakımından sanık M. Cumhuriyet ERSÜMER'in ceza hukuku yönünden suç teşkil edecek bir fiilinin mevcut olmadığı kanaatinde olduğumuzdan, sanığın bu eylemden beraatine yukarıdaki gerekçeyle katılıyoruz.

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı : 2007/1
Karar Günü : 27.7.2007

AZLIK OYU

1- Çayırhan Termik Santrali İşletme Hakkı Devir İşlemleri Yönünden;

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinde de, Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararların icaplarına göre idarenin gecikmeksizin işlem tesis etmeye ve eylemde bulunmaya mecbur buldukları, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği belirtilmiştir.

Soruşturma ve dava dosyasındaki bilgiler karşısında, Ankara 1. İdare Mahkemesi iptal kararına karşın işlemlerin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Yargı kararına yönelik kanun yollarına ilişkin sonraki gelişmelerle, izleyen zaman diliminde başka kararların ve diğer görevlilerle ilgili gelişmelerin davaya konu yargı kararının bildirimiyile başlayan süreçteki uygulama konusundaki iradenin ortaya çıkmasındaki hukuksal olguyu ortadan kaldırmayacaktır.

Bu nedenle görevi kötüye kullanmanın olduğu ve eylemin Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesi yönünden değerlendirmesi gerektiği açıktır.

2- Bozcaada Rüzgar Enerji Santrali İhalesi Yönünden;

3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtım ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun'un uygulaması doğrultusunda Bozcaada Rüzgar Enerji Santrali ile ilgili sözleşme incelenmek üzere gönderildiği Danıştay tarafından Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşü alınmadığından iade edilmiştir.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşü alındıktan sonra sözleşme taslağının yeniden Danıştay'a gönderildiği süreçte ise 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtırılması Hakkında Kanun'da 4493 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle bu Yasa kapsamındaki sözleşmeler özel hukuk kurallarıyla ilişkilendirilmiştir. Anılan Yasa'nın değişik geçici 1. maddesinde bu Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce başlatılmış projeler ve işlerin tabi oldukları usul ve esaslara göre sonuçlandırılacağı belirtilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına dokunulmadan ikinci fıkrası 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun'un 7. maddesiyle değiştirilmiştir. Bu değişiklikle 3096 ve 3465 sayılı Yasa'lara tabi işlere de bu Yasa'nın uygulanması ilgililerin başvurusuna bağlanarak, yapılmış sözleşmelerin özel hukuk hükümlerine göre yeniden düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür.

Bu yasal gelişim karşısında Danıştay Birinci Dairesi; Danıştay incelemesinden geçmiş, taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiş bir sözleşme olmadığından başlatılmış proje niteliği yapılamayacağı, 3996 sayılı Yasa'nın 5. maddesi uyarınca özel hukuk sözleşmesi düzenlenmesi gerektiği, bu konuda Danıştay'ın inceleme yapması ve düşünce bildirmesi olanağı bulunmadığı sonucuna varmış ve bu karar Danıştay İdari İşler Kurulu'na da onanmıştır.

Belirtilen yasal kuralları gözetilen Danıştay kararlarına karşın, özel hukuk sözleşmesi yöntemi ve gerekleri yerine getirilmemiş, 3096 sayılı Yasa kapsamında Danıştay düşüncesine bağlanmamış ve özellikle ilgili yasal düzenlemelerin yeni bir sistem oluşturduğu süreçte imzalanmamış olan bir sözleşmenin "başlatılmış proje ve iş" sayılamayacağı anlaşıldığından, projeye ilgili işlemlerin aynı doğrultuda sürdürülmüş olmasının görevin kötüye kullanılması sonucunu doğurduğu açıktır.

3- TEDAŞ İşletme Hakkı Devir İhaleleri Yönünden;

TEDAŞ işletme hakkı devir ihaleleri kapsamında 14. görev bölgesi Konya-Karaman İhalesinde birinci olan firmanın başka bir firma ile ortaklık kurması yolunda girişimler olduğu Soruşturma Komisyonu Raporu, yargılamada öne sürülen açıklamalar ve tanık beyanlarının birlikte değerlendirilmesinden anlaşılmaktadır. Gerçekten de ihale sonuçlarının açıklanmasındaki süreç, ortaklık konusundaki gelişen görüşme ve olgular ile tanık ifadelerinin bir bölümü ve ortaklığın oluşumuna karşın sözleşmenin imzalanmamış olmasına ilişkin olgular karşısında, ihalede birinci gelenin kazanımlarının haklı gerekçelere dayanılmaksızın göz önünde tutulmadığı, gerekli işlemlerin yürütülmesine başlanmadığı ve böylece görevde yetkinin kötüye kullanılması suçlamasının olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu nedenle, zamanaşımıyla ilgili karşı görüşüm yanında, kararın belirtilen bölümlerine de karşıyım.

Üye
Şevket APALAK

Esas Sayısı : 2004/3 (Yüce Divan)
Karar Sayısı: 2007/1
Karar Günü: 27.7.2007

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yamula Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımı ile ilgili olarak, 3096 sayılı Kanun ve Uygulama Yönetmeliği'ne göre düzenlenecek mali analiz raporları ve Bakanlık teknik birimlerinin görüşleri dikkate alınarak, söz konusu Yap-İşlet-Devret Santralinin elektrik satış fiyatının belirlenmesi gerekirken ve yapımçı firma Kayseri Elektrik A.Ş.'nin 22.7.1997 tarihli yazısında ortalama elektrik satış fiyatı 5,65 cent/kwh olarak teklif edilmişken, anılan firma yetkililerinin 23.9.1997 ve 7.10.1997 tarihlerinde sanık Bakan Cumhur ERSÜMER'le makamında yaptıkları görüşmede, mevzuatın öngördüğü usul ve işlemler bir kenara bırakılarak, elektrik satış fiyatının 5,25 cent/kwh olarak firma ile Bakan arasında kararlaştırılması ve bunun anılan firma yetkililerinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yazdığı 8.10.1997 tarihli yazıda açıkça ifade edilmesi, akabinde de 26.6.1998 tarihinde anlaşılan bu fiyat üzerinden firma ile Bakanlık arasında sözleşme imzalanması nedeniyle, sanık Bakanın bu fiilinin mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 nci maddesine uyduğu sabit olmakla birlikte; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257 nci maddesi yönünden yapılan değerlendirmede aynı sonuca ulaşabilmek mümkün değildir.

Şöyle ki:

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Görevi Kötüye Kullanma" suçunu düzenleyen 257 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bir kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmesinin suç sayılabilmesi, belirtilen üç koşuldan biri ya da birden fazlasının gerçekleşmesi haline bağlı tutulmuştur.

Bu haller:

- Kişilerin mağduriyetine neden olmak,
- Kamunun zararına neden olmak,
- Kişilere haksız bir kazanç sağlamaktır.

Çoğunluk kararında, bu hallerden "kişilere haksız bir kazanç sağlamak" (anılan firmaya haksız kazanç sağlamak) unsurunun gerçekleştiği belirtilmiştir.

257 nci maddenin gerekçesinde "... Görevin gereklerine aykırı davranmak suretiyle kişilere haksız bir kazanç sağlanmış olabilir. Örneğin kişi, kamusal bir finans kaynağından yararlanması için gerekli şartları taşımadığı halde, yararlandırılmış olabilir. Kişiye, belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı halde, bu faaliyetin icrasına yönelik olarak izin verilmiş olabilir. Bir imar plânı uygulamasında, belli bir parsel üzerinde, plân tekniğine veya imar plânına aykırı olarak yapılaşmaya imkân sağlanmış olabilir..." denilmektedir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 26.2.2007 tarih ve E. 2007/13076, K. 2007/1959 sayılı kararında da "... Haksız kazanç, görev gereklerine aykırı davranılmak suretiyle kişilere haksız bir yarar sağlanmasıdır. Yürürlükteki mevzuata göre bir husustan yararlanmaya hakkı olmadığı halde yararlandırılması suretiyle kişinin sağladığı kazanç biçiminde de tanımlanabilir..." şeklinde bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Sanık Bakan Cumhur ERSÜMER'in mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 ncı maddesi kapsamında subut bulan fiilinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257 nci maddesi çerçevesinde değerlendirilmesinde ise "firmaya haksız kazanç sağlama" unsurunun gerçekleştiğinden söz edilemeyeceği açıktır. Çünkü, taraflarca mutabık kalınan 5,25 cent/kwh elektrik fiyatı üzerinden 26.6.1998 tarihinde imzalanan İmtiyaz Sözleşmesi, bu tarihten hemen önce Danıştay 1. Dairesi'nin 4.3.1998 gün ve Esas: 97/171, Karar: 1998/38 sayılı kararıyla uygun bulunmuş; Sanığın Bakanlık görevinin sona ermesinden (27.4.2001) sonra İmtiyaz Sözleşmesinde değişiklik yapan ve ilave süre tanıyan 26.11.2001 tarihli Ek Protokol yine Danıştay 1. Dairesi'nin 1.2.2002 tarih ve E. 2001/176, K. 2002/15 sayılı kararıyla uygun görülmüş; nihayet 4.6.2003 tarihli Ek Protokol II, aynı şekilde Danıştay'ın uygun kararı ile yürürlüğe girmiştir. Dava dosyasındaki bilgilere göre de 3.1.2004 tarihinde barajda su tutulmasına başlanmıştır. Diğer bir deyişle sanık Bakan hakkında Yüce Divan'a sevk kararının verildiği 13.7.2004 tarihine kadar Yamula Barajı ve HES İnşaatı sonuçlandırılmamış, elektrik üretimine de geçilememiştir. Ayrıca gerek İmtiyaz Sözleşmesi, gerek Ek Protokol ve Ek Protokol II, mevzuat uyarınca Danıştay'ın murakabesinden geçmiş, elektrik birim fiyatı belirlemesi de dahil, sözleşmenin tüm teknik detayları konusunda herhangi bir hukuka aykırılık saptanmamıştır. Bunun doğal sonucu olarak da, sanığın firma yetkilileri ile belli bir fiyat üzerinden (5,25 cent/kwh) elektrik satış bedelini saptamasının kamunun zararına yol açtığı ya da firma lehine haksız bir kazanç sebebiyet verdiği savının ceza hukuku bakımından somut ve gerçekçi bir dayanağı bulunmadığı açıkça görülmektedir. Dava dosyasındaki herhangi bir belgede, hangi rakamın doğru ve kesin elektrik birim satış fiyatı olduğu görülemediği ve saptanamadığına göre ve ayrıca yargı denetiminde (üç ayrı Danıştay incelemesi) bu konuda bir usulsüzlük görülmediğine nazaran firmaya ne şekilde bir "haksız kazanç sağlandığı" sorusu, 257 nci maddenin gerekçesi ve Yargıtay İçtihatları dikkate alındığında yanıtız kalmaktadır.

Tüm bu saptama ve açıklamalardan çıkan sonuç, sanık Bakanın mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 240 ncı maddesine göre sabit olan fiilinin (mevzuatın öngördüğü usuller dışında firma yetkilileriyle görüşerek elektrik birim satış fiyatını saptamak) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257 inci maddesinde aranan üç unsurdan hiçbirine (ve tabii kişilere haksız kazanç sağlama koşuluna) uymaması karşısında; suçun maddi unsurunun yeni Türk Ceza Kanunu bakımından gerçekleşmediği olgusudur.

Açıklanan nedenlerle, sanığın görevi kötüye kullanmamasında beraatine karar verilmesi gerektiği vicdani kanısına vardığımdan; aksi yöndeki çoğunluk kararına katılamıyorum.

Üye
Serruh KALELİ